

**AZ ÁRPÁD-KORI NÁDOROK
ÉS HELYETTESEIK OKLEVELEINEK
KRITIKAI JEGYZÉKE**

archívum
Magyar Országos Levéltár

A MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR KIADVÁNYAI

II.

FORRÁSKIADVÁNYOK

51.

REGESTA PALATINORUM ET VICES GERENTIUM TEMPORE REGUM STIRPIS
ARPADIANAE CRITICO-DIPLOMATICA

AZ ÁRPÁD-KORI NÁDOROK ÉS HELYETTESEIK
OKLEVELEINEK KRITIKAI JEGYZÉKE

A MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR KIADVÁNYAI

II.

FORRÁSKIADVÁNYOK

51.

**Regesta palatinorum
et vices gerentium tempore regum
stirpis Arpadianae critico-diplomatica**

CRITICE DIGESSIT
TIBURTIUS SZŐCS

A MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁR KIADVÁNYAI
II.
FORRÁSKIADVÁNYOK
51.

Az Árpád-kori nádorok és helyetteseik okleveleinek kritikai jegyzéke

SZERKESZTETTE
SZŐCS TIBOR

archívum
Magyar Országos Levéltár

BUDAPEST 2012

A kötet megjelent
a Magyar Tudományos Akadémia
Támogatott Kutatóhelyek Irodája
támogatásával

A kötet kereskedelmi forgalomban nem kapható

Lektorálta
Piti Ferenc és C. Tóth Norbert

HU ISSN 0073–4055
ISBN 978 963 631 219 0

© Szócs Tibor, 2012

Példányszám: 300

Felelős kiadó: dr. Mikó Zsuzsanna, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója
A nyomdai munkálatokat Kódex Könyvgyártó Kft. végezte
Felelős vezető: Marosi Attila

Minden jog fenntartva.
Printed in Hungary

ELŐSZÓ

A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottsága majd' száz éve, 1913-ban tűzte ki célul az Árpád-kori oklevelek kritikai jegyzékének elkészítését, amelyből csak a legnagyobb „falat”, az Árpád-házi királyi család okleveleinek jegyzéke készült el. A munkán a hazai diplomatika egyik legnagyobb formátumú egyénisége, Szentpétery Imre kezdett dolgozni, és művét végül az oklevéltan akkori nagy „doyenje”, Borsa Iván fejezte be. Szentpétery az Árpád-házi királynék és hercegek okleveleinek feldolgozásába is belekezdett, kézírata el is készült, és végül annak jelentősen kiegészített változatát Zsoldos Attila adta ki 2008-ban, ezzel lezárult az uralkodócsalád okleveleinek kritikai számbavétele.

Magam eredetileg nem közvetlen módon akartam folytatni a sort a király utáni legmagasabb világi méltóságnak, a nádoroknak okleveleivel. A nádori intézmény Árpád-kori történetével a készülő PhD-disszertációm miatt foglalkoztam, és ehhez kezdtem összegyűjteni a forrásanyagot. Kezdetben csak egy saját magam számára készített adatbázisnak szántam, később egy függeléknek a doktori disszertáció végére. A regesztagyűjtemény végül annyira „kinőtte magát”, hogy felmerült az önálló munkaként való megjelentetése is – ekkor kezdtem átdolgozni a Kritikai jegyzék-sorozat formájára, ám még ezzel együtt is őriz néhány olyan jegyet magán, amely némileg eltérővé teszi a sorozat korábbi tagjaihoz képest (ezek számbavételét és indoklását lásd a regesztázás módjáról szóló bővebb fejezetben).

A kézirat lektorálását és szakszerűbb formába öntését Piti Ferenc és C. Tóth Norbert lelkiismeretes aprólékossággal végezte el, amit ezúton is nagyon köszönök. Emellett segítségemre voltak a könyv kiadásában is, amelynek anyagi háttérét a Magyar Tudományos Akadémia Támogatott Kutatócsoportok Irodája biztosította. Végül köszönet illeti még egyetemi tanáromat, Thoroczkay Gábort, aki nem csak a pályámon való elindulásban segített sokat, de a figyelmemet annak idején a nádori intézmény történetére fordította – így bizonyos értelemben neki is része van abban, hogy ez a mű megszületett.

Szeged, 2012. szeptember

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

ÁALev	Makkai László, Mezey László /szerk./: Árpád-kori és Anjou-kori levelek, XI–XIV. század. Bp., 1960. (Nemzeti Könyvtár, Levelestár)
ÁMTF I–IV.	Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I–IV. Bp., 1963–1998.
AO I–VII	Anjoukori Okmánytár /szerk.: Nagy Imre, Tasnádi Nagy Gyula/ I–VII. Bp., 1878–1920.
AOkl I–XXXI.	Anjou-kori Oklevéltár I–XXXI. /szerk.: Almási Tibor, Blazovich László, Géczy Lajos, Kófalvi Tamás, Kristó Gyula, Makk Ferenc, Piti Ferenc, Sebők Ferenc, Tóth Ildikó Éva/ Bp–Szeged, 1990–2012.
Archont. 1000–1301	Zsoldos Attila: Magyarország világi archontológiája 1000–1301. Bp., 2011. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 11.)
Archont. 1301–1457	Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I. Bp., 1996. (História Könyvtár – Kronológiák, adattárak 5.)
ÁÚO I–XII.	Wenzel Gusztáv: Árpád-kori új okmánytár I–XII. Pest–Budapest, 1860–1874. (Magyar Történelmi Emlékek, első osztály: Okmánytárak)
Bakács 1982	Bakács István: Iratok Pest megye történetéhez (oklevélregeszták) 1002–1437. Bp., 1982. (Pest megye multjából 5.)
Balássy 1881	Balássy Ferencz: Mutatványok a Várad Regestrumból. (Különlenyomat a Hon tárczájából.) Budapest, 1881.
Bándi 1979	Bándi Zsuzsanna: Ágostonos remeték Körmenden. In: Vasi Szemle 33. (1979) 359–366.
Bándi 1987	Bándi Zsuzsanna: Körmend a középkorban. Körmend, 1987. (Körmendi Füzetek)
Bartal 1847	Bartal, Georgii: Commentariorum ad historiam status jurisque publici Hungariae aevi medii II. Posonii, 1847.
Bartal 1860	Bartal György: Csallóköz történeti vázolata. Pest, 1860.
Bartal 1937	Bartal Aurél: A beházai és ethrekarchai Bartal család. Karcag, 1937.
Bartal 1941	Bartal Aurél: A csallóközi karcsák és a karcsaiak a középkorban. Bp., 1941.
Bártfai Szabó 1938	Bártfai Szabó László: Pest megye történetének okleveles emlékei 1002–1599-ig. Bp., 1938.
Békeszerződések	Köblös József, Süttő Szilárd, Szende Katalin: Magyar békeszerződések 1000–1526. Pápa, 2000.

- Benczik 2010 Benczik Gyula: Tótság és Őrség. Két Vas megyei tájnév keletkezéstörténetéről. In: Vasi Szemle 64. (2010) 662–669.
- Bertényi 2000 Bertényi Iván /szerk./: Magyar történeti szöveggyűjtemény 1000–1526. Bp., 2000. (Osiris tankönyvek)
- Blagay Thallóczy Lajos, Barabás Samu /szerk./: A Blagay-család oklevéltára. Bp., 1897. (Magyar történelmi emlékek I/28.)
- Bogdán 1978 Bogdán István: Magyarországi hossz- és földmértékek a XVI. század végéig. Bp., 1978. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai IV. Levéltartan és történeti forrástudományok 3.)
- Bogdán 1991 Bogdán István: Magyarországi űr-, térfogat-, súly-, és darabmértékek 1874-ig. Bp., 1991. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai IV. Levéltartan és történeti forrástudományok 7.)
- Bolla–Rottler I–II. Bolla Ilona, Rottler Ferenc /szerk./: Szemelvények az 1526 előtti magyar történelem forrásaiból (jegyzet) I–II. Bp., 1982.
- Boltzisar 1863 Boltzisar Ágoston: A keresztes lovagok regestái hazánkban az Árpád-korszak alatt. In: Magyar Sion 1. (1863) 58–62., 209–216., 294–298., 373–377., 453–457.
- Bónis 1997 Bónis György: Szentszéki regeszták /szerk.: Balogh Elemér/. Bp., 1997. (Jogtörténeti Tár 1/1)
- Borsa 1992 Borsa Iván: A Mérey család levéltára 1265–1525 (Forrásközlés) I. In: Somogy Megye Múltjából – Levéltári Évkönyv 23. (1992) 3–28.
- Borsa 1995 Borsa Iván: A somogyi konvent oklevelei az Országos Levéltárban (Forrásközlés). Első közlemény 1215–1300. In: Somogy Megye Múltjából – Levéltári Évkönyv 26. (1995) 3–18.
- CAH Chartae antiquissimae Hungariae. Árpád-kori oklevelek: 1001–1196. Főszerk.: Györffy György. Bp., 1997.
- CD I–XI. Codex Diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. Studio et opera Georgii, Fejér. I–XI. Budae, 1829–1844.
- CDB Collectio Diplomatica Benedictina: a Pannonhalmi Bencés Főapátság Levéltár középkori oklevelei [elektronikus dokumentum] /szerk. és a szöveget gond.: Dreska Gábor/. Pannonhalmi-Nagykanizsa, 2001.
- CDBoh V/1. Šebánek, Jindřich; Dušková, Saša: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae V/1. Praege, 1974.
- CDS I–II. Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae I–II. /szerk.: Richard Marsina/ Bratislava, 1971–1987.
- Csák territórium Diplomata historiam dominii Matthaei de genere Chak illustrantia. Oklevelek a Csák territórium történetéhez. Közrebocsátják Karácsonyi Béla és Kristó Gyula. In: Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Acta Historica 36. (1971) 3–39.
- Csáky I–II. Oklevéltár a gróf Csáky család történetéhez /szerk.: Bártfai Szabó László/ I–II. Bp., 1919. (A Kőrösszegi és Adorjáni gróf Csáky család története I/1–2.)
- Csánki I–V. Csánki Dezső, Fekete Nagy Antal: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. Bp., 1890–1941.
- Cselenkó 2006 Cselenkó Borbála: Szerzetesrendek az Árpád-kori Zala-megyében. Zalaegerszeg, 2006. (Zalai Kismonográfiák 9.)
- Csukovits 2003 Csukovits Enikő: Középkori magyar zarándokok. Bp., 2003. (Historia Könyvtár, Monográfiák 20.)

- Czech 1852 Czech János: III. László király alatti nádorok. In: Új Magyar Múzeum 2. (1851–1852) 185–217.
- DIR I–II. Documente privind istoria României. Vol. I.: veacul XI, XII și XIII. C. Transilvania. Vol. II.: veacul XIII. C. Transilvania /com.: Ionașcu–Lăzărescu–Ionescu et alii/ [Bucarești], 1951–1952.
- DF Magyar Országos Levéltár, Diplomatikai Fényképtár
- DHA I. Diplomata Hungariae Antiquissima I. Edendo operi praefuit: Georgius, Györffy. Budapestini, 1992.
- DL Magyar Országos Levéltár, Diplomatikai Levéltár
- DL-DF 4.3 Collectio Diplomatica Hungarica. A középkori Magyarország digitális levéltára. Szerk.: Ráczy György [elektronikus dokumentum]. Bp., 2008.
- DL-DF 5.1 Collectio Diplomatica Hungarica. A középkori Magyarország levéltári forrásainak adatbázisa. Internetes kiadás. (<http://mol.arcanum.hu/dldf>)
- DPIR I. Documente privitoare la istoria Românilor I. 1199–1345. /cul.: Densusianu, Nicolae/ Bucarești, 1887.
- Eckhart 1908 Eckhart Ferenc: A királyi adózás története Magyarországon 1323-ig. Arad, 1908.
- Endlicher 1849 Rerum Hungaricarum monumenta Arpadiana /ed.: Endlicher, Stephanus Ladislaus/ Sangallii, 1849.
- Engel 1998 Engel Pál: A nemesi társadalom a középkori Ung megyében. Bp., 1998. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 25.)
- Engel 2003 Engel Pál: Középkori magyar genealógia. In: Arcanum DVD könyvtár IV. (családtörténet, heraldika, honismeret) [elektronikus dokumentum]. [H.n.], 2003.
- EO I–III. Erdélyi okmánytár. Oklevelek, levelek és más írásos emlékek Erdély történetéhez I–III. /szerk.: Jakó Zsigmond, Hegyi Géza és W. Kovács András közreműködésével/ Bp., 1997–2008. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 26., 40. és 47.)
- Eperjes I–II. Iványi Béla: Eperjes szabad királyi város levéltára 1245–1526. I–II. Szeged, 1931–1932. (Acta litterarum ac scientiarum Reg. Universitatis Hung. Franciscus-Iosephinae. Sectio: iuridica-politica 2.)
- Erdélyi 1906 Erdélyi László: A tihanyi apátság kritikus oklevelei. Bp., 1906. (Értekezések a történeti tudományok köréből XXI/3.)
- Erdélyi 1907 Erdélyi László: Egyházi földesúr és szolgálói a középkorban. Bp., 1907. (A Szent-István-Társulat tudományos és irodalmi osztályának felolvasó üléseiből 61.)
- Eszt. Főkápt. Az esztergomi főkáptalan fekvő s egyéb birtokaira vonatkozó okmányok tára. (Kézirat gyanánt az illetők használatára kinyomtatva). Pest, 1871.
- K. Fábrián 1997 K. Fábrián Ilona: A Váradi Regestrum helynevei. Szeged, 1997. (Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 13.)
- Fehér 1942 Fehér Mátyás: A hétszázados vasvári Szent Domonkos-rendi kolostor története 1241–1941. Bp., 1942. (A Szent István Akadémia II. történelem-, jog- és társadalomtudományi osztályának értekezései III/1.)
- Fehértói 2004 Fehértói Katalin: Árpád-kori személynévtár (1000–1301) Bp., 2004.

- Fejérpataky 1885 Fejérpataky László: A királyi kancellária az Árpádok korában. Bp., 1885.
- Feld 1985 Feld István: A gönci Amádé-vár. In: A Hermann Ottó Múzeum Évkönyve XII–XIII. (1985) 59–73.
- Gerics 1987 Gerics József: A korai rendiség Európában és Magyarországon. Bp., 1987.
- Györffy 1953 Györffy György: A szávaszentdemeteri görög monostor XII. századi birtokösszeírása II. In: A Magyar Tudományos Akadémia társadalmi-történeti tudományok osztályának közleményei 3. (1953) 69–104.
- Györffy 1990 Györffy György: A magyarság keleti elemei. Bp., 1990.
- Házi 2000 Házi Jenő: Pozsony vármegye középkori földrajza. Pozsony, 2000. (Csallóközi Kiskönyvtár)
- Házi: Sopron I/1. Házi Jenő: Sopron szabad királyi város története I/1. Sopron, 1921.
- Házi: Sopron II/6. Házi Jenő: Sopron szabad királyi város története II/6. Pótkötet az I. rész 1–7., és a II. rész 1–5. kötetéhez az 1278–1526. évekből. Sopron, 1943.
- Héderváry I–II. A Héderváry-család oklevéltára II. /szerk.: Radvánszky Béla, Závodszy Levente/ Bp., 1909–1922.
- Hervay 1984 Hervay, Ferenc L.: Repertorium historicum ordinis Cisterciensis in Hungaria. Roma, 1984. (Bibliotheca Cisterciensis 7)
- Heves Árpád-kori oklevelek a Heves Megyei Levéltárban /szerk.: Kondorné Látkóczki Erzsébet/. Eger, 1997.
- HH Karácsonyi János: A hamis, hibáskeletű és keltezetlen oklevelek jegyzéke 1400-ig [a Történelmi Tár 1908. évi számában megjelent „Pótlások...”-kal kiegészítve]. Szerk., előszó: Koszta László. Szeged, 1988. (Aetas Könyvek 1.)
- HO I–VIII. Hazai okmánytár. /Szerk.: Ipolyi Arnold, Nagy Imre, Páur Iván, Ráth Károly és Véghely Dezső/ I–VIII. Győr–Budapest, 1865–1891.
- HOKI Hazai oklevéltár 1234–1536 /Szerk.: Nagy Imre, Deák Farkas, Nagy Gyula/. Bp., 1879.
- Holub 1926 Holub József: Adalékok a középkori oklevélkritikához. In: Turul 44. (1926) 29.
- Horvát 1833 Horvát István: Róland Nádor Ispánynak 1253-dikban Julius Hónap 6-dikán költ Oklevele egy Réz Táblával. In: Tudományos Gyűjtemény 17/4. (1833 ápr.) 85–87.
- Horváth 1981 Horváth Imre /szerk.: Hetes község története. Pécs, 1981.
- Hunfalvy 1876 Hunfalvy Pál: Magyarország ethnographiája. Bp., 1876.
- Iványi 1992 Iványi Béla: A középkori Vasvár. Vasvár, 1992.
- Jerney 1840 Jerney János: Okleveles toldalék. A bői conventtel kapcsolatos oklevelek. In: Tudománytár. Új évf. 4. (1840) VIII. köt. 246–258.
- Jerney 1851 Jerney János: Keleti utazása a magyarok őshelyeinek kinyomozása végett: 1844 és 1845. I. Pest, 1851.
- Jerney 1855 Jerney János: A' magyarországi káptalanok és konventek', mint hielmes és hiteles helyek' története. In: Magyar Történelmi Tár 2. (1855) 1–166.

- Kállay I–II. A nagykállói Kállay-család levéltára (Az oklevelek és egyéb iratok kivonatai) I–II. Bp., 1943. (A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Kiadványai 1–2.)
- Kállay 1913 Kállay Ubul: Új adatok keltezetlen oklevelek időpontjának meghatározásához. In: Századok 47. (1913) 110–131.
- Kandra 1898 Kandra Kabos: A Váradi Regestrum. Bp., 1898.
- Karácsonyi 1899 Karácsonyi János: Az Aranybulla keletkezése és első sorsa. Bp., 1899. (Értekezések a történeti tudományok köréből XVIII. kötet 7. sz.)
- Karácsonyi 1900 Karácsonyi János: Magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. Bp., 1900., reprint: Bp., 2004.
- Kárfy 1900 Kárfy Ödön: A csicsery család levéltára. Első közlemény. In: Történelmi Tár. Új folyam 1. (1900) 385–410.
- Károlyi I–V. A Nagy-Károlyi gróf Károlyi család oklevéltára /szerk.: Károlyi Tibor, Géresi Kálmán/ I–V. Bp., 1882–1897.
- Kis 2010 Kis Péter: A királyi szolgálónépi szervezet a 13–14. században. Szeged, 2010. (Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 25.)
- Knauz 1863 Knauz Nándor: Az esztergomi érsekség okmányai. In: Magyar Sion 1. (1863) 52–58., 129–136., 203–209., 289–294., 368–373., 450–453., 529–537., 612–618., 697–705., 761–777., 836–862., 917–930.
- Knauz 1864 Knauz Nándor: Az esztergomi főkáptalannak árpádkori okmányai. In: Magyar Sion 2. (1864) 33–37., 121–132., 203–216., 285–291., 371–377., 432–438., 521–531., 595–601., 677–688., 776–785., 838–840., 945–949.
- Knauz 1865 Knauz Nándor: Az esztergomi főkáptalannak árpádkori okmányai. In: Magyar Sion 3. (1865) 56–61., 141–150., 218–227., 293–302., 380–390., 458–470., 544–548., 623–628., 692–708., 763–784., 842–862., 933–957.
- Kóta 1997 Kóta Péter: Regeszták a vasvári káptalan levéltárának okleveleiről (1130) 1212–1526. Szombathely, 1997. (Vas megyei levéltári füzetek 8. Középkori oklevelek Vas megyei levéltárakban I.)
- Kóta 2001 Kóta Péter: A vasvári káptalan levéltára. In: Neumann Tibor /szerk./: Tanulmányok a középkorról. Bp–Piliscsaba, 2001. (Analecta Mediaevalia I.) 155–178.
- Kozák 1962 Kozák Károly: A zalaszántói templom feltárása és környékének középkori története. In: Archeológiai Értesítő 89. (1962) 220–237.
- Körmendi 2009 Körmendi Tamás: A magyarországi nemzetségi címerek kialakulásának kérdéséhez. In: Századok 143. (2009) 391–426.
- Körmendi 2011 Körmendi Tamás: Az Aba nemzetség címerváltozatai a középkorban. In: Turul 84. (2011) 109–123.
- Kristó 1973 Kristó Gyula: Csák Máté tartományúri hatalma. Bp., 1973.
- Kristó 2001 Kristó Gyula: II. András „új intézkedései”. In: Századok 135. (2001) 251–300.
- Kubinyi 1867 Kubinyi Ferenc: Árpádkori oklevelek. Pest, 1867. (Magyar Történelmi Emlékek 1.)
- Kukuljević 1863 Kukuljević, Ivan: Borba Hrvatah s mongoli i tatari. Zagreb, 1863.
- Kukuljević 1872 Kukuljević, Ivan: Arkiv za povestnicu jugoslavensku XI. Zagrebu, 1872.

- Kukuljević 1896 Kukuljević, Ivan: Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII. Zagrabiae, 1896.
- Kumorovitz 1953 Kumorovitz L. Bernát: Veszprémi regeszták 1301–1384. Bp., 1953. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 2.)
- Kumorovitz 1964 Kumorovitz L. Bernát: A zselicszentjébi alapítólevél 1061-ből („Pest” legkorábbi említése). In: Tanulmányok Budapest múltjából 16. (1964) 43–83.
- Lampel 1887 Lampel, Josef: Die Landesgrenze von 1254 und das steirische Ennstal. Ein Beitrag zur Geschichte des österreichischen Zwischenreiches. Mit 32 urkundlichen Beilagen. In: Archiv für österreichische Geschichte 71. (1887) 297–452.
- Léderer 1964 Léderer Emma /szerk./: Szöveggyűjtemény Magyarország történetének tanulmányozásához I. Bp., 1964.
- Levéltárak Blazovich László, Érszegi Géza, Turbuly Éva /szerk./: Levéltárak – kincstárak. Bp.–Szeged, 1998.
- Luczenbacher 1842 Luczenbacher [Érdy] János: Okleveles toldalék. In: Tudománytár. Új folyam 6. (1842) XI. köt. 61–66.
- Magyar középkor Nagy Gábor /szerk./: A magyar középkor. Az államalapítástól Mohácsig [h.n.], 1995.
- Magyar középkor² Nagy Gábor /szerk./: A magyar középkor 997–1526. Debrecen, 2000.²
- Majláth 1883 Majláth Béla: Péter alnádor pecsétje 1298-ból. In: Turul 1. (1883) 12–16.
- Mályusz 1988 Mályusz Elemér: Gróf Kemény József oklevélhamisítványai. In: Levéltári Közlemények 59. (1988) 197–216.
- Marsina 1990 Marsina, Richard: A XIII. század derekén kelt oklevelek diplomatikai és írástani vizsgálata. In: Levéltári Közlemények 61. (1990) 43–62.
- MES I–IV. Monumenta Ecclesiae Strigoniensis I–IV. /Szerk.: Knauz Nándor, Dedek Crescens Lajos, Dreska Gábor, közrem.: Hegedűs András, Érszegi Géza, Tóth Krisztina, Kalász Márton és Mudrák Attila./ Strigonii, 1874–1999.
- MÉSZ I–VII. A magyar nyelv értelmező szótára I–VII. Bp., 1984–1992.⁴
- MK I. Magyar Kódex I. Az Árpádok világa. /főszerk.: Szentpéteri József/. Bp., 1999.
- Mon. Bp. I. Budapest történetének okleveles emlékei. Monumenta diplomatica civitatis Budapest I. (1148–1301). Csánky Dezső gyűjtését kiélesztette és sajtó alá rendezte Gárdonyi Albert. Bp., 1936.
- Mons Sacer I. Mons Sacer 996–1996. Pannonhalma 1000 éve I. /szerk.: Takács Imre/ Pannonhalma, 1996.
- MRV I–IV. Monumenta Romana Episcopatus Vesprimiensis. A veszprémi püspökség római oklevéltára I–IV. Közrebocsátja a római magyar történeti intézet. Bp., 1896–1907.
- M-Zs Okl I–XVIII. Magyar-zsidó oklevéltár /szerk.: Scheiber Sándor et alii/ I–XVIII. Bp., 1903–1980.
- Németh 2008 Németh Péter: A középkori Szatmár megye települései a XV. század elejéig. Așezările comitatului medieval Satu Mare pâna la în-

- ceputul secolului al XV-lea. Nyíregyháza, 2008. (A nyíregyházi Jósza András Múzeum kiadványai 60.)
- Nyári 1886 Nyáry Albert: A heraldika vezérfonala. Bp., 1886.
- ÓMO Jakubovich Emil, Pais Dezső: Ó-magyar olvasókönyv. Pécs, 1929. (Tudományos Gyűjtemény 30.)
- Oszvald 1957 Oszvald Ferenc: Adatok a magyarországi premontreiek Árpád-kori történetéhez. In: Művészettörténeti Értesítő 6. (1957) 231–254.
- Pais 1953 Pais Dezső: Árpád- és Anjou-kori mulattatóink. In: Emlékkönyv Kodály Zoltán 70. születésnapjára /szerk.: Bartha Dénes, Szabolcsi Bence/ Bp., 1953. (Zenetörténeti Tanulmányok 1.) 95–110.
- Pauler I–II. Pauler Gyula: A magyar nemzet története az árpádházi királyok alatt I–II. Bp., 1899.²
- Páur 1855 Páur Iván: Történelmi sorok. In: Magyar Sajtó. Politika, nemzetgazdászat, irodalom és művészet közlönye 1. évf. 50. sz. (1855. aug. 30.) 1–2.
- PBFL Pannonhalmi Bencés Főapátsági Levéltár
- Pozsony vármegye Pozsony vármegye, Pozsony sz. kir. város, Nagyszombat, Modor és Szentgyörgy r. t. városok. Bp., é.n. [1895] (Magyarország vármegyéi és városai /szerk.: Borovszky Samu/)
- PRT I–XII/B Sörös Pongrác /szerk.: A Pannonhalmi Szent-Benedek-rend története I–XII/B. Bp., 1902–1912.
- RA Szentpétery Imre, Borsa Iván szerk.: Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke I–II/1–4. Bp., 1923–1987.
- Rábik 2008 Vladimír Rábik: Diplomatarium Sancto-Adalbertinum. Stredoveké listiny v Literárnom archíve Spolku sv. Vojtecha (1181) 1214–1543. H.n., 2008. (Bibliotheca genealogica Slovaca)
- Rábik 2010 Vladimír Rábik: Középkori oklevelek a Nagyszombati Szent Adalbert Egyesület levéltárában (1181) 1214–1543. Szeged, 2010. (Capitulum VII.)
- Rácz 1992 Rácz György: Az Árpádok sávozott címere egyes főúri pecséteken a XIII–XIV. században. In: Levéltári Közlemények 63. (1992) 123–135.
- Rácz 1997 Rácz György: Egerszeg első említése 1247-ből. In: Zalaegerszeg évszázadai: várostörténeti tanulmányok /szerk.: Kapiller Imre/ Zalaegerszeg, 1997. 67–98.
- Rácz 2000 Rácz György: A Ják nemzetség és monostoralapításai I–II. In: Vasi Szemle 54. (2000) 7–26., 159–181.
- Rácz 2008 Rácz György: Felhasználói útmutató a „DL-DF” adatbázis 4.2 verziójához. In: DL-DF 4.3
- RD Az Árpád-házi hercegek, hercegnők és királynék okleveleinek kritikai jegyzéke. /Szentpétery Imre kéziratának felhasználásával szerk.: Zsoldos Attila/. Bp., 2008. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 45.)
- RDES I–II. Regesta diplomatica nec non epistolaria Slovaciae I–II. Ad edendum praeparavit Vincent Sedlák. Bratislavae, 1980–1987.
- RegVar Karácsonyi János, Borovszky Samu: Az időrendbe szedett váradi tüzesvaspróba-lajstrom. Bp., 1903.

- RegVar² Regestrum Varadinense (Várad-i jegyzőkönyv, The Varad register) 1208–1235 [elektronikus dokumentum] /szerk.: Solymosi László, Szovák Kornél/. Bp., Arcanum, 2009.
- S. Kiss 1971 S. Kiss Erzsébet [Karácsonyi Béla]: A királyi generális kongregáció kialakulásának történetéhez. In: Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Acta Historica 39. Szeged, 1971. 3–56.
- Smičiklas I–XII. Smičiklas, Tadija: Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae ac Slavoniae I–XII. Zagrabiae, 1904–1914.
- Solymosi 1984 Solymosi László: Hospeskváltság 1275-ből. In: Kredics László /szerk./: Tanulmányok Veszprém megye múltjából. Veszprém 1984. (A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai 3.) 17–96.
- Solymosi 1998 Solymosi László: A földesúri járadékok új rendszere a 13. századi Magyarországon. Bp., 1998.
- Solymosi 2006 Solymosi László: Írásbeliség és társadalom az Árpád-korban. Bp., 2006.
- Sopron I–II. Sopron vármegye története. Oklevéltár I–II. /szerk.: Nagy Imre/ Sopron, 1889–1891.
- Sörös 1908 Sörös Pongrác: A Pannonhalmán őrzött Guary-levéltár Árpád- és Anjou-kori kiadatlan oklevelei. In: Történelmi Tár. Új folyam 9. (1908) 161–195.
- SRH I–II. Scriptores Rerum Hungaricarum I–II. Edendo operi praefuit Emericus Szentpétery. Budapestini, 1937–1938.
- Sulica 1934 Sulica Szilárd: A Magyar Nemzeti Múzeum levéltári osztálya. Hivatalos értesítő. In: Turul 52. (1934) 85–88.
- Szabó 1889 Szabó Károly: Az Erdélyi Múzeum eredeti okleveleinek kivonatai (1232–1540). In: Történelmi Tár 12. (1889) 523–554., 728–752.
- Széchenyi I–III. Bártfai Szabó László: A Sárvár-felsővidéki gróf Széchenyi család története I–III. Bp., 1911–1926.
- Szentpétery 1916 Szentpétery Imre: A borsmonostori apátság árpádkori oklevelei. Bp., 1916.
- Szentpétery 1927 Szentpétery Imre: Középkori oklevélszövegek. Bp., 1927.
- Szentpétery 1928 Szentpétery Imre: Notariusi működés említése II. András király udvarában. In: Turul 46. (1928) 124–125.
- Szirmay 1810 Szirmay Antal: Szathmár vármegye fekvése, történetei, és polgári esmérete. II. rész. Buda, 1810.
- Szopori 1883 Szopori N. Imre: A Vezekényi nemzetség és a gróf Czirákiak. Első közlemény. In: Turul 1. (1883) 4–12.
- Szovák 1989 Szovák Kornél: Rátót nembeli Rolánd nádor kúriája. In: A Dunántúl településtörténete 7. (1989) 299–316.
- Szócs 2010 Szócs Tibor: A nádori oklevéladás kezdeti szakasza. In: „Fons, skepsis, lex”. Ünnepi tanulmányok a 70 esztendő Makk Ferenc tiszteletére /szerk.: Almási Tibor, Révész Éva, Szabados György/. Szeged, 2010. 429–436.
- Sztáray I–II. A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára I–II. /szerk.: Nagy Gyula/. Bp., 1887–1889.
- Tagányi 1896 Magyar erdészeti oklevéltár I. 1015–1742. /szerk.: Tagányi Károly/ Bp., 1896.

- Tkalčić 1873 Tkalčić, Jan: Monumenta historica episcopatus Zagrabienensis saec. XII. et XIII. I. Zagrabiae, 1873.
- Tóth 1976 Tóth Melinda: Buzád-nemzetségbeli Csák soproni ispán (1246–1254) In: Soproni Szemle 30. (1976) 206–210.
- C. Tóth 1998 [C.] Tóth Norbert: A stefanita rend esztergomi házának kiadatlan hiteleshelyi oklevelei az Árpád-korból. In: Tanulmányok Borsa Iván tiszteletére /szerk.: Csukovits Enikő/. Bp., 1998. 283–289.
- C. Tóth 2001 C. Tóth Norbert: A Győr-nemzetség az Árpád-korban. In: *Analecta mediaevalia I. Tanulmányok a középkorról* /Szerk.: Neumann Tibor/ Piliscsaba, 2001. 53–72.
- Tóth–Zágorhidi 1994 Tóth Endre, Zágorhidi Czigány Balázs: Források Savaria-Szombathely történetéhez. A római kortól 1526-ig. Szombathely, 1994. (*Acta Savariensia* 9.)
- UB I–III. Urkundenbuch des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete der Komitate Wieselburg, Ödenburg und Eisenburg. I–III. /Hrsg.: Wagner, Hans; Lindeck-Pozza, Irmtraut/ Graz–Köln, 1955–1979. (Publikationen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung 7.)
- UDS I–VII. Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen /hrsg.: Zimmermann, Franz; Werner, Carl et alii/ I–VII. Hermannstadt–Köln–Wien–Bucaresti, 1892–1991.
- UGS I. Urkundenbuch zur Geschichte Siebenbürgens I. /hrsg.: Teutsch, G. D.; Firnhaber, Fr./ Wien, 1857. (*Fontes Rerum Austriacarum* 2/15.)
- UHW I–II. Urkunden des Cistercienser-Stiftes Heiligenkreuz im Wienerwalde I–II. /hrsg.: Weis, Johann Nepomuk/ Wien, 1856–1859. (*Fontes rerum Austriacarum* II/11, 16.)
- Vas vármegye Vas vármegye. Bp., 1898. (Borovszky Samu /szerk./: Magyarország vármegyéi és városai)
- Veszprém: pótkötet Érszegi Géza, Solymosi László: Veszprém város okmánytára. Pótkötet (1000–1526) Veszprém, 2010. (A veszprémi egyházmegye múltjából 20.)
- Villányi 1882 Villányi Szaniszló: Győrmege és város anyagi műveltségtörténete. Győr, 1882.
- Wagner 1953 Wagner, Hans: Urkundenfälschungen im Burgenland und in den angrenzenden westungarischen Gebieten bis zum Ende der Regierungszeit König Bélas IV. Eisenstadt, 1953. (*Burgenländische Forschungen* 8.)
- Wertner 1891 Wertner Mór: II. Moys nádor és családja. In: *Századok* 25. (1891) 392–405.
- Wertner 1892 I–II. Wertner Mór: A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig. I–II. Temesvár, 1891–1892. (*Történeti, Nép- és Földrajzi Könyvtár* 52–53.)
- Wertner 1893 Wertner Mór: Észrevételek Pór Antal „Erdélyi vajdák” cz. cikkére. In: *Erdélyi Múzeum* 10. (1893) 522–526.
- Wertner 1898 Wertner Mór: Az árpádkori nádorok genealogiája. In: *Turul* 16. (1898) 73–78., 113–125.

- Wertner 1901 Wertner Mór: Megjegyzések okmánytáraink egynéhány erdélyi vonatkozású darabjához. In: Erdélyi Múzeum 18. (1901) 218–234., 282–290., 349–359.
- Weisz–Zsoldos 2010 Weisz Boglárka, Zsoldos Attila: A báni joghatóság Szlavóniában és a Dráván túl. In: „Fons, skepsis, lex” Ünnepi tanulmányok a 70 esztendő Makk Ferenc tiszteletére /szerk.: Almási Tibor, Révész Éva, Szabados György/ Szeged, 2010. 469–482.
- Zágorhidi 1996a Zágorhidi Czigány Balázs: Oklevelek Vasvár történetéhez. 13. század. In: Vasi Szemle 50. (1996) 109–115.
- Zágorhidi 1996b Zágorhidi Czigány Balázs: Az Árpád-kori Vasvár topográfiája. In: Vasi Szemle 50. (1996) 389–397.
- Zala I–II. Zala vármegye története. Oklevéltár I–II. /szerk.: Nagy Gyula, Nagy Imre, Véghely Dezső/. Bp., 1886–1890.
- Zichy I–XII. A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára I–XII. Pest–Bp., 1871–1931.
- Zolnay 1936 Zolnay László: A Madáchok ősei és a kürtösiek. In: Turul 54. (1936) 19–29.
- ZsO I–XI. Zsigmondkori oklevéltár I–XI. /szerk.: Mályusz Elemér, Borsa Iván, C. Tóth Norbert, Neumann Tibor/ Bp., 1951–2009. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 1., 3–4., 22., 25., 27., 32., 37., 39., 41., 43. és 49.)
- Zsoldos 1999 Zsoldos Attila: A szent király szabadjai. Fejezetek a várjobbágy-ság történetéből. Bp., 1999. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 26.)
- Zsoldos 2003 Zsoldos Attila: Az özvegy és a szolgabírák. In: Századok 137. (2003) 783–808.
- Zsoldos 2007 Zsoldos Attila: Családi ügy. IV. Béla és István ifjabb király viszála az 1260-as években. Bp., 2007. (História Könyvtár. Monográfiák 24.)
- Zsoldos 2010a Zsoldos Attila: Örökös ispánságok az Árpád-korban. In: Aktualitások a magyar középkorkutatásban /szerk.: Font Márta, Fedeles Tamás, Kiss Gergely/ Pécs, 2010. 73–92.
- Zsoldos 2010b Zsoldos Attila: III. András nádorai. In: Történelmi Szemle 52. (2010) 303–327.
- Zsoldos 2011a Zsoldos Attila: II. András Aranybullája. In: Történelmi szemle 53. (2011) 1–38.
- Zsoldos 2011b Zsoldos Attila: III. András hat nádora. In: Erősségénél fogva várépítésre való. Tanulmányok a 70 éves Németh Péter tiszteletére /szerk. Juan Cabello, C. Tóth Norbert/ Nyíregyháza, 2011. 289–300. (A Józsa András Múzeum Kiadványai 68.)

A REGESZTÁZÁS MÓDJA

A kötet a címe szerint az „Árpád-kori nádorok és helyetteseik” okleveleinek regesztáit tartalmazza, és egyfajta folytatása kíván lenni a Szentpétery Imre által elkezdett, majd Borsa Iván és Zsoldos Attila által folytatott „kritikai” sorozatnak (RA, RD). Bár evidensnek tűnik, de érdemes a cím mindhárom elemére részletesebben kitérni. Az időhatár az Árpád-kor, ám világos, hogy az a dinasztikus időkorlát, amely hivatalosan 1301. január 14-én ér véget, maradéktalanul nem tartható. A királyi és hercegi okleveleknél ilyen problémával értelemszerűen nem kellett szembenézni, a királynék kapcsán pedig Zsoldos Attila csak a dinasztikus határvonalig készítette el a regesztákat, és a férjét túlélő Ágnes királyné esetében az 1301 utáni okleveleknél az Anjou-kori Oklevéltár vonatkozó kötetéhez utalta olvasóját (RD 176.). Bár az Árpád-kori nádorok intézménytörténeti cezúráját csak a 14. sz. első évtizedének végén érdemes meghúzni (vö. Zsoldos 2011b. 299.), a regesztaduplumok elkerülése végett mi is inkább a klasszikus Árpád-kor végét, 1301-et tekintettük az elvi záródátumnak. Ezt azonban nem lehetett mindig tartani, hiszen több olyan datálatlan nádori oklevelünk is van, amelyek lehetséges *terminus post quemje* az 1290-es évek, ám a *terminus ante quem* már az Anjou-korra nyúlik át. Így azok a datálatlan oklevelek is bekerültek, amelyeknek lehet Árpád-kori vonatkozásuk is. Az olyan okleveleket viszont, amelyek biztosan az Anjou-kor első évtizedére esnek, kihagytuk, hiszen azokat bárki megtalálhatja az Anjou-kori Oklevéltár sorozat első két kötetében. (Tegyük hozzá: jelenleg, 2012-ben még nincs kész a Károly-kori keltezetlen okleveleket magába foglaló kötet, és a kora-Anjou-kori nádori oklevelek jelentős hányada ebbe a csoportba tartozik.)

A cím második elemében szereplő „nádori oklevelek” alatt nem a nádori intézmény okleveleit értjük, hanem tágabban, a nádori tisztséget viselők által kiadott diplomákat. Felvettük tehát azokat a leveleket is, amelyeket az éppen aktuális nádor nem nádorként adott ki, hanem pl. megyésispánként, király által delegált speciális bíróként, esetleg magánemberként (ilyen Mojs nádor végrendelete, vagy Csák Máté nádor birtokigazgatási utasítása tiszttartójához). Az itt szereplő oklevelekben az egyetlen közös elem, hogy kiadója az intitulációban *palatinus*nak címezte önmagát, illetve tartalmi átírás esetén annak címezték őt. Ez a válogatási mód természetesen hordoz magában némi „kockázati tényezőt”, különösen a tartalmi átírások és említések esetében (hiszen nem egyszer előfordult, hogy a korabeli elit tagjait akkor is az egyik legmagasabb hivatalával szokták emlegetni, ha már éppen nem viselte azt a tiszteletet, de úgy véljük, hogy viszonylag pontosan el lehet dönteni, hogy tényleg egy nádori oklevélről van-e szó az adott forrásban, vagy sem. Amennyiben ez mégsem volt egyértelmű, úgy a regeszta a bizonytalan nádori oklevelek csoportjába került bele, amely a felsorolás végén található, folytatólagos számozással (333–345. sz. reg.).

Végül némi magyarázatot kíván az „helyetteseik” kifejezés is. Igazából nem teljesen egyértelmű, hogy a különféle nevekkkel illetett nádorhelyettesítő tisztségek (*vicepalatinus*, *viceiudex palatini*, *vicarius palatini*) pontosan hány különféle hivatalt tartottak. Magunk úgy véljük, hogy nem lehet szilárd választóvonalat húzni közéjük, ugyanakkor néhány nádor (Aba nb. Amadé) esetében mégis érdemes különválasztani az alnádort (*vicepalatinus*) és a nádori albirót (*viceiudex palatini*), amely terminológiák használata aztán az Anjou-korra ismét esetleges lett. Halvány nyomok már mutatnak arra, hogy a 13. század második felétől meg lehet különböztetni a Pesten majd Budán szerkező, és a pesti ispáni jogkört is ellátó *vicepalatinus* hivatalát a nádor környezetében tevékenykedő *viceiudex*től. Jelen okmánytárba az összes nádorhelyettes által kiadott oklevelet felvettük, és az egyes regeszták címsorában is különválasztjuk a titulusokat, mintegy „tükörfordítását” adva az oklevélben szereplő titulációnak. Am – hangsúlyozzuk – nem minden különböző tisztségnév jelent ténylegesen külön intézményt, főként a tatárjárás előtti időszakban.

A regeszták formai jegyei értelemszerűen a Szentpétery-féle kritikai jegyzék jellegzetességeit követik. Közelebről a Zsoldos Attila által szerkesztett legutolsó kötet (RD) számított mintának, ugyanakkor jó néhány jellegzetesség is eltérő. Az első nagy különbség a regeszták egymásutánisága. A Szentpétery–Borsa–Zsoldos sorozat fő sorba rendezési elve a kibocsátók személye volt, így II. András 1235. évi oklevelei után Béla „királyfi” 1220. évi kiadványai következnek (RA 566–567. sz.), és IV. Béla 1270. évi, majd nem keltezhető diplomái után (immáron egy új kötetben) István „királyfi”, majd ifjabb király kiadványai jönnek az 1250–1260-as évekből (RA 1750–1751. sz.). Még szembetűnőbb ez az elv a hercegek és királynék esetében, ahol nem csak a hercegek és királynék levelei vannak különválasztva, de a királynékon belül is a királyi oklevelekhez hasonló rendezési elv érvényesül (lásd pl. RD 80–81. sz., 83–84. sz., 155–156. sz.). Kérdéses volt, hogy a nádorok esetében is ezt kövessük-e. A kötetben (a hamisakat is ideszámítva) kerekén 30 nádor és feleannyi, 15 nádorhelyettes kiadványait találhatjuk meg, akik közül nem kevesen több esetben is viselték e tisztséget, és pl. a kilenc alkalommal is nádori hivatalt viselő Henrik fia Miklós első és utolsó hivatala közt több, mint 20 év telt el. Emellett 1262 (kimutathatóan 1263) és 1270 között István ifjabb király párhuzamosan is tartott nádorokat, ezen kívül III. András uralkodása alatt többször is látunk példát egyidejűleg két nádorra, akik az ország két része felett bírták hivatalukat (lásd Archont. 1000–1301. 23–26.). A nádorváltások szempontjából a 13. sz. azon utolsó harmada a legkuszább, amely korszakból a legtöbb oklevél maradt fent. Ezért úgy láttuk, hogy ha nádorok alapján haladnánk, az annyira össze-vissza „dobálná” a kronológiát, hogy nagyon nehéz lenne egy adott korszak (pl. az 1280-as évek) nádori okleveleit összeszedni. Ezért a fő rendező elvnek a kronológiát választottuk. Ez is több nehézséget vetett föl, leginkább azt, hogy éppen a 13. sz. említett utolsó harmadából datálatlan a nádori oklevelek egy jelentős hányada (ez egyébként nem csak a nádori oklevelekre igaz, és ugyanerre az időszakra, a 13. sz. második felére, 14. sz. első harmadára jellemző a kiadó nevét meg nem jelölő, ún. „damus pro memoria” oklevelek kibocsátása is), így a kronológia egy része spekulatív. A datálatlan oklevelek esetében a rendező elv a kibocsátás lehetséges évének felső határa lett. Ha valaki nem egy adott időszak, hanem egy konkrét nádor okleveleit szeretné kikeresni, az a regeszták utáni nádormutatóból tud tájékozódni.

A regesztázás módja nagyjából egyezik a kritikai jegyzék-sorozat szabályaival. A bal oldali hasámban szerepel a kibocsátás éve és helye. Amennyiben a keltezés valamelyik tétele nem szerepel a forrásban, úgy a kikövetkeztetett elem zárójelben

található. Hogy mi alapján lett megállapítva, azt a regeszta utáni kommentárban indokoljuk meg, kivéve akkor, ha az adott nádor hivatalviselési ciklusain túl egyéb szűkítési lehetőség nem akadt. Ez esetben nem mindig adunk indoklást, és ilyenkor Zsoldos Attila legújabb Árpád-kori archontológiája (Archont. 1000–1301. 15–26.) alapján állapítottuk meg a nádorság idejét. A nádorok nevei a regeszták elején és az előfejben szintén az említett archontológia névformáit követik, majd következnek zárójelben az a forma, ahogyan az az intitulációban szerepel. Amennyiben az oklevél nincs kiadva, úgy a rövid regeszta mellett a teljes szövegű kiadást is közöljük. Amennyiben a kiadás annyira hibás és hiányos volt, hogy lényegében megbízhatatlannak minősíthető, akkor is újraközlöttük a szöveget. (Három ilyen újraközlés történt, mindegyik oklevél Fejér György Codex Diplomaticusában volt korábban kiadva. Ezekkel együtt összesen 54 kiadatlan oklevél szövege vagy tartalmi átírása található itt meg). Korábbi kiadás esetén csak egy részletes „tükörregesztát” közlünk, vagyis a magyar szöveg sorrendje nagyjából megegyezik a latin oklevél gondolatmenetével. Alapelv volt, hogy a nádori oklevélben szereplő minden tulajdonnevet és fontosabb információt szerepeltessünk, így a regeszták valamivel terjedősebbek lettek, mint az a kritikai jegyzék-sorozat korábbi kötetei alapján megszokott (átvettük pl. a határjárások minden tulajdonnevet, felsorolás formájában). A földrajzi neveket Zsoldos Attila kötetéhez hasonlóan mai magyar, Györffy György, Csánki Dezső és Házi Jenő történeti földrajzi kötetekben (ÁMTF I–IV.; Csánki I–V.; Házi 2000.) található alakjukban szerepeltetjük, utána zárójelben megadva az oklevélben található formát. Ha valaki arra kíváncsi, hogy a település melyik megyében volt, esetleg melyik mai településsel azonosítható, a névmutatóban megtalálja ezeket az adatokat. A leggyakoribb tulajdonneveket egységesítettük, latinból magyarra fordítottuk (Miklós, István, Illés stb. esetben), míg a ritkább és vulgáris neveket meghagytuk eredeti alakjában (pl. Farkas helyett Forcos, stb.), ám a névmutatóban itt is az egységes alakok szerepelnek.

A kiadott okleveleket általában összeolvastuk az eredeti szöveggel, így a regeszta névformái mindig az eredetit követik, nem a kiadást, így előfordulhat, hogy a regesztában szereplő nevek írásmódja más, mint ahogy az a nyomtatásban megjelent.

A regeszta után következnek az oklevél levéltári és (ha vannak) kiadási adatai, teljességre törekvően. A sorozat hagyományainak megfelelően eredeti oklevelek esetében közöljük az oklevél méretét is. A nem a Magyar Országos Levéltárban őrzött (DF-jelzett) oklevelek esetében nem mindig tudtuk a pontos méreteket megállapítani, így néhány esetben csak az oklevél mikrofilm másolatának a fényképét mértük le. Egyetlen jelentősebb változás a sorozat korábbi tagjaihoz képest, hogy a kiadási adatok közé már nem vettük föl a Fejér György Codex Diplomaticus-sorozatát megelőző forráskiadványokat, amennyiben az adott oklevél szövege Fejérnél is megjelent. Ennek oka az volt, hogy Fejér maga is feldolgozta a nagy 17–18. sz-i forrásgyűjtők kéziratosa és nyomtatott adatait, így Hevensi, Pray és a többiek művei megtalálhatók nála is, átvételként. Szintén nem szerepelnek a belső segédleteknek készült vagy csak kéziratok formájában kiadott munkák, előbbire példa a világhálóra a DL-DF 5.1 adatbázis részeként felkerült mintegy 90 ezer cédule-regeszta, utóbbira Kommer Magda doktori disszertációja az Árpád-kori nádori oklevéladásról, amelynek kézirati példányában több kiadatlan nádori oklevél átírása is megtalálható. Szentpétery még utalt arra is, ha az adott oklevélnek valahol megtalálható volt a facsimile- vagy fényképmásolata, ám mivel az említett DL-DF 5.1-es adatbázis alatt ma már valamennyi oklevél fényképe elérhető, így ezen utalásokat is elhagytuk. Ez alól csak abban a néhány esetben tettünk kivételt, amikor a nádori oklevélnek nem volt DL-DF jelzete, ilyenkor közöltük az oklevél fényképes

elérhetőségét (az ilyen oklevelek mind megtalálhatóak egy másik internetes adatbázis, a *monasterium.net* oldalán).

Az egyik leginkább szembetűnő változás a korábbi kritikai jegyzék-kötetekhez képest az egyes regesztákhoz fűzött kommentárok terjedelme. Ezek szinte mindig diplomatikai jellegű megjegyzések, és többnyire a keltezés megállapítása, szűkítése, vagy a kibocsátó beazonosítása szerepel bennük. Mivel a 13. század második felére nagyon megnőtt a datálatlan oklevelek száma, ezért mindegyik esetben meg kellett indokolni a kikövetkeztetett időhatárokat. A korábbi okmánytárak és szakirodalom ugyan nem egy esetben tartalmazott már megjegyzéseket egy-egy oklevél keltezésére nézve, ám azok sokszor ma már elavultnak tekinthető adatokra épültek. A teljes Árpád-kori anyagot feldolgozó archontológia (Archont. 1000–1301) megjelenése már önmagában is megdöntött jó néhány korábbi érvelést. Nem egy esetben előfordul, hogy a címsorban egy tágabb, teljesen biztos keltezési időhatár szerepel, ám a kommentárban utalunk arra, hogy némi feltételezéssel az tovább szűkíthető. Néha egészen hosszú kommentárok is előfordulnak, bár igyekeztük lecsökkenteni ezek tartalmát.

A regesztákban alkalmazott jelek és rövidítések:

- ( ) A keltezés rovatban a ki nem tett, de kikövetkeztetett évszámot vagy kelethelyet foglalja magában.
- [ ] A regeszta vagy oklevél szövegében az oklevélben nem szereplő adat kiegészítése vagy magyarázata.
- + Az évszám előtt állva az oklevél hamis vagy interpolált voltára utal.
- A regeszta élén azt jelöli, hogy az oklevél kibocsátójának személye megegyezik az előző regeszta kibocsátójával.
- ~ Az oklevélben előforduló ugyanazon tulajdonnév névvariánsai között áll.
- > A regeszta utáni levéltári és könyvészeti apparátusban azt jelöli, hogy ezen jel előtti oklevelet átirták a jel utáni oklevélben.
- E A regeszta utáni levéltári és könyvészeti apparátusban az eredetiben fennmaradt oklevélre utal.
- TÁ A regeszta utáni levéltári és könyvészeti apparátusban a tartalmi átírásban fennmaradt oklevélre utal.
- Eml A regeszta utáni levéltári és könyvészeti apparátusban az említésben fennmaradt oklevélre utal.

**AZ OKLEVELEK KIVONATA,
ŐRZÉSI HELYÜKNEK ÉS KIADÁSAIKNAK
FELSOROLÁSA ÉS KRITIKÁJUK**

+1057. jún. 4.
– Fehérvár

Radó (*ego Rado palatinus*): [I.] András király és testvére: Béla herceg (*Adalbert invictissimus dux*) beleegyezésével a következő adományokat tette lelki üdvéért a pécsi Szent Péter egyház és püspöke: Mór javára, a feleségének: Lucia-nak tett adományok meghagyásával. A Martos (*Mortis*) nevű helyen 4 földművest (*arator*) adott, ti. Pochoir-t, Arishukupi-t, Kuethedy-t, feleségükkel és fiaikkal, és minden földdel, amit a nádor ott bírt; a *Kopos* folyón túl *Kaua* nevű faluban két szőlőművest, ti. Koras-t és Zomboir-t adta családjukkal, szőlőikkel és földjeikkel; a Dunánál egy teljes falvat a következő szolgálókkal (*famulus*): Corumbizon, Sergys, Codas, Turkon, Wzdychitlen, Suna, Goua, Hozugdy és Kakdy családjukkal és a falu minden tartozékával, ti. szántókkal, kaszálókkal, erőkkel, legelőkkel, nádasokkal, vizekkel, ahogy el lett különítve a nádor régi atyái által (*a patribus nostris antiquis*), három halász és egy földműves kivételével, és egy közös, egy ekével művelt földjével Szent Benedeknek adta. A *Draua* folyó feletti, Szent Mihály arkangyal tiszteletére emelt egyházát a pécsi egyháznak és püspökének adta át (*commendavi*), hogy ott egy presbitert tartson. Mindezek bizonyására az oklevelet a Szent Péter egyház oltárára helyezte (*super altare Sancti Petri ... posui*). A megmaradt birtokait felosztotta felesége, Lucia, és rokonai közt, hogy felesége halála után az ő része is rokonaira szálljon. Arra is megkérte András királyt és Béla herceget, hogy a szávaszentdemeteri monostorának (*monasterium meum Sancti Demetrii super Zauam fluvium*), amelyet háborús úton az egész területtel együtt a Szent Korona számára ismét megszerzett és felújított (*multis bellicis laboribus cum tota provincia illa Sancte Corone rectificavi et iterum adquisivi*), a patronátusi jogát a pécsi egyháznak és püspökének: Mórnak adja, hogy a monostornak, ahol el akar temetkezni, a gondozója mindig a pécsi püspök legyen. András király és Béla herceg engedélyezve Radó számára mindezeket, a pecsétjükkel erősítették meg adományát. *Datum secundo nonas iunii, indictione decima, anno incarnationis Domini millesimo quinquagesimo septimo, regni nostri anno duodecimo. Actum in Albaregia, in congregatione regni.*

Átírta: II. András 1235 k. (RA 544. sz.) > pécsváradi konvent 1343 előtt > váradi konvent 1350. febr. 23. > somogyi konvent 1404. júl. 22. (ZsO II. 3315. sz.) – Pécsi Püspöki és Káptalani Levéltár: Pécsi Püspöki Levéltár, Oklevelek 76. 1404. (DF 280274.); ennek 1690 k-i *másolata*: DL 3. (Kincstári levéltárból: MKA, Acta ecclesiastica 18. 2.)

Kiadása: CD I. 394–397.; DHA I. 161–162. (egyéb, részleges kiadásait lásd uo. 160.)

Regesztája: RA 14. sz.

Pauler Gyula szerint az oklevél első fele, amelyben Radó fölso-rolja a pécsi püspökség számára tett adományokat, majd a felesége és rokonai számára tett adományokról intézkedik néhány mondatban, hiteles, de a második fele nem. A hamisítás célja az lehetett, hogy bizonyítsa, hogy a szávaszentdemeteri kolostor a pécsi püspökséghez tartozik (Pauler II. 591.). Györffy György ugyanígy látta, bár a szövegtest első felében is talált anakronisztikus részeket (DHA I. 160–161., lásd még Györffy 1953. 87–91.).

1

+1155. febr.
19. – Buda

Gerson (*Comes Gerson, regni Hungariae palatinus*): színe előtt megjelent egyik részről a fia: Miska terheit magára vevő Őrs nb. Buhna fia: Urga fia: Belus comes (*Belus comes, filius Ugra, filii Buhna de genere Ūrs oneribus Miska filii sui in se levatis*), másik részről édestestvére, Suinmur comes (*comes Suinmur, frater suus carnalis*) és megegyeztek, hogy Suinmur Ūrs vár és javai egyenlő felét tartozékaival Belus comes-nek és fiának: Miskának és örököseinek adja állandó birtoklásra, cserébe Belus comes Őrény vár felét (*directam et aequalem medietatem praedictae alterius arcis Uran*) összes tartozékával Suinmur comes-nek és örököseinek adja állandó birtoklásra, maguknak semmiféle jogot nem tartva fönt. *Datum Budae, undecimo kalendas Martii, anno Domini millesimo centesimo quinquagesimo quinto.*

Átírta: egri káptalan 1205. máj. 28. (DL-DF jelzete nincs)

Kiadása: CD VII/1. 148–149. (*E Collectione Czeckiana*)

Regesztája: Jerney 1855. 19.

Az oklevél biztosan hamis, és az 1205. május 28-ra keltezett, az egri káptalan által kibocsátott hamis átíró oklevél részét képezi (CD VII/1. 189.). A korban ilyen jellegű nádori ítélkezés még nem létezett, a megfogalmazása a 13. sz-ot, vagy a későbbi időszakot jellemzi. A hamisítványt Szopori N. Imre szerint 1883-ban még a hg. Batthyány család levéltárában őrizték (Szopori 1883. 5.).

2

1200

Henrik nádor tévesen 1200-ra datált oklevelét (CD II. 382–383.) lásd 127. sz. reg., vö.: HH 58–59. (22. sz.), ill. CD VII/1. 319–320.

+1201.
márc. 27.

Belus nádori alispán (*Nos Belus, vice comes D. palatini*): Szentemágocs nb. idősebb Péter fia: Péter (*Petrus filius Petri senioris de genere Zenthenagus*) Detricus királyi kápolnamester jelenlétében (*presente Detrico magistro Capelle regie*) 5 budai súlyú márkát (*quinque marcarum ponderis Budensis*) fizetett le adós-

ságként, amelyről nyugtát állítottak ki. *Datum in conventione generali omnium nobilium, ipsa feria tertia proxima post festum Pascha, die scilicet secunda termini dicte conventionis generalis. Anno Domini CC. I.*

DL-DF jelzete nincs

Kiadása: CD VII/4. 70–71. (*Authographum exstat apud C. Josephum Kemény*)

Az oklevél egy ún. Kemény József-féle, újkori hamisítvány, lásd HH 14–15. (67. sz.); Kemény József hamisításaira lásd Mályusz 1988.

1209–1212

Dezső csanádi püspök, Poth nádorispán és Sándor somogyi ispán oklevelét említi a DL-DF 5.1 adatbázis DF 208315 jelzet alatt, amely oklevél nem létezik. A megadott jelzeten az 1400 körüli ún. Pannonhalmi Regisztrum található (lásd PRT II. 251–256.), amely nem sorolja föl a jelzett az oklevelet, ugyanakkor a három személy 1213 körül együtt szerepel mint választott bíró Szala föld ügyében (ekkor Poth mint *volt* nádor van jelen, lásd PRT I. 627.). A regisztrum közvetlenül erre az oklevélre sem tér ki, viszont szerepel benne Dénes nádor 1239-ben kelt oklevelének az említése, amelyben ítéletet hoz a pozsonyi várnépek, Chukar és társai ellen Szala föld ügyében (*Item Dyonisii palatini privilegium contra civiles [P]osonienses, Chukar et consanguineos eius super terra Sala* – PRT II. 256. vö. 60. sz. reg.). Ebben Dénes említi Dezső, Pat és Sándor 1213 vége felé kelt oklevelét.

(1213.
ápr.–szept.)

Bánk (*Banc... palatinus comes*) Libic (*Liberci*) faluból való Lőrinc nevű poroszljával küldött levele a váradi káptalanhoz: megparancsolja a káptalannak, hogy az elítéltek közé jegyezzék föl János fia: Ina és Ioanc libertinusait, ti.: Buda-t, Checha-t, Checlen-t, Pousa-t, Dan-t és Duba-t, akiket Sebestyén comes testvére, Zela fia: Simon perelt be lopásért, mivel az említett libertinusok a nádor korábbi parancsa ellenére nem jelentek meg Váradon, és nem küldtek senkit.

Említi: Váradi Regisztrum 1550.

Kiadása: Endlicher 1849. 708.; Kandra 1898. 390–392.; RegVar 27. sz.; RegVar² 27. sz.

Fordítása: Kandra 1898. 391–393.; Magyar középkor 189–190.; Magyar középkor² 196–197.; DIR I. 48. (román)

A keltezés *terminus post quem*jét az adja, hogy néhány bejegyzéssel korábban említik, hogy a Bánk nádor által Váradra küldött személyek abban egyeztek meg, hogy Szent György napjáig (április 24-ig) kellett visszaadni egyes ellopott holmikat. A kiegyezés vsz. nem sokkal Szent György előtt történt, és mivel jelen esetünk 12 bejegyzéssel későbbi, ezért nem valószínű, hogy a nádor levélküldése április hónap előtt történt volna (lásd RegVar 15. sz., vö. 110–111. old.). A *terminus ante quem* Bánk nádor leváltása, lásd Archont. 1000–1301. 17.

3

(1216.
jan. 23. után)

Kán nb. Gyula (*Gyula, Dei gratia comes Palatinus*) a váradi káptalanhoz: Forcos ellenfelei: Mortun, Zabolchi és a servienseik, Moruc, Ioanus, Niclous, Stephan és fivére: Ioud és a szolgálja: Scimad; Gyomolth, Fyod,

Petka és egy édestestvére: Bena; Gyurg, Mogud, Abel, Olbereth és serviense, Chyma; Mátyás, Cecur, Scenter, Abram, Vece, Tolvoy, Buc és Scumud a nádor jelenlétében el lettek marasztalva, aki Váradra (*in locum Waradinum*) küldte őket tüzesvas-próbára. Ám a poroszlója jelentette neki, hogy azok a kitűzött időre nem jelentek meg, amely ha igaz, akkor a mondott Farkas ügyében állítsanak ki pecsétes oklevelet.

Átírta: váradi káptalan 1216. > Váradi Regisztrum 1550.

Kiadása: CD VII/1. 195–196.; Endlicher 1849. 700–701.; Kandra 1898. 362–364.; RegVar 162. sz.; RegVar² 162. sz.

Fordítása: Kandra 1898. 363–365.; Magyar középkor 190–191.; Magyar középkor² 198–199.; DIR I. 82. (román)

A viszonyított dátum a váradi káptalan átíró oklevele alapján került megállapításra, amelyben leírták, hogy Gyama fia: Farkas megjelent náluk Gyula nádor poroszlójával együtt 1216-ban, az *omnis terra*-vasárnapnak a hetében (*in septimana Omnis Terra*), hogy lányának elrablói ellenében tüzesvas-próbát tartson. Egy héten át várakoztak, de csak egy ember jelent meg, aki bevallotta a káptalannak és a többi bírának, hogy társa volt Mártonnak, őt megvakították. Farkas visszatért a poroszlóval a nádorhoz, aki a regesztában közölt levelet küldte vissza a káptalannak. A káptalan ezután oklevélben igazolta, hogy a nevezett személyek nem jelentek meg az *Omnis Terra* hetében. Az említett vasárnapkal kezdődő hét 1216-ban január 17–23. közé esett. Ezután indult vissza Farkas és a nádori poroszló a nádorhoz, aki kiállította az oklevelet.

4

(1219. jún. 9.
után)

Szák nb. Barc fia Miklós (*Nicolaus comes palatinus*) a váradi káptalanhoz: megparancsolja a káptalannak, hogy az elítéltek közé jegyezze föl pelesi (*de Peles*) Pazthu-t, csekei (*de villa Cheke*) Adrianus-t, Lőrincet, Buthem-et, Micon-t, Tekze-t, Vduor-t, Ambrosiust, Bencii-t és¹ Vecher-t, továbbá horzi (*de villa Horz*) Homodoy-t, akik ellen Basilius, körüi (*de Curru*) apát indított pert lopásért a nádor színe előtt, és a nevezettek nem jelentek meg a Szentháromság-vasárnapjának a hetében (*in septimana Domine in tua misericordia*) Váradon tüzesvas-próbára, ahová a nádor ladányi (*de villa Ladan*) Chepan nevű poroszlója közbenjárásával küldte őket.

Említi: Váradi Regisztrum 1550.

Kiadása: Endlicher 1849. 641.; Balássy 1881. 57.; Kandra 1898. 104–106.; RegVar 217. sz.; RegVar² 217. sz.

Fordítása: Kandra 1898. 105–107.; DIR I. 97. (román)

¹A szövegben *de* található *et* helyett, de a tágabb szövegösszefüggés alapján mindenképpen az utóbbinak kell ott állni

A bejegyzés előtt három regesztával (amely az 1550. évi kiadás legelső regesztája) megadták az évszámot (1219), így ennek az esetnek is erre az évre kellett esnie. Miklós nádor a Szentháromság-vasárnap

hetére küldte a feleket Váradra, amely 1219-ben jún. 2. és 8. közé esett. Mivel 9-e után derült ki véglegesen, hogy az idézettek nem jelentek meg, így a poroszló ezután kereste föl a nádort, aki visszaírt (*rescripsit*) a káptalannak, hogy tekintsék a meg nem jelenteket bűnösnek. A nádor akkori tartózkodási helyétől függően a levél legvalószínűbb kelte a hónap második fele lehet.

5

(1219 körül)

– (*Nicolaus palatinus et comes Supruniensis*): a pannonhalmi egyház emberei: a szerenkei (*de villa Zurunca*) 32 mansio szolga, akiknek a disznók legeltetése a feladatuk, mikor András király a tengeren túl tartózkodott, kivonták magukat a kötelességük alól. Így a monostor apátja, amikor a királlyal együtt az utazásról visszatért, panaszt tett a királynál a szolgák hűtlenségéről, és magával hozta Mihály fia: Opa poroszlót. A szolgákat a király parancsára elfogták és ítélethozatalra a nádor színe elé vitték. Ők elismerték bűnösségüket és az apát lábai elé borulva bevallották, hogy az egyház szolgálói. Ezért a nádor érdemük szerint orruk megsütésével (*nasos ipsorum assos*) büntetve őket, átadta az apátnak a szolgákat, akiknek a nevei a következők: Cucha, Vnica, Forcos, Pete, Viyalam, Petur, Paul, Kartus, Zuca és a többi rokonuk.

Átírta: II. András 1229. (RA 454. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 5. G2 (DF 206902.)

Kiadása: ÁÚO I. 168–169.; PRT I. 645–646.; CDB I/60. sz.

Az oklevél nem tartalmaz kelteztést, viszonyításképpen András keresztes hadjárata áll, és az, hogy Barc fia Miklós 1219–1222 között viselte a nádori tiszteletet. Ugyan 1226-ban is nádor lett, de a per lefolyásából ítélve nem valószínű, hogy az apát egészen addig várt volna: a szöveg szerint nem sokkal a szentföldi visszatérés után következett be a per. Wenzel Gusztáv 1220-ra tette a keletet, Erdélyi László – kérdőjelesen – 1219 elejére, mivel korábban úgy rekonstruálta az eseményeket, hogy az apát 1218 őszéig a Szentföldön volt, utána vitette a hűtlen szolgákat a király poroszlójával a nádor színe elé, 1218 végén (PRT I. 320.). Erdélyi itt nem számolt azzal a később általa is jelzett ténnyel, hogy Miklós nádorsága csak 1219-től adathozható, és az oklevél szerint a per végig ölelte folyt le, így csak ebben az évben kezdődhetett legkorábban. Ha az Erdélyi által javasolt kérdőjeles „1219 elején” nem is teljesen pontos, de mégis ez az év valószínű, legfeljebb a középső vagy végső szakasza.

6

1220

– (*Nicholaus Dei gratia [palatinus] et comes de Sopron*): a színe előtt [Uros] pannonhalmi apát egy Catlv által adományozott 20 ekényi szántóföldet követelt Domonkostól, Budától és Istvántól, amely ügyben már hosszú ideje folyt köztük a per. De most olyan egyezsége jutottak, hogy Domonkos, Buda és István átengednek az egyháznak 10 ekényi szántóföldet és 2 ekényi cserjés-berkes földet Szönyben (*in Sewn*) örö-

kös birtoklásra. A köztük eljáró poroszló Zak nb. Poznan. *Anno dominice incarnationis* M. CC. XX.

Eredeti: 13,3 × 6,6 cm, hártájaja vízfoltos, függőpecsétnek való bevágásokkal – PBFL Konventi levéltár, Caps. 47 P (DF 206861.)

Átírta: II. András 1229. (RA 454. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 5. G2 (DF 206902.)

Kiadása: ÁÚO I. 166.; PRT I. 647.; CDB I/62. sz.

Az 1229-i átírásban *Sewn* (Szőny) helyett *Sucro* (Sokorú) van, az eredeti oklevél hátulján közelkorú írással *Littere palatini de terra Sochrou* szerepel (a Szőny–Sokorú kérdésről lásd PRT I. 217–218. ill. 257–259.). A jelen oklevél egyes részeit felhasználták egy másik, 1220-ra keltezett és a győri káptalan nevében megírt oklevél hamisításához, lásd PRT I. 795.

7

1220

– (*Nicholaus, Dei gratia palatinus et comes de Suprun*): a színe előtt megjelent a pannonhalmi apát [Uros] és a közössége (*capitulum*) egyik részről, és a királyi udvarnokok, a királyné népei és a veszprémi várnépek (*odvornici regis et populi regine castrensesque Wesprimiensis*) másik részről. Az apát előadta, hogy az említett népek Fény (*Fen*) nevű földjének harmadrésze az egyházat illeti, ezen felül régtől fogva még két ekényi, Ipolitus adománya folytán. És mikor a népek nem akartak az apáttal megállapodni, a nádor kérésére az apát igazolta állítását Heydricus comes és mások tanúságával, a nádor pedig esküre kötelezte őket. Amikor azok késznek mutatkoztak a letételére, a mondott népek visszatartották őket az eskütől, és olyan egyezsége jutottak az apáttal, hogy az Ipolitus által az apátságuk juttatott két ekényi földet és még a saját [Fény nevű] földjükéből negyedrészt az apátnak és közösségének adnak, amely negyed részt a mindkét részen fekvő erdők és berkek kivételével 8 ekére becsülték. Az eljáró két poroszló Zak nb. Paznan a király poroszlója, és András, a nádor poroszlója volt. *Anno verbi incarnati M^o CC^o vicesimo*.

Átírta:

a) Tomaj nb. Dénes nádor 1237.: 48. sz. reg.

b) Á-a > IV. Béla 1237. okt. 29. (RA 625. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 6. G (DF 206970.)

c) Á-b > Liber Ruber: PBFL Konventi levéltár, Caps. Lib. Rub. 34. 57. (DF 208291.)

d) Roland nádor 1254.: 98. sz. reg.

Említi:

a) Barc fia Miklós nádor 1226. (18. sz. reg.)

b) Miklós asztalnokmester 1254. (DF 207029.)

c) Pannonhalmi Regisztrum: közvetlenül és Roland nádor 1254. évi átíratában (DF 208315.)

Kiadása: ÁÚO I. 169–170.; PRT I. 647–648.; CDB I/63. sz.

Regesztája: Héderváry II. 326. (298. sz.)

A per folytatását lásd Miklós nádor 1226. évi oklevelében (18. sz. reg.), Dénes nádor 1237. évi oklevelében (48. sz. reg.), és Roland 1254. évi oklevelében (98. sz. reg.).

8

1220 körül Miklós nádor 1220 körülre tett oklevelét (MES I. 226.) lásd a 20. sz. regesztában 1226. év alatt.

1221 (okt. 6. körül) – (*Nicolaus palatinus et comes Supruniensis*): [Uros] pannonhalmi apát és Beus fiai: Benedek és Vsun a fivérékkel, Poznan-nal a nádori albíró: Márton színe elé járulván (*ad presentiam Martini vice nostri iudicis*) úgy egyeztek meg a Bársonyos (*Barsunus*) nevű földről, amely kapcsán már hosszan perlekedtek, hogy az esztergomi érsek poroszlója, aki a mondott föld állapotát, és a perlekedés lefolyását már korábbról ismerte, járja körbe a földet, és bármit is határoz a földről vagy a vitájukról, azt mindkét fél elfogadja. A mondott poroszló a Szent Márton egyház comes-einek, Kyliannak, Péternek és Gergelynek a jelenlétében (*coram comitibus Kyliano, Petro et Gregorio ecclesie Beati Martini*) körbejárta a földet és kijelölte a jogukat és bizonyos részüket a földből, a vitának ezzel mindkét részről véget vetve. Ám később a mondott Benedek és Vsun a fivérékkel, Paznan-nal megszegették a poroszló és sokan mások által létrehozott egyezséget. Ekkor az apát a nádor színe elé idézte őket, meghatározván számukra több határnapot, legvégül Szent Mihály nyolcadát [okt. 6.], amely napon Benedek és Vsun megjelentek a nádor előtt, ám fivérük, Poznan nem jött és fiait sem küldte, hanem úgy tett, mintha gyengélkedne. Mikor a nádor előtt az apát Benedeket és Vsunt az egyezés áthágásával vádolta, azt felelték, hogy az esztergomi érsek poroszlója által létrehozott egyezséget szilárdan meg fogják tartani, úgy, hogy a földet, amit a poroszló az egyház comes-ei: Kelian, Péter és Gergely jelenlétében kijelölt az egyháznak, hiánytalanul átengedik, és ha megtudnák, hogy bármely részt bírnak még ugyanezen földből, azt is átengedik az egyháznak. Ezen felül megígérték, hogy a fivérüket, Poznan-t nem segítik Szent Márton egyháza ellen Kalt adományai ügyében sem a libertinus-okra, sem a földekre vonatkozóan (*in donationibus Kalt ... sive in libertinis, sive in terris*) és a maguk részéről semmilyen joggal nem bírnak ezen adományokban. *Hoc autem actum est anno ab incarnatione Domini M^o CC^o XX° I.*

Átírta: II. András 1229. (RA 454. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 5. G2 (DF 206902.)

Kiadása: ÁÚO I. 180–181.; PRT I. 652–653.; CDB I/66. sz.

9

1221 – (*Nicolaus palatinus filius Boruch et comes Supru[n]ensis*): a Jákiak (*Chakyenses*) a rokonaikkal: Jovan fiai: Márton és Jakab comes-ekkel a nádor színe előtt pert kezdeményeztek az öröklött birtokok felosztásáról, mivel ez az ügy már régóta fennállt köztük. Végül a felek a nádor engedelmével olyan egyezsége jutottak, hogy Márton és Jakab át-

gedik örökös birtoklásra a Kőröselő (*Keuruselo*) nevű földet a Jákoknak, ti.: Tamásnak, Bertalannak, Chuna-nak, Ebed-nek, Tapachyus-nak, Jach-nak, Artuna-nak, Gergelynek és Pousa-nak. A föld határai: *Raba* folyó; Urai (*Vroy*) falu földjeinek a határa; Urai falu *Fizkeret* nevű földjének határa; Besenyőgyümölcs (*Besenengumulc*) nevű hely; Család (*Chalad*) föld határa; egy sarok-határjel; *Repche* folyó; *Taszár* (*Tazar*) falu földjének a határa. És mivel Jac és Bertalan élen járt a béke megkötésekor, ezért Márton és Jakab a *Repche* folyón két malomhelyet engedett át nekik a fent nevezettek beleegyezésével, Jac-nak a felső, Bertalannak az alsóbb részeken. A malomhelyek egy lentebbi helyen: Egerszegen (*Egurzeg*) vannak, és Jac és Bertalan utódai kivételével senki nem követhet magának részt belőle a nemzetség tagjai közül. Az eljáró poroszló Zöldeci (*de Zeldes*) Moysa volt. *Anno Domini M^o CC^o XX° I^o*

Eredeti: 19,2 × 8 cm, hártyszalagjáról pecsétje hiányzik – Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Niczky család 1. (DF 209103.)

Atírta: Zsigmond 1394. aug. 28. > Báthory István országbíró 1476. jún. 16.: DL 50497. (Gyűjteményekből, Horváth Tibor Antal gyűjteménye)

Kiadása: HO VI. 15–16.; UB I. 84–85.

Regesztája: CD VII/1. 204. (lat.)

Hogy az itt említett *Chakyenses* a Ják, és nem a Csák nemzetséget jelöli, lásd Rácz 2000. 24–25.

10

1221

– (*Nicolaus Dei gratia Andree Hungarorum regis comes palatinus*): jóllehet hivatalához a királyi udvarnokok földjének bármely jogtalanságtól való megvédése és az illő helyzetébe való visszahelyezése tartozik, most a király parancsára azzal foglalkozik, hogy erősen panaszkodtak az esztergomi udvarnokok: az esztergomi káptalan egy földet – amelynek fekvését és nagyságát a megboldogult Imre király privilégiuma tartalmazza [RA 199. sz.] – jogellenesen elfoglalt. A feleket magához rendelve és a káptalan részéről Imre privilégiumát előhozatván a nádor megállapította az ebben jártas emberek tanácsából, hogy az adomány törvényes volt, így a földet a káptalannak ítéli örökös birtoklásra. Az ügy végrehajtója Gathc, a királyi pénzverők volt mestere (*Gathcone monetariorum regis quondam magistro*). Méltóságsor: András király, János esztergomi, Vgrin kalocsai érsekek, Róbert veszprémi, Jakab váci, Bertalan pécsi püspökök, Bánk országbíró, Iula királynéi udvarispán, Smaragd pozsonyi, János nyitrai, Simon barsi ispánok. *Anno ab incarnatione Domini M^oCC^oXXI.*

Eredeti: 23,5 × 10,3 cm, hártája vízfoltos és szakadt, pecsétje szalagostól hiányzik – Esztergomi Prímási Levéltár, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 47. 1. 1. (DF 237740.); ennek 1696-ból származó másolata uo. Acta radicalia 47. 1. 2. (DF 237741.)

Kiadása: CD III/1. 346–347.; MES I. 231–232.

Regesztája: Knauz 1864. 209–210. (32. sz.)

11

(1221 körül) – (*Nicolaus palatinus filius Borch*): megkéri a fehérvári káptalant, hogy állítsanak ki bizonyáglevelet (*litteras testimoniales*) Csák nb. Demeter mester (*magistro Demetrio de genere Chak*) részére, melyben igazolják, hogy ő a nádor színe előtt megvásárolta Boglár (*Boklar*) birtokot a Szent György egyház harangozóinak a földje kivételével (*absque terra pulsatorium ecclesie sancti Georgii*) egy Doboka nevű embertől 30 márkáért.

Tartalmilag átírta: Fehérvári káptalan 1221. > Kont Miklós nádor 1346. febr. 2.: DL 41022. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, vétel 1881)

Kiadása: HO VIII. 19.

A nádori levél keletjét nem közli a káptalan tartalmi átírása, ám valószínű, hogy nem sokkal előzte meg a káptalani oklevelet, így Miklós levelének legvalószínűbb időpontja is 1221. A káptalan által kiállított bizonyáglevélről lásd Solymosi László: Transfixum – oklevélritkaság a XIII. századból. In: Solymosi 2006. 143–144.

12

(1219–1221) – oklevele (*Nicolai palatini privilegium*) a veszprémi püspökség népei ellen a pannonhalmi tized ügyében.

Említi: Pannonhalmi Regisztrum: PBFL Konventi levéltár, Caps. 61. 9. (DF 208315.)

Kiadása: PRT II. 255.; CDB: A pannonhalmi rendi levéltár 14. századi jegyzéke

A Pannonhalmi Regisztrum említése („*Item Nicolai palatini privilegium contra populos Wesprimiensis episcopi pro decimis Symigiensibus, que omnia sub littera O sunt consignata.*”) nem árulja el, hogy melyik Miklós nádorról is van szó, viszont II. András 1221. évi oklevelében Uros apát kérésére megerősít több, pannonhalmi vonatkozású oklevelet és ítéletet, többek között Barc fia Miklós nádor (*nostrum Palatini Nicolai filii Borz*) ítéletét, amelyet a veszprémi püspökség Somogy megyei népei ellen tett azok tizedei ügyében (*quam fecit contra populos Wesprimiensis episcopatus in comitatu Sumigiensi constitutos pro decimis eorundem*) aszerint, ahogy azt III. Ince pápa Uros apát számára kiállított oklevele tartalmazza (*prout in tenore litterarum domini apostolici, videlicet Innocentii tertii continentur, quas eiusdem ecclesie abbati, videlicet Wros, super hiis idem apostolicus concesserat*) (RA 368. sz., PRT I. 652.). Viszont András itt nem jelzi egyértelműen, hogy Barc fia Miklós oklevéléről lenne szó, annyit mond, hogy „*confirmamus et sententiam eiusdem nostri palatini*” vagyis „megerősítjük ugyanezen nádorunk [ti: Barc fia Miklós] ítéletét is”. Ám a két említés azonosságát feltételezhetjük, már csak azért is, mert nem valószínű, hogy ez egy szóban hozott ítélet lett volna egy olyan nagyszabású, sok éve húzódó ügyben, amelynek tisztázására maga Ince pápa is felszólította a magyarországi egyháziakat. Olyan pápai oklevélről nem tudunk, amely kifejezetten a nádort utasította volna ítélethirdetésre (nem is valószínű, hogy ilyen történt

volna, hiszen a pápa egyháziakat bízott meg az egyházi ügyek kivizsgálásával), viszont tudjuk, hogy III. Honorius 1218-ban az esztergomi és győri prépostot és a győri főesperest bízta meg, hogy vizsgálják ki a bortizedet megtagadó nagyhalmi besenyők ügyét, ám az ítéletet végül Barc fia Miklós nádor hozta meg (PRT I. 175., 625.). Itt is erről lehetett szó: az ügy, amellyel III. Ince még egyháziakat bízott meg, végül a nádor előtt kötött ki, és Miklós Pannonhalma javára ítelt.

13

1222
(első fele,
közepe)

Vejte fia Tódor és Nana fia P[ousa] comes pecsétjükkel ellátott oklevélükben tanúsítják, hogy [II. András] király és az esztergomi érsek oklevele alapján a Néma faluban lévő két ekényi föld Chene testvéreit illeti a szentmártoni apáttal szemben.

Tartalmilag átírta: Garai Miklós nádor 1406. febr. 21. (ZsO II. 4470. sz.) > Báthory István országbíró 1435. ápr. 29.: DL 44031. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Véghely)

A tartalmi átírás szövege:

Prefatus Ambrosius quatuor litteras eidem palatino presentasset, quarum ... tertia vero earundem T[eodori] comitis palatini et P[ousa] comitis filii Nana sub sigillis eorundem anno Domini M^o ducen^o vigesimo secundo suborta manifestasset, quod abbas Sancti M[artini] super quadam terra, que in villa Nema continetur ad duo scilicet aratra fratres magistri Chene inquietasset, quiquidem fratres Chene ipsam terram privilegio regis et archiepiscopi Strigoniensis possidere comprobassent.

Az oklevélben szereplő T nádort és P comest egy másik, 1222-ben kelt oklevél alapján tudjuk beazonosítani, amelynek méltóságsorában „*Theodoro filio Wetich palatino, Pousa filio Nane curiali... comitibus*” szerepel (UDS I. 20.). Az ott olvasható viszonyok az általános felfogás szerint már az 1222. évi Aranybulla kiadása utáni helyzetet tükrözik. Legújabban, Zsoldos Attila kronológiája szerint Teodorék II. András ellen a nagyböjt vége utáni (1222. ápr. 3.) óbudai közgyűlés feloszlása után kezdtek szervezkedni, és ezt a szervezkedést III. Honorius pápa már említi egy júl. 4-én kelt levelében. András az Aranybulla kiadása után kényszerből őket emelte hatalomba, talán április végén. Bukásuk pontos időpontja ismeretlen, de az talán az Aranybullában említett Szent István-napi (aug. 20-i) gyűléshez köthető (Zsoldos 2011a. 32–36.). A fenti oklevél kibocsátását is ezen időhatárok közé tehetjük. Tódor nádort Wertner Mór nyomán a Csanád nemzetséghez szokás sorolni (lásd Archont. 1000–1301. 355. 796. jz.-ben közölt szakirodalmat), ennek buktatóira lásd Karácsonyi 1899. 23. 4. jz. A tartalmi átírás szerint Chema a birtokjogát egy királyi és egy érseki oklevéllel bizonyította. II. András vonatkozó oklevelét III. András 1291. évi átírásában (RA 3766. sz.) lásd Szentpétery 1928. 124–125. Az esztergomi érsek ilyen témájú oklevele nem ismert.

14

- 1221 Gyula nádornak az árpási besenyők ügyében kiadott, 1222-re datált oklevelét (CD III/1. 362–364.; DPIR I. 78.) lásd 1224. év alatt a 16. sz. regesztában.
-
- 1223 előtt Miklós nádor oklevelét, melyben szabályozza a pannonhalmi monostor népeinek a kötelezettségeit, II. András 1223. évi átírásában említi Fejér (CD III/1. 429.). Az oklevél nem létezik, Fejér elírta az évszámot 1233 helyett, lásd RA 132. old. 401–402. sz. közötti reg.
-
- 1223 Druget Fülöp nádor és szepesi és újvári ispán oklevelét tévesen az 1223-as évszám alatt említi Fejér, Cornides Dániel alapján (CD III/2. 480–481). Az oklevelt leköszölte 1321-i évszámmal is (CD VIII/2. 315.), ami szintén nem jó, mert az itt említett Druget Fülöp 1322-ben nyerte el a nádori tiszteletet. Vö. HH 118–119. 24. sz.
-
- 1224 (második fele) **Kán nb. Gyula** (*Ego J. Dei gratia palatinus et comes de Suppr[u]n*): megparancsolja a soproni csöböradó beszédőinek (*collectoribus cybrionum de Suppron*), hogy a borsmonostori egyház (*ecclesie Montis Sancte Marie*) népeire, ti. a Meinhard (*Meynhart*), Lasztaj (*Lasztay*), Peresznye (*Preznye*) és Micske (*Michsa*) falu lakóira vonatkozó csöböradó beszédését ne követeljék a maguk számára és ne menjenek ki az egyház népeihez beszédni, mert ezt a jogot a megboldogult Imre király (*dominus rex bone memorie Hemericus*) a monostor apátjának és testvéreinek a kérésére nekik engedte át oklevelében [RA 191. sz.], és az adományát a testvére: András is megerősítette [RA 408. sz.]. *Datum anno ab incarnatione Domini M° CC° XXIII°*
- Eredeti:* 14,5 × 9 cm, hártyaszalagján viasz függőpecsét töredéke – DL 111. (Kincstári levéltár, MKA, Acta ecclesiastica 26. 5.)
Kiadása: CD III/1. 459. („Emericus palatinus” név alatt); ÁÚO XI. 176–177. (apróbb hibáit javította: Szentpétery 1916. 114.); UB I. 95.
Regesztája: Szentpétery 1916. 114.
- A soproni ispáni tisztelet az év első felében még Miklós ispán viselte, és az év vége felé lett pozsonyi ispán, így Gyula is ekkortájt váltotta a soproni ispáni székben. Hans Wagner (UB I. 95.) egyenesen 1224 november–decemberére tette a keltét, bár erre nincs pontos támpont. Az oklevélről általában: Szentpétery 1916. 34–35.
-
- 1224 – (*Jula palatinus et comes Supruniensis* [!]): az árpási besenyők (*Bisseni de Arpas*), akik a nádorhoz tartoznak, elébe járulván panaszkodtak, hogy a régtől fogva viselt szabadságukat a nádor által föléljük rendelt Lukács ispán sok mindenben csorbította. A nádor albíróként maga mellé véve Poki Mórictot (*Mauritium de Pok iudicem... vice nostri*), a színe előtt a besenyők felróták Lukácsnak a szabadságuk csorbítását, aki azt felelte, hogy ő mindenben az elődjének, Mika jobbagynak (*Mica youbagio*) az

utasításai szerint járt el a tartozások megkövetelésében és más téren is – így tisztázta magát. A perbe bevont Mika semmit nem tudott a védelmére fölhozni és mindent bevallott. Így Mikát a szabadságuk leontójaként ítélték el, elmarasztalták vagyona teljes elvesztésével, úgy, hogy se ő, se az utódai ne nyerhessék el a jobbági tisztséget, így az ügy elrendezést nyert a felek között. A nádor poroszlója babóti (*de villa Bobut*) Ruoz fia: Joachim volt. A besenyők pedig aggódtak, nehogy később a jobbágyaik vagy ispánjaik az előzőek nyomdokaiba lépve valamiben ismét korlátozzák szabadságukat, ezért megkérték a nádort, hogy foglalja azt írásba: 1) minden harmadik évben (*revoluto semper tertio anno*) az ispán hivatalba léptekor (*pro novitate*) két ló után 6 bécsi dénárt (*VI pensas denariorum de Vianna*) adnak. 2) aki nem tud hadjáratra (*in expeditionem*) menni, minden ló után 6 pensát fizessen, aki megy, az semmit. 3) az ispánjuk csak egyszer szállhat meg közöttük, amikor kinevezik őt. 4) az udvarispán (*curialis comes*) évente köteles elmenni hozzájuk, és a neki elmondott ügyek felett ítélni. 5) nem kötelesek az ispánnal tartani, de egyvalaki a jobbágyok közül legyen vele és számoljon be neki a jogaikról. 6) az önállóan hadba vonulni képes jobbágyoknál az udvarispán nem szállhat meg. *Anno dominice incarnationis M^o CC^o XX° II[III]*.

Eredeti: 14,5 × 9,1 + 0,7 cm, erősen szakadozott és vízfoltos hártájából a függőpecsét zsinórja kitépve – PBFL, Pannonhalmi főapátság hiteleshelyi leltára 252. (DF 274087)

Kiadása: CD III/1. 362–364.; Endlicher 1849. 419–420.; Jerney 1851. 233–234.; DPIR I. 78.; UB I. 95–96.; Györfly 1990. 127.

Regesztája: Jerney 1855. 19.

Fordítása: Hunfalvy 1876. 356–357. (régőbbi, hibás kiadások alapján)

16

122(5?)

– (*Jula Dei gratia palatinus et Supruniensis comes*): az [ó]budai egyház káptalanja (*capitulum Budensis ecclesie*) azt kérte a nádortól, hogy küldje ki egy emberét, aki körüljárhatja az egyik, közönségesen Csecstó (*Chechtow*) nevű halastavukat, régi határjeleit újjal felcserélve. A nádor Sebestyén klerikust küldte ki a feladat elvégzésére, aki a szomszédokat összehívva a halastó határait körüljárta, és nem talált senkit, aki ellentmondott volna a határoknak, amelyek a következőek: a Tisza mellett (*iuxta Ticiam*) K-ről egy közönségesen *Fyzuforku*-nak nevezett erdőhöz közeli hely; *Laposfeu*-nek nevezett tó; *Chechtow*-nak nevezett vízfolyás, ami magába foglalja a *Feyrtow*-nak mondott halastavat (*ad aque ductum, qui Chechtow dicitur, includens piscinam, que Feyrtow dicitur*); Tisza folyómedre – amely folyómederből nyeri és adja le a vizet az összes elrekesztett halastó; *Peteraya* nevű meredély; *Sedum* partja; *Salamon* faluja (*villa Salamonis*); *Kakat* (*Kokot*) falu; *Kollou* fiainak a földje (*terra filiorum Kollou*); a királyi serviensek földje (*terra servorum regis*); egy meredeken lejtő, *Golombaya*-nak nevezett út; *Bulcsú* (*Bulsu*) földje; part melletti határjelek; egy *Homusher*-nek nevezett patak forrása; egy *Tamar* nevű mocsaras hely; majd körbeér. *Anno verbi incarnati millesimo ducentesimo vigesimo quinto*[?].

Átírta: III. András 1291. jún. 4. (RA 3725. sz.) > Zsigmond 1389. máj. 23. (ZsO I. 129. 1030. sz.): Prímási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia U 93. (DF 248752.)

Kiadása: CD III/1. 470–471.; Knauz 1863. 291.; ÁÚO VI. 426–427.; MES I. 247.; Mon. Bp. I. 17.

III. András átíró oklevele szerint a nádor kettőspecsetje alatt (*sub duplici sigillo*) volt kiállítva az oklevél. Az oklevelet a jelzett kiadások és szinte minden feldolgozás hagyományosan 1224-re keltezi, míg a legújabb elektronikus nyilvántartás 1228-ra (DL-DF 5.1 DF 248752). Az évszám egyszer jelenik csak meg, magában a szó szerinti átírásban (az átírás keretszövege nem jelzi), amelyből a *mi^{mo} ducente^{mo} vige^{mo}* rész jól olvasható, ám az utolsó elem nem vehető ki tisztán, csak a qu.. előtag látszik egyértelműen, de inkább a *quinto* rövidítésének tűnik.

17

1226

Szák nb. Barc fia Miklós (*Nicolaus Dei gratia palatinus et comes de Suprun*): mikor még korábban megjelent színe előtt V[ros] szentmártoni apát és közössége (*capitulum*) egyik részről, és a királyi udvarnokok, a királyné népei és a veszprémi várnépek (*udvornici regis et populi regine castrensesque Vesprimienses*) másik részről Fény (*Fenu*) birtok fölösztása ügyében, ő megállapította azt a részt, amely a szentmártoni egyházhoz tartozik, és a felosztást oklevele tanúságával erősítette meg [8. sz. reg.]. Ám később ugyanezen királyi udvarnokok – amikor Miklós újból a nádori hivatalt töltötte be – ellenszegülvén ítéletének, a nádori és a királyi poroszlok által felállított határjeleket lerombolták, és az apátot a föld ügyében újra bevádolták a színe előtt. Amikor a nádor a nyilvánvaló vádaskodásukat látta, arra ítélte őket, hogy a fejüket szolgálk módjára félig nyírják le, a poroszlója: Budmerus pedig a föld határjeleit ismét felállította az apát számára. *Anno Domini M^oCC^oXX^oVI^o*

Átírta:

a) II. András király 1229. (RA 454. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 5. G2 (DF 206902.)

b) Roland nádor 1254.: PBFL Konventi levéltár, Caps. 33. Y (DF 207028.): 98. sz. reg.

Említi:

a) Miklós asztalnokmester 1254. (DF 207029.)

b) Pannonhalmi Regisztrum, közvetlenül és Roland nádor 1254. évi átiratában (DF 208315.)

Kiadása: ÁÚO I. 220.; PRT I. 675.; CDB I/85. sz.

Az ügy előzményeire és folytatására lásd a 8., 48., és 98. sz regesztát.

18

1226

– (*Nicolaus, Dei gratia palatinus et comes de Suprun*): a színe előtt megjelenő V[ros], pannonhalmi apát bevádolta Miklóst, Custa-t, Batha-t, Repe-t és fiát: Dánielt, mondván, hogy ők az egyház szolgálói, ám a szolgálak alól kibújtak és elszöktek. Azok magukat régtől fogva szabadnak

nyilvánították Béla király oklevelére (*privilegium regis Bela*) hivatkozva, amely az ő szabadságukat is tartalmazza. És mikor ezt az oklevelet a kitűzött határnapon az esztergomi érsek és sokan mások jelenlétében a nádornak megmutatták, és ő együtt az érsekkel és más alkalmas egyházi személyekkel (*omnibus aliis idoneis et discretis ecclesiasticis personis*) megvizsgálta, megállapították, hogy teljesen hamis (*comperimus omnino esse falsum*). A szolgák a kihallgatás és kivizsgálás után bevallották, hogy az oklevelet egy Bulchu nevű pappal, Poth comes káplánjával csináltatták. Mivel a nádor pervesztesnek ítélte őket, ezért a korábbi szolgálatukba helyezte vissza, Szent Márton egyházának adva őket örökös tulajdonként. *Anno Domini M^oCC^oXX^oVI^o*

Átírta: II. András király 1229. (RA 454. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 5. G2 (DF 206902.)

Kiadása: ÁÚO I. 221.; PRT I. 675–676.; CDB I/86. sz.

Regesztája: MES I. 262. (lat.)

19

1226. okt. 26.
után

– (*Nicolaus palatinus et comes Supruniensis*): színe előtt megjelent [Uros] szentmártoni apát mindenkivel szemben, akit megidézett Vitya (*Wicha*) faluból Szent Jakab kápolnájának felújítása és egyéb károkozás végett (*pro combustione [sic!] capelle Sancti Jacobi et aliis dampnis sibi illatis*), és elmondta: vásárolt egy földet a somogyi várbágyoktól, akik közül egyesek már a királyi udvarház tagjai lettek (*a iobagionibus castri Simigiensis, quorum quosdam iam rex receperat in domum suam*), akiknek a neve: Mihál, Bethme, Cheke, Mathey, Habur, Almus, Demetrius, Leger, Modve, Peter, Benedek, Wrou, Omodoy, Petur. Ők, amikor megkérdezték őket, tagadták, hogy eladták volna a földet az apátnak. Ezért a nádor bizonyításra ítélte az apátot. Az apát Szent Demeter ünnepén [okt. 26.], amikor a nádor a királlyal együtt Győrött (*Geurini*) tartózkodott, odament a tanúival: sok nemessel, és miként kötelezve volt rá, csaknem egész Somogy megyével (*fere cum omni Simigiensi comitatu*) bizonyította igazát. A nevezett jobbágyok zavartan bevallották a föld egy részének eladását, de közösen Vitya faluval. Ebből a nádor megismerte az apát igazát és amazok hamis vallomását, mégis, kegyelmet gyakorolván feljűk, elrendelte, hogy az apát udvarispánja (*curialis comes abbatis*) tegyen esküt kettő, az alperesek által kiválasztott tanúval, és az eskü letétele után a föld értéke szerint állapítja meg az épületekben és az értékekben esett kár megtérítésének a mértékét. Amikor a kitűzött nap elérkezett, az alperesek által választott tanúk: Ysep comes és Warou, horpácsi százados (*centurio de Hurpas*) megjelentek Somogyvárbán (*in Simigiensi castro*) és felkészültek az eskü letételére, és a poroszlójuk, Budmer közbenjárásával hosszabb ideje ott időztek. Végül az alperesek közül Leger és Bodou fivére (*frater Bodou*) érkezett meg, akik azt kérték, hogy ne kelljen esküt tenniük, és voltak, akik nem érkeztek meg. Ezért az apát előadta a [somogyvári] testvéreknek az igazát, és bizonyítottan távozott.¹ Onnan a nádorhoz ment és kérte, hogy mindenben ítéljen neki igazat. A nádor a poroszlója, B[udmer?] által tájékozódva úgy ítélte, hogy az apát földjének a mértéke szerint

éppen akkorát adjanak az alperesek a saját földjükből is, ha van nekik annyi. Ha pedig nincs, akkor az apát földjének eszközeiben és a személyekkel szemben általuk elkövetett károkért 35 márkát adjanak. Továbbá a nádor a chirografált, és pecsétjével egyenként megerősített oklevelei közül az egyiket az apátnak adta megőrzés végett, a másikat pedig elhelyeztette az esztergomi stefaniták levéltárában (*in camera Cruciferorum Sancti Regis Strigonii*).

Átírta: II. András király 1229. (RA 454. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 5. G2 (DF 206902.)

Kiadása: ÁÚO I. 167–168.; PRT I. 676–677.; CDB I/87. sz.

Regesztája: MES I. 226. (lat.)

¹ Ezen rész értelmezéséhez lásd Solymosi László: A bencés konventek hi-telshelyi oklevéladásának kezdetei. In: Solymosi 2006. 128. 54. jz.

Az oklevél kiadási évének megállapítására lásd PRT I. 312–313.

20

(1226?)

– (*ego Nicolaus palatinus et comes de Suprun*): vizsgálatot kezdett V[ros] szentmártoni apát és testvérei, valamint a somogyi királyi udvarnokok ügyében egy malom és a mellette fekvő föld kapcsán. Esküt ítélt meg az apát és tanúi: János tihanyi apát (*abbas Tyhoniensis*) és Borsius számára, és az eskü napján az apát és az udvarnokok megegyeztek, hogy az apát odaadja az egyház két malmát a hozzájuk tartozó földekkel az udvarnokoknak, az egyik *Dunazorma*-nál van és a gondozója Vthos volt, a másik pedig a lébényi (*de Libin*) apát malma alatt van. Az apát pedig megkapja a királyi udvarnokok két malmát, az egyiket Kevénél (*Kewe*) tartják, Bors malma alatt, a másikat Karácsonnál (*Carachun*), amely a szentmártoni egyház malmái között van. A cserét megkötötte a somogyi udvarnokok minden jobbágya, a nádor beosztottjának és poroszlójának: Budmer nb. Budmer-nek a közbenjárásával, Gergelynek, veszprémi dékánnak, és Hippolitnak, Bors testvérének, és más alkalmas, a szomszédos környéken lévőknek a jelenlétében. Abban is megegyeztek, hogy úgy adják át a malmokat az összes tartozékukkal, ti: a malom körül elterülő földdel, hozzá tartozó birtokkal, kaszálókkal, hogy ami az apaté volt, legyen a királyé, ami a királyé volt, legyen az apaté, hogy többé semmilyen per vagy kereset ne maradjon köztük. Továbbá a nádor a chirografált, és pecsétjével egyenként megerősített oklevelei közül az egyiket a győri egyház levéltárában (*in camera ecclesie Geuriensis*), a másikat a szentmártoni egyház levéltárában helyeztette el. Azt is megparancsolta a nádor, hogy a fehérváriaktól (*ab Albensibus*) kapott oklevelet is chirografálják, az első részt az udvarnokok tartsák maguknál megőrzésre, a másikat adják a fehérvári egyház levéltárába, a harmadik részt a szentmártoni egyház levéltárába.

Átírta: II. András király 1229. (RA 454. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 5. G2 (DF 206902.)

Kiadása: ÁÚO I. 260.; PRT I. 677.; CDB I/88. sz.

Az oklevél keltét Erdélyi László kérdőjelesen és részletesebb indoklás nélkül 1226-ra tette, amely történeti érvekkel alátámasztható: egyrészt ebben az oklevélben is Budmert emlegetik a nádor poroszljaként, mint Miklós egyik 1226-ra keltezett, és egy másik, valószínűleg ugyanezen évre keltezhető oklevelében (lásd 18. és 20. sz. reg.). Másrészt az oklevél végén található chirografálási formula majdnem szó szerint egyezik Miklós egyik, valószínűleg 1226-ban kiadott oklevelével (lásd 20. sz. reg.), míg más okleveleiben ez a formula nem található meg. Mivel a tényezők egy része is bizonytalan (egy olyan oklevéllel mutat hasonlóságot, amely csak *valószínűleg* 1226-ból való, de szintúgy kelet nélküli), ezért az 1226. évi keltét csak kérdőjelesen lehet feltenni. A szöveg legvégén említett, fehérváriaktól kapott és három részre osztott oklevél talán az lehetett, amelyet a káptalan állított ki az elmaradt eskütételkor.

21

- (1226?) – (*N. Dei gratia palatinus et comes de Suprvn*) kettőspeccsétjével megerősített oklevelében elismeri, hogy Regnaldus comes megvásárolt egy Csurgó (*Chergo*) és Zákány (*Zacun*) között fekvő földet Borzolou főesperestől. Később a föld ügyében Regnaldus ellen pert indított egy Mihály nevű ember a váci püspök kérésére, erre Regnaldus a nádor színe elé idézte Borzolou-t tanúnak, aki bizonyította, hogy a föld jogosan került Regnaldus tulajdonába.

Említi: Amod fia Dénes nádor 1227.: 28. sz. reg.

Dénes pár szót idéz csak az oklevél elejéből: „*N. Dei gratia palatinus et comes de Suprvn etcetera. Ad notitiam omnium etcetera*”. Nem ad még tartalmi átírást sem, ám az az ott ismertetett ügy alapján részben rekonstruálható. Lásd még a következő, 23. sz. regesztát.

22

- (1226?) – (*N. palatinus*) gyűrűspeccsétjével megerősített oklevelében érvénytelennek nyilvánítja előző, a Csurgó és Zákány között fekvő föld ügyében kiállított ítéletét, amely szerint Regnaldus comes törvényesen vásárolta meg azt Borzolou főesperestől [22. sz. reg.] és közli, hogy ne hallgassanak azon levelére.

Említi: Amod fia Dénes nádor 1227.: 28. sz. reg.

Dénes nádor 1227. évi említő oklevele egyik esetben sem közli Miklós okleveleinek a keltezését (ha tartalmaztak ilyet egyáltalán), ám valószínű, hogy 1226-ra kellett esniük. Ugyanis Dénes 1227. évi oklevele alapján a következőképpen rekonstruálható a föld körüli perlekedés. Mikor bevádolták Regnaldus comest, hogy nem törvényes úton jutott hozzá a megvásárolt birtokhoz, akkor ő Miklós nádor színe előtt az eladó, Borzolou főesperes vallomásával bizonyította igazát. A támadás a váci püspök kezdeményezésére történt. Aztán Ellu, pesti főespe-

res és testvére, Otmar elérték a nádor előtt, hogy érvénytelenítse ezt az ítéletét. Mivel itt is egy váci egyházmegyéhez tartozó főesperes járt el, gyaníthatjuk, hogy továbbra is a váci püspök (1221–1235 között Bercek töltötte be ezt a tisztelet) irányította az eseményeket. Ellu és Otmar pedig Miklós nádor érvénytelenítő levelének a birtokában ismét megtámadta Regnaldus comest, ám ez az ügy már Dénes nádor előtt kötött ki. Barc fia Miklós legalább kétszer volt nádor (1219–1222 között és 1226-ban), de annak kicsi a valószínűsége, hogy egy 1219 és 1222 között lezajlott első ítéletkezés után a váci püspök évekig várt volna az ítélet érvénytelenítésének megkísérlésével. Éppúgy annak is, hogy ha Ellu és Otmar 1222-ig bezárólag megszerzik a hatálytalanító oklevelet, akkor csak 1227-ben próbálnak annak érvényt szerezni. A perfolym lépései szorosán követik egymást, így az tűnik a legvalószínűbbnek, hogy Miklós első két oklevele 1226-ban kelt, a per rögtön folytatódott, de már csak Dénes nádor tudta lezárni 1227-ben.

23

(1219–1222
vagy 1226)

– (*Nicolaus, Dei gratia palatinus et comes de Supron*): miután a Pannoni halmi egyház népei [II.] András királynak elpanaszolták, hogy milyen jogtalan szolgálattal terhelik őket, a király a nádorra bízta az ügyet kivizsgálásra és végleges eldöntésre. Ő színe elé idézve egyik részről az egyház népeit, másik részről a jobbágyokat és a közösséget (*capitulum*), megtudakolta tőlük a Szent István király által ezen népekre kirótt régi szabályokat és kötelezéseket (*antiquas leges et debita eorundem populorum a sanctissimo rege Stephano eis instituta*). Miután ezeket megtudta, egyes szolgáltatásokat, amelyekről úgy tetszett, hogy az udvarnoknépekre kötelelésen felül erőszakolták rá, az apátnak, a közösségnek és az egyház jobbágyainak beleegyezésével megszüntetett, jóllehet már régóta voltak szokásban. Azokat pedig, amelyek méltányosak és jogosak voltak, örök időkre megerősített. Ezen kötelezettségek sora a következő: 1) az új termésből hat hónapon át havonta 130 akó búzalisztet (*centum et triginta acones farine de frumento*), 40 akó rozslisztet (*de siligine*) és 170 akó gabonát [zabot?] (*de annona*)¹ kell adniuk a sajátjukból. 2) a másik hat hónapban az úgy Somogyból (*Symigiū*), mint más helyekről való 170 akónyi vetést (*segetes ... centum videlicet et septuaginta acones*) az egyház malmához kell hordaniuk, megőrölni, és az éléskamrába (*ad clicium*) vinni. 3) el kell készíteniük a közös lisztet 20 akó erejéig az egyes hónapok szükségletének megfelelően (*facere communem farinam usque ad viginti akones pro pastu cuiusque mensis*) az egyház vetéséből. 4) kötelezettségük a közös szántás, amit *eneu*-nek neveznek (*communem araturam, que dicitur eneu*), minden hónapban 10 holdat és az egyház vetőmagjával bevetni azt. 5) a hónapos szolgálatot tartók (*hii, qui pascent mensem*) kötelesek igásfogatot (*currum cum iumento*) adni az apát kenyerének a szállításához, bárhova megy. 6) minden udvarnoknak szekeret kell adni állatokkal az apát és a szerzetesek részére a liszt szállításához, bárhova is kelljen menniük az egyház szolgálatában eljárva, a királyi udvarba vagy máshová. 7) a többi szolgáló népek: szűcsök, vargák, kovácsok és más szolgálatra kötelezettek, akiket Szent László privile-

giumában megneveznek, kötelesek szekeret adni állatokkal az apát és szerzetesek részére a borszállításhoz, bárhová is mennek azok. 8) az udvarnokok kötelesek fát és vizet szolgáltatni a fürdőhelyen kívül a sütőkemencéhez és a konyhára, ezért illetményt (*prebenda*) kapnak az egyház részéről arra a hónapra, amikor szolgálnak. 9) a hónapos szolgáltók heti három szekérnyi fát tartoznak adni, nehogy véletlenül kifogyjon a fa a sütőkemence mellől vagy a konyhából. 10) az udvarnokoknak kell felújítani a sütőkemence épületét, mikor romlani kezd, annak a kapuját őrizni, továbbá a pannonhalmi kertet karban tartani (*renovare ortum Pannoniensem*). 11) bármely liszt őrléséhez az egyház köteles az udvarnokok rendelkezésére bocsátani a malmokat. 12) az udvarnokoknak Szent Márton ünnepéig [nov. 11.] minden hónap szükséglete szerint adniuk kell 100 tojást, 4 tyúkot és 2 ludat, húshagyó keddre úgyszintén, húsvétra 100 tojást és egy bárányt. 13) Szent Márton ünnepén és a király érkezésekor minden hónapos szolgálat után (*de unoquoque mense*) három szekérnyi fát kell adniuk, amelynek a neve *cuzfa*. 14) a plébánosoknak háznépneként (*de singulis mansionibus*) két vödör gabonát kell adni. 15) minden falunak Szent Márton ünnepéig adnia kell egy harmadfűvű tinót (*bovem trierbem*), és minden hely után egy-egy vödör gabonát és árpasört (*brazii*). 16) az udvarnokok Szent Márton ünnepére 30 kenyeret kötelesek adni, és minden hónapos szolgálat után évente egy vizahálóra való fonalat (*filum ad unum rete usonis*) és azt a monostorba szállítani, továbbá kenyérrel ellátni a háló készítőit. 17) minden nép, az udvarnokok és a többiek is kötelesek egy napot szénát gyűjteni, egy napot szállítani azt, és egy napot kaszálni. 18) ugyanezen népből való kovácsok kötelesek a monostornál egy üllőn dolgozni, de a vasat nem nekik kell szállítani, hanem egy kovács közülük menjen a vasraktárba [vagy: Vasvárra] (*ad ferreum castrum*)² kiválasztani a vasat. Kötelesek továbbá elkészíteni a vasszerszámokat és más szükséges dolgokat a mondott üllőn kívül. 19) minden, Szent László oklevelében megnevezett faluból egy háznép köteles a szekeren és állataival az egyház borából egy hordónyt (*tunellam vini*) Somogyból vagy Zalából (*de Symigio sive de Scala*) Szent Márton egyházáig szállítani. 20) minden udvarnok minden egyes háznépe (*omnes udwornici unaquelibet mansio*) két akó árpasört köteles készíteni az egyháznak a tizedből befolyó árpájából. A kötelezettségek pedig, amelyeket elengedett a nádor: bor, bárányok és méhek után nem kell tizedet fizetniük, a maradék bort nem kell szállítaniuk, ahogyan eddig tették, két holdat az aratásból, amelyet *eneu*-nek neveznek, és a 70 kenyeret is, amelyet évente Szent Márton ünnepére voltak kötelesek fizetni, elengedte nekik az apát és a szerzetesek beleegyezésével. Az apát elszállásolása pedig úgy történjen, ahogy a pécsváradi, somogyi vagy szekszárdi apát (*abbas Waradiensis vel Symigiensis aut Sexardiensis*) esetében lenni szokott.

Eredeti: 36,5 × 29 cm, pergamenje ép és tisztán olvasható, hártyszalagjáról a pecsét hiányzik – PBFL Konventi levéltár, Caps. 28. E (DF 206886.)

Átírta:

a) II. András 1233. (RA 517. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 28. F (DF 206926)

b) Á-a > Liber Ruber: PBFL Konventi levéltár, Caps. Lib. Rub. 38. 68. (DF 208291.)

c) IV. Béla 1240. júl. 26. (RA 687. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 28. D (DF 206993.) – kisebb módosításokkal

Említi:

a) Benchius et alii 1233. (DF 206937.)

b) Eml-a > II. András 1234. (RA 513. sz.) (DF 206941.)

c) IV. Béla (RA 635. sz.) (DF 208340., DF 208341.)

d) Pannonhalmi Regisztrum (DF 208315.): közvetlenül és II. András átíró oklevelét is.

Kiadása: ÁÚO VI. 437–439.; PRT I. 678–679.; CDS I. 233–235.; CDB I/89. sz.

Regesztája: Tagányi 1896. 5–6.

Fordítása: Lederer 1964. 276–278.; Bolla–Rottler I. 98–101.; Levéltárak 105–107.; Bertényi 2000. 397–399.

¹ Erdélyi László szerint „az annona a tatárjárás előtti pannonhalmi levelekben nem jelent gabonát, búzát, rozsot, árpát ... hanem avena helyett jelenti a zabot.” (Erdélyi 1907. 32. 1. jz.) Más helyen a közelkorú Albeus-féle összeírásra hivatkozik, ahol egy helyen szerinte az „annona” szót zab értelemben használták (PRT I. 203. 2. jz.). Korábban Pauler Gyula Villányi Szaniszló nyomán teljesen más megfontolásból szintén zabnak fordította ezt a szót (Villányi 1882. 153.; Pauler I. 348.). Kumorovitz L. Bernát gabonának értelmezte az annonát. A szó alapjelentése gabona.

² Egyesek köznévként értelmezik (Pauler I. 349.; PRT I. 200. 3. jz.), míg Érszegi Géza az 1998. évi fordítás kapcsán megjegyzi, hogy vitatott a szó jelentése, és településnévként is értelmezhető (Levéltárak 108. 13. jz.). Tény, hogy Vasvár latin neve inkább Castriferrium volt, de a 13. század elején élt a Castrum Ferreum alak is (pl. 1217: „Ecclesie Sancti Michaelis de Castro Ferreo” ÁÚO VI. 383.).

Az eredetiben fennmaradt oklevél nem tartalmaz keletet. Az bizonyos, hogy Szák nb. Barc fia Miklós nádor adta ki, hiszen 1233-ban már átírása is készült. Bár a szakirodalom egyértelműen 1226-ra teszi az oklevelet (néhol csak kérdőjelesen, máskor biztosan), e mellett sem az oklevél külső, sem a tartalmi vonatkozásaiból nem lehet egyértelmű érvet találni. A későbbi átírások, módosítások, vagy a pannonhalmi per egyéb oklevelei sem utalnak a keletjére. Ezért a magunk részéről óvatosabban az 1219–1222, 1226 kelteztét javasoljuk.

24

(1219–1222
vagy 1226)

– (*N. comes palatinus*) ítélete Machareus comes fia: Tamás comes és a Somogy megyei, Kapos folyón túli Kecel falusi udvarnokok (*villae Ketel ultra fluvium Copus vdwornici de Ketel*) között egy Zselic (*Selez*) nevű erdő és föld ügyében. Az udvarnokok jobbágysai pert indítottak Tamás ellen a nádor előtt. Tamás alkalmas tanúkat állított, ám a nádor nem bízván bennük, párbajt rendelt el, és a legyőzött udvarnokok a nádor és más jobbágysok előtt következőképpen egyeztek ki Tamással: a mondott erdőben legeltethetnek (*pascua gregum haberent*), ám fát nem vihetnek el, az erdőhöz tartozó föld pedig Tamáshoz tartozzon, tetszése szerinti használatra. Minderről Miklós oklevelet (*litteras*) adott Tamásnak.

Tartalmilag átírta:

a) II. András (RA 467/468. sz.) > Béla királyfi 1231. (RA 596. sz.): DL 168. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, VBuda 30. 1.)

b) TÁ-a > I. Mátyás 1482. márc. 21.: DL 3627. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, VBuda 30. 32.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO XI. 218–230. (a nádori oklevél: 226.); Smičiklas III. 347–350.

Az oklevél legvalószínűbb kelte 1226, mivel az udvarnokok Ampod fia Dénes előtt is felújították a pert 1227–1228 folyamán (lásd 31. sz. reg.), ahol Tamás szintén pernyertes lett, majd II. András királlyal is megerősítette az ítéletet, és mindezt Béla is jóváhagyta 1231-ben. Mivel a datálható történések mind az 1220-as évek második felére esnek, talán a per kezdete sem Miklós első nádorsága idején volt, bár elvileg nem lehet kizárni ezt sem.

25

(1219–1222
vagy 1226)

– oklevele (*privilegium Nicolai filii Borz quondam palatini*) a pannonhalmi egyház Sár (*Sar*) nevű birtokán lévő két malmáról.

Említi: Miklós asztalnokmester 1254.: PBFL Konventi levéltár, Caps. 15 A (DF 207029.)

Kiadása (Eml): ÁÚO VII. 371.; PRT II. 291–292.; CDB II/21. sz.

Barc fia Miklósnak hasonló tartalmú az az 1226-ra tehető oklevele, amelyben a Somogy megyei királyi udvarnokok és az apátság között cserét rendelt el, ahol 2-2 malmukat cserélték ki (Miklós asztalnokmester említése szerint 1254-ben is Somogy megyei udvarnokok panaszkodtak arról, hogy az apátság két malmot vett tőlük cserébe a Sár nevű birtokon). Csak a helynevek nem egyeznek, mert míg itt Sár birtokon említik a két malmot, a másik oklevélben Kevénél és Karácsynál kapta meg a malmokat az apátság (21. sz. reg.). A két eset különbözősége mellett szól az is, hogy itt „Nicolai filii Borz” néven emlegetik a nádort, míg abban az oklevélben „Ego Nicolaus palatinus et comes de Suprun” az intituláció. Az itteni „filii Borz” kitétel azt sugallja, hogy a bemutatott oklevélben is így szerepelt, azért írták így körül. Miklósnak egyetlen olyan oklevele sincs 1226-ból (akár feltételelesen sem) amelyben Barc fia Miklósnak nevezi önmagát, ez csak az 1219–1221 közötti diplomáira jellemző (10. sz. reg., említésben: 12. sz.). Az említett oklevél ezen időszakra való keltezésére utalhat az is, hogy 1221-ben az apátságnak valóban volt egy konfliktusa a királyi lovászok udvarispánjával egy bizonyos sári malomhely és kaszáló ügyében, amelyet a veszprémi káptalan előtt intéztek el (PRT I. 250.).

26

(1219–1222
vagy 1226)

– (*Nicolaus palatinus*) oklevele Ronka (*Renge*) falu ügyében a pannonhalmi egyház részére.

Említi: Pannonhalmi Regisztrum: PBFL Konventi levéltár, Caps. 61. 9 (DF 208315.)

Kiadása: PRT II. 255.; CDB: A pannonhalmi rendi levéltár 14. századi jegyzéke

A rövid említés („[*Privilegium*] *Nycolai palatini super villa Renge sub littera S consignata*”) nem árulja el, hogy melyik Miklós nádorról is van szó (a regisztrum készültéig, a 15. sz. elejéig hét Miklós nádort is ismerünk). Közülük egyiknek sem maradt fönt olyan oklevele, amelyben Ronka birtokról esne szó. Közülük a legelsőre azért gyanakodhatnánk, mert ő sok alkalommal ítélezett hasonló ügyekben, míg Héder nm. Kőszegi Miklósnak egyetlen Pannonhalmi ügyében kibocsátott oklevele sincsen, úgy tűnik, hogy nem bíztak rá ítélezést az apátság kapcsán. Másrészt a 13. sz. második felétől inkább Ásványtő néven emlegetik a helyet (ÁMTF III. 450.), így valószínűbb, hogy Kőszegi Miklós oklevelében így szerepelt volna. A Ronka megnevezés viszont a 14–15. sz.-ra sem tűnik el teljesen (Csánki III. 511.), így a későbbi Miklósokat sem zárhatjuk ki kategorikusan. Szák nb. Barc fia Miklóst valószínűsíti, hogy a regisztrumban ezen kívül csak az ő okleveleit említik, ha Miklós nádorról esik szó (összesen 6 esetben van szó Miklós nádor okleveléről, ebből 5 biztosan Barc fia Miklós diplomája, a hatodik eset a jelen oklevél). Továbbá ezt az oklevelet S-szignatúra alatt őrizték, és a regisztrum szerint Szák nb. Miklós egy 1226 k-i oklevelének szintén ez volt a „jelzete”, így ez is valószínűsíthető a két oklevél, és ezáltal a kibocsátó személy összekapcsolását. Figyelemre méltó egyébként, hogy a regisztrum kizárólag Árpád-kori nádorok okleveleit tartalmazza (sőt, túlnyomó többségében Árpád-kori okleveleket).

27

1227

Ampod fia Dénes (*Dionisius Dei gratia comes palatinus*): a színe előtt Ellu pesti (*de Pest*) főesperes, és a fivére, Othmar vizsgálatot indítottak egy Csurgó (*Chergo*) és Zákány (*Zacun*) között fekvő föld ügyében. A föld tulajdonosa, Regnaldus comes azt állította, hogy ő ezt a földet Borzoul főesperestől és testvéreitől vette. A megadott határnapra a nádor elé idézett Borzoul azt mondta, hogy a földet az apja, Antal hagyta rá anyjára, és ő az anyjának és testvéreinek beleegyezésével szabadon adta el Regnaldusnak, és mindent, amit Ellu és Othmar ennek kapcsán mond, hamisan állítja. Továbbá elmondta, hogy már egyszer megidéztek Miklós, volt nádorispán, Dénes hivatali elődjének a színe elé (*coram Nicolao quondam palatino comite predecessore nostro*), amikor egy Mihály nevű illető kezdett pert a föld ügyében Regnaldus comes ellen a váci püspök parancsára. Ezután átadta Miklós nádor kettőspecséttel megerősített oklevelét (*litteras pretaxati N. comitis duplicis sigilli sui munimine roboratas*) [22. sz. reg.]. Erre Ellu és Othmar Miklós nádor gyűrűspecséttel ellátott oklevelét (*litteras eiusdem N. palatini sigillo anuli sui munitas*) mutatták be [23. sz. reg.], amelyben az állt, hogy a korábbi, Borzoul által átadott oklevélre ne hallgassanak. Erre Dénes nádor mindkét oklevelet elküldte egy emberével Miklós comes-nek, volt nádornak, hogy közölje, melyiknek lehet inkább hitelt adni. Ő a kettőspecséttel megerősített okleve-

let küldte vissza érvényesként, a gyűrűspecstjével ellátottat pedig át-húzással teljesen érvénytelenítette (*penitus cancellauit*), mondván, hogy azt hamis tanácsra eszközölték tőle ki (*eas falsa suggestione fuisse impetratas*). Ezért Dénes nádor Regnaldus comes-nek adva igazat mind Miklós nádor, mind ezen saját oklevelét kettőspecstjével megerősítette. *Anno ab incarnatione Domini millesimo CC° vicesimo septimo*.

Eredeti: 30,5 × 20,2 cm, vörös selyemfonatáról a függőpecsét hiányzik – DL 132. (Kincstári levéltár, MKA, Neo-regestrata acta 593. 34.)

Kiadása: ÁÚO VI. 442–443.

Regesztája: CD VII/1. 217. (lat.)

28

- (1227) – (*Dyonisius palatinus*) levelében igazolja, hogy Vereb-i Zakariás fia: Henche comes 75 márkányi finom ezüstért (*septuaginta et quinque marcis fini argenti*) visszaváltotta Hartyán (*Harkyan*) birtokot, amely még a nádor kezére jutott, amikor ítéletet mondott a birtok korábbi tulajdonosai: Zaah nb. Turdos fiai: András és Yarasmeus felett latorságért és [II.] András király káplánjának: Naason papnak haláláért (*pro morte Naason sacerdotis, capellani domini Andree illustris regis Hungarie*), és amely birtokot aztán a templomos lovagoknak (*Cruciferis Milicie Templi*) adta bérbe. Igazolja, hogy Henche comes a 75 márkát neki teljesen megfizette, amikor ő [II.] Aszen bolgár királytól volt visszatérőben (*ab Asceno rege Bulgarorum est reversus*).

Tartalmilag átírta:

a) váci káptalan 1227.: DL 134. (Kincstári levéltár, MKA, Neo-regestrata acta 391. 19.)

b) TÁ-a > váci káptalan 1295. márc. 27.: DL 135. (Kincstári levéltár, MKA, Neo-regestrata acta 391. 19.)

c) TÁ-b > váci káptalan 1395. dec. 11.: DL 136. (Kincstári levéltár, MKA, Neo-regestrata acta 391. 62.)

Kiadása: ÁÚO VI. 445–447. (TÁ-c alapján)

Mindhárom oklevél hátulján egy-egy 14. sz. végi, 15. sz. eleji magyar nyelvű tartalmi összefoglaló található.

29

- 1214–1227 Ampod fia Dénes nádor 1214 és 1227 közé eső oklevelét említi: Rábik 2008. 85–86. (5. sz.); ill. Rábik 2010. 25–26. (5. sz.). II. András 1227. évi oklevele (RA 439. sz.) valóban tartalmazza Dénes egy ítéletét, ám abban nem szerepel, hogy Dénes oklevelet is kibocsátott volna erről.

- +1228 – (*Dionisius Dei gratia comes palatinus*): már hosszú ideje tartott a viszály Woyk nb. Jób comes fia: Rubinus és nemzetsége, és Thethen nb. Marcell fia: Péter comes és egész nemzetsége között egy Pukor (*Pwker*) és Tapolca (*Thapolcha*) nevű, folyóvizek között fekvő, egészen a vizekig elnyúló föld és egyéb ügyek és károkozások miatt. Ezért a nádor színe elé járultak, aki a királyhoz küldte őket, ezután a király átadta az ügyet

a nádornak mint helyettesének (*vice sua*) meghallgatásra és a végső határnap kitűzésére. A kitűzött határnapon meghallgatván a feleket Rubinus saját jogára hivatkozva kérte vissza a földet, mivel azt a nemzetsége régtől fogva lakja és műveli, ám Péter comes nemzetsége erővel elfoglalta és tulajdonában tartja. Ezzel egyidőben bemutatta a nádornak Szent István, [I.] Belyn Béla és más utódaiknak eredeti okiratait (*instrumentis authenticis inclite memorie Beatissimi Stephani et Bela Belyn condam regum illustrium regni Hungarie, et aliorum ipsis succedentium coram nobis productis*). Ezzel szemben Péter a nádor által igaznak ítélt okleveleket igyekezett semmisnek mondani és érvényteleníteni. Ám egyetlen hiteles oklevél sem tudott bemutatni, és a vizsgálat során odarendelt Dráva és Száva közti előkelők (*proceres inter Drauum et Zauum commorantes*) nem bizonyították az ő részeseését, hanem teljesen ellentétesen nyilatkoztak, így ellenvetésének helyt adni nem lehetett. Péter megértvén ügyének vesztes voltát, a nádor ítélete után eltávozott, ám a király ismét a nádori ítélőszék elé küldte őt vissza. Noha a nádor köteles lett volna ítéletet mondani, hírnevének megóvása érdekében (*ad maiorem tamen cautelam fame nostre precauentiam*) mindkét felet a király elé állította ugyanezen ügyben, sorjában előadta az érveiket, és megmutatta Woyk fiainak okiratait, amelyek révén a zsupánságukat vagyis kenézségüket gyakorolják azon föld felett (*litteralia instrumenta filiorum Woyk, quarum vigore spanatum siue knezeatum in iam fata terra tenuissent*). És mikor a két fél a király előtt hosszan vádolta egymást, Péter kifogyott a Rubinus elleni vádaktól, amelyből azt találta a nádor, hogy hamis vádló. Ám a király, és sokan mások kérésére (*sed ad petitionem domini regis et nostram et aliorum quam plurimum*) úgy döntött, hogy Rubinus engedje el Péternek a bírságot, amit megérdemelne, és mivel a jószomszédság jobb mint a jogsalomság, és hogy minden viszállyal, különösen a föld ügyében, megszűnjön, a következő egyezségre jutottak. Péter átengedi Rubinusnak és a nemzetségének örökjogon birtoklásra a föld azon részét, amely felett a Woyk nemzetséghez tartozó Keresztúr (*Keresthwr*) falu van, telkeivel, szántókkal, a falvaival és a libertinus-okkal és tartozékaival egyetemben, a saját lefektetett határjelei közt. A föld másik felét pedig, amely felett *Megeriwch* falu fekszik, Rubinus engedi át Péternek és nemzetségének örökjogon való birtoklásra, telkeivel, szántókkal, falvaival, libertinus-okkal egyetemben, ugyanazon feltételekkel és formában, ahogy az előző esetben történt. És ha a felek közül valaki a részét a földből eladni vagy elidegeníteni akarná, vagy a pert tovább folytatná, annak az osztályrésze tárgyalás nélkül a másik fél tulajdonába kerüljön át örökös birtoklásra, és még 200 ezüstmárkát (*ducentas marcas argenti*) tartozzék a másik félnek fizetni. Amelyről a jelenlévők a távollévő rokonaikkal együtt meggyeztek a nádor és a király színe előtt. Viszont a nádor számára nem volt egyértelmű a mondott föld mérete, ezért kiküldte a nemes Zochud comest, aki a király akaratából Woyk fiainak a részét új határjelekkel elkülönítette a föld másik felétől. Visszatérve a nádorhoz elmondta, hogy az ott lakó szomszédok színe előtt a föld, vagyis Keresztúr falu határait körbejárta aszerint, ahogy a lakói által volt felosztva, és határ-

jelekkel elkülönítette (*metaliter separavit*) a föld másik részétől, ellentmondást nem tapasztalva. A határjelek sorrendje – miként arról Zochud comes beszámolt és a pécsi káptalan válaszlevelében benne van, a következő: a *Mechchencha* és a *Toplicha* folyó összefolyása; a *Mechchencha* és a *Zwha Mechchencha* nevű kis patak összefolyása; egy völgy, ahol a *Zwh Mechchencha* forrása van; a völgy kezdeténél induló út; az út mentén öt, kereszttel megjelölt *twl*-fa; egy másik, Pukor felől jövő nagy út; az említett völgy; a völgyalján lévő esővíz-folyás mentén (*per meatum aque pluvialis*) *Werbnichapothok*; *Toplicha* folyó, ahol körbeér. Azt is elmondta Zochud, hogy a határjárás során egyetértőleg jelen voltak Woyk nemzetségéből: Woyna fia: Woyna, Fábian fia: János, Bwza fiai: Zazlau és Márk, Woyk nb. Jób comes fiai; Péter comes nemzetségéből: Peterd fia: Arnold, Deschen fia: Leukus; valamint Tholonygh nb. István és Iván. A nádor a pecsétjével megerősített oklevelet mindkét fél kérésére a Woyk nemzetségnek adta. *Datum per manus Mathie nostri notarii anno Dominice incarnationis millesimo ducentesimo vigesimo octavo, Andrea victoriosissimo rege Bele tercii filio regnante.*

Átírta: II. András 1228. (RA 440. sz.) > I. Mátyás 1488. aug. 5.: DL 147. (Kincstári levéltár, MKA, Neo-regestrata acta 200. 4.)

Kiadása: CD III/2. 149–150. (töredékesen); ÁÚO VI. 457–460.; Smičiklas III. 293–295.

Az oklevél hitelével – Szent István és I. Béla itt említett oklevelei miatt – érintőlegesen már foglalkoztak. Karácsonyi János valódinak tekintette a 11. sz-i oklevelek mellett Dénes nádor levelét is (Karácsonyi 1900. 1051–1052.), Szentpétery Imre viszont hamisnak nyilvánította Béla oklevelét, minden indoklás nélkül (Istvánét nem is vette föl, lásd RA 164. sz. – tévesen III. Bélához felvéve – és I. köt. 517. old.). Györffy György szerint mind István, mind Béla oklevele hitelesnek tekinthető (DHA I. 126., 174.). A nádori oklevél szövege azonban több ok miatt is gyanús. Egyrészt nagyfokú szövegegyezést mutat egy másik Dénes nádor (Tomaj nb. Dénes) 1239. évi levelével (lásd 60. sz. reg.). Szinte teljesen egészében az ottani ügymenetet emelték át (nem csak tartalmilag, de sokszor szó szerint is, csak a peres felek nevét cserélve ki) azzal a különbséggel, hogy ott a király előtt kezdődött a per, aki a nádorra bízta a döntést, míg az itteni leírás szerint a felek a nádort keresték fel, aki a király elé küldte őket, és a király órá bízta a döntést. A *datum per manus* formulában található Mátyás nótárius Tomaj nb. Dénes nádor írnoka (is) volt, mert kézírása más oklevelében is feltűnik (61. sz. reg.), míg Ampod fia Dénes okleveleiben nem mutatható ki. I. Béla oklevelének említése kapcsán is furcsa a király *Belyn* ragadványnevének emlegése, mivel a bemutatott oklevelek kibocsátóit általában az oklevélük intitulációi alapján írják le, viszont az ő mellékeve csak a krónikás hagyományból tudható, saját okleveleiben Adalbertnek, vagy pusztán csak Bélának nevezte önmagát, és az ő diplomáira hivatkozó említő oklevelek sosem szerepeltetik ezt a ragadványnevet. Ezen kívül nem jellemző, hogy egy Dráván-túli birtok ügyében a nádort kérnék föl ítélezésre, hiszen hagyományosan a szlavón bánnak volt joghatósága

ezen a területen. Ezt erősíti, hogy 1232-ben az ugyanitt szereplő Tétény nemzetség tagjai egy szintén Pukor közelében lévő földjük ügyében pereskedtek, és akkor a per Gyula bán előtt folyt (DL 100201., ÁÚO VI. 507–508.). Jelen oklevél hamisítása a Vajk nemzetség tagjainak lett volna érdeke, amely itt pernyertes félként jelent meg. A szöveg külön kiemelte, hogy ezt az oklevelet a Vajk nemzetség tagjai kapják meg. 1488-ban pedig Keresztúri Vajk Miklós fia: Sandrinus fia: Miklós mester, a királyi kancellária nótáriusa (*nobilis magister Nicolaus filius condam Sandrini filii Nicolai Woyk de Keresthur, cancellarie nostre notarius*) vite Mátyáshoz megerősítés végett II. András oklevelét, amely ennek az átírását tartalmazta. Ugyanakkor a hamisítás ellen is szól néhány érv. Mátyás átíró diplomája szerint II. András átíró oklevelén Andrásnak olyan kettőspecsétje függött, amelyet akkor használtak Magyarország királyai (*sigillo dupplici quo tunc ut rex Hungarie utebatur impendenti*). Szentpétery szerint az átíró oklevelének a formulái, és a végén található méltóságsora közt nem található olyan elem, amely hamisításra vallana, ezért hitelesnek is fogadta el (RA 440. sz.) – holott ha tényleg egy 1239. évi oklevél volt a minta, akkor az 1228-ra datált átíró oklevélnek is hamisnak kell lennie. Másrészt a mintául feltételezett 1239. évi oklevél a 13 és 15. sz. között folyamatosan a pannonhalmi monostor levéltárában volt, mivel a kibocsátás után nem sokkal átírta a Liber Ruber, és említi a levéltár 15. sz. eleji jegyzéke is (lásd a 60. sz. regeszta kiadási adatait). Az itteni ügynek ugyanakkor semmilyen azonosítható pannonhalmi vonatkozása nincsen, és nem lehet megmagyarázni, hogy egy esetleges hamisító hogyan férhetett hozzá. Ugyanakkor, ha a hamisító személyét az oklevelet Mátyással megerősítő kancellárban keressük, akkor neki hivatalánál fogva könnyebb lehetett „megoldani” ilyen problémákat. Az oklevelet összességében gyanúsnak, és minimum interpoláltak tartjuk.

30

(1227–1228)

– (*Dionisius palatinus*) ítélete Machareus comes fia: Tamás comes (*Thomas comes Macharei comitis filius*) és a Somogy megyei, Kapos folyón túli Kecel falusi udvarnokok (*ville Ketel ultra fluvium Copus vdwornici de Ketel*) között egy Zselic (*Selez*) nevű erdő és föld ügyében. Az udvarnokok pert indítottak Tamás ellen, aki a kitűzött határnapra mindig megjelent, az udvarnokok pedig nem, így a nádor Tamást nyilvánította nyertesnek, és erről neki oklevelet adott.

Tartalmilag átírta:

a) II. András (RA 467/468. sz.) > Béla királyfi 1231. (RA 596. sz.): DL 168. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, VBuda 30. 1.)

b) TÁ-a > I. Mátyás 1482. márc. 21.: DL 3627. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, VBuda 30. 32.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO XI. 218–230. (a tartalmi átírás: 226–227); Smičiklas III. 347–350.

Az oklevél keltét Ampod fia Dénes első nádori ciklusának éveik adják (mivel az említő oklevelet 1231-ben átírták, ezért Dénes második, 1231 utáni ciklusa nem jöhet számításba). Az ügy előzményeit lásd a 25. sz. regesztában.

31

(1228 vagy
1231)

– (*Dyonisius Dei gratia comes palatinus*): mialatt a király parancsára az elidegenített besenyő földek visszavételét végezte (*dum de mandato domini regis omnes terras Byssenorum alienatas revocaremus*), a Gálos (*Galus*) környékén lévő Legénytő (*Legentou*) nevű föld kapcsán színe elé idézte Benc átal az ausztriai Szent Kereszt apátság konventjét (*conventus Sancte Crucis de Austria*), amelyről azt gondolta, hogy jogtalanul birtokolja azt a földet. Ők megjelenvén bemutatták a király privilégiumát [RA 332. sz.] és az akkori bírák oklevelét. A nádor megszemlélve azokat jogosnak találta a birtoklást, a király pedig jelentette neki (*rege referente nobis*), hogy a mondott földért cserébe a besenyőknek egy másik földet adott. Így a nádor megerősítette az egyházat birtokában, és a besenyőket is a cserébe adott földjükben.

Eredeti: 16,5 × 5,8 cm, hártvaszalagon a természetes színű viasz függőpecsét nagyrészt ép – Stiftsarchiv Heiligenkreuz (Ausztria) 53. 8. 5. (DF-jelzete nincs)¹

Kiadása: UHW I. 104.; ÁÚO II. 109.; UB I. 161–162.

Regesztája: Györffy 1990. 125.

¹ Fényképe elérhető a Monasterium.net oldaláról: „http://www.mom-ca.uni-koeln.de/MOM-CA/show_charterDetail_Action.do?id=215510&highlight=yes&type=simple” címen. Fekete-fehér fényképe: Wagner 1953. Taf. II. Abb. 2.

A pecséten címerpajzsban két álló, egymás felé forduló sárkány található, körirata nem vehető ki tisztán, de leginkább a „*Sigillum Dionysii palatini*” felirattá egészíthető ki (Wagner 1953. 29.). Az oklevél keletjét első kiadója, Johann Weis valamilyen megfontolásból 1240 körülre tette. Innen vette át okmánytárába Wenzel Gusztáv 1240-es évszám alatt, és Szentpétery is ezen a dátumon emlegette (RA 615. sz.), és a *Monasterium.net* internetes adatbázis Weis alapján szintén 1240-re keltezte. A dátumot Hans Wagner pontosította, a pecsét alapján helyesen Ampod fia Dénessel azonosítva a nádort, és az oklevelet második nádorságának idejére, 1231 és 1234 közé keltezte, mivel ekkor tört meg a Béla herceg által kezdeményezett birtokvisszavételi politika, és így fordulhatott elő az, hogy az apátság elkerülte a besenyő földek visszaadását (Wagner 1953. 29.). Az oklevelet Szentpétery Imre hamisnak találta (RA 615. sz. kommentárja), de nála komoly súllyal esett latba, hogy nem illik az 1240-es évek viszonyai közé, ám ez a módosított évszám esetén már nem jelent problémát. Wagner egyedül az írásmódját találta szokatlannak (szerinte az ilyen ítéletleveleknél inkább kurzív szokott lenni), de ez megmagyarázható azzal, hogy a leírása egy alkalmi írnokra lehetett rábízva, egyébként szerinte semmi kifogást nem lehet ellene emelni (Wagner 1953. 29–30.). Györffy György, aki Wag-

ner fekete-fehér facsimiléjén látta az oklevelet, úgy vélekedett, hogy az írása „bizonytalan vonalvezetésű, utánrajzolásra jellemző írást mutat, és [Ampod fia] Dénes nádor pecsétje is utólag odaerősítettnek látszik, így egy eredetit utánozni akaró interpolált oklevéllel lehet dolgunk.” (Györffy 1990. 125.). Magunk az íráskép kapcsán elfogadhatónak látjuk Wagner magyarázatát. A pecsétet illetően a nagyobb felbontású színes felvételen látszik, hogy a pecsét hártyszínű, az egyik oldalon tényleg elvékonyodik kissé, ám a másik fele nem annyira, és egyetlen szalagnak tűnik, nem később odaragasztottnak, így hitelesnek fogadható el. A datálási problémákhoz hozzátennék, hogy keletjéül még az 1228. év is elképzelhető. Ampod fia Dénes első nádorságának idején (1227–1228), a végső periódusban(?) kezdődött a birtokvisszavételi politika, amely 1229–1231 között érte el a csúcspontját Béla vezetésével. 1231 után azonban kifulladás látszott (Kristó 2001. 291–299.). Azt sajnos nem állapíthatjuk meg pontosan, hogy a Dénes két nádorsága közötti szünet (1228–1231) és Béla restaurációs kísérletének ezzel való pontos egybeesése mennyire fedi tényleges pontossággal egymást, azaz a visszavételi politika már Dénes hivatalfosztása után kezdődött, vagy még előtte. Éppen 1228-ból van arra adatunk, hogy András maga is részt vett a visszavételekben, így nem elképzelhetetlen, hogy Dénes nádort is bevonta ebbe, hiszen a besenyő földek az ő hatáskörébe tartoztak. És a visszavételek csúcspontjakor (1229–1230) is vannak arra adataink, mikor Béla éppen hogy megerősítette apja korábbi adományát (Kristó 2001. 291–293.). Nem kell tehát feltétlen a birtokvisszavételek lefejeződésére gondolni annak kapcsán, hogy a heiligenkretzi monostor megtarthatta a földeket, ahogy ezt Wagner feltételezte, különösen úgy, hogy a besenyők cserebirtokot is kaptak. Így az oklevelet elvileg már 1228-ban, Dénes első nádorságának végpontjának is kiadhatták, hiszen nem tudhatjuk, hogy ez nem esett-e bele a visszavételek kezdeti szakaszába. Továbbá nem tudunk arról, hogy 1231 után komolyabb felülvizsgálatok zajlottak volna, csak András újabb adományairól van tudomásunk (Kristó 2001. 295–298.). Így az oklevél legvalószínűbb kelte 1228 vagy 1231, amikor Béla kényszerűen befejezte a felülvizsgálatokat.

32

1232 (nov.
18. után)

– (*Dionisius Dei gratia palatinus*): Móric fia: Péter a színe elé idézte Poth fia: Pothot, a következővel vádolva őt. Poth minden népe, és külföldi, német földről való katonák (*militēs extranei de Theutonia*) a segítségével rárontottak Pordány (*Pordan*) nevű várára, és 200 márka kárt okoztak, amit Poth tagadott. Meghallgatván a feleket, a nádor megparancsolta Péternek, hogy törvényes tanúkkal igazolja állítását, amelynek határnapját is kitzúzte. A kitzúzott napon Péter személyesen nem jelent meg, csak egy emberét küldte, aki nem hozott tanúkat, csak [II. András] király levelét, amelyben András megparancsolta a nádornak, hogy ne ítélje el Pétert, aki az ő megbízásából az ország határain van elfoglalva, hanem várja meg bizonyítékai előterjesztését [RA 496. sz.]. A nádor már Péter törvényes elmarasztalására készült, ám a király parancsá-

ra elállt ettől addig, amíg személyesen nem látogatja meg a királyt. A király pedig Esztergomban tartózkodott a báróival: Gyula bánnal, Demeter országbíróval, Dees mesterrel, Marcell fivére: Demeterrel, és másokkal együtt. Ott Dénes nádor a király elé járulván élőlészóban elmondott neki mindent. A király a báróival együtt mindent elismert, és újabb lehetőséget adott Péternek a bizonyításra, amelynek a határnapját Szent Márton nyolcadában [nov. 18.] szabta meg. Am ekkor sem Péter nem jelent meg, sem tanúkat nem küldött, így a nádor Pétert pervesztesnek nyilvánította, Poth-ot pedig felmentette. Ugyanezen Péter hűtlenséggel is vádolta Poth-ot (*Petrus super Poth nomen infidelitatis imposuerat*), ám ezt sem indokolta meg bővebben. A nádor tehát – az ülnökeinek egyetértésével és tanácsukat megfogadva (*accepto circa nos residencium consilio et consensu*) Pétert mindenben pervesztesnek, Poth-ot pedig tisztázottnak nyilvánította, az eljáró poroszló Scunda-i Pál fivére: Doch. Anno gratie M° CC° XXX° II°

Eredeti: 20,9 × 11,3 + 1,8 cm, függőpecsétnek befűzött zsinórral – Slovenský národný archív (Szlovákia), Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulai 1. 11. (DF 259710.)

Említi: Ampod fia Dénes nádor 1233. (34. sz. reg.)

Kiadása: ÁÚO VI. 506–507; UB I. 139–140.

Regesztája: MES I. 289. (lat.)

33

1233
(ápr. 24.
után)

– (*Dyonisius Dei gratia comes palatinus*): Poth fia: Poth színe elé idézte Móric fia: Pétert és 21 emberét kettő, Hof (*Hub*) és Menyhárt (*Menhart*) nevű falujának a feldúlása miatt. Péter az emberrel háromszor nem jelent meg a nádor színe előtt a poroszló által kihirdetett határnapra. A negyedik kitűzött határnapra megjelent, és indítványozta a nádornál az ügyre vonatkozóan a békés megegyezést, és a maguk között így kötött megállapodásról a következőképpen számoltak be. Péter elvállalja, hogy 43 márkát fizet Poth comes-nek Szent György ünnepén [ápr. 24.] Győrött (*in loco Jauriensi*), úgy, hogy ha elállna a megegyezéstől, minden szerzeménye (*in omnibus acquisitis*) Poth-ra maradjon, aki szintén nem fogja felbontani a megegyezést. Továbbá Péter, aki még az első oklevélben (*in prima littera*) [33. sz. reg.] hűtlenséggel vádolta meg Poth-ot, hamis szavait visszavonja. De mivel a megállapodást Péter nem tartotta be, ezért a nádor újra magához hívatta, de ő semmilyen módon nem akart megjelenni. Pétert tehát pervesztesnek, Poth-ot pedig ismét pernyertesnek nyilvánította a nádor. Péternek már a korábbi pere miatt is 200 marka hátraléka volt, és ezen felül még a négyszerezésének a megfizetéséhez a nádor megjelölte a határnapot, amelyet Péter nem tartott be. És ő a sokféle ügyében úgy, mint a nádori poroszló megverésében (*pristaldi nostri uerbere*) is bűnös volt, ám sem ügyével, sem a nádor bárminemű tiszteletével nem akart törődni (*noluit sue cause et nostro honori in aliquo prouidere*). A két feldúlt faluban esett kár mértéke 600 marka, az eljáró nádori poroszló: Scunda-i Both. Datum anno gratie M° CC° XXX° III°

Eredeti: 20,6 × 11,5 + 0,6 cm, vízfoltos, pecsétje szalagostól hiányzik – Slovenský národný archív (Szlovákia), Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay I. 16. (DF 259715.)

Kiadása: ÁÚO VI. 529–530.; UB I. 152.

34

(1227–1228 vagy 1231–1234) – (*Dyonisio ... palatino*) a kapornaki egyháznak ítéli meg Lánc (*Lanch*) birtok felét, az azt elfoglaló Simon veszprémi kanonok és testvérei: Lázár és Elek ellenében.

Tartalmilag átírta: Tomaj nb. Dénes nádor 1237.: 46. sz. reg.

Kiadása (TÁ): Zala I. 11.; Veszprém: pótkötet 95.

35

1234 **Dénes:** miután Malsa fia: Miklós Márton fivére: Leustákkal szemben az előtte lezajlott perében elvesztette Lévna nevű földjét, és mivel a földet három év után sem akarták megvenni sem a rokonai, sem a vele határosak, ezért eladja a föld reá eső részét 20 márkáért, az ellenfelek részét pedig 10 márkáért a tartozékaival Nestesius comes-nek.

Eredeti fényképmásolata: DL 95539. (Családi levéltárak: állagtalán fondokból, Binnyey vétel 2.)

Az oklevél szövege:

Dyonisius Dei gratia comes palatinus universis presens scriptum inspecturis salutem in Christo. Notum sit presentibus et agnoscant posteri, quod cum Nicolaus filius Malsa coram nobis contra Leustacium fratrem Martini, iudiciario ordine remansisset et terram suam cui nomine Levna amisisset, omnes cognati eius et conterminales universi sepius interrogati emere dictam noluerunt. Cumque iam tribus annis mora facta sic recusassent, quia iuris ordo nobis et adversario de iudicio, de pretio terre satisfieri postulabat, terram nomine Levna pro viginti marcis nostram partem provenientiibus, et insuper decem marcis in partem adversarii pertinentibus Nestesio comiti vendidimus, sibi et per eum suis heredibus perpetuo possidendam, excepta tamen parte Ecor(?)^a, que ibidem sub terreis metis per se dicitur adiacere. Pristaldo autem nostro Sixto clerico filio Johannis de Miska huic cause mediante. Ad huius igitur rei perpetuitatem, dicto Nestisio litteras nostras concessimus duplici sigillo nostro roboratas. Anno gratie M^o CC^o XXX° III°.

^a a szó olvasata bizonytalan

Nem dönthető el biztosan, hogy az oklevél kiadója Ampod fia Dénes, avagy Tomaj nembeli Dénes nádor, lásd Szócs 2010. 432.

36

- 1234 **Köbölküti Péter alnádor** (*Petrus de Cubulcuth vice palatinus*): Phila mester, a fivére: Tamás, és Farkas pataki ispán (*Forcasius comes de Potoch*) a színe elé idézték Miklós comes fia: Mikót (*Micou*), ám Mikó négy kijelölt határnapra sem jelent meg. Jóllehet ekkor már jog szerint pervesztesnek kellett volna nyilvánítani, az alnádor egy ötödik határnapot is adott neki a poroszlója útján, amelyen végül személyesen megjelent. Fila, Tamás és Farkas azzal vádolta őt, hogy Mikó egy Mályi (*Maly-Mali*) nevű öröklött földjét amazoknak zálogba tette egy időre, ti: húsvétól Szent Mihályig [szept. 29.] 60 márkáért olyan feltételek mellett, hogy ha az idő lejártá után nem akarná visszaváltani, akkor a vármegyeieknek a becslése szerint (*iuxta estimacionem provinciarum*) eladja nekik. Ám az idő leteltével sem visszaváltani nem akarta, sem eladni nekik, még az év elmúltá után sem. Azt is mondták, hogy jóllehet Mikót a földjének eladására bírói úton kényszeríthetnék, ám abba is beleegyeznének, ha ő szeretné azt visszaváltani. Mikó ezzel szemben azt mondta, hogy a nekik elzálogosított földjét visszaváltani nem képes, ám nekik a vármegyeieknek a becslése alapján eladja. Azok azt felelték, hogy ha Mikó a fivéreinek és azok nemzetségének a beleegyezését nem szavatolja, akkor nem vásárolják meg, nehogy véletlenül azok bevádolhassák őket ezzel kapcsolatban, mivel ez öröklött birtok. Az alnádor jogosnak találta a kérésüket, ezért elrendelte Mikó számára, hogy fivéreit és azok nemzetségét állítsa eléjük. Mikó pedig az alnádortól hatodszorra kapott határnapra a színe elé állította a nemzetségét, mondván, hogy fivére: Miksa és Ocuz nem bírnak részt Mályi birtokból, a nemzetsége pedig, ti.: Tota, Dénes, Drucey, Herbertus, Syxtus, Lukács, Orbán és mások elmondták, hogy a földet nem vásárolták meg és visszaváltani sem tudják, és Mikó az engedelmükkel és ellentmondásuk nélkül eladhatja a földet azoknak, akiknek elzálogosította, ti: Filának, fivérének: Tamásnak és Farkas comes-nek. Így Mikó eladta a föld háromnegyedét Fila mesternek és fivérének: Tamásnak 67 márkáért, és a negyed részét Farkasnak 19 márkáért örökös birtoklásra. Az eljáró poroszló: nyéki (*de Nek*) Truntayl fia: Kelemen volt, a fentebb mondott [Mikó] pedig kötelezte magát, hogy az alnádornak kifizeti a bírságokat. *Anno ab incarnatione Domini M° CC° XXX° quarto.*

Átírta: Dénes nádor 1234.: 38. sz. reg.

Regesztája: CDS I. 319.

A felek ugyanebben az évben az egri káptalan előtt is megerősítették a vételt, ugyanilyen feltételek mellett, lásd DL 196.; ÁÚO XI. 263–264.

37

- 1234 **Dénes** (*Dionisius Dei gratia comes palatinus*): Köbölküti Péter (*Petrus de Cubulcuth*), aki az ő alnádoraként tevékenykedik, és megtárgyalásra rábízta azt az ügyet, amelyben Phile mester, a fivére: Tamás, és Farkas pataki (*de Potoch*) ispán vádolta be Miklós fia: Mikót. Az alnádor aztán személyesen a nádor színe elé járult az oklevelével, amely az ítéletét

tartalmazta, és amelyet Dénes teljes terjedelemben átírt [37. sz. reg.]. A nádor megvizsgálván az ítéletet, igazságosnak tartotta, és ezért pecsétjével megerősítette azt. *Anno similiter domini M° CC° XXX° quarto.*

Eredeti: 21 × 15 cm, sárga-fehér selyemfonaton függőpecsét töredéke – DL 25744. (Kincstári levéltár, MKA, Neo-regestrata acta 1501. 6.)

Kiadása: CD III/2. 413–416.; HO VIII. 31–32.

Nem dönthető el biztosan, hogy az oklevél kiadója Ampod fia Dénes, avagy Tomaj nembeli Dénes nádor, lásd Szócs 2010. 432.

38

(1234)

Köbölküti Péter alnádor Hoholth comes-nek ítéli meg azt a Keszi faluban lévő 300 hold földet, három szőlőt és két malmot, amit ő Chumpu fia: Simonnak, és Csépánnak és Lázárnak zálogba adott, de azok nem akarták visszaváltani. Az alnádor a hatodik határnap után tanúk állítását kérte, ám csak Hoholth állított tanúkat, míg a nevezettek nem jöttek el sem személyesen, sem képviselő útján, így a poroszlójával birtokba iktatta Hoholt-ot.

Átírta: Dénes nádor 1234.: 40. sz. reg.

Az oklevél szövege:

Nos Petrus de Kubulkut [vice] palatinus omnibus tam presentibus quam futuris salutem ad universorum notitiam volumus pervenire, quod cum Hoholth pro trecentis iugeribus terrarum et pro tribus vineis et pro duobus molendinis [- -]^a [Symonem] filium Chumpu, Chepanum et Lazarum ad nostram citavit presentiam. Nominati tres homines in quinque terminis coram nobis contra comitem Hoholth remanserunt, in sexto autem termino nostrum pristaldum transmissimus [- -]^a [nomin]ati tres homines, videlicet Symon, Chepanus et Lazarus in sexto termino coram nobis non comparuerint, extunc ipsos convictos habebimus et terram ipsorum dicto comiti Hoholth statuemus. In sexto autem termino suprad[icti] [- -]^a accesserunt presentiam, contra quos comes Hoholth taliter respondit, quod dictam terram, vineas et molendina in vadio positam reddere nollent. Sepredicti autem tres homines contra ipsum responderunt, quod terra illa et [- -]^a Nos ergo secundum iuris ordinem procedentes discussimus, ut utraque pars testes produceret. In prefato igitur termino sepedictus comes Hoholth testimonio proborum virorum probavit, quod dicta terra, vinee et molendina sita in [- -]^a posita, sepenominati autem tres homines nec illo termino comparuerunt nec testes producerunt, unde nos nominatos tres homines Symonem videlicet, Chepanum et Lazarum convictos esse cognoscentes, dicta [- -]^a duo molendina in villa Kezw per nostrum pristaldum iamdictum nomine comiti Hoholth statuimus perpetuo possidenda.

^a szakadás miatt nem látható

Mivel az oklevél megerősítése (1234) vsz. nem sokkal ezen ítélet után történt (40. sz. reg.), továbbá mivel Köbölkúti Péter az esztergomi káptalan 1233. évi oklevelében még pusztán *comes* címen bukkan föl (MES I. 300.), így valószínű, hogy az ő oklevele is 1234-ben kelt.

39

1234 **Dénes** nádor átírja alnádorának, Köbölkúti Péternek Hoholth comes ügyében hozott ítéletét.

Átírta: Szécsényi Tamás országbíró 1353. jan. 24.: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek: Gyulakeszi 3. (DF 200920.)

Regesztája (Á): Kumorovitz 1953. 179–180.

Az oklevél szövege:

O[mnibus Christi] fidelibus presentem paginam inspecturis, nos D. Dei gratia comes palatinus salutem in Domino cunctis per presentes litteras innotescat, quod litteras Petri comitis nostri vice iudicis [- -]^a *Nos Petrus de Kubulkut ... [39. sz. reg.] ... comiti Hoholth statuimus perpetuo possidenda*. Nos etiam cum hec fore vera percepissimus petente Hoholth comite nostrum hominem [- -]^a dictam terram, vineas et molendina sibi statueret in perpetuo optinenda, et litteras nostras ad rei memoriam [- -]ri fecimus duplici sigillo roboratas, anno Domini millesimo CC^{mo} XXX^{mo} IIII^{to}.

^a szakadás miatt nem látható

Az átíró Szécsényi Tamás nem fogadta el hitelesnek a bemutatott oklevelet azzal az indoklással, hogy a kibocsátó teljes neve helyett csak egy D betű szerepel, „amely egyetlen ember nevét sem jelölheti” („pro nomine illius a quo ... ebatur tantummodo unam simplicem litteram D. in primordio ipsarum litterarum pro totali proprio nomine habentes, per quod nullius hominis nomen poterat designari” vö. Holub 1926.). Az indoklás természetesen nem állja meg a helyét, az oklevelet hitelesnek tekinthetjük.

40

1235 **Endri alnádor** a Gic faluból való Sándor fiai: Miklós, Orbán és Márton, valamint a győri püspök alá tartozó Románd falu népei, dékánja és Ányos nevű udvarispánja közti per ügyében, amely egy két ekényi föld, erdő és három kaszáló miatt folyt közöttük, bajvívást rendelt el gyakorlatlan bajvívókkal. Sándor fiainak a bajvívója legyőzte a falu bajvívóját.

Eredeti: 19 × 10,2 cm, egyszerű zsinórján függő kétoldali viaszpecsétje ép. – DL 70387. (Családi levéltárak, Bogyay család 1.)

Az oklevél szövege:

Nos Endri comes vice palatini significamus omnibus quibus littere presentes ostense fuerint tam presentibus, quam futuris

inspectoribus, quod latores presentium: Nycolaus, Urban et Martinus filii Alexandri de villa Guecy ad nostram accesserunt presentiam ex una parte, et ex altera villa Roman populi episcopi Geuriensis, et decanus eiusdem loci ac curialis comes nomine Anian. Prefati homines, videlicet filii Alexandri villam Roman coram nobis in causam traxerunt pro quadam terra que valuerunt ad dua aratra, pro silvis que est [!] in uno loco, ac pro tria loca [!] fenetorum,^a quod predicta villa terram filiorum Alexandri violenter occuparent. E contra prefatus decanus et curialis comes videlicet Anian tali modo responderut, quod predicti filii A[lexandri] in dicta terra nullam partem haberent. Nos vero cum sententia iudiciali et circumsedentibus ita discussimus, ut pugilles utraque pars inpugnatos adducerent. Quod adduxerunt et propugnator filiorum Alexandri pugnatores predictae ville [in me]ta devixit. Et ut^b hec causa in postterum [!] inretractabilis et inconcussa permaneat, super hoc eis [presentes litteras] nostras dedimus sub sigillo nostro opp[resso] roboratas. Ab incarnatione Domini anno M^o CC^o XXXV. Pristaldo existente Bense de Egurzig.

^a a szövegben: *fenorum* ^b sor fölé beszúrva

A pecsét leírása (DL-DF 5.1 DL 70387): „I. oldal: kb. 21 x 18 mm, ovális, ábra: stilizált vágató ló. Felirata: SIGILV ENDRI CO M-; II. oldal: kb. 32 x 25 mm, pajzs alakú, ábra: címerpajzs, benne csillag. Felirata: SIGILLVM ANDREE COMITIS.” A pecsétről érkezett Sulica Szilárd, aki összekeverte a két oldalt, szerinte a pecsét „egyik oldalán 3 szögű pajzsban egy ötágú csillag látható: a Hunt-Pázmán nemzetségbeli Endre alnádor címere; másik oldalán pedig: a pecsét hátulján be van nyomva ellenpecsétképen Tomaj Dénes nádornak griffmadarat ábrázoló kámeás gyűrűs pecsétje” (Sulica 1934. 86.). Szovák Kornél szerint a pecsét egyik felén lévő szabálytalan ötágú csillag kérdőjelesen egy „stilizált felröppenő madár” is lehet. A másik oldalon a stilizált vágató ló „inkább talán sárkány, mögötte álló szárny?” (Szovák 1989. 309. 15. jz.). A két pecsétfél egymáshoz való viszonyát ő úgy értelmezte, hogy Endri pecsétjét András comes erősítette meg, „aki ezek szerint rövid ideig talán nádor volt” (Szovák 1989. 300.). Sulica Szilárd a pajzsba foglalt csillagot a Hontpázmány nemzetség pecsétjeként azonosította, ám annak a címerében mindig hatágú csillag bukkan föl (Karácsonyi 1900. 1241–1248., lásd még V. tábla), ez pedig ötágú. Így tehát nem azonosítható be biztosan András ispán személye, ám szinte bizonyosan nem azonos Endri (Endre) ispánnal, részint a címerképek különbözősége miatt, részint mert jogilag is furcsa lenne, ha ugyanazon személy két különböző vésetű pecsétjét nyomná bele két oldalra. Ám hogy ez az ellenjegyző milyen titullussal és jogkörrel rendelkezett, nem tudni. Szovák Kornél feltételezése (miszerint rövid ideig nádor lett volna) logikus, de nem bizonyítható. Az is elképzelhető, hogy ebben az időben a nádori pozíció éppen üresedésben volt (Ampod fia Dénes és Tomaj nembeli Dénes 1234–1235 folyamán váltotta egymást, és talán eltelt egy kevés idő a két kinevezés között). Ezért is maradt

meg önálló formában Endri oklevele, amit a pontosan nem beazonosítható András ispán csak ellenjegyzett. András talán veszprémi ispán volt, mivel a két fölbukkanó pereskedő falu abban a megyében feküdt. Sajnos az 1207 és 1237 közötti időszakból egyetlen veszprémi ispánt sem ismerünk (Archont. 1000–1301. 227.). Szovák Kornél ezen kívül a következőket írta az oklevél hitelességéről, végső véleményt nem nyilvánítva: „Az oklevél formailag kifogástalan, rövidítési rendszere archaikus, rendkívül primitív. Nyelve nagyon rossz. Tartalma azonban legalábbis gyanút keltő: az egyház ellen megítélt párbaj szokatlan, s a Sándorfiakra használt »latores presencium« sem szokványos.” (Szovák 1989. 309. 15. jz.). A szokatlan megfogalmazásokat és a nem bevett bírói gyakorlatot leginkább annak tudhatjuk be, hogy sem az alnádor, sem a scriptora mögött nem állhatott komolyabb tapasztalat. Talán éppen a nádorváltások miatti zavarnak köszönhetően kerestek egy „átmeneti” személyzetet a nádori teendők ellátására.

41

(1235 körül)

Dénes nádor (*Dionysii palatini comitis*) a levelében a váradi káptalan elé idézte Gergely körüi (*de Kvrv*) apátot és a *Tunnal* faluból való királyi pintéereket (*tunnarios regales*): Andrást, Tupuz-t, Chama-t, Thuch-ot, Halad-ot és Bogy-t, hogy az apát tegyen esküt Szent László sírja fölött a körüi monostorhoz tartozó *Tumban* nevű föld ügyében, amely föld a Kőrös mellett, a Keresztelő Szent János monostorától délre található.

Tartalmilag átírta: Váradi Regisztrum 1550.

Kiadása: Endlicher 1849. 677.; Kandra 1898. 260–262.; RegVar 387. sz.; RegVar² 387. sz.

Fordítása: Kandra 1898. 261–263.; DIR I. 146. (román)

A káptalan előtti esetet Karácsonyi János és Borovszky Samu az 1235. évhez sorolta be, ami biztosan helyes, mert az eset egy olyan lapon volt, amely egy 4 alkalommal korábbi, 1235-tel keltezett eseménynyel kezdődik, ám még Andrást jelöli királynak, tehát nem eshetett az év végére (RegVar 383. sz.). Az ügy kezdő fázisában írt nádori levél viszont nem feltétlen esett egybe az eset leírásával, és így – ad absurdum – eshetett 1234 legvégére is.

42

1236
(október 6.
után)

Tomaj nb. Dénes fia Dénes (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuk*): még korábban vasvári (*de Wosvar*) Márton comes fia: Zlaudus mester, akkor fehérvári olvasókanonok (*lector Albensis*) Coplyon nb. Andornik fia: Jánostól megvásárolt egy Zala megyében (*in parochia Zala-diensi*) fekvő Szántó (*Samtov*) nevű birtokot libertinusokkal, szolgálkkal, szolgálónókkal és szőlőművesekkel, akiknek a nevét a budai káptalan oklevele tartalmazza. Az adásvétel János teljes rokonságának az akaratával, és a vármegyei birtokosok és szomszédok beleegyezésével történt, mivel Zlaudus mester és János egy nemzetségből valók (*quia dicti magister Z. et Johannes de uno sunt genere*), és a föld János öröklött birtoka volt. Az adásvételt a budai káptalan oklevele erősítette meg [II.] András

fia: [IV.] Béla király koronázása után a Letare-vasárnapon [1236. márc. 9.] (*post illustris regis Bele filii regis Andree coronationem in dominica, qua cantatur letare Iherosolimi*). Ám a Zala megyei Vindornya (*Windurna*) mellett fekvő ecseri (*de Echer-Echyr*) udvarnokok: Albeus fiai: Aman és Miklós, Modoros fiai: Joachim, Gune és Guge, továbbá Mochov, és Keche fia: Joanka és egész ecser falu Szántó régi határait lerontva maguknak akarták a földet elbitorolni. Zlaudus mester a nádorhoz ment panaszra, aki az embere, ollári (*de Ollar*) Yackv fia: Esten által megidézte a mondott udvarnokokat Keresztelő Szent János születése napjára [jún. 24.]. Ám azok – miként a nádor embere elmondta – megtámadták és elverték őt, és Zlaudus mesterre mondott minősíthetetlen szavak kíséretében (*dicto magistro Z in verbis ignominiosis*) fegyveresen megfutamtították, a mondott határnapra pedig nem jelentek meg. Mikor a nádor Poroszlóban (*in Poroslov*) volt, Zlaudus mester személyesen megjelent előtte, és a nádor az udvarnokokat elmarasztalta bírságban, Zlaudus pedig elmondta, hogy mielőtt a korábbi határnap után visszatért volna otthonába, az udvarnokok két faluját lerontották, egy libertinus-t, és más szabadokat Szántóban megöltek, ezenfelül családját és udvarispánját erővel elűzték a mondott birtokról. Mikor Szent Praxedis ünnepére [júl. 21.] a nádor ismét maga elé idézte az udvarnokokat, azok az emberére támadtak, és – ahogy a poroszló elmesélte – megpróbálták volna kiráncigálni a Szent Kozma és Damján egyházból, ha Gecha, barsi ispán, a veszprémi káptalan embere, és más, derék férfiak határozottan közbe nem lépnek. Zlaudus mesternek pedig azt üzenték, hogy nem engedik, hogy a birtokán tartózkodjon, és a kitűzött napra sem jelennek meg mindannyian személyesen, csak egy ember által. Mikor a nádor az esztergomi lazariták ispotályában (*in domo hospitali Sancti Lazary Strigony*) tartózkodott, a második határnap is betelvé, az udvarnokok nem válaszoltak és nem is küldtek senkit, ám Zlaudus mester ismét megjelent személyesen, ezért a nádor másodszor is bírságot rótt ki az udvarnokokra. Egy harmadik határnapot is kitűzött számukra Szent István nyolcadára [aug. 27.], hogy az udvarnokok válaszolhassanak a két szokásos bírságra (*duobus solutis iudiciis*). Ám nem jelentek meg személyesen, hanem csak Symeon és Albeus fia: Péter által, és nem feleltek az akkor is személyesen megjelenő Zlaudus mesternek. A nádor, amikor Losoncnál, Gácson (*in Lusunch, in Galchi*)¹ tartózkodott, harmadszor is bírságot rótt ki rájuk, és kijelölt számukra egy negyedik határnapot Kisboldogasszony napjára [sept. 8.]. A felek ott személyesen is megjelentek a színe előtt. Az udvarnokok azt állították, hogy a nádor emberét soha nem verték meg, és amit a poroszló ellenük állít az hazugság, hazugnak mondvá őt. Ezért a nádor Máté apostol ünnepére [sept. 21.] határnapot tűzött ki Zlaudus mesternek a poroszló tisztázására. Ő, amikor a nádor Chelei Duna melletti házában (*in domo Chelei prope Danubium*) tartózkodott, Kálmán király és Bertalan veszprémi püspök és a káptalan okleveleinek, és Arnold zalai ispán, Gecha borsi ispán, Belid comes, Scypituc, Türje nb. Kopasz Dénes comes (*comitis Dyonisii calvi de genere Cyurla*) és a vármegyeiek közül sokan mások tanúságával igazolta a poroszlót. Ekkor az udvarnokok Budev nevű, a perben melléjük álló ispánjának a kérésére a nádor elrendelete,

hogy Zlaudus mester együtt Gecha borsi ispánnal és Mátyás veszprémi örkanonokkal Szent Mihály nyolcadán [okt. 6.] Veszprémben tegyen esküt a poroszló kétszeri megverését illetően a károkról, a jogtalanságot illetően az elkövetőkről. Az új határok pedig – mint azt a nádor az udvarnokok és ispánjuk elmondásából, és a vármegeyeiek tanúsága révén megtudta – nem bírói ítélet vagy törvényes rend, hanem az udvarnokok saját akarata révén lettek felállítva, így a nádor elrendelte három ember megnyírását, és a régi, udvarnokok által lerombolt határok visszaállítását. A határjárás a nádor embere, Bogátradvány nb. Volphar fia: Péter, Albert nádori albíró fivére (*homo noster Petrus filius scilicet Volphar frater Alberti vicejudicis nostri de genere Bogatrodoan*) végezte el az udvarnokok és Zlaudus jelenlétében, mivel a mondott Esten poroszló a nádor más ügyeivel volt elfoglalva. Határjelek: Egregy (*Egrug*) folyó; Rezi nevű zalai várföld (*Rezy terra castrensi de Zala*); füves út; udvarnokok földje; Egregy folyó; a folyón a szántói szőlőműves: Ded fia Modoros (*Modoros-Modoroz Dedfia*) malma; kút (*puteus*); völgy; a völgy mentén egy *roco-tya*; *Kuldutoa* nevű hely; körtefa az *Alma Cuth*-ról jövő és az *Ycur Ozov*-ba belefolyó patak közelében, ahol András comes halastava is volt; az *Ycur Ozov* nevű patak forrása; Mokov új szőlője; egy völgy; a szőlőföldek közepénél egy út menti tölgy (*illex*); a hegy lábánál az udvarnokok és Lvev földje; köves út melletti tölgy, amely felett egy erdő van, amely erdő bal felől mindenben közös Szántó falu lakosaival, és a falu körül terül el. Elérkezvén tehát a nap, amikor esküt kellett tenni Veszprémben Zlaudus mesternek Gecha barsi ispánnal és Mátyás veszprémi örkanonokkal egyetemben a poroszló kétszeri megverését illetően az ő káráról és a jogtalanság elkövetőjéről. Már felkészültek az eskü letételére, mikor az udvarnokok mind személyesen és az ispánjuk, Budev által is a káptalan színe előtt megkérték Zlaudust, hogy ne tegyen ellenük esküt, és ők minden dolgot, amelyet elvittek a szántói falvak lerohanásakor, visszaadnak. Amely dolgokat pedig nem lehet megtalálni, azon okozott kár részét visszajuttatják Zlaudus oltalmába, a kár azon részét pedig, amelyet Zlaudus mester az udvarnokok és ispánjuk: Budev irányába fenn tart a borát és minden szántóját illetőleg, amelyet a per folyamán vettek el tőle, hiánytalanul visszaadják. Mindezt az udvarnokok és ispánjuk világosan a nádornak is kinyilvánították a veszprémi káptalan oklevelé és saját beszámolójuk útján, és azt is hozzátették a nádor színe előtt, hogy nem kezdenek pert a föld fentebb leírt határainak ügyében, sem a libertinusokról, és szolgálókról, akiknek a neve a budai káptalan említett oklevelében van felsorolva. *Anno Domini M^o CC^o XXX° VI°*

Átírta: IV. Béla 1239. (RA 661. sz.): DL 91106. (Családi levéltárak, Festetics család, Zala 1. A)

Tartalmilag átírta: Miklós asztalnokmester 1255. jan. 2.: DL 91109. (Családi levéltárak, Festetics család, Zala 1. B)

Kiadása: HO VI. 30–34.; a *tartalmi átírás* kiadása: HO V. 26–28.

¹ Az átírásban *inlunch* in *Galch* szerepel, ám az l-betűt másoláskor könnyű összetéveszteni a hosszított s-sel. Gálcs (Gács) település Nógrád megyében volt, közvetlenül Losonc mellett.

A határjárás leírása azért az elmaradt eskü leírása előtt található, mert két különböző üggyről volt szó: a poroszló tisztázásakor az udvarnokok bevallották, hogy Szántó határait ők változtatták meg, így a nádor ezzel kapcsolatban rögtön ítélezett is, elrendelve a határjárást. Viszont az udvarnokok a poroszló megverését és a károkozást nem ismerték el, ez ügyben esküt kértek a poroszló igaz voltának bizonyítása ellenére is. A határjárást részletesen rekonstruálta: Kozák 1962. 224–228. A per folytatását lásd IV. Béla 1239-i átíró oklevelében, ill. Rácz 1997. 81.

43

1236

– (*D. Dei gratia comes palatinus et comes Bichoriensis*): a dömösi egyház (*ecclesie Dimisiensis*) dékánja: Jób a színe elé perbe hívta Pongrác fia: Kázmér egy Csepelen (*Chepel*) lévő föld ügyében, amelyet ennek a Kázmérnak Lampert nevű fivére elfoglalva tart. A kitűzött napra meg is jelent a két fél, de a per kezdete előtt egyesek azt kérték, hogy egyezzenek ki. A kérésükbe a nádor beleegyezett, és engedélyvel és fogott bírák segítségével a következő egyezsége jutottak. Kázmér átengedi a kérdéses három ekényi földet a dömösi egyház dékánjának: Jóbnak, berekkel és egy folyóval együtt, amelynek a neve Ipoly (*Ypul*). A poroszló beszámolt a nádornak a föld határaitól: egy folyó forrása, ahol egy kút (*puteus*) van; Albert földje; nagy árok; Lontó (*Lumptov*) felé vezető nagy út; a mondott Kázmér földje; Lontó; egy *Fenezou* nevű völgy, és innentől Szete (*Zetheh*) faluval határos; az Ipoly folyó; a dömösi egyház kaszálója, amely a *Kestus* nevű földön van, innentől Tésa (*Tesa*) faluval határos, és az Ipoly folyó mindkét oldala a dömösi egyházhoz tartozik; az Ipoly mentén körbeér. Az eljáró nádori poroszló sárdi (*de villa Saard*) Benedek. *Datum anno verbi incarnati M^oCC^oXXX^o sexto.*

Eredeti: 19 × 11,5 cm, pergamenje kissé vízfoltos, pecsétzsinórnak való bevágások helyeivel – DL 212. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 47. 25.)

Átírta: IV. Béla 1240. máj. 25. (RA 683.) > esztergomi káptalan 1283. máj. 29.: Esztergomi Prímási Levéltár, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 70. 1. 27. (DF 238286.); ezen káptalani oklevél 18. sz-i másolata (1): DL 36426. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 67. 60); (2): Štátny archív v Nitre (sídló v Ivánka pri Nitre) (Szlovákia), Uzsovics család, könyöki 4. (DF 266352.); (3): Kapitulsky Archív v Nitre (Szlovákia), Középkori oklevelek 61. 29. (DF 273625.)

Kiadása: CD IV/1. 442–444. (hibásan, 1246-os évszám alatt, az esztergomi káptalan 1283-i átírata alapján); CD IV/3. 552–554. (hibásan, 1240-es évszám alatt, az esztergomi káptalan 1285-i [!] átírata alapján); MES I. 317–318. (az esztergomi káptalan 1283-as átírata alapján); CDS II. 11–12. (az esztergomi káptalan 1283-as átírata alapján)

Regesztája: Bártfai Szabó 1938. 5–6.; Bakács 1982. 38. sz.

Az oklevél valamennyi kiadása az esztergomi káptalan 1283. évi átíratán alapszik, amely csak a nevek helyesírásában, lényegtelen pontokon különbözik az eredetitől (jelen regesztában az eredeti oklevél névformái szerepelnek). Az átírat egy helyütt olvashatatlan, a MES I.

kötetében szereplő kiadás kipontozott helyén „false petitionis possit” áll (Richard Marsina kiadásában ezen a részen helytelenül „false posset” szerepel: CDS II. 12.).

44

1236
– Óbuda

– (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes Bychoriensis*): Ethey fia: András és Szerafin fia: Petur a színe előtt megvádolták a szentmártoni apátot egy Petend (*Petent*) nevű birtok ügyében, azt állítván, hogy az apát jogtalanul foglalta el azt. Az apát sok okirattal bizonyította, hogy a birtokban öt négy nádor, ti.: Poth, Banc, Julia és Miklós ítélete is megerősítette, és az eljáró poroszlókat név szerint megnevezte. A nádor megkérdezte Andrást és Peturt: vajon hamisnak merik-e nyilvánítani az okiratokat (*utrum vellent ipsa instrumenta falsificare*), azok pedig nem bátorkodtak ezt megtenni. Ezért a nádor a birtokot az apátnak ítélte, hacsak nem akarja azoknak saját akaratából eladni a fenti oklevelekben megírt összeg fejében. *Datum Bude, anno Domini M^oCC^oXXX^oVI^o*

Eredeti: 13,6 × 9,5 cm, hártaszalagjáról a függőpecsét hiányzik – PBFL Konventi levéltár, Caps. 32. G (DF 206965.)

Kiadása: ÁÚO II. 53.; PRT I. 751.; CDB I/163. sz.

Az oklevél szövegében emlegetett pénzüsszeggel talán arra a 66 márkára utaltak, amennyiért Uros apát megvásárolta Petend birtokát Gerény fia: Gyórtól. Az adásvételt II. András 1221. évi oklevele is említi, amelyben összeírták az apátság addig Uros által szerzett birtokait (PRT I. 651.). A hivatkozott oklevelekből egy sem maradt ránk, eredetiségüket ellenőrizni nem tudjuk, ám a másik fél a hitelüket nem vonta kétségbe, ami nyilván megtörtént volna, ha az ügyükkel sosem járnak ezen nádorok előtt. A nádori ítélezéseket és az oklevélkibocsátások tényét tehát hitelesnek fogadhatjuk el. Hogy a négy nádor közül kik bocsátottak ki saját oklevelet, és kiknek foglalta más hatóság (pl. egy káptalan) írásba az ítéletét, nem tudjuk, ám konkrét utalás híján egyikük ítéletét sem vettük föl a jelen regeszták közé.

45

(1237. márc.
29. után)

– (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Sounuch*): a kapornaki (*de Copurnuch*) egyház patrónusai: Henrik fia: Henrik, Henche és Virunt, és az egyház officialisa: Péter a nádor színe elé rendelte Simon: veszprémi kanonokot és rokonait: Lázárt és Eleket. Azzal vádolták őket, hogy amikor erővel elfoglalták egy Lác (Lanch) nevű föld felét, ők [Ampod fia] Dénes akkori nádor színe előtt (*coram Dyonisio quondam palatino nostro precessore* [!]) pert indítottak, és a kapornaki egyház lett a pernyertes, amiről Dénes oklevelet adott ki [35. sz. reg.]. Simon, Lázár és Elek erre azt felelték, hogy ilyen ügyben sosem voltak Dénes nádor színe előtt. A nádor mindkét felet meghallgatván elrendelte a mondott egyház képviselőinek (*procuratores predictae ecclesie*), hogy mutassák be neki azt az oklevelet, amelyet azok a kitűzött napra meg is tettek, ám mielőtt ítéletet mondhatott volna, Simon, Lázár és Elek elrejtőztek a színe elől. De mivel Dénes nádort, mint igazságtalan bírót Béla király és előkelői elítélték

(*quia ipse Dyonisius per dominum Belam regem et suos magnates pro iniusto iudice fuerat iudicatus*), ezért a föld ügyét az ő oklevele alapján nem fejezhette be, amíg [II.] Géza (*Geyze*) király okleveléből [RA 98. sz.] meg nem bizonyosodott, hogy a Lánc nevű föld felének tulajdonlásáról már volt vita a felek közt, és hogy ellentmondás nélkül a mondott egyház tulajdonába került. Ezután a nádor a poroszlója: Szalók (*Soloch*) nb. Henrik fia: Jakab által beiktatta a mondott föld felébe az egyház emberét, amely embert a birtokba iktatás után megölte a nevezett másik három, ahogy ezt az egyház официálisa és Jakab poroszló elmondta a nádornak. Simeon, Lázár és Elek nem jelent meg a kitűzött határnapokra szóló idézésekre: Szent István nyolcadára [aug. 27.], Mindenszentek nyolcadára [nov. 8.], Vízkereszt nyolcadára [jan. 13.], és Letare-vasárnapra [márc. 29.], míg a másik fél mindig ott volt, ezért a nádor a mondott poroszlójával a föld felének birtokába iktatta az egyházat örökös birtoklásra.

Átírta: budai káptalan 1237.: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, oklevelek: Miscellanea 1. (DF 200006.), ezen oklevél 18. sz-i másolata uo. Veszprémi Székeskáptalan Magánlevéltára, Oklevelek: Láncz 2. (DF 200635.)

Kiadása: Zala I. 11–12.; Veszprém: pótkötet 94–95.

Mivel Tomaj nb. Dénes itt elődjéről, Ampod fia Dénesről már úgy beszélt, mint akit IV. Béla elítélt, ezért az általa kitűzött augusztus 27-i határnap legkorábban csak 1236-ban lehetett, mivel Bélát 1235 októberében koronázták királlyá. Viszont az utolsó két határnap már átnyúlik a következő évre, és a budai káptalan már 1237-ben átírást is készített az oklevélről. Így az egyetlen lehetséges év ezen oklevél keletjéül 1237.

46

(1237.
okt. 26.
előtt)

– levelében megparancsolja, hogy a pannonhalmi és a szávaszentdemeteri apátnak a népei (*abbatis Sancti Martini et abbatis Sancti Demetrii populi*) járják be a két apátság földjeit a Tisza mindkét partján és a Tiszát, ahol a szentmártoni apátság földjén belül folyik át (*terras eorum ex utraque parte Thicie et ipsam Thiciam, sicut fluit infra terras S. M.*), Szent Demeter ünnepén [okt. 26.] a nádori poroszló jelenlétében.

Említi:

a) Martonosi apát et alii 1237.: PBFL Konventi levéltár, Caps. 16. L (DF 206974.)

b) Tomaj nb. Dénes nádor 1237.: 49. sz. reg.

Kiadása: PRT I. 755–756.; CDB I/170. sz. (Eml-a); lásd 49. sz. reg. (Eml-b)

Forrítása (Eml-a): PRT I. 328–329.

Az első említő oklevelet a Mortinus-i, a Durusma-i, Kinisa-i, Chasar-i és Salomon-i monostorok apátjai és Hunta nb. nemesek, és más, környékbeli nemesek írták Dénes nádorhoz (*Egregio et discretissimo D. Dei gratia et regis palatino et comiti de Scounuc*), amelyben a Rusd nb. P. poroszló jelenlétében meghírdetett határjárás sikertelenségéről tudósították őt.

47

1237 (okt. 29. előtt) – (*Dyonisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuc*): [Barc fia] Miklós nádor idején a királyi udvarban per támadt egyrészt a szentmártoni apát és konventje, másrészt a fényi királyi udvarnokok és a királyné népei és a veszprémi várnépek (*inter ... udvornicos regis de Fen et populos regine castrensesque Vesprimiensis*) között, amelyről Miklós oklevelet bocsátott ki, amit Dénes teljes terjedelmében átírt [8. sz. reg.], és tartalmát maga is megerősítette. Az ármánykodó udvarnokokat fejük lenyírására (*ad abrasionem capitis*) és az apátnak okozott kár miatt 10 marka büntetésre ítélte, poroszlója: tahi (*de Toh*) Dénes által pedig megjelöltette a föld határait. *Datum anno gratie M^o CC^o tricesimo septimo.*

Eredeti: 17 × 13,6 cm, hártyája szakadozott és foltos, függőpecsétnek való bevágásokkal – PBFL Konventi levéltár, Caps. 6. F (DF 206972.)

Átírta:

a) IV. Béla 1237. okt. 29. (RA 624. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 6. G (DF 206970.)

b) Á-a > Liber Ruber: PBFL Konventi levéltár, Caps. Lib. Rub. 34. 57. (DF 208291.)

c) Roland nádor 1254.: PBFL Konventi levéltár, Caps. 33. Y (DF 207028.), lásd 98. sz. reg.

d) Á-a > Roland nádor 1254, lásd Á-c

Említi:

a) Miklós asztalnokmester 1254. (DF 207029.)

b) Pannonhalmi Regisztrum (DF 208315.)

Kiadása: ÁÚO II. 70–71.; PRT I. 753–754.; CDB I/166. sz.

48

1237 (okt. 26. –dec. 4.) – (*Nos D. Dei gratia palatinus et comes de Zonuc*): a színe előtt már hosszú ideje per folyt a pannonhalmi apát (*venerabilem abbatem Sancti Martini de sacro monte Pannonie*) és a szávaszentdemeteri apát Szatmár nevű falujának népei (*populos ville Zotumart abbatibus Sancti Demetri de Sirmia*) között egy, a Tiszánál, Kanizsa határában lévő föld (*terre... in introitu Kenesna cum Ticia*) szélessége és hosszúsága miatt, valamint a Tiszán túli teljes, ezen föld hosszában elterülő nádas, és a közönségesen *Miroht*-nak nevezett tó ügyében. Végül [IV. Béla] király az igazság megtudása céljából elküldte levelét *Hugosceg*-i Marcellnek és Péternek, Hánta (*Hunta*) nb. Kese comes-nek és Csanád (*Cenad*) nb. Mog fia: Mihálynak, hogy tegyenek neki és a nádornak személyesen vagy levelük útján jelentést, és ha tudnak, teremtsenek köztük békét [RA 633. sz.]. Azok követvén a királyi parancsot, a földnél személyesen megjelent a dorozsmai, *Casar*-i és salamoni (*de Durusma, de Casar, de Solomon*) apát az ott lakókkal és a vidék kisebb-nagyobb rangú nemesseivel (*nobilibus illius patrie tam maioribus quam minoribus*), hogy kiderüljön az igazság. Ám csak az egyik apát jelent meg személyesen előttük, a másik nem, így nem tudtak közöttük békét teremteni, ahogy ez kiderült a nádorhoz írt levelükből. Később a felek megjelentek a nádor színe előtt, és a szentmártoni apát előadta, hogy a föld, *Miroht* tó és a Tisza a föld teljes szélességében és hosszában, és a Tiszán túli rész is jog szerint őt illeti ősi használat és a köztudomás alapján (*secundum usum anticum et per famam publicam*). Fő bizonyítékul Szent László oklevelét

mutatta be [RA 29. sz.]. A nádor megvizsgálta mindkét fél okleveleit és okiratait, és az ellenfél oklevele a szentmártoni apát egyetlen oklevelének sem mondott ellent, hanem inkább megerősítette azokat, és később ugyanazon népek vallomásából, és a neki pecsétjük alatt írásukat elküldő környékbeli nemesek tanúságából és még személyes esküjükből is megtudta, hogy a fentebb mondottak Szent Márton monostorához tartoznak. Ezért a nádor visszaadta a földet, a Tiszát a föld teljes hosszában és szélességében, a Tiszán túli részt a teljes nádassal és a Szent László oklevelében is említett *Miroht* halastavat a szentmártoni monostornak, és birtokba iktatta a királyi poroszló: Albeus mester, nyitirai főesperes és esztergomi kanonok által. *Datum anno Domini M^o CC^o XXX° septimo.*

Eredeti: 23,9 × 15,3 cm, pecsétje hiányzik – PBFL Konventi levéltár, Caps. 5. Z (DF 206975.)

Átírta: IV. Béla 1237. dec. 4. (RA 629. sz.): PBFL Konventi levéltár, Caps. 34. M (DF 206971.)

Említi: Pannonhalmi Regisztrum (DF 208315.)

Kiadása: ÁÚO II. 71–72.; PRT I. 756–757.; CDB I/171. sz.

Regesztája: MES I. 325. (lat.); CDS II. 21. (lat.)

Forditása (részbeni): PRT I. 329–330.

49

1237

– (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuk*): a pannonhalmi egyház (*ecclesie Sancti Martini de sacro monte Pannonie*) Ság (*Sag*) faluból való 16 háznépe fiaikkal és rokonaikkal együtt az egyháztól függetlennek állították magukat. A neveik a következők: Vocha és fia: Vot, Pousa a fiaival, Nuhu a fiaival, Chepan, Martunus és fivére: Erev a fiaikkal, Chede és fivére: Pál, Zumbot, Chaba három fivérével, Bence a fiaival, Pouca, András és Vrlav. Uros szentmártoni apát a nádor által mellé adott poroszlóval a színe elé rendelte őket, azt állítva, hogy ők az egyházhoz tartoznak. Azok azt felelték, hogy egykor szabadok voltak, és magukat és földjeiket saját akaratukból vetették az egyház fennhatósága alá. A nádor mindkét felet meghallgatva úgy ítélte, hogy ha Ibrahim, a mondott egyház officiális esküt tesz, akkor a mondott emberek kerüljenek vissza a korábbi helyzetükbe. Mikor pedig a kitűzött helyen és napon Ibrahim hozzákezdett volna az eskütételhez, a mellette álló mondott emberek nem akarták, hogy esküt tegyen, miként ez a nádori poroszló jelentéséből és ugyanezeknek a nádor előtt tett vallomásából kiderült. Ezért egyeseket közülük fejük lenyírásával büntetett, és őket a földjükkel együtt poroszlója, Rosd nb. tahi (*de Toh de genere Rusd*) Dénes által visszahelyeztette abba a korábbi szolgálatba, amelyben voltak. *Datum anno gratie M^o CC^o XXX° septimo.*

Eredeti: 20,9 × 13,4 cm, vörös-arany-barna selyemfonaton függőpecsét töredéke – PBFL Konventi levéltár, Caps. 1. C (DF 206973. ill. DF 283842.), 18. sz.-i *másolata:* Győri Egyházmegyei Levéltár, Győri Székeskáptalan Magánlevéltára, Pápoci prépostság: TH 9. 803. (DF 278270.)

Tartalmilag átírta: Szécsi Miklós országbíró 1356. máj. 20.: PBFL Konventi levéltár, Caps. 1 D (DF 207227.), ezen oklevél 18. sz.-i *másolata:* Győri Egyház-

megyei Levéltár, Győri Székeskáptalan Magánlevéltára, Pápoci prépostság: TH 9. 805. (DF 278272.)

Kiadása: CD IV/1. 96–97.; PRT I. 752–753.; CDB I/165. sz. A tartalmi átírás kiadása: ÁÚO XI. 292–294.

Regesztája: Bakács 1982. 40. sz.

50

1237

– (*D. Dei gratia palatinus et comes de Zounuk*) : Akol (*Oquol-Ocol*) faluból való Cena fia: Benedek panaszt emelt [IV.] Béla király előtt, hogy az akoli öröklött birtokának határjeleit az esztergomi egyház Prácsa (*Parachan*) nevű faluból való népei lerontották. A király a nádorhoz küldte őket ítéletre. Az egyház említett jobbágyaival együtt megjelent velük Sygart fia: Jakab, és Mátyás (*Mahias* [!]), az érsekség offiálisa, mondván, hogy a határokat Cena, Benedek apja sértette meg, amikor az egyház földjéből 4 ekényit magának erővel elfoglalt, így a határjelek, amiket nem is rontottak le, hamisak. Benedek azt felelte, hogy a föld a szőlőkkel, erdővel és minden tartozékával az ő öröklött birtoka, amely felosztás révén került hozzá, ahogy ez lenni szokott a magyarországi nemzetségek esetén (*ipsa terra sibi cedente ex divisione, que fieri consuevit per singulas generationes in Hungaria*). Mivel az egyháziak továbbra is a saját földjüknek mondták, a nádor megkérdezte őket, hogy rendelkeznek-e privilégiummal arról a birtokról, ami régi szokása az egyházaknak (*super possessione ipsius terre, sicut ecclesie solent habere ex consuetudine antiqua, haberent privilegium*), erre ők azt felelték, hogy elégett (*quod combustum esse subiunxerunt*). Meghallgatván mindkét felet, a nádor tanúk állítását parancsolta. A megjelölt napon Benedek a nemzetségének, szomszédságának és más derék embernek tanúságával igazolta, hogy a föld az ő öröklött birtoka és határait jogtalanul rontották le. Továbbá Benedek – bízván igazában – felajánlotta, hogy ha Róbert esztergomi érsek esküt mer tenni a hitére, hogy a föld az egyházhoz tartozik, akkor elismeri azt, ám az érsek vonakodott ezt megtenni. A nádor Benedek tanúi közül 8 embert esküre kötelezett, akiknek a nevei: Forcos fia: Tiborc, Quenez fia: Quenez, Pál fia: Kozma, Miklós fia: Elek, Chuquar comes, Bacha és Ipolt comes-ek és Karachta, akinek az esküjét a nyitrai káptalan oklevelében igazolta a nádor számára (*quos prestitisse sacramentum per litteras capituli Nitriensis percipimus*). A nádor erre Benedeket pernyertesnek nyilvánította, és megparancsolta poroszlójának, vecsei (*de villa Veche*) Serephel fia: Gergelynek, hogy vezesse be a birtokba. És mivel – ahogy a poroszló elmondta a nádornak – senki nem mondott neki ellent, beiktatta Benedek számára örökös birtoklásra. *Datum anno verbi incarnati M^o CC^o XXX° septimo.*

Eredeti: 22,4 × 13,8 cm, selyemzsinórján függőpecsét maradványaival – Esztergomi Prímási Levéltár, Esztergomi székesfőkáptalan hiteleshelyi levéltára 2. 9. 2. (DF 208513.)

Kiadása: MES I. 324–325.; CDS II. 20–21.

51

1237 **Albert alnádor** (*comitis Alberti viceiudicis condam Dionisii regni Hungarie palatini et comitis de Zonuk*) Egyházasságégeny (*Eghazasgegen*) birtokot a környező birtokoktól, köztük Küpeháza-Dobokától (*Kupehazadoboka*) elhatárolja.

Tartalmilag átírta: Dénes nádor 1237. (53. sz. reg.) > egri káptalan > Nagymartoni Pál országbíró 1346. máj. 12.: DL 41010. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1901. 35.)

Említi: Nagymartoni Pál országbíró 1345. jan. 24.: DL 96256. (Családi levéltárak, Vay család, berkeszi 252.)

A „tartalmi átírás” azt jelenti, hogy Egyházasságégeny birtokát Albert oklevele alapján járták be 1346-ban, több ott található helynevet idézve is az oklevélből. Kiadását lásd a következő, 53. sz. regesztában. Arról, hogy Albert alnádor oklevele miért írta le a határokat (per, vagy valamilyen adásvételi megerősítés végett), nem esik szó.

52

1237 **Tomaj nb. Dénes** (*Dionisii regni Hungarie palatini et comitis de Zonuk*) privilegialis oklevélben megerősíti nádori albírójának, Albertnek 1237-ben Egyházasságégeny föld ügyében kiadott oklevelét [52. sz. reg.].

Említi:

a) Nagymartoni Pál országbíró 1345. jan. 24.: DL 96256. (Családi levéltárak, Vay család, berkeszi 252.)

b) Nagymartoni Pál országbíró 1346. máj. 12.: DL 41010. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1901. 35.)

Az említések szövege:

(Eml-a és -b) ... idem Demetrius filius Oliverii, legitimus procurator ipsius Ladislai filii Johannis proponebat isto modo, ut idem Ladislaus filius Johannis, cuius legitimus procurator existerat, dictam possessionem suam Eghazasgegen nominatam ab aliorum possessionibus et possessionariis portionibus iuxta seriem et continentiam litterarum privilegialium comitis Alberti viceiudicis quondam Dyonisii^a regni Hungarie palatini et comitis de Zonuk anno Domini M^o CC^o XXX septimo confectarum, ^bin specie nobis presentatarum et per eundem Dyonisium^c palatinum vigore litterarum privilegialium suarum confirmatarum^b, metas eiusdem^d possessionis continentium separare et distinguere voluisset.

^a Eml-b: Dionisii ^{b-b}Eml-a: sor fölé besúrvva ^c Eml-b: Dionisium ^d Eml-b: cuiusdam

Az egyházasságégenyi határjárás szövege:

(Eml-b) ... eandem [ti: Egyházasságégeny birtokot] iuxta seriem predictarum litterarum privilegialium comitis Alberti vice iudicis quondam Dionisii palatini et eiusdem Dionisii palatini, per ipsum Ladislaum filium Johannis vel eius legitimum

procuratorem in facie eiusdem possessionis Eghazasgegen exhibendarum, ubi et in quibuscunque locis necesse fieret novas metas iuxta veteres erigendo, reambularent... (...) ... ad nostram accedentes presentiam litteras iamdicti capituli ecclesie Agriensis regie rescriptas serenitati nobis demonstrarant continentes, quod idem capitulum Agriense ... cum prefatis Paulo filio Alberti de Ibrun et Paulo filio Petri de Lewe hominibus regiis eorum homines viros ydoneos, videlicet magistrum Nicolaum dyaconum de choro ipsorum pro parte eiusdem Ladislai filii Johannis, et dominum Jacobum sacerdotem similiter de choro ipsorum pro parte Johannis et Nicolai filiorum Stephani ac Blasii filii Petri transmisissent pro testimoniis ad premissa exsequenda, qui demum ad ipsum capitulum Agriensem reversi presentibus et audientibus dictis testimoniis eorum eis concorditer retulissent isto modo, quod ipsi unacum eisdem testimoniis ipsorum in pretaxatis octavis Pasce Domini accessissent ad faciem possessionis Eghazasgegen supradicte, et tandem vicinorum et commetaneorum ipsius universorum legitimis convocationibus factis, et eisdem presentibus specialiterque presentibus dictis partibus iuxta cursum metarum in dictis litteris privilegialibus prenominatorum quondam Dionisii palatini et Alberti viceiudicis sui per ipsum actorem ibi in specie exhibitis modo quosupra contentarum a parte eiusdem possessionis Kupedubokahaza taliter reambulassent, quod primo incepissent a quadam via *Wasarwith* vocata, iuxta quam a plaga orientali essent duo signa metalia, que tamen forte olym mete fuissent, sed nunc non bene pro metis apparerent, ubi etiam annotatus Ladislaus filius Johannis in quadam insula, que tunc per inundationem aquarum nimium fuisset repleta, versus plagam septentrionalem ostendisset quosdam dumos in predictis privilegiis *Chanadrakatyaya* vocatis, sed tamen ipsi ad videndum eosdem dumos certitudinaliter ob dictarum aquarum inundationem inibi accedere nequivissent. A quibus quidem signis metalibus versus plagam meridionalem transeuntes venissent ad unum locum in ipsis privilegiis *Holumzagh* nuncupatum, ubi ipsi unum modicum tumorem terre conspexissent, ubi tamen dictus Ladislaus dixisset, quod in illo loco olym aparens meta fuisset, sed dicti adversarii sui eandem destruxissent. Abindeque ad ipsam plagam meridionalem ad *berch* euntes venissent ad tres metas terreas, iuxta quandam magnam viam existentes, quarum due evidenter aparerent, sed una quasi destructa haberetur. A quibus ad eandem plagam dictam viam transeundo venissent ad unum locum in ipsis privilegiis *Abahomoka* vocatum, in cuius latere invenissent unum tumorem terre, quasi pro meta apparentem, sed in quadam sui parte depressum et circumfossus ignorantes utrum ipse latus per fraudulosam procuracionem alicuius hominis vel per conculcationem pecorum depressa haberetur et destructa. Unde ipsi transivissent iuxta aquam *Berkez* et eandem versus occidentem transeuntes et iuxta

adductionem eiusdem Ladislai ad meridiem euntes venissent ad duas metas terreas, quas idem Ladislaus suam et eorundem filiorum Stephani et Blasii possessiones separare asseruisset^a, ubi tamen Stephanus de Konak famulus et officialis magistri Pauli dicti *Magyar* comparendo vice et nomine eiusdem domini sui dixisset, quod dicte due mete non possessiones pefatorum nobilium litigantium, sed possessione dicti domini sui Berkez vocatam separent, et per eundem dominum suum iuridice erecte haberentur. Ubi etiam dictus Ladislaus actor ipsis^b per modum protestationis asseruisset, quod de terra sua Gegen predicta magnam partem officialis magistri Pauli antedicti occupasset, et ex eo ipse ultra non auderet procedere metas ostendendo, quamvis tamen mete pretaxate sue possessionis ultra extendi possint iuxta continentam suorum instrumentorum. E converso autem predicti nobiles de Kupehazadubaka similiter per modum protestationis asseruissent, quod una particula terre, quam prelibatus Ladislaus suam et ad dictam possessionem Eghazasgegen pertinere allegasset, non eiusdem Ladislai, sed ipsorum fuisset, ac olym ad dictam possessionem Kupehazadobaka pertinuisset et ex eo dicte due mete ipsis et [eodem] magistro Paulo dicto *Magyar* in tertia parte separent. Retulescent etiam ipsi nobiles de Kupehazadoboka, quod sepedictus Ladislaus ipsos non iuxta cursum metarum in eisdem privilegiis suis contentarum, sed omnino intra metas predictae possessionis ipsorum Kupehazadoboka adduxisset. Quo dicto memorati nobiles ad causam attracti unacum ipsis rursus ad plagam rediissent septentrionalem, et in quodam loco ad partem dicte possessionis Eghazasgegen prestantes iidem nobiles ad causam attracti in ipsa insula alium dumum pro ipsa meta *Chanadrakathtyaya* fore demonstrassent, et etiam in loco, in quo stetissent, prefati nobiles unum modicum tumorem terre pro ipsorum meta ostendissent. Et abinde versus plagam meridionalem procedentes et quandam viam transeuntes, iidem nobiles ad causam attracti aliud signum metale demonstrassent, inter terras arabiles existens. Unde ad eandem plagam per adductionem eorundem nobilium ad causam attractorum transeuntes venissent ad unum *homok*, in quo unus modicus tumor terre appareret, a qua similiter per adductionem ipsorum nobilium transivissent dictum fluvium, ad plagam occidentalem et ad meridiem euntes venissent ad unum locum, ubi iidem nobiles similiter unum tumorem terre sub quadam arbore *Nyrfá* vocata pro sua meta demonstrassent. Et deinde ad ipsam plagam meridionalem transeuntes venissent ad locum in quo duo parvi tumores aparerent. Et abinde impetrata prius licentia ab eodem Stephano de Konak per eandem particulam terre litigiosam nunc sub dominio ipsius magistri Pauli ut dicitur habitam, similiter per adductionem ipsorum nobilium ad causam attractorum transeuntes accessissent ad unum locum in quo tres mete aparerent, quas olym dictas duas possessiones

Eghzasgegen et Kupehazadoboka distinguere asseruissent nobiles supradicti. Ubi tamen memoratus Ladislaus actor omnia illa loca, per que ipsi per adductionem eorundem nobilium ad causam attractorum modo quosupra transmisisset, intra metas prefate possessionis sue haberi asseruisset.

^a a scriptor által javítva *asseruissent*-ből ^b a sor fölé besúrva

53

- 1237 – privilegiális oklevelében (*litteras privilegiales quondam Dyonisii palatini et comitis de Zonuk in anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo septimo emanatas*) igazolja, hogy a színe előtt Tiborc comes és fivére: Márton Süly (*Suul*) nevű öröklött birtokukat eladták 32 márkáért Latus-nak, a csallóközi udvarnokok ispánjának (*Lato comiti udvornicorum de Challokuz*), Budan-nak, Mártonnak, Márknak, Mechkey-nek, Chen-nek, Gerechun-nek, Posa-nak és Tamásnak, majd részletesen leírja a birtok határait.

Tartalmilag átírta: I. Lajos 1360. márc. 8.: Slovenský národný archív (Szlovákia), Pozsonyi káptalan hiteleshelyi levéltára: Oklevelek 14. 17. 50. (DF 226823.) *Kiadása* (TÁ): CD IX/3. 142.; CDS II. 21.

Lajos oklevele szerint a nádori diploma „többek között” (*inter cetera*) tartalmazta mindezeket, és a határok leírása is megtalálható benne (*sub distinctionibus metarum in eisdem litteris contentarum adinvenimus seriose*), amelyből a tartalmi átírás semmit nem vett át.

54

- 1238 – (*Dyonisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuk*): a nádor elé járult romhányi (*de Ruhman*) István és Adorján (*Adrian*) klerikus, Evzed, egy másik István és Pál [IV. Béla] király levelével, amelyben a király utasította a nádort, hogy vizsgálja felül annak a nógrádi földek bírái által (*per iudices terrarum Nougradiensium*) végrehajtott, a Kalonda (*Kalanda*) nevű föld irányában fekvő Tusnapolya (*Thusnapya-Thusnapia*), és Romhány (*Ruhman*) föld felét érintő birtokcserének az ügyét, amely egyfelől a nevezett felek, másfelől Loudan és Gergely billogos (*bilotus*), nógrádi várjobbágyok közt ment végbe, és hozzon létre új csereügyletet [RA 636. sz.]. A nádor Istvánnal és rokonaival elküldött egy poroszlót, hogy vizsgálja meg a csereügyletet, továbbá a Loudan és Gergely kezére jutott Tusnapolya földet juttassa vissza Istvánnak és rokonainak, és a rájuk jutó Romhány föld felét Laudannak és Gergelynek. Azt is elrendelte poroszlójának, hogy ha Loudannak és Gergelynek ellenvetése volna, rendelje őket a színe elé. Az első határnapon megjelenvén a felek a nádor színe előtt, István és rokoni arról panaszkodtak, hogy a nógrádi bírák az akaratok ellenére egyenlőtlen cserét hoztak létre köztük, amely révén alaptalanul megkárosították őket. Végül amikor mindkét fél a poroszlóval együtt a nádor elé lett rendelve, István a rokonaival ismét azt kérte Loudan-tól és Gergelytől, hogy a volt Tusnapolya nevű földjét adják neki vissza, és ők vegyék vissza tőle Romhány föld fele részét. Mivel Loudan és Gergely nem akarták, hogy a per to-

vább folyjék, nem mondtak ellent, hanem visszaadták a földet István-nak, Adorján-nak, Euzin-nak és Pálnak, míg ők Romhány föld felét kapták meg tőlük. A nádor pedig birtokba iktatta a feleket Fila nevű poroszlója által. Az István és rokonai által bírt Tusnapolya föld határai: Ipoly (*Ipul*) folyó; Bence és Gergely [földje]; Tusnapolya nevű föld, ami Bencée és Gergelyé (*eundo transit terram Thusnapya, que est dictorum Bence et Gregorii*); kuzerdeu; Amadé [földjének] a határa; Kalanda falu; Amadé földje; Ipoly folyó Vilke (*Vilika*) falu határai mentén, és ott körbeér. *Datum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo octavo. Regnante domino Bela rege glorioso.*

Átírta: pozsonyi káptalan 1346. nov. 25.: DL 229. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 522. 30.)

Kiadása: ÁÚO VII. 57–58.; CDS II. 25–26.

¹ A határleírás ugyanilyen nevű földet jár körbe, így arról lehet szó, hogy a hajdan egységes földön már többen is osztoztak, ezért különböztették úgy meg István és rokonai részét, hogy az a Kalonda felé eső Tusnapolya.

57

1238

– (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuk*): Uros szentmártoni apát a színe elé rendelte a somogyvári Szent Egyed monostor apátját és szerzeteseit (*abbatem et monachos Sancti Egidii de Symigio*), mondván, hogy az ő predium-aik, csűrjeik, pincéik, népeik és a Szent Péter kápolna papjainak (*prediorum, orreorum, cellariorum et populorum suorum et parochianorum capelle Sancti Petri*) és egyéb dolgaiknak a tizede jog szerint az ő egyházához tartozik, ám a somogyvári apát és konvent jogtalanul lefoglalta azt. A somogyi apát és konvent nem tagadta, hogy a fentiek a szentmártoni egyházat illetik. A nádor mindezt hallván megkérdezte a somogyi apáttól, hogy miért nem védelmezi egyháza jogait: a szentmártoni apát miatti félelemből, vagy tudatlanságból és tunyaságból, vagy mert majd el akarja hagyni azt a helyet. Erre úgy felelt, hogy egyik mondott ok sem áll fönn. És hogy újra ismert legyen minden mondott joga a szentmártoni apátságnak, az apát bemutatta még az apostoli szék megbízottainak, ti.: a győri püspöknek és váradi és bakonybéli apátoknak az ítéletét, ezenfelül a somogyi Szent Egyed apátjának és a konventnek az oklevelét, amelyeket miután a nádor áttanulmányozott, úgy találta, hogy ellentmondás nélkül megerősítik a somogyvári apát és konvent által mondottakat. A nádor szó szerint átírta a megbízott pápai bírák: a győri püspök, és a váradi és bakonybéli apátok (*Jauriensis episcopus et Waradiensis et de Beel abbates*) 1215. évi oklevelét és visszahelyezte a szentmártoni apátságot a fentebb mondott somogyi tizedek jogába. *Datum anno Domini M^o CC^o XXX° VIII°*

Átírta: Liber Ruber: PBFL Konventi levéltár, Caps. Lib. Rub. 36. 60. (DF 208291.), ennek 19. sz-i másolata: PBFL Konventi levéltár, Caps. 32. P (DF 206980.)

Kiadása: ÁÚO XI. 302–303.; PRT I. 761–762.; CDB I/176. sz. A benne foglalt átiratok kiadásai: ÁÚO XI. 131–133.; MRV I. 33–34.; PRT I. 632.; CDB I/45. sz.

Regesztája: Bónis 1997. 279. sz.

Az itt közölt levelek egyikének az eredetije is fönmaradt (a győri püspök, és a váradi és bakonybéli apátok oklevele: PRT I. 632–633.), és ebből látjuk, hogy a nádori átirat kissé átvariálta a szöveget. Az eredetiben ugyanis a három megbízott pápai bíró megerősíti Herveus somogyvári apát elismerését a pannonhalmi egyház tizedszedő jogára, ám nem közlik a levelét, csak jelzik, hogy a színük előtt és az apát levele által is megtörtént az elismerés. A nádori átirat viszont Herveus apát levelének az említésekor megszakította az eredeti szöveget, és beszúrta: „*quarum tenor talis est*”, és lemásolta az apát okiratát teljes terjedelemben. Ennek befejezése után ott folytatta a három megbízott bíró oklevelét, ahol az abbamaradt. Hogy 1238-ban Dénes kombinálta egy oklevéllé a kettőt, és előtte nem egy, a mainál bővebb szövegezést mutattak be, bizonyítja, hogy Dénes oklevele is két bemutatott okiratról beszélt.

56

- (1238) – és István kancellár levelében (*litteras ... memoriales*) 3 határnapot alapít meg a veszprémi püspökség és káptalan számára a pannonhalmi egyháznak adandó 120 márka lefizetésére, kárpótlásul 15 falu elbitorolt tizedei miatt, amennyiben a pannonhalmi apát és két rendtársa esküt tesznek.

Említi: Tomaj nb. Dénes nádor és István bácsi prépost és királyi kancellár 1238.: 58. sz. reg.

57

- 1238 – és István bácsi prépost és királyi kancellár (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuk et Stephanus magister prepositus Bachiensis et aule regie cancellarius*): [IV.] Béla király előtt per támadt a veszprémi püspökség és káptalan, és a pannonhalmi apát és konvent között, a király pedig a nevében eljáró Istvánnal a nádorhoz küldte a feleket meghallgatásra és a végső határnap kitűzésére. A kitűzött napon az apát a másik fél képviselőinek a jelenlétében előadta, hogy a veszprémi püspökség és káptalan megfosztotta egyházát 15 falu tizedétől, amelyek neve a következő: Zala megyében két falu: a Szent István és Szent László által adományozott Hegymagos és Kapolcs (*Hegmogos et Kopolch*). Somogy megyében a Chernec és rokonai tulajdonában lévő Galambos nevű három falu (*trium villarum nomine Kolombuk, Chernec et cognatis suis pertinentium*), a veszprémi püspökhöz tartozó Gerezd, Peremarton és Acsa (*Grezi et Primortun et Acha*), amelyek tizedeit a püspök magáénak tartja. Továbbá a Sió (*Fuk*) folyó mindkét partján fekvő falvak, kettőnek neve Kustyán (*Kustan*), kettőnek *Lusta*, továbbá Éliás, Maros és Acsa (*Helias et Mors et Acha*), amelyek tizedeit a veszprémi káptalan tartja a magáénak. A felek meghallgatása után a szentmártoni apát bemutatva a római pápák és a szent király [I. László] privilégiumait (*privilegiis Romanorum pontificum et sancti regis*). A nádor és a kancellár bölcs férfiaknak: a bírótársainak és ülnökeinek, ti. a magyarországi előkelőknek a tanácsát meghallgatván (*consilio accepto prudentum virorum*,

sociorum et assessorum nostrorum, magnatum scilicet Hungarie) úgy ítélte, hogy a mondott falvak tizedeit vissza kell adni a pannonhalmi egyháznak, a kár mértéke és az elvett haszon miatt pedig az apátnak, ha két rendbeli testvérével esküt mer tenni, adjanak 120 márkát. Ennek részleteiben történő kifizetésére a nádor és a kancellár 3 határnapot állapított meg, amelyről egy másik oklevelet adtak ki [57. sz. reg.]. *Datum anno Domini millesimo ducesimo tricesimo octavo.*

Eredeti: 18,4 × 13,5 + 1,2 cm, vörös-arany selyemfonaton függőpecsét darabjai – PBFL Konventi levéltár, Caps. 29. H (DF 206979.)

Említi:

a) IV. Béla (RA 670. sz.) (DF 206966.)

b) Pannonhalmi Regisztrum (DF 208315.)

Kiadása: CD IV/1. 138–140.; ÁÚO II. 90–91.; PRT I. 759–760.; CDB I/174. sz.

A felsorolt falvak esetén valóban úgy jön ki a 15, ha Galambok esetén három, Kustyán és Lusta esetén két-két ugyanolyan nevű faluval számolunk, ahogyan azt az oklevél szövege is jelezte. Az említett pápák oklevelei közül III. Ince 1216-ban kiadott okleveléről lehetett szó, amelyben említik a Zala megyei Hegymagos (Apáti néven) és Kapolcs településeket, amely oklevelet átírta és megerősítette III. Honorius 1225-ben és IX. Gergely 1232-ben (PRT I. 640., 670., 711.), az apát a háromból mutathatott be kettőt, vagy akár mindegyiket. Az emlegetett „szent király” nem Istvánt takarja, hanem Lászlót, mivel az ő egyik oklevelében is említik Hegymagos és Kapolcs településeket, bár csak László király adományaként („*Vgmogos, Copulci; in his duobus locis rex L. dedit XX mansus servorum*” DHA I. 301.), míg ezen oklevél szerint az egyik falut Szent István adta a monostornak. László adománya persze elvileg nem zárja ki, hogy már István is adományozott részt a faluból a monostor számára.

58

(1238 körül)

– (*Nos D palatinus et comes de Zounuc*) levelében megparancsolja a somogyi udvarispánnak és hadnagynak (*curiali comiti et hodnogio castri Symigiensis*), hogy emberének: gyulai (*de Iula*) Iaco comes-nek adjanak segítséget a tizedek beszedéséhez a szentmártoni egyház számára, azokkal [ti. a veszprémi egyházzal és káptalannal] szemben, akik eddig a pincéikből és csűrjeikből jogtalanul visszatartották azt.

Átírta: László somogyi ispán: PBFL Konventi levéltár, Caps. 34. Q (DF 206966.)

Kiadása: PRT I. 762.; CDB I/177. sz.

Az ügy előzményeire nézve lásd az 58. sz. regesztát, ez alapján tehetjük a jelen parancslevelet is 1238 körülre.

59

1239 (márc.
20. körül)

– (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuk*): per támadt a pannonhalmi apát: Uros, másrésről a pozsonyi várjobbágyok és várné-

pek (*iobagiones et civiles Posonienses*), ti. Chukar és rokonai és azok társai között Szala (*Sala*) birtok és 40 ekényi föld ügyében, amelyet Szent István és Szent László királyok idején még Vágnak (*Vag*) neveztek, ahogy ezt az apát és testvérei elmondták, és később az oklevelekből is kiderült a nádor számára. A [IV. Béla] király előtt kezdődő ügyet a király átadta a saját nevében (*vice sua*) a nádornak meghallgatásra és a végső határnap kitűzésére. Mindkét fél megjelenvén a színe előtt, a várjobbágyok és várnépek maguknak kérték a birtokot az apáttól a vár jogán és saját jogukon, mondván, hogy az apát erőszakkal elfoglalván tarja magánál azt. Az apát és testvérei szerint a birtok az említett szent királyok óta folyamatosan az övéké, és igazolták mindezt hiteles okiratokkal (*instrumentis autenticis*) a mondott szent királyoktól, és más, utánuk következő királyoktól, továbbá [Gertrúd] királyné és testvére: Berthold, akkori kalocsai érsek, és a [II.] András által kiküldött bírának: Dezső csanádi püspöknek, Poth volt nádornak és Sándor somogyi ispánnak, ti. mindkét fél által megválasztott bírának ítéletével [PRT I. 627.]. A jobbágyok és várnépek megértették, hogy ügyük elveszett, ezért elszöktek a nádori ítélethozatal elől, ám a király ismét visszaküldte őket a színe elé. Noha a nádor köteles lett volna ítéletet mondani, hírnevének megóvása érdekében (*ad maiorem tamen cautelam fame nostre precavantes*) mindkét felet a király elé állíttatta ugyanezen ügyben, sorjában előadván az apát és testvérei érveit, és megmutatta az okirataikat is. A király pedig tanácsot kezdett a nádorral és jelenlévő jobbágyaival: Julia országbíróval, István titeli (*Tytyl*) préposttal és királyi kancellárral, Benedek budai préposttal és alkancellárral, Máté asztalnokmesterrel, Dénes főlovászmesterrel, Sebus ispánnal és országnak más báróival, és a következő döntést hozta. Szala birtok és föld teljesen az egyház jogába menjen át azon határai között, ahogyan a királynak és a nádornak jelentette és oklevelébe leírta a király által a határok megvizsgálására kiküldött Péter szolgagyőri (*de Zulgageur*) ispán és az esztergomi Szent István ispotályból Péter mester (*magister Petrus hospitalium Sancti Regis de Strigonio*), amely határokat részletesebben az említett oklevelek tartalmazzák. Továbbá a békebírák [ti. Dezső, csanádi püspök, Poth volt nádor és Sándor, somogyi ispán] oklevelében benne van, hogy ha a felek közül valamelyik a megkötött egyezséget felrúgja, 60 márkát fizessen, és a mondott várjobbágyok újították föl az ügyet, és őket pervesztesként marasztalták el, de a király, a nádor és mások kérésére az apát és a testvérek a tartozást elengedik, és a személyi büntetéstől is eltekintenek azzal a feltétellel, hogy a mondott várjobbágyok és várnépek ez ügyben semmilyen pert nem indítanak többé a szentmártoni egyház ellen. *Datum per manus Mathie nostri notarii, anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo tricesimo nono.*

Eredeti: 31,8 × 20,4 cm, díszes D-kezdőbetű, hártýája a középső behajtásnál szakadozott, arany-világosbarna selyemfonatáról a pecsét hiányzik – PBFL Konventi levéltár, Caps. 36. F2 (DF 206987)

Átírta: Liber Ruber: PBFL Konventi levéltár, Caps. Lib. Rub. 26. 43. (DF 208291.)

Említi: Pannonhalmi Regisztrum (DF 208315.)

Kiadása: CD IV/1. 138–140. (hiányos); ÁÚO II. 94–95.; PRT I. 763–764.; CDS II. 35–36.; CDB I/178. sz.

Az év szűkítése IV. Béla 1239. márc. 20-i oklevele (RA 655. sz.) alapján történt, amelyben Béla is írásba foglalta ugyanezt az ítéletet. A két oklevél között nagyon sok szövegbeli egyezés található, lényegében ugyanazokból a panelekből vannak összerakva, ám a királyi oklevél szövegezése rövidebb, bizonyos dolgokat kihagyott, és az ügy sorrendjét is átváltoztatta kissé, tkp. Dénes oklevelének a szövege, kihagyásokkal. Ez alapján úgy tűnik, hogy a királyi oklevelet a már megszóvegezett nádori oklevél alapján állították össze, mintegy lerövidítve azt, így Dénes oklevele nem sokkal Béla március 20-i (*XIII kalendaris Aprilis*) levele előtt keletkezhetett, esetleg ugyanazon a napon. Az itt említett Szent István oklevele az 1001-re keltezett pannonhalmi adománylevél, amelynek a későbbi záradékában ott szerepel *Wag* neve (DHA I. 41.). Szent László említett oklevele az 1093–95 körüli pannonhalmi összeírás, amelyben szintén szerepel *Vag* (DHA I. 301.). Az említett „utánuk következő” királyok levelei vsz. II. Béla oklevelét jelentik, amelyben megtalálható a Vág-Sala azonosítás, azzal a megjegyzéssel, hogy a területeket a pozsonyi várhoz tartozó jobbágyságok és népek zaklatják („*disturbarent iobagiones et populi, qui pertinent ad ipsum castrum Posonium*” MES I. 98.). Az oklevél, amelyet 1213-ban is bemutatnak Sala kapcsán, egyébként nem véletlenül emeli ki a pozsonyi és a nyitrai várnépek zaklatását: ugyanis hamis, és ennek az időszaknak a peréhez készült 1210 körül, de mint látjuk, jelen esetben is felhasználták „bizonyításra” (lásd RA 66. sz.; PRT I. 795.).

60

1239

– (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuk*): a fehérvári egyház és a pannonhalmi Uros apát és konventje között nagy perlekedések voltak a tized ügyében, amelyet sokan megvizsgáltak, végül a felek megegyeztek abban, hogy Bogát (*Bagat-Bagath*) falu 3 másik faluval a szentmártoni monostor tulajdonába kerül aszerint, ahogy ezt a felek egyezséglevele (*in litteris partium pactualibus*) tartalmazza. De a falu népei nyakasul ellenállván feljebbvalóiknak, az uruk által kirótt szolgálataikat nem teljesítették. Az apát és a konvent a királyhoz és nádorhoz ment panaszra, és [IV. Béla] király az egyház más ügyei mellett ezt is a nádori külön bíróság elé (*speciali nostro ... iudicio*) utalta. A kitűzött napon az apát és testvérei, ill. Bogát falu népei megjelentek színe előtt, és jöllehet a népek kérték, hogy azokat a régi szolgálataikat teljesítsék, amelyet a fehérvári egyháznak is tettek, az apát és a népek a nádor ülnökeinek jóváhagyásával kiegyeztek, és a nádor a király hatalmából a következőképp rendezte el ezen népek helyzetét, szolgálatát és szabadságát. 1) évente földadóként (*pro tributo terre*) fizessenek apátjuknak 6 márkát és javaik után a jog szerinti tizedet, ahogy az összes somogyi. 2) az apát senkit nem küldhet egyházi követségbe (*pro legationibus sue ecclesie*) a falusiak közül, hacsak éppen a saját ügyükben eljárván nem tartoznak menni. 3) a falu Szent Imre-egyháza (*ecclesia ... Sancti Henrici*) felett az apát és utódai rendelkeznek, ahogyan ők akarnak, a

vásárról hasonlóképpen. 4) ha ezen népek közül valaki örökös nélkül hal meg, vagyonát – úgy a földet, mint az ingó javakat – fítestvérei vagy rokonai örököljék, ha nincs neki, de lánya igen, akkor ő a föld kivételével vagyonának negyedrészt örökli (*quarta pars pecunie sue excepta terra*). 5) új apát hivatalba léptekor kötelesek fél márka értékű ökröt (*bovem dimidium marcam valentem*) adni, új ispánjuk hivatalba léptekor egy fertót (*unum fertonem*). 6) tartoznak az apátot az övéivel együtt egyszer egy évben vendégül látni olyan tiszteességgel, ahogyan tőlük telik. *Datum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo nono.*

Eredeti: 23,5 × 9,4 cm, díszes D és O iniciálékkal, pecsétje zsinórostól hiányzik – PBFL Konventi levéltár, Caps. 6. B2 (DF 206984.)

Kiadása: ÁÚO II. 96–97.; PRT I. 767–768.; Solymosi 1998. 210–211.; CDB I/181. sz.

Az oklevél a 19. század végi leírása szerint „fonatlan fehér selyemzsinóron függőpecsét töredékeivel” volt még ellátva (PRT I. 768.), ez ma már nincs meg. A szolgáltatások elemzése: Solymosi 1998. 31., 33–34.

61

1239 – Győr

– (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuk*): Uros pannonhalmi apát elébe járulván egy embert kért tőle, hogy a Kajár (*Kayar*) falunál lévő földet és erdőt a falu népeitől Uros számára elkülönítse. A nádor embere az elkülönítendő földhöz ment, de akkor a falusiak – mint később elmesélte – megakadályozták a feladatban. Amikor a falusiakat a nádor elé rendelték, azt felelték, hogy az apátnak a földből vagy erdőtől semmilyen része nincsen azon a földön kívül, amelyen Pouka klerikus és rokonai tartózkodnak, akikről azt állították, hogy az apát egyházának jogára hivatkozva tartja ott őket. Az apát és testvérei azt mondták, hogy Pouka és fivére: Pous és a rokonai: Geruasius, Mihály és Lőrinc az egyház libertinusai, míg Pouka és rokonai magukat szabadoknak mondták, és hogy önként vetették alá magukat 50 holdnyi földjükkel együtt a monostornak. A nádor meghallgatván a feleket hátrnapot tűzött ki, hogy állítsanak tanúkat mondandójuk bizonyítására. Az apát és testvérei bemutatták Chequend úrnőnek a győri káptalannál őrzött végrendeletét (*quadam domina nomine Chequend testamento eiusdem domine, quod in camera Jauriensis ecclesie fuerat depositum*), és más tanúkkal is bizonyították, hogy Pouka-t és rokonait a monostornak adományozták libertinusként. Pouka és rokonainak tanúi azok szabad voltát tanúsították. A nádor meghallgatva mindkét felet, jóllehet az apát tanúit tartotta hitelesebbnek, és ezzel le is zárhatta volna az ügyet, de a biztosabb igazság végett egy kítűzött napra esküre kötelezett az apát tanúi közül három embert: Apa comest, sári (*de Sar*) Ipolit-ot és a bakonybéli konvent (*conventum de Beel*) képviselőjét, és magát az apátot is. Ám az ügy lefolyása közben Kajár falu népei – mint később megtudta a nádor: Ipolitus és rokonai kivételével – az apát ugyanott lévő tulajdonát és szolgálait (*mancipia ... et servos*) lerontották és 56 márkányi kárt okoztak, ahogy ezt az apát és testvérei elbeszélték, és azon népek

tagadása ellenére is nyilvánvalóan igazolták. A nádor erre úgy ítélte, hogy az apát tanúi közül annyi tegyen esküt, amennyit ő gondol, vagy bajvívókat bocsássanak harcba. A falusiak haboztak, hogy a két ítélet közül melyiket válasszák, végül engedélyt kértek és kaptak, hogy tanácsot tartsanak maguk közt. Mikor visszatértek, úgy az apát, mint a falusiak azt kérték a nádortól, hogy teremtsen egyezséget köztük, amely a színe előtt megtörtént. A falusiak Ipolit és rokonai kivételével elismerték az okozott kárt, a nádor színe előtt könyörögtek, és átengedtek egy tízöles mérőkötéllal számolva 96 kötélnyi, 140 holdas trágyázott földet és erdőt (*terramque fimosam cum funiculo decem ulnarum numero nonaginta sex ubi contineri dicuntur centum quadraginta iugera, et silvam*) birtoklásra. Pouka és rokonai pedig, amikor az apátnak a tanúival esküt kellett volna tennie ellenük, a lábaikhoz borultak és sírva kérték, hogy bocsássanak meg nekik, akiknek a könyörgésére és a nádor kérésére megbocsátottak, annyit kérve, hogy kötelezzék el magukat olyan szolgaságba, amelyben az egyház korábban is tartotta őket. Ezek után a nádor utasította poroszlóját: tahi (*de Toh*) Dénes comest, hogy iktassa birtokba az apátot a föld, az erdő és a libertinusok és utódaik kapcsán örökös birtoklásba. *Datum Jaurini, anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo tricesimo nono.*

Eredeti: 22,6 × 11,5 + 1,6 cm, vízfoltos, hártyszalagjáról a pecsét hiányzik – PBFL Konventi levéltár, Caps. 6. E2 (DF 206985.)

Átírta:

a) Bebek Detre nádor 1399. febr. 28.: PBFL Konventi levéltár, Caps. 6. G2 (DF 207506.), ennek 1738-i *másolata:* DL 6869. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta Jesuitica: Jaurin 19. 46.)

b) Á-a > pannonhalmi konvent 1526. máj. 22.: DL 25735. (Gyűjteményekből, Ismeretlen provenienciájú iratok)

Említi:

a) András országbíró 1239. > Bebek Detre 1399. febr. 28. (jelzetét lásd Á-a és Á-b alatt)

b) Pannonhalmi Regisztrum (DF 208315.)

Kiadása: ÁÚO VII. 79–81.; PRT I. 768–769.; CDB I/182. sz.

Az ügy folytatását lásd András országbíró levelében: PRT I. 770.

62

1239

– (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuk*): Káta (*Katha*) nb. Poneth a nádor emberét: tahi (*de Tohh*) Gábort maga mellé véve a nádor elé idézte csengeri (*de villa Chenger*) Mátyást és Miklóst, szatmári (*de Zathmar*) várjobbágyokat két ekényi föld ügyében, amelyet 4 márkáért megvett tőlük, ám a földek visszavételekor visszaadták azt a várnak (*fuerat in revocatione terrarum castro restituta*). A nevezettek az első két idézésre nem jelentek meg. Végül harmadszorra a nádor engedelmével úgy egyeztek ki fogott bírák (*virī probi*), ti. Bille és fivére: Mihály, és Turap fia: Jovánka (*loanca*) comes közvetítésével, hogy Mátyás és Miklós egy [másik] két ekényi földet, amit még eladtak hitbér gyanánt (*pro dotalibus*) az idegen Pósának és Lőrincnek – akiknek semmilyen közelebbi okuk nem volt megvenni –, Ponteh segítségével visszakö-

vetelik a vevőktől. Ha vissza tudják kapni, akkor Poneth-nak, mint szomszédoknak (*affinitate coniuncto*)¹ becslés szerint eladják a föld felét, és Poneth a föld árát, továbbá a két határnap figyelembe nem vétele miatt kiszabott bírságból a ráeső részt odaadja nekik. Ezenfelül Miklós és Mátyás Poneth-nak ad ingyen (*absque precio*) malomhelyet és házhelyet kerttel (*locum molendini et locum curie cum orto*), aszerint, ahogy Pósa és Lőrinc bírta azt. És ha a földet Pósától és Lőrinctől nem tudná visszakapni, akkor is adnak Ponith-nak malomhelyet és malom állítására alkalmas házhelyet (*locum molendini cum loco curie apto ad statum molendini*). És ha a malomhely és házhely dolgában bárki ellentmondana Ponith-nak, akkor Mátyás és Miklós köteles az ellenük fellépőktől megvédelmezni őt, ha pedig a felek közül valaki visszalépne a megállapodástól, 4 márkát fizessen büntetésül. Az ismét a nádor színe elé állt Mátyás a maga és testvére: Miklós nevében azt mondta, hogy a földet nem tudta visszaszerezni Pósától és Lőrinctől, ám Poneth részére átengedte a visszaszerzés jogát. A Ponith-tól elvett és a várnak visszaadott föld áráért, 4 márkáért, pedig odaadták és be is iktatták Ponith-ot a malomhelybe és a malomállításra alkalmas udvarház-helybe, Mátyás és Miklós szigetének felső részén a Szamos folyó kanyarulatában (*in superiori parte insule Mathie et Nicholai in angulatione fluvii Zomus*) örökös birtoklásra. Minderről beszámolt maga Poneth is, és hogy [tahi] Gábor, a nádori poroszló iktatta be őt, amit a poroszló is megerősített. *Datum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo nono.*

Eredeti: 22,2 × 6,1 + 0,9 cm, hártvaszalagon függőpecsét – Arhiva Istorica a Filialei Din Cluj a Academiei RR. (Erdélyi Múzeum Egyesület egykori levéltára) (Románia), Gyulay-Kuun család: Oklevelek 1. (DF 252590.)

Kiadása: CD IV/1. 167–169.; ÁÚO XI. 309–310.; DIR I. 414–415.

Regesztája: CD VII/3. 25–26.; Szabó 1889. 524. (2. sz.)

Fordítása: DIR I. 318–319. (román)

¹ Hogy itt az *affinitas* sem Pósa és Lőrinc, sem Panyit kapcsán nem rokoni viszonyt, hanem földrajzi közelséget jelöl, mutatja a 64. sz. regeszta, amely szerint Pósa és Lőrinc Panyit földszomszédja volt.

A függőpecsét leírása Szabó Károly (Szabó 1889. 524.) szerint: „függő kerek pecséttel, melynek köriratából csak a DIONISII szó olvasható, a közepén lévő körben pedig kettős kereszt látható”.

63

1239

– (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Zonuk*): Kata nb. Ponet a nádor színe elé idézte Pósát (*Pousa*) és Lőrincet, hogy egy Szamos (*Zomus*) [folyó] mellett fekvő Csenger (*Chenguer*) földjénél lévő két ekényi földet, azt a szomszédtság okán neki kellett volna eladniuk (*que ratione vicinitatis sibi pertinebat ad emendum*), Pósa és Lőrinc az anyjuk hitbére címén (*occasione dotis matris sue*) kisajátított magának az ő engedélye nélkül. Pósa és Lőrinc azt felelték, hogy a földet Ponet és a többi szomszéd beleegyezésével birtokolják. A kitűzött napra a felek a nádor előtt alkalmas tanúkat állítottak igazuk bizonyítására. Ponet comes a föld

elvesztését hat ember: Pous fia: Pál, Damján és fivére: Borisz (*Boricii*), Zepe fia: Pál, Dénes fia: Péter és a bődi (*de Buud*) apát esküjével akarta bizonyítani. És mikor összegyűltek esküre, megegyezés jött létre közöttük, ahogy az a szentjobbi konvent oklevelében (*in litteris conventus Sancte Dextre*), ahol esküt kellett tenniük, szerepel, és amelyről a felek a nádornak is beszámoltak. A Csengernél lévő két ekényi földet Pósa és Lőrinc átengedi Ponet-nak örökös birtoklásra, cserébe ő 14 márkát fizet nekik. Ám mindeközben Pósat és Lőrincet bűnösnek találták Reka és Bolosey ellenében elkövetett lopás vétsége miatt elrendelt párbaj során (*dicti Pousa et Laurencius contra Rekam et Bolosey in examine duelli pro furti crimine sunt convicti*). Pósat felakasztásra ítélték, Lőrinc pedig az egyházba menekült, így elkerülte a halált. A birtokaik viszont részben a károsult fél, részben a nádor kezére jutottak. Így tehát Ponet comes a 14 márká 1/3-ad részét a károsult félnek, 2/3-ad részét pedig a nádornak mint bírónak fizette ki. A Csengernél lévő két ekényi földbe, jöllehet Pósa és Lőrinc anyjának adták hitbér gyanánt (*pro sua dote data fuerat*), ám mivel őt tolvajok, ti. a fiainak a rejtegetésén kapták rajta (*detentrix furum, filiorum scilicet suorum, qui, sicut prediximus, in furti crimine fuerunt convicti, deprehensa fuit*), ezért a nádori poroszló, tahi (*de villa Toh*) Gábor örökjogon beiktatta Ponet comest. *Datum anno Domini M^o CC^o XXX° nono.*

Eredeti: 21,8 × 8,6 + 1,3 cm, szakadt, díszes D kezdőbetű, hártyszalagjáról a függőpecsét hiányzik – Arhiva Istorica a Filialei Din Cluj a Academiei RR. (Erdélyi Múzeum Egyesület egykori levéltára) (Románia) Gyulay-Kuun család: Oklevelek 2. (DF 252591.)

Kiadása: CD IV/1. 170–172.; ÁÚO VII. 77–78.

Regesztája: Szabó 1889. 524–525. (3. sz.)

(1238–1240.
június vége)

– (*Dionisius Dei gratia palatinus et comes de Zounuk*): a szentmártoni apát és testvérei a színe elé idézték a somogyvári apátot (*abbatem Sancti Egidii de Simigio*) maguknak igényelve egy Fajsz (*Faiz*) faluban lévő földet a hozzá tartozó öt háznéppel. A somogyvári apát nem tagadta, hogy Fajsz faluban van 5 háznép, amely a szentmártoni egyházhoz tartozik, ám azt mondta, hogy azoknak saját tulajdonú földje nincsen, és erről privilégiuma is van. A kitűzött határidőben meg is mutatta azt, amelyben az állt, hogy az említett 5 háznépnek saját tulajdonban nincsen földje, hanem a kezük munkájából élnek (*sed ex proprio labore manuum suarum degerent*). Ugyanezen a határnapon a nádor színe előtt hosszú vita volt felek között, és a nádor együtt tanácskozva az ülnökeivel: István titeli (*de Tytyl*) préposttal és királyi kancellárral, és több más jeles férfival, a következő ítéletet hozta. A szentmártoni egyház öt háznépnyi embere ott élhet és részesedhet annak a földnek a javaiból, miként a somogyi apát más népei is, ám saját határok alatt bírt földet nem különíthetnek el maguknak. Öt háznépnel több ott nem lehet, és ha úgy látszik, hogy meghaladják ezt a számot, akkor [az apát] köteles elvinni őket onnan máshová, ha pedig a halál okán fogatkozni kezdenének, nem többet, mint öt háznépet telepíthet le a faluban.

Eredeti: 22 × 7,1 cm, hárttyája kissé vízfoltos, alul a pecséttel együtt le van tépve – PBFL Konventi levéltár, Caps. 5. O (DF 206988.)

Kiadása: PRT I. 760–761.; CDB I/175. sz.

Fordítása: Bolla–Rottler I. 122–123.

A szövegben említett bírótárs, István titeli prépost és királyi kancellár Dénes egy 1238-i oklevelében is felbukkan (58. sz. reg.), ám ott még *bácsi* prépost és királyi kancellár. 1239 márciusában István már titeli prépost (60. sz. reg.). 1240. március 21-én István még a titeli prépostságot és kancellári címet viseli, ám ez év július 9-én már nem ő a kancellár (a váltás ekkortájt lehetett, mivel a helyébe lépő Benedek június 18-án még az alkancellári tisztet viselte) (Archont. 1000–1301. 108., 110.). Az oklevelet tehát 1238 és 1240 júniusa között adták ki, ennél pontosabb keltezés nem állapítható meg.

65

(1238–1241)

– privilegiális oklevélben (*privilegium sub sigillo Dyonisii palatini*) a somogyi apát ellenében intézkedik Szabadi (*Scobody*) faluról.

Említi: Pannonhalmi Regisztrum: PBFL Konventi levéltár, Caps. 61. 9. (DF 208315.)

Kiadása: PRT II. 256.; CDB: A pannonthalmi rendi levéltár 14. századi jegyzéke

A bejegyzés a következőképpen szól: „továbbá privilegium az esztergomi káptalan pecsétje alatt, és privilegium Dénes nádor pecsétje alatt a somogyi apát ellenében és Szabadi falu ügyében.” („Item privilegium sub sigillo Strigoniensis capituli et privilegium sub sigillo Dyonisii palatini contra Symigiensem abbatem, et super villa Scobody.” PRT II. 256.) Valószínűleg mindkét oklevél ugyanabban az ügyben lett kiállítva: a Tolna (ma: Somogy) megyei Szabadi falu (Csánki III. 449.) tizedszedési jogának a kérdésében, amelyet a somogyvári apátok elvileg el is ismertek. Péter esztergomi prépost és a káptalan 1210. évi oklevele rendelkezésünkre is áll. Ebben írásba foglalták Uros szentmártoni és Gilbert somogyvári apátok közt létrejött egyezséget a somogyi tizedek ügyében. Az egyik pont érinti Szabadi falut is, eszerint a falu tizedéről (*super decima ville cuiusdam nomine Scobody*) a pannonthalmi monostor három jobbágyának (*trium iovbagionum*) esküje döntsön, akiket a somogyvári apát választ ki. E pontban végül a pannonthalmi apát lett a pernyertes, és az oklevél meg is ítélte neki a tizedeket (PRT I. 617.). Könnyen lehet, hogy ezt az oklevelet másolta le és erősítette meg pecsétjével valamelyik Dénes nádor. Egyetlen olyan időszakról tudunk, amikor ismét kiújult a per a somogyvári apát és a pannonthalmi monostor között a tizedek ügyében. Tomaj nb. Dénes nádor két alkalommal is hozott ítéletet a somogyvári apát és a szentmártoni monostor közötti konfliktusban, egyszer 1238-ban (56. sz. reg.), a másik oklevele sajnos nem datálható pontosan, de 1238 és 1240 közé esett a kiadása (65. sz. reg.). Az 1238-ban kiadott oklevelében éppen a somogyvári apát által (ismét) vitatott tizedek ügyében mondott

ítéletet. Ebben Pannonhalma javára döntött, és a nagyobb nyomaték kedvéért át is írt két olyan oklevelet 1215-ből, amelyekben a monostort megillető somogyi tizedekről esik szó. Ezekben nem szerepel Szabadi ügye, így a regisztrum nem erre gondolt. Ám valószínű, hogy újra felmelegítették ezt a kérdést is, így Uros apát az esztergomi káptalan 1210-ben kiadott oklevelét is átíratta Dénes nádorral. Így a ránk nem maradt átírást legnagyobb valószínűséggel 1238–1240 közé, leginkább 1238 körülre lehet datálni.

66

1240 Tomaj nb. Dénes nádornak tévesen 1240. év alatt közölt oklevelét (CD IV/3. 552–554.) lásd a 44. sz. regesztában.

1240 Dénes nádornak tévesen 1240. év alatt közölt oklevelét (ÁÚO II. 109.) lásd a 32. sz. regesztában.

1242 (aug.
15.–dec.)

Kán nb. Gyula fia László [Apor nb.] Apor ispán, illetve Győr nb. Péter és Ders közötti, IV. Béla király előtt kezdődött perben Péteréknek ítéli meg a [zselicszentjakabi] monostor kegyuraságát Bertalan veszprémi püspök oklevele alapján, és mert Apor nem is jelent meg a kítűzött határnapon.

Tartalmlilag átírta: Szepesi Jakab országbíró 1377. jan. 28. > veszprémi káptalan 1432. okt. 24. > 17. sz-i másolat: Magángyűjtemény, Üchtritz-Amadé család, bösi 44. (DF 285988.)

A tartalmi átírás szövege:

... predicti Ders, Georgius et Petrus filii Nicolai... quosdam duas litteras privilegiales, unam videlicet venerabilis in Christo patris domini Bartholomei et episcopi ecclesie Vesperimiensis, et aliam magnifici viri domini Ladislai quondam palatini et comitis Simigiensis, ambas in anno Domini 1242 confectas nobis praesentarunt... altera vero littera privilegialis, videlicet dicti domini Ladislai palatini et comitis Simigiensis explanabat, quod cum inter predictum comitem Opour ex una parte, et prelibatos nobiles viros Petrum comitem [et] Ders filium eius, et alios de genere Gerur ex altera, super iure patronatus dicti monasterii in presentia dicti domini Belae regis lis mota fuisset, et idem rex ipsam causam ipsi Ladislao palatino et comiti Simigiensi autoritate sua regia commisisset terminandam. Ipse igitur dominus palatinus utrique parti altercanti terminum peremptorie assignasset, in quo prenotati Petrus et Ders ac generatio ipsorum comparuissent, dicto Opour adversario eorum non comparente. Cognita igitur rei veritate per predictum privilegium domini Bartholomei episcopi, et meritis causae plenius intellectis et multorum nobilium testimonio confirmante, idem palatinus invenisset viros supranominatos de generatio Gerur heredes ius

patronatus in monasterio antedicto, et de consilio consociorum suorum adiudicasset eisdem et eorum heredibus. Prefato vero Opour comiti et eius heredibus super ipso patronatu perpetuum silentium imposuisset.

A keltezés szűkítése László nádori tisztségének elnyerése alapján történt. Az átíró oklevél arról híres, hogy ebben őrződött meg az 1061. évi zselicszentjakabi alapítólevél (interpolált) szövege. Az oklevél teljes tartalmát ismerteti (az 1061-i oklevél átírásával együtt): Kumorovitz 1964. 51–59. (László nádor oklevele: 59.). Az ítélet során László nádor említi Bertalan veszprémi püspök szintén 1242-ben kiadott oklevelét, amelynek döntését tulajdonképpen ő is jóváhagyta. Az oklevél (amelynek tartalmi átírása László oklevele előtt található) kissé részletesebben szól a nádori oklevél szereplőiről, így rövid regesztáját ismertetjük. Eszerint per támadt Apor nb. Apor (*Opour comitem de genere Opour*) és Győr nb. Péter és fia: Dezső, István fiai: Mór és Konrád, és Saul mester, valamint más, e nemzetségbeli nemesek közt (*nobiles viros Petrum, Desiderium filium eiusdem, Mour, Conradum filios Stephani, magistrum Saulum et alios de genere Gerur*) a zselicszentjakabi monostor patronátusa ügyében (*super iure patronatus monasterii S. Jacobi de Selizio*). A pert IV. Béla elé vitték, ám ő – mivel lelki ügyről volt szó (*causa ... mere fuisset spiritualis*) – a veszprémi püspökre bízta az ítélezést. A püspök úgy találta, hogy a monostor kegyurasága a Győr nembelieket és utódaikat illeti, Apornak és utódainak örök hallgatást parancsolván. A tartalmi átírás nagy részben szó szerint megegyezik a nádori oklevél tartalmi átírásával, különösen az ítéleti résznél. Bár olyanokra ügyeltek, hogy míg a nádor az ítéletársainak a tanácsára (*de consilio consociorum suorum*), addig a püspök egyháziak tanácsa segítségével (*de consilio fratrum suorum*) ítélte, de a mondat többi része teljesen azonos. Ez természetesen nem veti föl a hamisítás gyanúját egyik esetben sem, egyszerűen csak Szepesi Jakab ítéletlevelében ugyanazon szavakkal adták vissza két hasonló oklevél tartalmát. Mivel László oklevelében hivatkoznak Bertalan ítéletére, ezért vagy arról lehetett szó, hogy a püspöki döntéssel elégedetlen Apor nb. Apor újra megkereste a királyt, aki ezúttal a nádorhoz küldte a feleket. Vagy – ami valószínűbb – a pernyertes fél egy világi hatóságnál is meg szeretne volna erősíteni az ítéletet, ezért ők mentek vissza Bélához, aki nádorára bízta az ügyet. A pervesztes Apor már feleslegesnek is látta megjelenni, ezért nem is ment el a kijelölt határnapra (ha ő kezdeményezett volna, akkor nagyobb valószínűséggel jelen lett volna ő is). Zsigmond 1422-i átíratában őrződött meg IV. Béla 1243. máj. 14-i oklevelének a tartalmi átírása (RA 741.), amelyből kiderül, hogy Apor ispán ígéretet tett, hogy a zselici egyház patronátusi jogát és a birtokait átengedi a Győr nemzetségnek. Jelen perről (és a Győr nemzetségről) lásd még C. Tóth 2001. 60.

bolva minden javukat. Az udvarnokok a nádori poroszlót maguk mellé véve, ezen latrok közül azokat, akiket ismertek: Sándor fia: Mártont és Mór fia: Bertalant, a nádor elé állították. Amikor azok megjelentek, az udvarnokok nyilvánosan tolvajnak kiáltották ki őket, akik tagadták ezt. A nádor alkalmas tanúk állítását rendelte el az udvarnokok számára pünkösöd nyolcadára [1243. jún. 7.]. Amikor a kitűzött határnapra mindkét fél megjelent a nádor előtt, az udvarnokok Márton és Bertalan tolvaj és rabló voltát hitelesen igazolták több nemes és sok falu tanúságával, de leginkább a megboldogult [Rátót nb.] Rénold, veszprémi ispán oklevele és az ő udvarispánja által (*maxime per litteras bone memorie Rennaldi comitis Wespriniensis, et per curialem comitem eiusdem*), akiknek a színe előtt már elmarasztalták őket tolvajlás vétségében. A nádor könyörületességből úgy döntött, hogy Márton és Bertalan az összes tanú közül válasszon ki 40-et eskütételre, olyan feltételek mellett, hogy ha a mondott 40 ember leteszi az esküt, akkor Mártonék megszerezik el összes birtokukat, de a halálbüntetéstől meneküljenek meg (*sed ab effusione sanguinis liberentur*), ám börtönbe vetik őket egy időre (*aliquibus diebus*). Vagy ha nekik úgy tetszik, akkor a nádor párbaj általi bizonyítást rendel el, olyan feltételek mellett, hogy a felek állítsanak bajvívót Szent István nyolcadára [aug. 27.], és ha Márton és Bertalan bajvívója marad alul, akkor ítélik őket halálra. A nádor három napot engedett Mártonnak és Bertalannak, hogy döntsék el: melyik ítéletet választják, akik a harmadik nap a párbaj mellett döntöttek. A kitűzött napra az udvarnokok az ispánjukkal együtt elhozták a bajvívójukat, és bevezetvén a párbajtérre (*in aream duelli illum introducentes*) egész nap várták ellenfeleiket, ám azok nem jelentek meg, és az ő bajvívójukat sem küldték el. Így este az udvarnokok bajvívója lett a nyertes, azok pedig elítélt bűnösök. Hogy a nádor teljesebb igazságot szolgáltsa, az ügy poroszlóját: hívét, Simon mestert (*magistrum Symonem fidelem nostrum, pristaldum eiusdem cause*) a pervesztesek elfogására, birtokaik megszerzésére és eladására küldte. A poroszló nem tudta elfogni őket, mivel eltűntek, ám bement Márton Gic (*Guechy*) nevű földjére, együtt a győri káptalan emberével, a pannonhalmi apát emberével és a konventtel, és összehívta Márton rokonait: Herbortust és Jordanust, továbbá Márton fivéreinek: Péternek és Miklósnak az özvegyeit, egyéb rokonokat és minden ott lakót, és igyekezett azoknak a földet minden módon eladni (*et eam illis vendere modis omnibus laboravit*). Mivel közülük senki nem tudta megvenni, ezért a győri káptalan és a szentmártoni apát emberének, valamint a konventnek a színe előtt nyilvánosan kihirdették a földet eladásra. Simon mester végül Kornél ispán fiai: Detha és Gergely számára készült eladni a földet az ottani erdővel, és az ott élő szolgálkkal és libertinusokkal 15 ezüstmárkáért (*pro quindecim marcis argenti*), majd együtt velük a nádor előtt elbeszélte a történeteket, mondván, hogy a tatárjárás előtt (*ante destructionem regni per Tartaros factam*) a föld többet ért volna, de most drágábban eladni nem tudja, ezért ha a nádornak úgy tetszik, akkor adja el azt ennyiért. A nádor – mivel a kifosztott udvarnokoknak másképpen nem lehetett igazságot szolgáltatni, továbbá Detha és Gergely iránti szíveségből is – eladta a földet

nekik 15 ezüstmárkáért örökös birtoklásra. A föld határai: egy Varsány (*Wosian*) faluhoz vezető ösvény; nagy völgy; Barabás szőlője; rét; határjel a falu végén (*in fine ville*); *More* nevű erdő; Hánta (*Hunta-Huntha*) falu földje; Répás (*Repas*) falu földje; Herbort földje; György földje; amelynek mentén körbeér. A nádor pedig megparancsolta a hívének: Simon mesternek, hogy a föld birtoklásába vezesse be Detha-t és Gergelyt. *Datum Jeurini, anno gratie M^o CC^o XL° IIII°.*

Átírta: IV. Béla 1244. márc. 23. (RA 759. sz.); PBFL Pannonhalmi főapátság hiteleshelyi levéltára 7. (DF 274091.)

Kiadása (Á): CD IV/1. 309–312. (kihagyásokkal és hibákkal); Mons Sacer I. 456–457.; CDB: A pannonhalmi hiteleshely kiadványai – Árpád- és Anjou-kor – Kiegészítések

A király megerősítő oklevele szintén Győrben kelt, ugyanazon szavakkal, mint a nádori oklevél (*Datum Jeurini, anno gratie M^o CC^o XL° IIII°*), így lehetséges, hogy a nádori oklevél kiállítása nem sokkal Béla oklevelének kiadása előtt történt. Béla bevezető szövege egyébként arról beszél, hogy ő maga rendelte magához Lászlót, aki megkérte őt, hogy az ítéletét, amelyet levelében eléje is terjesztett, erősítse meg (Mons Sacer I. 456.). Jelen oklevelet az újabb szakirodalom a pannonhalmi konvent hiteleshelyi működésének első bizonyítékaként értékeli, és Solymosi László feltételezte, hogy az itteni határleírást a nádori oklevél a hiteleshelyi kiadványból vette át (Solymosi 2006. 130–131.).

68

(+1245.
ápr. 26. előtt)

– (*Ladislaus palatinus et comes Simiguiensis*) [IV.] Béla király parancsára bevezeti a királytól elnyert birtokába Hudina ispánt, valamint annak Péter, Gurke, Bogdán és Potochinus nevű rokonait (*comitem Hudinam cum quatuor consanguineis suis, Petro videlicet, Gurke, Bogdano et Potochino*) a Somogy megyei, Dráván túl fekvő Vízközbe (*quandam terram Wisucz vocabulo, ultra Drawam, in comitatu Simiguiensi existentem*), és a királyhoz intézett levelében leírja a föld határait: *Ribinac* nevű víz mellett egy *gurtanfa* és egy mogyorófa (*avellana*); *Ribinac* mentén a *Ratcha* nevű víz, és Moys fia: Elekkel határosan egy kőrisfa és egy körtefa; a *Ratcha* mentén egy *gurtanfa*; a *Chasma* víznél egy *tulfa*; a garicsi (*de Garig*) népek; a *Chasma* mentén egy híd, ahol egy nagy út van, és egy *tulfa* meg egy *reketia*; a zágrábi püspök (*episcopus Zagradiensis*) földje; a *Chasma* mentén egy gyümölcsfa (*arbor pomi*); a *Churnuc* víz mentén egy hely, ahol a víz kiáradása miatt nem lehetett határjelet állítani, de egy *tulfa* nevű fára keresztet tettek; a csezmicsei népek (*populi Chesmice*) földje; a *Churnuc* víz mentén egy szilfa, majd egy *gurtanfa*; Dénes bán földje; a *Chornoc* víz mentén a *Musina* víz; egy mező, ahol egy *gurtanfa* áll; nagy út; három hársfa; Voinch bán fiának földje; egy mező; a *Ribinac* forrása (*caput Ribinac*); Voinc fiával határosan körbeér.

Tartalmilag átírta: IV. Béla 1245. ápr. 26. (RA 805. sz.) > IV. Béla 1256. (RA 1106. sz.) > Liber Privilegiorum 14. sz.: Nadbiskupski Arhiv Zagreb (Horvátország), Liber privilegiorum (DF 283555.)

Kiadása (TÁ): Kukuljević 1863. 83.; Kukuljević 1872. 125.; Tkalčić 1873. 84.; ÁÚO XI. 337–340.; Smičiklas IV. 274–276.

Regesztája (TÁ): Kukuljević 1896. 491. sz.; Blagay LXII.

A tartalmi átírást hordozó 1245. évi oklevelet hamisnak nyilvánította Karácsonyi János, érveit elfogadta Szentpétery Imre (HH 20–21. 95. sz.; RA 805. sz.). Eszerint „a főpapok és országzászlósok névsora a valódival összeegyeztethetetlen. Az évszámban pedig nem lehet hibát keresni, mert a rendes és uralkodói évszám összevág”. Ugyanakkor ha az oklevél dátumát egy évvel korábbra helyeznénk (1244. április 26.), akkor a teljes tanúnév sor illeszkedne a korba, de így tényleg ellentmondásba kerülnék a kitett uralkodási évvel. Mivel a másolatban mind az évszám, mind az uralkodási év római számokkal van kiírva, ezért *elvileg* elképzelhető, hogy az első átíráskor valahonnan lemaradt egy „I”, és felfedezve az ellentmondást, a következő másolatban hozzáigazították a másik tételt is. Az oklevél ugyanakkor tartalmilag nem feltétlen hamis: IV. Béla egy 1246. évi oklevele az itt megadományozott illetőket már az elnyert státuszukkal és birtokukkal említi, eszerint tehát meg kellett kapniuk az itteni adományokat (RA 829. sz.). Ez utóbbi oklevelet Szentpétery nem tekintette hamisnak, de megjegyezte, hogy „az 1245. ápr. 26-i hamisítvánnyal való összefüggése ezt az oklevelet is gyanúsá teszi”. Az adományt tartalmilag létezőnek fogadta el Zsoldos Attila és Weisz Boglárka is (Weisz–Zsoldos 2010. 476.). Mivel mindkét oklevelet a Liber Privilegiorum őrizte meg, ezért nem kizárható, hogy tényleg egyszerre hamisították őket, és a tartalmi átfedések innen erednek. Magunk óvatosságból hamisnak nyilvánítottuk a nádori oklevelet is, de arra mindenképpen fel kell hívni a figyelmet, hogy ha tényleg csak egy évvel lenne elcsúszva a keltezés, akkor semmi olyan tényezőt nem találunk, ami gyanúsá tenné a szöveget.

69

(1243–1245)

– oklevele alapján (*per litteras Ladizlai palatini*) Chom fia: István mester és fivérének: Mihálynak a fiai birtokolják Érd (*Erd*) földet és az ottani sziget harmadrészét, amelyet Thadeus fia: Jánostól vásároltak meg.

Említi: F. fehérvári örkanonok: DL 82950. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 218. B. 21.)

Kiadása (Eml): Zichy I. 27.

Regesztája (Eml): Bártfai Szabó 1938. 66. sz.; Bakács 1982. 138. sz.

Az adásvétel – más oklevelek alapján – 1243-ban történt (lásd ÁMTF IV. 570.), amelyet aztán több oklevélben is megerősítettek 1244 folyamán. László oklevelének is ez a legvalószínűbb keltezési éve, de elvileg a tágabb időszak is szóba jöhet. Az 1243. évi adásvételben egyébként még a sziget feléről (*medietatem cuiusdam insule*: ÁÚO VII. 140.) írtak, míg az itteni, 1270–1272 között kiállított említő oklevél már a harmadáról.

70

(1242–1245) – oklevelében (*coram predicto Ladizlao comite palatino... sicut in litteris eiusdem vidimus contineri*) elítéli Thadeuka fia: Thadeukát Zlaudus pozsonyi prépost Szántó (*Zamptov*) nevű birtokának a tatárjárás alatt történő feldúlásáért és az ezzel járó 80 márkányi károkozásért.

Említi: Türje nb. Dénes nádor 1248.: 76. sz. reg.

71

1245 **Türje nb. Dénes fia Dénes** (*Dyonisius palatinus et comes Symigiensis*): [Justus] bakonybéli apát (*abbas ecclesie de Bel*) a nádori poroszló: salamon (de Solomun) Márk segítségével a nádor színe elé idézte a pápai udvarnokok Ozorsukán lakó utódait (*liberos udornicorum de Papa, de villa Ozorsuka*): Athya-t és Damjánt, mondván, hogy az apátság malmai körül lévő 25 holdnyi földet egy darabka réttel együtt elfoglalták. Azok azt mondták, hogy ott az egyház a két malmon kívül semmilyen földet nem birtokol. Erre az apát bemutatta a [IV.] Béla király által rendelt bírának: Csák soproni, Hoholt vasvári és Demeter csanádi ispánnak az oklevelét (*litteras Chac comitis de Suprun, Hoholt comitis de Ferreo Castro et Demetrii comitis de Chanad, iudicum a domino rege Bela constitutorum*) azon 25 holdnyi föld visszaadásáról. Bár az oklevél elég bizonyítékul szolgált, a nagyobb biztonság kedvéért a nádor elrendelte, hogy az apát két rendtársával együtt tegyen esküt a föld ügyében. Miután a két fél a poroszló közbenjárásával összegyűlt az esküre, újlag a nádor színe elé járultak, aki a poroszlójától és a felektől megtudta, hogy az udvarnokok az apát esküje nélkül is visszaadták a földet és a rétet az egyháznak, amelynek határai a következőek: Tapolca (*Toplycha-Toplichka*) folyó melletti nagy fűzfa; egy (*vulgo*) *Ketbarana scele* nevű föld Ozorsuka felől egy holdnyi hosszúságban az Ana patakig (*in Anasede*); egy ér (*er*); ennek mentén (*per eundem er*) Szentlászló (*Sancti Ladizlai*) határa; tüskés bokrok; Tapolca folyó, és annak mentén körbeér. *Anno dominice incarnationis M^o CC^o XL° quinto.*

Eredeti: 19 × 10,9 + 1,5 cm, hártáján függőpecsétnek való bevágásokkal – PBFL Konventi levéltár, Caps. 64. A (DF 207010.)

Tartalmilag átírta: Balog Miklós asztalnokmester 1255.: PBFL Konventi levéltár, Caps. 65. C (DF 207033.)

Kiadása: ÁÚO II. 185–186.; PRT VIII. 288–289.; CDB VIII/17. sz.

Regesztája: CD VII/1. 366. (lat.)

1255-ben az udvarnokok felújították a pert Balog (Sinister) Miklós előtt (PRT VIII. 292–293.). Az *in Ana sede* (pontosabban: *Anasede*) szókapcsolat elvileg ragozott latin névszó (*sedis*) is lehetne, és akkor „Ana székhelye”, esetleg „Ana nyughelye” kifejezésként kellene értelmezni. Ám a folytatás úgy szól, hogy „és ugyanezen folyóvíz mentén délnek tart” (*et per eundem fluvium tendit ad meridionalem*), amely elárulja, hogy a magyar séd (kis patak, csermely) szót írták le. Az itt meg nem nevezett földet a Veszprém megyei, Pápától délre található Agyaglikkal azonosíthatjuk: PRT VIII. 51.

72

1246 Tomaj nb. Dénes nádor 1246. év alatt közölt oklevelét (CD IV/1. 442–444.) lásd a 44. sz. regesztában.

(1245–1246) – oklevele (*privilegium Dionisii quondam palatini comitis Symigiensis*) szerint Bugul fiainak: Pálnak és Pongrácnak Ládony (*Ladun*) faluban lévő része Byd fia: Pálra szállt, apjának, Bydnek a megölése miatt.

Tartalmilag átírta: Miklós országbíró 1275. okt. 13.: DL 101893. (Családi levéltárak, Batthyány család, Miscellanea, Németújvár, 2. 42. 87. 1.)

Kiadása (TÁ): HO VIII. 174–175.

73

1247 **Gutkeled nb. Dragun fia István** nádor és [Hahót nb.] Csák soproni ispán, királyi lovászmester (*Nos Stephanus palatinus et Chak comes Supruniensis magister agasonum regis*): amikor a király parancsából a Rába (*Raba*) és a Rábca (*Rabcha*) folyókon épült káros malmokat (*molendinis nocivis*) távolították el, akkor Sopron felé (*versus Suprunium*) járva a Rábaközben (*in Raba kuz*) lévő Vica (*Wiccha*) faluba értek. Ott találták a csornai (*de Churna*) egyháznak a saját udvarházában lévő malmát, amely a mederben igen jó gátakkal és árkok erős töltéseivel volt megerősítve (*molendinum... in cursu alvei optimis clausulis et validissimis fossatorum aggeribus vallatum firmiter et munitum*). A nádor és az ispán megtudta a vármegye minden – úgy nemes, mint nemtelen – emberétől, hogy ez a malom régtől fogva, amióta Sopron megye létezik, ott van, és ezidőtől kezdve a körülötte lévő földekben semmi kárt, és semmilyen embernek semmi nehézséget nem okozott, sőt, inkább a közös használat révén a javukra vált. Ez alapján a nádor és az ispán sértetlenül meghagyták a malmot az egyház számára, hozzátevé, hogy a tulajdonosai fordítsanak több törődést a töltések emelésében az árkok mentén (*non minor verum potior et efficacior opera sit adhibenda in accumulatione aggerum per alveorum fossata diligentius facienda*). *Actum anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quadragesimo septimo*.

Eredeti: 26,5 × 14 cm, díszes N kezdőbetű és záró grafikus díszítés, hártványjáról két oldalt két, fekete-világosbarna és fekete-arany selyemfonat lóg, a pecsét mindkettőről hiányzik – DL 318. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 35. 26.)

Tartalmilag átírta: Garai Miklós nádor 1415. febr. 21. (ZsO V. 271. sz.): DL 317. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 33. 50.)

Az eredeti oklevél és Garai Miklós 1415. febr. 21-i oklevelének 18. sz-i másolata: Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltárában, Csornai konvent magánlevéltára 5298. (DF 264909.); az eredeti oklevél 1806-ból való másolata uo. 5211. (DF 264821.); Garai Miklós 1415. febr. 21-i oklevelének 1806. évi átírata uo. 5297. (DF 264908.)

Kiadása: CD IV/1. 457–458.; UB I. 218–219.; a tartalmi átírás kiadása: CD X/5. 635–638.

Regesztája: Oszvald 1957. 241.; Tóth 1976. 207. (6. sz.)

74

- 1247 – oklevele (*literarum condam domini Stephani palatini anno domini millesimo ducentesimo quadragesimo septimo*) a Dráva (*Drawa*) és Mura közt fekvő Béla (*Bela*) birtok ügyében.

Átírta: Garai Miklós nádor 1383. aug. 26. > TÁ: Bebek Detre nádor 1398. jún. 17. (ZsO I. 5374. sz.): DL 42677. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, vétel 1877.)

Kiadása (TÁ): Zala II. 285.

75

- 1248 **Türje nb. Dénes fia Dénes** ítélete Zlaudus veszprémi püspök Szántó nevű birtokának ügyében, amely végül békés megegyezéssel zárul a püspök és Lukács fia: Guthalum között.

Eredeti: 29 × 9 + 1,8 cm, hártýája vízfoltos, természetes színű fonatáról a pecsét hiányzik – Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, oklevelek: Zántó I. (DF 200014.)

Átírta: IV. Béla 1251. > Vilmos egri prépost 1359. aug. 30. (Kumorovitz 1953. 520. sz.): Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, oklevelek: Tátika 37. (DF 200220.)

Kiadása: CD IX/7. 662–665. (kihagyásokkal és hibákkal); CDS II. 218. (részlet, CD alapján)

Regesztája: MES I. 374. (lat.)

Az oklevél egyetlen teljes kiadása több kihagyást és elírást is tartalmaz, ezért szövegét újraközöljük:

Dyonisius palatinus et comes Posoniensis omnibus presentes litteras inspecturis salutem in domino Ihesu Christo. Noverint universi, quod cum Thadeuka filius Thadeuce in insultu Tartharorum, cum adhuc regnum esset in persecutione et ipsi essent in Hungaria, destruxisset quoddam predium venerabilis patris episcopi Vesprimiensis Zlaudi nomine Zamptov, cum adhuc esset prepositus Posoniensis. Idem prepositus domino regi, cum rediret de partibus maritimis, et esset in Palyana, ipsam destructionem sua querimonia demonstravit, et postmodum litem coram Petro filio Syl inchoavit, et licet postea coram Ladizlao palatino causa diu ventilata fuisset, ita quod dampna omnia illata eidem domino Zlaudo, tunc preposito Posoniensi, nunc episcopo Vesprimiensi, iuxta statuta domini regis estimata fuissent in parte ad octoginta marcas, coram predicto Ladizlao comite palatino predictus Thadeuca manifeste et evidenti iudicio est convictus, sicut in litteris eiusdem vidimus contineri. Nam et exercitum castri Zaladiensis legitime missum in predium Watka cum domino episcopo, ipsum ad introducendum pro octoginta marcis et septem iudiciis, verberavit et impedivit manu violenta et armata. Tandem etiam quod rebellis idem Thadeuca extitit, nec iuri parere voluit coram nobis in quampluribus remansit iudiciis, et ipso Thadeuca sublato de medio, omnes terre et possessiones eiusdem ad manus Guthalum filium Luce sunt devolute, quem cum etiam idem dominus episcopus coram Stethano (*sic!*) tunc

palatino in pluribus convicisset iudicii, ita ut in Watka, Pobor, et Borlog fecit introduci pro illis octoginta marcis et iudicii episcopum memoratum. Et postmodum coram nobis, cum secundo essemus palatinus, idem Guthalum in multis remansit iudicii, tandem presentibus cognatis suis et commetaneis et consentientibus, idem Guthalum et frater suus Nicolaus statuerunt coram capitulo Albensi pro ipsis octoginta marcis et omnibus prefatis iudicii pacifice in perpetuum possidendum montem Warod cum pertinentiis, sicut in privilegio eiusdem capituli Albensis plenius vidimus contineri. Et postmodum sepedictus Guthalum et frater suus Nicolaus volentibus et consentientibus omnibus cognatis suis et commetaneis et permittentibus coram nobis predictum montem Warod iamdicto episcopo Vesprimiensi statuerunt, dederunt et assignaverunt pro memoratis octoginta marcis et omnibus iudiciis supradictis perpetuo pacifice possidendum, non ratione tamen episcopatus Vesprimiensis, sed pro destructione predii sui de patrimonio acquisiti. Cuius tamen montis prima meta incipit inter plagam orientalem et septemtrionalem inter duas vias, et ibi sunt due mete terree, et inde vadit directe versus meridiem ad pedem seu radicem montis supradicti, et inde vadit sub eodem monte recto tramite, neque ascendendo neque descendendo ad portam montis eiusdem, et inde transiens viam magnam, que veniet de Watka, cadit in quandam viam herbosam, in qua per metas vadit usque viam magnam, que veniet de Zamptov, et in ipsa via magna agreditur et veniet usque ad metas, que sunt communes cum villa Bosoy, et sic rediens iuxta terram predictae ville Bosoy ad metam priorem terminatur. Et nos iuxta consuetudinem approbatam regni Hungarie sepedictum episcopum in possessionem eiusdem montis Warod per fratrem nostrum pristaldum cause Laurencium filium Mathie manifeste et legitime fecimus introduci. Satisfactum autem fuit nobis tanquam iudici et pristaldo nostro Laurencio nominato per Guthalum sepius nominatum. Ad cuius facti memoriam plenior litteras nostras presentes dedimus sigilli [nostri] impressione roboratas. Datum anno gratie millesimo CC° XL° octavo.

Zlaudus ezen peréról, és az itt megkapott, váradi hegyen épült Tátika vár további sorsáról lásd: Rác 2000. 12–17.

76

1248

– (*Dionisius palatinus et comes Posoniensis*): amikor Eturuch pozsonyi várjobbágy a fiaival már többszörre arról panaszkodott, hogy a földjét ellepte az árvíz (*terra eius per inundationem aquarum fuisset occupata*), és nem lehet a vár hasznára fordítani, a nádor [IV.] Béla király parancsára egy Karcsa (*Korchan*) nevű, két ekényi üres várföldet adott neki és a fiainak: Simonnak, Szerafinnak és Péternek az öröklött birtokuk mellett, és megparancsolta, hogy pozsonyi udvarispánja: Ivánka (*per Ivanam curialem comitem nostrum Posoniensem*) és a várjobbágyok vezessék

őket be a földbe, amelynek határai a következők: *Zarazfuen* nevű tó (*stagnum*); karcsai (*de Carcha*) királyi serviensek földje; Pousa földje; Kenez és Woga Karcsa (*Corocha*) nevű földje; nagy út, amely Szent Bertalan apostol egyházához (*ad ecclesiam Bartholomei apostoli*) vezet; két másik út; *Agton* nevű tó; *Kech* nevű rét; *Borsousag*¹ nevű föld Woga és Kenez földjével határosan; *Borsousag*¹ nevű tó Tamás és Gutha földjével határosan; *Kerektou* nevű tó; *Vich* nevű forrás; az adományozottak öröklött földje; *Barch* és *Uchtus* nevű tó; Lukács udvarnokainak a földje (*terra udaornicum Luchei*); Gutha meg Tamás Karcsa (*Corcha*) nevű földje; *Barch* tó; *Zelustou* nevű tó; a mondott *Vich* forrás; a mondott *Zarazfuen*-nél körbeér. *Actum anno ab incarnatione Domini M^o CC^o quadragesimo octavo.*

Átírta:

a) IV. Béla 1253. (RA 989. sz.) > IV. László 1279. (RA 2979. sz.): Štátny archiv v Bratislave (Szlovákia), Pozsonyi oklevélgyűjtemény 1278 (DF 250385.)

b) Á-a > I. Lajos 1356. jan. 28.: nem fellelhető

Tartalmilag átírta: Roland nádor 1249. febr. 9.: 79. sz. reg.

Kiadása: Bartal 1847. Mantissa: XI–XIII.; ÁÚO II. 206–207. (Bartal 1847 után); Bartal 1937. 271–272. (Bartal 1847 után); CDS II. 217–218. (ÁÚO után)

¹ Vagy: *Bovsonsag*

Az oklevél jelenleg fellelhető egyetlen példánya IV. László király átírásában található meg, amely több helyütt szakadozott és olvashatatlan. A keltezése 1279, bár ez az eredetiben vízfolt miatt nem látszik, ott csak annyi vehető ki, hogy „anno ... [gratie?] M^o CC^o ... autem nostri anno septimo.” Bartal György 1847-ben Nagy Lajos állítólagos, ma már nem nyilvántartott átírata alapján adta ki a szöveget, amely szerint „Anno Domini M. CC. LXX. nono regni autem nostri anno septimo.” kelt László diplomája, így ezt kell elfognadni helyesnek (Bartal 1847. Mantissa XIV.). Az oklevél jelenlegi összes kiadása közvetlenül vagy közvetve Bartal ezen átírására megy vissza. Lajos oklevele mellett annak másolata is rendelkezésére állt, amely alapján a Lajos-oklevél hiányait kitöltötte (lásd Bartal 1847. Mantissa X. 1. jz.). László eredeti oklevele, amely rendelkezésünkre áll, szintén hiányos, ám nem pont azokon a helyeken, ahol Lajos oklevele volt kiszakadva, így látszik, hogy a kitöltött hiányok helyesek. Viszont a László oklevelében található átírat, és a Bartal által közölt Lajos korabeli másolat néhány ponton nem döntő jelentőségű eltérést tartalmaz, főként a hely- és személynevek írásmódjában. A kiadások csak a Bartal-féle alakot hozzák, mi itt a regesztában a László eredeti oklevelében található névformákat szerepeltetjük (kivéve ott, ahol László oklevele szakadt, vagy nem látható, és a szöveget csak Bartal kiadása nyomán tudjuk rekonstruálni). Emellett Wenzel Gusztáv újraközlése több helyütt eltért Bartal szövegeközlésétől, és – mint László eredeti okleveléből látható – hibásan. Wenzel okmánytára több olyan kihagyást tartalmaz, amely Bartalnál még helyesen szerepel (a szlovák kiadás teljesen Wenzel szövegét vette át, továbbíve a hibákat). Az alábbiakban közöljük a

további, nem tulajdonnevekre kiterjedő eltéréseket Wenzel kiadása és a László-féle átirat között. Ezen eltérések (főként a kihagyások) egy része tehát Bartal pontatlan átvételéből fakad, más része viszont tényleges eltérés Lajos másolata és László másolata között. Amelyik eltérés Bartalnál nem található meg (tehát Wenzel okmánytárának átmásolási hibája), az után egy [W] jelet írunk: 206. old.: 2. sor: *omnium salvatore* helyett: *vero salutari*; 7. sor: *deberet* helyett: *debet*; *domini Bele* helyett: *domini nostri Bele* [W]; 8. sor: *terram Karchan* helyett *terram castris Korchan* [W]; 8–9. sor: *vocitatum* helyett *vacuam*; 12–13. sor: *sufficientem* helyett *pertinentem*; 15. sor: *pertransiens ad* helyett *pertransiens vadit ad*; 17. sor: *eundo ad* helyett *eundo vadit ad*; 22. sor: *ducit Ecclesiam* helyett *ducit ad ecclesiam* [W]; 207. old.: 6. sor: *iuxta idem* helyett *iuxta illud idem* [W]; 25. sor: *datum* helyett: *actum*.

77

(1245–1246
vagy 1248)

– Béla (*Bylla*) falu húsz holdnyi földjét [a szentmártoni apátság] malmával együtt odaadja az apátságnak.

Említi: Pannonhalmi Regisztrum: PBFL Konventi levéltár, Caps. 61. 9. (DF 208315.)

Kiadása: PRT II. 255.; CDB: A pannonthalmi rendi levéltár 14. századi jegyzéke

A Regisztrum csak *Dénes nádort* említ, de legvalószínűbben Türje nb. Dénesről van szó, lásd Szócs 2010. 433. (ugyanakkor elképzelhető Tomaj nb. Dénes is, lásd Mons Sacer I. 522–523.)

78

1249.
február 9. –
Pozsony

Rátót nb. Domonkos fia Roland (*Nos Rolandus palatinus et comes Psoniensis*): Ethuruh pozsonyi várjobbágy elé hozta Dénes nádor oklevelét, amelyet tartalmilag átírt [77. sz. reg.], és az adományt maga is megerősítette. *Datum Psonii in octavis purificationis gloriose Virginis, anno gratie M^oCC^o quadragesimo nono*.

Átírta:

a) IV. Béla 1253. (RA 989. sz.) > IV. László 1279. (RA 2979. sz.): Štátny archív v Bratislave (Szlovákia) Pozsonyi oklevélgyűjtemény 1278 (DF 250385.)

b) Á-a > I. Lajos 1356. jan. 28.: nem fellelhető.

Kiadása: Bartal 1847. Mantissa: XIII–XVI.; ÁÚO II. 209–210. (Bartal 1847 után); Bartal 1937. 272–273. (Bartal 1847 után); CDS II. 222. (ÁÚO után)

Az oklevél szöveghagyományának ismertetéséhez lásd Türje nb. Dénes 1248. évi oklevelének a kommentárját (77. sz. reg.). Wenzel kiadásának eltéréseit itt is hasonló jelzésekkel közöljük: 209. old. 3–4. old: *predecessoris nostri nobis* helyett *predecessoris nobis*; 8. sor: *Dominico* helyett *Symeoni*; 13. sor hiányzó szavai: *Ethuruch et suos filios nominatos*; 16. sor: *et filii* helyett *et sui filii*; 18. sor hiányzó szavai: *facti concessimus*.

79

1249 Fejér György, majd az ő nyomán Knauz Nándor 1249. év alatt közli Miklós nádor oklevelének regesztáját, amelyben a nádor a garamszentbenedeki apát-ság népei számára mentességet biztosított mások bíraskodásával szemben (CD IV/2. 56.; MES I. 381.). Az oklevél nem létezik, Fejér Gilétfi Miklós nádor 1349. évi ugyanezen tárgyú oklevelével tévesztette össze, lásd PRT XII/B 100–101.; Gilétfi Miklós 1349. július 2-i oklevele: DF 237063. (MES III. 687–688.). A nádor egyébként nem közvetlenül adta ezen kiváltságokat, hanem megerősítette (többek között) és átírta I. Károly ilyen tárgyú 1328. évi adományát, lásd AOKI XII. 132. sz.

1250. dec. 4.
– Ótva

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Poseniensis*): a csallóközi udvarnokok századosai (*centuriones uduornicorum in Chollocuz*): légi (*de Leeg*) Bulsu, patonyi (*de Poton*) Ebes, féli (*de Feel*) Beca, patonyi (*de Potun*) Mihály, egy másik Patony faluból való Poka, patonyi Tek és Heten, pakai (*de Paka*) Cheeth, étei (*de Ete*) Ereus, tejedi (*de Teyed*) Dexe, lúcsi (*de Luchey*) Moxa, gellei (*de Gala*) Putus és Zeroa-i Péter bevádolták a színe előtt nádasi (*de Nadast*) Mihály fiait: Ivánt, Éliást és Chena-t, hogy ők is udvarnokok. Ám a csallóközi udvarnokok ispánja: Paka és a nevezett századosok vizsgálata alapján világos lett, hogy nem udvarnokok, hanem szabadok, és földjüket is régtől fogva használják. Ezért a nádor megerősítette őket szabadságukban. *Datum in villa Oltua in dominica ante festum sancti Nicolay proxima, anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo.*

Eredeti: 19,5 × 10,5 cm, pecsétje zsinórostól kiszakadt és hiányzik – DL 37459. (Családi levéltárak, Olgyay család)

Kiadása: Bartal 1860. 33–34.; ÁÚO II. 216. (Bartal nyomán); HOKI 18–19.; CDS II. 246–247.

Fordítása: Bartal 1860. 34. 1. jz.; Levéltárak 136–137.

Az oklevél aljából jelenleg félkörívben hiányzik az a rész, ahová a pecsétzsinór volt befűggesztve, ám 1879-ben még nem volt kivágva. A szövegét ekkor átíró Nagy Imre még „sárga-vörös selyem zsinóron függött pecsét nyomaival” látta a diplomát (HOKI 19.). Az oklevél az Olgyai család hagyatékából került elő, de a kelethelye valószínűbben Ótva, lásd ÁMTF II. 614.

80

1251
– Pozsony

– (*Nos Rolandus palatinus [et com]es Poseniensis*): amikor a gellei udvarnokokat elidegenítették [Pozsony megyétől] (*udwornici [de] villa Gala fuisset alienati in exilium*), földjüket Buda fiai: Márton és Ondoch udvarnokispánok maguknak bitorolták el. Amikor Roland nádorságának idején az udvarnokok visszatértek, a nádor nekik adta vissza a Buda fiai által elfoglalt földet, úgy, ahogyan azelőtt is birtokolták. Ám a nádor megtudta, hogy a visszaadás során az udvarnokok a saját földjük címén magukhoz vettek 25 holdnyit Buda fiainak örökségi jogon bírt földjéből is, amelyet Pál nevű poroszlójával visszaadott azoknak, úgy, hogy a poroszló leválasztotta azt az udvarnokok földjéről, beszámolva a nádornak a határaitól: *Barus víz (aqua)*; ingovány; Buda fiainak

a földje. *Datum anno gracie mill[lesimo ducent]esimo quinquagesimo primo, Posonii.*

Eredeti: 20,2 × 12 cm, hártýája erősen rongált, pecsétje zsinórostól hiányzik – DL 40028. (Gyűjteményekből, Magyar Nemzeti múzeumi törzsanyag)

Tartalmilag átírta: Kaplai János országbíró 1394. > Pásztói János országbíró 1395. dec. 4.: Slovenský národný archív (Szlovákia), Pozsonyi káptalan hiteleshelyi levéltára: Oklevelek 36. 1. 9. (DF 227504.)

Kiadása: HO VII. 40–41.; Szentpétery 1927. 69–70.; CDS II. 265.

Az elmosódott írású és szakadozott oklevél aljáról le lett tépve a pecsétzsinór, csakúgy, mint Roland 1250. dec. 4-i okleveléről (80. sz. reg.), ám az 1880. évi kiadás szerint még „függő pecsét nyomaival” volt látható, ami legalábbis a pecsétzsinór meglétét feltételezi (HO VII. 41.). A tartalmi átírásnál a DL-DF 5.1 adatbázis a közvetlen átíró oklevelet is Kaplai János országbírónak tulajdonítja 1394. dec. 5-i keltezéssel, ám a kibocsátó Pásztói János („Nos comes Joannes filius Dominici de Pelsu [!]”).

81

1251 Roland nádor 1251-re datált oklevelét (HO VIII. 57.) lásd 97. sz. regesztában.

1252.
febr. 18. –
Pozsony

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Posoniensis*): Jakab, dömölki apát (*Jacobus abbas ecclesie Sancte Marie de Demunk*) együtt az apátság kegyuraival: Tamás fia: Mártonnal és Merse fiai: Gergellyel és Fábiánnal a színe előtt megvádolták Papa fia: Mártont, hogy elfoglalta és illetéktelenül magánál tartja az egyháznak egy Kamond (*Kamund*) nevű 3 ekényi földjét, a hozzá tartozó réttel, a Marcalnál (*in Morzol*) bírt vízrészszel és a rajta lévő szolgálókkal (*servitor*) együtt. Márton szerint a föld mindig is az ő öröklött birtoka volt, a lakosai pedig az ő örökjogon bírt libertinus-ai. Miután a per hosszú ideje zajlott, a nádor, ahogy a per rendje megkívánta (*sicut ordo rei exigebat*), párbaj általi bizonyítást ítélt. A kitűzött határnapon a bajvívók már a küzdőtéren álltak, amikor [IV.] Béla király engedélyével és fogott bírák közbenjárásával a következő megegyezés született a felek között. Kamond az egyház tulajdonába kerüljön vissza a lakosaival együtt, ám az apát térítse meg Mártonnak a föld vármegyebeliek becslése szerinti árát. A föld minden egyes lakosáért egy márkát (*pro singulis singulas marcas*) fizessen az apát, ahogy a libertinus-oknál szokták (*more libertinorum*), de 20 ember fizetés nélkül kerüljön át az egyház jogába. Elérkezvén a kifizetés megegyezés szerinti határnapja, a felek megjelentek a nádor színe előtt, ahol Márton élőszóval előadta, hogy az apát mindenben kifizette őt, és az apát sem támaszt semmilyen követelést vele szemben. A nádor így a földet a szolgálókkal együtt az egyháznak ítélte örökös birtoklásra. A szolgálók neve a következő: Iván, Máté és a fia: Péter, Tamás és fiai: Timót, András, Syle és Buhtus, továbbá Fernes és Márk, Moyk és fiai: Lőrinc, Voccha, Much és Chege, Lőrinc fia: Miklós, Darka és fia: Mura, Gergely és fia: Farkas, ezen kívül Fábián, Mihály, Cheke, Emirih, Pouka,

Bana fiai: Karachun és Panka, Timót fiai: Timót és Micochu, továbbá Salamon, Benedek, Damse fiai: Beund és Solka, Salamon fia: Benedek, Chepkud és fiai: Mok, Mogd, Mortunus, Pentuk és Zukch, továbbá Vocha fia: Zuna. Az eljáró poroszló csótai (*de Chouuta*) Brazlov. *Datum Psonii in Dominica Invocavit anno dominice incarnationis M^o CC^o L^o II°*

Átírta: Veszprémi káptalan 1252.: PBFL, Caps. 40 F (DF 207022.)
Kiadása: ÁÚO II. 228–229.; PRT XII/A 437–438.; CDB XII/A 1. sz.
Regesztája: CDS II. 268.

82

1252.
 márc. 13.
 – Ótva

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Psoniensis*): per támadt a színe előtt Sáp (*Saap*) birtok ügyében egyrészt Boto és Budulo, másrészt Ivanka, Chenker, Samud, Mika, Miklós, Joakim, Tamás és Márton között, amely már hosszabb ideje zajlott, végül a nádor engedelmével a következőképpen egyeztek ki a felek. Boto és Budulo egy *Polaro* nevű szigeten lévő, két holdnyi hosszúságú és szélességű földet ad Ivankának és rokonainak, illetve a felsorolt fivéreinek, amellyel az összes köztük lévő perlekedés Sáp föld ügyében megszűnik. *Datum apud villam Oltua feria quarta post Dominicam Laetare proximam, anno dominicae incarnationis 1252.*

Másolata: DL 37567 (Családi levéltárak, Olgay család)
Kiadása: CD IV/2. 156.; CDS II. 269.

Az újkori (19. századi?) másolat záradéka: „Ex antiquis actis successorum familiae Saagi, descripsit Emericus Csenkey m.p.” Csenkey a pecsét helyét is berajzolta egy körbe írt „L. S.” (locus sigilli, a pecsét helye) felirattal. A szöveg ugyanúgy az Olgay család hagyatékából került a Magyar Országos Levéltár tulajdonába, mint az 1250. dec. 4-én, szintén Ótván kelt oklevél (80. sz. reg.). A nevek átírásában egy helyütt „Ioachun” szerepel, ezt értelmileg *Ioachimre* javítottuk, és a regesztában is így írtuk át. Az oklevél hitelét nincs okunk kétségbe vonni, részint a formulás részei, részint a tartalma alapján, hiszen a feleket később IV. Béla is megerősítette birtokukban egy-egy oklevéllel (ezek alapján Bot és rokonsága 2/3-ad, míg Ivanka és rokonsága 1/3-ad részét birtokolta Sápnak), lásd 103–104. sz. reg.

83

(1252. jún. 2.
 előtt)

– levelében arra kéri a veszprémi káptalant, hogy Iolat bánnak és a nádor Boymuch nevű poroszlójának adjanak egy káptalani embert, akik jelenlétében Iolat körbejárhatja a saját és a testvére tulajdonában lévő Nevegy (*Niwig*) nevű földjének a határait, a régi határjelek helyreállítása miatt.

Tartalmilag átírta: Veszprémi káptalan > Roland nádor 1252. jún. 2.: 85. sz. reg.

Kiadása (TÁ): Sörös 1908. 162.; CDB Guary család 1. sz.

84

1252. jún. 2.
– Pozsony

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Posoniensis*): Iolat bán elkérte a nádortól egy Boymuch nevű emberét poroszló gyanánt, hogy az ő és a veszprémi káptalan tanúságával körbejárják Iolat bán és testvére Nevegy (*Nywig*) nevű földjét, és a régi határait megújítsák. A nádor jogosnak tartva kérését, teljesítette azt. Később Iolat bán visszatért a veszprémi káptalan levelével (*litteras capituli Wesprimiensis*), amelyet a nádor teljes terjedelmében átirat:

A veszprémi káptalan jelenti a nádornak (*Nobili viro et honesto R. palatino et comiti Posoniensi*), hogy megkapta levelét [84. sz. reg.], és az alapján kiküldték egy emberüket: monoszlói (*de Monoslou*) Rubinus papot (*sacerdos*) Iolat bánnal és a nádori poroszlóval, akik jelenlétében a föld határait megjárták és régi határjeleit megújították. Azok visszatértükben jelentették a káptalannak, hogy semmilyen ellentmondást nem tapasztaltak, sem azon nemes férfiak (*nobiles viri*) részről, akiktől Iolat és testvére: Wid a földet vásárolta, sem a király udvarnokai, a király szőlőművesei és vadászkutya-gondozói (*wduornici domini regis, vinitores domini regis et caniferi*), sem a veszprémi püspök népei (*populi domini episcopi Wesprimiensis*) részéről, akikkel határosak, és körbejárták a különböző helyeken elterülő, 39 holdas földet (*quadraginta iugera terrarum minus uno, sita in diversis locis*).

A nádor a káptalani oklevélnek teljesen hitelt adva pecsétjével erősítette meg. *Datum Posonii in quindena Pentecostes, anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo.*

Eredeti: 37 × 14,3 + 1,6 cm, vízfoltos, hártvaszalagjáról pecsétje hiányzik – PBFL Guary család: Oklevelek, iratok (DF 257261.)

Kiadása: Sörös 1908. 162–163.; CDB Guary család 1. sz.

85

1252.
nov. 25. –
Pozsony

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Posoniensis*): még korábban, [IV.] Béla király parancsára a pozsonyi vár minden elidegenített földjét visszaadta a vár tulajdonába egy királyi jegyzék alapján, amely a pozsonyi várföldeket tartalmazta (*per registram domini Bele regis, super terras dicti castris confectum*), és ezek között volt egy Csandal (*Chondol*) nevű föld is, amelyet Tpusz fia: Miklóstól vett el és juttatott vissza a várföldek közé. Később Miklós panaszkodott a királynak, hogy a szolgálatot a király és a vár számára nem képes ellátni földjének kevés száma miatt. A király meghallgatva Miklós panaszát, a nádornak küldött levelében megparancsolta, hogy Miklósnak adja vissza a tőle elvett Csandal földet, vagy egy ugyanolyat, amelyen földművelést folytathat [RA 982. sz.]. A nádor pedig – engedelmeskedve a parancsnak – a teljesen lakatlan és üres Csandalt átadta poroszlójával, Jovánkával Miklósnak. A poroszló elmondása szerint a föld határai: Szempe (*Zemch*) falu földje; Morodek nevű várnépbeli (*quidam castrens nomine Morodek*) földje; Peech földje (*iuxta terram Peech*); *Beleder* nevű folyón lévő malom; *Zylod* nevű folyó; *Gelengus* nevű folyó; *Bocorus* földje; a mondott *Zilod* folyó; a zonci (*de Zwuch*) udvarnokok földje; *Plaza* nevű folyó; Szempe falu földjénél körbeér. *Datum Posonii in festo sancte Katherine, anno Domini M^o CC^o L^o secundo.*

Átírta: IV. Béla 1253. ápr. 16. (RA 990. sz.): Slovenský národný archív (Szlovákia), Pozsonyi káptalan magánlevéltára D 8. 73. (DF 227819.)

Kiadása: MES I. 400–401.; CDS II. 284–285.

IV. Béla átíró okleveléből kiderül, hogy az itt említett Pécs (Peech) egy pozsonyi várszolga volt, és 1253-ban Miklós az ő 36 holdnyi földjét is megkapta egy malommal együtt. Az ügy folytatására lásd még a 107. sz. regesztát.

86

1252. dec. 13.
– Pozsony

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Poseniensis*): Lothard és Endre királyi udvarnokok és a rokonságuk Udvarnok (*Vduornuk~Wduornuk*) faluból beidéztek Jovánka szolgagyőri várjobbágyot (*iobagionem castri Zulgageuriensis*), azzal vádolva, hogy Udvarnok faluban lévő földjét nem örökségi jogon bírja, hanem csak egy zálogba tett földön tartózkodik. A per már hosszú ideje zajlott a nádor előtt, amikor is a felek arról számoltak be, hogy a nádori engedély birtokában jeles férfiaknak, ti. Jánosnak, a csallóközi udvarnokok ispánjának (*comite wduornicorum de Chollokuz*), Fyn fia: Miklósnak és másoknak a közbenjárásával a következő megegyezésre jutottak. Lothard, Endre és az Udvarnok falubeli rokonságuk átengednek örökjogon való birtoklásra Jovánkának 22 és fél holdnyi Udvarnok faluhoz tartozó szántóföldet, 15 holdnyi ugyanott lévő, a víz kiáradásával tönkretett földet, négy kaszaaljnyi (*quatuor falcastra*) részesedést a rétből, és egy Kürt (*Kurth*) határaiban lévő elrekesztett halastavat a Sár (*Saar*) vízen, aminek a neve *Weyz*. *Datum Posenii in octavis Sancti Nicolay, anno Domini M^o CC^o quinquagesimo secundo*.

Eredeti: 26,2 × 10,5 cm, díszes N kezdőbetűvel, pecsétje zsinórostól hiányzik – Štátny archív v Bratislave (Szlovákia), Kondé család, balázsfai 1. (DF 251791.)

Tartalmilag átírta:

a) Pozsonyi káptalan 1303. máj. 4. (AOK I. 376. sz.): Štátny archív v Bratislave (Szlovákia), Kondé család, balázsfai 7. (DF 251797.)

b) Bebek István országbíró 1367. máj. 20.: Štátny archív v Bratislave (Szlovákia), Kondé család, balázsfai 28. (DF 251818.)

c) Szécsényi Frank országbíró 1399. aug. 30.: Štátny archív v Bratislave (Szlovákia), Kondé család, balázsfai 54. (DF 251844.)

Kiadása: Knauz 1875. 257–258.; CDS II. 286.; a tartalmi átírások kiadása: a) Knauz 1875. 245–246. b) Knauz 1875. 256–260. c) CD X/2. 723–724.

Az oklevél első teljes kiadására Knauz Nándor tollából került sor, aki a Kondé család 14. századi okleveleit közölte. Bebek István országbíró 1367. évi oklevele magába foglalta Roland oklevelének tartalmi átírását, amely nagyrészt megőrizte az eredeti szövegezést, csak lehagyta az elejéről és a végéről a formulás részeket, és a nádor többes szám első személyét harmadik személlyé alakította át. Knauz viszont ezen 1367. évi oklevél átírásakor a tartalmi átírás helyett Roland 1252. évi oklevelének teljes szövegét közölte (amely szintén a rendelkezésére állt, hiszen azt is a Kondé család levéltárában őrizték), minden

formulás résszel együtt. Így megváltoztatta István országbíró oklevelének szövegét, azt a látszatot keltve, mintha ott szó szerinti átírás lenne a tartalmi helyett, ráadásul ezt sehol nem jelezte, csak az eredetivel való összevetés során derülhet ki. A pozsonyi káptalan 1303. máj. 4-i tartalmi átírásában a halastó *Weyz* neve helyett mindenhol következetesen „Weizhel” vagy „Weyzhel” (Vejszehely) szerepel, vsz. ekkor már ez volt a tó bevett elnevezése (lásd AOKI I. 207).

87

+1252
– Pozsony

– (*Rolandus palatinus, comes Posoniensis et iudex...*): a színe elé járultak (...) [IV.] Béla király [oklevelével], amelynek tartalma a következő: Béla Budán időzve a báróival, az elébe járuló Ruch ispán és Schegzen ispán kérésére az ő csallóközi (*de Csallóköz* [!]) rokonaikat a királyi nemes serviensek közé emeli. [RA 761. sz.]. A nádor Béla oklevelét megerősítette a saját oklevelével. *Datum Posonii, anno ab incarnatione dominica* [!] *millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo*.

Másolata: Slovenský národný archív (Szlovákia), Pozsonyi káptalan hiteleshelyi levéltára: Oklevelek 9. E 1. (DF 226337)

Kiadása: CDS II. 289–290.

A kiadás a következő kihagyásokat tartalmazza: 289. old.: „Posoniensis, iudex” helyett: „Posoniensis et iudex”; 290. old.: „litteris nostris confirmare” helyett „litteris nostris *deberemus* confirmare”. Az újkori (kb. 18. századi) átírás először IV. Béla 1240. április 2-án kelt oklevelét írta le, majd Roland megerősítő oklevelét, amelyben Roland majdnem teljes terjedelemben (a corroboráció és a datáció elhagyásával) írta át Béláét még egyszer. Az átírás során a 18. századi kéz egyes szavaknak, amiket nem tudott kiolvasni, kihagyta a helyét. Ilyen pl. Roland intitulációjában a *iudex* utáni rész, ahol értelmileg a *Cumanorum* állhatott, bár a formula Roland idejére nézve mindenképpen korszerűtlen, nádori címben csak 1270-től jelenik meg. Béla oklevelének kiadása (az első, teljesebb átírás alapján): CD IV/1. 333–335.; CDS II. 48. Az oklevelet Fejér kiadása 1244. április 5-re keltezte, hibásnak nyilvánítva az utána szereplő 5. (valójában 4.) uralkodási évet. Ezt vette át Szentpétery Imre is (RA 761. sz.). Richard Marsina helyesebben 1240. április 2-ra tette a keletet. A másolat dátumformulája a következőképpen néz ki: „Datum Budae anno dominicae incarnationis millesimo, ducentesimo, quadragesimo, quarto nonas Aprilis regni quoque nostri anno quarto.” Fejér és nyomán Szentpétery a *quarto* elemet a dátumhoz számította, így az utána következő *nonas Aprilis* elemet április 5-nek vette, ami természetesen ellentmondásban áll az uralkodási évvel. Ha az évszámot csak a *quadragesimo*ig (1240-ig) számoljuk, akkor a *quarto nonas Aprilis* egy április 2-i dátumot mutat. Ez szintén ellentmondásos a kitett uralkodási évvel, ám nyelvtanilag mégis ez a valószínűbb, mivel az önmagában álló *nona* helyesen *nonis Aprilis* lenne, a *nonas* forma egyelőre álló számot feltételez. Ezzel szemben felhozható az, hogy a *nonas* formát valószínűleg a 18. századi átíró oldotta fel így, eredetileg egy *non* rövidítés állhatott. Az uralkodási évet egyébként minden kiadás

elrontotta: Fejérnél, Szentpétery-nél és Marsinánál is *quinto* szerepel, míg az átírásban egyértelműen *quarto* áll (lásd DF 226337.), így semmiképpen nem illeszthető össze a keltezéssel. Bár ez betudható a másoló hibájának is, lehet, hogy eredetileg tényleg *quinto* szerepelt. A DL-DF 5.1 adatbázis Béla oklevelének közvetlen másolatát 1244. április 2-i dátummal regisztrálta (ami semelyik értelmezésben nem jöhet ki), míg Roland átírásában 1244. április 5-i dátummal. Az oklevelek viszont az uralkodási év és a dátum összefüggésétől függetlenül is hamisak, mivel egyértelmű anakronizmusokat tartalmaznak, lásd RA 761. sz.: Béla oklevelének a hibáira. Roland oklevelében a *iudex*-formula (amely az utána lévő hiánnyal a *iudex Cumanorum* titulusra utal) egyértelmű anakronizmus, 1270 előtt ilyen nem fordul elő. Az oklevelek valószínűleg a 14. században, vagy az után készültek.

1253.
márc. 12.
– Pozsony

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Posoniensis*): a *Karcsa* faluból való Ethuruh és a fia: Szerafin, Szilveszter fia: Arazag és ennek fia: Ebed, Otmár fiai: Joakim és János, Zolunta fia: Iurk, Kelemen fiai: Debech és Otk, Tóbiás fia: Cheka, Mamley fia: Moramul és a fia: János, és Jakab fia: Bodo, pozsonyi várjobbágyok a nádor színe előtt bevádolták a *Karcsa* faluból való Syda fia: Wogya-t, Quencer klerikust, Kenes fia: Kema-t, Machow fia: Jakabot, Illés fia: Jovánkát, Mihály fia: Móricot és a rokonaikat, továbbá egy másik *Karcsa* faluból rokonaikkal együtt Fyntur-t, Fenies-t, Tuka-t, Meza-t, Chiper igríct (*ioculatore*),¹ pozsonyi várnépeket (*populos videlicet castris Posoniensis*), hogy az ő örökjogon bírt, régi határai között fekvő egy ekényi szántóföldjüket, a hozzá tartozó réttel és kaszálóval elfoglalták és maguknál tartják, továbbá egy másik helyen, ahol várnépekhez tartozó rétből és vízből a harmadrész örökségi jogon őket illetné, azt a részt nem bocsátják rendelkezésükre. A várnépek szerint a mondottak mind őket illetik régtől fogva, és a vádlókkal semmit nem bírnak közösen. A nádor meghallgatván a feleket, alkalmas tanúk állítását rendelete el. A kijelölt határidőre mindkét fél elegendő tanút állított, ám egyik fél sem akarta az ügyet esküvel eldönteni. Ezért a nádor megparancsolta, hogy a felek állítsanak gyakorlatlan bajvívókat (*pugiles inexaminatos*). A kijelölt napon mindkét fél kiállította bajvívóját a küzdőtérre, és amikor nem sikerült békét teremteni közöttük, a bajvívók összecsaptak, amiből Eturuh várjobbágy és rokonaik bajvívója került ki győztesen, a mondott várnépeké pedig alulmaradt. A nádor tehát elküldte poroszlját: *Bechul*-i Babul-t a pozsonyi káptalan emberével, *Crachynus* gellei pappal (*cum homine capituli Posoniensis Crachyno, sacerdoti Sancti Petri de Gallya*), és két *Bereyno*-i várjobbágygal: a kikiáltók előjárójával (*maiore praeconum*) és *Sur*-i Mátyás fia: Bolch-al, hogy iktassák be Eturuh-ot és rokonságát a per tárgyát képező földbe és a rét és víz harmadrészébe. Akik viszatérve elmondták, hogy minden várjobbágy és mások jelenlétében az összes rétet és vizet törvényes mérőkötéllal kimérve (*cum funiculis mensurando iuridicis*) három részre osztották, amelyből két részt meghagytak a várnépeknek, egy részt pedig, az egy ekényi földdel együtt,

kijelölték Eturuh és a rokonai számára. A föld határai: Debus ispán fia: Ábrahám Karcsa (*Karcha*) nevű falujába vezető út; Saul földje; karcsai várnépek földje; Saul földjén lévő patak; a mondott patak és a *Lapos Er* összefolyása; ugyanezen patak mentén egy híd; [- -]; Sebes fia: Ábrahám Karcsa nevű faluja; egy árok; *Aghtoh* nevű tó; egy nagy út; [- -] és ott körbeér. A rétnek és a víznek pedig a következők a határai: egy föld, amelyet a király ugyanezen Eturuh-nak adott; *Kech* ingovány; Kencsir háza; *Aghtoh* nevű tó; *Kech* víz (*aqua*); egy rét; *Barcs* tó, ahol a tiszta víz, amelyet *gyolcs*-nak neveznek (*stagnum Barcs, cuius aquae puritas, quae gyolcs dicitur in vulgari*) Eturuh-ot és rokonait illeti; nagy út; egy tó; *Nagytoh* nevű tó; egy hármassarokhatár, amely Györgysoka (*Gyurgsuka*) népeinek földjét, a karcsai várnépek földjét, és Ethuruh és rokonsága földjét választja el egymástól; *Megyetho* nevű tó, Györgysoka irányában; egy sziget, amely [elválasztja] a földet Buzad földjétől és Györgysoka népeitől (*venitur ad quandam insulam, terram a terra Buzad et populorum de Gurgsuka*); *Barcs* nevű tó, amely a mondott Buzadot illeti, a tó alatt lévő föld pedig Eturuh és rokonságának a tulajdona; egy szeglet (*unus angulus*); *Aghtoh* nevű tó, Pósa rétével határosan; *Aloan* nevű tó, ahol Gicta-val és Pósával határos, és a *Kech* nevű víz teljesen Ethuruh-ot és a rokonait illeti; a *Kech* mentén a *Curloustho*² nevű tó Gicta földjével határosan, és ott körbeér. *Datum Posonii in festo Gregorii papae, anno Domini 1253.*

Másolata:

a) Primási Levéltár, Esztergom, Pozsonyi káptalan országos levéltára 9. M 1. (DF 261236.)

b) 1941-ben a Magyar Országos Levéltárban az Etrekarcsai Lukács család anyagában, a pozsonyi káptalan 1702. évi átírásában (nem fellelhető)

Kiadása (M-a alaján): Bartal 1847. Mantissa: XVI-XIX.; ÁÚO II. 242–245.; Bartal 1937. 267–270.; CDS II. 292–294.

Regesztája: MES I. 404. (lat.); Bartal 1941. 105–107. (bizonyos részletek szó szerinti fordításával)

¹ M-b: *ioculatores* ² M-b: *Burlous tho*

Az oklevél csak két 18. századi másolatban maradt fent, amelyben néhány szó helyét kihagyták, más szavakat modernizáltak. Az egyik másolat Bartal Aurél 1941-ben kiadott könyve szerint 1702-ből való, és az Országos Levéltárban az Etrekarcsai Lukács család anyagában volt található (Bartal 1941. 105., 185. 19. jz.). Ennek már Pais Dezső is megpróbált a nyomára bukkanni 1953-ban egy szövegtkülönbség pontos felderítése miatt, a következőket írva: „Megpróbáltam ez a rendkívül fontos adatot – amennyire csak lehet – pontosan megállapítani. Mikešy Sándor volt szíves utánajárni a dolognak. Azonban egyelőre nem sikerült felderíteni, mi van az eredeti oklevéllel vagy oklevélben, illetőleg ennek másolatában.” (Pais 1953. 99.). A másolat ma már nincsen meg, mivel az Etrekarcsai Lukács család anyaga (talán 1945-ben) elégett. Bartal Aurél még látta, de sajnos nem adta ki külön a szövegét, csak kettő, általunk is jelölt eltérést regisztrált. A helyzetet homályosabbá teszi, hogy Bartal Aurél 1937-es könyvében felsorolta azokat

az iratokat, amelyeket a Bartal család a Magyar Országos Levéltárban (akkor: Magyar Királyi Országos Levéltárban) helyezett el (Bartal 1937. 298–304.), ám ezek között nem volt 1702-re keltezett anyag. A mindenhol kiadott a-másolat az első határjárás során az egyik Karcsa nevű falut egyszer Debus fia Ábrahám, másodszer Sebus fia Ábrahám falujának nevezi, amiből az egyik biztosan rontott alak, vélhetően az első. A határjárás egyes pontjait beazonosította Bartal Aurél (Bartal 1941. 105–108. ill. 181.). Az oklevélben szereplő jokulátor(-ok) neveit és lakhelyét részletesen kielemezte: Pais 1953. 99–102. Ezzel kapcsolatban lásd még Bartal 1941. 185.

89

(1248–1253.
júl. 1. között)

– oklevelében (*litteras domini Rolandi p[al]latini et comitis [P]osoniensis*) nyilvánítja, hogy Berweynus, a pozsonyi vár hirdetőinek (volt?)¹ előjárója (*Berweyno, quondam mayore preconum castri Posoniensis*) a Monar nevű földet királyi adomány jogán birtokolja, és a földet meghagyja Berweynus kezén akkor is, amikor más – [IV.] Béla király regisztruma szerint a pozsonyi vártól elidegenített – földeket visszaadott a várnak.

Tartalmilag átírta: Pozsonyi káptalan 1253. júl. 1.: DL 380. (Kincstári levélből, MKA, Neo-regestrata acta 378. 11.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO VII. 358–359.; CDS II. 290., 300–301.

¹ Az 1253. évi tartalmi átírásban már *volt* előjáróként emlegették, hogy Roland oklevelének kiadásakor mi volt a pontos titulusa, nem állapítható meg.

Roland oklevelének *terminus post quemje* a nádori cím elnyerése, *terminus ante quemje* pedig az azt tartalmilag átíró pozsonyi káptalani oklevél keletje. Ám a záró időpont némi feltételezéssel tovább szűkíthető. Roland 1252. nov. 25-én kiadott oklevele (86. sz. reg.) nagyon hasonló tartalmat közöl: Roland elvette Tpuz fia Miklóstól a földjét és visszaadta a pozsonyi várnak, Béla jegyzéke alapján. Ám Miklós panaszára Béla visszaadta neki ezt a földet, így Roland beiktatta a birtokba. Eszerint tehát 1252 novemberében már megtörtént az elidegenített földek visszavétele az említett jegyzék alapján (sőt, már a felülvizsgálata is, ami minimum néhány hónapot biztosan igénybe vett). A mostani oklevél pedig (amennyiben a káptalani átírás nem egyszerűsített rajta) azt állítja, hogy Roland eleve meghagyta Berweynus kezén a földet, amikor a visszavételek történtek („*ipsa terra Monar apud eundem Berveynum ordine iudiciario ab eodem palatino et comite Posoniensi pro lato relicta fuisset, prout in litteris eiusdem palatini continetur*” CDS II. 301.). Így valószínű, hogy az ezt nyugtázó oklevél is akkortájt kelt, amikor a visszavételek és a kivételek rögzítése történt, tehát 1252 novembere előtt. De ez nem teljesen biztos, így a záródátumnál megmaradtunk a hagyományosan következő 1253. július 1-jénél.

90

(1253. júl. 6. előtt) – oklevelében (*secundum continentiam nostrarum litterarum memorialium*) bírságban marasztalja el a borozdi (*de villa Borost*) udvarnokokat Lőrinc ispán fiai: Sándor, István és más fivérek ellenében.

Említi: Roland nádor 1253. júl. 6.: 92. sz. reg.

91

1253. júl. 6. – Pozsony – (*Nos Rolandus palatinus et comes Poseniensis*): a borozdi (*de villa Borost*) udvarnokok: Icol és fia: Tiborc (*Tiburtius*), Medve (*Medve*), együtt ispánukkal: Pous-sal megvádolták a színe előtt Lőrinc ispán fiait: Sándort, Istvánt és más fivéreiket, hogy két ekényi földjüket elfoglalták és maguknál tartják. Erre azok azt felelték, hogy amikor a megboldogult Gergely győri püspök [IV.] Béla király parancsára (*Gregorius episcopus lauriensis bone memorie auctoritate domini Bele illustris regis nostri*) Vas megyében (*in comitatu Vosvariensi*) a földek ügyében vizsgálódot, akkor az említett udvarnokok az ispánjukkal: zsirai (*de villa Syra*) Simonnal perbe vonták őket, ám a püspök ítélete alapján a föld örökségi jogon őket illette, és erről a püspök nekik oklevelet is adott. Lőrinc fiai a nádor által kijelölt időpontra bemutatták az oklevelet, amely szerint a mondott két ekényi föld Lőrinc ispán fiait illeti örökségi jogon a borozdi udvarnokok ellenében. A nádor megkérdezte az udvarnokokat, hogy ellentmondanak-e az oklevél tartalmának, ám azok nem mondtak ellent, és átengedték a földet a meglévő határai alatt Lőrinc ispán fiainak örökös birtoklásra. Ezután Lőrinc ispán fiainak kérésére a nádor a poroszlójával: csókai (*de Chouca*) Brazlaus-szal megújította a föld régi határjeleit. Lőrinc fiai pedig eltekintettek azon bírságoktól, amellyel a nádor memoriális oklevelében elmarasztalta az udvarnokokat [91. sz. reg.]. *Datum Posenii in octavas sanctorum apostolorum Petri et Pauli, anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo tercio.*

Eredeti: 33 × 10 + 2,1 cm, hártája vízfoltos, vörös selyemfonaton függő pecsétje nagyrészt ép – DL 40031. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, vétel 1889). Ennek 18–19. sz.-i másolata: DL 68188. (Családi levéltárak, Kisfaludy család idősebb ága 407.)

Említi: Sixtus mester 1272. júl. 12. (DL 40098.)

Kiadása: Horvát 1833. 85–86.; CD VII/3. 34–35.; UB I. 231–232.

Regesztája: Kubinyi 1867. 50.; CDS II. 301. (lat.)

A pecsét leírása (DL-DF 5.1 DL 40031.): „Természetes sötét színű viasz, kb. 55 mm, függőpecsét. Ábra: pajzs, három sarkában egy-egy levél, benne virág? Felirata: 1. sor:---DOMINICI MAGISTRI --- --RVM REG---2. sor: ROLANTI MGRI. Sérült: kb. 15 % hiányzik.” Horvát István a következőképpen olvasta a pecsétfeliratot 1833-ban: „DoMINICI MAGISTRI tavERNICORVM. REGis” ill. „ROLANTI V(íri) N(obilis) G(eneris) R(atold)I.” (Horvát 1833. 86.). A magyarázatot Nyáry Albert adta meg Roland 1255. évi pecsétje alapján (103. sz. reg.). Eszerint a pecsét eredetileg nem is Roland számára készült, hanem apjának, Domonkosnak, aki tárnokmester volt 1238 és 1241 között, és Roland is az ő pecsétjét használta tovább azzal az átalakítással, hogy a pajzs mellé

odavészte a nevét és a MGRI (magistri) címet (Nyáry 1886. 74.; lásd még Körmendi 2009. 410.). A pecsétmező *magistri* címét az indokolhatja, hogy Roland elsőként a pohárnokmesteri (1241) és az asztalnokmesteri (1242–1245) méltóságokat kapta meg (Archont. 1000–1301. 348.). A bemutatott oklevél Gergely győri püspök 1237. évi levele (DL 40014., UB I. 173–174.), itt azt is elárulják, hogy a nádori oklevélben meg nem nevezett és nem lokalizált föld „in villa Tuchuruch” található, amely a mai Vas megyei Tokorccsal azonosítható (Csánki II. 804.).

92

1253.
dec. 20.
– Pozsony

– (*Nos R. palatinus et comes Poseniensis*): a nádor színe előtt B[ytka] megvádolta István fia: [Konrád] comes-t, hogy az ő kezét jogtalanul vágta le. Erre [Győr nb. Óvári] Konrád azt felelte, hogy a törvényt betartva vágta le a kezét, mert Bytka az egyik Sergud nevű serviens-ét és jobbágyát megölte. Később Sergud rokonai bevádolták Bytka-t Konrád színe előtt, mivel Bytka is az ő telepesként ott tartózkodó jobbágya volt (*quia et ipse Bytka jobagio ipsius more hospitem commorans fuisset*). Mikor a földjének szokásjoga szerint (*secundum consuetudinem terre sue*) a tövényes rend betartásával a megölt Sergud rokonait kielégítette, az ítéletért rá eső részként Bytka jobb kezének megcsonkítását választotta, és nem mást vett el tőle. A nádor meghallgatván a feleket, Bytka számára bizonyítást (*probationem*) rendelt el, ám ő semmit nem vállalt el ügyével kapcsolatban. Erre Konrád comes és két vele egyenrangú ember részére a saját kápolnájában leteendő tisztítóesküt ítélte (*sacramentum purandum iudicavimus in nostra capella*). Konrád két nemzetségbelijével: Demeterrel és Sándorral együtt a nádor által megjelölt időpontban a kápolnájában letette az esküt. *Datum Posenii, in quindena Sancti Nicolay, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo tertio.*

Eredeti: 18 × 7,4 cm, sérült, befűzött hártaszalaggal, hátán a zárópecsét foltja – DL 38659. (Családi levéltárak, Óvári család, Győr nembeli)
Kiadása: Szovák 1989. 315–316.

Szovák Kornél szerint az itt említett nádori kápolna a pozsonyi várkápolnával azonosítható, lásd Szovák 1989. 303–304.

93

1254. ápr.
3. – Buda
mellett

–, B[enedek] kalocsai érsek és királyi kancellár, István szlavón bán, valamint Csák tárnokmester és soproni ispán (*Nos B. miseratione divina archiepiscopus Colocensis, aule illustris regis Hungarie cancellarius, Rolandus comes palatinus et Poseniensis, Stephanus dux totius Slavonie, Chak summus camerarius et comes Supruniensis*), [IV.] Béla király békebíráinak (*arbitratores domini B. incliti regis Ungarie*) oklevele: a király őket békebírának jelölte ki, hogy helyreállítsák a békét Béla és [II.] P[remislaus Ottokár], cseh király között (*inter prefatum dominum nostrum regem et P. illustrem dominum regem Boemie*), miután csatlakoztak hozzájuk bírótársként a cseh király által kijelöltek: B[rúnó] olmützi püspök, Nova Domus-i Wythyco, Messe-i Ottó, Kadoldus Orphanus és Ternai Wykardus (*venerabili in Christo patre B. Dei gratia episcopo Olmocensi,*

Wythycone de Nova Domo, Otthone de Messe, Kadoldo orphano, Wykardo de Terna, ex parte prefati P. domini regis Boemie), akikkel a következő egyezségekre jutottak. Béla és örökösei a Stájer Hercegséget (*Ducatum Stirie*) minden tartozékával és jogaival örök jogon birtokolni fogják a következőképpen: a Magyarországtól Bajorországig végighúzódó, Semmering nevű hegység vízválasztója mentén a Mura folyóba folyó vizek jellemlik ki a határt (*a summitate montis, qui dicitur Semernyk ... ab Hungaria in Bawariam protenduntur ... cursu aquarum versus Muram ab eadem summitate montium decurrencium, terminos distinguente*). Schwarzenbach vára (*castrum Suarchumpah*) akkor is Bélát illeti, ha az a vízfolyások szerint nem esne bele az ő részébe. A Semmering hegységtől a Dunába tartó folyók folyása által határolt rész az egész Osztrák Hercegséggel (*cum toto Ducatu Austrie*) pedig a cseh királyt illeti örökös birtoklásra. Ezen kívül Béla az általa birtokolt részből Imberg úrnőjének (*domina de Impirg*) elégtételt fog adni, hogy az úrnőnek ne legyen oka semmit visszatartani az Osztrák Hercegségből a cseh király ellenében, és a cseh király is elégtételt ad a feleségének és utódainak, hogy ha a király hamarabb halna meg, akkor a felesége és örökösei ne követeljenek semmit Bélától. A felek rokonainak és barátainak az ügyeiről akkor rendelkeznek, ha a két király egy közösen kijelölt helyen és napon találkoznak megbeszélésre és tárgyalásra. Hogy Béla a fenti cikkelyekből semmit ne változtasson meg, a kibocsátók a nevében esküt tettek és az oklevelet megpecsételték. *Actum anno Domini M^o CC^o L^o IIII° apud Budam, sexta feria ante Dominicam palmarum.*

Eredeti: 23,2 × 12 + 1 cm, pecsétek számára befűzött hártvaszalagokkal, illetve hártvaszalagoknak való bevágásokkal – Státní Oblastní Archiv v Treboni (Csehország), Rozembersky archiv: Historica a listini 1. 3. (DF 289199.)

Kiadása: CD VII/1. 300–301.; CD VII/5. 310–311. (1257. évszám alatt); Lampel 1887. 429.; CDBoh V/1. 59.; CDS II. 306.

Regesztája: Tóth 1976. 208. (19. sz.)

Fordítása: Békeszerződések 70–71.

A ránk maradt oklevél a cseh király képviselőinek a példánya lehetett. Lásd még: Békeszerződések 69–70.; ill. Pauler II. 223–224. A békét véglegesen 1254. május 1-jén kötötték meg, Pozsonyban.

94

1254. szept.
29. – Vasvár
mellett

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Poseniensis*): amikor a nádor B[é]la király parancsára Vas megyében (*infra comitatum Ferrei Castris*) a vasvári vár illetéktelenül elidegenített földjeinek a visszavételét végezte, akkor a vasvári káptalan (*capitulum ecclesie Sancti Micaelis de Ferro Castro*) bemutatva neki Béla király oklevelét a következő tartalommal:

A király a vasvári egyháztól egy területet, amely a vár alatt terült el a domonkos monostor mellett (*aream ecclesie de Castro Ferreo in suburbio eiusdem castris iuxta monasterium fratrum predicatorum existentem*), Péter prépost és az egész káptalan beleegyezésével elvett, és a domonkosoknak adott kertművelés céljára (*pro orto parando*), cserébe a vasvári egyháznak egy *Lapsa* nevű, két ekényi várföldet adott minden tarto-

zékával és haszonvételeivel, örökös birtoklásra, és leírta határait [RA 1004. sz.].

A nádor az oklevél alapján változatlanul meghagyta a földet az egyház birtokában. És bár maga az oklevél elegendőnek tűnik az ügy bizonyítására, a nádor a nagyobb bizonyosság kedvéért és a domonkosok kérésére maga is pecsétjével megerősített oklevelet állított ki. *Datum apud Castrum Ferreum, in festo Sancti Micaelis anno gracie M° CC° quinquagesimo quarto.*

Eredeti: 25,6 × 17,5 cm, kék-vörös selyemzsinórjáról a pecsét hiányzik – Szombathelyi Püspöki és Vasvár-Szombathelyi Székeskáptalani Levéltár, Székeskáptalan Magánlevéltára, Vasvári káptalan: Rendezett iratok 1. 3. (DF 279068.), ennek 18–19. századi *másolata:* Vas Megyei Levéltár, Vasvári Dom. 769. (DF 262296.)

Kiadása: HO IV. 35.; ÁÚO VII. 369–370.; UB I. 235.; IV. Béla oklevelének a kiadása: HO IV. 27–28.; ÁÚO VII. 151.; UB I. 233.

Regesztája: CDS II. 315. (lat.); Kóta 1997. 16.

Az itt említett cseréről és a domonkos monostorról lásd Fehér 1942. 13. (az oklevél facsimiléje: uo. 15.). Fehér IV. Béla adományát 1244-re tette, és ebből az oklevélből kiindulva a kolostor alapítását 1241-re helyezte. Ennek kritikájára lásd Iványi 1992. 31–34. Zágórhidi Czigány Balázs Péter prépost említése miatt Béla oklevelét is 1254-re keltezte: Zágórhidi 1996b. 394–395.

95

1254.
szept. 30.
– Vasvár
mellett

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Poseniensis*): a vasvári vár urai (*de Vrey*) várnépei: csói (*de Choy*) Pál, Bana várnagy (*castellanus*), sótonyi (*de Solton*) Basileus fia: Farkas, Belkus fia: Simon, Vata fia: György és oladi (*de Olod*) György várjobbágyok bevádolták a nádor színe előtt Panyit comes-t, hogy Urai földből 80 holdnyit az ő Nick (*Nichk-Nickch*) nevű földjéhez csatolt. Panyit azt felelte, hogy az ő Nick nevű földje a régi határjelei között terül el. A nádor erre esküt rendelt el, ám Basileus fia: Farkas és Bana nem merték a föld ügyében az esküt letenni, hanem meghagyták a földet annak határaival Panyit ispánnak, miként erről a felek a nádor színe előtt beszámoltak. A föld határai: *Keurus*; nyárfa; egy nagy körút (*rotunda... magna via*) mentén található körtefa; két hold közötti (*inter dua iugera*) rész, amelyet (*vulgo*) *dulew*-nek neveznek; körtefák; Család (*Chalad*) föld. *Datum apud Ferreum Castrum, in crastino Sancti Michaelis, anno Domini M° CC° quinquagesimo quarto.*

Eredeti: 20,3 × 11 cm, pecsétje szalagostól hiányzik, a befűggesztés helye kitépve – DL 39251. (Bécsi levéltárakból kiszolgáltatott iratokból: I, Bécsi levéltárakból kiszolgáltatott iratok)

Átírta: Győri káptalan 1368. febr. 24 – DL 41735. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1842. 20.)

Kiadása: CD IV/2. 258.; UB I. 235–236.

Regesztája: CD VII/1. 303. (lat.); CDS II. 315. (lat.)

96

1254
(második
fele)

– oklevele (*littere privilegiales ipsius domini Rolandi palatini*): amikor [IV. Béla] király megbízta azzal, hogy a nevében (*vice sui*) vizsgálja felül az egész országban a váraktól jogtalanul elidegenített földeket, és adja vissza a váraknak, és éppen Vas megyébe (*ad comitatum Castriferrei*) ért, akkor csói (*de Koy*) Pál, Bana várnagy, Lőrinc fia: Tivan, Balázs [recte: Basileus] fia: Farkas és ugyanezen vár más jobbágysai a nádor színe elé hívták Zeech fia: Pósat és rokonait Szécs (*Zeech*) faluból, azzal vádolva őket, hogy a várföldből egy darabot, ti. Balozsajból és Kovácsiból (*de Balase et Kouach*) elfoglaltak és maguknál tartanak. Erre Pósa és rokonai azt felelték, hogy ők a várföldek közül semmit nem bírnak, hanem ezt a földet még a tatárok betörése előtt, Hahold ispán és Kázmér veszprémi prépost (*tempore Haholdi comitis et Cazmerii prepositi Vespri-miensis*) – akiket Béla király a vasvári vár földjeinek visszavételére nevezett ki – idején választották el Szécs falu számára. Minderről a nevezettek által kiadott pecsétetes oklevelük van. Az oklevelet bemutatva a nádor látta, hogy Pósanak és rokonainak Szécs faluban elkülönített földje van az ott leírt határok között. Mikor pedig az oklevélnek a mondott várjobbágysok nem mondtak ellent, a nádor a földet Pósanak és rokonainak engedte át, leírva határait.

Tartalmilag átírta:

a) Szécsényi Frank országbíró 1402. aug. 1. (ZsO II/1. 1815. sz.): DL 42777. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzssanyag 1913. 52.)

b) TÁ-a > Vasvári káptalan 1402. aug. 15. (ZsO II/1. 1831. sz.): DL 49584. (Családi levéltárak, Rummy család 18. 8.)

Kiadása (TÁ-b): HO VIII. 57. (1251. évszám alatt); UB I. 247. (1255. évszám alatt)

Regesztája: ZsO II. 1815. sz.

A tartalmilag átíró oklevél eredeti példánya (TÁ-a) annyira ronggált, hogy a szövege majdnemhogy használhatatlan, így a kiadások a vasvári káptalan átírását használták. Az oklevelekből megtudhatjuk, hogy 1402-ben a per folyamán a nádori oklevelet bemutatták eredetiben, továbbá Erzsébet királyné 1271. évi átírásában (RD 93. sz.), és IV. László 1272. évi oklevelében, amelyben megerősítette Erzsébet előbbi oklevelét, ezáltal átírva Roland szövegét is (RA 2339). Ma már egyik oklevél sincs meg, ahogy nincs meg az itt Roland által említett oklevél sem, amelyet Hahold ispán és Kázmér prépost állított ki a Pósa földjének ügyében. Az országbírói oklevél kicsit később arra is utalást tett, hogy a nádor a határokat is leírta oklevelében, bár erre részletebben nem tértek ki. Az oklevél keltezésében segíthet, hogy Roland nagyon hasonló tartalmú okleveleket adott ki 1254. szept. 29-én és 30-án Vasvár mellett, szintén a várföldek ügyében intézkedve (95–96. sz. reg.). Ezek szerint tehát ekkortájt végezte ezt a feladatot. Ráadásul a szeptember 30-i oklevelében szinte ugyanezen várnépek járultak a színe elé, mint akiket itt említettek, bár ott még „Farkasius filius Basilii”, míg itt „Farkasius filius Blasii” szerepel (azaz Bazileusz helyett Balázs), ám ez utóbbi biztosan az 1402. évi tartalmi átírás tévesztése, hiszen ugyanazon emberekről lehet szó. Roland egy másik, 1255-ben kelt ok-

levelélben is ugyanezen vádlók szerepelnek, ám ott a per elhúzódott, mivel az alperes számára határnapot jelöltek ki bizonyítékai bemutatására (99. sz. reg.). Mindkét kiadás hiányos. Hans Wagner kipótolta a Hazai Okmánytár hiányait és helyesbítette egy helyütt az előírását, ám egy b-átírás alapján kitakart szót (*dilnoscitur*) hibásan pótolta ki, az eredetiben (a-átírás) éppen látszik, hogy ott *distinctam* szerepel. Ezen kívül mindkét kiadás hibásan adta meg az oklevél keltét. A Hazai Okmánytár valamiért 1251-re keltezte, míg Wagner 1255-re, és az átírás keretszövegét is ebben a formában hozza. Az oklevelekben jól olvashatóan *quarto* az évszám utolsó tagja, azaz Roland oklevele 1254-ben kelt.

97

- 1254 – (*Nos Rolandus palatinus et comes Poseniensis*): a pannonhalmi egyház (*ecclesia Sancti Martini de Monte Pannonie*) azzal vádolta meg a színe előtt a fényi (*de villa Fen*) udvarnokokat, hogy az egyháznak egy ugyanezen faluban található, törvényes és régi határai között fekvő földjét nem engedik át, és a föld határjeleit le is rombolták. Azok azt felelték, hogy ők nem bitorolják az egyház földjét, és azok a határok, amelyeknek a lerombolásáról panaszkodtak, nem voltak törvényesek, hanem az egyház erővel emelte fel azokat. Az egyház bemutatta a nádornak az ezen föld ügyében szerzett okiratait, ti. Barc fia Miklós volt nádor két oklevelét [8. sz. és 18. sz. reg.], Dénes volt nádor egy [48. sz. reg.], és Béla magyar király egy oklevelét [RA 624. sz.] (*duo paria privilegiorum Nicolay quondam palatini filii Borch, tercium Dyonisii quondam palatini, quartum vero Bele illustris regis Hungarie*), amelyeket a nádor egyenként átírt. Átvizsgálva az oklevelek tartalmát, a földet az egyháznak ítélte az udvarnokok által lerombolt határai között. De mivel az udvarnokok a nádori poroszlóval három alkalommal is szembeszállva nem engedték, hogy a föld határait a régi határjelei mentén megújítsák, ezért a nádor személyesen is arra a földre ment, hogy véget vessen az egyház és az udvarnokok közti vetélkedésnek. A nádor tehát megújíttatta a föld igaz határait emberével, Becud fia: Benedekkel, egyeseket az udvarnokok közül a fejük lenyírásával büntetett. *Anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto*.

Eredeti: 49 × 46,3 cm, díszes iniciálékkal a kezdetén és az átírt oklevelek első betűinél, háromszínű selyemzsinóron függő pecsétjén háromszögű pajzs, benne kereszt – PBFL Caps. 33. Y (DF 207028.)

Említi:

a) Miklós asztalnokmester 1254. (DF 207029.)

b) Pannonhalmi Regisztrum (DF 208315.)

Kiadása: ÁÚO II. 259–260. (1255. évszám alatt); PRT II. 290–291.; CDB II/20. sz.

Regesztája: CDS II. 315. (lat.)

Bár a kiadások úgy jelzik, mintha Roland mind a négy átírt oklevelet teljes terjedelemben közölte volna, ez valójában nem így történt. Barc fia Miklós két okmányát (1220-ból és 1226-ból) még teljes terjedelemben írta át. Tomaj nembeli Dénes 1237. évi oklevelét (amely erede-

tileg teljes terjedelemben tartalmazta Barc fia Miklós már közölt, 1220. évi okmányát) csak a keretszövegében írta át. Miklós részét is elkezdte, majd a szöveg közölte, hogy a szöveget már fentebb átírta, és ezért nem ismétli meg újra teljes terjedelemben, csak Dénes befejező keretszövegével folytatta. IV. Béla 1237. okt. 29-i oklevelét pedig (amely Dénes előbbi diplomájának az átírása, és amelynek az eredetije ezáltal Barc fia Miklós 1220. évi okmányát is teljes terjedelemben magába foglalta), pedig a következőképpen: elkezdte Béla bevezető sorait, majd teljes terjedelemben átírta a magába foglalt Dénes-oklevél saját részét. Majd amikor a Miklós-oklevélhez ért, akkor a bevezető sorok után ismét félbehagyta egy hasonló összekötő szöveg kíséretében, és Dénes szövegével folytatta. Mikor azt szó szerint közölte, befejezte Béla soraival. Azaz a Béla-oklevélnél a magába foglalt Dénes-oklevél teljesen benne maradt, ám az abban lévő Miklós-oklevelet ismét átugrotta. Az oklevél nem jelez kelethelyet, vsz. nem is Pozsonyban kelt, mint Roland okleveleinek többsége, hanem talán Fény falu közelében, ahol a nádor személyesen is megjelent „rendcsinálás” végett, és az ügy elrendeztével adta ki diplomáját is.

98

1255. febr. 9.

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Posoniensis*): amikor [IV.] B[é]la király parancsára a királyi várföldek visszavételét végezte, Vas megyébe (*in comitatu Castris Ferrei*) érkezett ugyanezen célból, akkor csói (*[de] Choy*) Pál, gyeli (*de Gely*) Bana, Tyuan fia: Lőrinc, Belkus fia: Simon, oladi (*de Olad*) György, csói Mátyás, Vata fia: György és [Basileus fia:] Farkas [- -] a vasvári vár jobbágysai bevádolták színe előtt Artuna fia: Márton, hogy egy Rábca (*Rabuce*) folyón található malmot, amely a vár jogába tartozik, jogszerűen elfoglalva magánál tart. Márton azt felelte, hogy a malom az ő örökségi tulajdona, és bemutatta ezzel kapcsolatban H[eymo] váci püspök és Henrik, akkori vasvári ispán pecsétes oklevelét (*litteras sub sigillo ... H. episcopi Wachiensis et comitis Herrici tunc tempore Wosuariensis*), akik B[é]la király által delegált bírók voltak a földek visszavétele során. Az oklevél szerint a malom Márton öröksége volt. Ezen kívül Márton bemutatta Pál zalai ispán és országbíró oklevelét (*litteras ... Pauli comitis Zaladiensis et iudicis aule regie*), amely szerint Márton a mondott várjobbágyokkal [pereskedve] örökségi jogon birtokolja a malmot. Pál ispán oklevelének tartalmát hallva a várjobbágyok azt állították, hogy ők sohasem pereskedtek Pál ispán előtt ezen malom ügyében Mártonnal. A nádor határnapot tűzött ki Gyertyaszentelő Boldogasszony nyolcadára [febr. 9.] Márton számára, hogy bizonyítsa igazát. Ő a kitűzött határnapra Pál ispán korábbi, hamis[nak mondott] oklevelének az igazát Pál ispán más oklevelével és személyesen Pál ispánt odaállítva bizonyította a mondott várjobbágyok színe előtt. A nádor ezért Márton örökségi jogán erősítette meg a malom ügyében. *Datum [- -] octavis purificationis, anno gracie millesimo ducesimo quinquagesimo quinto.*

Eredeti: kb. 34,5 × 27,1 cm, jobb széle teljes hosszában sérült, pecsétje zsinórostól hiányzik – Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Niczky család 4603. (DF 209105.)

Kiadása: HO V. 24–25.; UB I. 239–240.

Regesztája: CDS II. 322. (lat.)

Az oklevél teljes jobb széle le van szakadva, így minden egyes sora hiányos. A tartalma ennek ellenére jól rekonstruálható, csak egyetlen fontosabb, nem megállapítható része a kelethely (Szovák Kornél Pozsonyt valószínűsítette, megjegyezve, hogy „Vasvár sem zárható ki”, lásd Szovák 1989. 312. 37. jz.). Az oklevelet Hans Wagner február 9. utánra keltezte („nach Februar 9.“), ám érthetetlen, hogy miért, hiszen a dátumformulában „[- -] octavis purificationis” látszik, amely csak az *in octavis* formává egészíthető ki. Amennyiben utána lenne néhány nappal, akkor *post octavas* (vagy *octavam*) állna. Az oklevél dátuma tehát ugyanaz a nap, mint amikor Márton bebizonyította igazát. A szövegben említett két bemutatott oklevél közül Pál zalai ispán oklevelét lásd UB I. 220. Az 1248. szeptember 15-i diplomában (amelynek egyébként szintén hiányzik a jobb széle) azt olvashatjuk, hogy az itt nevezett várjobbágyokkal még Márton apja, Artuna pereskedett és nyert pert a malom ügyében. Ő 1254-re már meghalhatott, ezért vádolták be Roland előtt a fiát, Mártont. Így a várjobbágyok szó szerint véve igazat mondtak, amikor azt állították, hogy ők a malom ügyében sosem pereskedtek Pál országbíró előtt *Mártonnal*, bár a malom tulajdonlásának szempontjából ennek nem volt jelentősége.

99

1255.
márc. 11.
– Vaska

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Poseniensis*): a színe előtt per támadt a tizedek ügyében a pannonhalmi és az óbudai egyház között (*inter ecclesiam Sancti Martini de Pannonia ... et inter ecclesiam Beati Petri de Buda*), amely során a nádor párbajt ítélt, ám a király kérésére a párbajt visszavonta. A felek végül a nádor engedelmével és fogott bírák közbenjárásával kiegyeztek egymással, amelyről a pannonhalmi apát, Ambrus olvasókanonok, Péter dékán és Sixtus mester: a budai egyház kanonokai számoltak be. Eszerint a budai egyház Somogy megyei szőlőművesei minden egyes mansio után tized gyanánt két képét (*de singulis mansionibus ... singulas binas capecias*), míg a budai egyház saját pincéiből a törvényes és szokott tizedet fizetik. A budai egyház prédiomain lévő szabad emberek pedig az ország szokásjoga szerint kötelesek a tizedet fizetni. *Datum in Vaska, feria quinta post Dominicam Letare, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto.*

Eredeti: 26 × 10,3 cm. vízfoltos, hártyszalagjáról a pecsét hiányzik – PBFL Caps. 33. P (DF 207031.)

Említi: Pannonhalmi Regisztrum (DF 208315.)

Kiadása: ÁÚO II. 258–259.; PRT II. 293.; Mon Bp. I. 53.; CDB II/23. sz.

Regesztája: CDS II. 323. (lat.); Bónis 1997. 339. sz.

100

(1255. máj. 13. előtt) – levelében arra kéri a vasvári káptalant, hogy küldjék ki egy emberüket Beh fia: Pállal, hogy lemérjék annak Balozsaj (*Bolosey*) nevű földje nagyságát, majd írják meg neki a történeteket.

Tartalmilag átírta: Vasvári káptalan > Roland nádor 1255. máj. 13.: 102. sz. reg.

Regesztája: UB I. 243. (ném.)

101

1255. máj. 13. – Regede mellett – (*Nos Rolandus palatinus et comes Poseniensis*): Beh fia: Pál a színe elé járulván arra kérte őt, hogy írjon egy levelet a vasvári Szent Mihály káptalanhoz (*ad capitulum Sancti Michaelis de Ferreo Castro*), hogy a káptalan küldjön valakit a kanonokai közül az ő Balozsaj (*Bolosey*) nevű földjének a régi határai mentén való körbejárására. A nádor el is küldte levelét a káptalannak [lásd 101. sz. reg.], és Pál végül a káptalan válaszlevelével tért vissza a nádorhoz, amelynek a tartalma a következő volt.

A vasvári egyház Szent Mihály káptalanja jelenti a nádornak (*viro nobili et discreto R[olando] palatino et comiti Poseniensi*), hogy megkapták levelét, hogy egy emberükkel mérjék le a föld nagyságát. A föld szélessége a Rábától mérve, olyan mérőkötéllel, amely 33 öl nagyságú, 18 kötél és 20 öl (*ex parte Rabe... tali fune, qui continet triginta tres amplexus, decem et octo funes et viginti amplexus*), aztán a nagy úttól mérve 8 kötél és 8 öl. A hosszúsága pedig 53 kötél. A föld az E-i részétől egészen a végéig a balozsaji várnépekkel határos, Ny-ról az apát unokaöccseivel (*nepotes abbatis*), D-i részről a Rábához tart, egy üres és lakatlan földhöz.

Mivel a határbejárás során semmilyen ellentmondást nem tapasztaltak a szomszédok részéről, ezért az oklevélben foglaltakat a nádor is megerősítette. *Datum apud castrum Rudguey, in octavis assensionis Domini anno Domini millesimo ducesimo quinquagesimo quinto.*

Eredeti: 23,4 × 10,8 + 1,8 cm, kissé foltos, hártyszalagjáról a pecsét hiányzik – DL 49586. (Családi levéltárak, Rummy család 19. 1.)

Kiadása: HO VIII. 59–60.; UB I. 243–244.

Regesztája: CDS II. 325. (lat.)

102

1255. dec. 6. – Pozsony – és Vince nyitrai püspök (*Rolandus palatinus et comes Poseniensis, Vincencius Dei gratia episcopus Nitriensis*): amikor Béla király parancsára a pozsonyi vár földjeinek a visszavételét végezték, akkor a színük elé járult többek között Tpusz fia: Miklós, Myceta fia: Péter, Farkas fia: András, Mátyás fia: Bolch, jókai (*de Ilka*) Bereyn, zavari (*de Zovvor*) Dénes fia: Boda, Bacha fia: Flórián, Zumurchuk fia: János, sápi (*de Saap*) Ivánka és más pozsonyi várjobbágyok, továbbá a monori (*de villa Monar*) várnépek, ti. Bon, Zeka, Berech, Pósa és a rokonai, és megvádolták Manch fiait: Antalt és Jánost, és Hyze fiait: Benedeket, Fyle-t és Pétert, hogy egy Monor (*Monar*) nevű földet, ami a várat illetné, jogtalanul elfoglaltak. Azok azt felelték, hogy a föld az ő öröklött birtokuk, és az ő legelső felmenőiktől fogva (*a primis progenitoribus eorum*) birtokolják azt

régi határai közt. Azt is hozzátették, hogy ezen várjobbágyok egyszer már eligényelték tőlük ezt a földet az örökadományok visszavétele idején (*tempore revocationis perpetuitatum*) András országbíró és pozsonyi ispán, és János akkori pozsonyi prépost, Béla király által a pozsonyi várföldek ügyében delegált bírók színe előtt. Bemutatták ezen bírák 1236. évi pecsétes oklevelét, a következő tartalommal.

János pozsonyi prépost jelenti, hogy ellentmondás támadt a pozsonyi várföldek ügyében Szerafin fia: András pozsonyi ispán meghallgatásán egyrészt a monori falusiak, ti. Sena, Gyr, Bon, Chama, Csépán, Chakan és mások, másrészt Monch (*Monch decanus*) és fivérei: Hyze és Gergely között egy Monor nevű föld ügyében, amit Monch és testvérei azon falusiakkal határos földként örökségi jogon birtokolnak. András ispán elrendelte nekik, hogy tanúkkal igazolják örökségi jogukat. Sebus comes és fivére: Buken alkalmas tanúkat, ti. várjobbágyokat: Kotov-t, Geel-t, Fyle-t, Bodo-t, Bochk-ot, Kozmát és másokat, és más nemeseket előállítva esküre gyűjtötték össze, de Sebus comest az ország más ügyei lefoglalták, így Bukent küldte esküre. Az eskü helyszínén, János prépost kápolnájában azonban a várnépek megfontolván az eskü alatti büntetést, fogott bírák közbenjárásával inkább kiegyeztek Monch-al és fivéréivel, átengedve nekik a földet birtoklásra úgy, hogy az ítéletben közbenjáró bírót Monch és testvérei fizetik ki, a többi közbenjárót a várnépek. A föld határai: a mondott várnépek földje; Buken comes Cseklész (*Checlez*) nevű faluja; az udvarnokok faluja; Sebus ispán földje. András ispán mindezekkel kapcsolatban elküldte János préposthoz az ügy poroszlját, Istvánt, hogy János állítson ki pecsétes oklevelet.

Az oklevél alapján a nádor és a püspök Manch és Hyze fiainak ítélte Monor földet örökös birtoklásra, és ha a várjobbágyok közül valaki pert merne indítani ezen földdel kapcsolatban, akkor fizesse meg a hamisan vádaskodóknak járó büntetést. *Datum Posonii, in festum Sancti Nicolai, anno Domini M^o CC^o L^o quinto.*

Eredeti: 26 × 43 + 3 cm, díszes R és V kezdőbetűkkel, zöld selyemfonaton két viaszpecséttel – DL 214. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 401. 26.)

Kiadása: ÁÚO VII. 398–399.; CDS II. 352.; az átírt oklevél kiadása: ÁÚO VII. 25–26.; CDS II. 14–15.

A pecsétek leírása (DL-DF 5.1 DL 214.): 1.: „Pecset tulajdonosa: Roland nádor. Természetes színű viasz, függőpecsét, kb. 55 mm. Pajzs: három sarkában fa, középen kettős kereszt. Felirata: SIGILL DOMINI C MAGISTRI -VV- --- REGIS HGRE S ROLANTI MGRI. Kisé sérült: 15 %-a hiányzik.” 2.: „Pecset tulajdonosa: Vince nyitrai püspök. Természetes színű viasz, kb. 56 × 37 mm, ovális függőpecsét. Ábra: álló püspök alak. Felirata: S UIN---II DEI GRA -PISCOPI NITRIENSI-. Kisé sérült: 10 %-a kitörött.” Roland pecsétjének feliratával kapcsolatban lásd a 92. sz. reg. kommentárját.

1255. dec. 13.
– Pozsony

– és Vince nyitrai püspök (*Rolandus palatinus et comes Poseniensis, Vincencius Dei gratia episcopus Nitriensis*): amikor Béla király parancsára a pozsonyi vár földjeinek a visszavételét végezték, akkor a színük elé járult többek között Tpusz fia: Miklós, Mátyás fia: Bolch, zavari (*de Zovvor*) Dénes fia: Boda, jókai (*de Ilka*) Bereim, Miceta fia: Péter, Farkas fia: András, sápi (*de Saap*) Jovánka, a pozsonyi vár hirdetőinek előjárója, és más pozsonyi várjobbágyok, és megvádolták a színük előtt sápi Pósa fia: Botov-t, hogy a várhoz tartozó Sáp föld kétharmad részét (*duas portiones terre Saap*) elfoglalták és illetéktelenül maguknál tartják. Botov azt felelte, hogy Saap föld kétharmad részét ő [IV.] Béla királytól kapta a tőle elvett és a pozsonyi várnak átadott malmaiért cserébe. Erről bemutatta Béla oklevelét is [RA 1056. sz.], erre a nádor és a püspök meghagyták Botov-t a föld kétharmad részében, a Béla oklevelében leírt határok között. *Datum Posonii, in octavis Sancti Nicolai anno dominice incarnationis millesimo ducesimo quinquagesimo quinto.*

Eredeti: 40,7 × 12,8 cm, díszes R és V kezdőbetűkkel, Roland pecsétje hiányzik, Vince pecsétje vörös-fehér-zöld selyemfonaton – Primási Levéltár, Esztergom, Ipolyi-féle gyűjtemény 1. (DF 248863.), 18. sz-i másolata: DL 4903. (Magyar kancelláriai levéltárból, Acta particularia 9.)

Tartalmilag átírta:

a) Gilétfi Miklós nádor 1349. jún. 21.: DL 3965. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 359. 37); ennek 18. sz-i másolata: DL 105408. (Családi levéltárak, Jeszenák család)

b) Pozsony megye 1327. (AOKI XI. 631. sz.) > Gilétfi Miklós nádor 1349. jún. 21. vö. TÁ-a

Kiadása: CD IV/2. 328–329.; HO VI. 84–85.; CDS II. 353.

Lásd még a 105. sz. regesztát.

104

1255. dec. 13.
– (Pozsony)

– és Vince nyitrai püspök tanúsítják, hogy Sáp birtok harmad része IV. Béla király adománya folytán Ivánkát, Somuch-ot és Cheke-t illeti.

Tartalmilag átírta: Gilétfi Miklós nádor 1349. jún. 21.: DL 3965. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 359. 37); ennek 18. sz-i másolata: DL 105408. (Családi levéltárak, Jeszenák család)

A tartalmi átírás szövege:

... moxque in instanti quasdum litteras privilegiales Lourandi palatini et comitis Poseniensis ac Vyncenti episcopi Nitriensis quondam, in anno Domini M^o CC^o quinquagesimo quinto in octavis Beati Nicolai confessoris emanatas vetustateque consumptas demonstrarunt, quarum vigoribus tertiam partem dicte possessionis Saap vocate ex donatione domini Bele olym illustris regis Hungarie Ivanche, Somuch et Cheke progenitoribus eorum pertinuisse et per consequens nunc ipsismet pertinere debere comprobavit.

A Miklós nádor által 1349-ben tartott generalis congregation mutatták be Roland nádor és Vince püspök mindkét olyan oklevelét, amelyekben Sáp birtokról intézkedik (lásd még a 104. sz. reg.). Mindkét oklevél ugyanaznap kelt, az egyikben a föld 2/3-áról, ebben a maradék 1/3-ról tanúsítja, hogy IV. Béla adományaként kihez került. Bár az átírás külön nem tüntette föl, de ez az oklevél is nyilván Pozsonyban kelt, csakúgy, mint a többi, e napon kiadott diploma.

105

1255. dec. 13.
– Pozsony

– és Vince nyitrai püspök (*Rolandus palatinus et comes Posoniensis, Vincencius Dei gratia episcopus Nitriensis*): amikor [IV.] Béla király parancsára a pozsonyi vár földjeinek a visszavételét végezték, akkor a színiük elé járult többek között Tpusz fia: Miklós, Mátyás fia: Bolch, Farkas fia: András és más pozsonyi várjobbágyok, és bevádolták Onbud fia: Tamást, Gutha-t, Heydur-t, Condra-t, Demen-t, Zoyzlaus-t (*Zoyzlaum*) és Miluan fia: Tamást, karcsai jobbágyfiakat (*filios iobagionum Sancti Regis de villa Karcha*), hogy amikor a király az örökadományok visszavétele idején személyesen rendezte el a pozsonyi vár jogait és helyzetét, akkor az összes jobbágnak és minden, a várnak szolgáltatással tartozó embernek a nevét egy királyi regisztrumba (*in tenorem registri regalis*) foglalták, és ezek a karcsai emberek kimaradtak a regisztrumból. Azok azt felelték, hogy jöllehet a nevük valóban nem szerepel a regisztrumban, ők kezdetektől fogva a szent király jobbágyfiai. Bemutatták Béla Pozsonyban, július 6-án kelt (*Posonii, in octavis apostolorum Petri et Pauli*) oklevelét is, amelynek a tartalma a következő.

Béla színe elé járultak Ombud fia: Tamás és Deman, András fia: Gutha, Dega fia: Zoyzlou és Myluan fia: Tamás Karcsa faluból, akik a szent király jobbágyfiainak mondták magukat, és előadták azon sérelmüket, hogy a Pozsony megyei ellenségeik az ő szabad jogállásukat meg akarván támadni, zaklatják őket, meg nem tartván a jogrendet, és kérték a királyt, hogy ne engedje ezt meg. Béla jogosnak találva a kérésüket, megparancsolta minden bírának, hogy ne zaklassa őket a szabadságuk helyzetében, hacsak a jogrend ezt meg nem kívánja [RA 1042. sz.].

A nádor és a püspök pedig titokban és nyíltan is (*occulte et manifeste*) kikérdezett a mondottak szabadságáról minden várjobbágyot, várnépeket és a megye nemeseit, akiktől megtudták, hogy a nevezettek a szent király valódi jobbágyfiai, és elrendelték, hogy helyezték őket abba a szabadságba, amelybe tartoznak. *Datum Posonii, in octavis Sancti Nicolai, anno Domini M^o CC^o [quinquagesimo] quinto.*

Eredeti: 27,7 × 16,1 cm, díszes R és V kezdőbetűkkel, középen és az alján két helyütt szakadt, pecsétjei zsinórostól hiányoznak – DL 40038. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1921. 6.)

Kiadása: ÁÚO II. 256–258.; CDS II. 353–354. IV. Béla oklevelének kiadása: lásd RA 1042. sz. alatt, ill. CDS II. 325–326.

Az itteni perről lásd Zsoldos 1999. 51–52.

106

1255. dec. 13.
– Pozsony

– és Vince nyitrai püspök (*Rolandus palatinus et comes Posoniensis, Vincencius Dei gratia episcopus Nitriensis*): amikor Béla király parancsára a pozsonyi vár földjeinek a visszavételét végezték, akkor a színük elé járult többek között Miceta fia: Péter, Mátyás fia: Bolch, zavari (*de Zovvor*) Dénes fia: Boda, jókai (*de Ilka*) Bereyn és más pozsonyi várbírák együtt csandali (*de villa Chondol*) Peth-el és rokonaival, és megvádolták Tpusz fia: Miklóst, hogy Csandal földet, amely a várhoz tartozik, jogtalanul elfoglalva magánál tartja. Ő azt felelte, hogy a földet, amelyet Peet és rokonai tőle eligényeltek, nem jogtalanul, hanem a király törvényes adományaként birtokolja, és be is mutatta erről Béla király oklevelét, amelyben megerősítette őt ezen adományban [RA 990. sz.]. Ebből a nádor és a püspök látta, hogy a föld törvényes módon van Miklós birtokában, ezért megerősítették Miklóst az örökjogon való birtoklásában azon határok közt, amelyek Béla oklevelében le vannak írva. *Datum Posonii, in octavis Sancti Nicolai, anno dominice incarnationis millesimo ducesimo quinquagesimo quinto.*

Eredeti: 32,5 × 11,4 cm. pergamen, díszes R és V kezdőbetűkkel, selyemzsinóron függő pecsétjei töredékesek – Slovenský národný archív (Szlovákia), Pozsonyi káptalan hiteleshelyi levéltára: Oklevelek 14. 3. 18. (DF 226623.)

Átírta: IV. Béla 1256. dec. 12. (RA 1120. sz.) (nem fellelhető)

Kiadása: CD IV/2. 329–330.; Bartal 1847. Mantissa V–VI. (Á); ÁÚO II. 260–261.; CDS II. 354–355.

A pecsétek leírása (ÁÚO II. 261. és CDS II. 355. alapján): a nádor bal oldali kerekded pecsétje vörös-fehér selyemzsinóron, átmérője 52 mm., pajzsba foglalt 3 sarkában fa, külső köriratából a „...TAVAR...”, míg belső részéből „ROLA... GRA...” olvasható. A püspök jobb oldali ovális pecsétje sárgászöld selyemfonaton függ, átmérője 44 × 22 mm., álló alak, köriratából a „S UI... ECII D...” olvasható. A pecsétekhez lásd még a 103. sz. reg. kommentárját, amely oklevélre vsz. ugyanezen pecséteket függesztették. Érdekes, hogy ott a püspök pecsétjének átmérője jelentősen eltérő nagyságú (56 × 37 mm., míg ez 44 × 22 mm.), az itteni vélhetően jobban letöredezett. A perről lásd Zsoldos 1999. 147–148., előzményeiről lásd a 86. sz. regesztát. A Vincével közösen kiadott okleveleket (103–107. sz. reg.) ugyanaz az írnok készítette (vö. Marsina 1990. 51.).

107

1255.
– Belsőmura
(Muraszombat)

– (*Nos Rolandus palatinus et comes Posoniensis*): megjelent színe előtt sár-di (*de villa Sard*) Balázs, továbbá két fia: Balázs és Ábrahám, és megigényelték Adriántól, Farkastól ill. Jowantól, a veszprémi püspök novai (*de Nowa*) jobbágyaitól Nova föld egy ekényi részét, örökségi jogukon. Már egy ideje zajlott a vita a felek közt, amikor a nádor engedelmével Z[laudus] veszprémi püspök kérésére – amint ez az ő levelének tartalmából is kiderül – és fogott bírák közbenjárására úgy egyeztek meg, hogy a földet Balázs és két fia átengedi a veszprémi egyház jobbágyainak birtoklásra azon határok között, ahogyan azt korábban is birtokol-

ták, és minderről a felek a nádornak élőszóban is beszámoltak. *Datum in Belmura, anno gratie M^o CC^o L^o quinto.*

Eredeti: 25 × 8,8 cm, jobb szélén vízfoltos és olvashatatlan, hártáján pecsétzsinórnak való bevágásokkal – Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Oklevelek, Nova 1. (DF 200016.)

Kiadása: Zala I. 28.

Az oklevél kelethelye az eredendően tájegységi jelentésben álló Belsőmura (lásd Benczik 2010. 663–664.), ám Muraszombatot is nevezték e néven, és mivel *in* előljáró áll a név előtt, ami konkrét helyre utal, lehet, hogy itt Muraszombat értendő alatta. Mivel Roland 1255-ben május 13-án adott ki a közelben oklevelet (Regede mellett, 102. sz. reg.), talán ez a diplomája is akkortájt kelt.

108

1255 Roland nádor 1255-re datált oklevelét (UB I. 247.) lásd a 97. sz. regesztában.

(1255 körül)

– oklevele (*litteras conventionales Rolandi bani tempore palatinatus sui datas*), amelyben jóváhagyja azt az egyezséget, amely Tomoy nb. Kázmér és Kelemen, továbbá [Csák nb.] Miklós ispán fiai: Lőrinc, János és Márk között jött létre. Ennek értelmében Kázmér és Kelemen átengedte a Rábca (*Rapcha*) körül fekvő Kázmér (*Cazmer*) nevű földet 10 ezüstmárkáért Lőrincnek, Jánosnak és Márknak.

Említi: Farkas alkancellár et alii [1266. máj. 11.] – nem fellelhető

Kiadása (Eml): CD VII/1. 338–340.; ÁÚO II. 167–168.; UB I. 326–327.

Regesztája: UB I. 249. (ném.)

Az említő oklevél eredetije Hans Wagner szerint a Magyar Országos Levéltárban található, a Kisfaludy-család levéltárában (UB I. 326.). A DL-DF 5.1 adatbázis alapján nem található meg. Bár ez az oklevél szól Roland diplomájáról, a regeszta javarészt a győri káptalan 1255. évi oklevele alapján készült (UB I. 248.). A káptalani oklevél szerint a föld ügyében a nádor előtt folyt a per, amikor megegyeztek a felek az adásvételről, amit le is bonyolítottak. Továbbá azt is megígérték, hogy az ezzel kapcsolatos további okleveleiket megsemmisítik. Ez a kiadvány konkrétan Roland okleveléről nem szól. Az említő oklevél (amely a kiadói alapján 1266-ra keltezhető) szerint viszont Tomaj nb. Tiba és János fia: Kelemen mégis magáénak mondta Kázmér földet, bevádolva Jánost, Márkot és Lőrincet. Ekkor mutatták be a győri káptalan előbbi levele mellett Roland bán – akkor nádor – oklevelét, amelyek alapján a föld János, Márk és Lőrinc tulajdonában marad, ám azoknak Tiba és Kelemen részére 10 márkát kell fizetniük. Mivel 1266-ban már némileg változott a felperesek személye (Kázmér helyébe Tiba lépett), ezért célszerűbbnek látszott a győri káptalan 1255. évi oklevelét alapul venni, ahol még „frissen” írták le az ügyet, noha az nem szól Roland okleveléről. Lehet, hogy a nádori jóváhagyás csak ezután kelt, hiszen gyakori,

hogy az ügy eredeti bírása erősíti meg a káptalan előtt lezajló egyezséget saját oklevelében. Ezek alapján Roland oklevelét is 1255 körülre tehetjük.

109

1256. jún. 24.
– Móríchida

– ([N]os [R]olandus palatinus et comes Posoniensis): a színe előtt herényi (*de villa Erlen*) Hada, Pál, Elgun, Dénes, Konrád, Péter, Marcell, Benka és Iurko, továbbá potyondi (*de villa Putund*) Beda, Jakab, Jovánka, Damján, Csépan, Crispinus fia: Farkas, Annias, Syke fia: Pouka, herényi András és Barka megvádolták Péter comes-t, Gergelyt és a fivéreit – Péter comes fiait, Svvr unokáit (*nepotes*) – hogy azok elfoglalták és jogtalanul maguknál tartják az Agyagos (*Ogegus*) nevű, őket örökjogon megillető földjüket. Péter fiai erre azt felelték, hogy a földet [II.] András királytól kapták az ő *Adul* nevű, örökjogon bírt földjükért cserébe. A feleket meghallgatva a nádor párbaj általi bizonyítást rendelt el. Amikor a kijelölt időpontban a felek bevezették a bottal (*cum baculo*) felszerelt bajvívóikat a küzdőterre, akkor fogott bírák közbenjárására mégis kiegyeztek. Péter fiai, Svvr unokái 20 márkát fizetnek a nádor által megjelölt határnapon a felpereseknek a győri káptalan színe előtt. Később a felek megjelentek a nádor előtt a győri káptalan oklevelével, amelyből kiderült, hogy Péter fiai, Hada, Pál és rokonaik a nádor által meghatározott időpontban teljesen kifizették a 20 márkát. És amikor a felperesek is azt állították, hogy a pénzt nekik kifizették, a nádor utasította poroszlóját, béli (*de Beel*) Vgura-t, hogy vezesse be Agyagos földbe Péter fiait örökös birtoklásra. A föld határai pedig úgy vannak, ahogy az András király oklevelében is olvasható: Bothus [földje]; Rábca (*Rabucha*); egy régi árok; Vytand [földje]; Focha fia: Chama [földje], és itt körbeér. *Datum apud domum comitis Mauricii in Raba, in festo nativitatis Sancti Johannis Baptiste, anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto.*

Eredeti: 33,2 × 21,1 cm, középen vízfolt és szakadás miatt a szövege olvashatatlan, a kezdő N és R iniciálék helye üres, függőpecsét szalagjának való bevágásokkal – DL 61146. (Családi levéltárak, Kisfaludy család 26.)

Átírta: csornai konvent 1454. szept. 29.: DL 68575. (Családi levéltárak, Kisfaludy család idősebb ága 323.)

Kiadása: Sopron I. 23–24.; UB I. 252–253.

A kelethely („Móric ispán rábai háza mellett”) bizonyosan az Agyagos földtől nem messze lévő, de már Győr megyében található mai Móríchidával azonos – ott emlegették ugyanis az alapító Móric ispán hídját (itt pedig a házát), lásd ÁMTF II. 609–610.

110

(1254.
október–
1256)

–, és Tamás kalocsai érsek, Dénes szolnoki ispán, Smaragd fehérvári prépost és alkancellár, valamint Miklós alországbíró levele a győri káptalannak: adjanak egy embert László királyi poroszló mellé, hogy Gyimolt földet két részre osztva az egyik felet, és a másiktól egy ne-

gyedet a váradi egyháznak iktassa, míg a maradék háromnegyedet a bébi nemeseknek hagyja meg.

Tartalmilag átírta: Győri káptalan 1256. – DL 40040. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag)

Kiadása (TÁ): CD IX/6. 139–141.

Az oklevél egyetlen teljes kiadása több kihagyást és elírást is tartalmaz, ezért a tartalmi átírással szembevetésként újraközöljük:

Capitulum ecclesie Jeuriensis omnibus Christi fidelibus presentium inspectoribus salutem in omnium salvatore. Noverit universitas vestra, nos receptis litteris venerabilis patris Th[ome] divina miseratione archiepiscopi Colocensis, Dionisii comitis de Zounuk, R[oland] palatini et comitis Posoniensis, magistri S[maragd] prepositi Albensis, aule regie vicecancellarii, et Nicolai viceiudicis curie regie, sicut iidem a nobis petebant in eisdem, ut Ladizlao pristaldo domini regis aliquem ex nobis daremus, coram quo idem Ladizlaus terram Gymolt in duas partes divideret, quarum unam integraliter, et quartam partem residue medietatis eiusdem ecclesie Waradiensi statueret, tribus partibus predictae residue medietatis nobilibus de Beeb remanentibus.

Az oklevél keltezése az itt szereplő személyek hivatalviselési ideje alapján lett megállapítva (felső határként természetesen az átíró oklevél 1256. évi dátuma szolgált). Lásd még a 333. sz. regesztát.

111

(1248–1256.
nov. 6. előtt)
– Pozsony

– oklevele, amely szerint karcsai Remigius a színe elé idézett két másik Karcsa faluból való népeket, és őket kaszálójának és négy holdnyi földjének erőszakos elfoglalásával vádolta. Már egy ideje folyt a per a felek közt, amikor a nádor esküt ítélt Remigius, egy fia, és egy Iván nevű rokona számára. Az eskü helyszínén azonban a következőképpen egyeztek meg: a kaszálót, ami miatt Remigius elindította a pert, meghagyják neki a régi határai között, míg a négy hold földet Remigius átengedi a két Karcsa faluból való népeknek örökös birtoklásra.

Tartalmilag átírta: Bebek István országbíró 1367. máj. 19. – DL 48587. (Családi levéltárak, Üchtritz-Amadé család 5. 1. 78.)

A tartalmi átírás szövege:

... [pre]notatus filius Johannis ... ferens quoddam privilegium Rolandi olim palatini et comitis Posoniensis Posonii in octavis festi Pentecostes anno dominice i[n]carnationis M^{mo} CCC^{mo} LX^{mo} secundo emanatum nobis demonstravit^a, cuius series continebat, quod cum Remigius de villa Karcha populos de duabus villis Karcha in presentiam ispsius Rola[n]di palatini in causam adduxisset, et per eosdem metas terre sue destructas quoddamque fenetum suum ac quatuor iugera terra sua violenter occupatas fuisse et detinere proposuisset de[m] ip[s]a lite mutuis

in altercationibus diu^a eiusdem presentia palatini^b ventilata^c et eodem palatino predict[o] Remigi[o] cum uno filio et uno cognato suis nomine Ivan super s[- -] iuramentum deponere et adiudicante; eodem partes in loco sacramenti in talem devenissent compositionem, quod predicti populi de duabus villis Karcha memoratis ^dmemoratum fene[tum] super quo dictus Remigius movisset litem contra eos, eidem Remigio reliquissent sub eisdem metis, quibus antea idem fenetum fuisset circumvallatum nomine sui iuris hereditarii perpetuo possidendum, memorata autem quatuor iugera predictus Remigius reliquisset populis de duabus villis Karcha^d

^a alatta több áthúzott szó ^b sor fölé besúruva ^c előtte egy áthúzott szó ^{d-d} a sor fölé besúruva

Az átírás szerint Roland privilégiuma Pozsonyban kelt, 1362 pünkösdjének nyolcadán (1362. jún. 12.). A dátum még akkor sem lehet helyes, ha az évszázadot elírták véltük, mert Roland 1262-ben sem volt már nádor. Az oklevél ugyanakkor hiteles, és Rátót nembeli Roland 1248 utáni nádorságára vonatkozik, hiszen egyrészt, ha nem is magát az oklevelet, de az ítéletet IV. Béla említi egy 1256. november 6-i oklevelében (innen a javított keltezés záródátuma) (RA 1109. sz.). Másrészt még a tartalmi átírásban is megtalálhatóak Roland okleveleinek jellegzetes formulái, pl. „nomine sui iuris hereditarii” kapta meg Remigius a kaszálót, és ez szó szerint így szerepel Roland egy másik 1253. évi oklevelében (92. sz. reg.) (a „titulo iuris hereditarii” a gyakoribb, az itteni csak ritkán szerepel így a formulákban, tehát van forrásértéke a párhuzamnak). Elképzelhető, hogy az évszámra mindkét helyen besúszott egy hiba, így a kelet 1252. Lásd még a 124. sz. regesztát.

112

(1248–1256) – Osl bán özvegyének ítéli Család (*Chalad*) falut.

Említi: Roland nádor: 114. sz. reg.

Az ügygel és az oklevél keltezésével kapcsolatos kommentárt lásd a 114. és 116. sz. regesztákban.

113

(1248–1256) dec. 1. – Győr – (*Nos R. palatinus et comes Posoniensis*) megparancsolja Konrád nevű poroszlójának, hogy a győri káptalan egy emberét magával víve (*assumpto tecum testimonio capituli Gevriensis*) Család (*Chalad*) falut iktassa Osl bán özvegyének (*relicte Osl bani*) a vagyonába az eddigiek felett úgy, ahogyan az ő korábbi oklevele tartalmazza [112. sz. reg.]. Továbbá jelölje ki a határnapot az ugyanezen földdel határosak számára, amikor azok – ha akarják – megválthatják a mondott földet maguknak. *Datum Gevr, in crastino Sancti Andree apostoli.*

Eredeti: 10,6 × 4 cm, hártyszalagnak való bevágásokkal, hátulján a zárópecsét foltja – DL 86449. (Családi levéltárak, Ostffy család 6. 2.)

Kiadása: HO I. 26–27.; ÁÚO VII. 306.; UB I. 237–238.

Regesztája: CDS II. 251–252. (lat.)

Az oklevél keltezéséhez lásd a 116. sz. reg. kommentárját. A kiadások alapján kérdéses, hogy a poroszlónak hány falu birtokába kellett bevezetnie az özvegyet. A latin szöveg vonatkozó része a következőképpen szól: „... *assumpto tecum testimonio capituli Gevriensis vadas et villam Chalad statuas relicte Osl bani ...*” Az oklevél első kiadói (Nagy Iván és Wenzel Gusztáv), továbbá Richard Marsina úgy vélték, hogy itt két faluról van szó: a mondott Családról, illetve a Vadas néven említett mai Vadosfáról. Nagy Iván megjegyzése szerint: „a jelen okmányban előforduló »Vadas« a mai Vadosfa. – Chalád falu alatt, a mai nagyerdő nevű térségen a XIII-ik században feküldt, 3 Család faluk egyike értenődő” (HO I. 27.). Ők a kiadásukban nagybetűvel írták át a „vadas” szót. Hans Wagner a maga kiadásában viszont kisbetűt használt (az oklevél maga nem különbözteti meg a kis- és nagybetűket, és a kor helyesírása sem követelte meg ezt a különbségtételt), és a fejregesztában egyedül Családról beszélt (UB I. 237.). Ezzel ki nem mondva úgy vélte, hogy itt a *vadas* szó a *vado* 3 *vasi vasum* (megy) igének a praes. imperf. conj. act. E/2 alakja (menj!). Tény, hogy erre a felszólításra a latin nyelvben külön imperativusi formula létezik (*vade*), de a szöveg a *statuo* 3 ige felszólító módját is ugyanebben a conjunctivusi formában használja, amikor *statuas*-t ír. A szórend is inkább az egyetlen falut támogatja (*vadas et villam Chalad* szerepel, míg két falu esetén inkább az **et villam/villas Vadas et Chalad* forma lenne várható). Továbbá a szöveg csak egyes számban használja a „föld” szót, hiszen a szomszédoknak való határnap kitűzésekor a lehetőséget az oklevél úgy jelölte meg, hogy megválthassák „a mondott földet” („*terram memoratam*”), és nem földeket. Ez a szóhasználat maximum csak akkor lenne lehetséges két falu földje esetén, ha azok egészen közel feküdnének egymáshoz, vagy talán még akkor sem. Család azonosítása problémásabb, hiszen többet is ismerünk Sopron megyében (Csánki III. 603.), de bármelyiket is nézzük, egyik sem feküdt Vadosfa (Csánki III. 634.) közvetlen szomszédságában. Ezen kívül a Család nevű föld később is fölbukkan az Osl-nemzetség birtokában, míg Vadosfa nem (Karácsonyi 1900. 875–878.), így minden arra mutat, hogy a „vadas” csak egy igei alak, és véletlen, hogy egy hasonló nevű település is található Család közelében.

114

(1248–1256)

– leveleiben arra kéri Csák tárnokmestert és soproni ispánt, hogy hajtassa végre a nádor által elítélt Sopron megyei népeken az ítéletet Osl bán özvegye kielégítésével.

Említi: Roland nádor: 116. sz. reg.

Az említő oklevél szövege szerint Roland „gyakran és gyakrabban” („*sepe et sepius*”) küldött levelet Csák ispánnak ez ügyben, így

valószínűleg több levélről is szó lehet, itt azonban csak egyetlen tételként vettük föl. A keltezéséhez lásd a 116. sz. reg. kommentárját.

115

(1248–1256)

– (*R. palatinus et comes Posoniensis*) levele Csák tárnokmesterhez és soproni ispánhoz (*nobili viro et amico suo speciali Chak magistro thawarnicorum regis et comiti Supruniensi*): már többször (*sepe et sepius*) küldött levelet, hogy Csák a vármegyéjében lévő népeken, akiket a nádor elítélt, hajtsa végre a felperesek részére a nádori ítéletet a peres felek kielégítésével [115. sz. reg.], ám Csák abból, amit az ország szokásjoga megkívánt volna, semmit nem hajtott végre. Később a nádor személyesen is beszélt vele minderről és most levelében is kéri tőle, hogy Osl bán özvegye számára tegyen igazságot, továbbá azt a részt, amelyik a nádori ítéletből kifolyólag a nádort illeti, az embere által küldje el neki, azt a részt pedig, amely őt illeti, vegye el.

Eredeti: 16,1 × 5,5 cm, hártyszalagnak való bevágásokkal, hátulján zárópecsét viaszmaradványai – DL 86450. (Családi levéltárak, Ostffy család 13.)

Kiadása: HO I. 26.; ÁÜO VII. 305–306.; UB I. 236–237.

Regesztája: Tóth 1976. 208. (23. sz.); CDS II. 252. (lat.)

Fordítása: ÁALev 170.

Az oklevél keltezése az itt szereplő személyek hivatalain alapszik. Első kiadói (Nagy Imre, Wenzel Gusztáv) még 1249–1260 közé tették. Karácsonyi János később leszűkítette a dátumot 1249–1254 közé, azzal az indoklással, hogy Csák ezen évek között volt tárnokmester és soproni ispán egyszerre (HH 126–127. 55. sz.). Ezt Hans Wagner még tovább szűkítette 1250 és 1254 közé, Szentpétery regesztagyűjteményére hivatkozva Csák tisztségei esetén (UB I. 236. A kérdéses regesztaszámok: RA 929. és 1011. sz.). Richard Marsina elfogadta ezt az érvelést, és ő is ezen évek közé keltezte az oklevelet (CDS II. 252.). A keltezés azonban ennél több kérdést vet föl. Osl bán 1246–1247 folyamán halhatott meg, hiszen az 1246-ban viselt tárnokmesteri és pozsonyi ispáni tisztségét 1247. június 2-án már Türje nembeli Dénes (korábban és később nádor) foglalta el (Archont. 1000–1301. 62., 184.). Így özvegye Roland nádorsága alatt bármikor pereskedhetett. A kört Hahót nembeli Csák tárnokmesteri és soproni ispáni együttes címe szűkítheti csak le. A legújabb archontológiai kutatások alapján azonban királyi oklevelekben 1247-től már kimutatható Csák soproni ispáni címe, amihez 1248-ban a tárnokmesteri is csatlakozott, így a *terminus post quem* 1248. Csák kimutathatóan 1254-ig viselte ezt a két titulust. Viszont a következő biztos címe, a tárnokmester melletti zalai ispánság csak 1256. december 28-án mutatható ki először (Archont. 1000–1301. 63., 198., 231.), a két időpont közti hivatalaira (ha viselt ilyet) nincs adatunk. Bonyolítja a képet, hogy van viszont egy adat arra, hogy 1255 január-februárjában már nem Csák a soproni ispán, hanem maga Roland nádor! Az adat IV. Béla egy oklevelében található, amelynek hitelességével többen is foglalkoztak. Az oklevélben egy Vas megyei birtokadományról van szó, amelyet a király az ott felsorolt bárói, köztük „Lorando pala-

tino comite Supruniensi” tanácsára tett meg. A felsorolásban szerepel Csák is, de csak mint tárnokmester. A bárók felsorolásában több furcsa elem is akad, ráadásul mikor IV. László megerősíti a birtokában az adományt elnyerőt, akkor nem Béla, hanem V. István adományaként hivatkozik rá. Szentpétery Imre mégis elfogadta eredetinek, mivel szerinte „IV. Béla oklevelének eredetije formailag kifogástalan” (RA 1058. sz.). Részletesebben foglalkozott a hitelességgel Zsoldos Attila. Neki már az egyéb archontológiai ellentmondások is feltűntek, pl. hogy az országbírói titlust helytelenül szerepeltetik Pál mellett, a szintén ott szereplő Henrik helyett. Szerinte az oklevél csak akkor helyes, ha ezen tévesztést figyelmenlenségnek tudjuk be, továbbá azt is, hogy Roland soproni ispánsága mellől a pozsonyit lefelejtették, illetve az itt szereplő Pál zalai ispán méltóságviselése tényleg kinyúlt ezen évig. Szerinte az oklevél egyéb korszerűnek tűnő vonatkozásai miatt mégis eredeti, és egy rövid időpillanatot tükröz, amikor Béla átszervezte a királyi tanácsot. Mivel ezen oklevélben a vasi ispán Miklós (aki 1255-ben valóban volt vasi ispán), ám 1255. január 18-án még nem ő viselte ezt a méltóságot, viszont egy február 9. után (helyesen: február 9-én) kelt oklevélben Roland már nem nevezi magát soproni ispánnak, így Zsoldos az oklevél keltét 1255. január 19. és március 10. közé rakta. (Ez utóbbi dátum talán onnan jött, hogy elnyújtotta Roland hivatkozott oklevelének a keltét, mivel Wagner alapján azt gondolta, hogy „február 9. után” lett kiadva az a diploma. A helyes kelet február 9. lásd a 99. sz. reg. kommentárját!) (Archont. 1000–1301. 275–276.).

Magunk a következőket fűznénk hozzá mindehhez. Egyrészt az oklevél írásképe mutat egyezéseket (legalábbis erős hasonlóságokat) Béla 1255-ben kelt eredetiben fennmaradt okleveleivel (vö. pl.: DL 97856., DL 68609., DL 70431.), így az oklevél hitelét valóban nem vonhatjuk kétségbe. Másrészt Zsoldos Attila logikája alapján az oklevél keltét január 19. és február 8. közé kéne rakni (mivel Roland diplomájának záró dátuma február 9.), vagyis bő 3 hét lenne arra, hogy Béla kinevezze soproni ispánná Rolandot és ő rögtön el is veszítse ezt a címét. Ugyanakkor felső határként semmi nem köt, hogy az év későbbi szakaszaira datáljuk az oklevelet. Hiszen Roland *egyszer sem* nevezi magát soproni ispánnak, így ha két oklevél közé akarjuk tenni ezt az elnyert és gyorsan visszavett titlust, akkor 1255-ben bárhová tehetjük, hiszen az oklevelnek a méltóságsor alapján nincs „felső határa”, azaz 1255 folyamán senki nem veszítette el bizonyíthatóan az itt felsorolt tisztségeket (kivéve Roland a soproni ispánságot). 1255. február 9. után a következő datált Roland-oklevelek: 1255. március 11. (100. sz. reg.), utána május 13. (102. sz. reg.), majd december 6. és december 13. (103–107. sz. reg.). Így Béla oklevele bármelyik két időpont között kelhetett, ez nem mond ellent Zsoldos logikai okfejtésének (a legnagyobb hiátus május 13. és december 6. között van). Ha most csak arra koncentrálnunk, hogy Roland miért kapta meg a soproni ispáni tisztelet egy rövid időre, akkor nem lehet nem gondolni arra, hogy az egész összefüggésben áll a jelen ügygel, ti. Osl bán özvegyének perével. Hiszen Roland sem írásban, sem szóban nem tudta elérni, hogy Csák soproni ispán végre-

hajtsa a soproni népeken a nádori ítéletet. Így Béla (akár büntetéseként is) elvette a soproni ispánságot Csáktól (esetleg egy nagyobb hivatali átszervezés keretein belül), és Rolandnak adta, hogy jogcíme alapján végrehajthassa a késlekedő ítéletet. Mikor ez megtörtént, már nem volt szükség arra, hogy Roland soproni ispán legyen, ezért el is vették tőle ezt a titulust. Ha ez így van, akkor jelen oklevelünk 1254 végére, 1255-re datálható. Az elmélet viszont csak bizonyos megszorításokkal érvényes. Először is, feltételezni kéne, hogy ez az ügy nincs közvetlen összefüggésben azzal az utasítással, amit Roland adott Konrád nevű poroszlójának, hogy egy Sopron megyei falu földjébe iktassa be Osl bán özvegyét (114. sz. reg.). Ezt akár az eset egyfajta lezárásaként is felfoghatnánk, viszont a levélben Roland pozsonyi ispánnak címezi magát, míg a feltételezett esetben mindenképpen ki kellett volna hangsúlyoznia soproni ispáni címét, hiszen bizonyos értelemben olyan minőségben (is) intézkedett. A címzés természetesen nem köt akkor, ha a levelet még az első próbálkozások egyikének fogjuk föl, amit Csák soproni ispán rendre meghíúsított. A két oklevél összetartozását egyértelmű bizonyíték nem támasztja alá, csak annyi, hogy mindkettőben Osl bán özvegyének ügyéről van szó, és területileg mindkettő Sopron megyébe esik (ám ez utóbbi párhuzam nem mérvadó, hiszen a bán leginkább ebben a megyében volt birtokos, így az özvegy összes ügye oda tartozik). Jelen nádori felszólítás csak az ítélet végrehajtásáról beszél, hogy ez konkrétan birtokba iktatást jelentett-e, azt csak feltételezhetjük. Van Rolandnak egy másik levele is, amelyben „Csák mestert” (nyilván Csák tárnokmesterről van szó) büntették 12 márkára, amit Osl bán özvegyének kellett kifizetnie, ám ezt átvállalta Csák nevében Urkund fia Péter (123. sz. reg.). Logikailag elképzelhető, hogy ez is a jelen esettel függ össze, a 12 márka Csák további büntetése lenne, amiért akadályozta az ítélet végrehajtását. Sajnos ezt az esetet sem tudjuk időhöz kötni. Az elméletünkre (sem az oklevelek közvetlen összetartozására, sem Roland soproni ispáni címének ezzel való összefüggésére) ugyanakkor nincs bizonyíték. Így óvatosan az oklevél keltét 1248 és 1256 között jelöljük meg. A felső dátumot az indokolja, hogy *ad absurdum* lehet, hogy Csák *viszszakapta* a soproni ispáni tisztelet azután a rövid 1255. évi időszak után, amikor Roland viselte. Azt ugyanis, hogy 1256 folyamán ki volt a soproni ispán, nem tudjuk (de valószínűleg nem Roland, hiszen 1255 december végi oklevelei csak pozsonyi ispánként címzik). A következő ismert soproni ispán, Lőrinc csak 1257. október 11-én bukkan föl. Csák zalai ispáni címére 1256. december 28-tól van adatunk (Archont. 1000–1301. 198., 231.). Így Csák akár 1256 decemberéig is lehetett *újra* soproni ispán és tárnokmester (ügy véljük, ha Béla 1255. évi oklevelének eredetiségéhez ennyi feltételezést kell elfogadni, mint amiket Zsoldos is jelzett, akkor ez a feltételezés sem elvetendő). És ha Roland soproni ispáni címe nem áll összefüggésben az özvegy perével, akkor az egész indulhatott 1256-ban is. Így az oklevelünk, és az egész ügy egyetlen biztos záródátuma 1256. december 27., Csák zalai ispánságának első bizonyított napja előtti nap. A nyitódátum, mint arról fentebb szó volt, Roland nádorságának kezdete, 1248. Az Osl

bán özvegyének ügyét tárgyaló diplomák összetartozását egyébként magunk is valószínűsítjük, függetlenül attól, hogy az egésznek köze van-e Roland rövid soproni ispánságához. Amennyiben igen, akkor az oklevelek logikai sorrendje: az ítélet (113. sz. reg.), majd a poroszlónak szóló, sikertelenségbe torkolló utasítás (114. sz. reg.). Ezután Csák ispánnak szóló felszólító levelek (115. sz. és jelen, 116. sz. reg.), majd a Csák büntetését átvállaló Péternek szóló utasítás (123. sz. reg.). Ez utóbbi keltezése már nem függ szorosan össze Csák soproni ispánságával, hiszen az ügy ezen része már akkor is megtörténhetett, amikor más titulust viselt Csák. Ezen utóbbi oklevél keltezéséhez lásd a regesztája utáni kommentárt. Ha a soproni ispánság nem függ össze a perrel, akkor csak annyi a különbség a logikai sorrendben, hogy a felszólító levelek és a poroszlónak szóló utasítás akármilyen sorrendben következhetnek egymást. Az is lehet természetesen, hogy ezek az ügyek nem tartoznak egybe, és valamelyik oklevél egy másik perhez tartozik. Ebben az esetben a 113–114. sz. oklevelek dáuma 1248–1260 (azaz Roland első nádorságának éve), minden egyéb szükítési lehetőség nélkül. Osl bán özvegyének pereskedéséről szól a csornai prépost oklevele is, amelyet nem tudunk egyértelműen a nádori oklevelekhez kötni, ráadásul az is keltezetlen (UB I. 237).

116

1257.
febr. 12.
– Trencsén

– és Vince nyitrai püspök (*Vincentius Dei gratia episcopus Nitriensis, Rolandus palatinus et comes Posoniensis*): amikor Béla király parancsára a pozsonyi vártól elidegenített földek ügyében bírászkodtak, akkor Tpusz fia: Miklós, Dénes fia: Boda, Micheta fia: Péter és más pozsonyi várjobbágyok bevádolták előttük Farkas fia: Endres-t és rokonait, ti. András fiait: Pétert és Farkast, Myuk fiait: Modurch-t és Myxa-t, Saul fia: Buthus-t és Farkas fia: Endrét, pozsonyi várjobbágyokat, hogy ők a pozsonyi vár csallóközi (*in Chollovkvz*) Olgya (*Ouga*) nevű földjét elfoglalták és jogtalanul maguknál tartják. Endres és rokonai azt felelték, hogy a mondott föld régtől fogva az öröklött birtokuk. Ennek bizonyosságául bemutatták [IV.] Béla király privilégiumát, amely szerint a király az Olgya nevű földet átengedte Endres-nek, továbbá rokonainak és örököseiknek, a régi határai között örökös birtoklásra [RA 1102. sz.]. Erre a püspök és a nádor Béla oklevele alapján megerősítették Endres-t és rokonait a föld birtoklásában. *Datum Trenchinii, anno gracie millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo, secundo idus Februarii.*

Eredeti: 23,4 × 10,7 + 1,8 cm, díszes V és R kezdőbetűkkel, hártáján függőpecsétnek való bevágásokkal – Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien (Ausztria), Urkundenabteilung; Ungarische Urkundenabteilung; REP 16. 1. (DF 287023.)

Kiadása: CD IV/2. 438–439.; CDS II. 394. (CD alapján)

A kiadások a következő hibákat tartalmazzák (CDS-kiadás): 12. sor: *et scriptura* helyett: *ac scriptura*; 16. sor: *Nicolaus filius Opuz* helyett *Nicolaus filius Tpusz*; 17. sor: *Farkassii* és *Farkasium* helyett: *Farcasii* és *Farcasium*; 18. sor: *Mixsa* és *Muik* és *Farkassii* helyett *Myxa* és *Myuk*

és *Farcasii*; 20. sor: *Chollocuz* helyett *Cholloukvz*; 26. sor: *dimisit* helyett *dimisisset*.

117

(1248–1257)

– oklevelében (*in litteris Rolandi palatini comitis Poseniensis*) tanúsítja, hogy Miklós comes visszavásárolt (*redemit*) egy Terebez (*Terpech*) nevű földet Tywa paptól és a bői (*de Beu*) egyháztól, továbbá Isyph fia: Jánostól.

Tartalmilag átírta: IV. Béla 1257. (RA 1145. sz.) – DL 49625. (Családi levéltárak, Rummy család 42. 2.)

Kiadása (TÁ): HO VII. 74.

Regesztája: CDS II. 404. (lat.)

Miklós – mint ez IV. Béla átíró okleveléből kiderül – tengerdi Tódor fia Miklóssal azonos, aki kimutathatóan 1256-tól alországbíró volt (Archont. 1000–1301. 31.). Roland oklevelének tartalmi ismertetésekor ugyan még csak comes-ként említeték, de ez mégsem keltezi biztosan Roland oklevelét 1256 elé, mert a tartalmi összefoglaló inkább a Béla-oklevél szóhasználatának tűnik, nem a Roland-diploma kivonatolásának, és Béla is csak egyszer említette, hogy Miklós comes az ő alországbírója is egyben, utána következetesen csak a comes titulust használta rá.

118

(1260)

– memoriális oklevelei (*litteras Rolandi palatini memoriales quamplurimas*), amelyekben egy részről Synch és rokonai: Zala, Poch, Rendue, Mortunus és Moch, más részről Péter és három fia: Peturca, Ivánka és János, illetve Péter fivérei: Maguyna és Mihály között párbajt rendelt el Velk (*Welk*) föld kétharmad része, és a hozzátartozó, *Homorow* vízen lévő három malom birtoklásának eldöntésére. A párbajban Sync és rokonainak a bajvívója győzött.

Említi: Henrik nádor 1260. nov. 30.: 125. sz. reg.

Bár Henrik említése több oklevélről beszél, itt csak egyetlen regesztaszámmal vettük föl. Az ügymenetet végigkísérő levelek nyilván egyfelől a párbaj elrendelését, másfelől annak eredményét tartalmazhatták külön-külön. A végső ítéletlevelet már Henrik nádor adta ki. Az őt felkereső felek elmondása szerint Roland azért nem tudta ezt megtenni, mert időközben más méltóságba helyezték. Roland 1260. augusztus 27. utáni oklevélben még nádor, és november 30-án már Henrik viselte ezt a tiszteletet, Roland pedig szlavón bán lett (Archont. 1000–1301. 20., 46.). Így ezek az oklevelek legvalószínűbben 1260-ban kelhettek, az évekkel korábbi datálás nem valószínű.

119

(1254–1260)

– Fülöp zágrábi püspök és Henrik országbíró, somogyi ispán, IV. Béla király által delegált bírák oklevele, amelyben M. prépost és testvérei

Sebes birtok ügyében pert indítottak a mislyei préposttal szemben, aki azt állította, hogy a birtok felerészt adomány, felerészt eladás útján került hozzá, és az eladói: [Aba nb.] György fia: Péter és rokonai, az egyház patrónusai, ugyanezt állították. Ám mivel mindezt okiratokkal igazolni nem tudták, ezért a bírák végül M. prépostnak ítélték meg a földet, viszont György fia: Péter a saját öröklött földjéből, amelyet az egyházzal közösen birtokol, akkora földet adjon haszonvételeivel a mislyei egyháznak, mint amilyen Sebes birtok volt, és ezért rokona: Koyl fia: Péter kárpótolja három falujának földjéből György fia: Pétert.

Tartalmilag átírta:

a) Szécsi Miklós nádor 1386. febr. 5. – Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 20. (DF 272825.)

b) TÁ-a > Szepesi káptalan 1402. szept. 14. – Štátny archív v Levoči (Szlovákia), Szepesi káptalan levéltára: Szepesi káptalan magánlevéltára: II. rész 9. 4. 1. 29. (DF 272834.)

A tartalmi átírás szövege (TÁ-a):

... exhibuissent etiam iidem fratres prepositi de Scepus litteras iudicum a domino rege deputatorum, videlicet venerabilis patris Ph[ilippi] episcopi Zagrabiensis, R[olandi] palatini et comitis Psoniensis, H[enrici] iudicis curie domini regis, comitis Symigiensis sub sigillo domini regis continentes, quod idem M. prepositus et fratres ipsius requirente ab ipsis dictam possessionem Johanne quondam preposito Myslensi, super emptione ipsius possessionis venditores eiusdem statuissent, videlicet Petrum filium Georgii filii Chomok et Nicolaum filium Petri filii Koyl, qui pro se et pro patre et fratre suo Georgio et Pousam fratrem Chompord, qui pro aliis filiis Petri coram ipsis constituti dixissent, quod dictam terram Scebes predicto M. preposito et fratribus suis previo anno post discessum Tartarorum urgente famis necessitate ipsi vendidissent; interrogatus itaque dictus prepositus Myslensis quo iure ipsam terram dicta ecclesia possedisset dixisset, quod medietatem titulo emptionis, aliam vero medietatem Chomok avus Petri dicte ecclesie contulisset et requisitus si haberet aliquid instrumentorum, respondisset, quod non sed dicti venditores patroni eiusdem ecclesie retulissent, quod terra fuisset ecclesie. Et ipsi iudices quamvis^a ratione previa dictam terram ecclesie^a de Mysle restituere intendissent, tamen quia ipsa terra remota fuisset ab ecclesia nec dictus prepositus Myslensis privilegio ecclesie vel aliis documentis declarando fidem eis facere potuisset, quod terra fuisset ecclesie, pro eo mox quia ista replicatio^b de malitia vendentium^c videlicet videbatur processisse eandem terram M. preposito et suis fratribus prenotatis pacifice et iure perpetuo possidendam reliquissent. Et quia^a dictus Petrus filius Georgii ipsam terram ecclesie fuisse et se vendidisse confessus fuisset, detinuisse, ut de terra sua hereditaria quam communiter possedissent cum ecclesia de

Mysle, eiusdem utilitatis et quantitatis sicut esset terra Scebes quam M. preposito et fratribus suis vendidissent, statueret ecclesie memorate hoc adiecto, quod Petrus filius Koyl de tribus villis suis Somos videlicet et Basar et Bodmer ubi sibi videretur daret et assignaret terram tante utilitatis et quantitatis, sicut esset terra Scebes Petro filio Georgii superius nominato.

^asor fölé beszúrva ^ba szövegben: *reflicatio* ^celőtte áthúzva ue. a szó elrontva

Az oklevél keltét Henrik országbíró hivatalviselési ideje (1254–1260, lásd Archont. 1000–1301. 31.) határozta meg. A tartalmi átírás szerint az oklevélen Béla király pecsétje függött.

120

(1248–1260)
júl. 13.
– Pozsony

– (*R. palatinus et comes Posoniensis*) levele a nyitrai káptalanhoz (*viris discretis et amicis suis in Christo karissimis capitulo Nitriensi*), hogy emberre: vatai Damján comes mellé (*Damiano, comiti de Vatha, homini nostro*) adjanak valakit, akivel bejárhatja Macskaszarm (*Machkazorm*) földet, amelyről elefánti (*de Elefant*) András fiai azt mondják, hogy az övéké. Az ellentmondókat idézzék a nádor elé, valamint a beidézettek nevét és a történeteket írják meg neki. Továbbá Lukácsot, elefánti András fiainak ellenfelét idézzék a színe elé. *Datum Posonii, in festo Sancte Margarete virginis.*

Eredeti: 18,6 × 4,5 cm, hártyszalagoknak való bevágásokkal, hátulján zárópecsét feltja – DL 466. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta, 1671. 1.)

Kiadása: ÁÚO VII. 307.; CDS II. 241.

Az oklevél kelte Roland hivatalviselési határidejénél szűkebben nem határozható meg. Óváry Lipót valamiért 1258-ra tette az évet (lásd DL-DF 5.1 DL 466. Óváry regeszta), indoklás nélkül.

121

(1248–1260.
dec. 1–7.)
– Pozsony

– (*Nos R. palatinus et comes de Poson*) tanúsítja, hogy István comes fia: Konrád az adósságát, amivel Moys fia: Péternek tartozott, a színe előtt teljesen megfizette, és ezt Péter is igazolta. *Datum Posonii in quinta feria post festum Beati Andree Apostoli.*

Eredeti: 9,2 × 2,6 cm, hátulján befűzött hártyszalaggal rögzített zárópecsét – Slovenský národný archív (Szlovákia), Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 2. 11. (DF 259749.)

Kiadása: ÁÚO X. 425.

Az oklevél a DL-DF 5.1 nyilvántartásban 1289–1299 közé van keltezve, hiszen ekkortájt (bár nem minden évben) is volt egy Roland nevű nádor, ám ő nem viselte a pozsonyi ispánságot. Az egyetlen R

kezdőbetűs nádor, aki pozsonyi ispán is volt egyben, az Roland volt 1248 és 1260 között (Archont. 1000–1301. 22–25., 184–186.).

122

- (1248–1260) – oklevele (*in litteris R. palatini*), amelyben kötelezi Vrkund fia: Péter ispánt, hogy Osl bán özvegye számára (*relicte Osl bani*) fizessen 12 márkát Szent István nyolcadára [aug. 27.] a győri káptalan előtt.

Tartalmilag átírta: győri káptalan – DL 47717. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag)

Kiadása (TÁ): Kubinyi 1867. 39.; ÁÚO VII. 542–543.; UB I. 270–271.

Regesztája: Kubinyi 1867. 38.; UB I. 270. (ném.)

Az említő oklevél folytatása: Péter ispán egy követe a megjelölt napon a káptalan elé állt, és bemutatta a király levelét, hogy ugyan-ezen Urkund fia: Péter Csák mester helyett tartozik, ám mivel Csák királyi szolgálatban Bulgáriában tartózkodik, ezért a fizetésre halasztást kap addig, amíg Csák vissza nem tér (RA 1258. sz.). A káptalan minderről oklevelet állított ki. Az oklevél talán ahhoz az ügymenet-höz tartozik, amelyet Roland nádor előtt folytatott le Osl bán özvegye, és amelynek több datálatlan oklevele is ránk maradt (lásd 113–116. sz. reg.). Az említett Csák mester bizonyosan Csák tárnokmester, és ha tényleg köze van a hivatkozott esethez, akkor az itteni 12 márka Csák büntetése lehet, amiért akadályozta az özvegy beiktatását, vagyis a nádori ítélet végrehajtását. Az oklevél kelte bizonytalan. Kubinyi Ferenc, az első kiadója 1249 és 1261 közé tette, amellyel nyilván Roland hivatalviselésére utalt. Wenzel Gusztáv valamiért 1254 és 1260 közé datálta. A felső határ itt is nyilván Roland első nádorságának a vége (ekkor már pontosabban meg lehetett határozni az évet), az alsó határt nem indokolta meg. Hans Wagner visszatért Roland első hivatalviseléséhez, és 1248–1260 közé tette az oklevelet. Emellett megjegyezte, hogy Csák mesternek bulgáriai jelenléte István 1260. évi hadjáratában mutatható ki, ám ennek datálási szempontból nem tulajdonított jelentőséget. Mivel magunk sem érezzük kényszerítő erőnek ezt, ezért az oklevél datálását ugyanígy adtuk meg.

123

- (1248–1260) – (*magnificus vir Lorand palatinus*) oklevelében leírja az Egyházaskarcshoz és Deákihoz (*Eghazaskarcha et Deaky*) tartozó kaszáló (*fenetum seu pratum*) határait, a következő határokkal: az egyházaskarcasai és deáki nemesek birtokai és Amadé[karcsa] (*Omodeus*); a nyéki (*de Nyek*) nemesek [földje]; *Barch* nevű tó (*stagnum*); Amadé[karcsa] szántóföldjeinek a határa; kettő, *halm*-nak nevezett domb (*monticulus*).

Tartalmilag átírta: pozsonyi káptalan 1358. jan. 30. > pozsonyi káptalan 1414. febr. 23. (ZsO IV. 1709. sz.): Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtára, Kézirattár: Diplomatarium autographum O 646. (DF 283507)

Kiadása (TÁ): AO VII. 30–31.

Mivel a Pozsony megyei karcsai várnépek határaitól intézkedett Roland, így a keltezés nélküli oklevelet csak Domonkos fia: Roland 1248–1260 közötti nádorságára keltezhetjük, amikor pozsonyi ispán is volt, és többször is kiadott oklevelet a karcsaiak ügyében. A határleírás egyik ránk marad Roland-oklevélre sem illik rá, így önálló oklevélnek kell tulajdonítani. A tartalmilag átíró oklevelet bemutatták egy Bebek István országbíró előtt 1367-ben zajló perben, egy másik Roland oklevéllel együtt (112. sz. reg.), ez utóbbiról Bebek tartalmi átírást is készített. Nincs rá egyértelmű utalás, hogy az a Roland-oklevél azonos lenne az itteni határjárást magába foglaló diplomával.

124

1260.
nov. 30.
– Pozsony

Héder nb. Henrik fia Henrik (*Nos Henricus palatinus et comes Posoniensis*): Synch és rokonai: Zala, Poch, Rendue, Mortunus és Moch a színe elé idézték Pétert három fiával: Peturca-val, Ivánkával és János-sal, továbbá Péter fivéreit: Maguyna-t és Mihályt. Miután megjelentek, Synch és rokonai elmondták, hogy még Roland nádor előtt pert indítottak Velk (*Welk*) föld kétharmad részéért, és a nádor akkor párbajt ítélt. Akkor Péter és rokonai embere maradt alul, és a föld kétharmad része teljes joggal az övéké lett, továbbá az egyik rész után járó, a *Homorow* víznél lévő három malom utáni jövedelem is. Ám Roland nádortól még nem nyertek megerősítő oklevelet (*litteras confirmatorias*), és mivel Rolandot azóta már más méltóságba helyezték, ezért Henriktől kérték azt. Erről bemutatták Roland nádor több memoriális oklevelét (*litteras Rolandi palatini memoriales quamplurimas*) [119. sz. reg.], amelyekben minden úgy volt írva az ügy lefolyásáról, ahogy azt Synch elmondta, és Péter, a fiai és fiverei sem mondtak ellent. Így Henrik befejezve a Roland által félbehagyott ügyet, Velk föld kétharmad részét a három malom jövedelmével együtt Sync-nek és említett rokonainak ítélte meg örökös birtoklásra. A kétharmad részt a Péter és rokonsága tulajdonában maradó egyharmadtól elválasztó határjelek: *Assuan*; Sync faluja; egy erdő; egy folyó; egy sziget csúcsa (*nasus insulae*); egy másik szigeten túli két határjel; egy folyó; Eburhard földjének a határa, ahol körbeér. Ezen túl van a Velk földből még mintegy 15 holdnyi kihalított földdarab (*particula terra recisa*), amit Péter és rokonai Sync-nek adtak át a kétharmad részhez. Az ügy poroszlói Ipca fia: Vros és Miklós voltak. *Datum Posonii, in festo Andreae apostoli, anno Domini 1260.*

Másolata:

a) DL 104883. (Családi levéltárak, Batthyány levéltár, Illésházy család 21. 1. 1.)

b) DL 105408. (Családi levéltárak, Jeszenák család)

Tartalmilag átírta: Nagymartoni Pál országbíró 1346. nov. 29. – DL 3794. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta, 325. 39.)

Kiadása: CDS II. 461–462.; a *tartalmi átírás* kiadása: ÁÜO XI. 495–496.

Jelen regesztában a b-másolat névalakjai szerepelnek. Az oklevél kiadása (CDS II. 462.) feltüntette az eltérő névalakokat is.

125

1260 | Henrik nádor 1260. év alatt közölt oklevelét (CD VII/5. 328–329.) lásd a 127. sz. regesztában.

(1261. ápr. 24. előtt) – megparancsolja felsorolt híveinek, továbbá két vitézének, hogy húsvétkor mindenképpen keressék fel őt fegyverben Budán, ahová a király őt is rendelte.

Eredeti: 14,8 × 3,2 cm, vízfoltos, hátulján rányomott pecsét foltja – DL 93878. (Családi levéltárak, Festetics család)

Az oklevél szövege:

Nos H. palatinus, comes Poseniensis petimus a vobis fidelibus nostris, Markolpho, Markys, Marcello et Demetrio, Thome comiti, Kemyn comiti et magistro Bochelino, quatenus sine omni omissione et occasione modis omnibus in die Pasce Domini nos Bude honeste armati inveniatis, quia dominus rex nobis ipso die ibi esse firmiter precepit. Item hoc idem precipimus Benedicto et Jacobo militibus nostris.

Zsoldos Attila szerint köztörténeti adatok és Béla itineráriuma alapján az itteni hadi mozgósítás csak az 1261. évi bolgár hadjáratra vonatkozhatott (Zsoldos 2007. 17–18. 50. jz.). Győrffy György nem a bolgár hadjárat, hanem Béla és fia ellenségeskedésével hozta kapcsolatba az itteni húsvéti hadbahívást, és így 1262-re keltezte az oklevelet (ÁMTF IV. 665., 680.). Zsoldos viszont helyesen hívta föl a figyelmet arra, hogy Béla 1262 húsvétját nem Budán, hanem Bihácson töltötte (Zsoldos 2007. 18. 50. jz., 19.), így inkább az 1261. évről lehet szó. Bár a megfogalmazás nem zárja ki az 1260. év végét sem, valószínűbb, hogy 1261 első hónapjaiban kelt a levél.

126

1261 | – (Nos Henricus palatinus comes Poseniensis): a győri káptalan és dékánja, Miklós (*Nicolaus decanus et totum capitulum Gerriensis ecclesie*) a nádor poroszlóját maga mellé véve a nádor színe elé idézte a baráti (*de villa Barath*) udvarnokokat egy Barát faluban lévő föld ügyében, amelyről már régóta folyt a vetélkedés közöttük. Végül a nádor előtt úgy határoztak, hogy a felek által fogadott bírók döntésére bízzák az ügyet. Később a felek visszatértek a nádorhoz, és úgy számoltak be, hogy a baráti udvarnokok egy részben odaadják a földet a győri egyháznak határokkal elkülönítve, amit az udvarnokok kérésére a nádor is megerősített. A föld határai: a keresztések faluja (*villa Cruciferorum*); egy (*vulgo*) *Fyrrestelukarra* nevű hely; *Cherkod* teteje szélteében (*vertax Cherkod in latitudine*); *Barati teluk* nevű hely, ahol korábban Barát falu volt; egy (*vulgo*) *Cacasto* nevű hely, amely teljesen a győri egyházé; *Petlend* (*Pethlend*) [falu]; egy nagy út mentén a keresztések falujánál körbeér. Az erdő pedig közös használatban van az egyház népeivel. Az ügy poroszlója Miklós fia: Ita volt. *Anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo LXI°*.

Átírta:

a) Rozgonyi Simon országbíró 1411. júl. 5.: DL 521. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta Jesuitica, Tyrnavia 27. 88.); ennek kora-újkori *másolata* (ZsO III. 618. sz.): DL 25051. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta Jesuitica, Tyrnavia 20. 16.)

b) csornai konvent 1356.(?): nem fellelhető, vö. CD IV/3. 56.

Tartalmilag átírta:

a) Rozgonyi Simon országbíró 1411. ápr. 19. (ZsO III. 372. sz.): DL 9770. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 35. 44.); ennek 1806. évi *másolata*: Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Csornai konvent magánlevéltára 63. 5. 2. (DF 264891.)

b) Rozgonyi Simon országbíró 1413. nov. 16. (ZsO IV. 1298. sz.): DL 10101. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 8. 9.)

c) IV. Béla 1261. (RA 1273. sz.) > Perényi Péter országbíró 1416. jún. 15. (ZsO V. 2016. sz.): Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Csornai konvent magánlevéltára 40. 3. 5. 6. (DF 264912.)

d) TÁ-a > Perényi Péter országbíró 1420. jún. 15. (ZsO VII. 1843. sz.): DL 10746. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 8. 14.); ill. Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Csornai konvent magánlevéltára 40. 3. 5. 2. (DF 264899.); ennek 1806. évi *másolata*: Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Csornai konvent magánlevéltára 63. 5. 11. B (DF 264932.)

e) IV. Béla 1261. (RA 1273. sz.) > Perényi Péter országbíró 1420. jún. 15. lásd a TÁ-d adatait

f) IV. Béla 1261. (RA 1273. sz.) > Garai Miklós nádor 1423. márc. 9. (ZsO X. 270. sz.): DL 11290. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 36. 7.)

g) pannonhalmi konvent 1426. okt. 25.: DL 11862. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 36. 10.)

h) Rozgonyi Simon országbíró > Garai Miklós nádor 1423.(?): nem fellelhető, vö. CD VII/5. 335.

Kiadása: CD VII/5. 328–329. (1260. évszám alatt); HOKl 40.; az egyik *másolat* kiadása: CD II. 382–383.

Regesztája: CD IV/3. 56. (lat.); Boltizsár 1863. 374. (92. sz.)

Rozgonyi Simon átíró oklevelének másolata (DL 25051.) több hibával és kihagyással terhelt, ráadásul mind a nádori, mind az átíró országbírói oklevél keltezését hibásan másolta le. A nádori oklevélben csak az évszám első két tagját írta ki (*millesimo ducentesimo*), a többi üresen hagyta, így azt a látszatot keltette, mintha az oklevél 1200-ban kelt volna. Emellett a vulgáris névalakokat teljesen rosszul írta át. Fejér György (Pray György alapján) ezt a másolatot közölte le, továbbíve az összes hibát, később ő maga is javította a keltezését (CD VII/1. 319–320.). Rozgonyi Simon átíró oklevelének dátumában is rosszul másoltak le egy részt: *primo* szerepel az eredeti *nono* helyett. A Zsigmondkori Oklevéltárba csak ez a másolat került bele, az eredeti (DL 521.) valamiért nem, így ott is rossz évszám alatt (1411. jún. 27.) szerepel az átíró oklevél. Ezen kívül a tartalmi átírások során a két 1806. évi másolat (DF 264891. és 264932.) szintén rossz évszám alatt szerepel a DL-DF 5.1 nyilvántartásban. Fejér György (Hevenesi Gábor másolatai alapján) szól egy 1356. évi átírásról is a csornai konvent oklevelében, ám a DL-DF 5.1. nyilvántartás nem ismer a konventtől ezévi oklevelet, így az vagy már elveszett, vagy – amire számos példa akadt – a másolás során elírták az évszámot. Nem lehetetlen, hogy a Zsigmond-kori perek egyik oklevelével tévesztették össze, ahol számos alkalommal bemutatták és

(tartalmilag) átírták az oklevelet, és ahol a csornai konvent az egyik peres fél volt. A csornai konvent egyébként 1420-ban azt állította, hogy Baráti birtokkal kapcsolatban nincs határokat leíró oklevele, és ott Henrik oklevelét a velük szemben álló fél, a győri káptalan mutatta be (ZsO VII. 1843. sz.). Ez szintén arra utal, hogy ez az átírás tévedés lehet. Szintén Fejér közölte az oklevél tartalmi kivonatát Garai Miklós nádor 1423. évi oklevele alapján, amelyet Rozgonyi Simon országbíró oklevelében látott volna (CD VII/5. 335.). Ennek sem sikerült a nyomára bukkanni.

127

1261

– (*Nos H. palatinus comes Posoniensis*): örsi (*de Vrs*) Tamás fia: Miklós, az udvarnokok jobbágya a színe elé idézte Örs faluból való Vid, Buza, Gala és Felter királyi udvarnokokat, és követelt tőlük 11 holdnyi földet. Elmondása szerint ebből 2 hold a *Kupus* nevű helyen van, 2 hold Nádasdon (*in Nadast*), 2 hold a *Baka* telek mellett (*iuxta sessionem*), 2 hold telekként (*in sessione*) *Feker* telek mellett, 2 hold Sárban (*in Saar*), ugyanott 1 kaszaaljnyi (*ad unum falcastrum*) kaszáló is van, és *Machar*-ban is 1 kaszaaljnyi. Állította, hogy a föld és kaszáló azoknak az udvarnokoknak a földjén van, és hogy ezt a veszprémi káptalan tanúságával igazolja. Az udvarnokok azt felelték, hogy a mondott káptalan privilégiuma felosztotta és elkülönítette a földjük határait, és Miklós semmilyen joggal nem bír abból. A nádor megkérte, hogy mutassák meg azt az oklevelet, amit a kijelölt napon meg is tettek. Abból a nádor megállapította, hogy ott az udvarnokok földjét osztották föl, és abból Miklósnak nincs tulajdona. Mindezért Miklós kérését elutasította, a földet az udvarnokoknak engedte át, bár könyörületből nem akarta Miklóst más-sal büntetni. *Datum anno Domini M° CC° sexagesimo primo.*

Eredeti: 13,6 × 9,5 cm, hátulján befűzött hártýaszalagon rányomott pecsét nyoma – Vas Megyei Levéltár 293. (DF 261809.)

Kiadása: HO VIII. 86–87.

A Hazai Okmánytár kiadása az udvarnokok megnevezését háromszor is *odwornici*, *odwornicorum*, illetve *odwornicis* alakban adta meg, az eredetiben szereplő *udwornici*, *udwornicorum*, illetve *udwornicis* forma helyett.

128

1264
(– Hatvan?)

Gothard alnádor előtt Apc nb. Gurk fia: Dangris és fivérei perbe fogták rokonaikat: Edelmust és Opuzt a rokonuk, Gylienus Szántón lévő földjének ügyében. Végül a közbenjáró négy nemes segítségével, illetve az alnádori ember: Rad-i Simon és a hatvani konvent tanúságával kiegyeztek, és felosztották a földet maguk között. A föld Zagwa folyó melletti felső 2/3-ad részét Edelmus és Opuz, míg a folyó melletti alsó 1/3-ad részét Dangris és fivérei kapják örökös birtoklásra, az oklevélben leírt határok között.

Átírta: Váci káptalan 1426. ápr. 21.: Biblioteca Academiei RR Bucuresti (Románia), Sectia manuscrise si documente: Documente cu pecete 497. (DF 278431.) = Biblioteca Academiei RR Bucuresti (Románia), Sectia manuscrise si documente: Pongrácz család, bashalmi, Peceti 497. (DF 280264.)

Az oklevél szövege:

Nos comes Gothardus vice Dyonisio palatino in Hotwan residens omnibus quibus expedit tenore presentium facimus manifestum, quod Dangris et frater eius, filius Gurk, Laurentius, Benedictus Calvus et Ladus de genere Opuz Edelmum et fratrem eius Opuz super terra Gylienus cognati ipsorum coram nobis traxerant in causam, tandem petitionibus multorum nobilium et partium attendentes ipsos super causa terre dicte Gylienus mediantibus istis nobilibus videlicet comite Werrardo, comite Paznano, Theodorio de Opuz et Petro magistro de Selb pacem permisimus reformare, que pax inter ipsos taliter est reformata, quod terram prescripti Gylienus in Scamtov continentem antenominati quatuor nobiles viri sub testimonio conventus de Hotwan et Symone nostro homine de Rad mediante in partes diviserunt certis metis distinguendo ita, quod duas partes sepedicte terre Dangris et filius Gurk et alii cognati sui prenominati, scilicet Laurentius, Benedictus et Ladus ipsis prescriptis Edelmo et Opuz de eodem genere dederunt in perpetuum possidendas, nominatas partes et divisiones terre ex superiori parte aque Zagwa, quas pro firma pace iidem Edelmus et Opuz bono animo et benigne receperunt. Tertia vero parte iamdicte terre ex inferiori parte aque Zagwa Dangris et filius Gurk, Laurentius, Benedictus et Ladus, dante Edelmo et Opuz, pro firma pace receperunt in perpetuum possidenda. Cuius terre divisio per istas certas metas taliter distingueret, quod prima meta a parte orientali posita est iuxta unum rivulum qui vocatur Fwzeg prope ilicem, et hinc procedendo parum ad occidentem posita est meta in medio feneti. Et hinc iterum procedendo declinat ad septemtrionem et ibi posita est meta iuxta eundem rivulum Fwzeg. Hinc iterum procedit ad occidentem et super unum monticulum posita est meta. Et hinc pervenit ad aquam Zagwa et ibi super ripam posita est meta, et ibidem transeundo ad aquam Zagwa ad partem occidentem, iuxta aquam que vocatur *Scegemem* posita est meta. Et³ hinc tendit ad mortuam que vocatur *Hoult Zagwa* et ibi super ripam posita est meta, et ibidem intrando *Hoult Zagwam* in medio eiusdem *Hoult Zagwa* tendit ad partem septemtrionalem et pervenit ad unum *zegved* et ibidem posita est una meta. Hinc autem parum superius procedendo per medium eiusdem *Houltzagwa* pervenit ad unam arborem que vocatur *ulmus*, et ibidem transeundo eandem *Hoult Zagwa* prope eandem arborem posita est una meta. Item hinc procedendo per fructus posita est una meta sub piro, et hinc parum procedendo una meta posita est prope fenestram altaris Sancti Andree, et per fenestram eundo per medium ecclesie Sancti Andree a parte occidentali prope cimiterium posita

est una meta. Et hinc parum declinando ad septemtrionalem posita est una meta, hinc autem iterum tendit ad occidentem et pervenit ad unum *berc* ubi est via fori, que ducit in Hotwan, et ibidem transeundo iuxta dictam viam posita est una meta. Et hinc iuxta eandem viam a parte occidentali eundo ad partem septemtrionalem iuxta eandem viam fori posita est una meta. Hinc iterum procedunt mete assignate ad partes occidentales usque ad Kercun et ibi mete terminantur. Ut igitur hec pax et divisio prenotata inter partes prescriptas duret in perpetuum, nostras litteras partium petitionibus anneuntes sigilli nostri munimine concessimus roboratas. Datum anno gratie Domini M^o CC^o LX° III°.

^a a sor fölé beszúrva

129

(1264–1265)

Héder nb. Henrik fia Henrik oklevelében (*in litteris Henrici palatini*) a Hobaj (*Hobay-Hubay*) nevű 3 ekényi föld 1 ekényi része ügyében a tanúk állítása után párbajt ítélt hobaji Miksa fia: Kelemen, illetve Agabith fia: Sándor, Pous fiai: Egyed és Suluynus, és büki (*de Byk*) Pál fia: István között. A párbaj eredményeképpen Kelemen részére kellett átengedni Hobaj föld 1 ekényi részét örökös birtoklásra.

Tartalmilag átírta: vasvári káptalan 1265.: Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Kézirattár: Oklevélgyűjtemény 19. (DF 243665.)

Kiadása (TÁ): Páur 1855. 2.; ÁÚO III. 123–124.; UB I. 321.

Regesztája: UB I. 321. (ném.)

Az átíró oklevél szerint a pervesztesek megjelentek a káptalan előtt, és bemutatták Henrik nádor oklevelét a fenti tartalommal. Ezután kivonultak a káptalan emberével együtt, és elkülönítették a kérdéses egy ekényi földet, részletesen körülírva annak határait. Mivel a káptalani oklevél 1265-ben kelt, a nádori ítéletnek is erre, legfeljebb az előző évre kellett esnie, mert nincs okunk feltételezni, hogy a pernyertes fél évekig várt volna az érvényre juttatásával.

130

(1263–1265.
okt. 13–16.)
– Pétervárad

D. nádor és bácsi ispán (*Nos D. palatinus, comes Bachiensis*): megjelent a színe előtt Demen fia: Sándor comes és előadta, hogy a Geréc (*Grech*) nevű földjét eladta Lőrinc mosoni ispánnak és az idősebb király országbírájának (*Laurencio comiti Musuniensi, iudici curie domini regis senioris*) 140 finom ezüstmárkáért (*centum et quadraginta marcis finiti argenti*), amit elmondása szerint teljes egészében megkapott. A földet Sándor cserébe kapta Lőrinc ispántól, ahogy ez a kőí (*de Kw*) káptalan oklevelében látható. *Datum in Peterwarad, feria tertia ante festum Luce ewangeliste.*

Eredeti: 16,1 × 4,7 cm, hátán a befűzött hártymaszalagra rányomott pecsét viaszmaradványaival – DL 25757. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1503. 9.)

Kiadása: ÁÚO XI. 379.; HO VI. 163.

Az oklevelet Karácsonyi János 1263. október 16-ra tette Lőrinc országbíró és mosoni ispán (1262–1263) miatt, és az alapján, hogy (Péc nb.) Dénes 1263-ban volt István ifjabb király nádora (HH 126–127. 58. sz.). A legújabb archontológiai adatok alapján Dénes nádorságát 1263–1264 folyamán tudjuk biztosan kimutatni, ám a következő ifjabb királyi nádor csak 1266-ban bukkan föl, ráadásul szintén D-betűvel kezdődik a neve (Domonkos), és ő is volt bácsi ispán, igaz, adataink alapján azt a szebenivel együtt bírta (Archont. 1000–1301. 25–26.). Úgy tűnik, hogy ő hivatali elődje címeit örökölte meg kezdetben, vagyis elvileg 1263 és 1266 között végig lehetett olyan D-betűvel kezdődő ember a nádor, aki bácsi ispán is volt egyben. Ha mindezt összevetjük Lőrinc országbíró és mosoni ispán hivatali idejével, akkor azt látjuk, hogy Lőrinc 1265-ig volt országbíró, és 1263, majd egy szünet után 1264-ben mosoni ispán, ám a következő mosoni ispán csak 1268-ban bukkan föl – tehát elviekben viselhette ezt az együttes címet 1265-ig is (Archont. 1000–1301. 31., 170.). Így tehát 1263-tól 1265-ig bármikorra keltezhető a levél (ebben az esetben a napi keletetek: 1263. okt. 16., 1264. okt. 14., 1265. okt. 13.). 1262-re biztosan nem, hiszen a napi kelet szerint Lukács evangelista ünnepe (okt. 18.) előtti kedden lett kiadva, viszont az az országmegosztás, amely során István felvette az ifjabb királyi címet, ami lehetővé tette, hogy saját nádora is lehessen, és hogy itt Bélát már idősebb királynak nevezzék, csak november 25. körül volt (Zsoldos 2007. 21.). Sajnos nem tudjuk megmondani, hogy Dénes és Domonkos mikor váltotta egymást, így ha a levél 1265-ből való, akkor bármelyikük kiadhatta. Bár véleményünk szerint nagyobb a valószínűsége annak, hogy Dénes adta ki, óvatosságból csak a D-szignálával vettük föl az oklevelet, hiszen Domonkos sem zárható ki egyértelműen.

131

(1261–1266.
máj. 7–
jún. 3.)
– Csallóköz

Héder nb. Henrik fia Henrik (*Nos H. palatinus, comes Poseniensis*): Nedel, a tihanyi egyház offciálisa (*officialis ecclesie de Tyhon*) és fivére: Zaba a színe elé idézték apjuk: Zomoyng megölésének vádjával tósoki (*de Tosuk*) Illés fia: Sank-ot, amit öt ember: Pál, Dees, Miklós, Tyvvanus és Romanus segítségével hajtott végre. Sank azt mondta, hogy az ember megölése az ő vétke, öt társa pedig azt, hogy ártatlanok a halálában. A nádor először tanúk állítását kérte, majd párbajt ítélt, megjelölve a határnapot. A kitűzött napon Nedel, az egyház offciálisa megjelent és bevezette bajnívóját, míg Sank és öt társa nem jelent meg. Ezért a nádor megparancsolta, hogy Sank-ot, akárhol is van, fogják el, és adják át a bírónak, hogy halálra ítélje, akinél pedig megtalálják, ne merészelje visszatartani őt. A mondott öt embert pedig nem halálra, hanem teljes birtokaikra és ingó javaikra kiterjedő jószágvesztésre ítélte. *Datum in Challockoz in crastino Ascensionis.*

Eredeti: 14,8 × 9,3 cm, hátára nyomott, hártyaszalaggal befűggesztett pecsétjének töredéke látszik – PBFL Tihanyi apátság: Birtokiratok 19. 1. (DF 208380.)

Kiadása: ÁÚO VIII. 48.; PRT X. 523.; CDB X/17. sz.

Az oklevél keltezési idejére lásd PRT X. 523. Lásd még a következő, 133. sz. regesztát.

132

(1261–1266.
máj. 7.–
jún. 14.)

– (*vir nobilis et honestus H. palatinus et comes Posoniensis*) levelében arra kéri a veszprémi káptalant, hogy egy emberüket küldjék ki a poroszlójával: Bok mesterrel együtt, hogy a színük előtt tósoki (*de Tosuk*) Illés fia: Sank, továbbá Pál, Miklós, Dees, Tyvan és Roma minden birtokát és más javait jelöljék ki és iktassák be Nedel-t, a tihanyi egyház officialisát. A bírónak a részét a poroszló tartsa vissza, az ellentmondókat pedig, ha vannak, küldjék a nádor színe elé egy alkalmas határnapra. Mindezek után a káptalan írjon neki vissza.

Tartalmilag átírta: Veszprémi káptalan: Veszprém Megyei Levéltár, Veszprémi székeskáptalan hiteleshelyi levéltára T 334. (DF 230005.)

Kiadása (TÁ): PRT X. 524.; CDB X/18. sz.

Ezen levél keltezése az előző, 132. sz. oklevél keltezésétől függ. A veszprémi káptalan válaszlevele arról tudósította a nádort, hogy június 15-én (in festo Sanctorum Viti et Modesti) a nádor poroszlója és a káptalan mellé adott embere kimentek Csánk és öt társa birtokára. Az erre felszólító levélnek tehát ez előtt kellett kelnie, nyitódátuma pedig az ítélet meghozatalának a legkorábbi napja (lásd az előző regesztában). A levelet legvalószínűbben nem sokkal az ítéletlevél megírása után szövegezhették meg (talán éppen aznap), így leginkább annak a keltezése mérvadó.

133

(1263–1266.
szept. 22.
előtt)

D. nádor (*D. palatinus*) memoriális levele a bácsi káptalanhoz (*capitulum Bachiense*), hogy a kői káptalan (*capitulum de Kw*) állítsa a színük elé tanúit Kisboldogasszony 15. napjára [szept. 22.] Pál fia: Fülöp ellenében, majd a tanúságvétel 15. napján [okt. 6.] a felek ismét jelenjenek meg az ő színe előtt.

Tartalmilag átírta: bácsi káptalan: DL 47770. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Jankovich)

Kiadása (TÁ): Kubinyi 1867. 99–100.; ÁÚO X. 429–430.

Az itt említett D. nádor azonos lehet azzal a D. ifjabb királyi nádorral, aki bácsi ispánsága révén a kői káptalan vonzáskörzetében bíráskodott, lásd 131. sz. reg.

134

(1266. nov.
28. előtt)

Csák nb. Péter fia Domonkos nádor (*Dominicus palatinus*) emberével és levele útján (*per hominem suum et literas suas*) beleegyezését adja Lampert egri püspöknek, hogy az ő Perecse (*Perecha*) nevű földjével határos Leszna (*Lezna*) és Mikuta nevű birtokból leszközi (*de Lozcouch*) Ynas fiai: Pál és Miklós számára negyedrészt kihalásnak leánynegyed címén, és azt számukra elkülönítsék.

Említi: Lampert egri püspök 1266. nov. 28.: Slovenský národný archív (Szlovákia), Nátafalusi család, nátafalusi 1. 2. A (DF 266187)

Kiadása (Eml): Sztáray I. 10.

Az említő oklevél ma már erősen rongált (bár a nádori oklevélre vonatkozó rész éppen olvasható), ám a 19. századi kiadása még két azonos példányról beszél, és hiánytalanul írta át a szöveget.

135

1266. dec.
25. – Perecse

– színe előtt per támadt egy részről Zelemér fiai: Gergely, Zelemér és Iván, más részről Bogyoszló fiai: Illés, László és Mihály között 15 márká, továbbá Gergely és fivérei nővéreinek, Alatha (~Aliatha) özvegyének hitbére és jegyajándéka ügyében. Végül fogott bírák közbenjárására úgy egyeztek ki, hogy a 15 márkát, továbbá a hitbért és a jegyajándékot Gergely és testvérei kapják meg, míg Nagymező föld teljes részét és Alatha részét Illés és testvérei, részletesen leírva a föld határait.

Átírta: Garai Miklós nádor 1379. febr. 1. – DL 67402. (Családi levéltárak, Szirmay család 11.)

Tartalmilag átírta: damus pro memoria 1293. aug. 14. (nem fellelhető)

Kiadása (TÁ): HO VIII. 325–327.

Az oklevél szövege:

Nos Dominicus palatinus comes Bachyensis et Zybynyensis significamus universis quibus presentes ostenduntur, quod causa que vertebatur inter comitem Gregorium, Zelemer et Iwan filios Zelemer ex una parte coram nobis, et inter Elyam, Ladislaum et Mychaelem filios Buguzlou super quindecim marcis et super dote rebus et paranfernalibus [!] relicte Alatha, quam ipse comes Gregorius et fratres sui predicti sororem eorum esse nominarunt, et licet in forma iudicii diutius fuissent altercati, tamen mediantibus probis et idoneis viris ad talem formam pacis ex nostra permissione dixerunt se devenisse, quod totam^a partem, que in terra Nogmezeu vocatam ipse Elias cum fratribus suis prenominatis, et partem Aliatha predicti habuerunt, reliquerunt, dederunt et tradiderunt pro ipsis quindecim marcis, dote rebus et paranfernalibus, que comes Gregorius cum fratribus suis requirebant ab eisdem pacifice et perpetue possidendam tali modo, quod nec ipse Elyas nec fratres sui nec aliqui de sua cognatione ipsum comitem Gregorium nec fratres suos ratione ipsius terre poterunt in aliquo molestare seu agravare. Cuius terre mete sic distinguentur, quod primam et priorem metam suam

habet iuxta Fyzer vocatum ab occidente in vicinitate Renoldi, et inde vadit ad orientem ad magnum campum et in illo campo habet duas metas, et inde transit unum fontem et penes unam arborem *hyhor* vocatam habet unam magnam metam, et vadit penes eundem fontem et sub una arbore *Teul* vocatam habet tres metas, et adhuc iuxta eundem fontem vadit usque ad arbores *zylas* vocatas, iuxta quas arbores habet unam metam et ibi transit illum fontem, et fons remanebit ipsi comiti Gregorio et fratribus suis predictis. Et inde iuxta eundem fontem ex alia parte vadit ad unam silvam Kurusous vocatam et prope illam silvam habet tres metas, quarum metarum prima separat Arnolde, secunda separat a filios [!] Bubuzlou, tertia separat a filio^b Zelemer. Et postea vadit ad unum fontem Nagpatak vocatam et iuxta illum fontem habet in terra duas metas et tertiam habet in arbore populus, et in fine ipsius fontis iuxta unam magnam viam habet duas metas et tertiam habet arbore populus, et ibi transit illam magnam viam et vadit ad meridiionalem et [!] unum dumum et ibi habet unam metam, et inde vadit iterum ad Mezeupataka vocatam ad occidentem et ad unum virgultum et ibi habet unam metam, qua separat ab Andrea filium [!] Razlou, et ibi tote mete ipsius terre definiuntur. Et sic coram nobis ad concordiam et dispositionem pacis devenerunt, et ut presens scriptum robor optineat, nostras litteras contulimus nostro sigillo communitas. Datum anno Domini millesimo CC^o sexagesimo sexto, in villa Pereche, in die nativitatibus Domini.

^aa szövegben: tota ^beredetileg filios, szó végi s áthúzza

136

(1260–1267.
febr. előtt)

Héder nb. Henrik fia Henrik (*H. palatino, comite Posoniensi*) oklevele szerint az udvarnoki királyi udvarnokok (*udvornici nostri* [ti. IV. Béla] *de Udvornuk*) párbaj révén megkapták a Sár (*Saar*) nevű nádast, rétet és halastavat az öt Ete faluból való királyi udvarnok ellenében (*de udvornicis nostris de quinque villis Ethey*).

Tartalmilag átírta: IV. Béla 1268. (RA 1583. sz.): Štátny archív v Bratislave (Szlovákia), Kondé család, balázsfai 2. (DF 251792.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO III. 180.

IV. Béla a nádast és tartozékait egy privilégiumában a pervesztes etei udvarnokoknak adta, ám a tartalmilag átíró oklevelében visszavonta ezt a döntését, és Henrik ítélete alapján mégis az udvarnoki udvarnokok kapták meg. Ez alapján valószínűbb, hogy Henrik oklevele 1267 körül kelt, bár itt a teljes nádori ciklusát felvettük lehetőségként.

137

(1267. febr.
–dec. 6.)

Kemény fia Lőrinc nádor és IV. Béla király okleveleket adott a tihanyi monostor 12 jobbágjának, amelyben megerősítették szabadságukat (*personis duodecim, qui super sua libertate seu exceptione domini regis et nostras habent litteras*).

Említi: Lőrinc nádor 1267. dec. 6.: 139. sz. reg.

Az oklevél keltezése Lőrinc hivatali idejének kezdete (Archont. 1000–1301. 20.) és az említő oklevelének dátuma alapján került megállapításra. Bár akár több oklevélről is szó lehet, mi itt csak egyetlen regesztaként vettük föl. Egy ugyanilyen tárgyú oklevél olvasható a 140. sz. regesztában is, ám az néhány nappal későbbi az említő oklevélnél. Valószínűleg az itt említett diplomákat is hasonlóképpen kell elképzelni.

138

1267. dec. 6.
– Kajár

– (*Laurentius palatinus et comes Symigiensis*): amikor [IV. Béla] király tudomására jutott a tihanyi monostor jobbágyainak (*iobagionum monasterii sui de Thykon*) feleslegesen nagy száma, akik közül számosnak a monostor csak csekély, vagy semmilyen hasznát nem látja, ezért a színe elé hívatta az apátot és konventet, illetve a monostor minden jobbágyát, és az éppen akkor a királyi kúriában tartózkodó nádornak adta parancsba, hogy kevesek, ti. 12 ember kivételével, akik már régi szokás szerint voltak a jobbágyságban és a lovas szolgálatban (*in iobagionatu et officio equestri*), mindenkit a szolgálatonépek közé (*in conditionarios populos*) helyezzen vissza. Mikor ezt a királyi parancsot a nádor előadta az apát és a konvent nevében megjelenő szerzetesek, továbbá a jobbágyok előtt, akkor a jobbágyok a nádortól és általa a királytól könyörögve kérték, hogy ne helyezték őket vissza ezen szolgálatba, inkább hadd fizessenek valamennyi összeget évente az apátnak a szolgálatukért. A király a nádor közbenjárására hajlott a kérésükre, és elrendelte, hogy azon mondott 12 ember kivételével, akiknek a királytól és Lőrinc nádortól oklevele van a szabadságukról [138. sz. reg.], mindenki háznépenként (*per singulas mansiones*) évente fél fertót (*dimidium fertonem*) fizessen az apátnak két részletben, ti. 3 pondust Szent György ünnepén [ápr. 24.], 3 pondust pedig az azt követő Szent Márton ünnepén [nov. 11.] a tihanyi monostorban. Azt is megengedte a király, hogy a szabadságukban semmilyen sérelem ne essék, a jobbágy nevet megtartsák és a király hadakozói (*exercitiales ipsius domini regis*) legyenek, ahogy eddig. *Datum in villa Koyar in festo Beati Nicholay anno Domini M° CC° LX° septimo.*

Eredeti: 24,1 × 8,2 + 0,9 cm, díszített L kezdőbetű, vízfoltos, hártyszalgjáról függőpecsétje hiányzik – PBFL Tihanyi apátság: Birtokiratok 1. 10. (DF 208383.)

Kiadása: CD IV/3. 420–421.; PRT X. 528–529.; CDB X/22. sz.

Fordítása: Bolla–Rottler I. 133.

139

1267. dec. 9.
– Fehérvár

– (*Laurentius palatinus et comes Simigiensis*): amikor [IV. Béla] király tudomására jutott a tihanyi monostor lovas jobbágyainak (*iobagionum equitum monasterii sui de Tykon*) feleslegesen nagy száma, akik közül számosnak a monostor csak csekély, vagy semmilyen hasznát nem látja, ezért a színe elé hívatta az apátot és konventet, illetve a monos-

tor minden jobbágyát, és a nádornak adta parancsba, hogy mindenkit helyezzen vissza a szolgáltatónépek közé, azon 12 ember kivételével, akik már régi szokás szerint voltak a jobbágyországban és lovas szolgálatban. Ezeknek a kiválasztását az apát és konvent számára rendelte el úgy, hogy a nádor ugyanezen jobbágyoknak oklevelet adjon a szabadságukról. Az apát és a konvent levelében jelezte a nádornak, hogy Guze comes fiait: Péter comest és fivérét: Pouka-t, a monostornak tett számos szolgálatukért, lovasjobbágyi szolgálatra emelték, ezért azt kérték a nádortól, hogy Péter és Póka számára adjon oklevelet ezen szabadságukról. A nádor ezért a nevezett személyeket királyi hatáskörrel (*auctoritate regia*) megerősítette az apátnak és konventnek nyújtandó lovasjobbágyi szolgálatukban. *Datum Albe, anno Domini M^o CC^o LX° septimo, quinto idus Decembris.*

Eredeti: 21,7 × 10 + 1,5 cm, kezdő L iniciáléval, vörös selyemfonatról a függőpecsét hiányzik – PBFL Tihanyi apátság: Birtokiratok 1. 11. (DF 208382.)

Átírta: Lackfi István nádor 1389. febr. 9.: Prímási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia U 170. (DF 248763.)

Kiadása: CD IV/3. 418.; PRT X. 529–530.; CDB X/23. sz.; az *átírás* kiadása: MES I. 543.

Az oklevélhez lásd az előző, 138–139. sz. regesztákat, ill. PRT X. 26.

140

1267(?)

Dénes nádor 1267. évi oklevelét, amelyben említi a Szatmár megyei Kaplony monostort, említi Szirmay Antal (Szirmay 1810. 49.).

Szirmay sorra veszi Szatmár megye helységeit, és Kaplony település kapcsán a következőket írta: „Hogy itten már 1267. Eszt. Monostor volt; a' Vármegye Levél Tárában Dienes Nádor Ispánnak Levelében, és alább-is a' *Kozárdi* puszta alatt 1325. Eszt. *Koplon-Monostura* úgy 1370. Esztendőben-is említettik; de mellyik Szerzeté lehetett? nincs kitéve.” (Szatmár 1810. 49.). Az oklevelek felsorolásakor később valóban említ egy 1370. évi és egy 1335. (nem 1325., mint írta!) oklevelet, amelyekben megemlíti Kaplony monostorát (i.m. 50., 57.), de az 1267. évi oklevélre nem tér máshol vissza. Ám a Kaplony nemzetség tárgyalásakor említ egy 1267. évi oklevelet a következő bevezetővel: „A' Vármegye Levél-Tárában-is ilyen régi Jel-Levél találtatik felőle” (ti. a Kaplony-nemről), majd a következőképpen foglalja össze tartalmát: „1267. »Illyés, és Péter, Kaploni nemből valók, *Vada* nevezetű örökös földgyeket eladták Péternek, és Eudusnak, Gróf *Eurdungh* Simon fiainak.«” (i.m. 46.). Hogy ez az oklevél azonos lehet-e a nádori oklevéllel, nem tudni. Az évszám és az őrzési hely (Szatmár megye levéltára) azonos, ám a tartalmi összefoglaló nem tér ki arra, hogy a monostort megemlíti-e benne, sem az oklevél kibocsátójára. Ez az oklevél mára már elveszett. Szatmár megye levéltárából jelenleg két jelzet alatt ismerünk középkori oklevelet (DL 90747. és 90748.). Az előbbi egy 1758. évi másolatgyűjtemény, amelyben megtalálható István ifjabb király 1267. évi oklevele (RA 1868. sz.), ám ennek a tartalma nem fedi a fent ismertetett 1267. évi oklevelet. A földeladásáról szóló 1267. évi oklevél azonban mégis hiteles lehet, hiszen a szereplők: Ördög Simon fiai: Péter és Andes valóban létező személyek voltak, bár a genealógiai munkák csak 1277-től, ill. 1288-tól adatolják felbukkanásukat – de ez nem kizáró ok (lásd Karácsonyi 1900. 748.; Engel 2003. Kaplyon nem 1. tábla: Károlyi). Továbbá az általuk megvásárolt föld, *Vada*, később valóban a nemzet-

ség tulajdonában bukkan föl (Németh 2008. 327.). Ám az nem bizonyos, hogy ez az oklevél azonos Dénes nádor oklevelével. A fő problémát a Dénes-oklevél hitelessége kapcsán az okozza, hogy 1267-ből egyetlen Dénes nevű nádort sem ismerünk (Archont. 1000–1301. 20., 26.). 1263–1264 között valóban volt egy Dénes nevű nádor, akit 1266-ban Domonkos követett, ám még arra sem gyanakodhatunk, hogy az eredeti oklevélben csak egy D-szigla állt, amit egy későbbi másoló, vagy maga Szirmay Dénesnek oldott fel Domonkos helyett. Ugyanis 1266-tól már adatolhatóan Benedek az ifjabb királyi nádor. Elvi szinten gyanakodhatunk az évszám elírására, de a másik ismertett oklevéllel való összevetése akkor is kétséges. Így az itt említett oklevelet nem vettük föl sem hiteles, sem hamis oklevélként. Az oklevél egyébként, ha létezett egyáltalán, már 1883-ban sem volt beazonosítható, lásd Károlyi II. XX.; vö. Németh 2008. 130.

- (1267. febr. –1268. aug. 27) – oklevelében tanúsítja, hogy Mortunus és fiai: Ádám, Gergely és Edelény 9 ember, ti. vidi (*de villa Wyd*) Márton, Tamás, Inok, János, Endre, Deme, Demeter, Péter és Guge ellen vádlóként léptek föl fogott bírák előtt.

Tartalmilag átírta: Lőrinc nádor 1268. okt. 13.: 143. sz. reg.

Az ügyre lásd részletesen az ezzel kapcsolatos ítéletet (143. sz. reg.). Az oklevél keltezésének kezdőpontja Kemény fia: Lőrinc nádor hivatalba lépése, végpontja az ítéletlevélben említett első olyan határnap (Szent István nyolcada), amikor Ádáméknak bizonyítaniuk kellett, hogy jogosan vonták perbe mind a 9 embert.

141

- (1268. okt. 6. –okt. 13.) – memoriális ítéletlevele (*in literis nostris memorialibus formam iudicii continentibus*), amelyben hamis vádlóként ítéli el Ádámot, apját: Mortunust, és fivéreit: Gergelyt és Edelényt, mert azok csak 6 ember ellen nyújtottak be idézést, ám 9 ember ellen akartak eljárást indítani.

Említi: Lőrinc nádor 1268. okt. 13.: 143. sz. reg.

Az oklevél tartalma az említésből nem teljesen világos, de ha igaz, akkor pontosan azt az ítéletet tartalmazta, amit az 1268. okt. 13-án kelt oklevél részletesen leír, és amit a nádor még egyszer írásba foglalt (ez az okt. 13-i oklevél). Ha így van, akkor ennek az elsőnek október 6. után kellett kelnie, mivel az volt az utolsó megjelölt határnap az ügyben, amikor a végső ítéletet is kimondták (lásd a következő, 143. sz. reg.). Talán ez az első feljegyzés éppen aznap készült.

142

1268. okt. 13. – Fehérvár – (*Nos L. palatinus et comes Sümeghiensis* [!]): memoriális oklevele [142. sz. reg.] azt az ítéletet tartalmazta, hogy Mortunus fia: Ádám a saját, apja és fivérei: Gergely és Edelen nevében a nádor színe előtt perbe akarta vonni vidi Mártont, Tamást, Inokot, Jánost, Endrét, Deme-t, Demetert, Pétert és Guge-t. A per kezdete előtt a nádor megkérdezte Ádámot, hogy ezen 9 ember ellen egy vagy több pert akar indítani,

aki azt felelte, hogy 6 ember, ti. Márton, Tamás, Inok, János, Deme és Demeter ellen egy föld ügyében, míg 3 ember, ti. Péter, Endre és Guge ellen lopásért indítana eljárást. Ádám bemutatta a nádor oklevelét is [141. sz. reg.] azon tartalommal, hogy a mondott 9 emberrel ő, apja és testvérei fogott bírák döntésére bízták magukat, mint vádlók. Ezzel szemben Márton és János azt mondták, hogy Ádám, apja és testvérei azon a határnapon kettejük ellen nem léphettek föl, mivel Márton és János őket korábban a király színe elé idézte, és az ő eljárásuk magasabb rendű Ádám és rokonai eljárásánál. Meghallgatván a felek előadását, a korábbi idézések megvizsgálására a nádor elkérte a felektől a beleki keresztesek oklevelét (*litteras cruciferorum de Belk*), akik tanúságával az idézések történtek. Ádám bemutatta a keresztesek idézőlevelét, amelyben a nádor a kilencből csak hat ember, ti.: Márton, Tamás, Inok, János, Deme és Demeter nevét találta, Péterről, Endréről és Guge-ről nem esett szó. A nádor megkérdezte Ádámot, hogy azon három emberrel kapcsolatban, akik ellen lopásért akart pert indítani, van-e idéző oklevele, vagy sem. Azt felelte, hogy nincs, és a nádortól igényelte (*frequentur per nos requisitus*). A nádor viszont, mivel Ádám, apja és fivérei csak 6 embert idéztek meg, de 9 ember ellen akartak eljárást indítani és lefolytatni a pert, úgy ítélte, hogy hamis vádlóként büntessék meg őket. De az ura, a herceg ügyei (*negotia Domini nostri Ducis*) miatt, amelyek akkor ránehezedtek, őket megbüntetni azon a napon nem tudta. A negyedik napon, amikor Ádámot a nádor visszahívta a színe elé, hogy megbüntethesse, az megváltoztatva korábbi vallomását, azt mondta, hogy az idézőlevélben azért nem szerepel annak a három embernek a neve, mert nem ő idézte meg őket, hanem az a három ember idézte be a nádor színe elé Ádámékat a nádori poroszló, Tódor fia: Tódor és a beleki keresztesek tanúságával, és hogy ezen három ember poroszlója: Tódor segítségével bizonyíthat ellenük. A mondott három ember: Péter, Endre és Guge azt felelték, hogy ők Ádámot, apját és fivéreit nem idézték meg, továbbá Tódor nem a poroszlójuk, és soha nem is volt az. Bár a nádor és ülnökei számára (*nobis et omnibus circumsedentibus*) világos volt, hogy Ádám vallomása zavaros és nem elfogadható, ám mivel Ádám nagyon akarta, hogy a poroszlóval bizonyítson – jóllehet nem szokás jog az országban –, a nádor megengedte, hogy megidézze Tódor fia: Tódor poroszlót a színe elé, aki mondja meg: beidézte-e Ádámot és rokonait a mondott három ember ellenében a nádor elé. A kitűzött határnapon, Szent István király nyolcadán [aug. 27.] Ádám ezt nem tette meg, ám Mortunus, Ádám apja a maga és fia nevében megjelent a nádor előtt, és azt mondta, hogy a poroszlót azért nem tudta a kijelölt időre a nádor elé hozni, mivel ő az összes m[agyarországi] (*in H.*) birtokát eladta, így nem tudták megtalálni. Ezért azt kérte a nádortól, hogy jelöljön ki még egy határnapot, hogy Tódort a színe elé állíthassák. A nádor irgalmasságból Szent Mihály nyolcadát [okt. 6.] jelölte ki nekik. A kijelölt napon a nádor színe elé rendelt Ádám és apja: Mortunus a saját, valamint Gergely és Edelény nevében a poroszlót nem tudták a nádorhoz hozni, és indokot sem tudtak találni. Ezért a nádor Ádámot, apját és fivéreit hamis vádlóként ítélte el, és Ádámra a hamisan vádlók

bélyegét süttette (*ipsum Adam assari fecimus tanquam calumniatorem*), ám az apja, Mortunus esetében a másik fél kérésére nem alkalmazta ezt a büntetést. A testvérei: Gergely és Edelény nem jelentek a meg a nádor előtt, hanem elrejtöztek, így őket ilyen módon megbüntetni nem tudta, ám elrendelte, hogy bárhol is találják meg őket, süssék rájuk a hamisan vádlók bélyegét. És mivel a hamisan vádaskodók birtokai és javai az ország szokásjoga szerint a bíró és a másik fél kezére jutnak, ezért Mortunus,¹ Ádám, Gergely és Edelény birtokaiból és javaiból 2/3-ad rész jusson a nádornak, 1/3-ad rész pedig a peres ellenfeleinek örökös birtoklásra. *Datum Albae, in quindena B. Michaëlis, anno Domini M CC^o LX octavo.*

Másolata: DL 104818. (Családi levéltárak, Festetics család)

Kiadása: CD VII/5. 349–353.

¹ a másolatban hibásan Márton (Martinus) szerepel

A jelenleg rendelkezésre álló 19. századi egyszerű másolat egy feljegyzése alapján még „ex originali” készült. Fejér Györgynél Czech János kéziratának kiadása szerepel, és a kiadás, illetve a jelenleg rendelkezésre álló másolat között a következő lényegi különbségek vannak: a Fejérnél szereplő *Ivok* helyett mindenhol *Inok* van, *Joannem* helyett *Johannem*. Továbbá:

349. old. 5 sor: *Georgio* helyett *Gregorio*; 7. sor: *Vyd* helyett *Wyd*; 350. old. 20. sor: *solum contineri* helyett *solummodo contineri*; 351. old. 4. sor: *infigatur* helyett: *infigatur*; 9. sor: *homines citaverant* helyett *homines ipsos citaverant*; 26. sor: *facto* helyett *furto*; 352. old. 4 sor: *filiis* helyett *pro filiis*; 9. sor: *eundem statueret* helyett *eundem Theodorum statueret*; 15. sor: *et Gregorio* helyett *et pro Gregorio*; 17. sor: *nec dare* helyett *nec aliquam, quare non statuerint, dare*; 22–23. sor: *tanquam calumniatorem assari fecimus* helyett *assari fecimus tanquam calumniatorem*; 29. sor: *se se* helyett *se*; 353. old. 1. sor: *ex* helyett *et*; 4. sor: *possidendas* helyett *possidenda*; 6. sor: *Michaelis archangeli* helyett *Michaelis*; *MCCLXVIII.* helyett *M CC^o LX octavo*. A másolat(ok) mindemellett több ponton is zavarosak és el is rontották a szöveget (pl. Ádám apját, akit mindenhol következetesen Mortunus névvel illetnek, egy helyütt Martinusnak, azaz Mártonnak nevezik). Továbbá az oklevélben Lőrinc nádor említ két másik oklevelet saját magától. Az egyiket az elején, azzal a felvezetéssel, hogy az a következő ítéletet tartalmazta („vidimus in literis nostris memorialibus formam iudicii continentibus”). Elképzelhető, hogy már abban is az egész ügy felvázolása állt, memoriális oklevélként, és az egészet átmásolta egy másik oklevelébe. Ám az itteni is memoriális oklevél (felvezetése: „damus pro memoria”, és megpecsételésről sem szól).

143

1268.
nov. 25.
– Forró

Balog nb. Tombold fia Benedek ([N]os Benedictus palatinus, iudex curie domini regis Stephani, et comes de Scybynio): Zub-i (zsupi?) Scymeyny fia: Gervasius a színe előtt perbe vonta Pousa fiait: István gömöri udvarispánt (*Stephanum curialem comitem Gumuriensem*) és édestestvérét:

Szilvesztert (*Sysvestrum* [!]) a korábban Walter tulajdonában lévő Guta (*Gutha*) birtok ügyében. A per már hosszabb ideje folyt a felek között, és amikor a nádor a Szűz Mária sziget melletti (*iuxta insulam beatissime virginis Marie*) Besenyő (*Beseneu*) faluban volt Szent Mihály 15. napján [okt. 13.] több társával (*sociis*), ti. Gergely esztergomi préposttal, Scela fia: Miklós ispánnal, Szakállas Lőrincsel (*Laurentio Barbato*), Ethenad fia: Benedekkel, Ruhman fia: Jánossal és az ország más nemeseivel, akiket István [ifjabb] király az ország ügyeivel kapcsolatos közös bíraskodásra (*ad commune iudicium*), rendelt, ott bírói emelvényen ülve (*pro tribunali sedissemus*) Gervasius újra magának kérte a Guta nevű földet Istvántól és Szilvesztertől, a mondott Walter feleségének a hitbére és leánynegyede okán, mert az asszony már Gervasius felesége lett, és így a jog szerint a föld neki kell hogy jusson. A mondott testvérek ezzel szemben azt mondták, hogy Gervasius korábban már pert kezdett ez ügyben István [ifjabb] király előtt, ám felhagyott azzal, és a király neki és utódainak e téren örökös hallgatást parancsolt, nehogy újra megigényelje tőlük, de ő már másodjára óvta meg az ügyet. Ennek bizonyítására bemutatták István oklevelét [RA 1877. sz.], amelyben a nádor látta, hogy Gervasius teljesen megszakította a földdel kapcsolatos eljárását. A nádor megkérdezte Gervasiust, hogy hamisnak nyilvánítja-e a levél tartalmát, de ő nem mondott annak ellent, így a nádor a mondott társaival jog szerint hamis vádaskodásért ítélte el őt. Ám a nádor ítélőtársai és más nemesek is azt kérték tőle, hogy személyében ne ártsen neki, és erre hajolván, magát Gervasiust nem ítélte el. De mivel Gervasius összes birtoka a nádor kezére jutott, ezek közül egy *Nygewyn* nevű összes tartozékával és haszonvételével, együtt azzal a résszel, amelyet Gervasius rokonai, ti. Dénes fia: Kristóf, Petres, András, valamint István fiai: Deas és Thadeus bírnak, a szomszédok beleegyezésével eladta örökös birtoklásra az azzal határos Ják mesternek, a hirdetőik ispánjának (*magistro Jak comiti preconum*) 70 ezüstmárkáért, mivel Gervasius nemzetségéből senki nem akarta megvásárolni. Továbbá Gervasius rokonainak a kérésére, akik *Nygewen* birtokból szintén részt bírtak, azt a birtokrészt, amely Gervasiust illeti *Zub*-ban, meghagyta nekik. A nádor ezen eladásról Ják mester részére pecsétés oklevelet állított ki. *Datum in Furro, in quindenis Sancti Martini. Anno Domini millesimo CC° LX° octavo.*

Eredeti: nem fellelhető

Kiadása: HOk1 53–55. (ex orig.)

Az oklevelet kiadásakor (1879-ben) „Lapispatakon, a Keczer cs. ltárában” őrizték. A közlés szól az oklevélre függesztett pecsét feliratról is: „A már elveszett függő pecsétről az oklevél hátán XVII. századi írással a következő érdekes följegyzés olvasható: »az pecheten való iras ez: Sigillum Benedicti Comitiss Fily Tumbolt., de az Sigillum heliet chak egy S. vagion az teobbi expresse vagion.«”. Lapispatak a mai Szlovákia területén található (szlovák neve Ploské, korábban Kamenný Potok), és a Keczer család anyagából középkori oklevél nem került át Magyarországra.

1268. dec. 18.
– Patak

– (*Nos Benedictus palatinus, iudex curie domini regis Stephany*): színe előtt megjelent egy részről Bvdvn fia: Dénes, más részről H...¹ és Gallus a maguk, Tivadar (*Tyvederius*), Péter és más rokonaik nevében, és Dénes elmondta, hogy lemond a királytól kapott Csany (*Chon*) és Gönyű (*Gono*) nevű földekről, és az azokhoz kapcsolódó őt illető minden jogáról, és hogy ezeket a földeket sem királyi adományozás által, sem más módon nem akarja visszaszerezni (...), Gallus és rokonai ellenében, továbbá érvénytelennek nyilvánította minden, ezen földekkel kapcsolatos, és a nevezettekkel szemben kiállított oklevelét. Cserébe (...) és Gallus is érvénytelennek nyilvánította az összes ítéletlevelét, amelyet ezen földekkel és a Dénes által okozott pusztítással kapcsolatban bírtak. Hozzá tették azt is, hogy ha a felek közül valaki a másik ellen az okleveleit használni akarná, hamisításért ítéljék el. Továbbá Dénes köteles a bíró és a poroszló megveréséért kielégíteni (*placare*) azokat. *Datum in Potok, feria tertia proxima ante festum Thome apostoli anno Domini M° CC° LX° octavo.*

Eredeti fényképmásolata: DL 83132. (Családi levéltárak, Bárczay család 25. 1.)

Kiadása: ÁÚO VIII. 211–212.

¹ Az oklevélben a Gallus előtt álló nevet mindenhonnan kivakarták, egy alkalommal a H-kezdőbetű szára látszik

145

1268

Kemény fia Lőrinc (*[L]aurentius palatinus et comes Simigiensis*): amikor őt Béla király Somogy megyébe küldte az udvarnokok, várnépek, királynéi népek és más szolgálatonépek (*alios cuiuslibet condicionis homines*) által elfoglalt nemesi birtokok és jogok visszavételére, 5 nemest rendelt ki ugyanezen megyéből a nádor mellé ítélőtársul, ti. Iseph fia: János comes-t, kovasznyai (*de Koazna*) Kozmát, Juharus fia: Gergelyt, Deers fia: István comes-t és viszlói (*de Wyzlou*) Mortunus fia: Tamást, akik az Úr életadó szent keresztfáját megérintvén (*tacto sancto vivifice crucis ligno Domini*) a királynak megfogadták, hogy nem mást, csak a szolgálatonépek által érdemtelenül elfoglalt nemesi jogokat állítják helyre, másodsorban a nádornak is megesküdtek ugyanerről fiaik fiaira, a szentséges ereklyéket és az evangéliumot megérintvén (*tactis sacrosanctis reliquis et evangelio, supra filios filiorum suorum*), és a nádor ezen biztosítékkal indult végrehajtani a királyi parancsot. Saját és a társbírái színe előtt Prynych comes fia: Rénold somogyi nemes elmondta, hogy a királyné két (...)¹ faluból való telepesei az ő Pat (*Pot*) nevű öröklött földjéből egy hat ekényi vagy kicsivel nagyobb – mint erről a nádor is meggyőződött a saját szemével – darabot erővel elfoglaltak, és azt vizsgálat által visszakerí magának. Amikor a vizsgálatba belekezdett, a nádor valóban meg akarta tudni, hogy a föld tényleg Rennold öröklött birtoka-e, ezért őt a testvérével és 40 hozzá hasonló emberrel földesküre (*orribili iuramento*) kötelezte. Miután az eskü révén megbizonyosodott, hogy a föld tényleg Rénold öröklött birtoka, visszahelyezte őt örökjogon való birtoklásba, és felemeltette a föld határjeleit, melyek

a következőek: Szakadát (*Scakadat*) folyó; *zyl* nevű fa; egy *tul* nevű fán kereszt alakú határjel; tölgyekből álló cserjés; domb; egy folyóvíz (*iuxta unum gurgitem*), amely a *Sarusd* folyóba ömlik; *Soruulzyguet* nevű sziget mentén a *Sarusd* folyónál egy *egur* nevű fa, és itt körbeér. *Datum per manus magistri Sebastiani cantoris de Pasaga et canonici Albensis prothonotarii nostri, anno domini M^oCC^o sexagesimo octavo.*

Eredeti: 40 × 14,1 + 2,6 cm, kezdő L helye üres, hártýája szakadt, alján 6 függőpecsétnek való bevágás, néhány szálnyi pecsétfonat nyomával – DL 40071. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1910. 33.)

Kiadása: HO VIII. 115–116.

¹ Az oklevél szakadása miatt nem olvasható

Vö. 147–151. sz. reg. Az oklevél pecsétjeivel kapcsolatban lásd a 148. sz. reg. kommentárját.

146

1268

– (*Laurentius palatinus et comes Symigiensis*): amikor őt Béla király Somogy megyébe küldte az udvarnokok, várnépek, királynéi népek és más szolgáltatónépek által elfoglalt nemesi birtokok és jogok visszavételére, 5 nemeset rendelt ki ugyanezen megyéből a nádor mellé ítélőtársul, ti. Isyp fia: János ispánt, kovasznyai (*de Kuazna*) Kozmát, Dirs fia: Istvánt, Iharus fia: Gergelyt és viszlói (*de Vislov*) M[ortunus] fia: Tamást, akik az Úr életadó szent keresztfáját megérintvén a királynak megfogadták, hogy nem mást, csak a szolgáltatónépek által érdemtelenül elfoglalt nemesi jogokat állítják helyre, másodsorban a nádornak is megesküdtek ugyanerről fiaik fiaira, a szentséges ereklyéket és az evangéliumot megérintvén, és a nádor ezen biztosítékkal indult végrehajtani a királyi parancsot. Saját és társbírái színe előtt [Ratho]lt nb. Benedek fia: Grab elmondta, hogy a királyné kéthelyi (*de villa Kethyl*) népei az ő Lapa (*Lapa*) nevű örökölt földjéből egy darabot erővel elfoglaltak, és azt most vizsgálat által visszakeri magának. Mikor a nádor a vizsgálatba belekezdett, meg akarta tudni, hogy a föld tényleg Grab örökségi birtoka-e, ezért őt a saját és fiai fiainak a nevére tett földesküre (*orribili iuramento*) kötelezte. Miután az eskü révén megbizonyosodott, hogy a föld tényleg Grab öröklött birtoka, visszahelyezte őt örökjogon való birtoklásba, és felemeltette a föld határjeleit, amelyek a következőek: Tamás fia: Tamás földjének határa egy út mentén; egy erdő vége; egy völgy kapuja (*caput unius vallis*), ahol eléri Grab erdejét és körbeér. *Datum per manus magistri Sebastiani cantoris de Posoga, et canonicus Albensis, protonotarii nostri. Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo octavo.*

Eredeti: 46,8 × 17,6 + 5,2 cm, díszes L kezdőbetű, pergamenje szakadt, 5 hártýacsíkjáról és 1 vörös-zöld selyemfonatáról a pecséték hiányoznak – DL 40072. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Horvát István)

Kiadása: ÁÚO III. 186–187.

Regesztája: CD VII/5. 355. (lat.)

Grab nemzetségénél és birtoka nevénel az oklevél épp szakadt (az egyik esetben a szóvégi ...lt-t, másik esetben egy szó eleji La-be-tüket lehet csak kivenni). Ám más forrásokból tudjuk, hogy Somogy megyében egy Lába nevű birtok a Rátót (Rathold, Rathold) nemzetség birtokában volt (ÁÚO XII. 383., lásd még Csánki II. 624.). Az oklevéllel kapcsolatban lásd még a 146. sz. és az 148–151. sz. regesztákat. Az oklevél pecsétjeivel kapcsolatban lásd a 148. sz. reg. kommentárját.

147

1268

– (*Laurentius palatinus et comes Symigiensis*): amikor őt Béla király Somogy megyébe küldte az udvarnokok, várnépek, királynéi népek és más szolgáltatónépek által elfoglalt nemesi birtokok és jogok visszavételére, 5 nemest rendelt ki ugyanezen megyéből a nádor mellé ítélőtársul, ti. Isip fia: János ispánt, kovasznyai (*de Kuazna*) Kozmát, Dirs fia: Istvánt, Iharus fia: Gergelyt és viszlói (*de Vislov*) Mortunus fia: Tamást, akik az Úr életadó szent keresztfáját megérintvén a királynak megfogadták, hogy nem mást, csak a szolgáltatónépek által érdemtelenül elfoglalt nemesi jogokat állítják helyre, másodsorban a nádornak is megesküdtek ugyanerről fiaik fiaira, a szentséges ereklyéket és az evangéliumot megérintvén, és a nádor ezen biztosítékkal indult végrehajtani a királyi parancsot. A saját és társbírái színe előtt ellyei (*de Elya*) nemese: Ipolit ispán és fia: Ugra, Miklós, Valent [!] és Ipolit elmondták, hogy a bárdi (*de villa Bard*) udvarnokok jobbágya: Boda az ő Bárd nevű örökölt földjüket erővel elfoglalta, és azt vizsgálat által visszakerik maguknak. Amikor a nádor a vizsgálatba belekezdett, meg akarta tudni, hogy a föld tényleg az ellyei nemesek örökölt birtoka-e, ezért őket személyesen a saját és fiai fiainak a nevére tett esküre kötelezte. Miután az eskü révén megbizonyosodott, hogy a föld tényleg az övéké, visszahelyezte őket örökjogon való birtoklásba, és felemeltette a föld határjeleit, amelyek a következők: *Barduuelg* nevű víz; *Kutsov* nevű völgy; a *Kutsov* völgy kapuja (*caput*) a bárdi várnépek földjénél; egy út a somogyi várnépek (*civitas Symigiensis*) földjénél; egy nagy út; egy *Horhfw* nevű helyre vezető út; *Horhfw* caput-jánál egy út; *Hydus* nevű víz; egy *berch*-nek a lába (*caput*) a *Virtus* falu földjénél; egy *Wertishurh* nevű hely; egy völgykapu a bárdi udvarnokok földjénél; egy mező; egy völgy széle, körtefákkal; a *Hidus* vize, körte- és gyümölcsfákkal; egy hely, ahol a *Dumbul* híd(já)tól (*de ponte Dumbul*) folyó víz beletorkollik a *Hydus*-ba; a bárdi várnépek és udvarnokok földje, és ott körbeér. *Datum per manus magistri Sebastiani cantoris de Posoga, et canonicy Albensis, protonotarii nostri. Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo octavo.*

Eredeti: 38,7 × 19,5 + 4,3 cm, díszes L-kezdőbetű, hártáján négy pecsétnek való bevágásokkal, továbbá egy hártacsíkon és egy vörös-zöld-arany selyemfonaton függő töredékes viaszpecséttel – DL 40077. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Horvát István)

Átírta: I. Károly 1324. okt. 18. (AOkl VIII. 445. sz.): DL 40458. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag)

Kiadása: ÁÚO III. 190–192. (hibáit javítja: Kubinyi 1867. 59.)

A pecsétek leírása (DL-DF 5.1 DL 40077): „1. Pecsét tulajdonosa: Lőrinc nádor. Természetes okker színű viasz, kb. 60 mm, függőpecsét. Ábra: pajzs, három sarkában csillag, közepe elmosódott. Felirata: ---AVRENT--- ----. Sérült: elmosódott, kb. 25 % hiányzik. 2. Pecsét tulajdonosa: Vislov-i (Mortunus fia) Tamás. Zöld színű viasz, kb. 10 mm, gyűrűs függő pecsét. Ábra: megállapíthatatlan. Felirat: --- Sérült: elmosódott.” Valószínűleg a többi hasonló tárgyú oklevélen (146–147. és 149–151. sz. reg.) ugyanilyen pecsétek függték. Bárd föld később is per tárgya Ipolit fiai és a somogyi udvarnokok között, lásd 201. sz. reg.

148

1268

– ([L]aurentius palatinus et comes Symigiensis): amikor őt Béla király Somogy megyébe küldte az udvarnokok, várnépek, királynéi népek és más szolgálatonépek által elfoglalt nemesi birtokok és jogok visszavételére, 5 nemeset rendelt ki ugyanezen megyéből a nádor mellé ítélőtársul, ti. Ysep fia: Jánost, kovászniai (*de Kuazna*) Kozmát, Ders fia: Istvánt, Iharus fia: Gergelyt, és viszlói (*de Wyslou*) Mortunus fia: Tamást, akik az Úr életadó szent keresztfáját megérintvén a királynak megfogadták, hogy nem mást, csak a szolgálatonépek által érdemtelenül elfoglalt nemesi jogokat állítják helyre, másodsorban a nádornak is megesküdtek ugyanerről fiaik fiaira, a szentséges ereklyéket és az evangéliumot megérintvén, és a nádor ezen biztosítékkal indult végrehajtani a királyi parancsot. A saját és társbírái színe előtt a hetesi (*de Hetus*) nemesek: Ambrus fia: Ambrus, Barlabas fia: Kristóf és Ábrahám fia: Jakab elmondták, hogy a somogyi vár szarászlói (*de Saroslau*) jobbágyai: Ádám, Feldrycus, Bálint és rokonaik az ő Denna (*Denna*) nevű öröklött földjük egy részét erővel elfoglalták, és azt vizsgálat által visszakerik maguknak. Amikor a nádor a vizsgálatba belekezdett, meg akarta tudni, hogy a föld mondott része tényleg a hetesi nemesek öröklött birtoka-e, ezért őket személyesen a saját és fiaik fiainak a nevére tett esküre kötelezte. Miután az eskü révén megbizonyosodott, hogy a földrész tényleg az övéké, visszahelyezte őket örökjogon való birtoklásba, és felemeltette a föld határjeleit, amelyek a következők: a mondott Ambrus Denna folyóvíz mellett lévő Denna nevű faluja melletti cseresznyefa; az ellyei (*de Elya*) nemesek földjének a határánál lévő tölgyfa; Ambrus másik örökségi földjének határa, amelyből a kérdéses földdarab volt kivéve, ahhoz csatlakozik és ott véget ér. *Datum per manus magistri Sebastiani cantoris de Posoga, et canonici Albensis, protonotarii nostri, anno Domini M^o CC^o LX° octavo.*

Átírta: IV. László 1274. (RA 2464. sz.): DL 662. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 200. 28.)

Kiadása: CD VII/1. 349–350. (töredékesen); ÁÚO VIII. 206–207.

Fordítása: Horváth 1981. 32–33.

Lásd még az 146–148. sz. és 150–151. sz. regesztákat. A határjárásban előforduló helyneveket térképre vetítve beazonosítja: Horváth 1981. 34–37.

149

1268

– (*Laurentius palatinus et comes Symigiensis*): amikor őt Béla király Somogy megyébe küldte az udvarnokok, várnépek, királynéi népek és más szolgálatonépek által elfoglalt nemesi birtokok és jogok visszavételére, 5 nemeset rendelt ki ugyanezen megyéből a nádor mellé ítélőtársul, ti. Ysip fia: János ispánt, Deers fia: Istvánt, Juharus fia: Gergelyt, kovászniai (*de Kuazna*) Kozmát és viszlói (*de Vyslou*) Tamást, akik az Úr életadó szent keresztfáját megérintvén a királynak megfogadták, hogy nem mást, csak a szolgálatonépek által érdemtelenül elfoglalt nemesi jogokat állítják helyre, másodsorban a nádornak is megesküdtek ugyanerről fiaik fiaira, a szentséges ereklyéket és az evangéliumot megérintvén, és a nádor ezen biztosítékkal indult végrehajtani a királyi parancsot. A saját és társbírái színe előtt Domonkos fiai: Sándor és Pál elmondták, hogy a királyné márcadói (*de villa Marchodov*) népei az ő Szentgyörgy (*Sengurg*) nevű másfél ekényi – mint erről a nádor személyesen is meggyőződött – öröklött földjüket erővel elfoglalták, és azt vizsgálat által visszakerik maguknak. Mikor a nádor a vizsgálatba belekezdett, meg akarta tudni, hogy a föld tényleg az ő öröklött birtokuk-e, ezért Sándort, Pált és fivéreit a saját és fiaik fiainak a nevére tett esküre kötelezte. Miután az eskü révén megbizonyosodott, hogy a föld tényleg az ő öröklött birtokuk, visszahelyezte őket örökjogon való birtoklásba, és felemeltette a föld határjeleit, a következőképpen: egy *Yztizal* nevű árok, egy *bykfa* nevű fával; egy *naar* fa; egy körtefa; egy, majd még egy *gertan* nevű fa; egy cseresznyefa; egy síkság (*planicies*); az *Yztizal* folyó, amely mentén körbeér. *Datum per manus magistri Sebastiani cantoris de Posoga, et canonici Albensis, prothonotarii nostri, anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo octavo.*

Eredeti: nem fellelhető

Kiadása: ÁÚO III. 184–185. (ex orig.)

Regesztája: CD VII/5. 355–356. (Ex analectis Alexandri Gyurikovics)

Az oklevél ugyanabba a csoportba tartozik, mint Lőrinc egyéb ilyen tárgyú diplomái. Wenzel Gusztáv okmánytárában a következő forrásmegjelölés olvasható: „Eredetie bőrhártya, mellynek alúl fölhajtott hasadékaiból hat pecsét függött, de elenyészett. Másolta Horvát István. *Érdy.*” Ugyanez a jegyzet található egy másik, szintén DL-DF jelzet nélküli, és a DL 40072. jelzetű oklevél közlése után is (151. sz. és 147. sz. regesztza).

150

1268

– (*Laurentius palatinus et comes Symigiensis*): amikor őt Béla király Somogy megyébe küldte az udvarnokok, várnépek, királynéi népek és más szolgálatonépek által elfoglalt nemesi birtokok és jogok visszavételére, 5 nemeset rendelt ki ugyanezen megyéből a nádor mellé ítélőtársul, ti. Isyp fia: János ispánt, kovászniai (*de Koazna*) Kozmát, Juharus fia: Gergelyt, Deers fia: Istvánt, és viszlói (*de Wyzlou*) Tamást, akik az Úr életadó szent keresztfáját megérintvén a királynak megfogadták, hogy nem mást, csak a szolgálatonépek által érdemtelenül elfoglalt nemesi jogokat állítják helyre, másodsorban a nádornak is megesküd-

tek ugyanerről fiaik fiaira, a szentséges ereklyéket és az evangéliumot megérintvén, és a nádor ezen biztosítékkal indult végrehajtani a királyi parancsot. A saját és társbírái színe előtt somogyi nemesek: János fia: Barlabás és Kylian elmondták, hogy a király gadányi (*de Gadan*) pásztorai az ő Léta (*Leta*) nevű öröklött földjük egy ötven ekényi – mint erről a nádor személyesen is meggyőződött – részét erővel elfoglalták, és azt vizsgálat által visszakerék maguknak. Mikor a nádor a vizsgálatba belekezdett, meg akarta tudni, hogy a föld tényleg az ő örökségi birtokuk-e, ezért Barlabást és Kyliant személyesen a saját és fiaik fiainak a nevére tett esküre kötelezte. Miután az eskü révén megbizonyosodott, hogy a föld tényleg az ő birtokuk, visszahelyezte őket örökjogon való birtoklásba, és felemeltette a föld határjeleit, a következőképpen: egy erdő; egy körtefa; egy völgy; egy fűz és egy *rakatia* nevű fa; egy újabb *rakatia*-nak nevezett fa, és ott körbeér. *Datum per manus magistri Sebastiani cantoris de Pasaga et canonici Albensis, prothontarii nostri. Anno Domini M° CC° sexagesimo octavo.*

Eredeti: nem fellelhető

Kiadása: ÁÚO III. 188–189. (ex orig.)

Lásd a 150. sz. regesztához írottakat.

151

(1267–1269.
máj. 3–27.)
– Pozsony

– elrendeli Mihály, illetve Buzás és Ytemer számára, hogy Szent Jakab apostol nyolcadára [aug. 1.] hozzák el jó bajvivóikat párbajra Mihály két prédiúmának felégetése, 180 lábasjóság és 316 aprómarha ügyében.

Eredeti: 9,7 × 4 cm, hátulján zárópecsét nyoma – DL 93879. (Családi levéltárak, Festetics család)

Az oklevél szövege:

Nos L. Dei gratia palatinus et comes Symigiensis memorie commendamus, quod Michael filius Moymy [!] in octavis Sancti Jacobi apostoli tenetur ducere pugilem pugnaturum cum baculo contra Buzam et Ytemer, qualemcunque meliorem poterit, et e converso B. et Y. similem bonum pugilem super ducenta pecora viginti minus, trecentis decem et sex parvis pecudibus, et super combustione ^aduarum prediarum^a ipsius^b Michaelis. Datum Posonii, alia die post ascensionem.

^{a-a} sor fölé beszúrva ^b előtte áthúzva: damus

Az oklevél hátulján ugyanazzal a kézírással: „memoriales inter Michaellem et Buzam”. A keltezés nélküli oklevél 1267 és 1269 között bármikori lehet (1269. október 19-én ugyan Lőrinc már somogyi és kemléki ispán egyszerre, de ez nem zárja ki, hogy ez év májusában még csak somogyi ispán legyen, vö. Archont. 1000–1301. 20.). A napi

kelet (áldozócsütörtök másnapja) 1267-ben május 27-re, majd a következő két évben május 18-ra és május 3-ra esett.

152

(1267–1269.
aug. 31.–
szept. 3.)
– Valkó

– színe előtt Detlep fiai: Dénes és Detlep pert indítottak a testvérük: Mihály ellen, hogy az ő teljes birtokukat feldúlta. Mikor Mihály tagadott, a nádor kiküldte az ügy poroszlóját: Mátyást, hogy vizsgálja meg: Mihály az atyai vagyontól ráeső harmadrészt dúlta föl, vagy többet, mert ha úgy találják, hogy többet, akkor köteles őt börtönbe zárni. Mihály kifizette a kisebb testvérei részét, a nádor mégis berendelte Mihályt azon szolgák miatt, akiket osztályon kívül adott el Moym fia: Mihálynak.

Eredeti: 15,2 × 6 cm, hártáján zárópecsétnek való bevágásokkal – DL 93880. (Családi levéltárak, Festetics család)

Az oklevél szövege:

Nos L. palatinus et comes Symigiensis memorie commendamus, quod Dionisius et Detlep filii Detlep comitis in nostri presentia Michaellem filium eiusdem Detlep, fratrem eorundem traxerunt in causam, quod totam possessionem eorum tam servos quam libertinos dissipasset, qui contra eosdem proponebat, quod non iusta proferrent. Nos vero misimus fidelem nostrum Mathiam pristaldum eorum, ut totam possessionem patris ipsorum veniret et veraciter perciperet, si idem Michael frater dictorum puerorum tertiam partem substantie patris sui dissipasset vel plus, et si idem Michael plus expendisse potuerit quam in tertia parte sibi cedere deberet, ex tunc ipsum debemus ponere in carcerem. Quare duas partes parvulorum fratrum ipsius expenderit, tamen eundem Michaellem nos statuimus Michaeli filio Moym pro famulis quibusdam, quos vendiderat eidem preter divisionem, quos in nostri presentia sibi vendidisse non negavit. Datum in Volco, sabbato post octavam Sancti Regis.

A keltezés nélküli oklevél 1267 és 1269 között bármikori lehet. A napi kelet 1267-ben augusztus 31-re esett, az utána következő két évben szeptember 1-re, ill. szeptember 3-ra. Az itteni, meg nem nevezett két birtok talán nyugat-magyarországi vonatkozású. Ismerünk ugyanis egy oklevelet, amelyben ugyanezen Detlep eladott 5 embert Moym fia: Mihálynak (UB I. 163.), bár a nevek nem azonosak az itt feltüntetett nevekkal, ráadásul az az oklevél 1235-ben kelt. Az adásvételt a vasvári káptalan hagyta jóvá. A győri káptalan előtt pedig Moym fia: Mihály egy Sár nevű földet vett meg 1236-ban (UB III. 257–258.). Úgy tűnik, hogy ezen a területen volt érdekelt.

153

1269

Balog nb. Tombold fia Benedek (*Nos Benedictus palatinus, iudex curie domini regis Stephani et comes de Cybinio*): színe előtt megjelent egy rész-

ról Mátyás fia: Pál, más részről Gyurgyk fia: Dees, és előadták, hogy a Laponya (*Lapanya*) nevű földjüket úgy osztották meg egymás között közös akarattal, hogy tekintetbe véve a hasznosságát, két részre osztották, és a *Balogh* folyónál lévő rész Pálé lett, mivel ő már korábban magának kérte ezt a részt, míg a másik, Vály (*Val*) és Kálósa (*Kalsa*) földek mellett fekvő rész Dees-é lett. Ha a felek vagy utódaik közül bárki ezt a felosztást elutasítaná, 12 márkát tartozik fizetni. *Datum anno Domini M^o ducentesimo sexagesimo nono.*

Átírta: Zsigmond 1412. (nem fellelhető)

Kiadása: HO VIII. 117–118.

A Hazai Oklevéltár kiadásában (1880) a következő olvasható az oklevélről: „Zsigmond királynak 1412-ben kelt átíratából, melynek eredetije a Majláth család kereskenyi Itárában őriztetik, s melyben a főntebbi oklevél «privilegialis» alakúnak mondatik”. A Majláth család anyagát részben a Pozsonyi Állami Levéltárban őrzik, ám annak évköze 1655–1856, így (hacsak eleve nem egy kora-újkori másolatról volt szó) nem ott található. A Magyar Országos Levéltár Középkori gyűjteménye egyetlen oklevelet sem őriz a Majláth család anyagából. Ennek ellenére az oklevelet hitelesnek kell mondanunk, mivel egy 1267. évi eredeti oklevél szerint (DL 105181.) Laponya föld tényleg Mátyás fia: Pál és Gurgyk fia: Deas tulajdonában volt (vö. ÁMTF II. 522.).

154

1270.
máj. 18.

Mojs fia Mojs (*Nos M. palatinus, comes Supruniensis et Scybiniensis*): [V.] István király az apja, a boldog emlékű Béla magyar király lelkének a megváltására Fülöp esztergomi érseknek és az érsekségnek (*venerabili patri domino Phylippo, archiepiscopo Strigoniensi et archiepiscopatu sui*) adta Esztergom megyét (*comitatum Strigoniensem*), az ugyanezen megyéhez tartozó összes vámot pedig az egyház káptalanjának örökjogon való birtoklásra, és megparancsolta a nádornak, hogy az érseket és káptalanját vezesse be a megye és a vám birtokába, ami ellentmondás nélkül meg is történt. *Datum in Dominica proxima post quindenam apostolorum Phylippi et Iacobi, anno dominice incarnationis M^o CC^o septuagesimo.*

Átírta:

a) IV. László 1288. ápr. 18. (RA 3483. sz.): Primási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 41. 3. 3. (DF 237224.)

b) Á-a > III. András 1290. szept. 9. (RA 3665. sz.): Primási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 24. 1. 7. (DF 236280.)

c) Á-b > I. Mátyás 1468. ápr. 18.: Primási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 47. 4. 1. (DF 237791.)

Tartalmilag átírta:

a) I. Lajos 1365. szept. 22.: Primási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 25. 1. 15. (DF 236357.)

b) TÁ-a > I. Mátyás 1468. ápr. 18.: Primási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőkáptalan Magánlevéltára, Acta radicalia 47. 4. 1. (DF 237791.)

Kiadása: CD V/1. 21–22.; Eszt. Főkápt. 34–35.; MES I. 576.

Regesztája: Knauz 1865. 59. (119. sz.); UDS I. 108. (ném.)

Fordítása: DIR II. 129–130. (román)

Az oklevélre lásd Zsoldos 2010a. 75.

155

1270
(máj. 18.
után)
– Igal

– (*Nos Moys palatinus et comes Supruniensis ac iudex Cumanorum*): a Kazsok (*Cosuc*) nevű helyen élő hospesei szabadságát kiváltságlevelében a következőképpen erősíti meg: 1) évente a nádornak minden egyes telek (*mansio*) után harmadfél pondus-t (*tertium medium pondus*) fizetnek, és a falu előljárójának (*maior ville*) egy forgalomban lévő friesachi dénárnak megfelelő dénárt (*unum denarium currentem pro Frisatico*). 2) évente egyszer kötelesek a nádort vendégül látni, és a konyhájának egy hároméves ökröt vagy egy nagy sertést, 10 tyúkot és két ludat kell adniuk, továbbá bort is adniuk kell, ha olcsón jutnak hozzá, akkor 10 köbölt (*cubulos*), ha drágábban, akkor ötöt, illetve elegendő kenyeret. 3) ha a faluban hosszabban kell időznie a nádornak, akkor neki és az övéinek házakat (*domos*) kell rendelkezésre bocsátani, ám azokat, amelyek a nádor és övéi számára szükségesek, igazságos áron szerzik be. 4) a nádor vetésének a learatására senki közülük nem kényszeríthető, csak saját akaratukból. 5) a nádor senkit közülük nem küldhet követségbe, csak ha az ebéd órájáig (*usque horam prandii*) célhoz ér. 6) ha egy hospes örökös nélkül halna meg, minden vagyonát (*omnes suas facultates*) bárkire szabadon ráhagyhatja. 7) ha valaki el akarná hagyni közülük a helyet, akkor az építményei, ti. az udvarhely (*curia*) és házai eladása után a megkapott engedéllyel fényes nappal szabadon távozhat, minden ingó vagyona épségben hagyásával. 8) ha valakit megbírságnak, csak 60 dénárt fizessen, többet nem. 9) ha valaki közülük viszályba keveredik a hospestársával, és rárontva megverné, ahány lépést tett meg a támadó a házától a megvertnek a házáig, ugyanannyiszor hatvan dénárt kell fizetnie büntetésként. 10) ha valaki karddal sebesítené meg a másikat, ahány hüvelyknyit (*pollices*) nyomott be a karddal a sebesítő, annyiszor 60 dénárt fizessen. 11) ha valaki késsel (*cultello*) sebesítené meg a társát, a kezét a mézsárszéken (*in macello*) késsel kell átszúrni. 12) ha valaki a másikat megölné, öljék meg őt is. 13) ha valaki a másik kezét vagy lábát levágná, ugyanúgy büntessék őt is. 14) a hospesek közti lopási és vérontási ügyeket maga a nádor tárgyalja, de a bírság kétharmad része legyen csak a nádoré, az egyharmad rész a falunagy (*villicus*) jogába jusson. *Datum in Igol anno Domini M^o CC^o septuagesimo.*

Eredeti: 32,5 × 16,5 cm, hártájaja szakadt és vízfoltos, függőpecsétnek való bevágásokkal – DL 744. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Poson 63. 2.)

Kiadása: CD V/1. 79–81.; Endlicher 1849. 520–522.; Solymosi 1998. 225–226.

Fordítása: Léderer 1964. 299–300.; Bolla–Rottler I. 134–135.; MK I. 382.

Mivel Mojs V. István nádora volt, ezért oklevelének kelte IV. Béla halála (1270. május 3.) utánra kellett essen. Az oklevél keltét némi feltelezéssel kitolhatjuk május 18. utánra is, mivel május első felében

Mojs nádor az ura egyik első intézkedésével volt elfoglalva, az esztergomi várnak és Esztergom megye beiktatásával az érsek és káptalanja számára. V. István egy oklevele szerint a beiktatás egyik része már május 13-án megtörtént Mojs nádor által (RA 1919. sz.), de a teljes adományról Mojs csak 18-án állított ki oklevelet (155. sz. reg.). Ezekben a napokban tehát Esztergom megye térségében kellett tartózkodjon, nem keltezhetett oklevelét a Somogy megyei Igalon. Az itt is szereplő *iudex Cumanorum* cím először egy aug. 27-i királyi oklevélben bukkan föl (RA 1959. sz.), de mivel kitétele vagy elhagyása esetleges volt, ezért ez nem datálja a jelen oklevelet ezen időpont utánra.

156

1270 Mojs nádor és társai 1270-re keltezett oklevelét (CD V/1. 85–87.) lásd 161. sz. reg.

(1270–1271)

szept. 18.

– Kurd

– (*Nos M. palatinus, comes Supruniensis et iudex Cumanorum*): egy részről kinizsi (*de Kynis*) András fia: János, másik részről ugyaninnen való Mátyás fia: Gyula a színe előtt az összes köztük lévő vitás ügyet lezárván a következő egyezsége jutottak: János a ráeső részét egy Csehországból hozott fogolyból (*in uno captivo de Bohemia deducto*), egy zsákmányként megszerzett lóból három márka és nyolc pondus (*tres marcas et octo pondera*) értékben, és a Farkas nevű szolgájából (*servus*) ráeső részét Gyulára hagyta. Cserébe Gyula átengedte Jánosnak a saját részét a már elhunyt Cybrianus fia: Myxa Kércs (*Kerch*) faluban lévő adományozott és vásárolt földjeiből, amelyet eddig Jánossal közösen birtokoltak. Azt is megígérte Gyula, hogy ha János a biztonság kedvéért a mondott földek ügyében oklevelet szeretne valamelyik káptalantól vagy konventtől, akkor ő hozzájárul ehhez, továbbá szavatolja, hogy János nevében helytáll Mixa lánya leánynegyedének ügyében, az örökségi földben, vagy a szolgálokban és szolgálónókban (*servis et ancillis*). *Datum in Kurá, quarta die octavarum natiuitatis Beate Virginis.*

Eredeti: 15,4 × 8,5 cm, hártyaszalagnak való bevágásokkal, hátulján zárópecsét foltja – DL 47776. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Nagy I.)

Kiadása: HO VIII. 126.

Az biztos, hogy a jelen oklevelet Mojs nádorhoz kell kötni, mert az egri káptalan 1272. évi oklevelében az itt szereplő Kinizsi János és testvére, András együtt intézkedett ezen Kércs föld eladományozásáról (vö. DF 232764.). Gyulát nem említik, vagyis ekkor már nem volt része a földben, így a nádor előtt való lemondásának 1272-re már meg kellett történnie. Ugyanakkor Mojs volt az első, aki a „kunok bírāja” titulust viselte. Ezen kívül a pecsétfolt mérete (kb. 46–47 mm.) meggyezik Mojs nádor pecsétméretével (vö. 159–160. sz. reg.). Archontológiai megfontolások alapján az 1272. év kizárható (szeptemberben már Lőrinc volt a nádor, vö. Archont. 1000–1301. 20.). A keltezés feltételelesen tovább szűkíthető az 1271. évre, mert 1270-ben nem volt komolyabb összecsapás a magyarok és a csehek között, míg 1271. május 21-én a

Rábca folyó mellett az országba betörő II. Ottokár cseh király felett győzelmet aratnak a magyarok, úgy, hogy a menekülő Ottokár nyomában Morvaországba is betörték (Pauler II. 286–290.). Bár elvileg elképzelhető, hogy 1270 nyarán hurcoltak be egy foglyot Csehországból, ám valószínűbb, hogy a fenti hadjáratához kell kötni az eseményeket, így az oklevél kelte legvalószínűbben 1271. szept. 18.

157

1272. febr. 2.
– Babót

– (*Nos Moys palatinus comes Supruniensis et iudex Cumanorum*): a színe elé járultak a székási erdőőrök (*custodes silvarum de Zekos*): Botyz fiai: Chybur, Bana és Olup, továbbá Crisius, Ech, Ebes, Mocha és fia: Bálint, valamint mások, és elpanaszolták, hogy Bertalan fia: Dénes az ő Székás nevű földjük D-i részéből egy részt jogtalanul a saját, Cirák (*Zyrak*) nevű földjéhez csatolt. A nádor a színe elé idézte Dénest is, aki elmondta, hogy a kérdéses földrés az ő öröklött birtoka. A nádor, amikor éppen Gyóró (*Gyorow*) faluban, a vitás föld szomszédságában tartott szállást, a vitás földet személyesen is megtekintette, és azt határjelekkel és árkokkal körülzárólnak találta, amelyet Dénes a saját tulajdonának mondott. Az igazság végett a nádor bírakat jelölt ki a felek számára: Wrkund fiait: Pétert, Pált, Woytha-t és büki (*de Byk*) Pouus fia: Egyed comes-t, soproni várjobbágyokat más várjobbágyokkal, akik Isten és a királyi korona felé hűségesek voltak (*scirent sub fide eorum Deo debita et sub fidelitate regie corone consueta*). Ők később a felekkel együtt visszatértek, és beszámoltak arról, hogy úgy találták: a föld Dénes öröklött birtoka, a határaitól a következőképpen számolva be: egy *Rabucha* folyó melletti körtefa; egy árok, ahol kis fák vannak; a *Kenduratho* nevű halastó széle, amely halastó szintén Dénesé; egy felszántott domb egy fűzfával; egy körtefa; egy cserjésben haladó árok; a *Zemere* cserjés, ahol körbeér. *Datum in Bobuth, in festo purificationis Beate Virginis, anno Domini M^o CC^o septuagesimo secundo*.

Eredeti: 19,7 × 18,5 + 3,3 cm, kiemelt N kezdőbetű, lelőgó hártvaszalagjáról a függőpecsét hiányzik – DL 61152. (Családi levéltárak, Kisfaludy család 30.)

Említi: Máté nádor 1279. máj. 28. (199. sz. reg.)

Kiadása: Sopron I. 34–35.; UB II. 14–15.

158

1272
(márc. 30.
után)
– Babót

– (*Nos Moys palatinus comes Supruniensis et iudex Cumanorum*): Mod fia: Ivánka bevádolta a színe előtt Csépan fia: Miklóst és András fia: Tamást, örökségi jogon követelve rajtuk 110 holdnyi földet és 50 holdnyi cserjést (*virgultum*). Miklós és Tamás azt állították, hogy a földet és a cserjést Ivánka fivére: szopori (*de Zupor*) László tette zálogba a rokonának, Eyuruh fia: Vyd-nek és a rokonságának a beleegyezésével 8 márkáért 10 évre a győri káptalan előtt, mint az a győri káptalan oklevelében látható. A földnek a felét pedig Eyuruh fiai: Vyd, Egyed és Olbreth, továbbá János fiai: István és Ianus, akik a mondott Ivánka nemzetségéhez tartoznak, 4 márkáért visszaváltották a soproni udvarispánok: István, Voytan és Gyercam mesterek döntésének megfelelően (*iuxta formam iudicii Stephani, Voytani et Gyercam curialium comitum*

magistorum de Supronio), miként ezt a nádor az oklevelükben látta. Ezután a nádor úgy határozott, hogy Ivánka váltsa meg a föld és a cserjés másik felét 4 márkáért a mondott udvarispánok által megjelölt időpontra, vagy az Miklóse és Tamásé marad. A megjelölt időpontra, ti. a böjtközépre (*media quadragesima*) [márc. 30.] Ivánka nem váltotta ki a föld és cserjés felét a nádor udvarispánjai színe előtt, miként az a Tamás és Miklós által bemutatott oklevelükben is látható. Így a nádor a 110 holdnyi föld és az 50 holdnyi cserjés felét Tamásnak és Miklósnak ítélte örökjogon való birtoklásra. *Datum in Bobut, anno Domini M° CC° septuagesimo secundo.*

Eredeti: 27 × 19 + 2,2 cm, hártájája szakadozott, vörös-zöld selyemsodraton lógó pecsétje nagyrészt ép – DL 40105. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1895. 7.)

Kiadása: HO I. 58–59.; UB III. 279–280.

A pecsét leírása (DL-DF 5.1 DL 40105.): „Természetes sötét színű viasz, kb. 45 mm., függőpecsét. Ábra: pajzsban három kis pajzs. SIGILLVM MOYS --- ----IS. Sérült: elmosódott, kb. 10 % hiányzik.” Az oklevél kelte mindenképpen a kijelölt határnap, március 30. (az osztrák kiadás hibásan április 3-ban jelölte meg) utánra esik. Mojs 1272. febr. 2-án szintén Babóton adott ki oklevelet (158. sz. reg.), ám május 1-jén már Aranyoson (160. sz. reg.). Így a jelen oklevél kelte – ha csak nem tételezzük fel, hogy *visszatért* erre a településre – legvalószínűbben 1272 áprilisára esik.

159

1272. máj. 1.
– Aranyos

– (*Nos Moys palatinus comes Supruniensis et iudex Comanorum*): mivel a lányairól: K. és M. margitszigeti apácákról (*sororibus videlicet de Insula Beate Virginis*) gondoskodni tartozik, ezért [V.] István király jóváhagyásával a következő birtokait és falvait adományozza nekik azok minden haszonvételével, jogával és tartozékával örökös birtoklásra: Csaba, Kazsok, Béc, Ráksi, Oszlár és Borhód, továbbá két Pozsonyi nevű falut és Igalt (*Chaba... Kosuk, Belch, Rakus, Azlar, Burhud, duas villas Posony, et Igol*). *Datum in Aranas, in octavis Passce, anno Domini M° CC° septuagesimo secundo.*

Eredeti: 16,2 × 6,6 cm., hártájája vízfoltos, hátulján zárópecsét feltja – DL 801. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Poson 38. 56.)

Említi: V. István 1272. máj. 26. (RA 2191. sz.) (DL 64708.)

Kiadása: CD V/1. 253–254.; Mon. Bp. I. 125.

Regesztája: Bakács 1982. 135. sz.

Mojs nádor birtokadományai több oklevélben is *visszatérnek*, összefoglalóan lásd erről az RA 2378. sz. regeszta kommentárját, illetve Wertner Mór tanulmányát (Wertner 1891.). Hogy Pozsony faluból kettő volt, az az itteni oklevél megfogalmazásából nem derül ki egyértelmű módon („*duas villas Posony et Igol vocatas*”), mindezt úgy is lehetne értelmezni, hogy a két falu neve Pozsony és Igal. Ám ami-

kor 1273-ban IV. László megerősíti Mojs ezen adományait, akkor ott a szöveg a következőképpen fogalmaz: „villam Igol duas villas Posony vocatas” (Mon. Bp. I. 133.; vö. RA 2377. sz.). Ha nem pontatlan fogalmazásra gyanakszunk, akkor tényleg két Pozsony nevű falut adományozott el Mojs a harmadik, Igal nevű mellett. Hogy kettő vagy több közeli település ugyanazt a nevet viselte, arra számos példát találunk a középkor folyamán. Mojs lányainak a nevét, amelyet itt K. és M. sziglálkkal jelöltek, a többi oklevél sem nevezi meg, ráadásul Margit szentté avatási perének a jegyzőkönyve, ahol Mojs két lánya is tanúskodott, Cecília és Judit néven említi őket, ami nem vág össze ezekkel a kezdőbetűkkel (vö. Wertner 1891. 404–405.).

160

1270–1272. Mojs nádor 1270–1272. közé keltezett júl. 4-i oklevelét (HOkl 62.; Héderváry I. 7.; UB II. 24–25.) lásd a 189. sz. regesztában.

1272 –, továbbá Miklós comes fia: István comes, Miklós mester fia: Salamon mester királyi asztalnokkancellár és Sándor comes fia: Sándor mester (*Nos Moys palatinus comes Supruniensis et iudex Cumanorum, comes Stephanus filius comitis Nicolay, magister Salamon cancellarius dapiferorum domini regis filius magistri Nicolay, et magister Alexander filius comitis Alexandri*): a lelkük megváltásáért a következő birtokaikat juttatják az ábrahámí (*de Abraam–Abram*) Szűz Mária monostor részére: minden ábrahámí földjüket és azok jogait, kivéve a telkeiket (*exceptis sessionibus nostris*). Ezen kívül Alsófalú (*Olfolu*), Várelő (*Warelwy*), *Chyka* és Kurd (*Kuurd*) falut, ahol egyházat is alapítottak, és két malom is van, két szőlővel. Láz (*Laaz*), Papd (*Popd*) és Németi (*Nemphy*) falvakat, Tengőd (*Tengueld*) falut szőlővel és Bat (*Both*) falut. Továbbá azt a jogot, amelyet Kőröshegyen (*in Keurushyg*) bírnak, az azon lévő szőlő jogával együtt. Wyz-nél egy malmot, két szőlőt és tíz holdnyi földet és kaszálót. *Pychur* falut és az Ósi (*Euse*) faluban bírt jogukat. Ezen felül szolgálát és szolgálónöket is adtak a monostornak, akiknek a nevei a következők: Ábrahámiban Pouca az anyjával, feleségével és egy lányával. Továbbá Damján özvegye, Péter nevű fiával. Rachey a feleségével, két fiával és két lányával. *Chyka* faluban Wxa a feleségével, három fiával és egy lányával. Sebestyén, az előbbi Wxa negyedik fia, a feleségével. Rachyn a feleségével és egy fiával. Bat faluban Wodos a feleségével és három lányával. Domonkos a feleségével és egy lányával. Tengőd faluban Terebuk a feleségével, hat fiával és egy lányával. Továbbá egy László nevű szolgálta, a mondott Rachey testvére. Moys nádor (*nos Moys palatinus*) ezeken felül külön még adományozza az ő *Dalatha*-nál lévő teljes részét halastóval és más tartozékokkal, a közelében fekvő Bogyoszló (*Buguzlou*) faluban a király által neki adományozott földet, a föld mellett lévő tóval és tartozékaival. A monostort a ciszterci rendre (*ordini Siterciensi*) bízták rá, hogy az adományokat az adományozók ne vehessék vissza, és a ciszterciek is megfogadják, hogy a monostort nem hagyják el. *Anno Domini M° CC° septuagesimo secundo*.

Eredeti: 31 × 12,7 + 1,1 cm, díszes kezdő N és lezáró U és A iniciálékkal, pecsétjei szalagostól hiányoznak – Prímási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőképtalan Magánlevéltára, Acta radicalia 73. A 1. (DF 238325.)

Átírta:

a) IV. László 1273. (RA 2425. sz.) > I. Károly 1324. máj. 14. (AOkl VIII.252. sz.): Prímási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőképtalan Magánlevéltára, Acta radicalia 73. A 2. (DF 238326.); ennek egyik 1727. évi *másolata*: DL 86964. (Családi levéltárak, Esterházy család hercegi ága, Repositorium 35. L 224.); másik 1727. évi *másolata*: Prímási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőképtalan Magánlevéltára, Acta radicalia 73. A 8. (DF 238332.); 19. századi *másolata*: DL 36757. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 68. 222.)

b) Hévízi konvent 1347. máj. 8. > 18. századi *másolata*: Prímási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőképtalan Magánlevéltára, Acta radicalia 73. A 9. (DF 238333.)

c) IV. László 1273 (RA 2425. sz.) > Esztergomi káptalan 1378. márc. 1.: Prímási Levéltár, Esztergom, Esztergomi Székesfőképtalan Magánlevéltára, Acta radicalia 73. A 7. (DF 238331.)

d) szekszárdi konvent 1425 – nem fellelhető (vö. CD X/5. 650–652.)

Tartalmilag átírta: Szécsi Miklós országbíró 1384. jan. 21. – nem fellelhető (vö. CD X/1. 192–193.)

Kiadása: CD VII/5. 377–379.; MES III. 707–708.; Hervay 1984. 48. (részletek); az a-átírás nádori részének kiadása: CD V/2. 91–93., CD V/2. 129–131.; a b-átírás nádori részeinek kiadása: CD V/1. 261–263.; a c-átírás nádori részének kiadása: CD V/1. 85–87. (1270-es kelet alatt)

Regesztája: CD V/2. 374., CD IX/4. 96–97. (b-átírás) (lat.); Jerney 1855. 19.

Az oklevélnek Fejér György szerint létezett egy 1425. évi, a szekszárdi konvent által kiadott átírása is (CD V/2. 374., ill. CD X/5. 650–652.), ez a DL-DF adatbázisban nem található meg. Ugyancsak Fejér okmánytára szerint a Szécsi Miklós 1384. évi oklevelében (CD V/1. 96–97., CD X/1. 182–202) leírt per kapcsán is megtalálható a tartalmi átírása. A közlés „Ex ipsa charta Originali” készült, és Mojs oklevelét 1372-es évszám alatt vette föl – mára már nem található meg. A b-átírás (hévízi konvent 1347. évi oklevele) a kora-újkori másolatban 1367-es évszámmal szerepel (a DL-DF adatbázis is így vette föl), ám az évszám biztosan hibás, hiszen I. Lajos 1351–1353 között bevonta pecsétjüket, utolsó ismert hiteleshelyi kiadványuk 1352-ben kelt (C. Tóth 1998. 283.). Mivel az oklevélben szereplő Iván perjel 1347-től (AOkl XXXI. 494. sz.) 1348-ig (DL 76878.) mutatható ki, így az a legvalószínűbb, hogy a kora-újkori másoló a dátumban szereplő XL helyett LX-et olvasott és írt le.

161

1273. jún. 27.

Mojs nádor (1273.) jún. 27-re keltezett oklevelét (HOkI 66.) lásd a 188. sz. regesztában.

1273
(nov.–dec.)

Péc nb. György fia Dénes (*Nos Dionisius palatinus, comes de Oklich et iudex Cumanorum*): amikor [IV.] László király parancsára és az ország báróinak tanácsára a gonosztevők elítélésébe fogott, a Zala megyei közgyűlésen (*in comitatu Zaladiensi in congregationis collegio*), ahol a vár és az egyházak minden nemese és jobbágya és mások jelen voltak, Jurk

fiait: Kondakur-t és Comar-t nyilvánosan tolvajnak és latornak kiáltották ki. Őket az ország szokásjoga szerint háromszor is megidézték, ám ők egyik közgyűlésre sem jöttek el, sem a nádor más közgyűléseire. És mivel minden egyes gyűlésen az összes jelenlévő nagy felháborodással lépett föl ellenük, ezért mindenki egyetértésével a nádor megparancsolta, hogy bárhol is találják meg Jurk fiait, úgy személyükben, mint javaikban ítéljék el őket. És mivel az ország szokásjoga szerint az efféle elítélendőknél, sőt a már elítélteknek a javai és birtokai a nádorság kezére kell jutniuk (*Et quia talium condempnandorum, ymo condempnatorum res et possessiones iuxta regni cosuetudinem ad manus palatinatus debeant devolvi*), ezért a Jurk fiainak törvényesen rá jutott földjét minden haszonvételével nem a rokonságnak vagy az ellentmondóknak adta, hanem a megboldogult [Hahót nb.] Hoholt ispán fiának: Hoholt mesternek adta el jutányos áron örökös birtoklásra. Mindeközben Jurk fiai az éjszaka csendjében rárontottak Domonkos zalai apátra (*abbatem Zaladiensem*), összes javától megfosztották és igen keményen megverték, így a fiak földjének harmadrésze az apátra és a zalai konventre (*dicto abbati et conventui Zaladiensi*) szállt, akik a nádor előtt előszóban elmondták, hogy ezt a harmadrészt szintén Hohold mesternek adták el méltányos áron. Már csak azért is Hohold mestert illette a mondott föld, mivel, mint a nádor megtudta, az apja: Hohold ispán Jurk fiainak egy földjét már megvásárolta magának. A föld határai a következők: *Isobor* folyó melletti szilvafa; egy hegy; Pál fia: Bench és rokonainak az épülete Blacen telkétől (*curia*) visszafelé az út mellett; Kázmér földje; egy Apáti (*Apati*) felé tartó füves út melletti két tölgyfa; egy szántóföld, ahol a berekben egy tölgyfán van egy régi határjel; egy völgy; Mathur kútja (*puteus Mathur*); Szentadorján egyház földje; a szőlők széle; egy erdőben egy út mellett kereszttel jelölt tölgyfa régi határjelként az Esztergály (*Vzturgar*) nevű egyház földjénél és *Bodulay Huruat* nevű földnél; egy út mentén ugyanezen erdő; az erdő kijáratánál egy régi határjel egy tölgyfán; sík vidék; egy füves út, berekkel; egy szőlő széle; a mondott *Isobor* folyó, ahol körbeér. *Datum anno gratie M^o ducentesimo septuagesimo tertio.*

Eredeti: 30,3 × 22,5 + 3 cm, vízfoltos, hártvaszalagján lévő függőpecsétje nagyrészt ép – DL 845. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 442. 24.)

Említi: vasvári káptalan 1357. aug. 3. (DL 91503.)

Kiadása: CD V/2. 136–137. (részletek); ÁÚO IX. 38–40.; az *említés* kiadása: Zala I. 578.

A pecsét leírása (DL-DF 5.1 DL 845): „Pecsét tulajdonosa: Dénes nádor. Természetes színű, kb. 58 mm [*helyesebben: kb. 60 mm.*], függő viaszpecsét. Ábra: pajzs, rajta kereszt, mintája elmosódott. Felirata: ----IT -- ----FILI COTS GEORGI. Kissé sérült: az írás 30 %-a és az ábra elmosódott.” Az oklevélből még Wenzel kiadásában is kimaradt kb. egy sor. A 39. oldalon a 28. sorban a *predictorum* után: „pro huiusmodi maleficiorum operibus dicto abbati et conventui Zaladiensi legis moderate cessisse idem abbas et conventus similiter ipsam tertiam partem terre eidem magistro...” szerepel, így teljes a szöveg. A keltezés szűkíté-

se Péc nb. György fia Dénes nádor hivatalviselési ideje alapján történt, hiszen elődje, Roland 1273. okt. 31-én még hivatalban volt (Archont. 1000–1301. 20–21.). A keltezés valószínűleg leszűkíthető december hónap közepére, végére, mert megfigyelhető, hogy ekkortájt több cserét is végrehajtottak a magasabb rangú bárói hivatalok esetében (Zsoldos 2003. 800.). Az itt megvett, ám név szerint nem említett földet Karácsonyi János Isabor helységgel azonosította (Karácsonyi 1900. 587.; vö.: Csánki III. 63.)

162

(1274.)
ápr. 1.
– Mánd

– (*D. palatinus, iudex Cumanorum, comes de Okluch*) a vasvári káptalanhoz (*Viris discretis et honestis amicis suis capitulo de Castro [!]*): hermáni (*de Herman*) István beszámolt neki arról, hogy Des fia: Des rokonai, ti. Chopo fia: András, Ebed fia: Rébold, türjei (*de Jurle*) Lőrinc, Donát fia: Jób és hermáni Dés más rokonai az ő távollétében jutottak egyezségre Dés birtokai ügyében, ezért a nádor megkéri a káptalant, hogy tiltsa el a rokonokat az ilyen egyezségtől, és ha ez megtörtént, adjon az eltiltásról Istvánnak oklevelet. Továbbá tiltsa el a körmendi vilhelmitákat (*fratres Gyllermitas de Kurmend*) a Dés tulajdonában lévő Bogát (*Bugat*) földtől, amíg a király döntésre nem jut Dés birtokai kapcsán, és István beszámol arról, hogy Dés birtokait a király neki juttatta. *Datum in Mand, in die Pasce.*

Eredeti: 10,5 × 2,9 cm, hártyaszalagnak való kivágásokkal – Arhiva Istorica a Filialei Din Cluj a Academiei RR. (Erdélyi Múzeum Egyesület egykori levéltára) (Románia), Sennyei család 27. 2. (DF 253114.)

Kiadása: Bándi 1979. 364–365.

A ki nem tett évszám megállapításában segít, hogy D. kezdőbetűs nádor csak 1273–1274 folyamán viselte az oklicsi ispánságot, ám Dénes elődje, Roland 1273 októberében még hivatalban volt, így húsvét csak 1274-re eshetett (lásd Archont. 1000–1301. 20–21.). Az oklevélről és az itt tárgyalt ügyekről lásd Bándi 1979. 359.; Bándi 1987. 19.

163

(1274.) jún. 1.
– Mánd

– (*D. palatinus comes de Oclych et iudex Comanorum*) a zalai apáthoz és konventhez (*abbati et conventui Zaladiensi*): az embere: kerecsenyi (*de Kerechen*) Kerechen mellé adják tanúbizonyosságukat, hogy bejárhasák [Hahót nb.] Sol dömösi prépost és Atyusz veszprémi ispán (*Sol prepositi de Dymisio et Oguz comitis Wesprimiensis*) Egregy (*Egreg*) nevű földjét. Továbbá, ha nem találkoznak ellentmondókkal, akkor újítsák meg őket a földben, ha pedig igen, akkor azokat alkalmas időpontra idézzék a színe elé, megírva az idézés napját, és a kijelölt határnapot. *Datum in Mand, feria sexta post octavas Pentecostes.*

Eredeti: 13,4 × 3,5 cm, hártyáján zárópecsétnek való bevágásokkal – DL 890. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1532. 22.)

Kiadása: ÁÚO IX. 111–112.

Az évszámhoz lásd az előző, 163. sz. reg. kommentárját.

164

+1274.
aug. 19.
– Fehérvár

– (*Nos Dionisius palatinus, iudex Comanorum, comes de Okluch*): [László] király a pannonhalmi, a pécsváradi, a szekszárdi, a tihanyi és más monostorok apátjainak (*Sancti Martini de sacro monte Pannonie, Pechuara-diensis, Saxardiensis, Tykoniensis ceterorumque plurimorum monasteriorum abbatum*) a kérésére elrendelte, hogy az országban lévő, és a tatárjárás után (*post insultum Tartharorum*) elidegenített birtokokaikat, amelyek a király és mások kezén vannak, adják vissza a saját és szülei lelkének megváltásáért. Így a nádor együtt András tihanyi apáttal a király parancsára hozzáfogott a tihanyi apátság birtokainak és jogainak visszaadásához az apátság oklevelei alapján. Először kimenvén azokba a megyékbe, ahol a privilégiumok birtokokat és jogokat sorolnak föl, kikérdezték a birtokokkal határosokat az igazság felől, majd alaposabban, soronként is megvizsgálták az oklevelek tartalmát. És így a királyi hatalomnál és nádori jogánál fogva visszaadta a monostornak mindazon birtokokat és jogokat, amelyeket Szent István, András, Béla király, Dávid herceg, és különösképpen Szent László királynak az uralkodása 16. évében kiadott oklevelében (*iuxta series privilegiorum Sancti Stephani, Andree et Bele, olim regum Hungarie, venerabilis David ducis et specialiter iuxta continenciam privilegii Beatissimi Ladislai regis... anno sextodecimo regni sui emanati*) talált, mindezen adományok és jogok megerősítéséről. Teljes terjedelemben átírva László oklevelének szövegét [DHA I. 282–285.; RA 26. sz.], azt pecsétjével erősítette meg. *Datum Albe in vigilia festi Beati Stephani regis, anno Domini M^{mo} ducentesimo septuagesimo quarto.*

Átírta:

a) I. Lajos 1365. ápr. 2. > Bebek Detre nádor 1399. febr. 21. (ZsO I. 5728. sz.): Prímási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia U 171. (DF 248764.)

b) I. Lajos 1365. ápr. 2. > Szécsényi Frank országbíró 1399. febr. 21. (ZsO I. 5728. sz.): PBFL Tihanyi apátság; Birtokiratok 1. 27. (DF 207508.)

Tartalmilag átírta:

a) Á-a > Bebek Detre nádor 1402. ápr. 16. (ZsO II. 1578. sz.) > 18. sz.-i másolata: DL 36436. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 68. 6.)

b) Á-a > Garai Miklós nádor 1416. márc. 2. (ZsO V. 1632. sz.) > kapornoki konvent 1417. márc. 2. (ZsO VI. 189. sz.): PBFL Tihanyi apátság; Birtokiratok 1. 32. (DF 208412.); ennek 18. sz.-i másolata: PBFL Tihanyi apátság; Birtokiratok 1. 32. (DF 208411.)

Említi: Somogyi konvent 1325. nov. 15. (AOkl IX. 517. sz.) > Zsigmond 1399. nov. 8. (ZsO I. 6127. sz.) > Garai Miklós nádor 1416. márc. 2. (ZsO V. 1632. sz.) > kapornoki konvent 1417. márc. 2. (ZsO VI. 189. sz.): DF 208412.; DF 208411.

Kiadása: ÁÚO IX. 85–86. (Á-b); PRT X. 534–535. (Á-b); CDB X/31. sz. (Á-b); PRT X. 613. (TÁ-a); CDB X/104. sz. (TÁ-a); CD X/6. 302–303. (TÁ-b); PRT X. 629. (TÁ-b); CDB X/109. sz. (TÁ-b)

Mivel Szent László állítólagos, 1093. évi tihanyi összeírása egyedül ezen oklevél átírásában maradt ránk, ezért már a 19. században alapos elemzésnek vetették alá, és már akkor biztosan eldőlt, hogy

hamisítvánnyal van dolgunk (az erre vonatkozó érveket lásd Erdélyi 1906. 94–96.). A későbbi oklevélkritika csak a hamisítás időpontjában fogalmazott meg eltérő véleményt. Erdélyi László szerint Szent László oklevelét először 1390-re készítették el, akkor még „eredeti” formájában, majd óvatosságból készítettek egy többszörös átírást is 1399-re, amikor a László-oklevelet Dénes nádor 1274. évi, és azt Lajos 1365. évi oklevelébe foglalták. A Lajos-oklevél is sok olyan anakronizmust tartalmaz, ami hamis voltára utal, arról tehát nem lehet szó, hogy a hamis nádori oklevelet már 1365-ben átírták volna. Azért pont ezt a két személyt és kort választották, mert valószínűleg meglévő minták alapján dolgoztak. Ezt átírták Szécsényi Frank országbíróval és Bebek Detre nádorral 1399-ben, ezzel legitimizálva a szöveget. Mindezek apropóján az ekkor zajló birtokperek szolgáltak, és az okleveleket később, a 15. század elején is felhasználták (összefoglalóan lásd Erdélyi 1906. 83–100.). Györffy György viszont a hamisítást 1324 tájára helyezte, mivel Dénes nádor átíró oklevelét 1325-ben már említik (ezt az említést Fejér okmánytára egy helyen hibásan, 1304-es évszámmal vette föl, lásd CD VIII/7. 35–36., vö. AOKl I. 662–663. sz. közötti reg., ill. AOKl IX. 517. sz.). Az említő oklevél ugyan nem eredetiben maradt ránk, ám Erdélyivel ellentétben Györffy hitelesnek fogadta el, mivel Erdélyi érveinek cáfolata mellett még több olyan személy is felbukkan benne, akik a kor szereplői voltak (DHA I. 278–279. 9. jz.). Györffy szerint az 1324 körüli hamisítási időre utal, hogy akkor indult a perlekedés az apátság két legnépesebb birtokáért, Gámásért és Boglárért, ami az összeírás elkészítésének az apropóját adta. Ám Pozsega megye és Nevna szerepeltetése az összeírásban történeti okok miatt csak 1322 és 1324 közötti időpontra utalhat, hiszen a megye 1321-ig királyi kézen volt, majd 1322-ig az esztergomi érsek birtoka. Ám 1327-ben a király ismét eladományozta jegyajándékként. Nevna vára pedig 1324-ben került a későbbi Treuteli Nevnai familia birtokába, és azt egészen a 15. századig a kezükben tartották, az apátság csak ezen időpont előtt lehetett ott birtokos. Így Dénes nádor hamis oklevelét, benne László összeírásával 1324 körül készítették, majd ezt 1398 körül belefoglalták Lajos hamis átíró oklevelébe, és 1399-ben újra megerősítették (DHA I. 281.).

165

(1274.
szept. 27.
előtt)

– (*Viro nobili et honesto D. palatino et iudici Cumanorum*) levelében arra kéri a győri káptalan, hogy Óvári Konrád (*Corradi de Owar*) előttük tett bevallását írják meg levelükben a királynak és neki.

Tartalmilag átírta:

a) Győri káptalan: Slovenský národný archív (Szlovákia) Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 2. 3V. (DF 259740.)

b) Győri káptalan: DL 47753. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzssanyag, Wenzel)

Kiadása: HO VII. 152–153. (TÁ-a); UB II. 69. (TÁ-a); UB II. 68–69. (TÁ-b)

A győri káptalan kettő, a bevallást a királyhoz és a nádorhoz címzett levele év nélkül, szept. 27-i kelettel (*Datum in festo beatorum marty-*

rum Cosme et Damiani) van ellátva. 1274-re datálta az összes ilyen tárgyú oklevelet Irmtraut Lindeck-Pozza a burgenlandi okmánytárban (UB II. 67–69. 90–93. sz.), azzal az indoklással, hogy Dénes nádor 1273 végétől 1274 szeptemberéig viselte hivatalát, és egy rövid időre 1275 márciusában is fölbukkan (ez utóbbi nem igazolható, vö. Archont. 1000–1301. 21.), így az okleveleket, amelyeknek szeptember 27. a napi keletje, csak 1274-ben adhatták ki (UB II. 69. 92. sz. kommentárja). Ehhez mi csak annyit tehetünk hozzá, hogy Dénes 1277 november után kezdődő és 1278 márciusáig tartó nádori ciklusa sem jöhet szóba, így az oklevél keltét valóban csak 1274-re lehet tenni.

166

(1272–1274)
dec. 7.
– Csatár
mellett

Rátót nb. Domonkos fia Roland nádor jelenti, hogy ha Sebret és testvére pert akarna indítani Káld falu feldúlása és két ember megölése ügyében, akkor azt Kumpurd comes kivételével bárki ellen szabadon és biztonságban megteheti.

Eredeti: 13,5 × 2 cm, hátulján zárópecsét foltja – DL 93884. (Családi levéltárak, Festetics család)

Az oklevél szövege:

Nos R. palatinus, iudex Cumanorum damus pro memoria, quod causam quam ratione mortis duo hominum, item ac pro destructione ville Kald quecunque iidem ^ascilicet Sebret er frater eius^a in causam protraherint, preter Kumpurd comitem, libere gerant contra eosdem et secure. Datum prope Chatar, secundo die sancti Nicolai.

^{a-a} a sor fölé beszúrva

A hátulján ugyanazon kézírással: „Pro Sebret et fratre eius”. A levéltár nyilvántartása és regesztája Rénold nádor okleveleként regisztrálta, ami nem lehet, mert 1289. augusztusában viselte Rénold ezt a titulust, de 1289 szeptemberében már nem ő volt a nádor (Archont. 1000–1301. 23.). Az R szíglát így Rolanddal kell azonosítani. Két Roland is hivatalban volt, ám Leusták fia: Roland jogköre 1298–1299 folyamán a keleti országrészre terjedt ki, itt pedig Káld falu feldúlásáról beszélnek. Több Káld falu is volt az országban, de a középkor folyamán csak Fejér, Vas és Veszprém megyékben mutatható ki (a Fejér megyeinek még Árpád-kori felbukkanása sincs), ezek pedig mind a mai Dunántúl területére esnek, ahol Apor volt hivatalban. Mivel ugyanezen káldi Serbet ügyében 1266-ban a vasvári káptalan állított ki oklevelet (HO VIII. 162.) a veszprémi vagy fehérvári helyett, ezért a Vas megyei településről lehet szó. Az oklevél kelethelye szintén a Vas megyei Csatárral azonosítható. Ezek alapján Domonkos fia: Roland a kérdéses nádor. Hogy az 1248–1260 közé eső nádorsága miért nem jöhet szóba, lásd a per folytatását képző 168. sz. reg. kommentárját.

167

(1272–1274)
dec. 17–19.
– Kányád(?)

Sándor alnádor párbaj tartását rendeli el abban a perben, amit Sebret és Marcell indított Kozma és Miklós ellen, a Káld faluban történt gyilkosság és károkozás ügyében.

Eredeti: 14,4 × 3,5 cm, vízfoltos, hártáján zárópecsétnek való bevágásokkal – DL 93896. (Családi levéltárak, Festetics család)

Az oklevél szövege:

Nos comes Alexander viceiudex R. palatini damus pro memoria, quod constitutis coram nobis personaliter Sebret et Marcellus ab una parte, Cosmas et Nicolaus ex altera, iidem Sebret et Marcellus proposuerunt, quod in^a villa Kald iidem Nicolaus et Cosmas unum hominem occisissent, duos vero vulnerassent, et dampnum tres marcarum intulissent, isti autem denegaverunt. Nos itaque partium assertionibus auditis decrevimus, quod ambe partes in octavis medii^b quadragesime adducant pugiles, quos meliores inveniri possunt congressos^c, et pugnabant cum baculo iuxta consuetudinem regni coram nobis. Datum in Kanad, secunda feria proxima post festum beate Lucie.

^a előtte áthúzza: id ^b előtte áthúzza: quadragesime ^c a sor fölé beszúrva

Az oklevél hátulján egykorú kézírással: „Pro Sebret et Marcello contra Nicolaum et Cosmam”. Az oklevelet a DL-DF nyilvántartás 1289–1290-re keltezte, míg Zsoldos Attila 1274-re (Archont. 1000–1301. 21.). A felperesek, Káldi Sebret és Marcell többször is felbukkannak, legkorábban 1266-ban, legkésőbb 1282-ben (Fehértói 2004. 703.), így az oklevélnek mindenképpen a 13. század második felére kell esnie. Mivel nem sokkal Luca ünnepe (dec. 13.) után adták ki, így csak három olyan év jöhet szóba, amikor R-betűvel kezdődő nádor hivatalban volt decemberben az 1260–80-as évek folyamán: 1272–1274 közöttiek. Ám az 1273. év csak erős megszorításokkal jöhet számításba, hiszen akkor a napi kelet dec. 18-re esne, miközben dec. 19-én már nem Roland, hanem Dénes volt a nádor. Elviekben lehetséges, hogy ezekben a napokban történt a hivatalváltás, de valószínűbb az 1272. és 1274. év, amikor az egész hónapban Roland töltötte be a nádori tiszteletet.

168

(1272–1275)

Rátót nb. Domonkos fia Roland oklevele (*secundum tenorem litterarum Rolandi palatini*), amelyben szentesíti az egyezséget egyrésről Sister comes fiai: Izsák bán, Benedek mester, fehérvári kanonok, Pál mester, Lex (!) és László, másrésről a csószai (*de villa Chuuz*) királyi tárnokok: Sikusd centurio, Wz és a tárnokok más jobbágyai között, amelynek értelmében Sister fiai 16 márkát fizetnek a tárnokoknak az okozott kárért, cserébe a tárnokok megfogadják, hogy sehol semmilyen pert nem indítanak Sister fiai ellen, és szavatolják őket az ellenük fellépőkkel szemben.

Tartalmilag átírta: Fehérvári keresztes konvent 1276. jan. 3.: DL 58006. (Családi levéltárak, Békássy család 3.)

Kiadása (TÁ): HO I. 67.

A fenntartó oklevél szerint a konvent beiktatja Sister ispán fiait Csósz földbe, amit a király adott nekik adományul, ennek kapcsán említik meg, hogy a korábban Roland nádor oklevelében foglalt 16 márka helyett csak 8 márka kártérítést fizetnek a csózi tárnokoknak, azok pedig érvénytelenítik minden más, az üggyel kapcsolatos oklevelüket, különösen Rolandét. Mivel mindez 1276-ban volt, ezért nem valószínű, hogy Roland első, 1248–1260 közé eső ciklusában történt volna az első, itt érvénytelenített kiegyezés. Vagy a második (1272–1273), de még valószínűbb a legutolsó, 1274–1275-ös hivatala alatt adta ki ezt az oklevelet.

169

(1255–1260,
1272–1275)

– oklevele (*Dominus Rolandus palatinus et comes Poseniensis ... in litteris eiusdem palatini*), amelyben kötelezi Sol dömösi prépostot és fivérét: Atyuszt, hogy fivérük: Tamás érsek ügyében fizessenek ki a panaszt tevő Dénes comes és mások számára 15 márkát a veszprémi káptalan színe előtt pünkösöd nyolcadára.

Említi: veszprémi káptalan (nem fellelhető)

Kiadása (Eml): CD IV/3. 250–251. (*E Coll. Heuenesi Tom. XXIX. p. 157. sq.*)

Az említő oklevelet több probléma is terheli. Egyrészt mára már nincs meg, Fejér György még Hevenesi Gábor újkori másolatából vette át a szöveget, amely zavaros, mintha egyszerre két oklevelet másoltak volna össze. Egyrészt tanúsítják, hogy Sol prépost és testvére, Atyusz megjelentek a színük előtt, és Roland nádor és a király más jobbágyainak ítélete folytán Dénes ispán részére lefizettek 15 márkát („secundum sententiam Palatini et aliorum Iobgationum Domini regis, in litteris eiusdem Palatini nominatorum, Dionisio Comiti quindecim marcas persoluerunt coram nobis”) a nevezett időpontra. Miután lezárul az oklevélszöveg a dátummal, azonnal folytatódik egy Roland nádornak szóló káptalani jelentés ugyanezen üggyel, és az egész címzésbe bele van szúrva egy oda nem illő évszám („Datum secunda feria proxima post octavam Pentecostes. Domino Rolando Palatino et Comiti Poseniensis. A. MCCLXIV. Viro Nobili et honesto, suo Amico, et carissimo Cognato”). Az évszámmal is gond van: 1264 semmiképpen nem lehet jó, hiszen akkor a tudomásunk szerint nem Roland volt nádor, hanem Henrik (Archont. 1000–1301. 20.). A problémát már Karácsonyi János is észrevette és az oklevél keltét 1257–1261 közé rakta, azzal a „megokolással”, hogy „A szóbanforgó érsek [ti. Tamás] 1256-ban halt meg. Az egyik adósság kifizetéséről értesítik Rátót Lóránt nádort is, a ki 1261-ig volt nádor.” (HH 128–129. 68. sz.). Karácsonyi úgy értelmezte a szöveget, hogy a testvérek itt a *néhai* Tamás érsek nevében fizetnek. Ez logikailag valószínűsíthető, bár a szöveg konkrétan egyszer sem utal Tamás néhai voltára. Viszont ha megnézzük a két, káptalan előtt saját

jogukon fellépő (tehát nem kiskorú!) testvér életútját, akkor azt találjuk, hogy Sol 1255–1256 között bácsi kanonok, ám dömösi prépostként ezen az oklevélen kívül először 1274-ben jelenik meg biztosan datálható módon (vö. 164. sz. reg.), 1280-ig (ÁMTF IV. 630.). Testvére, Atyusz 1273-ig királyi apród, 1274-ben kapja meg veszprémi ispáni címét, karrierje 1296-tól ért tetőpontjára (Karácsonyi 1900. 576.; Archont. 1000–1301. 286.). Atyusznak nem tüntették föl semmilyen címét, így lehet, hogy még nem volt ispán, viszont véleményünk szerint nem valószínű, hogy az eset 1260 előtt történt volna, ha Atyusz karrierje csak a 70-es évek közepétől indul meg, és a 90-es évek közepén kulminál (igaz, így feltételezni kéne, hogy komoly életkorbeli különbségek voltak a testvérek között, főként Atyusz és két fivére közt, de ez nem lehetetlen). Így elvileg Roland 1272–1273 közé eső nádorsága tűnik a legbiztosabbnak az oklevél kelte szempontjából (mivel Atyusz 1274-től már ispán, ám itt nem nevezik annak), de óvatosságból mindhárom ciklusát feltüntettük, mert Atyusz végül is akár kiskorúként is megjelenhetett nagyobb testvérével. Az első ciklus nyitódátuma Tamás érsekségének kezdete, az elé biztosan nem keltezhetjük az oklevelet.

170

(1248–1275)

– privilegiális oklevele (*litterarum Lorandi palatini privilegialium*), amely szerint Budafalva (*Budafalua*) népeinek 25 hold földje van a Bars folyótól É-ra Gelle (*Gele*) falu közelében.

Tartalmilag átírta: pozsonyi káptalan 1423. febr. 10. (ZsO X. 130. sz.) > Garai Miklós nádor 1423. márc. 3. (ZsO X. 251. sz.) – Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Kézirattár: Oklevélgyűjtemény 321. (DF 243968.)

Kiadása (TÁ): ZsO X. 77.

A Roland nevű nádorok közül csak Domonkos fia: Roland jöhet számításba, hiszen Leusták fia: Roland csak a keleti országrész felett bírt főhatalommal, Budafalva pedig Pozsony megyében volt. A legvalószínűbben az 1248–1260 közé eső ciklusról lehet szó, hiszen Roland akkor volt pozsonyi ispán is egyben.

171

(1276)

Csák nb. Máté fia Péter nádor levele Demeter comes-hez, amelyben felszólítja, hogy a nádor rokona, Konrád mester ellenében elkövetett dúlás során elvett dolgokat adja vissza, és parancsolja meg a officiálisának, hogy ne merészelje zaklatni őt.

Tartalmilag átírta: Péter nádor: 174. sz. reg.

172

(1276)

– levele Demeter comes-hez, hogy bocsássa szabadon Konrád mester fiát, és akkor nem indul per ellene.

Tartalmilag átírta: Péter nádor: 174. sz. reg.

173

(1276. febr.
–jún. 22.)

– levele rokonához, Konrád mesterhez, hogy sajnálja a Demeter comes által elkövetett dűlást, mindent elkövet ez ügyben, amit csak tud, és felszólító leveleket küldött Demeternek. Továbbá Konrád mester üzenje meg Henrik fia: Jánosnak, hogy az elfoglalt udvarnokföldröket adja vissza, és bocsássa el az udvarnokispánok fiait.

Eredeti: 13,4 × 6,6 cm, hátlapján a zárópecsét viaszmaradványai – DL 38665. (Családi levéltárak, Ovári család, Győr nembeli)

Az oklevél szövege:

Viro nobili et honesto cognato suo reverendo magistro Conrado Petrus palatinus comes Supruniensis, Symigiensis, Nytrienensis et iudex Cumanorum sinceram dilectionem. Sciatis, quod super vestris destructionibus nimis dolemus, et quicquid possibilitatis nostre fuerit pro vobis facere, omnia faciemus. Etiam missimus litteras Demetrio comiti, quod allata restitueret et de iniuriis satisfaceret, et preciperet officiali suo manus suas contra vos extendere non audere, sed ad presens in Barana accedere non possumus, quia multis sumus occupati. Miseramus etiam litteras nostras Demetrio, ut filium vestrum remitteret et forte considerans, quod litem non fecerit, filium vestrum remittet, ydeo percipientes de facto Demetrii quicquid fecerit, faciemus in omnibus vestram voluntatem. Item dicatis Johanni filio Hedrici, quod terras vduornicorum occupatas remittat cum iuribus consuets, ne contra regis gratiam procedat in hac parte, quia nullomodo sibi dimittere auderemus, et filios comitum vduornicorum apud se non conservet.

Az oklevél hátulján ugyanazon kézírással: *comiti Conrado*. A keltezés szűkítése azon alapszik, hogy Csák nb. Péter legtágabban véve is csak ezekben a hónapokban viselhette egyszerre a soproni, somogyi és nyitrai ispáni tisztséget (vö. Archont. 1000–1301. 176., 194., 199.).

174

(1276.
jan.–jún.)

– és Mojs országbíró nyílt oklevele (*littere patentes Petri tunc palatini, magistri Moys tunc iudicys curye eiusdem regis*), miszerint a királyra támadó inkei (*de Inke*) Booth fia: Demetert Jáka (*Jaak*) nb. Márton comes fia: Myke elfogta, és Demetert a király kivégeztette, Inke faluban lévő birtokát Myke-nek adományozta. Myke pedig – Mojs országbíró és más bárók tanácsára – ezt a földet 20 márkáért eladta az azzal határos Iharus fia: Gergely comesnek.

Említi: Máté nádor 1278. okt. 29. > Somogy megye 1318. máj. 1. (AOKI V. 118. sz.): 190. sz. reg.

Máté nádor 1278-as oklevele valójában semmit nem ír át az oklevél tartalmából, csak közli, hogy bemutatatták neki Péter akkori nádor és Mojs akkori országbíró oklevelét is, amelynek a tartalma ugyanaz volt, mint az előtte teljes terjedelemben átirrt IV. László király diplo-

májának tartalma (RA 2689. sz.). Így Péter és Mojs oklevelének a rekonstruálása László oklevele alapján történt (a nevek helyesírása is onnan lett átvéve). Az oklevél keletzése azon alapszik, hogy Mojs országbíróként először László itteni oklevelében (1276. jan. 20.) bukkan föl, míg Máté nádorként 1276 júniusában utoljára. Az oklevél minden bizonnyal László diplomája körül kelt, 1276 januárjának végén, február elején.

175

(1270–1271,
1275–1276)
aug. 24.
– Fehérvár

Pósa alnádor (*Datum pro memoria*): berki (*de Berky*) Chom fia: István [comes] Szent István király ünnepétől [aug. 20.] kezdve négy napon át várakozott a színe előtt a kitűzött határnapon Miklós fia: Tamás serviensei, ti. [Fulkus fia:] Farkas comes, [Bujdur, Miklós és Tamás ellenében; továbbá ... falu¹ és az ugyaninnen való Mihály, Negyed (*Neged*) falu, valamint az ugyaninnen való Dese falunagy (*contra ... Desem villicum*), Miklós... és Ledeu ellenében. A nevezettek nem jelentek meg, és maguk helyett sem küldtek senkit, ezért, ha ésszerű okkal nem tudják megmagyarázni, bírsággal tartoznak. *Datum Albe, quinto die post festum antedictum*(?).

Eredeti: 12,7 × 4,2 cm, vízfoltos, hátulján zárópecsét foltja – DL 82897. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 218. B 11.)

Említi: Datum pro memoria (179. sz. reg.)

Kiadása: Zichy I. 77.

Regesztája: Zichy VII/1. 7.

¹ A név vízfolt miatt nem olvasható

Az oklevél nem tartalmazza a kibocsátó nevét, sem a kiadás évét. Ezekkel kapcsolatban lásd a 179. sz. reg. kommentárját. A Zichy-okmánytár kiadásában Negyed falu nevét Nexed alakban írták át, a helyes olvasat Neged (vö.: AMTF IV. 575.). A szöveg szögletes zárójelben látható kiegészítései a vízfolt miatt nem olvashatók, ám az 1871. évi kiadásban ott szerepelnek. A dátumformula utolsó szava nehezen olvasható, az okmánytárban „post festum marcum (igy).” formában oldották föl, jelezve is az értelmetlenséget. Mivel egy szeptember 14-i oklevél már említi is ezen levelet, és az augusztus 20-i határnapot követő négy napos várakozás után nem sokkal állíthatták ki, ezért értelmileg az *antedictum* a legvalószínűbb olvasat. Karácsonyi János ugyanakkor augusztus 25-re keletzte a levelet (HH 152. 192. sz.), ám a „quinto die” 24-re jön ki, ha a határnapot is beleszámítjuk.

176

(1275–1276)
szept. 9.
– Kőszeg

Héder nb. Henrik fia Miklós (*Nos N. palatinus comes Supruniensis et iudex Cumanorum*): a Sopron megyei tizedeknek a huszadát (*vicesimam decimarum in comitatu Supruniensis provenientem*) a szentmáriahegyi cisztercita barátoknak engedte át olyan módon, ahogy a megboldogult [V.] István, és az ő ura: [IV.] László, Magyarország királyai nekik privilegiumukkal megerősítve juttatták. Ezért a nádor megparancsolja,

hogy sem officiálisai, sem más Sopron megyében a huszad ügyében a barátokat vagy az ő officiálisait ne háborgassa. *Datum in Kuzyk, in crastino nativitatís beate Virginis.*

Eredeti: 12,1 × 6,5 cm, hártáján zárópecsétnek való bevágásokkal, hátulján a zárópecsét foltja – DL 3648. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 28. 52.)

Kiadása: Sopron I. 51.

Regesztája: Szentpétery 1916. 128.

Az oklevelet a kiadója 1285 körülnek datálta, Karácsonyi János 1275–1277 közöttinek javította Miklós hivatali ideje alapján (HH 140–141. 134. sz.). A kérdésben ezen kívül más támpontunk valóban nincs, bár az 1277-es év kizárható, mivel szeptemberben már nem Miklós töltötte be a nádori hivaltalt. A borsmonostori egyháznak juttatott huszadról, és az itt említett V. István- és IV. László-féle adományokról lásd Szentpétery 1916. 101–104., ill. RA 1983., 1990., 2302., 2306–2307. sz. reg.

177

(1270–1271,
1275–1276)
szept. 15.
– Pápa

[Ismeretlen] nádor, soproni ispán és a kunok bírása (... *comes Supruniensis, iudex Comanorum*) a budai káptalanhoz (*virís discretis... [capitulo Budensi]*): adják tanúbizonyosságukat embere: gyömrői (*de Gemerey*) Miklós fia: István mellé, hogy berki (*de Berky*) István comes ellenében a nádor színe elé idézze szörényi (*de Zeuremi* [!]) Tamást, Jakabot, Csabát (*Chabam*), Chembe-t és Kochou-t. Továbbá az idézés napját és a nekik kítüzött határnapot írják meg a nádornak. *Datum in Papa, in crastino exaltationis Sancte Crucis.*

Eredeti: 16,5 × 3,5 cm, vízfoltos és csak töredékesen olvasható, hátulján zárópecsét foltja – DL 82765. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 218. B 14.)

Kiadása: Zichy I. 78–79.

Regesztája: Zichy VII/1. 7.

A vízfoltok miatt alig látható szavak egy részét az eredeti alapján még el tudta olvasni az 1871-es kiadás, a szögletes zárójelben feltüntetett részek csak ott szerepelnek. Az oklevél kiadójának nádori tisztsége a feltüntetett *iudex Comanorum* cím alapján következtethető ki. Kibocsátójára és keltezésére nézve lásd még a 179. sz. reg. kommentárját.

178

(1270–1271,
1275–1276)
szept. 14–15.
– Pápa

[Ismeretlen] nádor (*Datum pro memoria*): berki (*de Berky*) Chom fia: István comes Kisboldogasszony napja utáni csütörtöktől megjelent a színe előtt, és négy napon keresztül ott várakozott Miklós fia: Tamás, annak serviensei és jobbágjai ellenében, akiknek a neveit az alnádorának: Pósnak a levele (*in litteris Pouse comitis vicepalatini nostri*) tartalmazza [176. sz. reg.]. A nevezettek nem jöttek el, és maguk helyett sem küldtek senkit, ezért – ha ésszerű okkal nem tudják megmagyarázni – bírsággal tartoznak. *Datum in Papa, in ... exaltationis Sancte Crucis.*

Eredeti: 16,8 × 3 cm, pergamen, szélein szakadozott, hártáján zárópecsétnek való bevágásokkal – DL 82896. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 218. B 10.)

Kiadása: Zichy I. 79.

Regesztája: Zichy VII/1. 7.

Az oklevél nem tartalmazza sem a kiadó nevét, sem a keltezés évét. A kibocsátó nádori hivatalát abból következtethetjük ki, hogy *vicepalatinus noster*-t említ. Az említett alnádori oklevelet kronológiai és tartalmi összefüggése alapján, továbbá provenienciája miatt (mindketőt a Zichy-levéltárban őrizték, egymás utáni jelzetszámokkal) azonosnak kell tekinteni a 176. sz. regeszta alatti *datum pro memoria* oklevéllel, amelynek a kibocsátója így Pósa alnádor, éve pedig az itteni nádori oklevél éve. A kibocsátás pontos napja nem megállapítható, mert a dátumformulából az *in* utáni szakadás miatt nem látszik a szó. Mind Karácsonyi János, mind a DL-DF 5.1 nyilvántartás a *festo* szót képzelte oda (HH 152. 191. sz.; DL-DF 5.1 DL 82896.), így szept. 14-re tették a napi keletet, ám *crastino* (másnap) is szerepelhet ott, különösen, hogy egy, ugyanezen nádor és írnoka által kiadott, ugyancsak Pápán kelt oklevélben is *crastino* szerepel (lásd 178. sz. reg.). Az utóbbi két oklevél biztosan azonos nádorhoz és időponthoz köthető, amit a kiadás ideje, helye, provenienciájuk, továbbá megegyező paleográfaijuk indokol. A kibocsátás évét Karácsonyi János mindhárom levél esetén egységesen 1271-re tette (ezáltal Mojs személyében jelölve meg a nádort). A 178. sz. reg. okleveléhez a következő indoklást fűzte: „A felperes Berky István 1274-ig fordul elő oklevelekben. A nádornak elsorolt mellékhivatalai [ti.: *soproni ispán és a kunok bírója*] csak Csák Péterre vagy Dáray Majsra illenének. De Csák Péter az alábbi, 191. sz. levelet [=179. sz. reg.] nem adhatta ki tehát csak Dáray Majsra kell tulajdonítanunk e levelet is.” A 179. sz. regeszta okleveléhez pedig: „Ugyanazon nádor bocsátotta ki, a ki a 190. sz.-t [=178. sz. reg.] mert ugyanazon a helyen Pápán s csak egy nappal előbb kelt. A tartalom szerint a kibocsátás évében Kisasszony napja utáni csütörtöktől szept. 14-ig 4 nap telt el. Ez pedig 1271-ben történt s nem 1275-ben.” (HH 153. 190–191. sz.). Karácsonyi ez utóbbi indoklását nem érezzük teljesen megalapozottnak. Az oklevél csak azt árulja el, hogy a felperes Kisasszony napja (szept. 8.) utáni csütörtöktől kezdve négy napon át várakozott, hogy az alperesek megjelenjenek, ám nem biztos, hogy a 4. nap egybeesik az oklevél keletjével (ami ráadásul nem csak szeptember 14., hanem 15. is lehet). Valószínű, hogy a kezdő napot (a csütörtököt) számították első napnak, így a 4. nap a vasárnap. Ha tehát hiperkritikusan szemléljük, akkor olyan éveket lehet feltételezni, amely szerint a szeptember 8-át követő vasárnap, a várakozás 4. napja, vagy 15-ére, vagy korábbra esik. Csak azokat az éveket zárhatjuk ki biztosan, ahol a Kisasszony napja utáni vasárnap már szeptember 15. utánra esne. Az oklevél mindenképpen *terminus post quem*je 1270, mivel a kunok bírója címet csak ettől az évtől kezdve viselték a nádorok. 1270 és 1300 között 18 olyan év van, amely megfeleltethető a fenti feltételrendszernek. Ha ezeket összevetjük azokkal az évekkkel, amikor az éppen aktuális nádor soproni ispáni címet is

viselt, és csak azt, akkor már csak öt biztos évet kapunk: 1270 és 1271, amikor Mojs volt a nádor, 1275 és 1276, amikor Héder nb. Miklós, és 1287, amikor Héder nb. János. Elvileg elképzelhető még, hogy János 1288 szeptemberében is hivatalban volt (csak aug. 9-ig mutatható ki), továbbá feltételezhető az 1280-as év is, bár Aba nb. Finta nádori és soproni ispáni címe csak szeptember 21-től kimutatható, de nem lehetetlen, hogy néhány héttel korábban is viselte ezt a tiszteletet (Archont. 1000–1301. 20–22.). A 80-as évek adatai talán kizárhatóak Karácsonyi azon közlése alapján, hogy a felperes csak 1274-ig fordul elő az oklevelekben. Tegyük hozzá: Györffy György gyűjtése alapján még az 1274-es évszám is késeinek tűnik, ő maga csak az 1260-as években és a 70-es évek elején tudta kimutatni a Nána-Beszter nemzetséghez tartozó István felbukkanását (ÁMTF IV. 566.). Sajnos olyan oklevelet nem ismerünk, amely egyértelműen halottnak mondaná őt, így pontos *terminus ante quem*et nem húzhatunk, de úgy véljük, hogy a 14. századra már felesleges átvinni a lehetséges keletet (már csak azért sem, mert a 14. század első olyan nádora, aki soproni ispán is volt egyben, Kont Miklós, 1357-től). Az oklevelek keltét tehát az 1270–1271 vagy 1275–1276-os években jelölhetjük meg. Az 1275-ös év csak akkor lehetséges, ha a napi kelet szeptember 15. Ha mégis a *festo* szerepelne a szakadás helyén (tehát szept. 14. lenne a kelet), akkor csak a másik három évszám jöhet szóba.

179

(1275–1276)
okt. 14.
– Gele

Héder nb. Henrik fia Miklós (*Nicolaus palatinus, comes Supruniensis et iudex Cumanorum*) levele rokonához, Myxe fia: Istvánhoz. A király az udvarnokainak Nagyság, Alsóság, Hőgyész (*Nog Saag–Nog Sag, Altalsag, Helgez*) és *Kamnat* nevű földjét minden haszonvételével és tartozékával, továbbá a *Sagsumlawa* nevű hegyet a várral (*cum castro*) a királynéi tárnokmesternek: Herrandus-nak adományozta, és megparancsolta, hogy a nádor iktassa be őt ezen birtokokba. Ezért a nádor megkéri rokonát, hogy a nevében menjen személyesen, és a mondott Nagyság, Alsóság, Hőgyész és *Kamnat* nevű földekbe, a *Sagsumlawa* nevű hegybe és várba iktassa be Herrandus mestert. *Datum in Gele, in crastino quindenarum beati Michaelis.*

Eredeti: 14,8 × 6,1 cm. pergamen, zárópecsétnek való bevágásokkal – DL 98451. (Bírósági levéltárakból, Curiai levéltár, Processus tabulara 4. 2215.)

Kiadása: UB II. 80.

Az oklevelet kiadója 1275 körülre, Zsoldos Attila 1275-re datálta (Archont. 1000–1301. 21., 68.). Miklós nádor itt feltüntetett tisztségét alapján, mind Héder nb. Herrand tárnokmesteri címe alapján az 1276-os év is belefér a datálásba, mert Miklós 1276. okt. 14-én is nádor és soproni ispán volt, és ekkor sem a királynéi tárnokmesteri cím betöltőjét nem ismerjük, sem azt, hogy Herrand 1276. októberében pontosan milyen pozícióban volt (vö. Archont. 1000–1301. 68–69., 225., 308.). Ám mégis az 1275-ös év felé mutat az, hogy László király 1274 decemberében és 1275 első felében részesítette több adományban is a

hívét (RA 2564., 2606. sz.), bár az itt feltüntetett pont nincs köztük. Így feltételezhetjük, hogy ezeket a földeket is 1275-ben kapta, és rokona, Miklós nádor ősszel intézte az iktatást.

180

1276 Mojs nádor és társai 1276-ra datált oklevelét (CD V/2. 374.) lásd a 161. sz. regesztában.

1277. jan. 1.
– Kőszeg

– (*Nos Nicolaus palatinus comes Supruniensis et iudex Cumanorum*): S., szentmáriahegyi apát és a konvent (*vir venerabilis dominus S. abbas Montis Sancte Marie et conventus*) a színe elé járulván azt kérte, hogy erősítse meg privilégiumával Peer, egykori soproni polgár és bíró (*civis et iudicis Supruniensis*) adományát, ti. Szent Jakab egyházát a hozzá tartozó Kelénpatak (*Chlingenpach*) nevű birtokkal, ezen kívül az ugyancsak soproni bírónak: Istvánnak, továbbá Fülöpnek a részét, amelyet hosszú idővel ezelőtt adtak oda Peer-nek, illetve más nemesek: büki (*de Bik*) Lőrinc, Taeke fiai: Altman és Lőrinc részét, amelyet a saját pénzén szerzett meg, ahogy ez az ő oklevelükben (*in privilegio civium*) látható. A nádor először megtekintvén az oklevelet, majd meghallgatván mindazon polgárokat, akik ezen végrendelkezésnél végig jelen voltak, Peer adományát a saját oklevelében pecsétjével erősítette meg. *Datum in Gundes, in circumcissione Domini, anno Domini M^o CC^o LXX° VII°.*

Eredeti: 16 × 7,1 cm, befűzött hártyszalaggal, hátulján a zárópecsét foltja – DL 25046. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 26. 27.)

Átírta:

a) Győri káptalan 1277.: Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Sopron város (Diplomatarium) 13. (DF 201647.)

b) Csonnai konvent 1469. jan. 29.: DL 986. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 26. 27.)

Kiadása: CD V/3. 385–386.; ÁÚO IX. 180. (hibáit javítja: Szentpétery 1916. 128.); UB II. 94–95.; az *átírás* kiadása (Á-a): HO III. 25–26.

Regesztája: CD V/2. 425. (lat.); Szentpétery 1916. 128.; Házi: Sopron I/1. 6.

Az adományt nyerő borsmonostori apátság ezen oklevelére lásd Szentpétery 1916. 106. Az itt bemutatott és tartalmilag átírt soproni adománylevél szövege teljes terjedelemben megőrződött a győri káptalan átírásában, kiadását lásd HO III. 24–25.

181

(1277)
jan. 16.
– Betlen(?)

– levele a veszprémi káptalanhoz: adják tanúbizonyosságukat az ő embere mellé, hogy intézkedhessen Ányos comes fiai érdekében, akiknek Márton comes és fiai nem fizették ki a nekik a király által megítélt bírságot két testvérük megölése és egyéb károk fejében. A két ember menjen ki Márton és fiainak Keszthely nevű birtokára, és ha a két megadott határnapra Mártonék nem fizetik ki a bírságot, akkor veszítsék el a birtokukat.

Eredeti: 14,6 × 16,2 cm, befűzött hártýaszalaggal, hátulján zárópecsét foltja – Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Oklevelek, Litt Mancae 36. (DF 283094.)

Az oklevél szövege:

Viris discretis et honestis amicis suis karissimis preposito et capitulo Vespreniensis, N. palatinus, comes Supruniensis, iudex Cumanorum amicitiam plenam. Cum propter omissiones solutionum, quas comes Martinus et filii eiusdem secundum continentiam litterarum domini regis in assignatis terminis Wydus et Stephano comitibus ac Samsoni, filiis comitis Aniani facere debebant, et non fecerunt, prout in eiusdem instrumentis plenius vidimus contineri, dictos filios comitis Aniani in possessionem comitis Martini et filiorum suorum Keztel vocatam legitime decernimus introducendos, amicitiam vestram petimus diligenter, quatenus Ilemiro filio Ilemerii homini nostro vestrum detis hominem pro testimonio idoneum, coram quo idem homo noster Stephanum, Samsonem et Wydus, filios Aniani in predictam possessionem comitis Martini et filiorum suorum introducat et statuatur commoratorios in eadem, donec per comitem Martinum et filios suos predictis filiis comitis Aniani satisfactum fuerit de solutione supradicta attendentes, quod comes Martinus et filii sui secundum formam compositionis inter eos habite, pro morte Petri et Pauli fratrum eorundem filiorum Aniani in tribus terminis solvere debebant centum marcas, et pro receptione pecunie eorundem quinquaginta marcas, quas iidem Martinus et filii sui in terminis assignatis solvere neglexerunt, ^adecernimus, ut^a pro obligationibus predictarum centum marcarum, quas obligationes iidem Martinus et filii sui compositionaliter et voluntarie assumpserunt, alias centum marcas ratione dupli solvere teneantur, quinquaginta vero marcas supradictas solvent sine gravamine dupli, pro quibus sepedicti comes Martinus et filii sui prestare debebant sacramentum pro solvendis etiam ipsis ducentis et quinquaginta marcis assignavimus duos terminos, octavas videlicet sancti Georgii pro solvenda dimidietate pecunie memorate, pro alia autem pecunie dimidietate octavas sancti Regis fecimus eisdem assignando, quod si ipsam pecuniam imprimis terminis solvere non curaverint, extunc ipsa possessio dictis filiis comitis Aniani perpetualiter possidenda. Idem etiam homo noster coram eodem testimonio viro^b eisdem comiti Martino et filiis suis iniungat verbo nostro, ut se removerat de possessione supradicta, post hec autem qualitatem et^c quantitatem ipsius possessionis, et prout ipsam possessionem invenerit, cum serie totius facti nobis vestri gratia rescribentes. Datum in villa Betlen^d, quarto die octavarum Ephiphanie Domini.

^{a-a} sor fölé besúrva ^b sor fölé besúrva ^c a szövegben: et et ^d vagy: Berlen, bizonytalan olvasat

Az oklevél hátulján ugyanazon kézírással: „Preposito et capitulo Vespremiensis”. Az oklevelet a DL-DF 5.1 nyilvántartás 1289–1295 közé keltezte, Héder nb. Henrik fia: Miklóssal azonosítva be az N-sziglát. Archontológiai adatok (a nádor soproni ispáni címe) és a jan. 16-i napi kelet alapján azonban csak az 1277-es év jöhet számításba (vö. Archont. 1000–1301. 21–24.).

182

(1275,
1276–1277)

– (*Nicolaus palatinus comes Supruniensis et iudex Cumanorum*) levele Gergely bánnak és somogyi ispánnak (*Gregorio bano, comiti Symigiensi*): megkéri őt, hogy a nádor híveit: Bertalan comes-t és Calmerius mestert a somogyi vár *Gurbounuk* nevű földjének ügyében – amely földet ők a király révén, Gergely bán egyetértésével és közbenjárásával birtokolták – ne zaklassa, és másoknak se engedje zaklatni őket, hanem hagyja, hogy békésen birtokolják a földet, amint eddig tették.

Eredeti: 16,2 × 4 cm, hártyáján zárópecsétnek való bevágásokkal – DL 4482. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1081. 9.)

Kiadása: HO VI. 214.

Jelen tudásunk szerint nem volt olyan év, amikor Péc nb. Gergely egyszerre viselte volna a bánságot és a somogyi ispánságot (Archont. 1000–1301. 51–52., 194.). A problémát feloldja, ha feltételezzük: Miklós csak tiszteletből címezte bánnak Gergelyt, a korábban viselt nagyobb címére utalva. Ez esetben is számba jöhet mind az 1275 június és októberre közé eső időszak, mind az 1276 augusztusától 1277 nyaráig terjedő időszak (vö. Archont. 1000–1301. 21., 194.).

183

(1277. júl. 14.
előtt)

Csák nb. Máté fia Péter (*P. palatinus, comes Symigiensis et iudex Cumanorum*) levele a nyitrai káptalanhoz, hogy embere, Bassana fia: Thiodorius mellé adják tanúbizonyosságukat mindazon jogtalanságok megvizsgálásához, amelyeket Ban fia: Bodumer és fivére: Kozma követett el Majtony (*Moythouz-Moythez*) és Próna (*Prona*) falvak esetében, a bűnösöket idézzék a színe elé, és a számukra adott határnapot írják meg neki levelükben.

Említi: Nyitrai káptalan [1277.] júl. 14. – Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Kézirattár: Oklevélgyűjtemény 63. (DF 243709.)

Kiadása (Eml.): HO VI. 213.

A káptalani oklevél épp csak a nádori levél tényét említi meg („literis vestre nobilitatis ... receptis”), de a válaszlevelükből és a hasonló oklevelek alapján rekonstruálható ennek a tartalma is. Maga az oklevél csak napi keletet tartalmaz (*Datum in crastino beate Margarete* – júl. 14.). Ez alapján már Zsoldos Attila is 1277-re tette az évet (lásd Archont. 1000–1301. 21.), mivel ez az egyetlen olyan év, amelynek júliusában egy Péter nevű nádor somogyi ispán is volt egyszemélyben.

184

(1278.)
márc. 6.
– Somogy

Péc nb. György fia Dénes és Gergely bán (*Nos D. palatinus comes Symigiensis et iudex Cumanorum, et Gregorius banus*): abban a perben, amely egyrésztől [Bó nb.] Isip fia: János comes mint felperes, másrésztől [Hahót nb.] Ochuz comes között zajlott egy Csavonya (*Chouna*) nevű föld, továbbá János Őr (*Eur*) nevű földjének Ochuz ispán által elkövetett feldúlása ügyében, a felek kérésére nem mint rendes, hanem mint fogott bírák (*non ut iudices, sed ut arbitrii*) léptek föl. János comes szerint Ochuz az ő Csavonya nevű földjét jogtalanul elfoglalva magánál tartja, míg Ochuz szerint a földet ő az idősebb királyné parancsára és pártfogásával birtokolja, mint gondnok (*protector*). A két bíró úgy ítélte, hogy ha böjtközép utáni péntekre [márc. 25.] Segesden (*Segusdini*) a saját helyettesítésükre rendelt Iharus fia: Gergely comes, kovásznai (*de Koazna*) Kozma comes, Perthold [!] comes és Ipolit fia: Miklós comes színe előtt a mondott János be tudja mutatni a királynő oklevelét azzal a tartalommal, hogy nem kell Ochuz comes-nek a földet magánál tartani, hanem megengedi, hogy János birtokolja [vö. RD 116. sz.], akkor Ochuz ispánnak a földet át kell adnia János számára. Továbbá az Őr nevű föld ügyében, amelyről János azt állította, hogy Ochuz feldúlta, úgy határoztak, hogy ugyanezen négy, a nevükben eljáró comes, továbbá János részéről Martonos fia: Endre, Ochuz részéről Decimus fia: Farkas vizsgálják meg a pusztítást, és ugyanazon péntekre számoljanak be nekik az Ochuz által okozott kár mértékéről, Ochuz ispán pedig az ezen bírák által megszabott határidőre köteles azt megtéríteni. Ezenfelül Ochuz ispán azokért, amit János ispán a nádor Kaposon tartott közgyűlésén (*in congregatione nostra in Kopus celebrata*) ellene felhozott, meg fog bűnhődni, vagy ha a hat nemes azt mondja, hogy Ochuz ispán semmilyen kárt nem okozott Jánosnak, és a közgyűlésen hamisan vádolták be őt, akkor János köteles a hat nemes által megszabott mértékben Ochuz ispánnak elégtételt adni a neki okozott sérelemért. A bírák pedig adjanak oklevelet mindkét félnek az adott napon az ügy kimeneteléről. *Datum Symigii, in dominica Inuocavit me.*

Eredeti: kb. 20,5–21 × 5,1 cm, szabálytalan alakú, hártáján zárópecsétnek való bevágásokkal, hátulján a pecsét foltja – DL 284. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1531. 5.)

Említi: Gergely és társai fogott bírák (DL 47832.)

Kiadása: ÁÚO IX. 48–49.; az *említés* kiadása: CD V/2. 293–294.; Kubinyi 1876. 109–110.; ÁÚO IX. 222–223.

A iudex Cumanorum cím egyértelműen 1270 utánra helyezi a kiadást. Ekkor csak Péc nb. Dénes 1277 novemberétől 1278 márciusáig viselte egymagában a somogyi ispáni címet, így csak az 1278-as év jöhet szóba. A másik kibocsátó, Gergely bán viszont csak a pár évvel korábbi oklevelek méltóságsoraiban tűnik föl, először 1272–1273 folyamán (Archont. 1000–1301. 51–52.), majd 1275 nyarán, 1276 nyaráig (RA 2608–2610 és 2721. sz.). Viszont 1288. évi oklevelekben is felbukkan (RA 3506. sz.), más méltóságokban egészen 1291-ig (Archont. 1000–1301. 304.), így élt 1278-ban is. Mindez tehát nem mond ellent az oklevél fon-

ti időpontra való keltezésének, vö. HH 134–135. 104. sz. A per folytatását lásd az említő oklevélben.

185

1278. ápr. 3.
– Pest

Csák nb. Máté fia Péter (*Petrus palatinus comes Symigiensis et iudex Cumanorum*): megjelent színe előtt egyrészt Mikó fia: Péter comes a saját és fivére: Byter, továbbá Detricus ispán fiai: Mikó, Elek és Detricus nevében, másrészt oszlári (*de Ozlar*) Madach a fiával: Benedekkel a saját és másik fia: András nevében, Mike a saját és fiverei: Tóbiás és Wolkan nevében, továbbá Tamás fia: Fülöp a saját és fiverei: Gal és Tamás nevében, és előadták, hogy vita támadt Péter ispán és fiverei Esztergály (*Vztergar*) nevű, ill. Madach és fiverei Oszlár nevű földje között lévő határról, végül Tamás, Mihály és Demeter ispánok, és más Nógrád megyei (*de comitatu Neugradiensi*) fogott bírák tanácsából kiegyeztek, és felállították a földek közötti határt, amelyek a következők: egy *berch* Tamás comes földjénél; *Melpotok* nevű völgy, ott elválasztva a földet Tamás és Demeter comes-ektől, és Péter comes-szel lesz határos; *tulfa* nevű fa; *cherfa* nevű fa; egy fentebbi út (*via superior*); egy *berch*; *tulfa* nevű fa; a *Kamenahora* nevű hegy alja; a hegy tetején egy kőből készült határjel; *tulfa* nevű fa; *berecune* nevű fa; síkság; *haasfa* nevű fa; egy, a mondott Péter comes várához (*ad castrum comitis Petri*) vezető út; *Potok* nevű völgy; *Rechke* folyó; Péter vára melletti két *gurtenf*a, ahol a *Rechke* folyóba folyik be a *Kuutfeupotoka* nevű patak; *bykfa* nevű fa; *tulfa* nevű fa a *Kechkehat* nevű hegynél; egy újabb *tulfa*; *Kurtus* nevű folyónál egy *bykfa* és egy kő, és ott körbeér. Arról is beszámoltak, hogy bármelyik fél akarná megmásítani a határjeleket, azt patvarkodóként ítélik el. *Datum anno gratie M^o CC^o septuagesimo octavo, in Pesthe, in dominica Iudica.*

Eredeti: 28 × 15 + 2,5 cm, kezdő P iniciáléval, vízfoltos, vörös selyemzsinóron függő viaszpecsétje nagyrészt ép – DL 69195. (Családi levéltárak, Kubinyi család 3.)

Kiadása: ÁÚO IV. 171–173. (hibáit javítja: Kubinyi 1867. 106–107.); ÓMO 102–105.

Regesztája: Kubinyi 1867. 106.

A pecsét leírását lásd Körmenyi 2009. 403–404. A körirata: ---LATINI COITIS SVPNIEN IVDICIS CV-ANOR-. Kubinyi Ferenc a köriratból még az elejét is látta 1876-ban, ő az „S. PET-- --LATINI...” stb. feliratot közölte (Kubinyi 1867. 106.). Az egyik birtokos, Mikó fia: Péter valószínűleg az 1267-ben honti és talán zólyomi ispánnal azonosítható (vö. Archont. 1000–1301. 344.). A másik félről, Oszlári Madácsról, illetve a jelen perről lásd Zolnay 1936. 24–25.

186

(1275–1278)

– privilégiuma arról, hogy Görbe (*dictus curvus*) Endre fiai: Demeter, István, Endre és Péter felléptek az ellen, hogy Dénes fiai: Edeuch, Berkez, Dénes és Mihály megvásárolták az ő Pügy (*Pugh*) nevű földjük szomszédságában lévő, szintén Pügy nevű földet.

Tartalmilag átírta:

a) esztergomi káptalan 1279. júl. 12.: DL 68625. (Családi levéltárak, Bar-kóczy család 1.)

b) IV. László (Á) > TÁ-a

Kiadása (TÁ): HO VIII. 196–197.

Az esztergomi káptalan tartalmilag átíró oklevele megemlíti, hogy a nádori oklevélnek létezett egy IV. László király által megerősített átírása is. Keltezését Péter hivatalviselési periódusainál nem lehet jobban leszűkíteni.

187

(1278.)
jún. 27.
– Kapuvár

Csák nb. Máté fia Máté (*M. palatinus comes Symigiensis, Supruniensis et iudex Cumanorum*) levele Miklós választott [esztergomi érsekhez és] királyi kancellárhoz (*N. electo, cancellario domini regis*): a király Ciprián comes-re bízta a hadbírság (*collecta iudiciorum exercitus*) begyűjtését minden megyében, ezért megkéri Miklóst, hogy adjon Myxse fia: Istvánnak az országbíró részére [bemutatható] királyi oklevelet a hadbírság ügyében, hogy e téren senki ne merészelje Istvánt háborgatni, mivel ő ezen hadbírság harmad részének ügyében a nádor előtt megjelent. *Datum in Kopu, in festo sancti Ladyzlai.*

Eredeti: 15,2 × 4,2 cm. hártáján zárópecsétnek való kivágásokkal – DL 47823. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Vétel 1885)

Kiadása: HOKl 66.; UB II. 131.

Hogy Máté nádor 1278–1279. évi oklevele lenne, lásd UB II. 131. Az ott elmondottak mellett az év tovább szűkíthető 1278-ra Miklós kancellár emlegetése alapján, hiszen ő később már nem volt hivatalban (Archont. 1000–1301. 82., 109.). Az itt *collecta iudiciorum exercitus* néven emlegetett adófajtáról lásd Eckhart 1908. 54.

188

(1278.) júl. 4.
– Tapolcsány

– (*Nos M. palatinus comes Supruniensis et iudex Cumanorum*): azt az ügyet, amelyet Myske fia: István, illetve a helyette eljáró serviense: Maryas előtte kezdeményezett Keresztelő Szent János születésének nyolcadán [júl. 1.] Héder fia: Jakab és serviensei, ti. Lőrinc fia: Chama, Tamás és Fulkus ellen, akik helyett Péter, Miklós és Boxsa, ugyanezen Jakab serviensei jelentek meg, a felek akaratából Szent Jakab apostol nyolcadára [aug. 1.] halasztja. *Datum in Topluchan, quarto die octavarum termini prenotati.*

Eredeti: 24 × 7,7 cm. hártájája vízfoltos – Veszprém Megyei Levéltár, Ve-gyes iratok 325. (DF 282790.)

Kiadása: HOKl 62.; UB II. 24–25.

Regesztája: Héderváry I. 7.

A kiadások és a regesztá egyértelműen Mojs nádornak tulajdonítják a levelet, érdemi indoklás nélkül. Tapolcsány szerepeltetése viszont inkább a Csák nb. Mátéra utal, akiknek a Nyitra megyei telepü-

lés az 1270-es évek eleje óta a tulajdonában volt, és több generáción át a nemzetségének kedvelt tartózkodási helye lesz (ÁMTF IV. 473–474.). Györffy György történeti földrajzában szintén Mátéval azonosította be az M-sziglát, viszont valamiért 1270–1272 közé keltezte a levelét. A per egyik szereplője (Miske fia: István) Máté 1278. évi oklevelében bukkan föl (188. sz. reg.), másik szereplője, Héder nb. Héder fia: Jakab 1278 augusztusáig található meg az oklevelekben (Engel 2003. Héder nem 1. tábla: hédervári ág, Héder nem 4. tábla: Kőszegi; lásd még: Karácsonyi 1900. 612., ahol Karácsonyi 1271-re keltezi ezt az oklevelet). Így az 1278-as év az egyetlen közös metszéspont, hiszen Máté 1278 júniusában már nádor volt, és a soproni ispáni címet is viselte. Igaz, ekkor már bánya- és somogyi ispán is volt egyben (Archont. 1000–1301. 21.), itt pedig csak a soproni címe szerepel. Ennek ellenére a legvalószínűbb, hogy Máté leveléről van szó, mivel nem mindig szokták minden titulusukat feltüntetni a méltóságviselők. Tegyük hozzá: *elvieken* nem kizárt, hogy Mojs nádor adta ki az oklevelet, és a tapolcsáni kelet hely (amely településből egyébként is több volt az országban) csak véletlen egybeesés.

189

1278. okt. 29.
– Zsibót

– (*Matheus palatinus comes Symigiensis, Supruniensis, de Banya et iudex Cumanorum*): megjelent színe előtt egyik részről Iharus fia: Gergely comes, másik részről inkei (*de Inke*) Booth fiai: Iván és Joob, és Gergely bemutatta [IV.] László király nyílt oklevelét, amit a nádor teljes terjedelemben átírt [RA 2689. sz.]. Ezután bemutatták Péter nádor és Mojs mester országbíró nyílt oklevelét [175. sz. reg.] ugyanezen tartalommal. Ezek után Iván és Joob a nádor előtt – nem mint ellentmondók, hanem mint akik Gergely comes elutasításával szembekerültek – azt kérték Gergelytől, hogy a földjéből, amely tőlük lett elidegenítve, egy darabot juttasson nekik, nehogy idegenek között osztódjon szét. Gergely pedig könyörületből a hozzá törvényesen jutott földből egy darabot átengedett, amelynek a határai a következők: egy úttól É-ra fekvő *Inke* nevű víz; a Varászló (*Warazlou*) felé tartó ugyanezen út menti szilvafák; Berény (*Beren*) felé tartó nagy út, ami elválasztja a szomszédos határosokat. Az úttól K-re lévő földet az első határjel mellett épített malommal együtt Gergely comes Booth fiainak: Ivánnak és Jóbnak, valamint rokonuknak: Acha-nak adományozta, az úttól Ny-ra fekvő részt magának tartotta meg. Az a földrész pedig, amely Inke falutól D-re található, és Gergely comes földjétől K-re és Mihály földjétől Ny-ra van a kettő között, egészen *Tend* föld határáig, szintén Gergelynek jutott. Booth fiai viszont Gergelyre és örököseire hagyták minden részüket, amelyet Inke faluban bírtak a tartozékaikkal: ti. a jobbágyokkal, amelyeket ők birtokoltak, a saját telkeikkel (*propriis sessionibus*), kivéve a saját házaikat, amiket Szent György ünnepéig [ápr. 24.] kötelesek onnan elvinni (*removere*). Azt is kikötötték, hogy ha a fiak, vagy az utódaik közül valaki bármilyen pert indít az ügyben, akkor az a föld, amit Gergely nekik átengedett, bírói vizsgálat nélkül rá, vagy az utódaira szálljon vissza. Gergely comes is megfogadta, hogy ha ő vagy az utódai pert akarnának indítani Booth fiai ellen, akkor 50

márkát fizessenek. *Anno Domini M^o CC^o septuagesimo octavo, datum in villa Sybouth, sabbato festivitatem Omnium Sanctorum proxime precedente.*

Átírta: Somogy megye 1318. máj. 1. (AOkI V. 118. sz.): DL 938. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regesrata acta 402. 33.)

Kiadása: ÁÚO XII. 701–703.

Az oklevélnek egy „passzív” említése található a somogyvári konvent 1316. dec. 4-i oklevelében, ahol Inke birtok ügyében bemutatták IV. László király és „más bírák egyéb okleveleit” („alias litteras aliquorum iudicum” AO I. 409., vö. AOkI IV. 360. sz.). Az ügy folytatása az itteni nádori oklevelet is átíró 1318. évi diplomában található, és ebből kiderül, hogy a „más bírák” alatt többek között az itteni nádori oklevelet is beleértették. Az ügy előzményeire lásd a 175. sz. regesztát.

190

1278. dec. 9. Máté nádor 1278. dec. 9-re keltezett oklevelét (UB II. 118.) lásd a 204. sz. regesztában.

1278. dec. 20.
– Győr

– (*Nos Matheus palatinus, comes Symigiensis, Supruniensis et iudex Cumanorum*): [IV.] László király okleveléből megtudta, hogy a király Henriknek, az újlaki ciszterci monostor laikus testvérének (*fratris Herrici conversi de ordine Griseorum in Vyulok*) a kérésére a monostornak adományozott egy két ekényi, hajdan a besenyők tulajdonában lévő üres és lakatlan, királyi adományozás alá tartozó földet szülei és elődei lelkének megváltásáért. Továbbá megparancsolta, hogy a birtokba a győri káptalan tanúságával az embere, Péter fia: Gergely vezesse be a szomszédok és határosok jelenlétében, ha ellentmondást nem tapasztal [RA 2882. sz.]. A nádor pedig – nem akarván szembe kerülni a király kegyes adományával – megerősítette mindazt, ami a mondott királyi oklevélben is szerepel. *Datum Iaurini, in vigilia Sancte Thome apostoli, anno Domini M^o CC^o LXX° octavo.*

Eredeti: 24,5 × 13,3 + 2 cm, hártyaszalagján függő pecsétje nagyrészt ép – Stiftsarchiv Heiligenkreuz (Ausztria) 49. 1. 4. (DF-jelzete nincs)¹

Kiadása: UHW I. 216.; UB II. 118–119.

¹ Fényképe megtalálható a *monasterium.net* weboldalán: http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/AT-StiAH/HeiligenkreuzOCist/1278_XII_12/charter?q=palatin

A pecsét leírása: kb. 65 mm-es, természetes színű viaszpecsét, ábrája egy mellső lábát megemelő oroszlán, körirata nagyrészt letört, csak a MATH- - töredék vehető ki. Az itt meg nem nevezett, eladományozott föld Barátudvar (Mönchhof) volt.

191

1278 – (*Mathaeus palatinus, comes Symighiensis, Supruniensis, et de Bana, et iudex Comanorum*): [IV. László] király az ő báróinak egyetértésével és tanácsára Mátét nádorrá, illetve somogyi, soproni és bányai ispánná emelte, és helyettesévé rendelvén (*vices suas committens*) elküldte őt az ország megyéibe (*districtus*), hogy fellépjen a tolvajok, latrok és más gonosztevők ellen, és intézkedjen a nemesek, várjobbágyságok, egyházak, udvarnokok és más emberek elidegenített, elpusztított, vagy csak jogtalanul birtokolt földjei ügyében, hogy visszaállítsa azokat mindenkinek a saját jogába. Amikor Somogy megyében volt, akkor megtudta, hogy az ott lévő Mernye és Mocsola (*Merenye et Machula*) nevű földet minden tartozékával Miklós comes fia: Herbord mesternek adta a megboldogult [IV.] Béla király érdemes szolgálataiért, miként ez Béla okleveléből kiderült [RA 1697. sz.]. Ugyanezt megerősítette az összes nemes, és mindenki, aki az ugyanott tartott nádori közgyűlésen (*in nostra congregatione*) jelen volt, ezért a nádor is meghagyta Herbord mestert és utódait örökös birtoklásban.

Eredeti: nem fellelhető

Átírta: Vasvári káptalan 1370.: nem fellelhető

Kiadása: CD V/2. 477–478. (*ex pergamena autographa*)

Fejér György szerint az eredeti mellett megtalálta a vasvári káptalan 1370. évi átírását is, amelynek lila selyemzsinóron függő pecsétje volt („anno 1370. per Capitulum Castriferrei transumta sigillo pendente e zona violacea sericia, a me erutum”). A DL-DF 5.1 nyilvántartás alapján már egyik oklevél sem azonosítható. Az oklevél minden más szempontból hitelesnek tűnik.

192

(1279. jan. 13. előtt) – (*Matheus palatinus, Symigiensis, Supruniensis et de Bana comes, iudex-que Comanorum*) levele a pécsi káptalanhoz: adják tanúbizonyosságukat az ő embere: kapolyi (*de Kopol*) Miklós mellé, és Vízkereszt nyolcadára [jan. 13.] vonuljanak ki Buzad nembeli Lanchreth fia: Herborthus Pácód (*Pachud*) nevű birtokára, és azon 200 márkányi kár fejében, amit Herborthus [Óvári] Corrad egy falujának feldúlásával okozott, továbbá azon öt bírság fejében, amelyekben elmarasztalták Herborthus-t Corrad mester ellenében, vezessék be Corrad emberét Pácódba, hogy ott tartózkodjon Böjtközép nyolcadáig [márc. 15.], és ugyanezen napot jelöljék ki Herborthus számára, hogy a nádor színe előtt elégtételt adjon a 200 márkányi kár fejében. Minderről a káptalan küldjön neki válaszlevelet.

Tartalmilag átírta: Pécsi káptalan [1279.] jan. 20.: Slovenský národný archív (Szlovákia), Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 1. 25. (DF 259724.)

Kiadása (TÁ): HO VI. 238–239.

A káptalani oklevél kelte év nélkül „in quindenis Epiphanie Domini”, vagyis jan. 20. Hogy 1279-ben kelt, arról lásd a 196. sz. re-

geszta kommentárját. Mivel a nádor a birtokba iktatást január 13-ra rendeli el a levelében, ezért könnyen lehet, hogy az még az előző év decemberében kelt, így 1278 vége is szóba jöhet.

193

(1279 jan.
körül)

– (*M. palatinus, comes Symigiensis, Supruniensis et iudex Cumanorum*) levele a pécsi káptalanhoz, hogy adják tanúbizonyosságukat embere mellé, és Óvári (*de Ovar*) Konrád mestert vezessék be Benedek fia: Pál Szentgyörgy nevű, Baranya megyei (*Scentgurg ... de comitatu de Barana*) birtokába, azon kár fejében, amelyet Pál okozott Konrádnak, Tapasz (*Thopoz*) nevű faluja feldúlásával. Pál böjtközép nyolcadára [márc. 15.] álljon a nádor színe elé, hogy kielégítse Konrád mestert és őt mint bírót.

Tartalmilag átírta: Máté nádor 1279. márc. 21.: 196. sz. reg.

A levél havi kelte valószínűleg egybeesik azzal a levéllel, amelyet Máté Herbort beidézéséről írt a pécsi káptalannak (193. sz. reg.). Herbort és Pál egyaránt részt vett Konrád falujának feldúlásában, és mivel a nekik adott határnapok megegyeznek (böjtközép nyolcada), ezért az ügyükben is közeli időpontban írhatták a leveleket.

194

1279. febr. 5.
– Babót

– (*[M]atheus palatinus, comes Symigiensis, Supruniensis et iudex Cumanorum*): mivel [IV.] László király az országában elkövetett pusztítások miatt annak súlyos helyzetét meg akarja javítani és a gonosztevőket megzabolázní, ezért a király a nádort az egész országában lévő gonosztevők megbüntetésére rendelte. Mikor a nádor Sopron megyébe ért, akkor a megjelölt napon Sopron városába (*ad civitatem Supruniensem*) összehívott közgyűlésre (*ad congregationem*) sok megyebeli nemes és alacsonyabb helyzetű ember (*homines inferiores*) gyűlt oda hozzá. Itt Belud fia: Belud comes gonosztevőnek kiáltotta ki Péter soproni polgárt (*Petrum civem Supruniensem*), és több okiratot is bemutatott Péter ellen. A nádor a társaival: Dénes volt nádorral és más nemesekkel tanácskozva Pétert lefejezésre ítélte, Péter Wolf hegyen fekvő szőlőjét pedig Belud comes-nek adta örökös birtoklásra, mivel Péter tartozott neki vele, és a nádor az ő tanácsára ítélte el Pétert. *Datum in Bobuth, in dominica Exurge, anno Domini M° CC° LXX° nono.*

Eredeti: 27,8 × 15,1 + 1,8 cm, kezdő M-betű hiányzik, függőpecsétje hártya-szalagjának csak egy része van meg – DL 86851. (Családi levéltárak, Eszterházy család hercegi ága, Repositorium 17. P 508.)

Kiadása: HO V. 63–64.; UB II. 126.

Máté ezen ítéletét (de nem az oklevelét) a kivégzett Péter egy másik elkobzott birtokának kapcsán megemlíti IV. László is egy 1279. szept. 3. után kelt oklevelében (RA 3005. sz.).

195

1279. febr. 27. | Csák nb. Máté 1279. febr. 27-re datált oklevelét (Széchényi I. 456.) lásd a 198. sz. regesztában.

(1279.)
márc. 21.
– Somogyvár

– levele a pécsi káptalanhoz: előző levelében [194. sz. reg.] megkérte a káptalant, hogy Benedek fia: Pált állítsák színe elé böjtközép nyolcadára [márc. 15.], és Óvári Konrád mestert vezessék be Pál Szentgyörgy nevű birtokába azon károk fejében, amit Pál Konrádnak a faluja fel-dúlásával okozott. De, mint értesült a káptalan viszontválaszából, Pál rokonai megakadályozták a birtokba bevezetést, és Pál sem jelent meg a színe előtt a kitűzött napon. Így újra felszólítja a káptalant, hogy a nádori ember és a káptalan tanúja ismét vezessék be a mondott birtokba Konrádot Szent György 22. napjáig [máj. 15.] való ott tartózkodásra, és ha Pál ezalatt nem ad elégtételt, akkor a nádor átörökíti a birtokot neki.

Eredeti: 16,4 × 6,6 cm. vízfoltos, hátulján a zárópecsét viaszmaradványai – DL 38669. (Családi levéltárak, Ovári család, Győr nembeli)

Az oklevél szövege:

Viris discretis et honestis amicis suis karissimis capitulo ecclesie Quinqueecclesiensi M. palatinus, comes Symigiensis, Supruniensis et iudex Cumanorum [pa- - -]^a cum secundum continentiam priorum litterarum nostrarum vobis directarum Paulus filius Benedicti contra magistrum Conradum de Ovar ad satisfaciendum eidem et nobis utpote iudici pro destructione ville sue Thopoz vocate cum suis pertinentiis et iniuriis in octavas medii Quadregesime proxime preteritis coram nobis comparere debuisset, pro quaquidem destructione eundem magistrum Conradum sub testimonio vestro, nostro homine mediante, in possessionem ipsius Pauli Scentgurg vocatum de comitatu de Barana ex regio mandato feceramus introduci. Quos^b, hominem nostrum scilicet^c et vestrum, prout in litteris vestris contineri vidimus, ad prescriptum mandatum nostrum exequendum transmissos, fratres carnales ipsius Pauli et alii ab huiusmodi mandato nostro publice inhibuerunt. Advenientibus ipsis octavis dictus Paulus non venit nec misit pro eodem, dicto magistro Conrado legitime coram nobis expectante, et quia unicuique in sua iustitia in aliquo deesse non debemus, volumus, et ad maiorem rei certitudinem discretioni^d vestre duximus rescribendum requirentes vos diligenter, quatenus detis testimonium vestrum ydoneum, coram quo Leuka filius Leustachii homo noster eundem magistrum Conradum in possessionem ipsius Pauli Scentgurg vocatam pro dampnis ducentarum marcarum per ipsum Paulum illatarum introducat iterato, usque vicesimum secundum diem sancti Georgii martiris permansurum in eadem, medio autem tempore^e, si predictus Paulus satisfecerit de illatis coram nobis benequidem, alioquin in eodem^e vicesimo secundo die ipsam possessionem Pauli ipsi magistro Conrado perpetuabimus pleno iure, quitquid autem ibi coram homine vestro et vobis actum

fuerit, nobis rescribatis seriatim. Datum in Sumugvar, in festo sancti Benedicti abbatis.

^a vízfolt miatt nem látható ^b alatta áthúzva: quod ^c sor fölé beszúrva ^d előtte áthúzva: vobis ^e előtte egy szót kivakartak

Az oklevél hátulján egykorú kézírással: *Capitulum Quinqueecclesiensi*. Az oklevél tartalmilag összefügghet a 193. sz. oklevéllel is. Többen is részesei lehettek Óvári Konrád falujának feldúlásában és a 200 márkányi károkozásban, így a nádor mindegyik tettest egy-egy birtokának elkobzására ítélte. Az oklevél keltezése egyrészt abból adódik, hogy az 196. sz. reg. titulációja somogyi, soproni és bányai ispánnak is címzi Mátét, amely csak 1278–1280-as nádori ciklusában állt fönt. Adatszerűen csak 1279 januárjáról igazolható, hogy viselte volna a soproni és bányai ispáni címet, 1280 januárjáról már nem, de hivatali utódai csak később bukhatnak föl mindkét esetben, így elvileg az 1280-as év sem zárható ki (vö. Archont. 1000–1301. 21., 131., 199.). Viszont a jelen levél, amely márc. 21-én kelt, elmondja, hogy az alperes nem jelent meg előtte böjtközép nyolcadán, amely csak az 1279. évben lehetséges, mert akkor az említett terminus márc. 15-re esett, míg 1280-ban ápr. 3-ra. Óvári Konrád Baranya megyei Tapasz falvának feldúlása 1278-ban mehetett végbe. Ugyan 1296. okt. 5-én szintén feldúlták Konrád 7 Baranya megyei falvát, köztük Tapaszt is (RA 4089), ám ez az eset biztosan nem vonható ide. Szentgyörgy átadása egyébként ezek után sem történt meg, mert a későbbiek folyamán is Pál familiájának a birtokra, lásd ÁMTF I. 386.

196

(1279.)
máj. 27.
– Buda

Gergely alnádor (*Gregorius vicepalatinus Bude residens*) levele az egri káptalannak: szemerei (*de Zamera*) Sándor fiai: Miklós és Szemere (*Zamera*) a maguk és fivéreik nevében, továbbá Péter és fivére: Sándor az alnádor színe előtt felhatalmazták rokonukat: ugyanezen Szemeréről való Vruz-t, hogy eladjon egy ekényi földet Albreht-nek és fiának: Istvánnak Szemere föld egy részéből, amely miatt per folyt köztük az alnádor színe előtt. Ám mivel a mondott rész Vruz és Péter közös földje, ezért miután Albreht-et és fiát beiktatták az egy ekényi földbe, utána Vruz az említett közösen bírt földből egy ekényit tartozik adni Péternek és Sándornak is, az Albreht-nek adott földért cserébe. Az alnádor ezért megkéri a káptalant, hogy adja tanúbizonyságát az emberre: Ogmandus mellé, akivel beiktatják az egyik ekényi földet Albrecht és István, a másik ekényi földet Péter és Sándor tulajdonába. *Datum Bude, in octavis Pentecostes.*

Átírta: Egri káptalan 1279.: Heves Megyei Levéltár, Egri székesfőkáptalan magánlevéltára 635. (DF 210557.)

Kiadása: Heves 51.

Fordítása: Heves 51.

Az alnádori diploma évszáma az átíró káptalani oklevél évszámából következik, amely jelenti az alnádornak, hogy a beiktatásokat sikeresen elvégezték, és leírják a földek határait (kiadását és fordítását lásd Heves 51–53.). A káptalani oklevél egyébként még egy *comes* tittel is megtoldja Gergely alnádori címét.

197

1279.
máj. 28.

Csák nb. Máté fia Máté (*[M]atheus palatinus, comes Symigiensis, Supruniensis et iudex Cumanorum*): amikor a király megparancsolta, hogy a várnépek és egyéb szolgáltatónépek (*conditionarii*) földjeinek határait járják meg a király és a nádor emberei felügyeletével, és helyezték azokat vissza a várnépek és szolgáltatónépek tulajdonába, akkor a nádor színe előtt a soproni várnépek: Acha, Baka, Deme, Márton, Kyseud, Bulza, Péter, János, Box és Prechtold megigényelték a Sopron megyei várnépek Kér (*Keer*) nevű földje mellett elterülő ugyancsak Kér nevű földet Bertalan fia: Dénes comes-tól, mondván, hogy az a várhoz tartozik, és jogtalanul foglalták el. Dénes comes azt állította, hogy ő a földet bizonyos nemesektől: ezen Kér faluból való Dara fia: Opudtól, ezen Opud fiaitól: Csépántól és Jánostól, továbbá Loprecius fia: Ludgurus-tól vásárolta, akiket érdemes szolgálataikért [II.] András király földjükkal együtt a vár joghatósága alól kivéven nemesekké emelt, miként ez András oklevelében szerepel [RA 555. sz.], és az adásvételt a vasvári káptalan oklevele tartalmazza, amelyet a nádor teljes terjedelmében átírt:

A vasvári káptalan (*[N]os capitulum ecclesie sancti Mychaelis de Castro Ferreo*) bizonyítja, hogy kéri Dara fia: Opud, Csépán és János a maguk és fiaik nevében, továbbá Luprecius fia: Lydguerus Kér nevű, hat ekényi földjüket eladják vezekényi (*de Wezekyn*) Bertalan fia: Dénesnek minden haszonvételével 18 márkáért, amely föld Dénes korábbi földjei között található, továbbá megfogadják, hogy Dénes háborgatása esetén Opud és rokonai tartoznak őt szavatolni. A vásárláshoz a földdel határos baszti (*de Bozty*) Hertueg fia: Obulganus is beleegyezését adta. Méltóságsor: Tamás mester prépost, Eguke kántor, András örkanonok, Kozma dékán. *Anno ab incarnatione Domini M^o CC^o septuagesimo septimo*.

A mondottak nemességéről bizonyos soproni várnépek által indított per folyt Csák királyi tárnokmester és soproni ispán előtt (*coram Chaak tunc magistro tawarnicorum domini regis et comitis Supruniensis*), miként ez Csák oklevelében látható, de a nemességük igazolást nyert a tárnokmester által. A nádor pedig megfontolva a fentieket, meghagyta Dénest a vásárolt Kér nevű földjének birtokában, a várnépeknek örökös hallgatást parancsolva. És mivel a két Kér föld határaitól is vita folyt, ezért a nádor elküldte a határok megvizsgálására és megállapítására Anyas és István comes-eket, kéri Imrét, Pongrácot, Pétert és más várjobbágyokat együtt a várnépekkel, a király emberével és a győri káptalan tanúbizonyságával, akik a következő határjelekről számoltak be: *Ysusy Chalad*; egy cserjés és tövises bokrok; Dénes Kér nevű falujának a határa, ahol a föld 10 holdnyi szélességű; Baszt (*Bozth*) falu határa, ahol körbeér. *Datum V^o kalendas iunii, anno Domini M^o CC^o septuagesimo nono*.

Átírta: László soproni ispán 1283. febr. 27.: DL 105158. (Családi levéltárak, Széchenyi család)

Kiadása: CD VII/2. 76–79.; UB II. 130–131.; a vasvári káptalan oklevelének kiadása: CD VII/2. 58–59; UB II. 106.

Regesztája: Jerney 1855. 20.; Széchenyi I. 456.

198

1279.
máj. 28.

– (*Matheus palatinus comes Symigiensis et iudex Cumanorum*): amikor a király megparancsolta, hogy a Sopron megyei szolgáltatónépek (*conditionarii*) földjeinek határait járják meg a király és a nádor emberei felügyeletével, ill. a győri káptalan tanúságával, és helyezték a jogtalanul elfoglalt földeket a szolgáltatónépek tulajdonába, akkor a színe előtt Ebees, Mester, Márton, Lőrinc, Mouka, Lukács, Och, Olup és Karachinus, székási (*Scekas*) erdőőrök perbe vonták Bertalan fia: Dénes comes-t, hogy az ő Székás és Cirák (*Zyraak*) között fekvő örökségi földrészüket jogtalanul elfoglalva magánál tartja. Ezzel szemben Dénes comes azt állította, hogy a föld az ő öröklött birtoka, és az ő Cirák nevű földjének szomszédságában található, és ennek bizonyítására bemutatta Mojs volt nádornak és soproni ispánnak a vitás földrész ügyében kiállított ítéletlevelét [158. sz. reg.]. A nádor összehívta Anyas és István comes-eket, kéri (*de Keer*) Imrét, Pongrácot, Pétert és más soproni várjobbágyokat, hogy a király és a saját emberével, valamint a győri káptalan tanúbizonyosságával Mojs oklevele alapján a föld határait bejárják. Ennek megtörténtével a felek visszatértek, és egyetértőleg úgy számoltak be, hogy a kérdéses földrész Mojs nádor privilégiuma alapján Dénes öröklött birtoka, így a földet meghagyták az oklevélben leírt határok mentén Dénesnek örökös birtoklásra. Amely határok a következők: egy *Rabcha* folyó melletti körtefa; egy árok, ahol kis fák vannak; a *Kenduractou* nevű halastó széle, amely halastó szintén Dénesé; egy felszántott domb egy fűzfával; egy körtefa; egy cserjésben haladó árok; a *Scemere* cserjés, ahol körbeér. *Anno Domini M^o CC^o LXX° nono, V^o calendas iunii*.

Átírta: László soproni ispán 1283. febr. 27.: nem fellelhető

Kiadása: Sopron I. 45–46.; UB II. 129–130. (Sopron I. alapján)

Az oklevél keltezése és fennmaradási formája is megegyezik az előző, 198. sz. regesztában közölt oklevéllel. A szövege alapján a jelen diploma is hitelesnek tűnik. Nagy Imre Sopron város oklevéltárában a következő jelzetet írta a fenntartó oklevél alá: „eredetije a gr. Eszterházy cs. galanthalai ltárában 29. 3.” (Sopron I. 50.). A DL-DF nyilvántartás szerint ma már nincs meg ez az oklevél, és már 1962-ben sem volt fellelhető (vö. UB II. 129.). A határjárás szövege Mojs nádor említett, 1272. febr. 2-i okleveléből lett átvéve.

199

(1270–1272.,
1279 márc.
–máj.)

M. nádor és soproni ispán (*M. palatinus et comes Supruniensis*) levelében arra kéri H. cikádori apátot és a konventet (*H. dictus abbas de Cycador totusque conventus eiusdem loci*), hogy embere, *Inchey*-i Imre mellé ad-

janak egy embert, hogy bejárassák Zochvf fia: Martonos Nyúlfalu(?) (*Nouulfolu*) nevű földjének határait, és az esetleges ellentmondókat alkalmas határidőre idézzék meg a színe elé.

Tartalmilag átírta: cikádori konvent: DL 99535. (Családi levéltárak, Károlyi család nemzeti levéltára, Pelejtey család Z. 1.)

Kiadása (TÁ): HO VII. 138.; Károlyi I. 7.

Az oklevelet a kiadások és a feldolgozások is Mojs nádornak tulajdonítják. Hogy valóban az 1270-es évekről van szó, mutatja, hogy a H-szignálával jelölt cikádori apát egy 1274-es oklevélben tűnik fel (AÜO IX. 102–103.), ám sajnos ez az oklevél az egyetlen datálható felbukkanása, és a 70-es évekből egyetlen más cikádori apátot sem ismerünk (vö. Hervay 1984. 86., 88.). Így Mojs mellett számba jöhet Máté is, aki 1278–1280 között volt nádor, és 1279-ig egyúttal soproni és bányai ispán, 1280-ig somogyi ispán. Itt ugyan csak a soproni ispáni cím szerepel, de máskor is előfordult, hogy Máté mellett nem tüntették fel az összes ispánságát. Ez esetben az 1278. és 1280. évvel nem lehet számolni. 1280-ban már nem volt soproni ispán, az 1278. év pedig azért esik ki, mert a konvent válaszlevele szerint az ellentmondóknak szóló határnap kitűzése a Pünkösödöt megelőző péntekre esett, a nádori oklevélnek tehát ezen péntek előtt kellett íródnia. 1278-ban ez a határnap jún. 3., ugyanakkor jún. 19-én még Péter volt a nádor. Az oklevél keletjéül egyébként az 1270-es év sem valószínű, hiszen az akkori péntek május 30. IV. Béla május 3-án halt meg, és Mojs első felbukkanása május 13. Így ez az év csak akkor jöhetne számításba, ha feltételezzük, hogy ez az eset éppen a legelső intézkedései között volt, és a határjárást viszonylag gyorsan le is folytatták, ami elviekben elképzelhető, de kicsi az esélye.

200

1279. júl. 25.
– Tétény
környékén

Csák nb. Máté fia Máté (*[M]atheus palatinus, comes Supruniensis et iudex Cumanorum*): a színe előtt megjelentek Ipolit comes fia: Ugra, Miklós és Bálint comes-ek, és bemutatták Menzeu fia: Pálnak, Barch-nak és Kelemen somogyi udvarnokispánnak (*comitis uduornicorum de Symigio*) a pecsétes oklevelét megerősítés céljából, amelyet a nádor teljes terjedelmében átírt:

Menzeu comes fia: Pál comes, Barch, Máté nádor embere, és Kelemen somogyi udvarnokispán (*Nos comes Paulus filius comitis Menzeu, Barch, homo M. palatini, et Clemens comes uduornicorum de Symigio*) emlékezetül adják, hogy a király és Máté nádor parancsára kiküldettek az udvarnokföldre bejárására és helyreállítására, és amikor Somogy megyében járták be az udvarnokföldre határait, akkor [úgy találták, hogy] egy Bárd (*Baard*) nevű földet Ipolit comes fia: Ugra, Miklós és Bálint, az udvarnokok jobbágyságai(tól?) (...) a bírák bejárták határait (...) a határok: (...) hegy teteje; (...) a trágyázott földek határánál *Hydas* [vize] felé egy nagy körtefa, az attól D-re lévő rész maradjon az udvarnokoké, a *Bolotun*-tól fekvő rész pedig Ipolit fiainak örökségi birtoka; *Hydus* víz, amely Ny-i irányból maradjon az udvarnokoké,

amely vizen két malom is található, K-i irányból pedig Ipolit comes fiaié. *Datum anno gracie M^o CC^o LXX° nono.*

A nádor az oklevelet átírva pecsétjével erősítette meg. *Datum circa Thetin, in festo Beati Iacobi apostoli, anno Domini M^o CC^o LXX° nono.*

Eredeti: 26,5 × 19,4 + 1,5 cm, kezdő M-betű hiányzik, vízfoltos és rongált, vörös-sárga selyemfonatáról a függőpecsét hiányzik – DL 40145. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Horváth István)

Kiadása: Kubinyi 1867. 113–114.; ÁÚO IX. 250.; *Mező fia: Pál és társai oklevele:* ÁÚO IV. 213–214. (hibáit javítja: Kubinyi 1867. 113.)

Bárd föld már korábban is per tárgyát képezte a királyi udvarnokok és Ipolit itt is felsorolt fiai között, lásd a 148. sz. reg. Az oklevél kelethelye a Pest megyei Tétény, ahol ekkor egy országos királyi generalis congregatiót tartottak (vö. S. Kiss 1971. 35–36.). Ipolit fiai ugyanekkor, július 25. körül, IV. László király előtt is megjelentek, és átírták vele is egy oklevelüket, vö. ÁMTF IV. 577–578.; RA 2999. sz.

201

1279. aug. 6.
– Óbuda

– (*Nos M palatinus, comes Supruniensis et iudex Cumanorum*): a színe előtt Szent Jakab apostol nyolcadán [aug. 1.] Gergely fia: Symun, a rokonai: Bacha, Petke, Vsoth, és mások Fokról (*de Fuk*) és más helyekről is pert akartak indítani alberti (*de Alberth*) Dewecher comes ellen Symun fivére: Miklós meggyilkolásának ügyében. De mivel Symun és rokonai Dewechert ártatlannak találták a gyilkosság ügyében, ezért a nádor színe előtt mindezt személyesen is bejelentették, továbbá kötelezték magukat, hogy ha a jövőben pert akarnának indítani Dewecher comes vagy utódai ellen ez ügyben, akkor bírói vizsgálat nélkül patvarkodásért ítéljék el őket. Azt is megfogadták Symun és rokonai, hogy a nádor erről szóló nyílt oklevelét Dewecher comes számára Szent István harmadnapjára [aug. 22.] a fehérvári keresztések oklevelével (*litteris Cruciferorum de Alba*) megerősítik. Ha ezt nem tennék, akkor 10 márka bírságot fizesse nek. A nádort mint bírót és a nádori poroszlót Symunnak és rokonainak kell kifizetni. *Datum super Veterem Budam, sexto die termini prennotati, anno Domini M^o CC^o septuagesimo nono.*

Átírta: Fehérvári keresztés konvent 1279. aug. 22.: DL 40147. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Mérey)

Kiadása: ÁÚO IV. 203.

Regesztája: CD V/2. 595–596. (lat.); Boltztsár 1863. 453–454. (122. sz.)

202

(1270-es
évek)
aug. 10. –
Buda

F. alnádor (*F. viceiudex palatini Bude residens*) levele a budai káptalannak, hogy a káptalan adja tanúbizonyságát az ő embere: Jakab számára, és idézzék a színe elé alkalmas határidőre páli (*de Pauly*) Erdev fiait: Istvánt és Dénest és a serviensüket: Jánost, az ő keszői (*de Kezv*) tisztviselőjüket (*officialem*), Pétert, aki a jobbágyát: Jurkus-t (*Jurkum iobagionem suum*) kell előállítsa, továbbá keszői Istvánt, Illést, Obus-t és fiát: Istvánt, Mikót és magát a falut, Chom fia: István ellenében. Ezen

felül írják meg neki az idézés napját és a kitűzött határnapot. *Datum Bude, in die sancti Laurentii.*

Eredeti: 14,8 × 5,1 cm, vízfoltos, hátulján a rányomott pecsét foltja – DL 27826. (Gyűjteményekből, Ismeretlen provenienciájú iratok)

Kiadása: Zala I. 118–119.

A közelebről nem datált oklevelet a DL-DF 5.1 adatbázis 1290–1300 közé keltezte. Karácsonyi János szerint 1270 körüli, mivel a „felperes Nána-Beszter nb. Csomfia Istvánt 1256-74. években emlegetik az oklevelek” (HH 168–169. 268. sz.). Az 1270 körüli datálást Karácsonyira hivatkozva elfogadta Zsoldos Attila is (Archont. 1000–1301. 20.). Sajnos, pontosabb keltezés tényleg nem lehetséges ennél. Hozzátehetjük esetleg: a várjobbágyi származású Csomfi: István 1256-tól testvérével, Miklóssal bukkan föl, ám Miklós 1270 után eltűnik a forrásokból. Mivel 1271-ben István már testvérének fia oldalán folytat pert, ezért igen valószínű, hogy Miklós addigra tényleg meghalt (Karácsonyi 1900. 1095–1096.). Mivel István itt is Miklós nélkül szerepel peres félként, ezért elvileg feltehetjük, hogy ez az időszak is már Miklós halála utánra esett. Miklós utolsó felbukkanása egy 1268 *tájára* (!) tehető oklevél, így feltételesen 1268 és 1275 közé tehetjük az itteni levél keltét is (talán Karácsonyit is hasonló logika vezette, amikor 1270 körülre tette a levelet). Tovább szűkítheti a kört, hogy az alnádor itt Budán székelőnek mondja magát, pedig kb. 1272-ig még Pesten székel, 1279-ben már átkerült Budára (Mon. Bp. I. 126.; 197. sz. reg.). Ezek a dátumok nem adnak egyértelmű fogódzót (hiszen nem tudható, hogy az alnádori székhely egy időben nem ingadozott-e), így a levélnek sem a *terminus post quem*-jét, sem a *terminus ante quem*-jét nem határozhatjuk meg évszámyszerűen, a legvalószínűbb az 1270-es évtized.

203

(1278–1279)
dec. 9.
– Komárom

Csák nb. Máté fia Máté (*Nos Matheus palatinus, comes Symigiensis, Supruniensis et iudex Cumanorum*): [IV. László] király levelet küldve neki parancsba adta, hogy iktassa be Osl nb. Móric comest a Tóttelek (*Touthteluk*) nevű földre, amit a kereki (*de Kereky*) nemesektől vásárolt, a birtokosok és határosok jelenlétében, ha ellentmondást nem tapasztal [RA 2925. sz.]. A nádor pedig, ellentmondást nem tapasztalva, rendben beiktatta Móricot a földre. *Datum in Kamarun, quarto die Sancto Nicolai confessoris.*

Eredeti: 17,8 × 6 cm, hártyszalagnak való bevágásokkal, hátulján zárópecsét foltja – DL 47738. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag)

Kiadása: Kubinyi 1867. 125.; ÁÚO IX. 267–268.; UB II. 118.

Regesztája: ÁÚO XII. 411.

Az itt szereplő személyek archontológiai adatai alapján 1278 és 1279 is szóba jöhet az oklevél kibocsátási éveként. Wenzel Gusztáv 1279 körülre tette az oklevelet, Karácsonyi János egy ízben 1278-ra, majd

máshol 1279-re (Karácsonyi 1900. 867., 875.). Borsa Iván indoklás nélkül 1278-ra keltezte (vö. RA 2925. sz.), Irmtraut Lindeck-Pozza hasonlóképpen 1278-ra tette, ám indoklást ő sem adott (viszont hivatkozott Borsa Ivánra, így lehet, hogy őt követte a keltezés megállapításakor, vö. UB II. 118.). Csak relatív támpontot ad egy levél, amelyet Máténak még nádorsága előtt írtak 1278. március 15-én, és jelentették neki, hogy Osl nb. Móricot beiktatták a visszakapott Tóttelek nevű földbe (UB II. 107.). Móric ezután vásárolta meg Tóttelek másik felét magának (vö. Karácsonyi 1900. 867.), de ez eshetett 1278-ra és 1279-re is.

204

(1278–1279) – levelében arra utasítja a vépi és szőlősi (*de Vep et de Sceuleus*) népeket, továbbá a vasi udvarnokokat, hogy az emberét: István comes-t emeljék kapitányuknak és bírónak a földjeik felülvizsgálata és visszaszerzése céljából.

Tartalmilag átírta: Máté nádor: 206. sz. reg.

205

(1278–1279) – (*M. palatinus, comes Symigiensis, Supruniensis et iudex Cumanorum*) levele a vépi és szőlősi népeknek, és az összes Vas megyei udvarnoknak (*populis de Vep et de Sceuleus ac aliis universis udwornicis in comitatu Castri Ferreii existentibus*): ezelőtti levelében is utasította őket, hogy az ő István comes-ét fogadják be maguk közé kapitányuknak és bírónak (*pro capitaneo et iudice*), azért, hogy az összes földjüket visszaszerezhessék [205. sz. reg.]. Ezért a nádor mindannyiuknak erősen megparancsolja, hogy István comest mint az ő helyettesét (*vice nostre persone*) kezeljék, és mindenben kövessék a parancsait, mivel a nádor az ő javukra állította őt fölélük. Továbbá, ha Rubin vajda (*Rubynus woywada*) bíról állította magát fölélük, az nem illő, mivel nem a nádor beleegyezésével történt, hanem a megye uraként (*parrochionaliter*) [a birtokokat] oltalmazná és védelmezné.

Eredeti: 12 × 4,1 cm, leszakadt hártyszalagon zárópecsét viaszmaradványai – DL 47739. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag)

Kiadása: HOKl 70.; UB II. 125–126.

Az M-sziglával ellátott levelet Nagy Imre a Hazai Oklevéltárban 1273 körülre keltezte, ezt a burgenlandi okmánytár 1278-ra pontosította Rubin vajda említése miatt, mivel a vasvári káptalan egy 1278-as oklevelében Rubin alvajda szerepel (UB II. 124.). Hogy a vajda címzés itt tévedés az alvajda helyett, vagy Rubin tényleg előrelépett a ranglétrán, nem állapítható meg, mivel más forrásban nem bukkan föl – mindenestre 1277 vége és 1278 novembere között nem ismerünk egyetlen erdélyi vajdát sem (vö. Archont. 1000–1301. 39.). Így nem lehetetlen, hogy az oklevél 1278-ban kelt, Máté júniusi kinevezése után, de még november előtt. A *parrochionaliter* szó azt is sejtetni engedi, hogy Rubin ekkor vasi ispán is volt (az 1278-as évből egyetlen vasi ispánt sem ismerünk, vö. Archont. 1000–1301. 225.). Az elgondolást elképzelhetővé teszi az,

hogy 1280-ban Rubin valóban viselte a vasi ispáni tiszteletet (Archont. 1000–1301. 225.). A kérdést némileg bonyolítja, hogy a nádor az udvarnokföldök visszaállítása végett állítja Istvánt a vasi udvarnokok fölé, viszont erre a visszaszerzési akcióra 1279-ben került sor (igaz, Sopron megye esetében), mint azt Máté több oklevele is tanúsítja (198–199. sz. reg.; lásd még Kis 2010. 162–163.). Ekkor már viszont biztosan nem Rubin volt az erdélyi vajda. Ha viszont csak visszamenőlegesen címezte az oklevél Rubint vajdának (mint az előfordul), akkor keltezhetjük az oklevelet 1279 késő tavaszára, nyarára. A Rubin előtti utolsó vasi ispán 1279 márciusában bukkan föl, így nem kizárt, hogy május körül, amikor a szolgáltatónépek birtokvisszavételi akciói megindultak, már Rubin volt a vasi ispán. A levél utolsó mondata talán arra utal, hogy a birtokfelülvizsgálatokat mindenképpen a nádor embere, és ne Rubin vezényelje le, mivel az ispán védeni fogja a birtokállományt az udvarnokokkal szemben. Kis Péter szerint ugyanakkor a *parrochionaliter* szó nem feltétlen a megyésispáni címre utal, hanem egy, a megyében élő udvarnokok élén álló tisztségviselőre, akit itt a vajda titulussal neveznek meg. Rubin így a megyére kiterjedő illetékessége miatt az udvarnokokat védelmezheti (Kis 2010. 33–34.).

206

(1279–1280)
máj. 12.
– Buda

– (Nos M. palatinus, comes Symigiensis, Supruniensis et iudex Cumanorum): azt a pert, amit [Hahót nb.] Buzad fia: Ochuz comes nevében a serviense, Geroldus indított [Hahót nb.] Keled fia: Keled comes ellen, és Szent György 15. napjára [máj. 8.] határnapuk volt, a felek kérésére Keresztelő Szent János születésének 15. napjára [júl. 8.] halasztotta végső határnapként, hacsak Szent János nyolcadára [júl. 1.] meg nem egyeznek a felek az újudvari keresztetek előtt (*coram cruciferis de Nova Curia*), a következő bírák közreműködésével: Ochuz comes részéről Péter fia: Gotal, Uros fia: Lőrinc, Jokos fia: Marcell comes; a másik fél részéről Urbán fia: Barnabás, Besse és Buguzlau fia: Illu. Ha nem tudna az összes bíró jelen lenni, akkor elegendő kettő-kettő mindkét fél részéről. Az említett férfiak közül az a fél, aki elállna a döntőbíráskodástól, tíz márkát fizessen, miként azt a felek a nádor előtt kinyilvánították, az események lefolyását pedig a keresztetek írják meg levelükben a nádornak. *Datum Bude, quinta die termini supradicti.*

Eredeti: 15,1 × 6 cm, hátulján hártaszalag és zárópecsét viaszmaradványai – DL 47740. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Szalay Ágoston)

Kiadása: CD VIII/7. 372.; ÁÚO XII. 490.

Az oklevél keltét Karácsonyi 1279. máj. 14-re tette, mivel szerinte a kibocsátó Máté nádor csak 1278 augusztusa és 1279 augusztusa között volt somogyi ispán is egyben (HH 152–153. 187/a sz.). A legújabb archontológiai kutatások alapján azonban 1279 mellett elvileg szóba jöhet 1280 is. Máté soproni ispáni címe ugyan nem mutatható ki 1280-ban, ám a következő ismert soproni ispán csak 1280. júl. 19-én bukkan föl, így májusban elvileg Máté is viselhette ezt a posztot (vö. Archont.

1000–1301. 21–22., 199). A keltezést nem szűkítik le az itt felbukkanó személyek sem.

207

(1280.)
szept. 21.
– Pest

Aba nb. Dávid fia Finta (*Nos F. palatinus, comes Symigiensis, Supruniensis et iudex Cumanorum*): a korábbi oklevele szerint [334. sz. reg.] [Óvári] Konrád mester jobbágya: Golombos Szent Szűz nyolcadának másnapjára [szept. 16.] köteles lett volna bemutatni a [pécs]váradai konventnek egy bizonyos szőlő ügyében kiállított privilégialis oklevelét Selke comes ellenében. Ám a mondott napon Galambus nem jelent meg, és az oklevelet nem mutatta be, ezért bírsággal tartozik, míg Selke serviense: Lőrinc öt napon át várakozott az ura nevében. *Datum in Pest, sexto die termini prenotati.*

Eredeti: 17,7 × 2,3 cm, befűzött hártvaszalaggal, hátulján a zárópecsét foltja – Slovenský národný archív (Szlovákia), Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 2. 26. (DF 259764.)

Kiadása: ÁÚO XII. 704.

Wenzel kiadásából hiányzik az oklevél néhány utolsó szava. A hiányzó rész: „... unde tenetur in iudicio. Datum in Pest, sexto die termini prenotati.” Az oklevél éveként csak 1280 jöhet szóba, mivel 1281 szeptemberében már nem Finta volt a nádor (Archont. 1000–1301. 22.). Lásd még a 334. sz. regesztát.

208

128(0).
dec. 6.
– Ladány

– nyílt oklevelében tanúsítja, hogy Rénold a rokonság beleegyezésével a Gödöny nevű földben lévő részét eladta László comes-nek.

Tartalmilag átírta:

a) Garai Miklós nádor 1417. nov. 20. (ZsO VI. 1129. sz.) – DL 57472. (Családi levéltárak, Soós család 296.)

b) TÁ-a > Garai Miklós nádor [1419.] márc. 13. (ZsO VII. 181. sz.) – DL 48271. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Fáy)

Regesztája: ZsO VI. 1129. sz. (TÁ-a); ZsO VII. 181. sz. (TÁ-b)

A tartalmi átírások szövege:

a) ... quarum prima [- -] palatini, comitis Soproniensis et iudicis Cumanorum in Lud[- -] Nicolai confess[oris], anno Domini M^{mo} [- -] patenter confecta decantabat(?)^a quod [- -] ab una par[te, L]adislao et [- -] filiis Demetrii ab altera [cor]am ipso Fyntha palatino constitutis relatum extitisse per eosdem, quod idem Renno[ldus] portionem suam in terra Geudyn existentem vendidisset eidem comite Ladislao, cui videlicet vendi[tionem] [- -] Myko in nullo contradixisset, ymmo eidem comiti Ladislao permisisset ad emendum liber[e et] secure, et predicto Rennoldo [- -] ad vendendum.

b) [- - pri]ma Fyntha palatini, comitis Soproniensis et iudicis Comanorum in Ludan in festo beati Nicolai confessoris, anno

Domini M^{mo} ducentesimo octuagesimo [- - consti]tutis relatum extitisset per eosdem, quod idem Renoldus portionem suam in terra Geuden existentem vendidisset eidem comiti Ladislao, cui videlicet venditionem [- -]

^a bizonytalan olvasat

A két tartalmi átírás megegyezett, ám mivel mindkét oklevél rongált, ezért még ketten együtt sem adják ki a teljes szöveget. A korábbi átírás pont ott van kiszakadva, ahol Finta okleveléről esik szó, ráadásul a nem kiszakadt részek is rendkívül kopottan látszanak, nem egy helyen teljesen olvashatatlanok. A későbbi ítéletlevél két papírszeletből volt összeragasztva, és ma már az egyik fele hiányzik, így annak a szövege felerészt csonka.

209

(1281.
ápr. 15. előtt)

– és testvérei oklevele, amelyben határosként hozzájárulásukat adják a Szürte nevű föld adásvételéhez.

Tartalmilag átírta: Egri káptalan 1281. – DL 57214. (Családi levéltárak, Soós család 7.)

A tartalmi átírás szövege:

Et idem comes Boxa super permissione eorundem ratione commetaneitatis exhibuit nobis litteras eorundem sub sigillo ipsius Fyntha palatini inter cetera continentes, quod iidem Fyntha palatinus et fratres sui eis ipsam terram Scrutha emere permisissent, premissis venditioni et emptioni plenum consensum prebendo pariter et assensum.

Az ápr. 15-i záródátum az új nádor, Péter első felbukkanásából adódik (vö. Archont. 1000–1301. 22.). Az egri káptalan oklevelében az adásvétel összes szereplőjét említik, valószínű, hogy a nádori levél is tartalmazta a neveiket. Eszerint béli (*de Beel*) Kelemen fia: Illés adta el a Roland bán fia: Mátyás ispántól vett Ung megyei Szürte nevű földjét Simon comes fiainak: Boxának, Tamásnak, Dénesnek, Detrének, Györgynek és Simonnak. A föld nevét az oklevél *Scrutha* alakban is szerepelteti (alanyesetben), csak a nádori levél átírásakor szerepel *Scrutha* névforma. Mivel a föld egyéb említései és a későbbi neve (magyarul: Szürte, ukránul: Сюпре/Szjurte) is az e-végű alakot támogatják, ezért az a mérvadó (vö. még. Csánki I. 399).

210

1281. jún. 25.

Héder nb. (Kőszegi) János nádor 1281. jún. 25-re datált oklevelét (UB II. 148.) lásd a 324–325 sz. regeszták közti reg-ban.

1281

Héder nb. (Kőszegi) János nádor 1281-re datált oklevelét (CD VII/5. 452.) lásd a 227. sz. regesztában.

(1282. júl. 20. előtt) **Csák nb. Máté fia Máté** (*palatinus*) oklevele a Bárca (*Barcha*) nb. Elyas, Henrik, Miklós és Edus, illetve Marhard fia: Pál és Pousa fia: Máté között létrejövő egyezségről.

Említi: Damus pro memoria [IV. László] [1282.] júl. 20. (RA 3152. sz.): DL 84224. (Családi levéltárak, Bárczay család 1. 8.)

Kiadása (Eml): RA 3152. sz.

Az oklevél nem nevezi meg a nádort, csak palatinus néven említi kétszer is, ebből adódóan a keltezéskor éppen hivatalát betöltő személyre lehet gondolni. Ha a kiadási év helyesen lett megállapítva, akkor Mátéről van szó.

211

1282.
aug. 25.
– Fehérvár

– (*Nos M. palatinus, comes Posoniensis, Supruniensis, Symigiensis et iudex Cumanorum*): az udvarnokispánok fiai (*filiu comitum uduornicorum*) a színe elé járulván előadták, hogy régi szokásuk szerint ők a királyi zászló alatt, mint királyi serviensek tartoznak hadba szállni, és a nádor színe elé bármely ügyben csak káptalannak vagy más hiteleshelynek a tanúságával idézhetők, nem az udvarnokok általános poroszói révén (*non per generales pristaldos wdurnicorum*). Ám jelenleg, István király halála után igazságtalanul több mindenben súlyosbították szabadságukat, ezért azt kérték a nádortól, hogy helyezze őket vissza a régi szabadságukba. A nádor tudakozódott az általuk elmondottak felől, és megtudta, hogy az udvarnokok fiai a legszentebb István király rendelkezése szerint a királyi zászló alatt tartoznak hadba vonulni, miként ezt szabadságuk régtől fogva megkívánja, és a nádor színe elé káptalan tanúságával idézhetők. A nádor ezért megerősítette őket régi szabadságukban a hadba vonulást illetően, és hogy az udvarnokok általános poroszói ne szálljanak meg náluk, ne ítéljenek felettük és ne idézzék meg őket. *Datum Albe, in crastino sancti Bartholomei, anno Domini M^o CC^o octuagesimo secundo.*

Eredeti: 18,2 × 8,7 cm, hártýája vízfoltos és szakadozott, befűzött hártýaszalaggal – Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Sopron város (Diplomatarium) 3392. (DF 204730.), ennek 18. sz-i *másolata:* Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, Sopron város (Diplomatarium) 3393. (DF 204731.)

Kiadása: Bartal 1860. 38–40.; ÁÚO IV. 243.; Házi: Sopron II/6. 2–3.

Fordítása: Bartal 1860. 40. 1. jz.

212

1281–1282

János nádor 1282 körülre tett oklevelét (HOKI 93.) lásd a 227. sz. regesztában.

1283. ápr. 15.
– Zsámbék

– (*Nos Matheus palatinus, comes Posoniensis, Symigiensis et iudex Cumanorum*): lelkének megóvására azt a végrendeletet (*testamentum*) tette, hogy halála esetére Perjése, Németi és Jéty (*Periese, Nympy et Jeth*) nevű birtokát minden tartozékával és a tapolcsányi (*de Thopulchan*) vámmal a feleségére hagyja úgy, hogy amíg él, időzzön az apácák közt (*inter sorores*),

és akkor szabadon birtokolhatja a földeket, úgy hogy azok jövedelméből a nádor lelkének megváltása végett mondasson miséket és tegyen más adományokat. A nádor testvére ezalatt semmilyen jogot ne bírjon ezen birtokokban, de ha a felesége bevégzi életét, akkor a testvére tulajdonába menjenek át. Továbbá Győrki és Nándor (*Gyrky et Nandur*) nevű birtokait, mivel azok nem örökölték, hanem szerettek, a margitszigeti Boldogasszony monostornak (*monasterii Beate Virginis de Insula*) engedte át. A fentiek figyelemmel tartását a margitszigeti Erzsébet úrnőre (*domine Elysaabeth de Insula Beate Virginis*), a király nővérére bízza rá. *Datum apud Sambuk, in Cena Domini, anno eiusdem M^o CC^o LXXX° tertio.*

Eredeti: 13,2 × 10,2 cm, hátulján zárópecsét viaszmaradványai – DL 1143. (Kincstári levéltárból: MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Poson 38. 45.)

Kiadása: ÁÚO IX. 360–361.; Mon. Bp. I. 207.

213

(1278–1280, 1282–1283) – oklevele (*littere privilegiales condam Mathei palatini*) a három Tördemic (*Turdemez*) nevű faluról.

Átírta: III. András (RA 3866. sz.) > (Eml.) III. András 1292. márc. 23. (RA 3867. sz.) > nyitrai káptalan 1457. febr. 24.: Prímási Levéltár, Esztergom, Acta radicalia L 9. (DF 248397.)

Kiadása (Eml.): CD VI/1. 204.; MES II. 319.

214

(1283. ápr.–szept.) **Péc nb. György fia Dénes** és Gergely somogyi ispán oklevele (*littere Dyonisii palatini nostri et Gregorii comitis Symigiensis*), amelyben elítéli(k) Hebegő (*Balbus*) Henrik fiait: Jakabot és Vitalius-t, mert feldúlták nádasdi (*de Nadasd*) Chopou fia: András Páh (*Paah*) nevű birtokát.

Említi: IV. László 1283. szept. 10. (RA 3262. sz.): DL 1153. (Kincstári levéltárból: MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Vbuda 29. 10.)

Kiadása (Eml.): ÁÚO IX. 354.

László oklevelében megerősíti saját korábbi, év nélküli, jún. 20-án kelt oklevelét. Aszerint egy királyi országgyűlésen elítélte Henrik fiait a fenti vádakkal (RA 3225. sz.). Ezután közölte, hogy nem csak saját, hanem Dénes nádor és Gergely somogyi ispán okleveléből is ugyanaz derült ki számára. A két bíró az ítéletet minden bizonnyal azon a bizonyos országgyűlésen hozhatta, amely ezek szerint 1283 nyarára esett, mivel Dénes csak ebben az évben volt nádor. Gergely somogyi ispánt ebben az időben nem találunk (Archont. 1000–1301. 195.), de 1283. ápr. 15. és 1284. aug. 5. között egyetlen somogyi ispánt sem ismerünk. Hogy 1283 tavasza után valóban történhetett csere ezen a poszton, támogatja, hogy 1283. ápr. 15-én Máté nádor volt a somogyi ispán is egyben (lásd 213. sz. reg.), ám ő néhány hónap múlva elveszítette nádori tisztségét, úgy, hogy az itteni Péc nb. Dénes váltotta őt fel. Valószínű tehát, hogy nádorságával együtt somogyi ispáni címét is elvesztette, és

egy (nem beazonosítható) Gergely került a helyére. Dénes oklevelének legvalószínűbb kelte tehát 1283. jún. 20. körül van, amikor László is kiadta saját elítélő levelét ugyanerről, mindenképpen ápr. 15. után, de még szept. 10. előtt.

215

1281–1283 Héder nb. (Kőszegi) János nádor 1281–1283 körülre tett oklevelét (HOKI 97.) lásd a 229. sz. regesztában.

1284. júl. 6.
– Pozsony

Héder nb. Henrik fia Miklós (*Nos Nicolaus palatinus et comes Posoniensis*): mivel az egyházaknak, kiváltképp az egyházi népeknek adott királyi rendelkezések a földadományok és mentességek terén örök érvényűek, ezért a nádor megerősíti a király azon okleveleit, amelyeket M[iklós?] pozsonyi prépost (*magistrum N. prepositum Posoniensem*) mutatott be neki, és amelyben a király kiveszi a pozsonyi prépostság és egyház népeit a pozsonyi ispánnak és officialisainak joghatósága alól, és mentességet ad az adók fizetését illetően [RA 2924. sz.?]. A nádor – mivel hűsége is megkívánja, hogy a királyi rendelkezéseket kövesse – megengedi nekik ezeket, felszabadítván őket saját és officialisainak joghatósága alól, parancsba adva az officialisainak, minden adószedőnek, különösképpen a vár felügyelőjének (*conservatori castris*) és a pozsonyi udvarispánnak, és a vár telepesei ispánjának (*comiti hospitum castris*), hogy ne merészeljék a pozsonyi egyház és prépostság népeit megidézni és felettük törvényt ülni, tőlük adót szedni, vagy bármilyen egyéb módon őket megterhelni. Továbbá senki ne merészelje ezen jogait megtiltani nekik, mert a nádor haragjával kerülnek szembe. *Datum Posinii, in octavis apostolorum Petri et Pauli, anno Domini M° CC° LXXX° quarto.*

Eredeti: 21,7 × 9 cm, kezdő N-iniciáléval, befűzött hártyszalaggal, hátulján a zárópecsét foltja – Slovenský národný archív (Szlovákia), Pozsonyi káptalan magánlevéltára B 2. 7. (DF 227668.)

Átírta: Győri káptalan 1476. júl. 6. – Slovenský národný archív (Szlovákia), Pozsonyi káptalan magánlevéltára B 3. 21. (DF 227682.)

Kiadása: ÁÚO IV. 267–268.; MES II. 181–182.

216

(1283–1284)

Péc nb. György fia Dénes oklevele (*littere D. palatini, comitis Symigiensis*), amely szerint egy részről várdai (*de Varda*) Iván fiai: Oroch, Juanch és Herrant, Sámson fia: Máté, másik részről várdai Dezső fia: Jónás, ill. Pál fiai: Pósa és Pál kölcsönösen pert indítottak egymás ellen a mindkét fél által elkövetett pusztítások, rablások, javak zsákmányolása és más jogtalanságok ügyében, és a nádor utasítása szerint a felek állítsanak tanúkat a somogyvári konvent előtt.

Tartalmilag átírta: Somogyi konvent 1284. aug. 5. – DL 49227. (Családi levéltárak, Mérey család 8.)

Kiadása (TÁ): HO VII. 191.

Regesztája (TÁ): Borsa 1992. 9.; Borsa 1995. 14.

A felek végül megjelentek a somogyi konvent előtt, de tanúk állítása helyett arról számoltak be, hogy fogott bírák ítélete alapján egy aug. 21-én tartott eskütétellel majd békés földosztással fogják lezárni az ügyet. Zsoldos Attila úgy vélte, hogy az erről beszámoló oklevél kiállításának idején (1284. augusztus 5-én) ismét Péc nb. Dénes lett a nádor és somogyi ispán, egy rövid időre beékelődve Héder nb. Miklós nádorsága közé (Archont. 1000–1301. 22.). Véleményünk szerint ez nem biztos, hiszen a konvent csak arról számolt be, hogy Dénes nádor és somogyi ispán előtt indult a per, és az ő oklevele értelmében kellett volna a feleknek tanúkat állítani. Hogy ez a per mikor kezdődött, nem egyértelmű. Dénes 1283 októbere után bukkan föl utoljára nádorként, őt követte Miklós, 1284. júl. 2-i első felbukkanással. Így könnyen elképzelhető, hogy 1284 első felében még Dénes volt a nádor, és az ő levele is ekkor kelt, aztán a felek eldöntötték, hogy nem tanúkat állítanak, hanem kiegyeznek. Összeszedték a fogott bírákat, azok döntöttek, a felek ezt elfogadták, és a konvent elé járultak, hogy erről beszámoljanak. Mindez beletelhetett pár hónapba, így nem szükséges feltételeznünk, hogy Miklós nádorsága megszakadt volna. Annál is inkább, mert Miklós július 13-án még biztosan nádor, és augusztus 20-án is az. Kisebbségi valószínűsége annak, hogy alig másfél hónap erejéig elveszítse nádorságát és aztán újra visszanyerje, érdemesebb azt feltételezni, hogy a tavaszi (esetleg kora nyári) hónapokban nádorként ítélkező Dénes egyik utolsó döntése volt ez, aztán nyáron váltotta őt Miklós. Ezzel párhuzamosan a felek megegyeztek, és már a leváltott nádor oklevelét mutatták be a konvent előtt. Mindezzel szemben felhozható, hogy egyrészt a konvent nem jelzi, hogy Dénes *volt* nádor lenne (míg a szintén említett Péter esetében kiteszi a *condam* jelzőt), másrészt Dénesről 1283 folyamán egyszer sem mondják, hogy somogyi ispán is lett volna. Az pedig, hogy a fogott bírák augusztus 21-ét jelölték ki az eskü határnapjának, arra utal, hogy az ő tevékenységük inkább nyár folyamán történt, az azt megelőzően indított per sem lehetett sokkal korábbi (de tavaszra eshetett). Ezek a kifogások ugyan nem kényszerítő erejűek arra nézve, hogy mindenképpen számoljunk egy egy-másfél hónapos nádori ciklusával Dénesnek 1284 nyarán, de nem is zárható ki kategorikusan, ezért a Dénes nádorok utolsó felbukkanási évét 1284-ben adjuk meg itt, és a jövőben is (vö. 218. sz. reg.).

217

(1227–1284)

Dénes nádor (*dominus Dionisius condam palatinus*) privilégialis oklevele.

Említi: Zsámboki Miklós nádor 1352. júl. 20.: DL 4297. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1509. 15.)

Kiadása (Eml.): AO V. 600.

Az oklevél tartalmáról csak annyi tudható, hogy az egyik ott megjelent fél őseinek a birtokadományáról szól, valahol Baranya megyében, talán a Dráva közelében. Azon időszakokat, amikor 1352 előtt Dénesnek hívták a nádort, lásd Archont. 1000–1301. 18–22.

218

1284.
aug. 20.
– Fehérvár

Héder nb. Henrik fia Miklós IV. László király személyes kérésére megerősíti egyik adományát, egy gyógyi szőlőt, amelyet a király Bó nb. Izsép fia János comes fiai: Trepk és János részére tett, mert a fiúk apja, János életét vesztette, amikor a király a hűtlenné lett kunokat űzte ki az országból.

Eredeti: 31,3 × 18,5 + 2,8 cm, díszes kezdő és belső iniciálékkal, vörös selyemfonatáról a függőpecsét hiányzik – DL 1175. (Kincstári levéltárból: MKA, Neo-regestrata acta 1597. 11.)

Kiadása (hiányosan): Czech 1852. 205. 5. jz.

A oklevél szövege:

Nicolaus palatinus et comes Posoniensis universis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentium notitiam habituris salutem in omnium salvatore. Ut collationes principum perpetua firmitate solidentur, sollers prudentia sapientum adinvenit, quod donationes per ipsos legitime facte litterarum testimonio fulciantur. Proinde ad universorum tam presentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod cum dominus noster Ladislaus Dei gratia serenissimus rex Hungarie gentem Cumanicam propter ipsius notoriam infidelitatem de regno suo excluderet, comes Johannes filius Isiph de genere Bew in conflictu quem idem dominus rex habuit contra ipsos Cumanos extitit per eosdem Cumanos interemptus, et licet idem dominus noster rex alias collationes sicut expedit Trepk et Johanni filiis ipsius comitis Johannis pro morte patris eorum fecisset, tamen inter cetera quandam vineam cuiusdam vduornici sine herede decedentis nomine Besen sitam in territorio Gyoug ipsis Trepk et Johanni tradidit et donavit, et nobis facie ad faciem constitutis precepit viva voce, ut dictam vineam ipsis faceremus assignari. Nos itaque mandato eiusdem domini nostri regis satisfacere cupientes ut tenemur memoratam vineam iamdictis Trepk et Johanni fecimus assignari perpetuo possidendam eodem modo et eadem plenitudine, quemadmodum dictus Besen noscitur primitus possedisse. Et ut collatio ipsius domini nostri regis memoratis Trepk et Johanni sic iuste et legitime in ipsa vinea facta perpetuo perseveret, nec in posterum cursu temporum valeat per quempiam retractari, presentes concessimus litteras per appositionem sigilli nostri perpetuo duraturas. Datum Albe, in festo sancti Regis, anno Domini millesimo ducesimo octuagesimo quarto.

219

1284

– (*Nos Nicolaus palatinus filius Herrici bani*): híve, Duruzlaus mester szolgálataiért cserébe, amiket először apjának, a megboldogult Henrik bánnak, és később neki nyújtott, a Rábán túl fekvő, Vas megyei Aszszonyfalva (*Ozun*) nevű birtokát adja örökös birtoklásra, amely földet neki még [IV.] László király adta szolgálataiért cserébe. A földet K-i irányból a győri püspökség Meszlen (*Mezlen*) nevű faluja és a mon-

dott várispánság Acsád (*Achad*) nevű földje határolja, D-ről a köveskúti (*de Kueskuth*) nemesek földje, Ny-ről a mondott várhoz tartozó Kozár (*Kazar*) falu, É-ről pedig Mocia-nak és rokonságának Poty (*Poth*) nevű földje. *Datum anno Domini millesimo ducesimo LXXX° quarto.*

Eredeti: 33,2 × 11,2 + 2,2 cm, szakadt és sérült, hártyszalagjáról a függőpecsét hiányzik – DL 49609. (Családi levéltárak, Rummy család 28.1.)

Átírta:

a) IV. László 1285. szept. 16. (RA 3388. sz.): DL 49610. (Családi levéltárak, Rummy család 28. 2.)

b) Á-a > III. András 1291 (RA 3738. sz.): DL 49612. (Családi levéltárak, Rummy család 28. 5.)

c) Á-a > III. András 1291. júl. 10. (RA 3741. sz.): DL 49613. (Családi levéltárak, Rummy család 28. 6.)

d) Á-a > I. Károly 1325. máj. 25. (AOKI IX. 206. sz.): DL 49614. (Családi levéltárak, Rummy család 28. 7.)

Kiadása: HO VII. 189–190.; UB II. 187–188.

Az oklevelet Zsoldos Attila július 2. és 13. körüli időpontra rakta, (Archont. 1000–1301. 22. 82. jz.), ezzel vélhetően arra akart utalni, hogy Miklós júliusi nádori ciklusára keltezendő az adomány, amelyet dátumszerűen csak 1284. júl. 2. és 13. között tudunk kimutatni. Szerinte 1284. aug. 5-én Péc nb. Dénes a nádor, ám aug. 20-án újra Miklós, és innentől egész évben. Magunk úgy látjuk, hogy Péc nb. Dénes augusztusi nádorsága nem teljesen biztos (lásd 217. sz. reg. kommentárját), és arra nézve sem látunk külön érvet, hogy az adományt nyárra helyezzük, így elvileg az 1284. év teljes azon része szóba jöhet, amikor Miklós volt a nádor. Asszonyfalva határait részletesebben leírja a vasvári káptalan Duruzlou mestert birtokba iktató oklevele (UB II. 193–194.). Héder nb. Gergely asztalnokmester 1287. évi oklevele azt is elárulja, hogy Dorozló hadi szolgálataiért cserébe kapta a birtokot (UB II. 203–204.). A oklevél hátulján késő-középkori, kora-újkorai magyar nyelvű összefoglaló található.

220

1285. jún. 16.
– Coatz

– (*Ego Nycolaus palatinus filius H. quondam bani tocius Slavonie*): saját és ősei lelkének a megváltásáért, de leginkább a Szent Szűz iránti tiszteletből a László (*Laztay*) nevű faluját – amit a vasvári káptalan színe előtt Ponith fia: Jakabtól kapott cserébe a saját Majsa (*Moytscha*) nevű földjéért, miként az a vasvári káptalan oklevelében olvasható – a ciszterciek Kéthely melletti szentmáriahegyi Szűz Mária-monostorának (*monasterio beate Virginis Cysteriensis ordinis, quod vocatur Mons Sancte Marie prope Kethel*), az apátnak és a testvéreknek adta örökös birtoklásra, az általa is bírt határok között, teljes egészében, minden tartozékával. Mindezek bizonyosságára az oklevelét a saját, és testvére: J[ános] bán pecsétjével erősítette meg, és a cseréről szóló oklevelét is újrapecsételte (*resignavi*) a barátok számára a biztonság kedvéért. *Actum in Coatz, anno Domini M^o CC^o LXXXV°, kalendas iulii XVI°.*

Eredeti: 28,8 × 9,3 + 1,2 cm, E-iniciáléval, hártáján két függőpecsétnek való bevágás, amelyek közül csak János bán pecsétje van meg hártaszalagon, Miklós nádoré szalagostól hiányzik – Stiftsarchiv Heiligenkreuz (Ausztria) 53. 10. 11. (DF-jelzete nincs)¹

Átírta: III. András 1297. (RA 4141. sz.): DL 1463. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 26. 34.)

Említi:

a) I. Károly 1327. jan. 14. (AOkl XI. 25. sz.) (DL 120.)

b) Eml-a > I. Lajos 1358. máj. 22. (DL 87332.)

c) Eml-b > győri káptalan 1393. okt. 19. (DL 87629.)

d) Eml-b > Zsigmond 1406. ápr. 17. (DL 87763.)

e) Eml-d > csornai konvent 1469. jan. 25. (DF 287062.)

Kiadása: CD V/3. 308–309.; UHW I. 316.; UB II. 190–191.

Regesztája: Szentpétery 1916. 131.

¹ Fényképe elérhető a monasterium.net weboldaláról a http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/AT-StiAH/HeiligenkreuzOCist/1285_VI_16/charter?q=palatinus címen

A pecsét leírását lásd a 222. sz. reg. kommentárjában. Az oklevél hamis voltára Szentpétery Imre a következőket hozta föl: 1) az itt elcseréltként említett Mojsa nevű birtok 1310-ben még Miklós nádor rokonságának a tulajdonában volt – bár szerinte ezt azzal is magyarázhatjuk, hogy csak a birtok egy részét cserélte el Miklós 1285-ben, viszont sem itt, sem az 1310-es oklevélben nem esik szó arról, hogy Mojsa föld meg lett volna osztva. 2) az oklevél szerkezete teljesen eltér a nádori oklevelektől, az osztrák okleveles hagyományra emlékeztet. 3) az oklevélen csak egy pecsét van, János báné. Miklós pecsétjének ugyan ki van vágva a helye, de az szalagostól hiányzik, ráadásul a hiányzó pecsét bevágásain „nem igen látni, hogy valaha lett volna beléjük fűzve hártaszalag”. 4) az oklevél ezen megpecsételési módja (csak János báné van rajta, míg Miklós nádoré hiányzik) párhuzamot mutat Miklós 1285. évi (lásd 222. sz. reg.), biztosan hamis okleveleivel, továbbá ez a pecsét függ János nádor 1303. évi, szintén gyanús oklevelén (az összes oklevelet a szentmáriahegyi monostor számára állították ki). „Úgy látszik, hogy János bánnak, illetőleg nádornak, mind a három pecsétje hamis és természetesen az oklevelek is, a melyeken ezek a pecsétek függnek, szintén hamisak.” (Szentpétery 1916. 41–46.). III. András megerősítő oklevelét Szentpétery viszont hitelesnek fogadta el (írasképe és stílusa egyezik a III. András kancelláriáján kiállított hiteles oklevelekkel), tehát ez az oklevélhamisítvány 1297-ben már megvolt, és András kancelláriáján valódinak fogadták el, és át is írták (uo. 45.). Mindezekhez – Szentpétery érveit elfogadva – Lindeck-Pozza annyit tett hozzá, hogy a hamisítás a monostor birtokállományának növekedésére szolgált, és mivel 1296 után a Héder nb. Kőszegiek kegyvesztettek lettek III. András számára, aki már engedékenyebb volt az ilyesfajta adományok terén (UB II. 190.).

Véleményünk szerint azonban ezen érvek nem elégségesek ahhoz, hogy megcáfolják az oklevél hitelét. Sorban haladva: 1) Mojsa birtokról nem említik, hogy csak egy részét adta volna oda a nádor cseré-

be Lászlóért, és egy része a nemzetség kezén maradt, és még 1310-ben is ott volt, de ez történhetett így. És ha abból indulunk ki, hogy ezt az oklevelet 1297-ben már megerősítették, akkor ez azt jelenti, hogy a monostor már ekkor azt akarta láttatni, hogy Mojsa cserebirtoka, Felső-László az övé – vagy legalábbis jogot formál rá, amit a királyi kancellárián jóvá is hagytak. Ha Felső-László csak 1310 után került volna monostori tulajdonba, akkor ennek nem lenne értelme, mert arról nem tudunk, hogy ezt a tulajdonlási igényt 1297 utáni birtokperek követték volna – ilyenek nyoma maradt volna a jól fennmaradt levéltárakban (és egyáltalán: minek formáltak volna Panyit fia: Jakab birtokára ilyen bonyolult módon igényt, hogy a hamis oklevelüket a Héder nemzetség nevében írják meg, hogy azok adják egy fiktív csere révén nekik azt). Ha az oklevél hamis is, Mojsa elcserelése valószínűleg igaz lehetett, 1310-ben tehát egy másik részéről esik szó. Figyelemre méltó, hogy az itteni cserét és adományt Henrik fiai: Miklós és János hagyták jóvá pecsétjükkel, vagyis ők mondtak le Mojsa rájuk eső részéről. 1310-ben viszont az a János és Péter intézkedik Mojsa felől, akik Henrik negyedik fiától, szintén Henriktől származtak (Engel 2003. Héder nem 4. tábla: Kőszegi [és Rohonci]). És ez a Henrik nem kerül említésre itt, tehát, hogy az ő része még megvolt a birtokból, érthető. Ezt egyébként – hangsúlyozzuk – maga Szentpétery Imre is el tudta képzelni, ő maga főként az oklevél külső jegyeiben kereste a hamisítás bizonyítékait. 2) hogy az oklevél formulás szerkezete teljesen elüt a megszokott nádori oklevelektől, és az egész magyarországi okleveles gyakorlattól is, azzal magyarázhatjuk, hogy a levelet a monostor fogalmazta meg a nádor számára, aki testvérével csak megpecsételte azt. Látható, hogy a nádorok mellett ekkor még nem működött állandó kancellária, mint pl. a királyok körül, hanem okleveleiket mindig egy, a tartózkodási helyükhöz közeli írnok állította ki, de az is előfordult, hogy magán a királyi kancellárián készítették el, ha éppen a király környezetében voltak (pl. 219. sz. reg.). Ezért a nádori oklevelek írásképe, de sokszor még stílusa is elütő, nem mutatnak egységes képet (de természetesen ettől még az országos okleveles gyakorlat keretein belül maradnak). Valószínű tehát, hogy a monostornak tett adományt a monostor írta meg a saját okleveles gyakorlatának megfelelően, ami tényleg a német formulákra emlékeztet. 3) hogy az oklevélen ott függött-e eredetileg Miklós nádor pecsétje, vagy sem, az tényleg perdöntő a hitelességére nézve. A kérdésre III. András (hiteles!) átíró oklevele ad választ, amely külön kiemeli, hogy az oklevélen ott volt Miklós pecsétje is („abbas... monasterii Beate Virginis de Kedhel... exhibuit nobis litteras Nicolai palatini *cum pendentibus sigillis, suo videlicet et magistri Iohannis fratris sui*” UB II. 311.). Érdemes arra is figyelni, hogy 1297-ben, és az azt megelőző években is nádor volt ugyanez a Héder nb. Miklós (Archont. 1000–1301. 23–24.), a pecsétje tehát nem lehetett ismeretlen a királyi udvarban. 4) tény, hogy ez a pecsétpárosítás, tehát hogy János bán pecsétje ott van, a nádoré nincs, kettő biztosan hamis vagy legalábbis gyanús oklevélen is tetten érhető. De attól, hogy egy hamisítványt később ilyen módon készítettek el, nem cáfolja meg önmagában egy olyan oklevél

hitelességét, amelyen mindkét pecsét megvolt, de később az egyik valamiért eltűnt. Hogy az apátság mi módon jutott hozzá János több pecsétjéhez (esetleg a pecsétnyomójához?), nem tudni, és azt, hogy Miklós nádoré miért tűnt innen el, szintén nem tudjuk. De az, hogy László birtok ügyében okleveleket hamisítottak, nem érv arra, hogy minden ilyen oklevél hamis lenne. Lindeck-Pozza megjegyzése ötletes arra nézve, hogy a hamis oklevél miatt „csúszott át” András kancelláriáján, de csak akkor van súlya, hogy ha a hamisítás tényét már előzőleg bebizonyítottuk, önmagában nem érv mellette. A magunk részéről elfogadhatónak tartjuk az oklevél hitelességét, hiszen szerkezeti furcsaságai magyarázhatóak, történetileg nincs semmilyen adatunkkal ellentmondásban. Ebben az oklevélben csak egy szimpla adományról van szó, míg az ugyanezen napra keltezett hamis dokumentumban ennél bővebb kikötések szerepelnek – ezek indokolták a hamisítást (lásd 222. sz. reg.). Az oklevél keltezési helye egyébként nem egyértelmű, a „Coatz” nevet Lindeck-Pozza feltételelesen Rábakovácsival azonosította be (lásd UB II. 190.).

221

+1285.
jún. 16.

– (*nos Nycolaus comes palatinus filius Heirrici quondam bani*): László (*Laztay*) nevű birtokát, amelyet Ponith fia: Jakab comes-tól kapott egy csereügylet folytán, a birtokkal szomszédos szentmáriahegyi monostornak (*monasterio Montis Sancte Marie*) adta minden jogával és hasznóvételével, az általa bírt határok közt, örökös birtoklásra. A birtokot a vasvári káptalan színe előtt szerezte csere útján, miként ez a káptalan oklevelében látszik. A birtokot pedig úgy adta a monostornak, hogy senki a nemesek vagy jobbágyok közül ne formáljon igényt a birtokon saját tulajdonra vagy szabadságra, és mindenki – bármilyen előjogot is élvezne – a falu colonus-ainak módjára éves adóval (*censu annuo*) tartozik a monostornak. Mindennek bizonyosságára a nádor a saját és testvére: János bán pecsétjével megerősített oklevelét adta a monostornak. Az ügy tanúi: nyéki (*de Nek*) Lőrinc comes, martoni (*de Martin*) Simon és Mihály comes-ek, Péter fiai: Gergely, András és Schvr comes-ek, osli (*de Osl*) Herbordus, továbbá Durizlaus, László és mások. *Actum et datum anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo octogesimo quinto, XVI° kalendas iulii.*

Eredeti: 54,2 × 41,2 + 4,8 cm, díszes Q-iniciáléval, egyik sárga selyemfonatán János bán pecsétje, másik selyemfonatról a pecsét hiányzik – DL 1186. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 26. 29.)

Kiadása: CD VII/5. 467–468.; ÁÚO IX. 427–428.; UB II. 191–192.

Regesztája: Szentpétery 1916. 132.

János bán pecsétjének leírása (DL-DF 5.1 DL 1186.): „Természetes színű (okker), kb. 60 mm, függő viaszpecsét. Címerpajzs, benne 3 függőleges sáv, fölötte koronás férfifej, a pajzs két oldalán egy-egy farkas. Felirata: S IOHANNIS ---I TOCIVS SCLAVONIE FILII –ERICI. Kissé sérült: néhány betű hiányzik.”. Ugyanez a pecsét függ Miklós ugyanezen napra keltezett másik oklevelén is (221. sz. reg.), bár jóval

kopottabb állapotban. Az oklevél hamis, és az éves adó fizetéséről szóló záradék érdekében hamisították, valószínűleg a 14. sz. elején. A hamisításra vonatkozó érveket lásd Szentpétery 1916. 40–47., lásd még a 221. sz. reg. kommentárját.

222

(1284–1285)
okt. 16.
– Móríchely

– (*Nos N. palatinus, comes Poseniensis et iudex Cumanorum*): megjelent színe előtt egyik részről ajkai (*de Ayka*) Doncus fia: Mog, Damsa fia: Mog, és Simon fiai: András és Simon, másik részről az ugyaninnen való Péter, Ehellős, Band, András, János, Gelyanus, Bolta, Pál, Saul, Barca, Máté, Preucul és Feldrech a maguk és rokonaik nevében, és Mogék pert indítottak Péter, Ehellős és társaik ellen, hogy azok Mogékat a földjüknek rájuk eső részéből kiűzték egy egészen kicsi földdarabra, és a megszerzett részt maguk között szétosztották. Ezzel szemben Péter, Ehellős és társaik azt állították, hogy a veszprémi káptalan okiratainak bizonyosságával és másoknak a közbenjárásával a földjük mindenki számára egyenlő mértékben lett felosztva régebben. A nádor megkérdezte Mogot és társait, hogy rendelkeznek-e a felosztással kapcsolatos oklevelekkel vagy okiratokkal, akik azt felelték, hogy nem. A nádor azt is megkérdezte, hogy Ajka földből mennyit kérnek vissza a saját jogukon, erre ők azt felelték, hogy a mindkét részről való nemzeti ősiüknek három fia volt, ezek közül az egyik örökös nélkül halt meg, és a másik ágából valók ők, ti. Mog és társai, a harmadik fiú ágából pedig Péter, Ehellős és társaik. A nádor erre úgy határozott, hogy a felek Szent Miklós nyolcadára [dec. 13.] mutassák be okirataikat, és majd az alapján fog dönteni. Továbbá Péter és Ehellős ugyanezen határnapra fizesse ki a 18 embernek a részét a bírságból, amiben elmarasztalták őket, mint ez kiderült az országbíró bemutatott okleveléből, amit a nádor a gyűűjével pecsételt meg (*iuxta continentiam litterarum iudicis curie domini regis nobis exhibitarum, quas nos anulo sigillavimus*). Ugyanezen a napon dönt majd a nádor Mog szerzett birtokának az ügyében is. *Datum in Moruchel, in festo beati Galli.*

Eredeti: 15,6 × 10,1 cm. hártyszalagnak való bevágásokkal, hátulján a zárópecsét feltja – DL 66395. (Családi levéltárak, Thaly család 13.)

Kiadása: ÁÚO X. 421–422.

Keltére és a per folytatására lásd a 225. sz. reg. kommentárját.

223

(1284–1285.
dec. 13. előtt)

– (*N. palatinus comes Poseniensis et iudex Cumanorum*) a győri káptalanhoz: adják tanúbizonyosságukat embere, Péter fia: Mikó mellé, hogy bejárják Amadé fia: Lothard Bös (*Beus*) nevű földjének a határait, és ha ellentmondást nem tapasztalnak, akkor iktassák őt be a földbe, az ellentmondókat pedig idézzék a nádor színe elé.

Tartalmilag átírta: győri káptalan: DL 48356. (Családi levéltárak, Üchtritz-Amadé család 4. 1. 5.)

Kiadása (TÁ): HO I. 84.

A káptalani oklevél éve nincs kitéve, de N-sziglával jelölhető nádor, aki pozsonyi ispán is volt egyben, egyedül erre a két évre vonatkozhat. A határjárást a káptalani viszontválasz szerint dec. 13-án hajtották végre, innen a viszonyított záródátum.

224

(1284–1285)
dec. 14–15.
– Karakó

– (*Nos N. palatinus, comes Posoniensis et iudex Cumanorum*): ajkai (*de Eyka*) Péternek és fivérének: Jánosnak, Domonkos fia: Andrásnak, Band-nak, Gelianus-nak, Bolta-nak, Pálnak, Ehellősnek, Máténak, Saulnak, Preucel-nek, Borca-nak és más társaiknak a nádor színe elé kellett állniuk Szent Miklós nyolcadára [dec. 13.] Donkus fia: Mogh, Domsa fia: Mogh, és Simon fiai: András és Simon ellenében, hogy bemutassák a veszprémi káptalan okleveleit és más okiratokat az Ajka nevű föld felosztásáról. A mondott határnapon végül a nádor engedélyével és fogott bírák közbenjárásával a következőképpen egyeztek meg: Péter és társai vállalják, hogy Mogh-nak és társainak adnak még 25 holdnyi földet, ebből 10 holdnyi termő-, 15 holdnyi műveletlen, Gyertyaszente-lő Boldogasszony nyolcadára [febr. 9.], úgy, hogy Ehellős comes részét érintetlenül hagyják. Ezen kívül odaadnak egy malmot, amely egykor Donkus-é volt. És bár a káptalani oklevelet és más okiratokat Péteréknek be kellett volna mutatniuk, azt mondták, hogy azok az oklevelek a nemzetségük más részeinek az osztozkodásairól szólnak, és azt kérték a nádortól, hogy ne érvénytelenítse ezen okleveleket, nehogy ez a nemzetségük más részei közt vitát szüljön. A nádor ebbe beleegyezve egyiket sem érvénytelenítette, ám kikötötte, hogy ha bárhol, bármikor, bármilyen bíró előtt ezen okleveleket a két Mogh vagy társai ellen akarná felhasználni, akkor azok számítsanak érvénytelennek, továbbá Péter és társai bírósági eljárás nélkül számítsanak pervesztesnek. *Datum in villa Crako, sexta feria proxima post octavas sancti Nicolai.*

Eredeti: 15,1 × 9,9 cm, kissé rongált, hátulján a zárópecsét foltja – DL 66396. (Családi levéltárak, Thaly család 14.)

Kiadása: ÁÚO X. 422–423.; HO IV. 98–99.

Az oklevél, és a vele összefüggő 223. sz. reg. oklevele év nélküli, Karácsonyi János azonosította az évet 1285-tel, azért, mert Miklós nádor és pozsonyi ispán az „e helyütt felsorolt méltóságait 1284 decemberétől 1286 közepéig bírta” (HH 160–161. 230. sz.). Mivel az előző oklevél októberben kelt, ezért csak az 1285. év jöhet szóba. Karácsonyi ekkor még nem ismerhette azt a kiadatlan oklevelet, amelyben Miklós már 1284. aug. 20-án is pozsonyi ispáni címet viselt (219. sz. reg.; sőt már július 2-án is, lásd Archont. 1000–1301. 186.), így ez alapján nincs annak akadálya, hogy ezen intézkedéseket 1284-re is tehesük. Az itteni keltezés 1284 esetén december 15-re, 1285 esetén dec. 14-re esett.

225

1286. okt. 13.
– Sárospatak

Aba nb. Bökény fia Makján (*Nos Mokyanus palatinus, comes Supruniensis, Musuniensis et Symigiensis*): a király parancsára az ország bejárásakor a gonosztevők megzabolázására Zemplén megyében (*in comitatu de*

Zemleyn) közgyűlést (*congregationem generalem*) tartott, és ott Simon fia: Tamás comes a színe elé vonta butkai (*de Buthka*) András fia: Andrást, hogy egy papját életveszélyesen megsebesítette, egy serviensét megölte, több mindenét elvitte, és az emberölést és sebesítést nem számítva, csak a dolgai elhurcolásával 60 márkányi kárt okozott neki. Végül a felek a nádor engedélyével és fogott bírák közbenjárásával olyan egyezsége jutottak, hogy András az emberölés, sebesítés és károkozás miatt az Ung megyében, a Tisza folyón innen fekvő (*citra fluvium Tycie*) Ásvány (*Asvan*) nevű birtokát minden tartozékával és haszonvételével Tamás comes-nek és örököseinek adja örökös birtoklásra, András minden, a nádor színe előtt személyesen megjelenő rokonának a hozzájárulásával. Megígérte továbbá, hogy Tamás a birtok ügyében szavatolja. Hozzátette azt is, hogy Tamás comes ezen föld határosa volt. *Datum in Potok, in quindenis Sancti Mychaelis achangeli, anno Domini M^o CC^o octuagesimo sexto.*

Eredeti: 32 × 9,6 + 1,4 cm. pergamen, díszes N-kezdőbetű, vörös-sárga se-lyemzsinórnán függő pecsétje részben ép – DL 57220. (Családi levéltárak, Soós család 14.)

Kiadása: CD V/3. 333–334.

Regesztája: CD X/3. 269. (Lat.)

A pecsét leírását lásd Körmendi 2011. 119. Fejér kiadásában néhány név rosszul van írva (ezek a regesztában módosítva lettek). További hiányok és eltérések: 333. old. 14. sorban kimaradt: „... servientem eiusdem occidisset, et res quamplurimas abstulisset, dampnum sexaginta marcarum in ablacione...”; 27. sorban helyesen: „permittentibus, consentientibus” (az „et” törlendő); 334. old. 6. sor helyesen: „in medietate adiacere”.

226

(1287.) jún. 8.
– Tétény

Héder nb. Henrik fia János (*Ihoines* [!] *palatinus comes Supruniensis*) levele bármely káptalannak, keresztes vagy egyéb konventnek (*viris discretis et honestis amicis suis capitulis, cruciferis et conventibus ubique locorum existentibus*): az oklevele [336. sz. reg.] ellenére Walter az István comes-szel vívandó párbajra nem jelent meg, így a nemesekkel együtt tartott országos közgyűlésen (*una cum nobilibus in generali congregatione regni existentibus*) pervesztesnek ítélte, mintha a párbajban veszített volna. Ezek után István comes és mások miatt a nádor elé lett idézve, de nem jelent meg, és nem is küldött senkit. Ezért a nádor megparancsolta, hogy WALTERT bárhol, bárkinél találják meg, a címzettek tanúsága előtt István comes fogja el, és ha nem akarják az ő kezére adni, bízzák kezesekre, hogy azok a nádor színe elé állítsák, saját vagyonukkal [felelve érte]. Ezért a nádor arra kéri őket, hogy adják tanúbizonyságukat az embere, Tamás fia: György mellé az elmondottak végrehajtására, majd levelükben írják meg neki a történetek lefolyását. *Datum in Tetun, in quindenis Pentecostes.*

Eredeti: kb. 18,8 × 4,1 cm., szabálytalan alakú, hártvaszalagnak való bevágásokkal – DL 47774. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Dr. Neuhofer); ennek 19. sz-i *másolata:* DL 68562. (Családi levéltárak, Kisfaludy család idősebb ága 413.)

Kiadása: CD VII/5. 452.; HOKI 93.; UB II. 204.

Az oklevél dátumát a burgenlandi okmánytár állapította meg az alapján, hogy a tétényi országos gyűlés 1278-ra esett (UB II. 204.).

227

(1287) – megbírságolja Péter fiai: Mártont és Ehellőst, mert azok nem jelentek
okt. 12. meg a színe előtt Szent Mihály nyolcadára András comes fiai: László
– Kőszeg és Dénes ellenében.

Eredeti: 12,3 × 3,1 cm, hátulján zárópecsét elmosódott foltja – DL 93882. (Családi levéltárak, Festetics család)

Az oklevél szövege:

Nos Johannes palatinus damus pro memoria, quod ab octavis beati Michaelis archangeli Ladislaus et Dionisius filii comitis Andree contra Martinum et Ehelleum filios Petri stetissent in termino coram nobis sex diebus continuis, qui non venerunt nec aliquem pro se miserunt, unde tenentur in iudicio, si se rationabiliter non potuerunt excusare. Datum in Kuzug, septimo die termini predicti.

Az oklevél hátulján ugyanazon kézírással: „Pro filiis comitis Andree, contra Martinum et Ehelleum iudicialis” Keltezésére lásd a 234. sz. reg. kommentárját.

228

1287 Miklós nádor 1287-re datált oklevelét (CD V/3. 385–386.) lásd 181. sz. reg.

(1287–1288) – (Iohannes palatinus, comes Supruniensis) levele a vasvári káptalanhoz:
máj. 5. adják tanúbizonyságukat embere, Adrián fia: János mellé, hogy al-
– Sárvár kalmás határidőre a színe elé megidézzé jári (*de lari*) Berch-et és fiát:
Miklóst, és vecsenyi (*de Vesen*) Lászlót Miksa fia: István ellenében,
majd az idézés napját és a kitűzött határnapot írják meg neki. *Datum in Saar, tertio die inventionis Sancte Crucis.*

Eredeti: 17,7 × 2,5 cm, hártvaszalagnak való bevágásokkal – DL 47806. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Neuhofer)

Kiadása: HOKI 97–98.; UB II. 206.

Az oklevelet kezdetben 1281–1282 körülre tették (lásd HOKI 97., DL-DF 5.1 DL 47806), a módosított keltezés János soproni ispáni címén alapszik, amelyet ebben a ciklusban viselt. Bár első felbukkanása 1287

júniusában van, ez nem zárja ki, hogy a megelőző hónapban is nádor volt már.

229

(1288.)
jún. 22.
– Vasvár

– (*Nos Iohannes palatinus, comes Supruniensis*): amikor Keresztelő Szent János ünnepét megelőző szombaton [jún. 19.] Szombathelyen (*in Sabaria*) a nemesekkel és másokkal a megyének közgyűlést (*congregationem*) tartott, ott Mocia comes Péter fia: Mixe-t régtől közismert tolvajnak mondta. A nádor megkérdezte, hogy van-e bármely bírótól oklevele, vagy bizonyítéka Mixe ellen, ezt három alkalommal is tudakolta tőle, és Mocia a második közgyűlésen, amelyet Vasváron tartottak, elismerte, hogy nincs oklevele. A nádor ezek után kikérdezte a nemeseket, és mindenki mást, aki részt vett a közgyűlésen, hogy tolvajnak, vagy gonosztevőnek ismerik-e Mixe-t, akik csaknem teljes számban megerősítették Mixe ártatlanságát, így a nádor is annak ismerte őt el. Továbbá a vele együtt ülésező nemesekkel úgy határozott, hogy Mocia comes-t emberölésben, azaz 50 márkában marasztalja el, mert vádló szavaival megölte Mixe-t, és ebből kétharmad részt neki mint bírónak fizessen Mocia Keresztelő Szent János nyolcadát követő hétfőre [júl. 5.] a vasvári káptalan előtt, a szembenálló félnek járó egyharmad részt pedig az első kifizetés 15. napján [júl. 19.] ugyanezen káptalan előtt. Továbbá Mocia nem párbajozhat Mixe-vel, amíg a nádort és Mixe-t ki nem elégíti a mondottak szerint. *Datum in Ferreo Castro, feria tertia proxima ante festum sancti Iohannis baptiste.*

Eredeti: 16,2 × 6,8 cm. hártyája szakadozott, hátulján zárópecsét foltja – DL 68561. (Családi levéltárak, Kisfaludy család idősebb ága 5.)

Kiadása: UB III. 285.

Regesztája: Tóth–Zágorhidi 1994. 39. (40. sz.)

A kiadásban az utolsó mondat hiányosan jelent meg. A szöveg teljesen: „Dicimus etiam, quod idem comes Mocia cum ipso Mixe duellum habere non poterit, [- -] aliquo facto nisi nobis et parti adversa fuerit *in premissis* satisfactum.” Az oklevelet a kiadás is 1288-ra tette, mert János egy másik, 1288. évi oklevelében (231. sz. reg.) megemlíti, hogy ez év júniusában Vasváron generalis congregatiót tartott. Az 1288. évet kronológiai és archontológiai érvek is támogatják: a soproni ispáni címet csak 1287–1288 folyamán viselte. Az 1287. év viszont azért nem jöhet szóba, mert akkor a közgyűlés időpontja (Keresztelő János ünnepe előtti szombat) június 21-re esne, az oklevél kelte (Keresztelő János ünnepe előtti kedd) viszont június 17-re, ami nyilván lehetetlen, hiszen már megtörtént eseményként ír a közgyűlésről.

230

1288. júl. 1.
– Sárvár

– (*Nos Iohannes palatinus et comes Supruniensis*): amikor a Vas megyei nemesek és más állapotú emberek akaratóból Keresztelő Szent János ünnepe előtti hétfőn [jún. 21.] közgyűlést (*congregationem ... generalem*) tartott, akkor ott a színe előtt Paris fia: Imre mester pert indított a személyesen vele lévő Wel comes, szentvidi várnagy ellen (*contra comitem*

Wel castellanum de Sancto Vito), azt állítván, hogy az ő Szencse (*Zynsa*) nevű földjét elfoglalta és magánál tartja, és bizonyosságul bemutatta István hajdani vasvári ispán és más bírák privilégialis okleveleit, amelyekből a nádor megtudta, hogy Szencse föld az ő tulajdona. Ezen okleveleknek Wel sem mondott ellent, ám az oklevelekből nem derültek ki a föld határai, ezért a nádor a nemesek beleegyezésével kiküldte emberét: Mátyás comes-t, együtt a vasvári káptalan alkalmas tanújával, hogy a föld határait a szomszédokat és határosokat összehívva járják meg, és ha ellentmondást nem tapasztalnak, Imre mestert iktassák be. Azok visszatértek a káptalanhoz és – miként a káptalan oklevelében látható, amit Imre mester a nádornak mutatott be – arról számoltak be, hogy a föld határait megjárták, és ellentmondást nem tapasztalva Imre mestert beiktatták a föld régi határai közé, új határjeleket is emelve, amelyek a következők: ugyanezen Imre Herény (*Heren*) nevű öröklött birtokának határa; egy domb, amely elválaszja a földet Sié (*Sye*) és *Undod* falvak földjeitől; egy völgy; egy hegy teteje egy gyümölcsfával, amely elválasztja a földet Cympanak mondott Péter comes és Dorozmat (*Dorzomoth*) falu földjétől; Wel comes földje; egy cserjés; egy régi út; Rohonc (*Rohonch*) vára felé tartó közút (*via publica*); három egymáshoz közeli tölgyfa (*tres mete ilicibus cumulate*); egy árok; Gencs (*Gench*) falu határa; Andreic (*Enderech*) föld határa, amelynek mentén körbeér. Mivel a perlekedéseknek elejét akarják venni, ezért a nádor István ispán és a többi bíró privilégiumait, és a határleírást felolvastatta, és mivel a nemesekkel együtt igaznak találták, ezért a földet minden tartozékával és haszonvételével a leírt határai közt Wel comes-tól elvévén Imre mesternek juttatta örökös birtoklásra. *Datum in Saarwar, in octavis beati Iohannis Baptiste, anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo octuagesimo octavo.*

Átírta: vasvári káptalan 1288. – Győr-Moson-Sopron megye Soproni Levéltára, Káldy család 5026. (DF 281366.)

Kiadása: HO VII. 206–208 (Á); UB II. 207–208.

231

(1287–1288.
aug. előtt)

– (*Nos J. palatinus comes Supruniensis et iudex Cumanorum*): megjelent színe előtt egyrészről Chupo fia: András mester, másrészről vasvári polgárok (*cives de Castroferreo*), ti. Wilmar falunagy (*villicus*), Obud és Golduz, és elmondták, hogy abban a perben, amelyet a nádor előtt András mester indított ellenük *Make* nevű birtokának feldúlása miatt, fogott bírák közvetítésével a következő egyezsége jutottak. Ugyanezen polgárok a Szent Jakab apostol nyolcadát követő hétfőn [aug 4./aug. 2.] a vasvári káptalan előtt a mondott birtokról elhordott épületeket (*edificia*) társaik (*concives*) esküje mellett visszaadják. Azon károkozások ügyében pedig, amelyeket nem ismertek el, az András mester által kiválasztott polgárok, ti. Wilmar falunagy, Obud, Miklós, Beke, Obulganus, Péter, Rufus, Onch, Chumba, Ontus és Chonde esküdjön a káptalan színe előtt, hogy más jogtalanságokat nem követtek el, és több épületet nem hordtak el. Ha leteszik az esküt, legyenek igazolva, különben térítsék meg az András mester által mondott károkat. Továbbá a polgárok az eskü előtt a

megboldogult [IV.] Béla és [V.] István királyok, [IV.] László király okleveleit, és más, a birtok ügyében kiállított idéző- vagy bírságleveleiket átadják érvénytelenítésre, András mester is átadja bírságleveleit ugyan ezen célból, és a pert, amelyet indított úgy az egyes személyek, mind az egész faluközösség (*communitatem ville*) ellen, befejezi, ám ha a mondott polgárok Andrást vagy utódait perbe vonnák ezen birtok ügyében, bírói vizsgálat nélkül legyenek pervesztések.

Eredeti: 17,6 × 6,5 cm, vízfoltos, hátulján a zárópecsét foltja – DL 93881. (Családi levéltárak, Festetics család)

Kiadása: Zágórhidi 1996a. 113–114.

A soproni ispáni cím János 1287–1288-as nádori ciklusára utal. Hogy augusztus előtt bocsátotta ki, az abból következik, hogy a vasváriaknak adott határnap a jóvátételre a Szent Jakab nyolcadát követő hétfő, amely 1287-ben aug. 4-re, 1288-ban aug. 2-re esett, így a meg egyezés még biztosan augusztus előtt jött létre, legvalószínűbben a nyári hónapokban. Könnyen elképzelhető, hogy a meg egyezés azon a generalis congregatio-n zajlott le, amit János a Vas megyeiek számára tartott három alkalommal is, a másodikat 1288 június végén (lásd 230. és 231. sz. reg.). Ez az időpont éppen illene a bő egy hónappal későbbi határnaphoz is. Az oklevelet kiadó Zágórhidi Czigány Balázs ezen logika alapján 1288 júliusára keltezte a kiadványt. A perfolyam előzményeit, egyéb okleveleit lásd Zágórhidi 1996a. 110–114.

232

1288. aug. 8.
– Sárvár

– (*Nos Ihoines* [!] *palatinus, comes Supruniensis*): egyik részről [Gutkeled nb.] Miklós bán és István bán fia: Pál mester, másik részről maga János nádor a lentebb felsorolt birtokaikban a következő cserét hajtotta végre: István bán az ő Egervár (*Egurvar*) nevű várát birtokaival és tartozékai-val a nádornak adja örökös birtoklásra, úgy, ahogyan Pál fiai: Miklós bán és István comes [*helyesen: István fiai: Miklós és Pál*] birtokolták. A nádor cserébe István bán fiainak adja a Garics comitatus-ban fekvő várát és összes vásárolt birtokát minden tartozékával és haszonvételeivel örökös birtoklásra. A felek kötelezték magukat, hogy kölcsönösen szavatolják egymást. A nádor azt is elvállalta, hogy a birtokot kár nélkül őrzi meg addig, amíg István bán fiai kiküldenek a birtokokra két nemeset – egyet a Dráván túli, egyet a Dráván inneni részokről – és a csázmai (*Chazmensis*) egyház tanúságát, a nádor pedig hasonlóképpen két nemeset – egyet a Dráván túlról, egyet a Dráván innenről – és a vasvári káptalan emberét, hogy azok a kisebb értékű rész cseréjét a nagyobb értékű résszel kiegyenlítsék (*conequabunt*). *Datum in Sar, dominica proxima ante festum beati Laurentii martiris, anno Domini M^o CC^o octuagesimo octavo.*

Eredeti: 17,3 × 8,5 cm, pergamen, hátulján a zárópecsét foltja – DL 91130. (Családi levéltárak, Festetics család, Zala 10.)

Kiadása: HO VI. 333–334.; UB II. 209–210.

Az adásvételt majdnem szó szerint megismételték a vasvári káptalan előtt is, amelynek az oklevele 1288. aug. 9-én kelt, de ott egyrészt nem rontják el egy helyen sem a genealógiát, másrészt megnevezik azt a várat is, amit János nádor adott cserébe Egervárért: Polosnica (UB II. 210–211., DL 91131.).

233

(1288.)
aug. 20.
– Vasvár

– (*Nos Johannes palatinus, comes Supruniensis et iudex Cumanorum*): a király parancsára Vas megyében (*in comitatu Castri Ferrei*) együtt a nemesekkel és más állapotú emberekkel a gonosztevők megbüntetésére háromszor is közgyűlést (*congregationem*) tartott, és ott Chopou fia: András azzal vádolta sári (*de Saar*) Péter fiait: Mártont és [Ehellőst], továbbá servienseiket: apáti (*de Apati*) [Gergelyt?] és Lászlót, hogy a Páh (*Pah*) nevű faluját feldúlták, és rokonát, Welf fia: Benedeket megölték. Mindezt a nemesek és más tanúk is megerősítették. A nevezetteket kétszer is hívták, hogy mentségükre felhozzanak valamit, de azok nem jelentek meg, így a nádor elrendelte, hogy bárhol találják meg őket, vagyonukban és személyükben ítéljék el őket. *Datum in Castro Ferreo, in festo sancti regis Stephani.*

Eredeti: 12,1 × 5,4 cm, a hátuljára nyomott zárópecsét átütött foltja miatt nehezen olvasható – DL 93883. (Családi levéltárak, Festetics család)

Kiadása: Bándi 1987. 124.

Az oklevelet János itt megjelenő soproni ispáni címe alapján János 1287–1288-as nádori ciklusára keltezhetjük (Archont. 1000–1301. 22., vö. Bándi 1987. 27.). Az eset véleményünk szerint összefügg a 228. sz. regesztában átírt oklevéllel, ahol a nádor jelenti, hogy András comes fiai hiába váraoztak Péter fiai: Márton és Ehellős ellenében, azok nem jelentek meg. Az eset még az első generalis congregatio előtt történhetett (amelyek 1288 júniusában voltak, lásd 230. sz. reg.). Így annak az oklevélnek az 1287. évre, és ennek 1288-ra kell esnie. András Páh nevű birtokát már 1283 előtt is feldúlták, lásd RA 3225. sz. és 215. sz. reg.

234

(1287–1288)

– oklevele (*Iohannis palatinus*) Ramung csepregi (*de Cheperereg*) polgár (*civis*) számára, melyben mentességet ad a szőlőjére a *peregrehth* nevű hegyvám (*tributum montis, quod peregreth dicitur*) alól.

Tartalmilag átírta: András mester 1321. júl. 23. (AOKI VI. 206. sz.): DL 2048. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica 27. 3.)

Kiadása (TÁ): CD VIII/2. 319.; UB III. 135.

A tartalmi átírást kiadó Héder nb. Gergely fia: András a nagyapjának (*avus noster*) nevezi a nádort, így az biztosan Héder nb. Henrik fia: Jánossal azonosítható. Mivel János egy Sopron megyei vámról intézkedett, ezért oklevele arra a nádori ciklusára eshetett, amikor soproni ispán is volt egyben.

235

(1281,
1287–1288)

– év nélküli oklevele (*privilegium Johannis olim palatini annum sue emanationis non continens*), amely szerint mindenki köteles a pilisi (*Pilisiensis*) monostor földjein lévő szőlői után megfizetni a szőlő csöböradóját (*chybriones vini*).

Tartalmilag átírta: Nagymartoni Pál országbíró 1329. okt. 9. (AOkl XIII. 549. sz.): DL 2879. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Poson 46. 13.)

Kiadása (TÁ): AO II. 439.;

Regesztája (TÁ): Bártfai Szabó 1938. 217. sz.

Az itt János nádorként említett személy ugyan Kőszegi Jánost, a korai Anjou-kor egyik „címzetes” nádorát is takarhatná (vö. Zsoldos 2011b.), ám az ő fennhatósága nem terjedt ki a pilisi monostor birtokaira, így a nevet csak Héder nb. Jánossal azonosíthatjuk, aki egyébként is gyakran le hagyta az évet az okleveleiről.

236

(1288.
aug. 27–
szept. 15.)

Tamás alnádor memoriális levelében tanúsítja (*iuxta formam litterarum nostrarum memorialium*), hogy Szent István nyolcadán [aug. 27.] Kemen fia: János és Woyteh a Koplány (*Koblan*) nevű földjük ügyében kezdett pert rokonukra, cseri (*de Chery*) Stark-ra bízta.

Tartalmilag átírta: Tamás alnádor 1288.: 238. sz. reg.

Az oklevél keltezése onnan adódik, hogy Tamás mindezt egy 1288. évi oklevelében említi, amelyben folytatja a pert, és eszerint mindez Szent István nyolcadán (aug. 27-én) történt a színe előtt, és a per következő állomásaként Kisasszony nyolcadát (szept. 15.) jelölte meg, amely után le is zárta a pert (lásd 238. sz. reg.). Az augusztusi eseményekről tudósító memoriális levelet tehát a két határnap között állította ki, legvalószínűbben aug. 27-én, vagy az azt követő napokban.

237

1288
(szept. 15.
körül)
(Buda?)

– tanúsítja, hogy cseri (*de Chery*) Stark a rokonai, Kemény fia: János és Vojteh nevében pert indított szűgyi Miklós fia: András ellen, hogy Koplány nevű földjüket elfoglalva tartja. András ezzel szemben azt állította, hogy a földet ő Tamás váci püspöktől kapta cserébe. Az alnádor Kisasszony nyolcadára [szept. 15.] tűzte ki a határnapot, hogy a felek bemutassák okleveleiket. János, Vojteh és Stark nem tették ezt meg, ellenben András bemutatta [IV.] László király és a váci káptalan okleveleit, amelyeket az alnádor teljes terjedelmében átírt, és amelyek bizonyítják, hogy a földet András kapta Tamás váci püspöktől, az ő Nyék nevű földjéért cserébe. Mindezekért az alnádor és ülnökei Andrásnak ítélték a földet.

Eredeti: 42,8 × 28 + 4,1 cm, pergamen, díszes N-kezdőbetű, vörös-sárga selyemzsinórján függő pecsétje teljesen ép – DL 90791. (Vegey provenienciájú oklevelek, Ajándék útján bekerült vegey provenienciájú iratok, 1951. 989.)

Az oklevél szövege:

Nos comes Thomas vice palatini Bude residens memorie commendantes tenore presentium significamus quibus expedit universis, quod cum in octavis beati regis Stephani iuxta formam litterarum nostrarum memorialium Johannes et Woytech filii Kemen coram nobis personaliter astantes litem et actionem suam super quadam terra seu possessione Koblan vocata cuidam cognato eorundem Stark de Chery inquirendam coram nobis commisissent et reliquissent, et idem^a Stark vice et nomine eorundem egisset in figura iudicii contra magistrum Andream filium Nicolay de Scyudy, quod predictam terram seu possessionem eorundem Koblan vocatam, que in concambio eisdem^b fuisset devoluta, idem magister Andreas iuris ordine non servato potencialiter occupatam detineret. E converso magister Andreas respondisset adiciendo, quod se predictam terram seu possessionem Koblan vocatam a venerabili patre Th[oma], Dei gratia episcopo Waciensi super quadam terra sua Agad vocata cambivisset iuxta regni consuetudinem approbatam, et prout eandem possideret, litteras haberet et instrumenta. Verum cum nos, cum nobilibus regni assessoribus iudicii nostri partibus volentibus et consentientibus decrevissemus, quod in octavis nativitatis Virginis gloriose partes iuxta assertiones suas prehabitas exhiberent et presentarent nobis litteras et instrumenta sua super terra sepe dicta emanatas, occasione qualibet non obstante. Adveniente autem termino iam dicto videlicet octavis nativitatis Virginis gloriose, licet Johannes et Voytech filii Kemen ac Stark comparuerunt coram nobis, tamen litteras et instrumenta nulla presentarunt nec statuerunt super facto terre prenotate, magister vero Andreas personaliter coram nobis constitutus exhibuit et presentavit nobis duo paria litterarum, videlicet litteras domini Ladislai incliti regis Ungarie, et litteras discretorum virorum capituli Waciensis, quarum Ladislai domini regis tenor^b talis est:

Nos Ladislaus... [IV. László 1286. aug. 27-i oklevelének a szövegét lásd RA 3416. sz.] ... Datum Bude, in octavis sancti regis Stephani anno domini M^o CC^o LXXX° sexto.

Litterarum vero discretorum virorum capituli Waciensis tenor talis est:

Nos magister Dominicus prepositus et capitulum ecclesie Waciensis memorie commendantes significamus universis, quod venerabili patre Th[oma], Dei gratia episcopo Waciensi domino et prelo nostro in medio nostri ab una parte, et nobili viro magistro Andrea filio Nicolay de Scyud personaliter constitutis ex altera, idem venerabilis pater episcopus confessus est se dedisse per formam concambii predicto magistro Andree quandam terram suam Kopen vocatam in comitatu Nougradiensi existentem, que sibi per dominum regem pro dampnis destructionibus et iniuriis in villa sua Heym vocata per Kemen de Kopen irrogatis tradita fuerat et donata, possessioni dicti magistri Andree contiguam et vicinam, cum suis utilitatibus et

pertinentiis universis, tradendo litteras domini regis in manus ipsius magistri Andree, quibus mediantibus ipse dominus episcopus eandem terram Koplén possidebat. Prenotatus autem magister Andreas in permutationem et concambium eiusdem terre Koplén similiter confessus est se dedisse et tradidisse quandam terram suam Agod vocatam in comitatu Pestiensi prope Nek existentem, ad eum per dominum regem donationis titulo devolutam, predicto domino nostro episcopo Vacienzi, vicinam possessionibus eiusdem cum suis utilitatibus universis perpetuo pacifice possidendam. Dicebant enim partes prenotatas possessiones suas propter magnam loci distantiam sibi minus esse utiles, sit vero per modum concambii ratione propinquitatis et vicinitatis se magis esse proficuas et valentes. Datum in vigilia sacte Lucie virginis, anno Domini M^o CC^o LXXX° septimo.

Unde cum nos litteras domini regis et litteras capituli Vacienzi de verbo ad verbum perlegi fecissemus, invenimus easdem non rasas, non cancellatas nec aliqua sui parte vitiatas, sepedictam terram Koplén iuxta continentiam earundem cum omnibus utilitatibus et pertinentiis suis nos et regni nobiles decrevimus assignandam ac statuimus magistro Andree et eius heredibus heredumque successoribus perpetue possidendam. Preterea, quia iidem Johannes, Woyteh ac Stark instrumenta sua, que super facto terre sepedicte presentare et statuere assumpserant coram nobis non fecerunt, si quas litteras vel instrumenta habent contra magistrum Andream super facto terre pretaxate, reliquimus irritas et extinctas. In cuius rei testimonium presentes concessimus magistro Andree sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini, M^o CC^o LXXX° octavo.

^a Az oklevélben kétszer szerepel: „et idem et idem Stark” ^b a sor fölő beszúrva

Hátulján korabeli, de más kézírással: „Privilegium super possessione Koplén confectum”. A pecsét leírását lásd Körmendi 2011. 117. (1.2.1. pecsét). A keltezés abból adódik, hogy a szept. 15-i határnap után az alnádor lezárta a pert, így az oklevél vagy aznap, vagy néhány nappal utána lehetett kiállítva. Az oklevélen az ekkor nádori hivatalt viselő Amadé pecsétje van, bár a szöveg szerint Tamás a saját pecsétjét (sigillum nostrum) függesztette rá. Az itteni pecsétet Amadé 1293 szeptemberében még használta (lásd 252. sz. reg. kommentárját), 1295. novemberétől viszont már biztosan új, a nádori címét is feltüntető pecsétje volt (267. sz. reg., vö. Körmendi 2011. 117. 1.2.2. pecsét). A pecsétnyomó cseréje talán már 1293-ban megtörtént (vö. 254. sz. reg., amely oklevél hátulján esetleg már az új pecsét lehetett).

238

1288.
(aug. 20.
után)

Aba nb. Dávid fia Amadé (*Omodeus palatinus, comes Musuniensis*): színe előtt megjelent Aba nb. Bodun comes fia: Dénes, a rokonai, ti. Aba fia: Miklós fia: László, György fia: Péter comes, György fia: Bodan co-

mes és más nemzetségbeli nemesek, és azok egyetértésével a Vitézmező (*Wythezmezew*) nevű öröklött birtokát a határosok beleegyezésével leánynegyedként (*pro quarta*) – amely Merse comes özvegyének, a mondott Bodun comes lányának, vagyis az ő nővérének járt, és bár az ország szokásjoga szerint több is járna az asszonynak az atyai vagyontól – ezen asszony fiának: Benedek mesternek adta régi határai közt minden jogával és tartozékával örökös birtoklásra.

Átírta: Egri káptalan 1288.: DL 70359. (Családi levéltárak, Szinyei Merse család MM.)

Tartalmilag átírta (Á): János borsodi főesperes 1349. júl. 6.: DL 41110. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Jankovich)

Kiadása: HO VIII. 263–264. (Á); a tartalmi átírás kiadása: AO V. 294–295.

1288. aug. 20-án még János volt a nádor (234. sz. reg.), de ha azon oklevél keltezése helytelen lenne, aug. 9-éig biztosan (Archont. 1000–1301. 22.).

239

(1288. aug. 20. után) – okleveleiben (*in diversis nostris litteris*) bárcai (*de Barcha*) Bece comes fiait: Mártont és Lőrincet többször is elmarasztalta bírságban, mivel nem jelentek meg és nem is küldtek senkit Wyd mester fia: Heym ellenében, ezért az ő Felbárca, Pere és Tuzsa (*Fulbarcha, Pere et Tusa*) nevű birtokaikat kétharmad részben neki mint bírónak, egyharmad részben pedig a pernyertes félnek át kell adniuk.

Tartalmilag átírta: Amadé nádor 1288.: 241. sz. reg.

A nádor több okleveléről beszél, ennek ellenére csak egy tételként lett fölvéve.

240

(1288. aug. 20. után) – (*Omodeus palatinus, comes Musuniensis*): bárcai (*de Barcha*) Bece comes fiait: Mártont és Lőrincet többször is elmarasztalta bírságban, mivel nem jelentek meg és nem is küldtek senkit Wyd mester fia: Heym ellenében, ezért az ő Felbárca, Pere és Tuzsa (*Fulbarcha, Pere et Tusa*) nevű birtokaikat kétharmad részben a nádornak mint bírónak, egyharmad részben pedig a pernyertes félnek át kell adniuk, mint ez az ő több oklevelében [240. sz. reg.], illetve az egri káptalan és a jászói konvent neki bemutatott okleveleiben látható. Ennek végrehajtása végett a földekbe a nádori ember közreműködésével és az egri káptalan tanúbizonyosága mellett az ország szokásjoga szerint Heym-et háromszor bevezették, a földek felbecslésére pedig a nádor elküldte embereit: gecsei (*de Gueche*) János comes-t, szakalyi (*de Zokol*) Gabranust és koksói (*de Kokso*) Alexius fia: Demetert az egri káptalan tanúbizonyoságával, hogy összehívva Márton és Lőrinc rokonait és a föld határosait, a földeket becsüljék fel, és azok a felbecsült részeket, ha tetszik, vegyék meg. A birtokszomszédok és rokonok, ti. bárcai nemesek: Illés és fia: Inok, János fiai: Miklós és Henrik, Moytha fiai: Edus és Moyus; illetve

Kenez fia: János, Cheten fia: Aladár mester, Pud fiai: István és Rikalfus mesterek, Buken fiai: Fülöp mester és Makján nádor személyesen megjelentek és a nádor előtt élő szóban bevallást tettek. Eszerint a földek, úgy az azokat elvesztő Márton és Lőrinc részéről, mint a határosok részéről a nádorra szálltak, mivel azok sem akarták megvenni. Ám könyörületből a nádor a vele együtt ülésező nemesekkel Tuzsa földet Márton kiskorú fiára: Fábiánra hagyta. Pere földet a rokonok és határosok beleegyezésével 20 márkáért eladta *Waguch*-nak mondott Miklós comes-nek, ugyanezek rokonának, és általa testvéreinek: Myke-nek és Péternek. A Felbárca nevű földet a rokonság beleegyezésével eladta a mondott Edus-nak és Moyus-nak ugyancsak 20 márkáért örökös birtoklásra, mindenki másnak örökös hallgatást parancsolva. *Datum anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo octavo.*

Eredeti: nem fellelhető (1871-ben Wenzel Gusztáv szerint a Magyar Kamarai Archívumban)

Átírta: Egri káptalan 1297: DL 83142. (Családi levéltárak, Bárczay család 8. 2.)

Említi: III. András 1297. dec. 7. (RA 4150. sz.) > Egri káptalan 1297. (DL 83142.)

Kiadása: ÁÚO IX. 481–482. (*ex orig.*)

241

+1288

Péter nádor, pozsonyi és mosoni ispán átírja a [IV.] Béla király regisztrumának 2. lapján levő határleírásokat.

Eredeti: 18,4 × 9 cm, hártyszalgon függő, utólag ráillesztett viaszpecséttel – DL 1233. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 851. 4.), ennek(?) *másolata:* DL 25055. (Gyűjteményekből, Ismeretlen provenienciájú iratok)

Regesztája: Tagányi 1896. 16.

Az oklevél szövege:

Nos Petrus palatinus, comes Psoniensis et Musoniensis universis quibus expedit significamus, quod ista nomina terrarum et metarum, que invenimus in registro regis Bele felicis recordationis, que continentur in secundo folio registri prenotati: item primam terram ville Luce restituimus de villa Medlete, cuius meta incipit de terra Szeren, inde descendit ad vallem, et ibi sunt due mete. Inde descendens ad fluvium Lipulnuk, inde de walle [!] ad cacumen ad magnam viam, et ibi sunt due mete, deinde habet metas cum Dyrzich et ibi est finis. Item terram Chakan restituimus de Zah generatione Zah, cuius meta egreditur de fluvio Ylsua, inde tendit ad magnam viam, iuxta quam sunt due mete. Inde tendit superius circa montem et ibi sunt due mete, inde tendit per vallem ascendit ad montem, et ibi sunt due mete, inde tendens per cacumen ad unum montem et ibi sunt due mete. Inde descendens ad magnam viam, transiens viam et ibi sunt due mete. Inde procedit per viam herbosam in cacumine et ibi sunt due mete, inde descendens ad vallem et sunt due mete ad pomiferum. Inde parumper remotius sunt due mete castris, inde

procedit ad fluvium Tapulcha, transiens fluvium et ibi sunt due mete. Inde tendit ad fluvium Ylsua, transeunte sunt due mete, inde tendens superius per fluvium petrosum, et sunt due mete. Inde dictus fluvius egreditur ad alium fluvium petrosum parvum et ibi sunt due mete. Inde ascendit ad bivium et ibi sunt due mete, et tenet metam cum Thoma sacerdote et Sysloy filii Thene ex parte Mikow cum filio Pauli, ubi quidam fluvius, qui dicitur *Egres potok* agreditur in fluvium Ylsua et ibi sunt due mete. Inde tendens ad salicem, inde tendens in latere est quercus, item et ibi sunt due mete. Inde procedens per cacumen, ubi sunt due mete, inde descendens ad fluvium Lipulnuk, inde de valle ad cacumen ad magnam viam et ibi sunt due mete, deinde habet metas cum Dyrzich, et ibi est finis. Item terram Cakan restituimus de Zah generatione Zah, cuius meta egreditur de fluvio Ylsua, inde tendit ad magnam viam iuxta quam sunt due mete. Inde tendit superius circa montem et ibi sunt due mete, inde tendit per vallem ascendit ad montem, et ibi sunt due mete, inde tendens per cacumen ad unum montem et ibi sunt due mete. Inde descendens ad magnam viam, transiens viam, circa quam sunt due mete. Inde procedit per viam herbosam in cacumine sunt due mete, inde in cacumine ad montem et sunt due mete. Inde descendens ad vallem et sunt due mete, inde procedit in cacumine ad montem et sunt due mete, inde tendit ad caput fluvii Tupulcha, cuius caput continetur totaliter castro. Inde descendens ad fluvium Ylsua, inde ascendens per Ylsua coniungitur fluvio Nadas. Inde tendit per eundem superius tenet metas cum Mikow filio Pauli, inde tendit ad montem, inde tenet metas cum Kuy civilibus castri, deinde commetatur silve ferarum, loca venationum castri, et ibi finis metarum terminatur. Actum et notatum anno Domini M^o CC^o octuagesimo octavo.

Az oklevél külső jegyeivel az a probléma, hogy bár írása 13. századi jelleget mutat, és függőpecsétje a Csák nemzetség oroszlanos címerét ábrázolja (vö. Körmendi 2009. 404.), de a pecsét közepe át van törve, és a hártaszalag abba van belefűzve – egyértelmű, hogy a pecsétet utólag illesztették az oklevélre. A belső jegyeket illetően egyrészt archontológiai problémák vannak, Csák nb. Péter nádor 1288-ban már nem élt, és az 1288-as évbe a fent jelzett titulusok egy másik Péter esetében sem illeszthetők be problémamentesen (jól összefoglalja: Archont. 1000–1301. 277.). Másrészt a határleírások teljesen zavarosak, néhány szintagma ismétlődik folyamatosan, egyszer egy hosszabb részt is átemel szó szerint a szöveg második felében, amit az első felében már leírt. Látszik, hogy a fogalmazó a szöveg végén már azzal sem törődött, hogy logikusan rakja egymás után a szintagmákat, így az egész nem egy valós határjárás hamis oklevélbe emelése, hanem egy fiktív és értelmetlen határleírás. Az oklevél talán azt akarta igazolni, hogy a Gömör megyei Csákány föld a Záh nemzetség tulajdona, de ezt más, hiteles oklevelekkel is igazolni tudták volna (vö. RA 3163. sz.). Kérdéses, hogy ennek az oklevélnek a másolatát őrizték-e a Magyar

Országos Levéltárban DL 25055-ös jelzet alatt. A jelzeten Péter nádor 1288. évi oklevelének a másolatát tüntették fel, de az egy megjegyzés szerint „az 1948. évi átrendezésnél nem volt feltalálható. Bpest, 1958. június 14.” (DL-DF 5.1 DL 25055.).

242

(1289 aug.)

Basztély nb. Rénold fia Rénold oklevelében (*in privilegio Rednoldi quondam palatini*) leírja az Abaúj megyei Egyházaszalánc és a Szabolcs megyei Tuzsér (*Eghazaszalanch in comitatu Abawjuar et Tuser... in comitatu de Zabowch*) földek határait.

Említi:

a) egri káptalan 1336. nov. 18. (AOKl XX. 440. sz.): DL 3020. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 596. 3.)

b) Eml-a > (TÁ) Kont Miklós nádor 1366. okt. 13.: DL 733. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1018. 20.)

Kiadása (Eml-a): AO III. 303–304.

243

1289.
szept. 8.
– Kapornak

Héder nb. Henrik fia Miklós (*Nos Nicolaus palatinus, comes Simigiensis et iudex Cumanorum*): Chak bán fia: Buzad mester a maga és fivére: Frigyes nevében a színe elé járulva a Rajkon (*in Royk*) Szűz Mária tiszteletére alapított monostorukat együtt a birtokaival és minden népével rokonának, Ochuz comes-nek engedte át megóvásra és megőrzésre úgy, hogy Ochuz mind Chak bán fiaitól, mind másoktól a nemzetségből hártson el minden bajt, ami a monostor népeit és birtokait érné. *Datum in Kopornuk, in festo nativitatis Beate Virginis, anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo nono.*

Eredeti: nem fellelhető (Fejér György szerint 1841-ben a Magyar Kamarai Archívumban)

Kiadása: CD V/3. 481–482.; CD VII/5. 484.; Cselenkó 2006. 98–99. 260. jz. (CD alapján)

Regesztája: Oszvald 1957. 248.

Fejér 1830-as kiadásában „Originales in archivo Camerali” forrásmegjelölést adott, ám Hevenessy kéziratára hivatkozott. A második kiadás 1841-ben, amely minimálisan eltér az elsőtől, tehát nem Hevenessy újraközlése, „Ex originali membrana” forrásmegjelöléssel van ellátva (Cselenkó Borbála 2006-ban Fejér kiadásait használta). Ugyanitt Fejér leírta az oklevél pecsétjét is, tehát ekkor még megvolt az eredeti. A pecsét „formam scuti refert cum tribus virgultis decussatis” („pajzsformát mutat három, egymást keresztező ággal”), nem hasonlít a Héder nemzetség címerére, és közelebről Miklós nádoréra sem, bár az elég töredékesen maradt ránk (lásd Körmendi 2009. 405.). Ám egy kopott ábra esetén könnyen összetéveszthetőek a pajzs mellé helyezett mellékalakok, így ez a leírás önmagában nem ad okot gyanúra. A Zala megyei Rajkon a Buzád (Hahót) nemzetség tagjai alapítottak premont-

rei monostort, minderről, és a jelen oklevél történeti háttéréről lásd Cselenkó 2006. 52–53.

244

(1290 körül)

Aba nb. Dávid fia Amadé levele az ungi nemesekhez, hogy Sándor comes panasza szerint az ungi várjobbágyok a régi határok újraállítása-sakor egy részt a földjéből a nádor földjéhez csatoltak, ezért megparancsolja a nemeseknek, hogy kancellárjával, Istvánnal együtt menjenek ki a földre és jussanak döntésre a kérdést illetően.

Eredeti: kb. 8 × 2,6 cm, befűzött hártyszalaggal, hátulján a rányomott pecsét viaszmaradványai – Pécsi Püspöki és Káptalani Levéltár, Pécsi Püspöki Levéltár, Klimó-gyűjtemény 24. (DF 285768.); 18. sz.-i *másolata:* Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltár, Mohács előtti oklevelek és iratok, Sinai Misc. Hist. Hung. 5. 50. (DF 283074.)

Kiadása: CD VIII/1. 258.; CD VIII/1. 565–566.; CD VIII/4. 641–642.

Az oklevél összes kiadása több eltérést is tartalmaz, ezért szövegét újraközzöljük:

Omodeus palatinus dilectis sibi magistro Job, comiti Johanni filio Kenez, comiti Pog, comiti Nicolao, comiti Marcello de Pank et magistro Johanni filio Jacobi et aliis nobilibus in Hung existentibus omnimodam dilectionem. Dicit nobis comes Alexander de Turuna, quod iobagiones castri de Hung ad terram nostram Keregn vocatam de hereditaria possessione sua intrarat(?)^a anticvas metas quandam particulam adidissent contra iustitiam usurpando, super quo mandamus vobis per presentes, quatenus una cum iobagionibus castri accedatis ad faciem terre memorate, et presentib^b magistro Stephano cancellario nostro ad hoc destinato, inspecta partium iustitia finalem sententiam faciatis, quia nolumus, quod terra alicuius nobilis per nos occupetur nec intendimus nostra iura ab aliis occupari, unde iustitiam in ipso facto non celetis, sed in arbitrium vestrum finaliter terminetis.

^a a szó vége ki van húzva, a hibás szót nem pótolták mással ^b utána át-húzva néhány betű

Hátulján, ugyanazon kézírással: „Nobilibus de Hung”. A keltezetlen levelet (amelynek a hátuljára később az 1308-as évszámot írták) Engel Pál az itt felsorolt nemesek életideje alapján 1290 körülre tette (Engel 1998. 70., vö: Engel 1998. 18., 143.; 150., 163.). Engel datálását erősíti István nádori kancellár felbukkanása is, aki 1293-ban is megjelenik 255. sz. reg.), 1299-ben viszont már egy bizonyos Mihály mestert nevezett meg a gyűrűspecstje kancellárjának (292. sz. reg.). Ung megye 1290 óta Amadé örökbirtoka volt egészen a haláláig (Engel 1998. 41.), így az oklevél elvileg bármilyen időpontra keltezhető, de a nemesek és a nádori kancellár felbukkanása alapján 1290 körülre tehetjük, bár pontos *terminus ante quem* nem állapítható meg.

245

(1291.
máj.–jún.
első fele)

Héder nb. Henrik fia Miklós (*Nos N. palatinus, comes Symigiensis et iudex Cumanorum*) levele az alországbíróhoz (*vice iudice curie domini*): azt a pert, amit Miklós bán Kalmerius comes ellen folytat az alországbíró színe előtt Szent György nyolcadán [máj. 1.], büntetés nélkül hallassa Pünkösöd nyolcadára, vagy későbbre, a király színe elé, hogy a király törvénykezzen közöttük a báróival és az országa nemeseivel. Más ne tegyen, mivel Miklós a király parancsára a mondott nyolcadra már a nádorral van a határnál az egész ország általános haderejével (*generali exercitu totius regni*) és az ország nemeseivel a németek ellen (*contra Teutonicos regni in inimicos [!]*).

Eredeti: 12,7 × 4,5 cm. hátulján a befűzött hártvaszalagon a zárópecsét viaszmaradványai – DL 47807. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Szalay)

Kiadása: CD VIII/7. 371.; ÁÚO XII. 495.; UB III. 287–288.

Az oklevelet Wenzel Gusztáv még hozzátételgesen sem keltezte, de Máté nádorral azonosította az M-nek olvasott szíglát az intitulációban. A DL-DF adatbázis 1279–1280 közöttre határozta meg, szintén Máté nádor okleveleként. A keltezést csak a burgenlandi kiadás azonosította be helyesen 1291-re. Az oklevél valójában ahhoz a perfolyához kapcsolódik, amelyet Kalmerius ispán és Miklós bán 1291-ben folytatott, ahol többek között Miklós nádor volt a döntőbíró (lásd 248. sz. regeszta, ill. ÁÚO XII. 669–670.; Karácsonyi 1900. 467.). A hadjárat az 1291. évi magyar–német összecsapásokhoz köthető, amit III. András I. Albert osztrák és stájer herceggel folytatott. Zsoldos Attila úgy szűkítette a keltezést, hogy „egy olyan per elhalasztásáról rendelkezett a nádor, melyet máj. 1-jén kezdtek, formálisan a dátum »máj. 1. u.«-ként lenne meghatározható; ám ugyanő hasonló ügyben ugyanígy rendelkezett jún. 12-én [247. sz. reg.], szerfelett valószínű, hogy ez az oklevél is jún. 12. körül kelt” (Zsoldos 2010b. 309. 48. jz.). Magunk nem zárunk ki a május hónapot sem, mert a gyülekezés a hadjáratra már május elején megkezdődött (hiszen a máj. 1-i megjelenés már erre hivatkozva maradt el), és a nádor itt még úgy látta, hogy Pünkösöd nyolcada (1291-ben jún. 17.) egy reális időpont arra, hogy az egész sereg már a határoknál legyen a királlyal együtt. A hadjárat valójában csúszott kb. két hetet, hiszen jún. 12-én még a nádor is csak a Fehérvártól délre eső Fövéynél volt (247. sz. reg.). Maga a király jún. 21-én Lóréven keltezett oklevelet, jún. 29-én volt csak Fehérváron, és indult tovább nyugatra (RA 3728., 3731. sz.). Nem tudni, hogy Miklós bán és a nádor mikor találkoztak (hogy Miklós beszámoljon a nádornak a meg nem jelenése ügyéről, intézkedésre bírva őt), így az oklevél május első harmadától kezdve kb. június 10–12-ig bármikorra keltezhető. Utána már nyilván a nádornak is világos lehetett, hogy Pünkösöd nyolcadára semmiképpen nem érnek el a határokhoz, így nem is adott volna meg ilyen terminust halasztási javaslatként.

- (1291.)
jún. 12.
– Fövényy
- (*Nos N. palatinus, comes Simigiensis et iudex Cumanorum*): a pert, amit a színe előtt reszneki (*de Reznuk*) Herbord comes nevében serviense: Egyed folytatott volna apáti (*de Apati*) Gergely fia: Demeter nevében megjelenő rokona: Pál ellen Áldozócsütörtök nyolcadán [jún. 7.], az országot fenyegető baj miatt összegyűlt hadsereg feloszlásának 15. napjára halasztotta. *Datum apud Fuen, tertio die post Pentecosten.*

Eredeti: 14,3 × 4 cm, hátulján a befűzött hártyszalagon a zárópecsét viaszmaradványai – DL 47808. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Szalay)

Kiadása: CD VIII/7. 371.; ÁÚO XII. 513.; UB II. 234.

Archontológiai (Miklós nádor egyben somogyi ispán) és köztörténeti (azon év júniusában országos hadi készültség) adatok alapján csak az 1291. év jöhet szóba az oklevél keltezéséeként, így ugyanazon hadjáratról van szó, amit Miklós egy másik, ekkortájt kiadott oklevelében is megemlített (246. sz. reg.).

247

- (1291.)
nov. 20.
– Dobsza
- (*Nos N. palatinus, comes Symigiensis et iudex Cumanorum*): egyik részről Endre comes az ura: Miklós bán és valkói (*de Volko*) ispán nevében, másik részről Pál fia: Bertalan a saját és Kalmer comes nevében a színe előtt azt a pert, amit Szent András apostol nyolcadán [dec. 7.] a feleknek a király színe előtt kellett volna lefolytatniuk, közös akarattal választott bírák, ti. a nádor, a testvére: János mester és más, a nádor által választott nemesek döntésére bízzák úgy, hogy ezen bírának Vízkereszt nyolcadán [jan. 13.] a vasvári káptalan színe előtt kell ítéletet hozni a felek közt. *Datum in villa Dobsa, feria tertia post festum beate Elysbeth.*

Eredeti: 12,5 × 3,8 cm. hátulján a zárópecsét nyoma – DL 1339. (Kincstári Levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1766. 3.)

Kiadása: ÁÚO XII. 514.; Smičiklas VII. 55–56.

Regesztája: Kukuljević 1896. 1478. sz.

A nádori jóváhagyást Miklós bán is rögzíti egy év nélküli, nov. 25-i oklevelében (UB II. 259.). A király elé még maga a nádor utaltatta az ügyet 1291 május-júniusa folyamán (246. sz. reg.), amely a hadjárat miatt tovább húzódhatott, végül a felek a fogott bírák mellett döntöttek. A kiadás *elvéleg* 1290-re is eshetett, bár ez esetben több tényezővel is szembe kell nézni. Miklós elődje, Amadé 1290 november elején még hivatalban volt, tehát egyrészt feltételeznünk kellene, hogy néhány héttel később már elveszítette nádori címét. Másrészt fel kell tenni, hogy a jan. 13-ra beigéert békítés valamiért nem sikerült, az ügy az alországbíró elé került május 1-i határnapal, és a nádor ismét a király elé utalta azt. Ennél logikusabb azt feltételezni, hogy a kérdés kezdetben kisebb fórumok előtt kezdődött (alországbíró), majd a nádor a király elé utalta, de a felek végül a Héder nembeli testvérek, Miklós és Iván (János) döntésére bízták magukat. Geregye nb. Kalmer comes az ő szolgálatukban állott, lásd Karácsonyi 1900. 467., ill. 324–325. sz. reg.

közötti reg. kommentárját. Az 1292. év elején esetlegesen lezajlott meg-
egyezés kimeneteléről nincs tudomásunk.

248

(1291) dec. 6.
– Pered

– (*Nicolaus palatinus, comes Symigiensis et iudex Cumanorum*) levele a Baranya megyei (*de Barana*) szolgabíráknak, ti. János fia: Péter, budméri (*de Budmer*) András, Leonard fia: Domonkos és Benedek fia: Dénes comes-eknek. Óvári (*de Ovar*) Konrád comes a színe előtt elmondta, hogy Kaminus comes officialisai: Csépán és Myke comes-ek, kövesdi (*de Kuestd*) Mihály fia: Konrád, Chebe fia: Csépán, és Mártonos fiai: Heym és fivére, ti. ugyanezen Kaminus seviensei, továbbá az egész Perman, Ug, Tóthvölgy és Kövesd (*Perman, Vg, Tuthuelg et Kuestd*) falvak Szent András apostol ünnepén [nov. 30.] fényes nappal, az ebéd idején (*in ora prandi*) fegyveresen rátörtek Gyula nevű falujára, azt feldúlták, egyik officialisát, Thanch fia: Jánost a házában foglyul ejtették és elhurcolták, feleségét sebesülten otthagyták, és a pusztítással 70 marka kárt okoztak. Ezt a Jánost a baranyai udvarispán, Miklós fia: Miklós, ugyanezen Kaminus officialisa a nádor színe elé hurcolta, mondván, hogy elfogta a latorság bűnébe eső Jánost, és a nádornak átadta, mint gonosztevőt. Jánost a nádor elbocsátotta az ura, Konrád kezessége mellett azon kikötéssel, hogy Szent Miklós nyolcadára [dec. 13.] Sós (*Soos*) faluban jelenjen meg a levélben címzett szolgabírák színe előtt Miklós és a többi nevezett ellenében ítélelhozatalra. A nádor ezért arra kéri a szolgabírakat, hogy az ügyet Isten és a korona iránti hűségükre (*in fide Deo et corone*) folytassák le a felek közt, mivel ha János az ítéletük szerint tisztázódik, és a mondott emberek nem jelennek meg, akkor Kaminius váráról és birtokairól kötelesek ítélni (*super castrum ipsius Kaminy et possessiones ipsum factum tenemini imputando*), és a történeteket írják meg neki. *Datum in villa Pered, in festo Sancti Nicolay.*

Eredeti: 15,7 × 11,5 cm (legnagyobb szélesség), szabálytalan alakú, hátulján a zárópecsét feltja – Slovenský národný archív (Szlovákia), Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 2. 10. (DF 259748.)

Kiadása: ÁÚO X. 424–425.

Az oklevél végén a kiadásban egy rész helytelenül szerepel (az ottani „super vastacionem ipsius Kaminy et possessionis” helyett a regesztában zárójelben közölt rész). Az oklevelet a DL-DF 5.1 nyilvánartás 1291–1295 közé keltezte, Zsoldos Attila az 1291. évet feltételezte (Zsoldos 2010b. 309–310.). Archontológiai megfontolások alapján összesen az 1291. és 1294. év jöhetne számításba az oklevél keletjéül (Archont. 1000–1301. 23.), viszont a baranyai udvarispánt itt Kemény ispán officialisának mondják, amely arra utal, hogy Kemény „comes” titulusa a megyésispáni címet jelenti. Lőrinc fia: Kemény pedig 1289–1291 között volt baranyai ispán, 1294-ben más viselte a tisztet (Archont. 1000–1301. 133.), így valóban az 1291. év a helyes, bár elvi szinten az 1290. év is feltételezhető (lásd a 248. sz. regeszta kommentárját).

249

1291 Miklós nádor 1291-re keltezett levelét (ÁÚO XII. 512–513.) lásd a 260. sz. regesztában.

(1293. aug. 1. előtt.)

Aba nb. Dávid fia Amadé memoriális oklevele (*littere memoriales Omodei palatini*), amely szerint [Gútkeled nb.] Aladár fia: László négy nemzetségbeli és hűsz nem rokon nemessel együtt Márk nádori ember és az [egri] káptalan emberének színe előtt jelenjen meg Jakab apostol nyolcadán [aug. 1.] Leuka fia: István Rozsály (*Rosal*) nevű földjén Isep fia: Jób ellenében, hogy esküt tegyen a föld ügyében.

Tartalmilag átírta: Damus pro memoria [egri kápt.] 1293. okt. 19.: DL 76169. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 1. A 18.), ennek 14. sz-i másolata: DL 76378. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi, MISC 166.)

Tartalmilag átírta (TÁ): Leleszi konvent 1383. > Szécsi Miklós nádor: DL 82770. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi, MISC 110.)

Kiadása (TÁ): Zichy I. 80.

A DL-DF 5.1 nyilvántartás szerint a DL 82770-es jelzet alatt Amadé 1293. évi oklevelének tartalmi átírása található, ám az erősen csonka 14. század végi oklevél valójában Amadé nádor által elrendelt esküről beszél 1293-ból, amelyről az egri káptalan oklevele tesz említést. A felette és alatta lévő sorban található nevek alapján világos, hogy erről az ügyről van szó. A tartalmilag átíró „damus pro memoria” levelet így az egri káptalan kiadványának kell tartanunk, már csak azért is, mert az írásképe hasonló, a hátulján lévő rányomott pecsét foltja pedig méretében azonos az egri káptalan más, korabeli kiadványaival. A 14. század végén még nem vált le a rányomott pecsét, így azonosíthatók be az oklevelet az egri káptalan kiadványaként. Mivel Amadé augusztus 1-jét jelölte meg határnapnak az esküre, ezért levelének kelte június-július lehetett.

250

(1293) szept. 7. – Gönc

– megparancsolja bárcai Éliásnak, Miklósnak és Herrugnak, hogy jelenjenek meg színe előtt Kisasszony napja utáni hétfőn Heym comes ellenében, amennyiben nem egyeznek addig meg.

Eredeti: 15,1 × 2,6 cm, vízfoltos és kissé szakadt, hátulján a zárópecsét foltja – DL 75208. (Családi levéltárak, Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 36.)

Az oklevél szövege:

Datum pro memoria, quod comes Elyas et Nycolaus ac Herrug de Barcha secunda feria proxima post festum nativitatis Virginis gloriose debet contra comitem Heym in plena responsione coram nobis comparere, si medio tempore non possunt concordare. Datum in Gunch, secunda feria proxima ante festum memoratum.

Az oklevél hátulján: „pro Elya et fratres suos [!] contra Heym”. Kiadójával és keltezésével kapcsolatban lásd a következő, 252. sz. reg. kommentárját.

251

(1293.)
szept. 14.
– Gönc

– kötelezi Éliást, Henriket és Miklóst, hogy a Szent Kereszt felmagasztalásának nyolcadán [szept. 21.] mutassák be az egri káptalan oklevélét, amellyel igazolnák, hogy Bece fia: Márton része Középbarca földből örökjogon az övéké Heym comes ellenében.

Eredeti: 10,5 × 3,9 cm, hártaszalagnak való bevágásokkal, hátuljára nyomott zárópecséttel – DL 75209. (Családi levéltárak, Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 37.)

Az oklevél szövege:

Datum pro memoria, ^aquod in^a causa, que inter comitem Heym ab una parte, ab altera vero Eliam, Herricum et Nicolaum super portione Martini filii Bece in Barchakuzep existentis [!], quam decem marcis estimaverant, vertebatur coram nobis, et quam predicti Elyas et alii mediante privilegio capituli Agriensis sibi perpetualiter esse devolutam dicebant, taliter decrevimus, quod in octavis exaltationis Sancte Crucis Elyas, Herricus et Nicolaus memorati, privilegium affirmatum exhibeant coram nobis, quibus visis finalem decisionem faciemus inter partes. Datum in Gunch, in festo exaltationis Sancte Crucis.

^a-^a sor fölé besúrvá

Az oklevél hátulján: „pro comite Heym contra Eliam et alios”. A pecsét kb. 38–39. mm. átmérőjű, középen hiányos, körirata: + S COMITIS OMODEI. Azonos az 1288. évi oklevélen lévő pecséttel (238. sz. reg.). Az oklevél szinte biztosan összefügg a 251. sz. levéllel, még akkor is, ha ott Herrugot, itt Henriket írtak harmadik névként Éliásék részéről (emellett a pecsétfolt mérete – a hártaszalagoknak való bevágások mentén számolva – azon is kb. 38 mm-es). Abban Kisasszony utáni hétfőre adtak határnapot, itt pedig a felek a Szent Kereszt felmagasztalásán gyűltek össze Amadé előtt. Ha elfogadjuk, hogy a kétféle dátumformula ugyanazt a napot takarja, akkor olyan éveket kell keresni, amikor a Szent Kereszt felmagasztalása (szept. 14.) a Kisasszony (szept. 8.) utáni legközelebbi hétfő volt. Összesen négy ilyen évet találunk Amadé hivatalviselési idejéből: 1293, 1299, 1304 és 1310. Ezek mindegyikére jellemző, hogy a Kisasszony előtti hétfő (a 251. sz. oklevél keltezési ideje) szept. 7-re esett. Az okleveleken viszont Amadé régi pecsétje van (1295-től már egy másfajta pecsétet használt, lásd 238. sz. reg. kommentárját), így az oklevelek kelte csak az 1293. év lehet.

252

(1290–1293)
nov. 12.
– Sáros

– kéri a mislyei prépostot, hogy adja tanúbizonyosságát, aki három értékbecslővel kimehet Bece fia: Márton Pere és Tusa nevű földjeire és szőlőjére, hogy felbecsüljék Márton részeit, majd Vid fia: Heim ellenében idézzék be őket a színe elé, és írják meg az események lefolyását.

Eredeti: 11,6 × 3,4 cm. hártyszalagnak való bevágásokkal, hátulján a rányomott pecsét foltja – DL 75151. (Családi levéltárak, Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 31.)

Említi: Mihály mislyei prépost (DL 75246.)

Az oklevél szövege:

Nos Omodeus palatinus a vobis, preposito de Misle, petimus diligenter, quatenus vestrum detis testimonium, coram quo Johannes de Gueche, Gabrianus de Zokol et Demetrius filius Alexandri accedant super faciem portionum Martini filii Bece Pere et Tusa vocatas et estiment ipsas^a iuxta regni consuetudinem [!], item vineas circumiacentes eisdem portionibus, contra Heym filium Wydus ad nostram citent presentiam crastinum octavarum beati Martini, eisdem pro termino assignando, et post hec seriem ipsius estimationis ac nomina citatorum et terminum assignatum nobis recribatis. Datum in Sarus in crastino beati Martini.

^a ipsam-ból javítva a scriptor által

Hátulján ugyanazon kézírással: „Domino preposito de Misle“. Vö. Mihály prépost válaszlevelével (DL 75246.), amelyben visszaírt a nádornak a történet lefolyásáról. Az oklevélen Amadé régi, 1293-ig, legfeljebb 1295 nyaráig használt pecsétjének a lenyomata található (lásd 238. sz. reg. kommentárját).

253

1293

– tanúsítja, hogy [Aba nb.] Petócnek mondott Péter a színe előtt eladta öröklött birtokát Péternek és Jánosnak 100 márkáért, amiből 40 márkát kifizettek neki, a fennmaradó 60-at pedig Hannus comes-nek kell odaadni, akinél Petóc zálogba tette a birtokot. Továbbá Petóc kötelezte magát, hogy az eladást megerősíteti az egri káptalan oklevelével, és ha Hannus nem akarná visszaváltani Péternek és Jánosnak a földet, úgy saját költségén indít pert ellene.

Eredeti: 11,9 × 10 cm, apró szakadással, hátulján a befűzött hártyszalagon a zárópecsét foltja – Štátny arcív v Levoči (Szlovákia), Andrássy család, krasznahorkai: Mohács előtti oklevelek 53. 1. (DF 265430.)

Az oklevél szövege:

Nos Omodeus palatinus memorie commendantes tenore presentium significamus quibus expedit universis, quod Petrus dictus Petheuch filius Petri de Scynnue coram nobis personaliter constitutus quandam possessionem suam hereditariam Thohan vocatam vendidit^a comiti Petro et Johanni filiis Georgii de Sumus pro centum marcis, de quibus idem Petheuch retulit viva voce se recepisse quadraginta marcas ab eisdem. Insuper autem iidem filii comitis Georgii ipsam terram seu possessionem redimere debent pro sexaginta marcis a comite Hannus filio Herbordi de Casa, pro quibus obligaverat eidem Petheuch supradictus, et sic

eidem complebuntur centum marce. Obligavit^b etiam insuper se idem Petheuch, ut redempta ipsa possessione per ipsos comitem Petrum et Johannem personaliter ad capitulum Agriensem ire teneretur, et ipsam possessionem litteris dicti capituli confirmare teneretur comiti Petro et Johanni supradictis. Assumpsit etiam idem Petheuch, quod si predictus comes Hannus ipsam possessionem ad redimendam reddere non curare extitit, ipse propriis laboribus et expensis ad id compellere debet Hannus sepedictum. Datum anno Domini M^o CC^o nonagesimo tertio.

^a a szövegben: veditit ^b a szót két részletben, a szakadás köré írták (obliga-vit)

254

1293 – ügyvédvalló levelében megbízza kancellárját: bényei Besenyő fia: Istvánt, hogy az egrí káptalan előtt járjon el a nevében, miszerint ő, továbbá Aba nb. Miklós fia: László körülhatároltatták Hutka és Széplak nevű földjüket egy részen a széplaki monostoruk számára.

Említi: Egrí káptalan 1293. > II. Ulászló 1496. jún. 2.: DL 83974. (Családi levéltárak, Bárczay család 17. 26.)

Az említés szövege:

... capitulum ecclesie Agriensis...harum serie volumus pervenire, quod Ladislaus filius comitis Nicolai filii Aba de genere Aba ex una parte, vero ex altera Stephanus filius comitis Bessenew de Benye, cancellarius magnifici viri Omodei palatini cum litteris suis procuratoriis pro ipso dom[ino suo] Omodeo coram nobis personaliter constituti...

255

(1292–1294) márc.–ápr. – Kassa – kéri a mislyei prépostot, hogy adja tanúját embere mellé, és idézzék színe elé Mojta fia: Edust Vid fia Heim ellenében.

Eredeti fényképmásolata: DL 84192. (Családi levéltárak, Bárczay család T 11.)

Az oklevél szövege:

Nos Omodeus palatinus a vobis magistro Michaeli preposito de Mysle petimus diligenter, quatenus vestram detis testimonium, coram quo Gabrianus de Zokol, homo noster Edus filium Moyta ad nostram citet presentiam contra Heym filium Vydu ad terminum competentem. Diem citationis et terminum nobis^a rescribatis. Datum in Cosa [!], feria tertia post dominicam Letare.

^a A szó a sor fölé írva, alatta áthúzva: „competentem, diem citationis” A scriptor szinte biztosan másolatról (vsz. egy fogalmazási sablonról) dolgozott, mert a második *terminum* szó leírása után a felette lévő sorban szereplő első *terminum* utáni szavakkal kezdte folytatni, és csak három szó után vette észre, hogy tévedett.

Bár az oklevélnek csak fényképmásolata maradt meg, az megalapítható a modern, 20. századi pecsétekhez viszonyított méret alapján, hogy a hátuljára nyomott középkori pecsét mérete Amadé régebbi, 1295-ig használt pecsétméretével egyenlő (kb. 38 mm.). A régi pecsét használatának az időszakából 1292. az első olyan év, amelynek tavaszán Amadé nádor lehetett, és – elvileg – 1294 az utolsó.

256

1294.
szept. 7.
– Kemend

Héder nb. Henrik fia Miklós oklevele (*litere ipsius Nicolai palatini*): amikor a vasvári Szent Mihály egyház monostorát (*monasterium ecclesie beati Michaelis archangeli de Castro Ferreo*) Magyarország fő ellenségei, a németek (*Teutonicos*) elfoglalták, és Miklós nádor a testvéreivel királyi parancsra Vas és Zala megyék határait védelmezte összegyűlt társaival és különféle helyekről felbértelt embereivel, akkor fivérével, János mesterrel együtt felemelt zászlókkal tört rá a németekre, és a monostort felgyújtva az oda bezárt németeket mind megégette. Ezután a monostor romos volt, amíg Miklós nádor attól félve, hogy a leégetése az ő elkélt terheli, mindazon károkért, amelyet okozott, egy Zsidóföldre (*Sydofelde*) nevű, Vasvár mellett fekvő, [IV.] László királytól kapott birtokát fivére: János beleegyezésével a monostornak adta örökös birtoklásra minden haszonvételeivel együtt, ti. szántóföldekkel, malmokkal, szőlőkkel, erdőkkel, berkekkel, kaszálókkal, halastavakkal, hogy a monostor ezen birtok jövedelmeiből pótolja kárait. És úgy adta, hogy sem a nádor utódai vagy fivérei, sem az egyház káptalanja nem vehetik vagy idegeníthetik el a monostortól semmilyen indokkal ezt az adományt. Mert ha a pápai szék (*sedes apostolica*) túlzottan megterhelné a monostort, akkor az előjárója a rendtestvérei közös akarásával egy időre valamennyi pénzért zálogba rakhatja a birtokot. *Anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quarto, feria tertia ante festum nativitatis Virginis gloriose, in Kemend.*

Tartalmilag átírta: Miklós fia Miklós 1319. júl. 18. (AOkl V. 537. sz.) > Szepesi Jakab országbíró 1373. okt. 17. > Garai Miklós nádor 1405. nov. 14. (ZsO II./1. 4252. sz.): Szombathelyi Püspöki és Vasvár-Szombathelyi Székeskáptalani Levéltár, Székeskáptalan Magánlevéltára, Vasvári káptalan: Rendezett iratok I. NB 5. (DF 279300.)

Kiadása: M-Zs Okl. VIII. 27–28.; UB III. 290–291.

Regesztája: ZsO II/1 4252. sz. (TÁ); M-Zs Okl. V/1. 10. sz.; Kóta 1997. 39. sz.

Az oklevél végén található keltezés valójában a tartalmi átírás előtt szerepelt, az oklevél körülírásakor. Az itt olvasható német támadást sokszor 1311-re keltezik (pl. Iványi 1992. 41.). Ennek oka a kapor-naki konvent 1311. máj. 1-jén kiadott levele, amely alapján feltehetjük, hogy ekkor is volt egy hasonló pusztítás, amelyben az egyház levéltára is leégett (vö. AOkl III. 46. sz.). Kóta Péter szerint, aki szintén az 1311-re helyezte a monostor leégését, a jelen nádori oklevél hitelessége akár meg is kérdőjelezhető (Kóta 2001. 156., vö. 164.), hiszen rossz évszámot hoz. Azonban a két pusztítást nem lehet összevonni, mivel 1310–11-re sem az oklevelet kibocsátó Henrik fia: Miklós, sem testvére, János nem

élt (Engel 2003. Héder nem. 4. tábla: Kőszegi és Rohonci), így az a 14. századi hagyomány, amely hozzájuk is kapcsol egy leégetést, független kell hogy legyen az 1311. évi eseményektől. Az itteni német támadás vélhetően Albert osztrák herceg 1290. évi betörésével azonosítható (vö. Kóta 2001. 164.). És mivel a hagyomány szól Henrik bán fia: János általi felégetésről, csakúgy, mint az itteni oklevél, és Zsidóföldre ettől függetlenül felbukkan a káptalan birtokaként, ezért az oklevél hitelességét nincs okunk megkérdőjelezni.

257

(1294.)
nov. 25.

– levele (*littere Nicolai palatini*) a pécsi káptalannak: az egyik részről Lőrinc ispán, volt nádor fia: Kemyn mester, a serviensei és jobbágjai, másik részről [Kán nb.] Gyula mester baranyai és tolnai (*de Borona et de Tholna*) ispán, a serviensei és jobbágjai az alább részletezett ügyek kapcsán álljanak a káptalan elé Szent Miklós nyolcadára [dec. 13.], Miklós [pécsi] prépost, Miklós örkanonok, Damján jegyző, továbbá a másik fél részéről Mykud bán, Dénes comes fia: Rennolch, és más megyebeli nemesek jelenlétében a következők miatt. A káptalan színe előtt Koppan comes, ugyanezen Kemyn mester várának várnagya és officialisa tegyen esküt arról, hogy a közte és a szenttrinitási apát (*abbas de Sancta Trinitate*) közötti megegyezésbe az Ug (*Wgh*) faluból András comes fiától visszakapandó egy marhát nem számítja bele. Továbbá ugyanezen a napon és helyen Kemyn mester jobbágja: Gurgh másodmagával tegyen esküt, hogy Omoin comes illetéktelenül vette el 1 fertőnyi értékű holmijait, ezért Omoin adjon Gurgh-nak 1 fertőt a káptalan által megjelölt határnapra. Továbbá Omoin comes is esküdjön arról, hogy Welk fia: László jobbágjainak: Péternek és Lászlónak az 1 márka és fertő értékű holmiját nem ő vitte el. Ugyanezkor János bajcsi (*de Boych*) prior is esküdjön arról, hogy a Balázs szenttrinitási apátnál lévő, Kemyn mester jobbágját illető 150 sót, köpenyt és ruhát (*centum quinquaginta sales, clamis et tunica*) az apát és Koppan közötti megegyezés kapcsán visszaadja. Ugyanezkor Mihály fia: Mihály comes és Welk fia: László esküdjenek arról, hogy nem László vitte el Gyula mester jobbágjainak 2 márka értékű sóját, halait és más javait. Botyn comes, kásádi (*de Kassad*) Benedek és Mortunus fia: János esküdjenek arról, hogy Botyn comes nem ölte meg Welk fia: László serviensét, csergi (*de Chergy*) Miklóst, és ez ügyben ártatlan. Csukmai (*de Chokma*) István is esküdjön Kemyn mester jobbágjainak 5 marhája ügyében, hogy azok neki maradnak. Továbbá Omoin comes fizesse ki Koppan comes lovának az árát, amelyet az emberével a siklói vásáron (*in foro Soklous*) ott tartott, illetve vissza kell adnia Kemyn mesternek egy ökröt, egy tehenet és egy igás barmot a káptalan által kijelölt határnapra. A másik fél, vagyis Gyula mester részéről ugyanezen a napon a várnagya: Omoin comes tegyen esküt, hogy Kemyn mester somogyi serviense: Lampert Gyula mester jobbágjainak 3 ménjét vagy kancáját (*equos vel equas*) és 300 sóját jogtalanul elvitte, és ezeket Kemyn mester adja vissza a káptalan által megjelölt határnapra. Ugyanezkor Koppan comes esküdjön arról, hogy nem vitte el siklói Heydruch kancáját, illetve Dees holmi-

jainak az elvitelében is ártatlan. Omoín comes esküdjön arról, hogy Koppan elvett 400 rőf vásznat (CCCC cubitos telarum) és 1 márkát siklói Andronicustól ok nélkül, és ezeket vissza fogja adni. Koppan comes esküdjön arról, hogy siklói Grugus fia: Páltól nem vitt el 400 sót, illetve ő maga Gyula mester egy jobbágját, aki 4 elrabolt juha után nyomozott, elfogta, mintha az lopni akart volna. Ugyanekkor Kemyn mester tegyen esküt arról, hogy ő vagy emberei Gyula mester jobbágyaitól: Györgytől és Salamontól elvitt lovak, marhák és só ügyében, amelylyel 12 márka kárt okoztak, ártatlanok. Omoín comes esküdjön arról, hogy Gyula mester egy jobbágjának: Máténak a megsebesítése miatt, amit Kemyn mester egy embere okozott, és amitől Máté a halálán van, Kemyn mester az ország szokásjoga szerint megfizeti az emberölés vérdíját, illetve Máté fivére: Miklós megsebesítéséért 10 pondus budai dénárt (*decem pondera denariorum Budensium*) ad. Ezen kívül egy marháért adjon egy fertót, egy másik marha ügyében még tudja meg az igazságot, és ha úgy látja, hogy emberei vitték el, azért is adjon egy fertót. Rendi (*de Rend*) Tamás esküdjön arról, hogy Mojs nem vett el két ökröt Vasard-tól, Gyula jobbágjától. Továbbá ha tótfalui (*de Touthfolu*) János esküt tesz arra, hogy Koppan elvett Gyula jobbágjától 3 pár sarut (*tria paria ocrearum*), akkor Koppan adjon ezért 9 pondust. Kemyn mester is kártérítéssel tartozik Gyula egy jobbágya özvegyének három ujjá levágása miatt. Továbbá Botyn comes és fivére: András 11 ökrének ügyében kérdezzék ki László fia: János mestert, hogy Botyn és András ökrei az ő falujában vannak-e, és ha azok közül valók, akkor Kemyn mester adja, vagy adassa nekik vissza Koppan comes, Kun János (*Johannes Cumanicus*), Cyko, Lampert és László révén, vagy térítse meg az ökrök árát. Ezen kívül Kemyn comes adjon Obulma fia: Pálnak 6 márkát, és adjon még neki egy 1 márka értékű lovat. Továbbá Pál halastava gátjának megnyitására Kemyn mester a serviensei, Péter és Pál révén adjon jog szerinti igazságot. Gyula mester arról tegyen esküt, hogy emberei nem vitték el Sydrak fia: István javait és marháit, és ez ügyben ártatlanok, továbbá maga Gyula esküdjön meg 10 márka ügyében, illetve az általa állított 20 nemes 20 márka ügyében, hogy Kemyn mester 30 márka kárt okozott Kristóf fia: Kristófnak, ugyanezen Gyula mester apródjának (*parvulo*), amiért Kemyn mester adja oda ezt a 30 márkát Kristófnak a káptalan által kitűzött határnapra. Ezen kívül Kemyn mester engedélyezze ugyanezen apródnak a vásárt, a pécsi káptalan privilégiális oklevele értelmében. Ha pedig Gyula mester megesküszik arra, hogy Kemyn mester Pál fia: Jánostól 11 marhát és 32 barmot vett el jogtalanul, akkor Kemyn adja vissza neki a káptalan által megjelölt határnapra. Az összes eskü és megegyezés lefolyásáról a káptalan bocsásson ki oklevelet, belefoglalva azt is, hogy ha a felek közül bárki a jövőben patvarkodó vagy károkozó lenne, az első idézéskor 100 márkát köteles fizetni a másik félnek. *In quindenis sancti Martini.*

Tartalmilag átírta: Pécsi káptalan 1294. nov. 30.: DL 1395. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1504. 18.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO X. 162–165.

(1291,
1294–1295)
jan. 25. – Től

– jelenti, hogy András comes embere hat napon át várakozott színe előtt ura nevében a kijelölt határnapon Andronicus fia: Péter és társai ellenében, de mivel ellenfelei nem jelentek meg, ezért a nádor bírsággal sújtotta azokat, és új határnapot jelölt ki az ügy lezárására, kötelezve Andronicus fia: Pétert, hogy esküdjön meg nem jelenésük okáról is.

Eredeti: 20 × 3,9 cm. hártyszalagnak való kivágásokkal, hátulján a zárópecsét foltja – DL 93885. (Családi levéltárak, Festetics család)

Az oklevél szövege:

Nos N. palatinus, comes Symigiensis damus pro memoria, quod Iwanka pro comite Andrea filio Chopou, domino suo a quindenis Ephyphanie Domini sex diebus continuis contra Mychaelem servientem Petri filii Andronici, Olyverium et Gregorium filios Olyverii, et Bykach ac Stephanum comparuit coram nobis in termino, qui non venerunt nec aliquem pro se miserunt, unde eosdem decrevimus in iudicio remansisse, si se non potuerunt rationabiliter excusare. Dicimus etiam, quod Petrus filius Andronici, pro quo Paulus iobagio eius terminum assumpsit contra dictum comitem Andream in octavis Cynerum, debet coram nobis ad peremptoriam responsonem comparere, ^aet eodem die iurabit super eo, quod in priori termino, videlicet in quindenis Ephyphanie Domini comparere personaliter nequiverit infirmitate prepediens^a. Datum in Tuul, in festo conversionis^b sancti Pauli.

^{a-a} a dátumformula után, a sor alá besúrvva ^b előtte áthúzvva: sancti

Az oklevél hátulján: „Pro comite Andrea filio Chopou contra Petrum prorogatorie ad octavas Cynerum et iudicium contra Mychaelem et alios” A peres felek a Vas megyei Nádasdi nemzetséghez tartoztak, lásd Karácsonyi 1900. 847–849. Csapó fia: András utolsó felbukkanása datálható oklevélben 1294 (HO VI. 411–412.), de ez az oklevél csak átírásban maradt ránk, és feltűnő, hogy 1293 második felében András három fia többször is saját jogon intézkedik az örökségi birtok elzálogosítása, cseréje felől, anélkül, hogy az apjuk beleegyezésére hivatkoznának (pl. HO IV. 83–84., HO VI. 399–400.). Elmondható, hogy a hosszú kort megért Csapó fia: András valamikor 1293–1294 körül halt meg, de ez még nem szilárd bizonyíték arra, hogy 1295 januárját ki lehetne zárni a keltezési lehetőségek közül. A leginkább számba jöhető év mindezek ellenére mégis 1291.

259

(1295.)
márc. 22.
– Váty

– (*Nicolaus palatinus, comes Symigiensis, Albensis et iudex Cumanorum*) levele a pécsi káptalanhoz: adják tanúbizonyosságukat, aki a négy baranyai (*de Barana*) szolgabíró emberével együtt menjen Fülöp mesterhez, és mondja meg neki a nádor szavait tolmácsolva, hogy azt a nyolc ökröt, amelyet [Ovári] Konrád mester népétől Hásságy (*Hassagh*) faluból elhajtattott Szent Mihály ünnepe [szept. 29.] körül, Konrádnak hiányta-

lanul adassa vissza, az üzenet megkapásától számítva 15 napon belül. Azt is mondja meg Fülöp mesternek, hogy ha másképpen cselekszik, akkor a nádor, együtt a mondott szolgabírákkal, a birtokait veteti el. *Datum in Vagh, tertio die post Dominicam Judica.*

Eredeti: 13,1 × 3,4 cm, hátlapján a befűzött hártyszalagnál a zárópecsét feltja – Slovenský národný archív (Szlovákia), Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 2. 9. (DF 259747.)

Kiadása: ÁÚO XII. 512–513.

A keltezés Miklós 1295. jún. 6-án kelt levele alapján állapítható meg (261. sz. reg., vö. Zsoldos 2010b. 313. 84. jz.), ahol szintén viseli a fejéri ispáni címet is – erre másik évből nincs példa.

260

1295. jún. 6.
– Segesd

– (*Nos N. palatinus, comes Symigiensis, Albensis, et iudex Cumanorum*): Apa bán fia: István a maga és fivére: Miklós nevében a nádor előtt megjelenvén előadta, hogy egy *Bratuey* (Baráthely?) nevű birtokát rokonának, Ochuz comes-nek és utódainak adta örökös birtoklásra rokoni szeretetből, valamint mindazon költségekért és károkért, amelyeket Ochuz miattuk szenvedett el. *Datum in Segusd, secundo die quindenarum Pentecostes anno Domini M^oCC^o nonagesimo quinto.*

Eredeti: 15,5 × 4,2 cm. befűzött hártyszalaggal, hátulján a rányomott zárópecsét maradványai – DL 1416. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 497. 3.)

Kiadása: ÁÚO X. 191.

261

(1295)

– oklevele (*litteras Nicolai quondam palatini et comitis Symigiensis et Albensis*), amelyben *Zrethinet* birtokot adományozta Miklósnak prédiális jogon (*more prediali*).

Tartalmilag átírta: Leonard comes 1331. júl. 2. (AOKl XV. 253. sz.): DL 34632. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta Paulinorum, Sztreza 1. 1.)

Kiadása (TÁ): Smičiklas IX. 567.

A keltezési év Miklós ispánsági címei alapján lett megállapítva.

262

(1275–1295)

– (*dominus Nicolaus palatinus*) nyílt levele, amelyben a *Churgo* nevű patak és Ivanka fia: Iván földje közt elterülő, határai által kijelölt, Kánban (*in Kaan*) lévő földdarabot, amelyet a nádor ugyanezen Ivántól vásárolt, gelei (*de Gele*) Jakab mester fia: István comes-nek adományozta.

Tartalmilag átírta: Vasvári káptalan 1295.: DL 40232. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Jankovich)

Kiadása: Kubinyi 1867. 160.; Kubinyi 1867. 160–161. (TÁ); ÁÚO X. 436. (TÁ)

A tartalmi átírásból nem derül ki, hogy mikor történhetett mindez. Elvi szinten 1275 (Miklós első felbukkanása nádorként) és 1295 között bármilyen időpont elképzelhető, de ha azt nézzük, hogy István továbbadott a neki adományozott birtokon, akkor valószínűsíthetjük, hogy ezzel nem várt évtizedeket. Így a legvalószínűbb keltezés az 1294–1295 nyaráig tartó ciklus. Ugyanakkor ha István szorultsága okán adta el a földet, akkor nem feltétlenül esett közel a megszerzés és eladás időpontja.

263

(1275–1295)

– oklevele (*littere Nicolai palatini*), amelyben Princh comes fia: Bertalant perveztesnek nyilvánította és a bírók részén kívül 38 márka (*minus duabus quadraginta marcis*) fizetésére kötelezte *Eturuh*-i Imre és fia: András ellenében, amelynek fejében Bertalan átadja Liszó (*Lyzou*) nevű birtokát.

Tartalmilag átírta: Zalai konvent: DL 2976. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1017. 26.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO XII. 671.

Mindezeket már megtörténtnek mondja a zalai konvent egy másik, 1296-ra keltezett oklevele (HO VII. 254–256.). Mivel a tartalmilag átíró oklevél az év elején („*feria sexta proxima ante dominicam Circumdederunt*”) kelt, ezért – ha 1296-ra tesszük is a kibocsátás évét – Miklós 1296 májusi nádorsága kiesik, az ő levele legkésőbb 1295-ben kelhetett.

264

1295.
aug. 29. – Taj

Aba nb. Dávid fia Amadé tanúsítja, hogy Jakab és fia: Mihály a Benedek fiaival: Péterrel és Benedekkel szemben fennálló adósságaik fejében örökjogon átadták nekik a Zemplén megyei Körös nevű birtokukat.

Eredeti: 20,4 × 11,5 cm, díszes O-kezdőbetű, sárgásfehér selyemfonatáról a függőpecsét hiányzik – DL 105754. (Vegyes provenienciájú oklevelek, vétel útján bekerült vegyes provenienciájú iratok 1965. 68.)

Az oklevél szövege:

Omodeus palatinus, iudex Comanorum omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum tam presentium, quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod comes Petrus et magister Benedictus filii Benedicti de Ruzka ab una parte, comes Jacobus filius Stanch de Isep et Mychael filius eiusdem ab altera, coram nobis personaliter constituti concorditer retulerunt, quod super debito septuaginta marcarum, quas mediantibus litteris capituli Agriensis eo tempore quando dictus comes Jacobus contra comitem Johannem filium Bachanad in duello remanserat a memoratis filiis Benedicti, ut personam suam et possessiones suas liberaret, mutuo receperat, et pro septem iudiciis, quibus

in presentia domini regis idem comes Jacobus contra predictos filios Benedicti remanserat, sicut in litteris iudicialibus super hoc confectis vidimus contineri, et super duplo predictarum septuaginta marcarum, quam incurrerat ipsam sumpmam tempore debito non solvendo, in talem pacis compositionem per formam arbitrii devenissent, quod idem comes Jacobus et Mychael filius eiusdem, ut tota litis contentio inter partes sopieretur, pro totali sumpma pecunie predictae quandam possessionem eorum Korus vocatam in comitatu de Zemlen existentem dederunt et tradiderunt predictis filiis Benedicti et eorum heredibus heredumque successoribus iure perpetuo et inrevocabiliter possidendam, tenendam et habendam. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes ad instantiam partium concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum in Thoy, in festo decollationis beati Johannis baptiste, anno Domini M^o CC^o nonagesimo quinto.

265

1295. szept. 1.

Amadé nádor 1295. szept. 1-re keltezett levelét (DL–DF 5.1. DL 96039.) lásd a 266. sz. regesztában.

1295.
szept. 7.
– Szalka

– közgyűlést tartván Szatmár és Szabolcs megyék számára, jóváhagyja, hogy Sygue fia: Tamás, miután Bogdány földjének felétől megfosztották, szomszédait eltiltotta a föld másik felének használatától, amely ellen a nevezett szomszédok sem tiltakoztak.

Eredeti fényképmásolata: DL 96039. (Családi levéltárak, Vay család, berkeszi 11.)

Az oklevél szövege:

Nos Omodeus palatinus damus pro memoria, quod cum anno Domini M^o CC^o nonagesimo quinto feria quarta proxima post octavas Bartholomei apostoli universis nobilibus et communibus hominibus de comitatu de Zotmar et de Zabolch in villa Zolka congregationem fecissemus generalem, Thomas filius Sygue consurgens quasdam methas [!] terre sue Myrgusd vocate in comitatu de Zotmar existentis a parte terre Bogda penitus destructas esse(?)^a querulose affirmavit et ob hoc universos vicinos suos, ne aliquis eorum eandem nomine suo usurparet, ab omnibus utilitatibus(?)^a eiusdem terre prohibuit coram [nobis]^b. Qui vicini, videlicet Alexander filius Alexandri bani pro se et Johanne fratre suo, Nicolaus [filius Areu]s^c, Petrus filius Chymotha, Komorzanus filius Komorzani et Elias Janus consurgentes responderunt, quod ipsi predictam terram [Myrgusd]^c ex voluntate et permissione predicti Thome et patris sui hactenus usi fuissent, et prohibitionem ipsius Thome super facto ipsius terre factam, ut deinceps non uterentur omnino assumpserunt, nam ipsam terram comiti Sygue patri ipsius

Thome a domino rege collatam affirmarunt. Datum in loco, termino et anno prenotatis.

^a vízfolt miatt a fényképen nem jól látható ^b a szövegből hiányzik ^c vízfolt miatt a fényképen nem látható, de a regesztza (DL-DF 5.1 DL 96039.) alapján kikövetkeztethető

266

1295.
nov. 15.
– Sóvár

– (*Omodeus palatinus, iudex citradanobialis ad omnes causas decernendas per dominum regem deputatis*): megfontolván rokonának, Merse fia: Benedeknek az érdemeit, hogy a nádorral együtt számtalan esetben kül- és belföldi csatákban vérét hullatta [III. András] királyért, többször megsebesült, főképpen amikor a király Ausztria leghíresebb várának, Bécsnek a külvárosát teljesen fölégette (*suburbium Austrie civitatis famosissime scilicet Wyennensis castris incendio concremavit*), ahol a serege kemény csatát vívott a németek és svábok sokaságával (*innumerosa multitudo Teothonicorum et Swevorum*), akiket legyőzve diadalt aratott. Mivel a szolgálatait a nádor eddig nem tudta illően viszonzni, ezért most rokonai és barátai tanácsára a királytól kapott Kajáta (*Kaytha*) nevű birtokát – amely Benedek mester Szinye (*Zwyne*) nevű földjével határos – Benedek mesternek és utódainak adja örökös birtoklásra. A birtokba a nádor ítélőmestere (*protonotarius*): István mester vezette be Benedeket, a határokról a következőképpen számolva be: *Zwyne* víz és a *Poychatapaca* [!] patak; Benedek mondott Szinye nevű falujának a földje; egy nagy út, amely Szinye faluból Sebesfalva (*Sebefolua*) felé tart; *Kenderattow* nevű tó; egy patak; egy tölgyfacszerű (*dumus quercuum*); hely, ahol a két nagy út egyesül; *Borathapotaka* nevű patak forrása; Sebesfalva és Ceméte (*Scemete*) falvak földjének határa; egy *Banayuth* nevű út; [*Bohnet*]¹ nevű patak forrása; *Zwyne* folyón lévő, Berki (*Berky*) falu tulajdonában lévő malom; a *Zwyne* víz mentén körbeér. *Datum in Sowar, in quindenis omnium Sanctorum, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quinto.*

Eredeti: 43,3 × 32,4 + 3,4 cm. pergamen, díszes kezdőbetűkkel és belső iniciálékkal, vízfoltos és szakadt, vörös selyemzsinóron függő pecsétje teljesen ép – DL 70360. (Családi levéltárak, Szinyei Merse család LL); 1841. évi másolata: Štátny archív v Poprade Pobočka Prešov (Szlovákia), Eperjes város levéltára: Középkori gyűjtemény 2. (DF 228434.)

Átírta:

a) III. András 1296. szept. 20 (RA 4082. sz.) > II. Lajos 1520. máj. 25.: DL 1428. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta Jesuitica, Eperjes 2. 5.)

b) III. András 1296. szept. 20 (RA 4082. sz.) > II. Lajos 1520. jún. 12.: DL 70353. (Családi levéltárak, szinyei Merse család OO); ennek 1841. évi másolata: Štátny archív v Poprade Pobočka Prešov (Szlovákia), Eperjes város levéltára: Középkori gyűjtemény 1019 (DF 229612.)

Kiadása: CD VI/1. 380–381.; HOKI 145–147. (Á-b alapján)

Regesztája: Eperjes I. 6. sz.

¹ Az eredeti oklevélben a név vízfolt miatt nem olvasható, az itteni elnevezés egy olyan másolatból lett átvéve, amely több névalakot is helytelenül írt át.

A pecsét Amadé új pecsétje, leírását lásd Körmendi 2011. 117. (1.2.2. pecsét). Az oklevél első kiadása hiányos (nem tartalmazza a határleírást), és mindkét kiadás az átírások alapján készült, amelyekben néhány elem eltér az eredetitől. Főként a nevek eltérő formái, ám más szavak is különböznek (pl. HOKl 145. old. 15. sor: „immensa” helyett „innumerosa”). A regesztában az eredeti névalakok szerepelnek.

267

(1296. febr. 15. előtt) – ügyvédvalló levelében (*procuratoriis litteris Omodey palatini*) engedélyezi, hogy Kuke-nak mondott Jakobot perében a serviense: bárí (*de Bary*) Kelemen képviselje Aladár mester ellenében a Márton alországbíró színe előtt Hamvazószerda nyolcadán [febr. 15.] tartandó perben.

Említi: Márton alországbíró 1296. febr. 21. > Márton alországbíró 1296. máj. 14.: DL 1434. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1533. 43.)
Kiadása (Eml.): ÁÚO X. 218.

268

(1295. jún. –1296 febr.) – levele szerint (*iuxta continentiam priorum litterarum nostrarum*) kéri (*de Keer*) Tiborc comes a fivére, Miklós fia: Kachur-nak mondott János nevében a nádor színe előtt hosszan pereskedett először Rébold nádorral, majd annak halála után fiaival: Péterrel és Gyulával egy Visnyó (*Vyssnyo*) nevű föld ügyében, amelyet Rébold nádor Jánosnak csere révén juttatott [IV.] László király oklevele szerint [RA 3530. sz.]. Végül László király oklevele értelmében Visnyó földet Rébold fiai Tiborc comes-nek engedték át örökös birtoklásra.

Tartalmilag átírta: Amadé nádor 1296. júl. 1.: 273. sz. reg.

Kérdéses lehet, hogy Amadé nádként adta-e ki ezt az oklevelét. Mivel Rébold nádor halálát is említik benne – és ő utolsó ismert tiszttségét 1289 után viselte (Archont. 1000–1301. 235.) –, ezért a pernek és ennek a levélnek III. András idejére kell esnie. 1290 és 1296 között pedig Amadé főként csak a nádori tisztet töltötte be, igaz, 1291-ben pusztán csak zempléni és ungi ispán volt, és a kérdéses birtok pont Zemplén megyében található (Archont. 1000–1301. 235. és Csánki I. 366.). De mivel az átíró oklevél arról szól, hogy az egyik szomszéd, Petenye fia: Péter kétszer emelt óvást Tiborc birtokba iktatása ellen, és annak keletje 1296 július, ezért a pert leginkább 1295 végére, 1296 legelejére rakhatjuk, mert nem valószínű, hogy két óvás ügye négy éven keresztül húzódott volna. Formailag 1295. június 7-től keltezhetünk, Amadé első elvileg lehetséges hivatali napjától. Lásd még a 273. sz. regesztát és kommentárját.

269

(1296. márc.–ápr.) **Héder nb. Henrik fia Miklós** oklevele szerint (*secundum formam litterarum domini Nicolai palatini*) bökényi (*de Bukyn*) Iván fia: János eladta Bökény nevű földjét Pósa fiainak: János és Pósa mestereknek, továbbá Benedek mester fiának: Jánosnak, Zegen fiának: Péternek és Elek fiá-

nak: Sándornak, rajki (*de Rayk*) nemeseknek 25 márkáért, hogy azok a megadott határidőre a zalai konvent előtt fizessék ki a Jánosnak járó pénzt.

Tartalmilag átírta: Zalai konvent 1296. máj. 1. > Zalai konvent 1393. júl. 30.: DL 67614. (Családi levéltárak, Rajky család 26.)

Kiadása (TÁ): Zala I. 112.

A zalai konvent 1296. évi oklevele szerint a kifizetés rendben megtörtént, és mivel a szövege nem jelzett semmi problémát, ezért kelte (1296. máj. 1.) lehetett az a határnap, amit Miklós nádor megjelölt a feleknek. Így Miklós oklevelét leginkább március második felére, április hónapra lehet tenni.

270

(1296. máj.)

Aba nb. Dávid fia Amadé (*Omodeus palatinus*) levele [III. András] királyhoz: a színe előtt megjelent egyik részről Jób mester, másik részről Roland fiai: Sándor és János, és azt a pert, amit Jób 20 márká ügyében folytatott Roland fiai ellen a nádor előtt, és amely kapcsán tanúkat állított a leleszi konvent előtt (*coram conventu de Lelez*), közös akarattal a király színe elé kérték áttenni. A nádor így a feleket a király színe elé rendelte a Pünkösöd 15. napját követő keddre [jún. 10.], és arra kérte a királyt, hogy ítéljen a felek közt a saját és a leleszi konvent oklevele szerint – amelyet a saját pecsétje alatt a felekkel juttat el a királyhoz –, és az ítélet után küldje hozzá vissza őket.

Eredeti: 14 × 7,1 cm, sérült, hátulján a befűzött hártaszalagján a zárópecsét feltja – DL 82767. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 1. A 46.)

Kiadása: Zichy I. 124.

Regesztája: Zichy VII/1. 24.

Az oklevelet a kiadás 1309 körülre tette, a DL-DF 5.1 nyilvántartás 1299–1310 közti keltezéssel látta el. Az oklevél keltével Kállay Ubul foglalkozott részletesen. Észrevette, hogy az itteni perfolym még két másik oklevélben is felbukkan. Egy királyi „*damus pro memoria*” (év nélkül, aug. 6-i napi kelettel) előadja, hogy a felek 20 márká és két vitás földrész ügyében perlekedtek, és a király elrendelte, hogy a földrészek ügyében tegyenek esküt a hadoszlás 15. napján az egri káptalan előtt kiegyezve, a 20 márká ügyében pedig Sándor és fivére esküdjön a leleszi konvent színe előtt az előző eskü nyolcadán, hogy nem okoztak ennyi kárt Jób mesternek (RA 4071. sz.). Egy másik, Vizsolyban kelt „*damus pro memoria*” pedig a felek perét szintén a hadoszlás 15. napjára halasztotta (Zichy I. 121.). Kállay Pauler Gyula azon állításával vitakozott, miszerint a szövegben írt hadoszlás az 1296. évi hadjáratra vonatkozna. Szerinte a következőképpen rekonstruálhatóak az események: a nádori levél a királyi utánra datálendő, mert a királyi arról ír: Sándor a 20 márká ügyében esküdni tartozik a leleszi konvent előtt, míg a nádori szerint Sándor a tanút már a konvent elé állította. Így – ha Pauler 1296. évi azonosítása helyes lenne – a nádori oklevelet

1297 Pünkösöd esztenkeddjének előttre kellene datálni – de akkor nem Amadé volt a nádor. Ha a nádori valamiért mégis megelőzné a királyit („a mi majdnem lehetetlen” – írta Kállay), akkor 1295. júl. 1. elé kellene rakni: ám akkor szintén nem Amadé volt a nádor. Viszont ha a hadjáratot az 1291. évi hadjáratra vonatkoztatjuk, akkor az események összehangolhatóak az archontológiai tényekkel. Így a királyi oklevelet 1291. aug. 6-ra, a nádorit pedig 1292. jún. 10. (Pünkösöd 15. napja utáni kedd) elé datálhatjuk (Kállay 1913. 126–127.). Kállay okfejtésébe viszont több hiba is csúszott. Egyrészt, nem egyértelmű, hogy a nádori oklevelet a királyi utánra kellene rakni. A királyi ugyanis arról ír, hogy a hadoszlás utáni 15. napon a 20 márka ügyében Sándor és fivére: János tegyen esküt a leleszi konvent előtt arról, hogy ő az ügyben ártatlan, míg Amadé oklevele arról ír, hogy a felperes Jób állított tanúkat Sándorék ellen a 20 márka kapcsán. Logikailag ez az ügy előzménye is lehet (Kállay tévedésből azt írta, hogy a nádori oklevélben is Sándor állított tanúkat, ahogy a királyi oklevélben ez el lett rendelve). Másrészt a hadjárat biztosan nem vonatkozhat az 1291. évre, mert az aug. 6-i oklevél a kelethelyet is megadta: Győr. III. András 1291. aug. 4-én és aug. 6-án Wolter vára mellett keltezett oklevelet (RA 3780–3781. sz.), aug. 9. és aug. 17. között Bécs alatt tartózkodott (RA 3782. és 3791–2792. sz.), és bizonyíthatóan csak augusztus végén lépett magyar földre. Az 1296. évi itineráriumát nem ismerjük ilyen részletesen, de a győri keltezés nem mond ellent semmilyen adatnak – nyilván ezért is ezen év alá vette föl Borsa Iván a levelet a királyi levelek kritikai jegyzékében. Ha viszont mégis 1296-ra vonatkoztatható a királyi hadjárat, Amadé nádorként való megjelenése nem ütközik-e ellentmondásba, mint Kállay állította? A Vizsolyban kelt „damus pro memoria” az 1296-os év esetén május 24-én kelt, ekkor már szó volt a hadbaszállásról. Amadé itteni levele nem említ semmilyen hadbaszállást, egyszerűen a király elé tette át az ügyet a Pünkösöd 15. napja utáni keddre, ami 1296-ban máj. 29. Zsoldos Attila utalt arra ezen oklevél kapcsán (Kállay datálását elfogadva), hogy az Amadé által adott határnapnak teljesíthetőnek kellett lennie, ezért a levél „1292 májusának végén vagy inkább közepén kelhetett” (Zsoldos 2010b. 312.), úgy, hogy 1292-ben június 10. lett volna a határnap, vagyis kb. három hetet nyugodtan vissza lehet számolni. Az 1296. év esetén így május első felére tehetjük a nádori oklevél keltét, és elképzelhető, hogy akkor még nem tudtak arról a hadjáratról, amely május 24-én már tudott volt. Igaz, hogy ez így nagyon „feszített” kronológia lenne, hiszen május 1-jén még Héder nb. Miklós jelenik meg nádorként (Archont. 1000–1301. 24.), ám a köztörténeti adataink nem mondanak ennek ellent. Miklós nádor leváltásának még májusban meg kellett történnie, akkor is, ha Amadéról az első konkrét adat csak júl. 1-jén bukkan föl. A hivatalcsere ugyanis a Kószegiek és András közötti viszony megromlásának volt betudható, és május végén András már egy, a Henrik fiaktól hozzá átállt nemest jutalmazott – a hivatalcsereét így nyugodtan tehetjük május első felére, közepére. András ezek szerint már május végén eldöntötte, hogy hadjáratot akar indí-

tani, de a hadjárat – nem először – csúszott, most azért, mert az apósa késlekedett a segítségnyújtással (minderre lásd Zsoldos 2010b. 321.).

271

(1296.)
máj. 24.
– Vizsoly

[Ismeretlen] nádori albíró (*Datum pro memoria*): az ügyet, amit egy részről Roland fiai: Sándor és János, más részről Jób mester folytatott a színe előtt Pünkösöd nyolcadán [máj. 20.] történő oklevélbemutatással, a királyi hadbaszállás miatt a hadoszlás 15. napjára halasztotta. *Datum in Wysl, quinto die octavarum Pentecostes.*

Eredeti: 10,1 × 2,2 cm, hártymaszalagoknak való bevágással, hátulján a zárópecsét viaszmaradványai – DL 82905. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 1. A 9.)

Kiadása: Zichy I. 121.

A kiadási évhez és az ügy tágabb összefüggéséhez lásd az előző, 271. sz. regesztát. A levelet egy Amadé nádor mellett működő albíró adhatta ki, akik ebben az időben kezdtek Vizsolyon többé-kevésbé állandó jelleggel működni. Itt a felek oklevélbemutatói kötelezettségéről beszél, amelyet a hadoszlás 15. napjára halasztott. Egy királyi „datum pro memoria” (RA 4071. sz., lásd még az 271. sz. reg. kommentárját) pedig elárulja, hogy ugyanezen felek a had osztlásának 15. napján a nádor előtt („in presentia palatini”) tartoznak bemutatni a vitás birtokrészekkel kapcsolatos okleveleiket. Mivel az oklevél hátulján lévő pecsét nem azonos Amadé nádor egyik ismert pecsétképeivel sem, viszont a nádori albírók gyakorlatilag a nádor képében jártak el, így ezen oklevél kiadóját is Amadé egyik vizsolyi albírájának tulajdoníthatjuk.

272

1296. júl. 1.
– Gönc

Aba nb. Dávid fia Amadé (*Datum pro memoria*): saját korábbi oklevele [269. sz. reg.], illetve az egri káptalan és jászói konvent oklevelei szerint kéri (*de Keer*) Tiborc comes a testvére, Miklós fia: [Kachur-nak]¹ mondott János nevében a nádor színe előtt hosszan pereskedett először Rénold nádorral, majd annak halála után fiaival: Péterrel és Gyulával egy Visnyó (*Vyssnyo*) nevű föld ügyében, végül a földet [IV.] László király oklevele alapján Rénold fiai Tiborc comes-nek engedték át örökös birtoklásra. És mivel Petenye mester fia: Péter, nehogy Tiborc comes-t beiktassák a földbe, ellentmondott először официálisai révén – akiknek neveit az egri káptalan memoriális oklevele tartalmazza –, aztán személyesen is megjelenve a nádor színe előtt, végül az az ítélet született, hogy a földet Rénold nádor fiai Tiborc comes-nek engedték át teljes és örökös birtoklásra. *Datum in Gwnch, in octavis nativitatatis beati Johannis Baptiste, anno Domini M^o ducentesimo nonagesimo sexto.*

Átírta:

a) IIsvai Lesták nádor 1393. febr. 17.: DL 741. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1544. 1.)

b) Á-a > Garai Miklós nádor 1406. febr. 21.: DL 740. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 571. 7.)

Kiadása: ÁÚO X. 217. (Á-b alapján)

¹ Az oklevél kopottsága miatt nem látszik, újkori másolata (DL-DF 5.1. DL 741.) alapján Kachur szerepelt ott

Hogy Amadé nádor okleveléről van szó, azt az átíró oklevél szövegéből tudjuk: „procurator annotati Laurentii filii Petri quasdam quatuor litteras, unam, ut in sculptura circumferentie inpressionis sigilli videbatur, Omodei palatini... nobis demonstravit” („a mondott Péter fia: Lőrinc ügyvédje négy oklevelet mutatott be nekünk, az egyik – mint a rányomott pecsét köriratából látszódott – Amadé nádoré”). A regesztában Lestyák nádor oklevelének (Á-a) a névalakjai szerepelnek.

273

(1296.)
nov. 22.

Csák nb. Péter fia Máté (*Nos M. palatinus*): Barleus comes jobbágya: Donk, akinek nevében maga Barleus jelent meg a Szent Márton ünnepe előtti csütörtök 15. napján [nov. 22.], köteles esküt tenni a tapolcsányi (*in Topolchan*) bíró, falunagy és a falusiak előtt bossányi (*de Basan*) Iván ellenében, hogy nem vitte el erővel Iván 10 márka értékű gabonáját (*fruges*) a házából a saját házába. *Datum die predicto*.

Eredeti: 174 × 4,3 cm, hártyszalagnak való bevágásokkal – DL 49018. (Családi levéltárak, Bossányi család A. 35.)

Kiadása: HO VII. 306.

Az M kezdőbetű Mátéval való azonosítására, és az oklevél 1296-os keletjére lásd Zsoldos 2010b. 314. 94. jz. Az ügy két szereplőjére, Divék nb. Barleus-ra és Divék nb. Ivánra lásd uo.

274

(1297. szept.
körül)

Aba nb. Dávid fia Amadé oklevele szerint (*iuxta continentiam litterarum nostrarum*) Simon fia: Jób mester tegyen esküt 22 nemessel együtt a leleszi konvent színe előtt a *Loturcha* nevű erdő ügyében, amelyből egy rész aradi Fekete Péter (*Petrus Niger de Orod*) comes állítása szerint az ő és fivérei Arad nevű földjéhez tartozik.

Említi: Amadé nádor 1297. okt. 20.: 276. sz. reg.

Nem egyértelmű, hogy Amadé nádorként adta-e ki ezt az oklevelet, de mivel 1296–1297 folyamán semmi egyéb tisztségéről nem tudunk, ezért jobb híján ezt kell feltételeznünk. Az említő oklevele szerint a felek az eskü színhelyén kiegyeztek. Mivel annak dátuma okt. 20., továbbá a kiegyezés után még el kellett telnie annyi időnek, hogy a leleszi konvent erről szóló levelével (amelyről szintén említés történik) a felek a nádor színe elé járuljanak, hogy ő okt. 20-án írásba foglalja a végső döntést, ezt a nádori levelet leginkább szeptember hónapra tehetjük. Amadé első felbukkanása nádorként 1297-ben az okt. 20-i levele, viszont hivatali elődje, Máté aug. 6-án jelenik meg utoljára. A nádor-

váltás nyilván ahhoz a konfliktushoz köthető, amely III. András király és Csák Máté között zajlott 1297 nyarától kezdődően (amely kezdetben Máté számára csak a pozsonyi ispánság elvesztésével járt, országos főméltóságát ekkor még megtarthatta), és végül egy közelebbről nem datálható összecsapással végződött (Zsoldos 2010b. 324.).

275

1297. okt. 20.
– Ung

– (*Nos Omodeus palatinus*): a színe előtt megjelent egyrészt Simon fia: Jób mester, másrészt aradi Fekete Péter (*Petrus Niger de Orod*) comes egy *Loturcha* nevű erdő ügyében, amelyből egy rész – Péter állítása szerint – az ő Arad nevű földjéhez tartozik. Minderről Jób mesternek 22 nemessel egyetemben esküt kellett tennie a leleszi konvent előtt a nádor és a konvent okleveleinek tanúsága szerint (*iuxta continentiam litterarum nostrarum, et conventus de Lelez*) [275. sz. reg.]. A felek az eskü színhelyén megjelenvén úgy egyeztek ki, hogy Péter és fiverei eskü nélkül átengedik az erdőt Jób mesternek örökös birtoklásra, és Péterék Arad nevű földjének határa pedig csak az erdő széléig ér, majd a *Kyuscyrchua* folyóig tart, amely Arad földet Csicsér (*Checher*) földtől elválasztja, majd az *Iske* föld határaihoz jutva körbeér. A felek a nádor előtti többi ügyüket közös akarattal elejtették, mindenben kiegyezve. *Datum in Wng, vicesimo secundo die beati Michaelis archangeli, anno Domini M° CC° nonagesimo septimo.*

Eredeti: 15,3 × 7,9 cm, befűzött hártyaszalaggal, hátlapján zárópecsét viaszmaradványai – DL 31189. (Családi levéltárak, Csicsery család 1.)

Kiadása: HO VII. 262–263.

Regesztája: Kárfy 1900. 389.

A kiadás 262. old. 17. sorában található „flumen” szó helyett az oklevélben „flumine” szerepel.

276

(1284–1297)

Héder nb. Henrik fia Miklós oklevele szerint (*secundum formam litterarum Nicolai Palatini*) egyrészt Balogh comes és Purich falunagy, másrészt [Óvári] Konrád mester és fia: Jakab jelenjenek meg Szent Márton 15. napjára [nov. 25.] a pécsi káptalan előtt.

Tartalmilag átírta: pécsi káptalan: Slovenský národný archív (Szlovákia), Révay család központi levéltára: Oklevelek, Gyulay 2. 37. 3. (DF 259777.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO X. 434.

A beazonosítható szereplők: Óvári Konrád (megh. 1302 előtt) és fia: Jakab, akik így az 1280–1300 közötti időszakra kelteznek az oklevelet (lásd Engel 2003. Győr nem 1. Óvári ág 1.). Mivel a káptalan nov. 20-án elhalasztja a nov. 25-i terminust dec. 13-ra, így a nádori határnap-kijelölés okt.–nov. körül lehetett. Ezért azok az évek, amikor Miklós csak az év első felében volt nádor, kiesnek. Így a számba jöhető évek: 1284–1285, 1289, 1291, 1294 és 1297.

277

(1275–1297) – oklevelében (*in privilegio Nicolai quondam palatini*) leírja Margya birtok határait.

Említi: bői konvent 1302. aug. 17. (AOkl I. 265. sz.): DL 40290. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag)

Kiadása (Eml): CD VIII/6. 2–3.; Jerney 1840. 250–251.

278

1297 Dénes nádor 1297. évi oklevele a DL-DF 5.1 nyilvántartás szerint megtalálható a DF 260596-os jelzet alatt, a boszniai káptalan 1322. jan. 21-i átírásában. A tartalmi átírás valójában Dénes nádor fia: Dénes oklevelét közli, lásd HO VII. 266–267.

(1292–1298 ápr.–máj.) **Aba nb. Dávid fia Amadé** memoriális levele (*littere memoriales Omodei palatini*), amelyben kötelezi [Gutkeled nb.] Keled fiai: Péter és István comes-eket, [Gutkeled nb.] Aladár fiait: Lászlót és Prebard-ot, Jula-t és annak fivérét: Gurk-ot, hogy Keresztelő Szent János születésének 15. napjára [júl. 8.] az [egri káptalan] színe előtt fizessenek Fekete (*Niger*) Péternek és fivérének: Sándornak 11 márkát Ajak (*Awyk*) föld kiváltásáért, amelyet Ithek fia: János Fekete Péternek és fivéreinek zálogba tett.

Tartalmilag átírta:

a) Damus pro memoria [egri káptalan]: DL 82900. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 1. A 36.)

b) Damus pro memoria [egri káptalan]: DL 97763. (Családi levéltárak, Vay család, berkeszi 20.)

Kiadása (TÁ): Zichy I. 82. (TÁ-a)

A tartalmilag átíró két oklevél szövege teljesen megegyezik, és ugyanazon kéz munkája, bár külön példányokról van szó. Valószínűleg a két peres fél kapott egy-egy oklevelet, és mindkét példány ránk maradt, eltérő provenienciával. A magát meg nem nevező hiteleshely (amelyet a pecsétfoltjának mérete alapján az egri káptalannal azonosíthatunk, vö. pl. DL 76179.) beszámol arról, hogy a nevezettek megjelentek a nádor által kitűzött határnapon, ám a készülő megváltásnak nyárhídi Keldecz ellentmondott. A keltezését a kiadás (Zichy I. 82.) valamiért 1293 körülre tette (vö. még Archont. 1000–1301. 23., elfogadva a keltezését). Ismerjük a budai káptalan 1299. aug. 5-i oklevelét, amelyben a nevezett személyek lemondanak erről a vásárolt birtok egy részéről, mivel a beiktatásukba a határosok gyakran ellentmondottak (Zichy I. 96–97.; DL 76183.). Így a Damus pro memoria-kat 1299 augusztusa elé kell tenni, és a határnap miatt valószínűleg április végét, május első felét jelölhetjük meg a nádori parancs keltezéséül. Archontológiai adatok alapján az 1292–1293. és az 1298. év fér bele biztosan (és kisebb megszorításokkal 1296–1297. is). Egyéb lehetőség nincs a keltezés szűkítésére, az sem segít érdemben, hogy a káptalani oklevélben említett zálogbaterő (Itek fia: János) és az ellentmondó (nyárhídi Gyalma fia: Keldecz) egyaránt felbukkan egy más ügy kapcsán egy 1292. évi oklevélben (ÁÚO XII. 534.).

279

1298. jún. 29. – kiemeli a várjobbágyi sorból a neki jó szolgálatoakat tett Dénes fiait:
– Ung Miklóst és Gergelyt a királyi serviensek közé.

Átírta: I. Károly 1317. szept. 30. (AOkl IV. 581. sz.): DL 40366. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag 1894. 19)

Az oklevél szövege:

Nos Omodeus palatinus memorie commendantes tenore presentium significamus quibus expedit universis, quod consideratis fidelitatibus et servitiorum meritis Dyonisii filii Chemen et inspectis paupertatibus et inopiis Nicolai et Gregorii filiorum eius, yobagionum castri de Vng, qui in pupillarii (!) etate derelicti officia exercere non valent, ipsos et terram eorum Mozizcha vocatam in portionem patris eorum iure divisionis devolutam a yobagionatu predicti castri pure et simpliciter eximendos et locavimus eos in numero et collegio regalium servientum, ita pure et expresse, quod nullus officialium nostrorum ipsos et populos eorum ratione iobagionatus castri presumpmat in aliquo indebite molestare, et eandem translationem in domino rege causa nostrorum servitiorum obtinebimus impertiri. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum in Vng, in festo beatorum Petri et Pauli apostolorum, anno Domini M^o CC^o nonagesimo octavo.

280

1298. júl. 28.
(29.?) – Buda

Péc nb. Márk fia Apor, Rátót nb. Leusták fia Roland ill. további 33 egyházi és világi előkelő, továbbá a magyarok, székelyek, szászok és kunok közössége (*Joannes miseratione divina archiepiscopus Colocensis aulae regiae [Á-b: aule regie] cancellarius, Petrus Transylvanus [Á-b: Transilvanus], Andreas Agriensis, Thomas Bosnensis, Benedictus Vesprimiensis aulae dominae reginae [Á-b: aule domine regine] cancellarius, Paulus [Á-b: hiányzik a név] Quinqueecclesiensis, Haba [Á-b: Hab] Vaciensis, Theodorus Jauriensis, Michael Zagrabiensis, Enricus [Á-b: Henricus] Varadiensis, frater Antonius Scenadiensis [Á-b: Cenadiensis] aulae regiae [Á-b: aule regie] vice-cancellarius, ecclesiarum episcopi; Dominicus magister tavernicorum domini regis, Opour palatinus Citradanubialis, Rolandus palatinus Ultradanubialis, Ladislaus vaivoda Transylvanus [Á-b: Transilvanus], Jacobus banus totius Slavoniae [Á-b: Celavonie!], Stephanus iudex curiae [Á-b: curie] domini regis, Nicolaus filius Enrici [Á-b: Henrici] et Homodeus quondam palatini, Thomas comes Borsiensis [Á-b: az előző hét szó hiányzik] et Nitriensis, Moyses magister tavernicorum dominae reginae [Á-b: Moys tavernicorum domine regine], Rolandus quondam vaivoda, Joannes filius comes Vntensis [Á-b: Carlus Vacansis(?)], magister Dominicus filius Petri, Ladislaus quondam banus [Á-b: bannus], Petrus et Paulus filii Compoldi, comes Opus, magister Lucas comes Zaladiensis [Á-b: Paladiensis!], magister Alderius [Á-b: Aladarius], Hymch [Á-b: Himch] comes de Barana, Joannes comes Albensis [Á-b: de Albensis], magister Laurentius comes Vesprimiensis, Paulus [Á-b: Pullus!] comes Jauriensis et magister Demetrius comes Posoniensis, ac universitas nobilium*

Ongarorum [Á-b: *Ungarorum*], *Siculorum*, *Saxonum et Cumanorum* [Á-b: *Comanorum*): [III.] András király nagybátyja: Albert, egész Szlavónia hercege és pozsegai (*de Possega* [Á-b: *Posega*]) ispán az ő unokaöccsét, András királyt gyerekkorától fogva serdülőkoráig (*a tempore pueritiae suae usque aetatem iuventutis* [Á-b: *a tempore iuventutis sue usque ad etatem juvenilem*!]) a saját házában őrizte úgy, mint természetes gyermekét, majd az országba hozta nagy vagyont költve rá. Mindezt mérlegelve, amikor a főurak Budánál az ország közgyűlésén (*apud Budam in congregatione regni generali*) összegyűltek, méltónak tartva jótéteményeit, összességében és egyenként is elhatározták, hogy viszonzásként Albert urat és általa minden leszármazóját mint régtől fogva nemes (*tanquam virum ab antiquo generosum*) felveszik a közösségükbe, hogy együtt élvezzék azokat a kiváltságokat, amelyeket Magyarország nemesei régtől fogva élveznek. *Datum Bude, anno Domini 1292, quarto kalendas Augusti* [Á-b: *Data Buda, anno Domini MCCLXXXVIII, quinto kalendas Augusti*].

Átírta:

a) Miklós pápai legátus 1301. nov. 14. (AOkl I. 114. sz.), ennek 18–19. sz.-i másolata: DL 105971. (Gyűjteményekből, Szimonidesz gyűjtemény)

b) Miklós pápai legátus 1301. nov. 14. (AOkl I. 114. sz.), ennek 16. sz.-i másolata: Museo Civico Correr Venezia (Olaszország), Codices, 3629. 20. B (DF 285460.)

Kiadása (Á-a): CD VII/5. 502–504.; Luczenbacher 1842. 61–63.; UGS I. 181–182.; UDS I. 192–193.

Regesztája: EO I. 570. sz. (Á-a)

Fordítása: DIR II. 392–393. (román); Gerics 1987. 261. (részl.)

A pápai legátus oklevelének az eredetijét Luczenbacher 1842. 65. és UGS I. LXXV. (337. sz.) szerint Velencében, a Morosini család levéltárában őrizték. Erről készített egy átírást Vigyázó Antal (ez található meg DL 105971-es jelzeten). Az oklevél másolata megtalálható még egy 16. századi velencei kódexben is. A két szöveghagyomány néhol jelentősen is eltér egymástól, bár nyilván mindkettő a pápai oklevélre vezethető vissza. A szöveget Vigyázó másolata őrizte meg hívebben, ám elnézte a keltezését, és 1292-t írt. Valamennyi kiadás ezen alapszik, így azok is az 1292. év alatt hozzák az oklevelet. Hogy ez nem lehet helyes, több történész is észrevette, ezért archontológiai és történeti megfontolások alapján 1298-ra (Fejérpataky 1885. 145.; Wertner 1893. 525.; Gerics 1987. 260–261. 91. jz.), vagy 1299-re (Wertner 1901. 284–285.; Solymosi 1984. 76–77. 52. jz.) korrigálták az évet. Solymosi László jól foglalta össze, hogy ha ezt az oklevelet összevetjük III. András szintén ezen jelzetek alatt átírt 1299. évi oklevelével (RA 4260. sz.), akkor ezt is 1299-re kell datálni, mert Albertnek itt már jelzett szlavón hercegi és pozsegai ispáni címét csak abban az oklevélben adományozta András. Az archontológiai sort ugyanakkor semmiképpen nem lehet összeegyeztetni az 1299. évvel (Gerics 1987. 261. 91. jz.; vö. Archont. 1000–1301. 113.), így Borsa Iván azon meglátását kell elfogadni, hogy András 1299. évi levele hamis (lásd RA 4260. sz.). A 16. századi átírás kihagyásokat és szövegromlásokat tartalmaz, ám a kiadás évét ezek

szerint helyesen őrizte meg (1298), további eltérés, hogy a Vigyázónál átírt „quarto kalendas” helyett ott „quinto kalendas” szerepel. Nem tudjuk, hogy melyik a helyes (attól, hogy a kódex az évet jól írta át, a qu-val kezdődő rövidítést feloldhatta rosszul), de mivel a kódex dátumátírása áll közelebb a valósághoz, ezért azt fogadtuk el, azzal a megjegyzéssel, hogy júl. 29. is elképzelhető.

281

1298. okt. 6.
– Gáva
mellett

Rátót nb. Leusták fia Roland (*Nos Rorandus palatinus, iudex Cumanorum*): a közgyűlésen, amelyet a Szabolcs (*Zobolch*) megyei Gáva (*Gewa*) falu közelében tartott Mihály arkangyal nyolcadán [okt. 6.], Miklós fia: Péter elpanaszolta, hogy eszenyi (*de Escen*) Tamás fiai: László és Donch együtt Pop fia: Péterrel, jobbággyával: Kute-val, és további jobbággyaival és servienseivel: Fábiánnal, Moruth-tal, eszenyi Damasa fia: Istvánnal, Pál fia: Mártonnal, Kul-lal és Chop-pal ez évben a Szent István ünnepe előtti szerdán [aug. 13.] rárontottak az ő *Gulgo* nevű falujára, és feldúlták 50 márka kárt okozva. Végül négy esküdt (*iurati*), ti. Pál fia: Lőrinc, Lukus fia: Péter, Balug János és Belus comes fivére: János – Istennek és a koronának hűséggel tartozván, a király közgyűlésén hozott büntetés terhe alatt – és minden, a nádor által megkérdezett nemes a kár-okozásról élőszóban beszámolt, elbeszélve, hogy Tamás fiai a mondott servienseikkel és jobbággyaikkal a mondottakat elkövették, bizonyítván Péter beszámolóját. *Datum in loco et termino supradictis, anno Domini M^o CC^o nonagesimo octavo.*

Eredeti: 15 × 4,5 cm, hátán a befűzött hártyaszalag körül a zárópecsét foltja – DL 76177. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 214. 1.)

Kiadása: Zichy I. 89.

Regesztája: Zichy VII/1. 18.

282

1298. okt. 18.
előtt

Péc nb. Márk fia Apor levele (*littere nostre inquisitorie*) a somogyi apátnak és konventnek egy Tardon (*in Tord*) lévő szőlő ügyében, amelyet Benedek fia: Gergely Mihálynak zálogba tett, de a megadott határidőre nem váltotta vissza, hogy a konvent egy embere Leustacius nádori emberrel együtt hívja össze a határosokat, járják meg a szőlő határait, és ha ellentmondást nem tapasztalnak, akkor iktassák be Mihályt a birtokába, az ellentmondókat pedig idézzék a nádor színe elé.

Tartalmilag átírta: Apor nádor 1298. okt. 18.: 285. sz. reg.

A levél legvalószínűbben 1298 szeptemberében kelt, figyelembe véve azt is, hogy a kérdéses szőlő, ahol a határjárást végezték, ill. a somogyi konvent, ahol az eredményét leírták, és a nádor akkori tartózkodási helye (Kurd) nem estek nagyon közel egymáshoz, lásd 285. sz. reg.

283

1298. okt. 18. előtt – levele (*littere nostre inquisitorie*) a somogyi konventnek, hogy adják tanúbizonyságukat emberei mellé, és összehívva a szomszédokat járják be Gergely fia: Iharus mester Balaton melletti (*iuxta Balatinum*) Ság (*Saag*) nevű birtokának határait, és ha ellentmondást nem tapasztalnak, iktássák be őt a birtokba, az ellentmondókat pedig idézzék a színe elé.

Tartalmilag átírta: Apor nádor 1298. okt. 18.: 286. sz. reg.

A levél keltezéséhez lásd a 283. sz. reg. kommentárját, ill. a 286. sz. regesztát.

284

1298. okt. 18. – Kurd – (*Nos Opoor palatinus*): Devecher fia: Mihály azt kérte tőle, hogy küldje ki vizsgálati levelét (*litteras nostras inquisitorias*) a somogyi apátnak és konventnek egy Tardon (*in Tord*) lévő szőlő ügyében [283. sz. reg.]. A konvent válaszelevelében közölte, hogy a nádori ember az ő emberével és a szomszédok: Pynkus fia: Péter, Péter fiai: Ivánka és Budur, Olyany fia: Gergely, Peech fia: Demeter, Leke fia: Domonkos és Chere fia: András jelenlétében megjárták a szőlő határait, és beiktatták Mihályt, ellentmondást nem tapasztalva. Így a nádor, mivel a király parancsára és tisztségéből kifolyólag az ország szokásjoga szerint tartozik igazságot tenni, ezért a szőlőt Mihálynak és örököseinek adta örökös birtoklásra, úgy, hogy jelen nyílt oklevelét a somogyi káptalan saját privilégiumában erősítse meg. *Datum in Kurd, in festo beati Luce ewangeliste, anno Domini M^o CC^o nonagesimo octavo.*

Eredeti: 17,4 × 7,3 cm, hártyszalagnak való bevágásokkal, hátulján a zárópecsét viaszmaradványai – DL 49228. (Családi levéltárak, Mérey család 9.)

Átírta: Somogyi konvent 1299. jan. 25.: DL 49229. (Családi levéltárak, Mérey család 10.)

Kiadása: HO VI. 430–431.

Regesztája: Borsá 1992. 9–10. (14. sz.)

285

1298. okt. 18. – Kurd – (*Nos Opoor palatinus*): serviense, somogyi (*de Simigio*) Gergely fia: Iharus mester a színe elé járulva azt kérte tőle, hogy a Balaton melletti (*iuxta Balatinum*) Ság (*Saag*) nevű birtokának bejárása és abba való beiktatása céljából küldje vizsgálati levelét (*litteras nostras inquisitorias*) a somogyi konventnek [284. sz. reg.]. A nádor az akkor éppen vele tartózkodókkal: Péterrel, Ivánka mester, somogyi alispán helyettesével (*Petro videlicet viceiudice magistri Ivanka comite [!] Simigiensi*), továbbá ugyanezen megye szolgabíráival: János fia: Jánossal, Márton fia: Mihállal és Lev mesterrel együtt jogosnak találva a kérést, elküldte levelét. A konvent viszontválasza szerint a nádor emberei: Máté fia: Ivánka ispán, horpácsi (*de Hurlpach*) Garmanus fia: István és Gaspar fia: János együtt a káptalan tanújával a birtokon összehívták a szomszédokat, és megjárták határait, majd ellenmondást nem tapasztalva beiktatták Iharus mestert. A nádor pedig, együtt a felsorolt nemesekkel és szolgabírákkal a konvent levele alapján az ország szokásjoga szerint Ság birtokot

Iharus mesternek és utódainak adta örökös birtoklásra. *Datum in Kurd, in festo beati Luce evangeliste, anno Domini M° CC° nonagesimo octavo.*

Eredeti: nem fellelhető (1891-ben Nagy Imre szerint az Inkei család iharosberényi levéltárában T. 1. 3. jelzet alatt)

Kiadása: HO VIII. 380–381.

Az oklevél stílusában nagyon hasonlít Apor ugyanezen a napon kelt másik leveléhez (285. sz. reg.), ám egyiknek a hitelességében sincs okunk kételkedni. A levélben emlegetett Ivánka somogyi comes válójában nem a somogyi ispánt, hanem az alispánt takarja, lásd Archont. 1000–1301. 195.

286

(1298.)
nov. 5.
– Szalacs

Rátót nb. Leusták fia Roland (*R. palatinus et iudex Comanorum*) levele az erdélyi káptalanhoz (*capitulum Albensis ecclesie de partibus Transsilvanis*): miután [Ákos nb.] Ernye fia István mester fia: Miklós pervesztes lett bátori (*de Bator*) András fia: Briccius mester ellenében, a birtokai az ország szokásjoga szerint a nádorra mint bíróra, és Briccius comes-re mint felperesre szálltak. Ezért a káptalan adja tanúbizonyosságát az embere: pircsei (*de Periche*) Péter mellé, akik kimennek majd a mondott Miklós Mérk (*Merk*) nevű, Szatmár megyében (*in comitatu Zathmar*) lévő birtokára, és a szomszédokat összehívva a birtokot régi határai mentén megjárják, és azt minden haszonvételével együtt beiktatják Briccius tulajdonába a neki okozott károk fejében, illetve a nádor mint bíró tulajdonába, ha ellentmondást nem tapasztalnak. Ha igen, akkor az ellentmondókat alkalmas időpontra idézzék a színe elé, és írják meg neki levelükben az idézés napját, a határnapot és az ellentmondók neveit. *Datum in Zalach, quinto die Omnium Sanctorum.*

Eredeti: 15,2 × 5,6 cm, hártyszalagnak való kivágásokkal, hátulján a zárópecsét foltja – DL 1271. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1533. 23.)

Kiadása: ÁÚO XII. 653–654.

Az oklevél keltét a 13. század végére tették (ÁÚO XII. 653.; HH 156–157. 205. sz.). Mivel itt Ernye fia: István mestert és az ő fiát is emlegetik, amely Ákos nb. István Ernye fia: István országbíróval és fiával azonosítható be (Engel 2003. Ákos nem 3. Ernye ága), ez a generáció a 13. sz. végére, 14. sz. elejére helyezi az oklevél keltét. III. András ideje alatt csak az 1298. év jöhet szóba, ez volt az egyetlen olyan év, amelynek novemberében Roland nádor volt. Az Anjou-kori időszak azért zárható ki, mert az akkori nádorok közül egyedül Borsa Kopasz volt a kunok bírója is, Roland akkor nem (Zsoldos 2011b. 298.).

287

(1298.)
nov. 18.
előtt)

Szalók nb. Miklós fia Péter alnádor oklevele szerint (*secundum continentiam priorum litterarum nostrarum*) Szent Márton nyolcadára [nov. 18.] jelenjen meg a színe előtt András comes fia: Ivánka kálozdi (*de*

Kaluzd) András fiai: Péter és István ellenében egy Szencse (*Zenche*) nevű föld ügyében, hogy bemutassák a föld birtoklásával kapcsolatos okleveleiket.

Tartalmilag átírta: Péter alnádor 1298. nov. 24.: 289. sz. reg.

288

1298. nov. 24
– Pest

– (*Damus pro memoria*): korábbi oklevele szerint Szent Márton nyolcadára [nov. 18.] meg kellett jelennie a színe előtt András comes fia: Ivánkának – akinek a nevében Domonkos és Zerem fia: Miklós jelent meg ügyvédvalló levéllel – kálozdi (*de Kaluzd*) András fiai: Péter és István ellenében, hogy bemutassák a Szencse (*Zenche*) föld birtoklásával kapcsolatos okleveleiket [288. sz. reg.]. A kitűzött napon a felek az alnádor színe előtt bemutatattak egy földdel kapcsolatos privilégiumot, de mivel abban a föld határait nem járták be (*non reimpediverant*), ezért az alnádor elrendelte, hogy Vizkereszt nyolcadára [jan. 13.] a felek ismét jelenjenek meg a színe előtt az okleveleikkel, addig pedig a mondott Péter és István menjen el a kérdéses földre, és járják meg azt a részét, amekkorát akarnak belőle a saját jogukon. *Datum in Pest, septimo die octavarum predictarum, anno Domini M^o CC^o octagesimo octavo.*

Eredeti: 19,7 × 4 cm, hátuljára nyomott zárópecsétje nagyrészt ép – DL 58436. (Családi levéltárak, Forgách család 59.)

Kiadása: HO VIII. 383–384.

Az oklevél kiadóját csak a pecsétje alapján lehet azonosítani. Körirata: S C[OMIT]IS PETRI VICEPALAT[INI]. A pecsét részletes leírását és elemzését lásd Majláth 1883.

289

(1299. jún. 8.
előtt)

Rátót nb. Leusták fia Roland oklevele (*littere nostre*) szerint egyrésről kurityáni (*de Korythan*) Pál fiai: Lukács, Miklós, Albert és László, másrésről Lőrinc fia Miklós comes fia: Miklós közötti per kapcsán a nádor kötelezi Pál mondott fiait, hogy a borsodi közgyűlésének napján színe előtt jelenjenek meg Miklós három faluja, ti. Nyárád, Ormos (*Naragh, Ermus*) és *Zdubugh* feldúlásának ügyében, amely során az épületeket elhordták és Miklósnak 100 márka kárt okoztak.

Tartalmilag átírta: Roland nádor 1299.: 292. sz. reg.

Az átíró oklevélből kiderül, hogy a felek a nádor előtt jún. 8-án mutatták be ezeket a leveleket, így azok kiadásának ezt a dátumot kell megelőznie.

290

(1299. jún. 8.
előtt)

– oklevele (*littere nostre*) szerint Lőrinc fia Miklós comes fia: Miklós azt állította, hogy a kurityáni (*de Korythan*) Pál fiai: Lukács, Miklós, Albert és László által bírt Boskfölde (*Buskfeulde*) része az ő saját, Szuha (*Zuha*) völgyben lévő Nyárád nevű földjének, mire azok azt mondták, hogy a

földdel kapcsolatban már volt egy perük a király színe előtt Lőrinc fia: Zeped comes-szel, amelyben pernyertesek lettek, és a király kiállított nekik erről egy megerősítő oklevelet [RA 4210. sz.]; így a nádor kötelezi Pál mondott fiait, hogy a borsodi közgyűlésének napján színe előtt megjelenvén mutassák be azt a levelet.

Tartalmilag átírta: Roland nádor 1299.: 292. sz. reg.

Viszonyított keltezéséhez lásd a 290. sz. reg. kommentárját.

291

1299 (jún. 8.
után)

– (*Nos Rolandus palatinus et iudex Cumanorum*): egyik részről kurityáni (*de Korythan*) Pál fiai: Lukács, Miklós, Albert és László, másik részről Lőrinc fia Miklós comes fia: Miklós a színe előtt megjelenvén bemutat-ták neki különféle okleveleit (*diversas litteras nostras*), amelyek a köztük lévő perek ügyében lettek kibocsátva, és kötelezte őket, hogy a borsodi közgyűlésének (*congregatio*) napján színe előtt jelenjenek meg [290–291. sz. reg.]. A felek végül a nádor színe előtt összegyűlvén a következő egyezségről számoltak be. Pál fiai a vitatott Boskfülde (*Buskfeulde*) nevű földdarabot átengedték Miklósnak, ezzel szemben Miklós elejtett minden vádat a Lukács comes és testvérei általi pusztítás, épületek elhordása és károkozás kapcsán. Így a felek kérésére a nádor kirendelte gyűrűspecsétjének kancellárját (*cancellarium anulei sigilli nostri*): Mihály mestert, damaki (*de Domok*) Gacey fia: Kelement és rudai (*de Ruda*) Dénes fia: Péter comes-t, a megye egyik szolgabíráját, a vitatott föld határosát, hogy járják be a földdarabot, és különítsák el Pál fiainak más földjeitől. Akik együtt a felekkel visszatértek a nádorhoz ugyanazon a napon, ti. pünkösöd másnapján [jún. 8.], hogy a felek az ő jelenlétükben elhatárolták a földet Kurityán földtől, a következő határjelekkel: egy Nyárád (*Naragh*) és Ormos (*Ermus*) földek között haladó völgy; *Koryth weulgh* nevű völgy; Nyárád, Ormos és Kurityán földek határai; *Twyses weulg* nevű völgy; körtefa; egy *potok* nevű patak; egy időnként vízzel elárasztott völgy; *Szuha (Zuha-Zwaha)* nevű patak; két körtefa; egy másik, ugyancsak *Szuha* nevű patak; kettő, szántóföldnél lévő körtefa; *Kaza* föld irányába lévő *berch*; *Kaza*, Kurityán és Nyárád földek határai, ahol körbeér. Továbbá a felek érvénytelennek nyilvánították minden egymás ellen bírt oklevelüket. *Datum anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: 31,5 × 14,7 + 2 cm, kezdő N és R-iniciáléval, vízfoltos, zöld selyemfonaton függő pecsétje nagyrészt ép – DL 1880. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 462. 4.)

Átírta: Egri káptalan 1406. máj. 13.: DL 1549. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 462. 4.)

Tartalmilag átírta:

a) Egri káptalan 1413. ápr. 14. (ZsO IV. 443. sz.): DL 10059. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 692. 15.)

b) Garai Miklós nádor 1413 máj. 2. (ZsO IV. 519. sz.): DL 10000. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 463. 1.) (külön is, és az egri káptalan 1413. ápr. 14-i oklevelét átírva)

Kiadása: ÁÚO XII. 635–637.

A pecsét leírását lásd Körmendi 2009. 410. Körirata: +SIGILLUM ROLANDI PALATINI FILII LEUSTACHII.

292

1299. jún. 15.
– Edelény

– (*Nos Rolandus palatinus et iudex Comanorum*): a Borsod megyében tartott általános gyűlésen (*in congregatione nostra generali*) Lőrinc fia Miklós comes fia: Miklós azzal vádolta meg Szuha völgyből való Sebestyén fia: Vörös Jakow-t (*contra Jakow Rufum filium Sebastiani de valle Zuha*), hogy a [TÁ: Nyárád (*Nyaragh*) nevű] földjének egy részét elfoglalva jogszerűen magánál tartja. Ezzel szemben Jakow azt mondta, hogy a mondott részt a földből az ő ura, az említett Miklós comes adta neki örökjogon, szolgálataiért cserébe. A nádor kérte az ezzel kapcsolatos okiratokat, de Jakow azt mondta, hogy mivel közben Miklós comes meghalt, ezért neki ilyenek nincsenek, és azt javasolta, hogy a fia: Miklós tegyen esküt arról, hogy apja nem adta neki örökjogon ezt a földdarabot. Miklós azt felelte, hogy nem emlékszik atyja halálára, ezért esküdjön Jakow. Jakow viszont nem akart az urának fia ellenében esküdni, hanem a földdarabot átengedte Miklósnak az ő általa is birt határai között. A határjelek pedig, amelyek elválasztják a földdarabot a saját földjétől, elmondása szerint a következők: *Radykpatha* [TÁ: *Radykpathaca*] nevű árok melletti hegy teteje; *Radykpataka* [TÁ: *Radikpataka*] nevű árok; Szuha (*Zuha*) patak; Burk föld határai. *Datum in crastino octavarum Penthecostes in villa Edelin* [TÁ: *Edelen*], *anno Domini millesimo CCº nonagesimo nono*.

Átírta: Egri káptalan 1406. máj. 13.: DL 1531. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 442. 41.)

Tartalmilag átírta: Garai Miklós nádor 1424. jún. 9. (ZsO XI. 669. sz.): DL 89862. (Családi levéltárak, Radvánszky család, sajkókezai 14. 16.)

Kiadása: ÁÚO XII. 637–638.

A föld nevét az (elvileg) szó szerinti átiratból kihagyták, a tartalmi átírás szerint Nyárád (*Nyaragh*) volt a neve. Ez biztosan így van, ugyanis Nyárádot egyrészt Miklós fia: Miklós birtokolta ekkor (lásd 292. sz. reg.), másrészt ennek szomszédságában feküdt Jakófalva, amelyről szó is esik itt abban a formában, mint Jakó saját földje.

293

1299. júl. 8.
– Harmac

– (*Nos Rorandus palatinus et iudex Comanorum*): megjelent színe előtt egyrészt orgoványi (*de Oryhuan-Oryhwan*) Malchuk, másrészt Bolug fia: Gál (*Gaal*) comes, és Malchuk elmondta, hogy a teljes részt, amit Orgovány földből bír, Bolugtól kapta használatra a jelenlegi és jövőbeli szolgálataiért, mert Bolug az egész Orgovány birtokot odaadta neki, Illésnek és Zobuzlaus-nak. Ám most már öreg, fia pedig már elhunyt, és öregsége miatt nem tud szolgálni Gaal comes-nek, aki révén a földet használhatta, ezért a részét a földből a nádor színe előtt visszaadta

Gaal-nak és örököseinek. *Datum in villa Harmuch, in quindenis natiuitatis beati Iohannis baptiste, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Átírta: Szepesi káptalan 1359. febr. 20.: DL 71870. (Családi levéltárak, Rákóczi-Aspremont család 6. 18. 1.)

Kiadása: HO VII. 279–280.; HOKI 171–172.

Vö. 295. sz. reg.

294

1299. júl. 13.

– levele, amely szerint Simon fiainak elődei Orgovány föld ügyében tiltakoztak Balog fia: Gál comes ellen.

Tartalmilag átírta: Druget Vilmos nádor 1341. > Zsámboki Miklós nádor 1343. szept. 10. (AOkl XXVII. 601. sz.): DL 2871. (Kincstári levéltárból, MKA, Acta ecclesiastica ordinum et monialium, Poson 63. 5.)

A tartalmi átírás szövege:

... adhuc etiam exhibuisset quasdam litteras Reynoldi palatini prohibitionales in die beate Margarete virginis anno Domini M^o ducentesimo nonagesimo nono emanatas, predecessores eorundem filiorum Symonis in facto dicte possessionis Vrhuan contra comitem Gal filium Balug prohibitionem fecisse exprimentes.

A tiltakozás bizonytalannal összefügg Roland júl. 8-i ítéletével (294. sz. reg.), miután ott a visszaadás megtörtént, egyesek tiltakoztak Gál bevezetése ellen.

295

(1298–1299)

– oklevele szerint (*iuxta continentiam litterarum Rolandi palatini*) Zochud fia: Martonos tanúkat állított az egri káptalan színe előtt azon ügyben, hogy ... fia: Pál¹ és fivére részes a szolgájának, Sutk fia: Miklósnak a halálában, továbbá 10 márka elvitelében.

Tartalmilag átírta: Damus pro memoria [Amadé nádor] 1299. aug. 1.: 298. sz. reg.

¹ az oklevél hártájára ezen a helyen szakadt

296

1299. júl. 17.

– Buda

Aba nb. Dávid fia Amadé, valamint további 16 egyházi és világi előkelő (*Nos Iohannes Dei gratia archiepiscopus Colocensis aule domini regis cancellarius, Andreas Agriensis, Petrus Transilvanus, Theodorus lauriensis, Benedictus Vesprimensis, Michael Zagrabienensis, Hab Vacienensis, Anthonius Chanadiensis aule domini regis vicecancellarius, Emiricus Varadiensis, Thomas Boznensis et Nicolaus Syrmiensis ecclesiarum episcopi; Dominicus magister toarnicorum domini regis comes Symigiensis et de Neugrad, Moys magister toarnicorum domine regine, Omodeus palatinus, magister Stepha-*

nus filius Erney bani iudex curie domini regis, magister Demetrius comes Posoniensis et de Zolum, Thomas comes Nytriensis et Borsiensis): a király által Pesten tartott országgyűlésen (*in generali parlamento seu congregatione domini regis in Pest celebrata*) Simon és Mihály nemesek a felsorolt országnagyok jelenlétében a király elé járulva bemutatták [IV.] László király oklevelét, amelyben megerősítette [II.] András király privilégiumát [RA 3308. sz.]. Eszerint András a Sopron megyei Rőjtökör (*Rehtuker*) nevű földet Simonnak, ezen Simon és Mihály apjának adta szolgálataiért [RA 393. sz.], és bár ugyancsak András idején a föld ügyében per támadt Simon és egy Theba nevű zsidó között (*inter ... Thebanum iudeum*), aki a föld nagy részét elfoglalta, végül Simon megtarthatta azt a földet, miként László király oklevelében látható. Jóllehet [III.] András király a földet Simontól és Mihálytól el akarta venni, végül miután látta László király oklevelében, hogy [II.] András azt a földet a bejövő Aragóniai (*de Aragonia*) Simonnak adományozta a vámjával, csőböradójával és minden tartozékával együtt, ezért a főurak tanácsára meghagyta nekik a földet más örökségi birtokaikkal együtt örökös birtoklásra. És mivel az oklevél kibocsátásakor Pál mester soproni, győri és mosoni ispán nem volt jelen, Simon és Mihály pedig nem volt biztos az ő beleegyezésében, ezért megkérték, hogy a királyi kúriába jövén és beleegyezését adván ő is helyezze el pecsétjét a többihez. *Datum Bude, feria sexta proxima post festum beate virginis Margarete, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo nono.*

Eredeti: 47,1 × 16 + 4,9 cm, hártyaszalagokon 17, nagyrészt ép viaszpecséttel – DL 2216. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1588. 2.)

Kiadása: CD VI/2. 228–230.; UB II. 327–328.

A nádor pecsétjének leírását lásd Körmendi 2011. 117. (1.2.2. pecsét), lenyomata megegyezik Amadé 1295. évi pecsétjével, lásd 267. sz. reg. Az utolsó, Pál mester utólagos hozzájárulását kérő mondatot már a dátumformula után írta oda ugyanaz a kéz. Az oklevélen csak 17 pecsét található, és egy utólag belefűzött, vastagabb hártyaszalag, amelyen sosem függött pecsét. Ez talán Pál mester hiányzó pecsétjének helye, bár az egyik világi pecsét felirata nem látszik tisztán, így ad absurdum az is lehet Pálé, ez esetben a hiányzó pecsét tulajdonosa Domonkos tárnokmester lenne (lásd Rácz 1992. 132. 63. jz.).

297

1299. júl. 28.

– ellátta pecsétjével III. András egyik – két példányban is kiállított – oklevelét, lásd RA 4258. sz.

1299. aug. 1.
– Rákos

– (*Datum pro memoria*): személyesen megjelent színe előtt egyik részről Zochud fia: Martonos mester, másik részről ... fia: Pál¹ a fivérével Martonos mester szolgálójának, Sutk fia: Miklósnak a halála, továbbá [10 márka]¹ elrablásának ügyében, amely kapcsán Roland nádor oklevele szerint az egri káptalan színe előtt ue. Martonos tanúkat állított [296. sz. reg.]. A felek végül olyan megegyezésre jutottak fogott bírák köz-

benjárására, hogy ue. Pál a maga és fivére nevében elvállalja, hogy 14 márkát fizet Martonosnak az egri káptalan színe előtt két határidőre, ti. 7 márkát Szent Mihály nyolcadára [okt. 6.], a másik 7 márkát Szent Márton nyolcadára [nov. 18.], részint becsértékben, 12 Tournai-i rőföt márkánként (*duodecim ulnas Dorneti*), részben pedig dénárban, ti. 2 pondus híján 10 bécsi dénárt (*decem pensas denariorum Vienensium minus duobus ponderibus*) számítva egy márkának vagy ezüstmárkának. Olyan büntetést számítanak, hogy ha az első fizetést nem teljesítik, kétszeres büntetésbe essen, ha a másodikat sem, mintha Pál párbajban lett volna vesztes. Továbbá az első fizetés határnapján ezen Pál együtt 9 nemessel, maga tizedikként, esküvel tartozik arról, hogy a mondott szolgál megölésének helyén sem ő, sem a fivére nem vitték el a 10 márkát. Martonos, ha azok minden ügyében teljesítették a tartozásukat, adasson ki ue. káptalannal egy mentesítő oklevelet (*litteras expeditórias*), hogy a mondott Pál és Rophoyn minden vizsgálattól mentes legyen. *Datum in Rakus, in octavis beati Jacobi apostoli, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: 17,6 × 6,3 cm, hártýája szakadt, hátulján zárópecsét foltja – DL 76182. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 1. A 20.)

Kiadása: Zichy I. 95–96.

¹ az oklevél hártýája ezen a helyen szakadt

Az Amadé nádorhoz kötést egyrészt az indokolja, hogy a pecsét-folt mérete (kb. 50 mm.) megegyezik Amadé nádor pecsétméretével, továbbá az ügy északkeleti vonatkozású, ahol Amadé territóriuma is található, illetve az oklevél kibocsátási helye sem mond ellent a nádor itineráriumának, hiszen 1299 júliusának végén a budai országgyűlésen tartózkodott.

298

1299. aug. 9.
– Rákos

– (*Datum pro memoria*): a királyi sereg hadoszlásának 22. napján Kis Kozma (*Cosmas Parvus*) Rákosnál a színe előtt személyesen megjeleneve határnapot kért Aladár fia: László ellen, aki a színe előtt személyesen megjelenevén tartozik feleletet adni. *Datum in Rakus, in vigilia beati Laurencii martiris, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: 16,3 × 2 cm, hártýaszalagnak való bevágásokkal, hátulján a zárópecsét foltja – DL 76184. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 1. A 21.)

Kiadása: Zichy I. 97.

A pecsétfolt mérete az apró hártýán nem állapítható meg teljes bizonyossággal, ám mérete hasonló Amadé pecsétjéhez, az oklevél írásképe pedig ugyanaz, mint a 8 nappal korábban, szintén Rákoson kelt Amadé-oklevélé (298. sz. reg.). Továbbá Kis Kozma többször is megidézte Aladár fia: Lászlót Amadé nádor színe elé (307–308. sz. reg.).

299

1299. szept. 5.
– Fehérvár

– (*Nos Omodeus palatinus, comes Zaladiensis [- - -]*): [III. András király] az ország megújítása (*reformatione regni*) érdekében együtt egyházi és világi előkelőkkel Székesfehérvárnál (*apud Albam Regalem*) általános gyűlést (*generalem congregationem*) tartva, ott a királyné küngösi (*Kyngus*) népei: Ine, Jacou, továbbá Jurk fia: István elpanaszolták, hogy *Guthkeled* nb. Kozma comes fia: Kozma mester jogtalanul elfoglalta azt a királynéi földet, amin tartózkodtak. Kozma mester a jelenlévők előtt azt mondta, hogy a Küngös nevű királynéi földet régi királyi adományként törvényesen birtokolja, együtt a hercegi lovászok népeinek (*populorum ducalium agasonum*) és más, királyi joghoz tartozó szolgáltatónépek (*conditionalii* [!]) földjeivel, és minderről érvényes okiratokkal rendelkezik. A király a döntést a nádor, más bárók és királyi tanácsosok ítéletére bízta. Így a nádor együtt Ernye fia: István mester országbíróval, László erdélyi vajdával (*woyavoda Transilvano*), Roland vajdával, Pál mester komáromi, mosoni, soproni és győri ispánnal, és más, az ország által a királyhoz rendelt tanácsossal (*consiliariis per regnum domino regi deputatis*) ítélvén, Kozma bemutatta nekik [V.] István és [IV.] László okleveleit [RA 2283, 3459. sz.], István király feleségének: idősebb E[rzsébet] királynénak, és László király feleségének: fiatalabb E[rzsébet] királynénak okleveleit [RD 154., 246. sz.], továbbá [III.] András király két nyílt oklevelét [RA 4266–4267. sz.]. Ezekből kiderült, hogy a királynéi földet, a hercegi lovászok népeinek földjét, továbbá más, ugyanezen Küngös földön lévő királyi szolgáltatónépek földjét a mondott királyok és királynék Kozma mesternek érdemei és szolgálatai fejében átengedték örökös birtoklásra. Mivel a mondott királynéi népek nem mondtak ellent az okleveleknek, ezért a nádor és bírótársai meghagyták a földeket Kozma birtokában, a királynéi népeknek és társaiknak örökös hallgatást parancsolván. *Datum Albe, sabbato proximo ante festum nativitatis Virginis gloriose, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

Eredeti: 14,3 × 14,7 cm, szabálytalan alakú, penészfoltos, hátulján zárópecsét foltja – DL 40259. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Nagy Imre)

Kiadása: HO VII. 281–282.

300

1299. okt. 21.
– Gönc

– levelében jelenti, hogy albirájának serviense beszámolt neki arról, hogy parancsára nov. 4-re színe elé idézte Hannust és Miklóst Tamás fia: László ellenében.

Eredeti: 11,6 × 3,4 cm, hártyszalagnak való kivágásokkal, hátulján a zárópecsét foltja – DL 57228. (Családi levéltárak, Soós család 22. B.)

Az oklevél szövege:

Datum pro memoria, quod Pothkon serviens comitis Johannis viceiudicis nostri coram nobis personaliter constitutus dixit, quod comitem Hannus filium Herbordi et Nycolaum filium Georgii fratrem suum, in nostra curia, videlicet in villa Gunch de nostro mandato personaliter inventos contra Ladislaum filium comitis

Thome ad nostram presentiam legitime citavisset in feriam quartam proximam post festum Omnium Sanctorum, eisdem pro termino assignando. Datum in Gunch, feria quarta proxima post festum Luce evangeliste, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.

Az oklevél hátulján ugyanazon kézírással: „Citatoria pro Ladislao contra comitem Hannus et Nycolaum”. Hogy Amadé nádor oklevéléről van szó, mutatja, hogy Göncöt nevezte székhelyének. Az alperesként beidézett György fia: Miklós Herbord fia: Hannus unokaöccse volt, és mindketten kassai polgárok voltak, Hannus „comes” címe pedig a kamaraispánságra utal, lásd Heves 77.; RA 4123. sz.; Archont. 1000–1301. 249.

301

1299. nov. 4.
– Lelesz

– levele, miszerint a Zemplén megyei közgyűlésen Péter, István és Miklós ellentmondott annak, hogy Péter mester átadja Konrád fiai számára az ő Cigánd nevű birtokukkal szomszédos Rozvány földjét, mivel Konrád fiai a fő ellenségeiknek számítanak, ezért inkább cserebirtokot adnak Péter mester számára.

Eredeti fényképmásolata: DL 96042. (Családi levéltárak, Vay család, berkeszi 15.)

Az oklevél szövege:

Datum pro memoria, quod in congregatione nostra generali, quam cum nobilibus comitatus de Zemlen feria quarta proxima post festum Omnium Sanctorum in villa Lelez habuimus, comes Petrus et Stephanus filii Keled ac Nycolaus filius Salomonis assurgentes in medio populorum nobis dixerunt protestando, quod super perpetuatione seu receptione possessionis Ruzwad vocate in vicineitate possessionis sue Zygan vocate posite filiis Corradi, et super concessione eiusdem magistro Petro filio Petri dicti Pethune contradicerent, contradixerunt coram nobis dicendo, quod cum dicti filii Corradi sint capitales inimici eorundem, propter hoc vicineitatem seu commetaneitatem ipsorum filiorum Corradi ex ipsorum voluntate nollent acceptare, ne inimicia inter ipsos magis ac magis augeantur [!], sed in concambio dicte possessionis Ruzwad eidem magistro Petro aliam de possessionibus suis assignarent. Unde cum locus et tempus se obtulerint, quos[- -]^a movendi contra ipsos filios Corradi et magistrum Petrum liberam habeant fa[cultatem - -]^a premissis. Datum loco et die supradictis, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.

^a szakadás miatt nem látható

Az oklevél kibocsátójára lásd a következő, 303. sz. regesztát.

302

1299. nov. 4. – levele szerint a Zemplén megyei közgyűlésen nagytoronyai Sándor által tolvajlással és falujának feldúlásával vádolt négy személyt a választott bírák és más nemesek szintén tolvajnak mondták, így a nádor elrendelte, hogy fogják el őket, és bírói vizsgálat nélkül fővesztéssel bűnhődjenek.

– Lelesz

Eredeti fényképmásolata: DL 96043. (Családi levéltárak, Vay család, berkeszi 16.)

Az oklevél szövege:

Nos Omodeus palatinus, comes Zaladyensis, de Korkou, de Wyvar et iudex Cumanorum damus pro memoria, quod in congregatione nostra generali, quam in comitatu de Zemlen feria quarta proxima post festum Omnium Sanctorum, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono habuimus, Alexander de Nogteruna assurgens in eadem Detricum filium Johannis filii Garabus, Dyonisium et Buken filios Ehelleus, ac Fylem de Wyhel latrones, malefactores et fures necnon devastatores ville sue Toruna vocate publica voce proclamavit. Postmodum autem quatuor inquisitores veritatis, quatuor iudices et alii universi nobiles per nos de vita predictorum requisiti, retulerunt, quod dicti accusati fures, latrones et malefactores essent et fuissent manifesti, specialiter dicto Alexandro nocumenta per latrocinia et devastationes suas intulissent. Nos itaque previa deliberatione omnium predictorum inquisitorum, iudicum et nobilium decernimus, quod iidem malefactores ubicunque vel aput quoscunque inventi fuerint et comprehensi absque alicuius iudicii examine contra ipsum Alexandrum capitali sententiam condempnentur. Datum loco, die et anno supradictis.

303

1299. dec. 7. – (Nos Omodeus palatinus): A Zemplén megyében tartott közgyűlésen a nádor elítélte Zole-nak mondott Miklóst, és az ország szokásjoga szerint azok a részek, amik Nagymező, Andrásföldre és Rebren (Nogmezeu, Anduryasfelde et Rubren) földekből neki jártak, a nádor mint bíró kezére jutottak. Mivel ezen részek kiváltása Miklós édestestvérét: Zadur comes-t illeti, mert sem a nádor, sem más bíró az ilyen módon megszerzett birtokokat a fivérek, rokonok és szomszédok ellenében nem birtokolhatja, amennyiben azok visszaváltanák, így a négy bíró és mások értébecslése szerint az egrí káptalan és a nádor emberének tanúsága mellett Zadur comes hat márkáért azokat megváltotta, a nádor pedig eladta neki ennyiért a birtokrészeket, beiktatva őt ezekben. *Datum in Gunch, secundo die beati Nicolai confessoris, anno Domini M^o CC^o nonagesimo nono.*

– Gönc

Eredeti: nem fellelhető (Pesty Frigyes szerint az Usz család levéltárában)
Említi: Druget Fülöp nádor 1324. szept. 20. (AOkl VIII. 404. sz.) (DL 2259.)
Kiadása: HO VIII. 397–398.; az *említés* kiadása: AO II. 159.

304

1300.
febr. 16.
– Semjén

– (*Nos Omodeus palatinus, comes Zaladyensis, de Korkou et iudex Cumanorum*): egyrésztől Jób mester, másrésztől Thene fia: István a színe előtt megjelenve beszámoltak arról, hogy a Bereg megyében lévő, Tisza melletti (*iuxta Tychiam*) Halábor (*Harabur*) nevű föld ügyében, amely kapcsán közöttük perlekedés zajlott, fogott bírák révén a következő megegyezésre jutottak. A felek kölcsönösen lezárva pereiket megáldapodtak, hogy Istvánnak jutott örökös birtoklásra a Máté fia: Balázs kúriájához tartozó akkora telek (*sessio et fundus*), amekkorát a kúriának és a kertjének a kerítése (*sepes*) körbevesz, egy, a kúria előtt lévő ugyanekkora földdel egészen a régi határokig, a Tisza alsóbb részeitől, Ny-i irányból. A Tisza felsőbb részein, D-i irányból fekvő föld pedig, amelyet egy közönségesen *Fuk*-nak nevezett árok és egy *Thou*-nak nevezett halastó választ el, Jób mesternek jutott minden haszonvételével örökös birtoklásra. A felek továbbá az egymás ellenében bemutatott okleveleiket átadták érvénytelenítésre. *Datum in Symyen, in quindenis purificationis beate Virginis, anno Domini M^o trecentesimo.*

Eredeti: 16,3 × 6,4 cm, hátulján a rányomott pecsét viaszmaradványai – DL 31191. (Családi levéltárak, Csicsery család 857.)

Kiadása: HO VII. 288.

Regesztája: Kárfy 1900. 389–390.

Az oklevél kelethelye a kiadás szerint a Bihar megyei Érsemjén, amit semmi nem indokol. Bár a nádor februári tartózkodási helyeit nem ismerjük, valószínűbb a kérdéses birtokhoz (és Amadé nádor „vonzáskörzetéhez”) közelebb eső Szabolcs vagy Szatmár megyei Semjén település.

305

(1300.
febr. 19.
előtt)

– ügyvédvalló levele (*procuratorie littere Omodei palatini*), miszerint szadai (*de Zoda*) János comes-t serviensei: ungi (*de Ung*) Miklós és Mátyás képviselik a Rátót nb. István fia: Kapos elleni, István alország-bíró színe előtt zajló perben.

Említi: István alországbíró 1300. febr. 19. – nem fellelhető

Kiadása (Eml): CD VI/2. 290. (*E collect. Dipl. Wagnerio-Jankovichiana Tomo A. nro. 67.*)

306

(1300.
márc. 5.
előtt)

– (*Omodeus palatinus*) levele az egri káptalanhoz, hogy embere, dögei (*de Duge*) Isep fia: Jób mellé adják tanúbizonyosságukat, és Kis Kozma comes-t (*comitem Cosmam Parvum*) Aladár fia: László mester ellenében idézzék a színe elé alkalmas időpontra.

Tartalmilag átírta: Egri káptalan 1300. márc. 18.: DL 40265. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Neuhooffer)

Kiadása (TÁ): HO VII. 288–289.

A viszonyított keltezés abból adódik, hogy az egri káptalan a tartalmilag átíró oklevélben leírta, hogy a nádori és káptalani ember márc. 5-én („sabbato proximo ante dominicam Reminiscere”), nem találva Kozmát a Berettyó melletti házában, böjtközép nyolcadára (márc. 23.) idézték be a nádor színe elé. A nádori levél így mindenképpen márc. 5. előtt, legvalószínűbben február hónapban kelt. Lásd még a következő, 308. sz. regesztát.

307

1300.
márc. 29.
– Gönc

– (*Datum pro memoria*): Aladár fia: László böjtközép nyolcadától [márc. 23.] hét napon át várakozott Kis Kozma (*Cosmas Parvus*) comes ellenében a színe előtt, aki nem jelent meg és nem küldött senkit maga helyett, ezért a nádor bírsággal sújtja. *Datum in Gunch, septimo die termini prenotati, anno Domini M^o trecentesimo.*

Eredeti: 16,3 × 3,2 cm, hátulján rányomott pecsét viszmaradványai – DL 40279. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Nagy Imre)
Kiadása: HO VII. 289.

A pecsét köriratából az - - ODEI - - rész látszik, amely a gönci kelethely és az egri káptalan levele (lásd 307. sz. reg.) mellett szintén Amadé nádorra utal.

308

1300. ápr. 6.
– Gönc

– (*Omodeus palatinus, comes Zaladyensis et iudex Cumanorum*) levele az egri káptalanhoz: Zochud fia: Martonos mester a saját és fia: Wynzlou nevében megjelent a színe előtt István fiai: Miklós és István – akik nevében Selun és László jelent meg – ellenében, és bemutatta az egri káptalan oklevelét, amely szerint ugyanezen István fiának: Miklósnak a testvére nevében 35 márkát kell kifizetni neki és fiának, amiből 10 márkát kétszeres büntetés gyanánt böjtközép nyolcadára [márc. 23.] kell megfizetni. A maradék 25 marka fejében pedig *Invocavit*-vasárnapig [febr. 28.] zálogba tette Mérk (*Myrk-Merk*) nevű, Zemplén megyében D felől fekvő öröklött földjének a felét minden haszonvételével együtt, olyan feltétellel, hogy ha ezen föld felét nem váltja vissza, akkor az Martonos mester és fia tulajdonában maradjon örökös birtoklásra. Ezen fizetési határidőket – a káptalan két oklevele szerint – Miklós nem tartotta be, így a nádor további kétszer 10 marka büntetéssel sújtotta, és megparancsolta, hogy a mondott föld felét veszítse el. Továbbá, mivel István és Miklós emberei sem ügyvédvalló levelet, sem más igazolást nem tudtak bemutatni, két bírsággal is elmarasztalta Miklóst a nádor. Ezért arra kéri a káptalant, hogy adják tanúbizonyosságukat az ő embere: Tumpa-nak mondott János mellé, és iktassák be Martonos és fiát Mérk föld felébe, örökös birtoklásra. Továbbá a 35 marka, ti. az első büntetés, a kétszer 10 marka és a két bírság fejében a Zemplén megyében lévő Izsép (*Isep*) nevű birtoknak a felébe, ti. a Miklósról eső részbe, minden haszonvételével ugyanezen Martonos mestert és fiát mint felperest, és a nádort mint bírót iktassák be birtoklásra, ha nem találnak ellentmondást. Az ellentmondókat pedig, továbbá minden

szomszédot idézzenek be a színe elé, hogy kinyilvánítsák, meg akarják-e venni ezen földeket, vagy meghagyják nekik. A káptalan pedig az egész ügyről, az idézés napjáról és a kitűzött határnapról válaszelevelében számoljon be neki. *Datum in Gunch, feria quarta ante diem Pasce, anno Domini M^o CCC^o.*

Eredeti: 15,5 × 12,1 cm, hátulján a zárópecsét foltja – DL 99393. (Családi levéltárak, Károlyi család nemzetségi levéltára, Pelejthey család Z 6.)

Kiadása: HO VII. 290–291.; Károlyi I. 26–27.

309

(1300. máj. 6.
előtt)

– levele (*littere nostre*) a Zemplén megyei udvarispánnak és a négy szolgabírónak, hogy vizsgálják meg: vajon Zolouch fia: Mihály mester tilalom alá vette-e Martonos mester erdejét és Abara (*Abraa*) nevű földjét, amely kapcsán per folyik köztük, vagy sem.

Tartalmilag átírta: Amadé nádor 1300. máj. 6.: 311. sz. reg.

Kiadása (TÁ): lásd 311. sz. reg.

310

1300. máj. 6.
– Gönc

– (*Datum pro memoria*): Zochud fia: Martonos panaszára levelet küldött a Zemplén megyei udvarispánnak és a négy szolgabírónak, hogy vajon Zolouch fia: Mihály mester tilalom alá vette-e Martonos mester erdejét és Abara (*Abraa-Abra*) nevű földjét, amely kapcsán per folyik köztük [310. sz. reg.], megtudva a teljes igazságot. Azok visszairtak a nádornak, hogy Mihály mester eltiltotta Martonos jobbágysait az ő Abara nevű földjének és erdejének a használatától, per lévén közöttük. *Datum in Gunch, feria sexta ante festum beati Stanyzlai martiris, anno Domini M^o CCC^o.*

Eredeti: 13,3 × 3,9 cm, hátulján a rányomott pecsét viaszmaradványai – DL 99394. (Családi levéltárak, Károlyi család nemzetségi levéltára, Pelejthey család Z 7.)

Kiadása: HO VII. 292.; Károlyi I. 28.

Hogy Amadé nádor a kibocsátó, arra a gönci kelethelyből és a rányomott pecsét - - PAL - betűiből lehet következtetni, továbbá a pecsét átmérője (a hártyszalagnak való kivágások alapján számolva) megegyezik Amadé nádor ekkor használt pecsétjének az átmérőjével.

311

1300.
máj. 14.
– Gönc

– (*Datum pro memoria*): Szent György 15. napjától [máj. 8.] Gábor fia: János mester a kapott határnapra megjelent a színe előtt, és hét napon át várákozott Fulguran fiai: Domonkos és Lőrinc, Baradnuk fiai: Ábrahám és Izsák, Euzen fia: András, Dénes fia: István, Ákos fia: Guba (*contra ... Gubam filium Akus*), Chanad fia: Miklós, pátrohai (*de Patruh*) Gabrianus, illetve Pál bán fia: Miklós ellenében, akik nem jelentek meg, és nem is küldtek senkit, ezért bírsággal tartoznak, ha nem tudják kimenteni magukat. *Datum in Gunch, septimo die termini supradicti, anno Domini M^o CCC^o.*

Eredeti: 16,2 × 3,8 cm, hátulján a rányomott pecsét foltja – DL 76186. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 214. C 2.)

Kiadása: Zichy I. 101.

Az Amadé nádorhoz kötést a gönci kelethely indokolja, továbbá a pecsétfolt mérete (a hártaszalagnak való kivágások mentén számolva) megegyezik Amadé nádor ekkor használt pecsétjének méretével.

312

(1270–1300.
máj. 17.)

[Ismeretlen] alnádor oklevele (*privilegium vicepalatini Bude residentis*) szerint Botyz fivérének: Miklós comes-nek a része Bacska (*Bachka*) földből almágyi (*de Almag*) Márk fia: Batha comes-nek jutott.

Tartalmilag átírta: István alországbíró 1300. máj. 17.: DL 1564. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1534. 2.)

Kiadása (TÁ): ÁÚO X. 388.

Az alországbírói oklevél szerint a felek végül megegyeztek, amelynek értelmében Batha visszaadja a földet Miklósnak, és még a saját földjéből is egy részt, amely föld az apósa révén szállott rá. Ez utóbbi István (nyilván V. István) király oklevelében lett megerősítve. A Gömör megyei illetőségű (almágyi) Batha a Zemplén megyei Bacska földet nyilván csak ez után kezdte elperelni Miklós ispántól, amikor az apósa révén a föld szomszédságában maga is birtokos lett, és – az alországbírói oklevél beszámolója szerint – a perben nyertes is lett a budai alnádor és az egri káptalan oklevelei szerint. Így az alnádori oklevél kiadásának alsó időhatára V. István trónralépte kell hogy legyen. Hogy a közbülső 30 év alatt mikor lehetett ez a per, nem lehet közelebbről meghatározni, de valószínű, hogy inkább 1300-hoz esett közelebb, mint 1270-hez.

313

1300. jún. 26.
– Rákos-
mező

Aba nb. Dávid fia Amadé (*Datum pro memoria*): a Szent Vitus és Modestus mártírok utáni vasárnaptól [jún. 19.] Miklós fia: Péter comes a rokona, Aladár fia: László mester nevében a kitűzött határnapra megjelent színe előtt és hét napon át várakozott Kis Kozma (*Cosmas Parvus*) comes ellenében, aki nem jelent meg és nem is küldött senkit, így a nádor bírsággal sújtotta, ha nem tudja kimenteni magát. *Datum in campo Rakus, octavo die termini prenotati, anno Domini M^o trecentesimo.*

Eredeti: 15 × 3,5 cm, hátulján befűzött hártaszalagon a rányomott pecsét foltja – DL 40271. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Nagy Imre)

Kiadása: HO VII. 292–293.

A peres felek (Aladár fia: László és Kis Kozma) többször is megfordultak Amadé nádor színe előtt (299., 307–308. sz. reg.), és a pecsétfolt kb. megfeleltethető Amadé ekkori pecsétméretével. A helyszín sem mond ellent a nádor lehetséges tartózkodási helyének, hiszen

1300 pünkösdje (máj. 29.) után, jún. első felében tartottak egy országgyűlést Pesten a bárók részvételével (Pauler II. 469.), így várható, hogy Amadé is jelen volt (május 14-től nincs is több gönci keltezésű oklevele). A gyűlésnek ekkortájt kellett véget érnie, hiszen Amadé júl. 8-án már ismét a szokott rezidenciájában keltezte oklevelét (315. sz. reg.).

314

1300. júl. 8.
– Gönc

– (*Datum pro memoria*): a bírságból, amellyel biri (*de Byr*) Gergely fia: János tartozott dománhidai (*de Domanhyhda*) Miklós ellenében, a nádor a ráeső részt elengedi Jánosnak. *Datum in Gunch, quarto die octavarum Pentecostes, anno Domini M° CCC°.*

Eredeti: 19,1 × 2,1 cm. vízfoltos, hártvaszalagnak való bevágásokkal – DL 50642. (Családi levéltárak, Kállay család 1300. 2.)

Kiadása: HO VII. 293.

Regesztája: Kállay I. 49. sz.

Az Amadé nádorhoz való kapcsolást a gönci kelethely indokolta, illetve az, hogy a per résztvevői, a Balogsemjén nemhez tartozó Gergely fia: János és Péter fia: Miklós (Engel 2003. Balogsemjén nem 1. Kállai 3. tábla: kállói Vitéz, Balogsemjén nem 2. Dománhidi) az ország azon északkeleti részein voltak birtokosok (Karácsonyi 1900. 208–214.), ahová Amadé nádor szűkebb működési körzete is esett.

315

1300. aug. 1.
– Buda

– (*Nos Omodeus palatinus, comes Zaladyensis, de Korkou et iudex Cumanorum*): igazolja, hogy a megboldogult Finta nádor (az ő fivére) lányának, Klárának – akit Gyula mester vett feleségül – a hitbéréből és jegyajándékából, miután mindketten meghaltak, Gyula fivére, siklósi (*de Suklous*) Miklós fia: Péter mester az ország szokásjoga szerint a nádort kielégítette. Ezért Péter mester mentes mind a hitbér és jegyajándékok ügyében, mind azon perekben, amiket az ő unokahúga kapcsán indíthattak volna ellene, és sem a nádor, sem utódai ezen ügyekben nem fogják őt háborgatni. *Datum Bude, in octavis beati Jacobi apostoli, anno Domini M° trecentesimo.*

Eredeti: 15,4 × 7,6 cm, befűzött hártvaszalaggal, hátulján a zárópecsét foltja – DL 1570. (Kincstári levéltárból, MKA, Neo-regestrata acta 1505. 1.)

Kiadása: ÁÚO X. 377.

316

(1299–1300)
aug. 4.
– Vízsoló

János nádori albíró megerősíti azt a megegyezést, amely János comes és társai, továbbá Mojs és társai között jött létre, és amely értelmében Mojsék kárpótolják Jánosékat az alnádor színe előtt, amiért azok elejtik az ellenük folyó eljárást.

Eredeti: 10,5 × 7,3 cm, hátulján a rányomott pecsét foltja – DL 75155. (Családi levéltárak, Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 29.)

Az oklevél szövege:

Nos comes Johannes viceiudex O. palatini damus pro memoria, quod super inquisitione comitis Johannis filii Langeus et suorum iobagionum item magistri Phyliphy filii Buken, iobagionum et sacerdotem [!] eiusdem, ac Stephani et Artholphi magistrorum filiorum Pod ac iobagionis eorundem, quam ratione multorum articulorum contra Moys filium Moytha, Johannem Fiodur dicti [!], Johannem filium Fulay servientum ipsorum ac Paulum de Pere iobagionem eorundem, necnon contra comitem Myke de Pere moverant super furticinio et aliarum causarum, per arbitrium proborum virorum inter se per omnia concordant ita videlicet, quod iidem Moys et alii superius annotati dictis comiti Johanni et aliis superius scriptis super inquisitione eorundem satisfecerint coram nobis, et sic ipsos nos tamquam iudices contra eosdem et ex parte domini nostri O. palatini et nostri per omnia reddidimus super omnibus causis ipsorum predictos expeditos. Datum in Wysl, quinta die octavarum sancti Jacobi apostoli.

Az oklevél hátulján: „Super expeditione multarum causarum pro Moys et aliis contra comitem Johannem et alios”.

317

(1299–1300)
aug. 6.
vagy 8.
– Vizsoly

– elhalasztja János és Lőrinc Mojta fia: Edus ellenében, a színe előtt a Szent Lőrinc előtti szombaton tárgyalta ügyét a megadott határnap 15. napjára.

Eredeti: 20 × 1,4 cm, hátulján a zárópecsét foltja – DL 75215. (Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 44.)

Az oklevél szövege:

Datum pro memoria, quod in quindenis datarum presentium Johannes et Laurentius de Keer contra Edus filium Moyta debent comparere coram nobis in causa, quam sabato proximo ante festum beati Laurentii martiris abebant [!], responsuri. Datum in Wysl, sabato supradicto.

Az oklevél hátulján: „memorialis pro Edus contra Johannem et Laurentium de Keer ad quindenas”. A vizsolyi kelethely vagy az Amadé nádor mellett, vagy Druget Fülöp, ill. Vilmos mellett működő albirákra utal, akik ott tartották az állandó székhelyüket. Az itt felbukkanó Mojta fia: Edus (a 317. sz. reg.-ban szereplő Mojta fia: Mojsnak a testvére, vö. 241. sz. reg.) inkább Amadé nádorságára keltezi a diplomát az 1330-as évek helyett, és a pecsétfolt mérete kb. megfeleltethető János nádori albiró pecsétméretének (kb. 32 mm., vö. 317. sz. reg.).

318

(1300. nov. 3.
előtt)

Aba nb. Dávid fia Amadé bírságlevele (*littere iudiciales*), amelyben Zechud fia: Martonos ellenében elmarasztalta, és 1 márka bírság fizetésére kötelezte István fia: Istvánt.

Tartalmilag átírta: Amadé nádor 1300. nov. 3.: 320. sz. reg.

Hogy Amadé okleveléről van szó, arra az átíró oklevelének a szövege úgy utal, hogy az itteni diplomában „decrevimus remansisse” („elmarasztaltuk”) Istvánt, tehát kibocsátójának személye azonos az átíró oklevél kibocsátójával. Valószínűleg nem a 309. sz. oklevélről van szó, ahol Amadé szintén István fia: Istvánt és fivérét ítélte el Martonos ellenében, mert ott Mihály, István fivére 35 márka bírság fizetésére lett kötelezve, és ennek fejében más birtokokat foglaltak le.

319

1300. nov. 3.
– Gönc

– (*Datum pro memoria*): Zechud fia: Martonos és István fia: István személyesen megjelent a színe előtt, Martonos bemutatta az egrí káptalan memoriális oklevelét, amely szerint István 5 márka kapcsán 2 márkányi büntetés fizetését vállalta, amelyet – mint a káptalan egy másik okleveléből kiderült – nem teljesített, így 7 márka ügyében lett elmarasztalva. Mortunus bemutatott egy bírságlevelet is, amely szerint a nádor egy ügyben elmarasztalta Istvánt, 1 márkányi bírságra ítélve [319. sz. reg.]. István azt mondta, hogy ezt és más összegeket nem tudja kifizetni, de a részét Megyaszó (*Medyeczou*) és *Enuruh* földekből – illetve, ha ez nem elég a fedezetre, más földjeiből – átadja. Ezért a nádor megparancsolta, hogy karácsony nyolcadára [jan. 1.] jelenjenek meg a felek a mondott birtokrészekben az ő emberével, Belk fia: András comes-szel és az egrí káptalan emberével, továbbá Martonos részéről Nagy Kristóf (*Christophorus Magnus*) és Pud fia: István mester, István részéről pedig *Kacha*-i Tamás és Pouka fia: Pál becslőkkel (*estimatores*), majd a birtokszomszédokat összehívva és a földek határait bejárva becsülik azt fel úgy, hogy a felbecsült részeket István köteles átadni Martonosnak a tartozása fejében. Ha a mondott becslők nem tudnának mind ott lenni, akkor mindkét fél részéről egy-egy elegendő a fentiek végrehajtására. A felek a mondott nap nyolcadára térjenek vissza a nádor színe elé, és mutassák be a káptalan jelentését. *Datum in Gunch, tertio die Omnium Sanctorum, anno Domini M^o CCC^o.*

Eredeti: 16 × 6,2 cm, hátulján a rányomott pecsét foltja – DL 99395. (Családi levéltárak, Károlyi család nemzetségi levéltára, Peleghy család Z 8.)

Kiadása: HO VII. 301–302.; Károlyi I. 28–29.

Az Amadé nádorhoz való kapcsolást a gönci kelethely indokolta, és az, hogy a pecsétfolt átmérője (a hártyszalagnak való kivágások alapján számolva) megegyezik Amadé nádor ekkor használt pecsétjének az átmérőjével.

320

(1300.)
nov. 18.
– Vizsoly

János nádori albíró levelében megerősíti azt a megegyezést, amely Varo és Benedek között jött létre Benedek feleségének – Varo lányának – megölése tárgyában, amely értelmében Benedek köteles a saját költségén újratemetetni feleségét, apósának büntetést fizetni, a bírót és a poroszlót kielégíteni, illetve először Aachenbe, majd a következő évben Rómába zarándokolni.

Eredeti: 16,8 × 6,8 cm, hátulján a rányomott pecsét foltja – DL 75156. (Családi levéltárak, Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 30.)

Az oklevél szövege:

Nos comes Johannes iudex vice Omodei palatini damus pro memoria, quod in vigilia beate Elyzabet in villa Wysl Varo et Petrus filius eiusdem, iobagiones comitis Nicolai Nigri de Thusa ab una parte, Benedictus gener eiusdem Varo antedicti de villa Omodei palatini Alpar vocata ex altera coram nobis personaliter astando retulerunt vive voce, quod super facto duelli, quod inter ipsos per comitem Johannem castellanum de Buldoku super morte domine consortis eiusdem Benedicti iamdicti fuerat iudicatum per arbitrium proborum virorum inter se talem retulerunt compositionem, quod primo ante omnia, funus uxoris Benedictus prefatus de sepulcro ^ain altaris beati Elyzabet^a, ubi iam sepulta est, eximeret et ipsam in sacro cimiterio sub ecclesia sancti Johannis baptiste, sicut decet, iustum et innoxium faceret sepelire cum sua propria pecunia et expensa. Item Petrus et Paulus fratres ipsius Benedicti sepedicti ^bobligaverunt se^b pro ipso Benedicto solvere ipsi Varo et Petro filio eiusdem pari voluntate coram comite Thiburtio de Ker unam marcam im [!] festo beati Michaelis archangeli nunc venturi tali obligatione interposita, quod diem memoratum obmitteret in solvendo extunc ipsi Petrus et Paulus ac Benedictus prefati damnarentur, prout in duello convicti et superati, iudicem ^avero^a et pristaldum per omnia idem Benedictus placabat. Hoc non pretermittendo, quod idem Benedictus facta solutione memorata in festo Pentecostes Amaquis^c ad ecclesiam beate Virginis pro anima ipsius uxoris sue debet proficisci, et in secundo anno pro eadem anima ad limina beatorum apostolorum Petri et Pauli similiter debet proficisci. Datum in Wysl, in vigilia eiusdem facti supradicti.

^{a-a} sor fölé beszúrva ^{b-b} sor fölé beszúrva, obligaverunt alatt áthúzva: assumpserunt ^c vagy: Ainaquis – a helynév biztosan Aachent takarja (vö. Csukovits 2003. 56.), ám a szó kissé bizonytalan kézírású, a scriptor láthatóan nem tudta Aachen bevett nevét, ami latinul Aquisgranum

Az oklevél hátulján ugyanazon kézírással: „Memoriale pro Varo et Petro filio eiusdem contra Benedictum et fratres suos de Alpar”. A ki nem tett évszám István boldogkői várnagy 1300. okt. 31-i oklevele alapján állapítható meg (HO VII. 300–301.; DL 60149), amelyben rögzítik ezt a megegyezést (kisebb eltérésekkel), és a végén közlik, hogy Benedek

kötelezte magát arra, hogy az albíró oklevelével („*litteris viceiudicis domini palatini*”) is megerősíti a leírtakat.

321

1300 Amadé nádor 1300. évi oklevelét Bebek Detre nádor 1400. febr. 21-i tartalmi átírásában említi a DL-DF 5.1 nyilvántartás DL 71908. jelzet alatt. Detre valójában Amadé 1309. aug. 5-i oklevelét írta át, vö. AOkl II. 712. sz., ill. ZsO II. 98. sz. (az oklevél másik példányán – DL 376. – helyesen lett regisztrálva az évszám).

(1299–1300)

Aba nb. Dávid fia Amadé oklevele szerint (*iuxta continentiam priorum litterarum magnifici domini Omodei palatini, comitis Zaladiensis, de Korkew et iudicis Comanorum*) csicseri (*de Checher*) Simon fia: Jób mester perben állt mokcsai (*de Mokcha*) Dénessel a Mokcsa és Vaján (*Wayam*) birtokok közt húzódó határ ügyében.

Említi: leleszi konvent 1330. jan. 13. (AOkl. XIV. 32. sz.) > II. Ulászló 1505. nov. 15.: DL 37350. (Családi levéltárak, Csicsery család)

Kiadása (Eml): CD VIII/3. 497. (*Ex archiuo familiae Moksaianae*)

A leleszi konvent 1330. évi levelét hamisnak nyilvánította Karácsonyi János, a következő „megokolással”: „A szövegben említett Aba Amadé nádor, zalai és karkai ispán, 1311-ben meghalt. Igaz, hogy 1300-ban Amadé valóban bírta e hivatalokat s így e levelet 1300-ra tehetnők, de 1300-ban meg a leleszi konvent leveleinek a bekezdése más. Vaján földesurát is hibásan írja Csicsery Jakabnak, mert azt Jóbnak hívták.” (HH 44–45. 184. sz.). Emiatt az Anjou-kori Oklevéltár is hamis oklevélként vette föl a regesztát. Karácsonyi érvei azonban cáfolhatóak. Vaján földesurát Fejér a kiadásában valóban Jakabnak írta (Fejér egy mára már elveszett példányból dolgozott egyébként), ám a ránk maradt átírásban Jób szerepel, így ez az érv csak a Fejérnél nem ritka elírásokra figyelmeztet. Kronológiai zavar sem áll fönn, mert a szöveg nem utal arra, hogy Amadé nádor élne, csak megemlíti, hogy egy „korábbi” (prior) oklevelében már fönnállt az a határvívta, amelyben a felek most fogott bírák segítségével kiegyeztek, és ezt megerősítik a leleszi konvent előtt. A szöveg megfogalmazása tényleg zavaros kissé, a problémát az okozza, hogy a „*iuxta arbitrium sex proborum virorum ...*” előtt hiányzik egy „*et*” kötőszó, amely teljesen egyértelművé tenné, hogy nem Amadé oklevele ír a fogott bírák egyezségéről, hanem két külön eseményről volt szó (az Anjou-kori Oklevéltár regesztája a kötőszó hiánya ellenére is így értelmezte a szöveget). Amadé említett levelének a hitelességét legfeljebb úgy lehetne cáfolni, ha kimutatnánk, hogy a peres felek az ő idejében, 1300 körül még nem éltek. Ám csicseri Simon fia: Jób Amadé 1297-es okleveleiben bukkan föl peres félként (275–276. sz. reg.), mokcsai Dénes pedig – apja nevének említése hiányában – nem azonosítható be egyértelmű módon.

322

(1295–1301) – levele [III.] András királyhoz, hogy Rikalf fia: Kakas egy Harius nevű nemes Sáros közelében fekvő falvát feldúlta, és az ottaniakat, Harius családtagjaival együtt, kifosztotta.

Eredeti: 14,2 × 5,5 cm. pergamen, hátulján a rányomott pecsét viaszmaradványai – DL 75150. (Családi levéltárak, Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 28.)

Az oklevél szövege:

Excellentissimo et benefactori domino suo, domino A. Dei gratia illustri regi Ungarie Omodeus palatinus fidelem promptitudinem^a serviendi donec vivit, veritatem manifestarem invitus tenetur quilibet Christianus, unde cum ego sim de numero vestrorum, vestre dominationi ratione veritatis et fidelitatis scribo in convenientia in^b partibus regni vestri de nova perpetrata, ea videlicet, quod Kocos filius Rikalfi feria quarta proxima ante festum purificationis beate Virginis in nocte cum multis scleratis veniendo villam cuiusdam nobilis Harius nomine existentem prope Sarus, ubi dominus cum omni familia sua et rebus morabatur, sine aliquid [!] causa spoliavit et destruxit, denudando omnes pauperes, mulieres et virgines, nudanti relinquendo, et quod deterius est, propriam domum suam confringendo et universas res suas conferendo, dominas videlicet uxorem et filias denudavit. Que vestre dominationi non causa inimicitie, quam habu[imus] cum predicto Kocos, nunciavi, sed causa veritatis, quia ego cum eodem Kocos reconciliatus in pacis sum unione, que si per vos impunita pertransirent, timeo, ne divina ultio vos pro huiusmodi [!] vindicaret, si autem super premissis mihi non creditis, sciatis a certioribus veritatem, et si me mendacem inveneritis, in personis et in rebus vestram sentiam ultionem.

^a előtte áthúzza: s ^b előtte áthúzza: facta(?)

Az oklevél hátulján ugyanazon kézírással: „Domino regi”. A rányomott pecsét mérete megegyezik Amadé pecsétjének méretével és ábrájával, látható felirata: - E GEN - RE -. Mérete az újabb, 1295-től (esetleg 1293-tól) használt pecsétjének feleltethető meg (lásd 238. sz. reg.). Mivel Rikalf fia: Kakas 1289-től egészen I. Károly uralkodásáig folyamatosan felbukkan (lásd RA 3519. sz. és ZsO II. 1557. sz.), így az oklevél keltét nem lehet jobban leszűkíteni III. András és Amadé nádor 1295 utáni hivatali idejének metszéspontjain túl (Amadé pontos hivatali ciklusait lásd Archont. 1000–1301. 23–25.).

323

(1288–1306) – levele szerint (*secundum continentiam litterarum Omodey palatini*) kötelezi Kuch fiait, hogy Pünkösöd 15. napján fizessenek a leleszi konvent színe előtt 8 márkát kazsui (*de Cozuh*) László fiainak: Ábrahámnak és Pongrácnak.

Tartalmilag átírta: Damus pro memoria: DL 99538. (Családi levéltárak, Károlyi család nemzetségi levéltára, Pelejthey család Z 13.)

Kiadása (TÁ): HO VII. 329.; Károlyi I. 32–33.

László fiai: Ábrahám és Pongrác egyetlen datálható felbukkanása egy 1298. jún. 21-i oklevélben található (ÁÚO XII. 630–631.), megjelennek még az egri káptalan 1290–1301 közötti levelében (HO VII. 316–317.), a jelen ügygel egyik ottani eset sem hozható összefüggésbe. Ugyanakkor a leleszi konvent 1304. ápr. 9-i oklevelében felbukkan Ábrahám fia: Tamás, aki szolgálataiért a Zemplén megyei Kachund (Kácsánd) föld egy részét kapta (AOKI I. 585. sz.), amely föld Kazsu közelében található, ahonnan Ábrahám apja is származott. Ábrahám fia: Tamás ügyében 1306-ban is intézkedik Amadé nádor a leleszi konvent közreműködésével (AOKI II. 14. sz.). Ha a két Ábrahám azonos, ami eléggé valószínű a személy- és helynevek összekapcsolása miatt, akkor a jelen levelet 1304, vagy legkésőbb 1306 elé keltezhetjük, hiszen akkor már Ábrahám fia képviseli a családot. Így ezt a levelet leginkább az 1290-es évek végére, esetleg az 1300-as évek legelejére helyezhetjük, bár óvatosságból 1306-ot tekintettük a záródátumnak.

324

(1301–1307)
jún. 25.
– Csesznek

Héder nb. Henrik fia János (*Johannes palatinus*) levele a győri káptalanhoz (*viris discretis et honestis amicis suis capitulo lauriensi*): Kalmerius comes azt mondta neki, hogy a hozzá és fivéreikhez tartozó Fancsika, Egervár (*Fanchka et Egurvar*) és más birtokokra vonatkozó okleveleiket a fivérei: Markard és Márton a győri káptalan levéltárában (*in camera*) helyezték el. Ezen okleveleket Kalmeriusnak be kell mutatnia, ezért kéri a káptalant, hogy az okleveleket adják oda neki, vagy írják át saját levelükbe. *Datum sub castro Chesnuk, in crastino beati Johannis baptiste.*

Átírta: Győri káptalan – DL 416. (Kincstári levéltárból: MKA, Neo-regestrata acta 1017. 27.)

Kiadása: UB II. 148.

Az oklevelet kiadó Lindeck-Pozza 1281-re datálta azt, arra alapozva, hogy János ugyan többször volt nádor, ám általában más méltóságot is viselt hozzá. Hogy kizárólagosan nádor lett volna, arra csak 1281-ben és 1306-ban került sor. Egy dátum nélküli, de 1278 körülre helyezhető oklevélben pedig Kalmeriusnak itteni testvérét, Markardot említik Merhard néven, és ez az 1281-es keletre utal (UB II. 148.). Ezt a keltezést elfogadta Zsoldos Attila is (Archont. 1000–1301. 22.), jelen oklevelet tekintve János 1281. évi első felbukkanásának. Véleményünk szerint viszont az oklevél inkább János legutolsó, 1301 és 1307 közé eső (címzetes) nádori ciklusából való. Az, hogy a káptalan nem említi János egyéb ispánságait, feltűnő lehet, de nem kizárólagosan bizonyító erejű. A kérdést az döntheti el, hogy az oklevél itt Kalmeriusék tulajdonában lévőnek mondja Egervár és Fancsika birtokokat (ezekre lásd Csánki III. 49., 51.). Kalmerius a Geregye nemzetséghez tartozott (Engel 2003. Geregye nem 2. Egervári), az ő nemzetségi birtokuk volt eredendően ez a két helység. Ám a Geregye nembeliek hűtlenek lettek a királyhoz, és IV. László 1278-ban megfosztotta őket ezen birtokaiktól, Geregyét pedig kivégeztette (lásd RA 2895. sz., Karácsonyi 1900. 460., 466.). Egervár a Gutkeled nemzetség kezére jutott, akik 1288-ban elcsérelték János nádorral (233. sz. reg.). János ezután juttatta vissza a vár egy részét

familiárisának, Geregye nb. Kalmeriusnak és családjának (lásd még Karácsonyi 1900. 467., ahol Karácsonyi János a győri káptalan átíró oklevelét, és ezáltal az itteni nádori parancslevelet 1300 körülre tette). Egervár tehát 1278 és 1288 között nem volt a Geregye nemzetség kezén, így ez az időszak kiesik, csak az Anjou-korra tehetjük a levelet. Ennek az sem mond ellent, hogy Jánosnak ekkor nádorként már nem volt országos fennhatósága, hiszen az intézkedés helye egybeesik a Kőszegiek territóriumával. Pl. a győri káptalan egyik, 1302. aug. 5-én kelt levelében szintén Kalmerius comes-ról esik szó, és János nádor parancsára intézkednek. Abban egyébként ugyanúgy írták le János nevét, mint az itteni oklevélben, és az oklevelek írásképe is hasonlít, vagy legalábbis nem üt el túlzottan (lásd DL 1641., vö. AOkl I. 259. sz. reg.). A legvalószínűbb kelet az 1302 és 1307 közé eső időszak első fele, amikor Kalmerius még bizonyíthatóan élt.

(1288–1308)

Aba nb. Dávid fia Amadé levele Miklóshoz és Demeterhez, hogy menjenek ki a Gerbec nevű földre, határolják el más földektől és tiltsák el használóit.

Eredeti fényképmásolata: DL 84191. (Családi levéltárak, Bárczay család T 10.)

Az oklevél szövege:

Nos Omodeus palatinus mandamus vobis Nicolao Nigro et Demetrio filio Alexandri comitibus per presentes, quatenus statim visis presentibus accedatis personaliter ad terram comitis Areus Gerbec nominatam, et separetis^a eandem in antiquis metis reambulando a terra Cassensi et a terra Matheus filii Pousa prohibendo omnes illos, qui eandem terram collerent [!] vel occupassent de eadem, et post hec totius facti seriem nobis verbaliter referendo.

^a előtte áthúzva: s

Hátulján: „Nicolao Nigro et Demetrio filio Alexandri comitibus”. Fekete Miklós 1304-ben még biztosan élt (AOkl I. 600–601. sz.), 1308 júniusában már fiai hagyták jóvá egy örökölt birtokuk eladását (AOkl II. 399. sz.). Miklós ekkora már gyaníthatóan elhunyt, ez az egyetlen adat a *terminus ante quem* meghatározására.

325

(1288–1308)

– (*Omodeus palatinus*) atyafiához, György fia: Péter újvári (*de Wywar*) (al)ispánhoz és a négy szolgabíróhoz: mivel Fekete Miklós (*Nicolaus Nigrus*) és Henrik comes-eket és a hozzájuk tartozókat a címzetek a bírói széktől tegyék át az ő külön ítélszéke elé (*ad nostrum iudicium speciale*), bárki, különösen Sándor fia: Péter comes ellenében, és Miklósék felett ne ítékezzenek. A rokonság és barátság okán most még csak megkéri őket, ám ha mást fognak cselekedni, nyílt oklevéllel (*litteris nostris ... patentibus*) fogja Miklósékat magához venni.

Eredeti fényképmásolata: DL 84193. (Családi levéltárak, Bárczay család T 14.)

Kiadása: HO VII. 351.

Péter (al)ispán (titulusára lásd Archont. 1000–1301. 218. 527. jz.) már 1288-tól felbukkan, mint megyei *comes*, 1304-ben még biztosan élt és hivatalban volt (Archont. 1301–1457. 94.), ám utódja csak 1312-ben jelenik meg először. Az oklevél *terminus ante quemje* így Fekete Miklós valószínűsíthető halála, lásd 325. sz. reg.

326

1309 körül

Amadé nádor 1309 körülre tett oklevelét (Zichy I. 124.) lásd a 271. sz. regesztában.

(1288–1311)
ápr.–máj.

Pál nádori albíró levele (*littere Pauli viceiudicis Omodei palatini*) a jászói konventhez, hogy a nádori ember, Illés fia: Márk mellé adják tanúbizonyosságukat, és idézzék be Benedek fia: Péter *comes*-t és fivérét: Iryp-et, továbbá Ethened fiait: Lászlót, Illést, Moch-ot és Bychke-t Bogomer fia: Serephilus ellenében a konvent színe elé.

Tartalmilag átírta: jászói konvent: DL 84217. (Családi levéltárak, Bárczay család 1. 15.)

Kiadása (TÁ): HO VII. 360.

A konventi levél szerint Rogate-vasárnap (a számba jöhető évek alatt ápr. 29. és máj. 27. közé esett) idézték meg a nevezetteket, így a parancslevélnek áprilisban vagy májusban kellett kelnie.

327

(1295–1311)

Aba nb. Dávid fia Amadé (*Omodeus palatinus*) tanúsítja, hogy sóvári (*de Sowar*) Gergely 30 márkányi, Sókútról (*de Puteo Salis*) származó jövedelmet Tamás fia: Synka mesternek adott hűséges szolgálataiért, ti. amikor [III.] András király az osztrák herceg (*dux Austrie*) ellen támadt, Synka mester Bécs városa előtt (*ante civitatem Viennensem*) a király, a bárók és a püspökök szeme láttára harcba bocsátkozván csaknem halálos sebet kapott. Aztán amikor a Sáros (*Saarus*) várában tartózkodó cseh Wytk (*Wytk Boemus*) Sókutat elfoglalta, akkor ő elfogta, és azt a várat, amit Wytk Sókút fölé épített, felégette. Végül mert ue. Synka Lengyelországból hozott 1000 márka értékű javakat és kincseket, ti. különféle hermelinbőröket, hadiméneket, ménesekeket¹ és cseh fegyvereket adományozott Gergely mesternek.

Tartalmilag átírta: szepesi káptalan 1314. aug. 3. (AOkl III. 810. sz.) > szepesi káptalan 1327. jan. 12. (AOkl XI. 13. sz.): DL 57278. (Családi levéltárak, Soós család 81.)

Kiadása (TÁ): RDES I. 521–522.

Regesztája: RDES I. 391. (911. sz.) (lat.)

¹ vagy: kancákat, kettős jelentésű szó (equax-acis)

A *terminus post quem* a leírt érdemeiből következik: a megadományozott részt vett III. András bécsi hadjáratában (1291) és legyőzte Witk sárosi várnagyot (1294 e., vö. RA 3982. sz.), ezek után Amadé 1295-ben nádor először. De mivel György ezután a királynál kegyvesztett lett, ezért könnyen lehet, hogy az adomány és a levél inkább az Anjou-korra esik. Synka mester 1307-ben még biztosan élt, lásd AOkl II. 122. sz. reg.

328

(1288–1311)

– levele István gönci várnagyhoz, hogy Konrád fia: Benedek kérésére elengedte Mojsna fia: Mojsnak a jobbágysági ügyében vívandó párbaját, mivel Benedek vállalta, hogy megtéríti azt a kárt, amit Mojs a nádor jobbágyságainak okozott, ezért a várnagy se tartsa tovább bajvívóját.

Eredeti: kb. 11,3 × 4,8 cm., szabálytalan alakú, hátulján a gyűrűspeccsét foltja – DL 75152. (Családi levéltárak, Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 33.)

Az oklevél szövege:

Omodeus palatinus fidei suo comiti Stephano castellano de Gunch omnimodam dilectionem. Fidelitate vestre notificamus per presentes, quod duellum, quod habebamus contra Moys filium Moytha pro iobagionibus nostris, pro petitione comitis Benedicti filii Corradii ipsum duellum eidem Moys supradicto resignavimus, quia idem comes Benedictus asumpsit nobis, quod de dampnis iobagionum nostrorum seu illicitis, que per ipsum Moys fuerunt facta, e parte ipsius Moys modis omnibus ad nostrum honorem satisfaceret nostris iobagionibus, unde de ipso duello compescere debeatis, nec ipsum pugilem ulteris [!] detineatis.

Hátulján ugyanazon kézírással: „Comiti Stephano castellano de Gunch”. Az itt felbukkanó Mojsna fia: Mojsnak már az özvegyét említik 1301. febr. 10-én (RDES I. 30–31.), ám a keltezésből valószínűleg lemaradt egy évszám, és a levél 1311 vagy 1321-ben kelt (vö. RDES I. 31. 4/1. jz.). Mojsna fia: Mojs 1303 júniusában még biztosan élt, 1311 júniusában viszont már fiai pereskednek a családja nevében (RDES I. 114–115., 375.). István gönci várnagy egy későbbi említés alapján 1304–1305 körül biztosan betöltötte ezt a tisztséget (Archont. 1301–1457. 320.; vö. Feld 1985. 67.), de róla sem tudni többet, így az oklevél kelte nem szűkíthető le.

329

(1288–1311)

– (*Omodeus palatinus*) levele az egri káptalanhoz. Merse fiai: Pál és Miklós, továbbá Chyma, Pethe, Lotur, Benke, Péter, Bálint, István fia: Pál, Thalyas fia: Miklós, Pál comes és Mihály comes, valamennyien *Gueleb*-i nemesek elpanaszolták a nádornak és az egész megyének (*toti provincie*), hogy rokonaik, Edemen és Dénes és az ő tudtuk nélkül Edemen részét a *Gueleb* földből titkon eladták a káptalan színe előtt és annak privilégiumával *Guebrach*-i Lőrinc fia: Mihálynak és testvéreinek, továbbá azok helyett és nevében a káptalan jelenlétében másokat iktattak be a földbe. Ezt a nádor színe előtt a nevezettek tilalmazták, kérvén,

hogy ez ügyben a nádor írjon levelet a káptalannak. A nádor ezért arra kéri a káptalant, hogy a jogrend szerint adják ki oklevelüket a tilalmazóknak, mivel azok, mint határosok, az eladásnak ellentmondottak.

Eredeti: kb. 15,5 × 4,8 cm., szabálytalan alakú, hártvaszalagnak való bevágásokkal – DL 82766. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi 214. C 95.)

Kiadása: Zichy I. 83.

Regesztája: Zichy VII/1. 16.

Az oklevelet a kiadása 1293-ra tette, a DL-DF 5.1 nyilvántartás 1299–1307 közé. Magunk nem látunk semmilyen érvet a keltezés szűkítésére a nádor titulusan kívül, amely így egy nagyon tág időhatárban (1288–1311) mozoghat.

330

(1288–1311)

– oklevelében leírja Csicsér birtok határait.

Említi: leleszi konvent 1415. okt. 9. (ZsO V. 1116. sz.): Slovenský národný archív (Szlovákia), Leleszi konvent hiteleshelyi levéltára: Acta anni 1415. 30. (DF 220809.)

Az említés szövege:

... iidem actores ... nec litteras Omodei palatini metas ipsius possessionis Checher denotantes exhibere potuissent.

331

(1296–1297,
1300–1320)
– Bolondóc

Csák nb. Péter fia Máté (*Nos Matheus palatinus*) Alberthoz, hogy küldje ki fiát Kasza, Oroszlánkő, Lednice, Beszterce, Hricsó, Lietava és Sztrecsén (*Kassa, Oroszlanku, Lednuche, Besturchee, Hrychou, Lytwa et de Strechun*) várkerületekbe (*in provinciis*), és a nádor jobbágyaitól minden kúria és mansio után szedjen be egy trencsényi szapu zabot (*unum saponem avene cum saponem Trenchyensi*) és egy szekér szénát, majd késlekedés nélkül küldje Trencsénbe. *Datum in Bolondoch.*

Eredeti fényképmásolata: DL 95587. (Családi levéltárak, Binnyey vétel 50.)

Kiadása: Csák territórium 20.; RDES II. 84.

Bár Máté elvileg 1310 februárjától tárnokmesternek címzi magát nádor helyett (Archont. 1301–1457. 1.), valójában később is folyamatosan alkalmazta magára a nádor titulust (vö. Kristó 1973. 156.). Mivel az itt jelzett terményszolgáltatást ősszel szokták beszedni, így 1321 téli és tavaszi hónapjai (Máté márc. 18-i haláláig) mindenképpen kiesnek. Vincent Sedlák 1316-ra datálta az oklevelet (RDES II. 84.), ám semmilyen indoklást nem adott. Az itt megnevezett Albert nem azonosítható be más oklevelekből, a felsorolt várak pedig 1321-ig Máté kezén voltak, így a keltezésre semmilyen közelebbi támpontunk nincs, bár, ha nem is biztos, de erősen valószínű, hogy már a 14. századból való. Az itt felbukkanó *provincia* szó várkerületként való értelmezésére lásd Kristó 1973. 158–159. A trencsényi szapu, mint mértékegység: Bogdán 1991. 358.

332

A bizonytalan, de elvileg nádori kiadványokként is szóba jöhető oklevelek

(1254–1256)

Miklós alországbíró és bírótársai (*Nicolaus [vice jud]lex curie regie cum suis coniudicibus*) [köztük **Rátót nb. Domonkos fia Roland?**] levelükben utasítják a győri káptalant, hogy a színük előtt a peres felek kölcsönösen semmisítsék meg mind O[madé] győri püspök, mind a várad-i káptalan és a bébi (*de Beeb*) nemesek összes, Gyimolt (*Gymolt*) föld ügyében kiállított oklevelét.

Tartalmilag átírta: Győri káptalan – DL 47787. (Gyűjteményekből, Magyar nemzeti múzeumi törzsanyag, Neuhoffer)

Kiadása (TÁ): ÁÚO II. 327.

A győri káptalan (ma már erősen rongált, ám a kiadásakor még teljes, egyébként datálatlan) oklevele a bírák által elrendelt parancs végrehajtását tanúsítja. A szöveg sehol nem említi a nádort, ám mivel ugyanazon ügy lehet, mint amiről a 111. sz. regesztában esik szó (egyezik a föld neve, a peres felek származása, az egyik megnevezett bíró személye, és ezzel kapcsolatban is a győri káptalan állított ki oklevelet), ezért valószínűsíthetjük, hogy Miklós alországbíró „bírótársai” is ugyanazok voltak. Így valószínűleg Roland nádor nevében is szólt az utasítás.

333

(1280. szept. 16. előtt)

Aba nb. Dávid fia Finta (nádor?) levele: [Óvári] Konrád mester jobbjára: Golombos a Szent Szűz nyolcadának másnapjára [szept. 16.] mutassa be a [pécs]várad-i konventnek egy bizonyos szőlő ügyében kiállított privilégialis oklevelét Selke comes ellenében.

Tartalmilag átírta: Finta nádor: 208. sz. reg.

Nem egyértelmű, hogy Finta ezt a levelet nádorként adta-e ki, vagy nem. A levél nem sokkal előzhetett meg azon szept. 20. után nádorként kiállított biznyságlevelét, amely Galambos határidőre való meg nem jelenését rögzítette (208. sz. reg.). Finta 1280. júl. 19-én még erdélyi vajda, ugyanekkor Máté viseli a nádori és a somogyi és soproni ispáni tisztelet (Archont. 1000–1301. 21., 39.). A szövegben említett várad-i konvent (*conventus Waradiensis*) biztosan a Baranya megyei pécsvárad-i hiteleshelyet takarja, mert egyéb okleveles adatokból kiderül, hogy a meg nem nevezett szőlő a Baranya megyei Nadicán volt, Konrád

mester Óvári Konráddal azonosítható (vö. ÁMTF I. 344–345.). Óvári Konrád gyakran pereskedett a mindenkori nagybírák előtt, így valószínűleg ekkor is az aktuális nádort kereste föl. Így nádori mivolta ez esetben erősen valószínűsíthető, bár nem bizonyítható.

334

(1227–1284) **Dénes nádor oklevele.**

Említi: Pannonhalmi Regisztrum: PBFL Konventi levéltár, Caps. 61. 9. (DF 208315.)

Kiadása: PRT II. 255.; CDB: A pannonghalmi rendi levéltár 14. századi jegyzéke

Az oklevélről a regisztrum semmit nem árul el a számán kívül (*Nicolai palatini privilegia duo. Dyonisii palatini unum.*), így nem csak azt nem tudjuk, hogy melyik Dénes nádorhoz lehet kötni, de azt sem, hogy nem-e egy ismert és itt is közölt pannonghalmi vonatkozású oklevélre gondoltak-e. A pannonghalmi egyház ügyében főként Uros apát idején, 1242-ig bezárólag adtak ki a nádorok sok ítéletlevelet, így valószínű, hogy a jelen oklevél is erre az időszakra esik, leginkább Tomaj nb. Dénes időszakára (1235–1240). Azon időszakokat, amikor a 15. sz. eleje (a Pannonhalmi Regisztrum keletkezési ideje) előtt Dénesnek hívták a nádort, lásd Archont. 1000–1301. 18–22.

335

(1287. jún. 8. előtt)

Héder nb. Henrik fia János (nádor?) levelében tanúsítja, hogy Walter nem jelent meg az István comes-szel vívandó párbajra.

Tartalmilag átírta: János nádor [1278.] jún. 8.: 227. sz. reg.

Nem tudni, hogy János ezen levelet nádorként adta-e ki, vagy nem, hiszen 1278. június 8. az első megjelenése nádorként, ám hivatali elődje, Makján 1268. okt. 13-án tűnik föl utoljára (Archont. 1000–1301. 22.), így könnyen lehet, hogy János már a júniust megelőző hónapokban is nádor volt.

336

(1281, 1287–1288?)

– (*Iohannes palatinus*) (és unokája: Miklós mester?) oklevele, amelyben a várnépek *Vogeldorf* nevű földjét a Fertő-tó (*lacum de Ferteu*) melletti birtokrészről (*de grangia*) való [heiligenkreutzi] szerzeteseknek adja.

Tartalmilag átírta: András mester 1314. ápr. 25. (AOKl III. 740. sz.): Stiftsarchiv Heiligenkreuz (Ausztria) (DF-jelzete nincs)¹

Kiadása (TÁ): UHW II. 41.; UB III. 75.

Regesztája (TÁ): AOKl III. 740. sz.

¹ Fényképe megtalálható a *monasterium.net* weboldalon: http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/AT-StiAH/HeiligenkreuzOCist/1314_IV_25/charter?q=1314.%20IV.%2025 címen

Az oklevél szerint András a nagyapja, János nádor és néhai testvére: Miklós mester ezen tárgyú adományát erősítette meg. Nem derül ki egyértelműen, hogy egy vagy két oklevélről van-e szó. A közös oklevél kronológiailag nem lenne lehetetlen, mert Miklós tárnokmester már nagykorú volt, amikor nagyapja, János nádor meghalt 1308–1309 körül (vö. Engel 2003. Héder nem 4. tábla: Kőszegi [és Rohonci]). Ez esetben biztosan csak tiszteletből, utólagosan címezték nádornak Jánost, hiszen 1288-ig, János utolsó nádori ciklusáig bezárólag semmiképpen nem adhattak ki közös diplomát. Amennyiben külön oklevelekről van szó, akkor a magáét *elvileg* kiadhatta János a nádori hivatala alatt is (de a későbbi kiadás és a tiszteletbeli címzés lehetősége ez esetben is fennállna).

337

(1288–1295)
márc. 13–
ápr. 9.
– Gönc

Aba nb. Dávid fia Amadé bárcai Illésnek és fiának elengedi azt a bíróságot, amivel tartoztak István fia: Marót ellenében.

Eredeti: 13,4 × 1,2 cm, kisebb vízfoltokkal, hátulján a rányomott pecsét foltja – DL 75216. (Családi levéltárak, Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 45.)

Az oklevél szövege:

Datum pro memoria, quod iudicium, quo nobis comes Elyas et Inok filius eius de Barcha contra Morouth filium Stephani tenebantur, nos eisdem indulimus, unde volumus, quod nullus predictos comitem Elyam et filium suum ratione iudicii supradicti audeat molestare. Datum in Gunch, feria secunda proxima ante Dominicam Palmarum.

Az oklevél hátulján: „super relaxatione iudicii”. Az oklevél pecsétfoltja Amadé régi, 39 mm-es pecsétjével azonos nagyságú, amelyet 1295 őszén már biztosan nem használt (l. 238. sz. reg. kommentárját). A levélben Amadé nem címzi nádornak magát, így nem csak a nádori évei jöhetnek számításba ezen dátumig bezárólag.

338

(1296–1297?)

Csák nb. Péter fia Máté (*Mattheus palatinus*) oklevelei Csejte, Pöstyén, Rajec, Bajmóc (*Chehte, Pekchén (!), Raych, Boymoch*) és Nohovan várak és tartozékaik ügyében.

Említi: III. András 1299. okt. 29. (RA 4275. sz.), ennek 1749. évi másolata: DL 71404. (Családi levéltárak, Csáky család, központi 2. 4.)

Kiadása (Eml): Csáky I. 30.

Regesztája (Eml): RA 4275. sz.

Az említés nem konkrét oklevelekről szól, hanem egy formula része, miszerint a király, miután visszaadta Hontpázmány nb. Kázmér fiainak azt az öt várat és tartozékaikat, amelyeket Máté jogtalanul foglalt el tőlük, érvénytelennek nyilvánította Máté és mások ezzel kap-

csolatos okleveleit. Ez egy szokásos eljárás volt ilyen esetben, és még az sem biztos, hogy Máté kibocsátott egyáltalán okleveleket a várak ügyében, vagy ha igen, akkor azt a nádori évei alatt tette-e.

339

(1288–1310)
máj.–jún.
– Gönc

Aba nb. Dávid fia Amadé (*Datum pro memoria*) [Káta nb.] Gábor fiai: Tamás és János comes-ek és Miklós mester, akiknek a nevében serviensük, Chyzer jelent meg, kötelesek megjelenni Aladár fia: László és annak fivére, Prebard ellenében – akiket maga László képviselt – Keresztelő Szent János 36. napján [júl. 29.], és ugyanekkor megfizetni a bírságot, mivel Pünkösöd nyolcadán nem jelentek meg személyesen, és mondott serviensük sem adott választ Aladár fiainak. *Datum in Gunch, in octavis Pentecostes.*

Eredeti: 14,4 × 2,5 cm, hátulján a zárópecsét feltja – DL 82904. (Családi levéltárak, Zichy család, zsélyi I. A 34.)

Kiadása: Zichy I. 116.

Az Amadéhoz kapcsolást a gönci kelethely indokolja, illetve a per szereplői Amadé nádor szűkebb „vonzáskörzetében” voltak birtokosok. Gutkeled nb. Aladár fia: László többször is pereskedett Amadé előtt. A Káta nembeliek közül a legidősebb fiú, Tamás, 1299-ben bukkan föl utóljára datálható oklevélben, ám csak 1310-re lehet biztosan állítani, hogy már meghalt, amikor egy birtokügyben már a fia intézkedett (lásd Karácsonyi 1900. 776.), innen az oklevél záródátuma. Az oklevél pecsétfeltjának mérete nem vehető ki egyértelmű módon, és az sem teljesen biztos, hogy Amadé nádori hivatala alatt adta ki ezt a levelet.

340

(1295–1310
nov. előtt)

– oklevele (*littere nostre*) szerint szebenyei (*de Zebene*) Sándor fiai: Lőrinc comes, Gergely, István és Tamás, továbbá Lőrinc fiai: László és Miklós azt állították, hogy Herbord fia: Benedek, illetve Anthaleus és Sebestyén megölték Istvánt, Gergely gener-ét.

Említi: Datum pro memoria [Amadé nádor]: 342. sz. reg.

341

(1295–1310)
nov. 6–11.
– Gönc

– Szent Márton nyolcada utáni hétfőre halasztja azokat az ügyeket, amely egyrészt szebenyei Sándor fia: Gergely és nevezett fivéréi, illetve Herbord fia: Benedek között áll fent, másrészt amely ue. Gergely, illetve Anthaleus, Sebestyén és ue. Benedek közt áll fent, Gergely gener-ének megölése miatt, mivel a kirendelt újvári vizsgálóbírák előtt a megölt István fia és fivéréi nem jelentek meg, így a vizsgálat hosszabb ideig tart, továbbá felszólítja a feleket, hogy a mondott határnapon személyesen, és ne meghatalmazott útján legyenek jelen.

Eredeti: 10,4 × 6,2 cm, kissé vízfoltos, hátulján a zárópecsét feltja – DL 75232. (Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 100.)

Az oklevél szövege:

Datum pro memoria, quod causam, quam Benedictus filius Herbordi, qui personaliter comparuit contra comitem Laurentium, Gregorium, Stephanum et Thomam filios Alexandri de Zebene, Ladislaum et Nycolaum filios eiusdem Laurentii, qui personaliter comparuerunt feria quinta proxima post festum Luce evangeliste, item causam, quam Anthaleus, Sebastianus et Benedictus contra eundem Gregorium dominica proxima post festum Omnium Sanctorum habebant coram nobis, pro eo, quod dicti comes Laurentius, Gregorius et fratres ac filii sui Stephanum generum eiusdem Gregorii per predictum Anthaleus, Sebastianum et de facto Benedicti [!] interfecisse per litteras nostras, prepositi et conventus de Jazou, et magistri Aladarii ac magistri Domnici de Pop inquisitorum Novi Castri inquisitorias proposuerunt, et quod nec filius nec fratres predicti Stephani interfecti non comparuerant, et ita requisitio mortis plus eis attinebat, prorogavimus ad feriam secundam proximam post octavas beati Martini confessoris, ita, quod omnes auctores et respondentes propriis eorum in personis et non per procuratores compareant ad plenam responsionem faciendam. Datum in Gunch, feria secunda proxima post festum beati Emirici confessoris.

Az oklevél hátulján: „memorialis pro comite Laurentio et aliis contra Benedictum et alios“. Az Amadéhoz kapcsolást a gönci kelet-hely indokolja, és az, hogy a zárópecsét feltjának mérete egyezik Amadé azon pecsétjének átmérőjével, amelyet 1295-től használt (lásd 238. sz. reg. kommentárját), viszont nem biztos, hogy nádori éve alatt adta ki az oklevelet. A perek folytatására lásd a 344. sz. regesztát.

342

(1295–1310)
dec. 27.
– Gönc

– tanúsítja, hogy a Mihály fia: Og és Tamás fiai: László és Donch a köztük lévő ügyet közös akarattal elhalasztják, és a felek által választott két-két döntőbíróra bízják, Lelesz faluban.

Eredeti: 14,2 × 4,1 cm, hártyszalagnak való bevágásokkal, hátulján a zárópecsét feltja – DL 57996. (Családi levéltárak, Soós család 202.)

Az oklevél szövege:

Datum pro memoria, quod causam, quam magister Og filius Mychaelis pro quo Mathe serviens suis comparuit vicesimo secundo die Beati Nycolai confessoris habebat contra Ladislaum et Donch filios Thome ac servientes suos ex quibus et pro quibus Donch predictus comparuit, coram nobis communi voluntate ad arbitrium comitis Boxa et^a Mothey comitis filii Corradi, quos predictus magister Og adducit, item comitis Samsonis et comitis Thome de Katha, quos pars adversa adducit, distulerunt, qui medio tempore in villa Lelez arbitrium faciunt inter partes, et si qua partium arbitrium predictorum arbitratorum non servaret, iudicio trium marcarum subiacebit. Partes autem in octavis

purificationis beate Virginis coram nobis comparebunt iterato seriem eiusdem in litteris predicti conventus reportantes. Datum in Gunch, in termino supradicto.

^a a szövegben kétszer: et et

Az oklevél hátulján: „memorialis pro filiis Thome contra magistrum Og”. Az Amadé nádorhoz kapcsolást a gönci kelethely indokolja, és az, hogy a pecsétfolt mérete Amadé nádor 1295-től használt pecsétjének feleltethető meg (lásd 238. sz. reg. kommentárját), ám nem biztos, hogy nádori éve alatt adta ki az oklevelet.

343

(1296–1311)
jan. 20.
– Vizsoly

– A Herbord fia: Benedek, és Marcel fiai: Antaleus és Sebestyén, illetve szebenyei Sándor nevezett fiai közti ügyeket Ötvenedvasárnagra halasztja.

Eredeti: 14,7 × 3,6 cm, kissé vízfoltos, hátulján a rányomott pecsét töredéke – DL 75228. (Családi levéltárak, Máriássy család levéltára, Máriássy Ferenc 96.)

Az oklevél szövege:

Datum pro memoria, quod causam, quam Benedictus filius Herbordí contra comitem Laurentium, Gregorium, Stephanum et Thomam filios Alexandri de Zebene, Ladislaum et Nycolaum filios eiusdem Laurentii, qui personaliter comparuerunt, item causam, quam Anthaleus et Sebastianus filii Marcelli et predictus Benedictus, ex quibus idem Anthaleus comparuit, habebant coram nobis in quindenis Ephiphanie in statu priori ad dominicam proximam ante Carnisprivium sine crastinatione diei diximus prorogandam. Datum in Wysl, in quindenis supradictis.

Az oklevél hátulján: „memorialis pro Laurentio et aliis contra Benedictum et alios ad dominicam ante Carnisprivium”. A pecsét Amadé nádor új, 1295-től használt pecsétjének a töredéke (lásd a 238. sz. reg. kommentárját), köriratából a - NERE - látszik. Az oklevél összefügg a 342. sz. regesztával, és a pecsétcsere után az első olyan évpár, amelynek a végén és az elején is Amadé volt a nádor, az 1295–1296-os év.

344

(1219–1433)

Miklós nádor két oklevele.

Említi: Pannonhalmi Regisztrum: PBFL Konventi levéltár, Caps. 61. 9. (DF 208315.)

Kiadása: PRT II. 255.; CDB: A pannonhalmi rendi levéltár 14. századi jegyzéke

Az oklevélről a registrum semmit nem árul el a számán kívül (*Nicolai palatini privilegia duo. Dyonisii palatini unum.*), így azt sem tudjuk, hogy melyik Miklós nádorhoz köthetjük, vagy hogy nem-e egy ismert és itt is közölt oklevélre gondoltak-e. Bár a pannonhalmi egyház ügyében főként Uros apát idején, 1242-ig bezárólag adtak ki a nádorok sok ítéletlevelet, így valószínű, hogy ez is erre az időszakra esik. A regisztrumban két oklevelet is említettek, ám itt most egyetlen regesztába vettük föl azokat. A pontos éveket, amikor a 15. sz. eleje (a Pannonhalmi Regisztrum keletkezési ideje) előtt Miklósnak hívták a nádort, lásd Archont. 1000–1301. 18–24. és Archont. 1301–1457. 3–5.

NÁDORMUTATÓ

Mivel a regeszták egymásutániségának a vezérfonala a kronológia volt, ezért az alábbi mutatóban lehet nádorok szerint kikeresni a regesztákat. A felsorolás itt is egy körülbelüli kronológiát követ: a nádorok a legkorábban kiadott oklevelük évszáma szerint vannak sorba rakva. A nevük után álló évszám(ok) nem a hivatalviselési idejükre utalnak, hanem az itt szereplő legkorábbi és legkésőbbi oklevelük kibocsátási évére. Amennyiben az évet csak hozzávetőlegesen lehetett megállapítani, csillag jelöli. A számok az egyes regeszták számát jelentik, a két számozott tétel között álló, sorszámokkal nem rendelkező regesztára / (per) jellel utalunk (2/3 = a 2. és 3. sz. reg. között álló reg.).

A számok jelölései: **félkövér**: eredetiben fennmaradt oklevél (ide soroltuk a 20. sz. folyamán elpusztult, de az eredetiről készült fényképmásolat formájában ismert diplomákat is); normál: átiratban vagy másolatban fennmaradt teljes szövegű oklevél (ide soroltuk azokat az okleveleket is, amelyeket 19. sz.-i okmánytárak még az eredeti alapján adtak ki, ám később elvesztek és fényképmásolatuk sem maradt fent); *dőlt*: csak tartalmi átirásból vagy említésből ismert oklevél. Amennyiben a diploma hamis vagy interpolált, egy + (kereszt) szerepel a szám előtt. Ha az adott szám alá is van húzva, akkor az azt jelenti, hogy az az egy regeszta nem csak egyetlen oklevelet takar (ez abban az esetben fordul elő, amikor említés formájában egy adott nádor egyszerre több oklevelére utaltak. Ezek ilyenkor egyetlen regesztát kaptak, hiszen nem tudható, hogy pontosan hány nádori oklevélről volt szó). Bizonyos diplomák nádorhoz kötése bizonytalan, ez esetben zárójelben, és kérdőjellel ellátva állnak a sorszámok (az adott regeszta kommentárjában részletesen kifejtettük a bizonytalanság okát). A bizonytalan tételek minden számba jöhető nádornál ott szerepelnek.

Radó (1057): +1

Gerson (1155): +2

Belus nádori alispán (1201): +2/3

Bánk (1213): 3

Gyula, Kán nb. (1216–1224/1225*): 4, 15, 16, 17

Miklós, Szák nb. Barc fia (1219–1226): 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, (345?)

Tódor, Vejte fia (1222): 14

Dénes, Ampod fia (1227–1234): 28, 29, +30, 31, 32, 33, 34, 35, (36, 38, 40, 42, 218, 335?)

Köbölkúti Péter alnádor (1234): 37, 39

Endri alnádor (1235): 41

- Dénes, Tomaj nb. Dénes fia (1235–1241*): **36, 38, 40, 42?**, 43, **44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66**, (218, 335?)
- Albert alnádor (1237): 52
- László, Kán nb. Gyula fia (1242–1245*): 67, 68, +69, 70, 71
- Dénes, Türje nb. Dénes fia (1245–1248): **72, 73, 76, 77, 78**, (218, 335?)
- István, Gutkeled nb. Dragun fia (1247): **74, 75**
- Roland, Rátót nb. Domonkos fia (1249–1275*): 79, **80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87**, +88, 89, 90, 91, **92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 167, 169, 170, 171**, (333?)
- Henrik, Héder nb. Henrik fia (1260–1267*): 125, **126, 127, 128, 130, 132, 133, 137**
- Gotárd alnádor (1264): 129
- Domonkos, Csák nb. Péter fia (1266): (**131, 134?**), 135, 136
- Lőrinc, Kemény fia (1267–1269*): **138, 139, 140, 141, 142, 143, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153**
- Benedek, Balog nb. Tombold fia (1268–1269): 144, **145, 154**
- Mojs, Mojs fia (1270–1272): 155, **156, 157, 158, 159, 160, 161, (178, 179, 200?)**
- Dénes, Péc nb. György fia (1273–1284*): (**131, 134?**), **162, 163, 164**, +165, 166, **185, 215, 217**, (218, 335?)
- Sándor alnádor (1272/1274*): **168**
- Péter, Csák nb. Máté fia (1276*–1278*): 172, 173, **174, 175, 184, 186, 187**
- Pósa alnádor (1270/1276*): **176**
- Miklós, Héder nb. Henrik fia (1275/1276*–1301/1307*): **177, (178, 179?), 180, 181, 182, 183, 216, 219, 220, 221, +222, 223, 224, 225, 244, 246, 247, 248, 249, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 270, 277, 278, 324/325, (345?)**
- Máté, Csák nb. Máté fia (1278–1283*): **188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, (200?), 201, 202, 204, 205, 206, 207, 211, 212, 213, 214**
- Gergely alnádor (1279*): 197
- F. alnádor (1270-es évek*): 203
- Finta, Aba nb. Dávid fia (1280*–1281*): **208, 209, 210**, (334?)
- Makján, Aba nb. Bökény fia (1286): **226**
- János, Héder nb. Henrik fia (1287*–1288*): **227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, (336, 337?)**
- Tamás alnádor (1288): 237, **238**
- Amadé, Aba nb. Dávid fia (1288–1311*): 239, **240, 241, 245, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 265, 266, 267, 268, 269, 271, 273, 275, 276, 279, 280, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 314, 315, 316, 319, 320, 322, 323, 324, 325, 326, 328, 329, 330, 331, (338, 340, 341, 342, 343, 344?)**
- Péter (1288): +**242**
- Rénold, Basztély nb. Rénold fia (1289*): 243
- [Ismeretlen nádori albíró] (1296*): **272**
- Máté, Csák nb. Péter fia (1296*–1300/1320*): **274, 332, (339?)**
- Apor, Péc nb. Márk fia (1298): 281, 283, 284, **285, 286**
- Roland, Rátót nb. Leusták fia (1298–1298/1299*): 281, **282, 287, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296**
- Péter, Szalók nb. Miklós fia alnádor (1298): 288, **289**
- János nádori albíró (1299/1300*–1300*): **317, 318, 321**
- [Ismeretlen alnádor] (1270/1300*): 313
- Pál nádori albíró (1288/1311*): 327

NÉVMUTATÓ

A névmutatóban a regesztákban szereplő tulajdonnevek és népnevek szerepelnek, illetve az ezekből képzett melléknevek (pl. *temesi ispán, bécsi márka, cseh fegyverek* stb.). Az utána következő számok az adott regeszta számát jelentik. Amennyiben két számozott regeszta közti, számozatlan tételről van szó, / (per) jel szerepel a számok között (pl. 2/3 = a 2. és 3. sz. reg. közötti regeszta). A névmutató nem terjed ki sem a bevezetőre, sem a regeszták utáni apparátus hely- és tulajdonneveire, sem a regeszták utáni kommentárookra, más szóval itt csak azok a nevek szerepelnek, amelyek a nádori oklevelekben, mint primer forrásokban előfordulnak. Ezen kívül nem vettük föl az adott oklevélet kibocsátó nádorok nevét, illetve a titulusukban előforduló hely- és népneveket (azaz a „*Mojs nádor, soproni ispán és a kunok bírása*” titulus sem a *Mojs nádor*, sem a *soproni ispán*, sem a *kunok* címszónál nem szerepel). Ennek pusztán praktikus okai voltak: a névmutatóba való beemelésük rengeteg olyan „fantomadattal” terhelte volna meg a mutatót, amelyeknek külön történeti értéke csak minimális, vagy egyáltalán nincsen, hiszen könnyen lehet, hogy a példában szereplő oklevélnek semmilyen konkrét köze nincs Sopron megyéhez, vagy a kunokhoz. Aki arra kíváncsi, hogy egy adott nádor mely itt szereplő okleveleket bocsátotta ki, az a direkt e célra készített nádormutatóból tud tájékozódni. Nem vettük föl továbbá a keresztény dátumformulákban szereplő szentek neveit.

Az ábécérendbe sorolás a medievista forráskiadványok mutatóinak gyakorlatát követi, azaz egyenértékűnek tekintettük az *i* és az *y* betűket, továbbá az *u*, *v* és *w* betűket (ez utóbbiakat két csoportra bontva, ahol *u* és ahol *v* hangértékben szerepelnek), nem csak a szavak elején, de szóközépi helyzetben is.

A földrajzi nevek esetében általában a mai nyelv szabályai szerint leírt módon szerepel az adott település bevett történelmi magyar neve. Helynév voltát egy „h.” betűvel jelezzük. Utána zárójelben a forrásban előforduló betűhív átírása (dőlttel), majd hogy melyik történelmi megyében volt megtalálható a középkorban, aztán a település mai neve, illetve – ha ma már nem Magyarország területére esik – a jelenlegi ország neve (az országnevek rövidítései: Sz. – Szlovákia, U. – Ukrajna, R. – Románia, Sze. – Szerbia, H. – Horvátország, Szl. – Szlovénia, A. – Ausztria. Egyéb országok esetén a teljes országnév ki van írva). Ha a megyenév után a település mai neve nincs odaírva, akkor az vagy azt jelenti, hogy azonos a címszóként kiírt névvel, vagy azt, hogy a mai nevet már nem lehet beazonosítani (mert a település időközben elpusztult), vagy azt, hogy az azonosítás nem egyértelmű (mert pl. több olyan nevű helynév is megtalálható az adott megyében, és nem tudni, hogy pontosan melyik mai településnek feleltethető meg). Amennyiben a települést még megyeszinten sem sikerült beazonosítani és a mai

magyar nevét megállapítani, úgy abban a formában szerepel, ahogyan az oklevélben leírták, ez esetben a név *dől*ttel van szedve (a személynevek nem szerepelnek dőlten). Amennyiben az oklevél kelet helyéről van szó, úgy azt külön „kh.” formában jelezzük.

Bár az alábbi mutató nem tartalmaz tárgymutató részt, néhány itteni tételt a könnyedség kedvéért tárgymutató formában is kiemeltünk, hogy egyszerűbb legyen megtalálni. Ilyenek: „király”, „királyné”, „mértékegység”, „pénznem”.

A, Á

Aachen h. (*Amaquis*, ma Aix-la-Chapelle, Franciaország) 321
 Aba (Aba nb., Miklós apja) 239, 255
Abahomoka h. (Szabolcs m.) 53
 Abara h. (*Abra*, *Abraa*, Zemplén m., ma Oborín, Sz.) 310, 311
 Abaúj megye 243
 – megyei alispán és szolgabírák 326
 – – vizsgálóbírák (*inquisitores*) 342
 Abel sz. 4
Abra, *Abraa* lásd Abara
Abraam lásd Ábrahám
 Ábrahám h. (*Abraam*, *Abram*, Tolna m.) és ábrahámi Szűz Mária monostor 161
 – 4
 – (Balázs fia) 108
 – (Baradnuk fia) 312
 – (Debus/Sebes fia) 89
 – (hetesi, Jakab apja) 149
 – (kazsui, László fia) 324
Abram lásd Ábrahám
Acha lásd Acsa
Achad lásd Acsád
 Acsa h. (*Acha*, Somogy m., ma Somogyacsa) 58
 – (Bot fia Jób rokona) 190
 – (soproni várnépbeli) 198
 Acsád (*Achad*, Vas m.) 220
 Adalbert herceg lásd Béla herceg
 Ádám (Martonos fia) 141–143
 – (somogyi várjobbágy) 149
 Adorján lásd Adrián
 Adrián (csekei) 5
 – (romhányi, klerikus) 55
 – (János apja) 229
 – (veszprémi püspök jobbágya) 108

Adul h. (Sopron m.?) 110
 Agabith (Sándor apja) 130
 Ágad h. (*Agad*, *Agod*, Pest m.) 238
 Agmánd (nádori ember) 197
 Ágnes királyné 300
Agod lásd Ágad
Agthoh, *Agton* tó (Pozsony m.) 77, 89
 Agyagos h. (*Ogegus*, Sopron m., ma Agyagosszergény) 110
 Ajak h. (*Awyk*, Szabolcs m.) 279
 Ajka h. (*Ayka*, *Eyka*, Veszprém m.) 223, 225
 Akol h. (*Oquol*, *Ocol*, Pozsony m.) 51
 Ákos (Guba apja) 312
 Aladár (Cheten fia, magister) 241
 – (Gutkeled nb., László és Pelbárt apja) 250, 279, 299, 307–308, 314, 340
 – (magister) 268
 – (–, abaújvári inquisitor) 342
 Alatha 136
 Albert h. (*Alberth*, Somogy m.) 202
 – (Hont m.-i birtokos) 44
 – (ibronyi, Pál apja) 53
 – (kurityáni, Pál fia) 290, 291, 292
 – (Morossini, III. András nagybátyja) 281
 – (nádori albíró) 43, 53
 – (– intéző) 312
Alberth lásd Albert
 Albeus (ecseri udvarnok) 43
 – (nyitrai főesperes, esztergomi kanonok, poroszló) 49
 – (Péter apja) 43
 Albreht (István apja) 197
 Alderius (magister) 281
 Alexius lásd Elek
Alma Cuth lásd Almakút
 Almakút h. (*Alma Cuth*, Zala m.) 43
Almag lásd Almagy

- Almágy h. (*Almag*, Gömör m., ma Gemerský Jablonec, Sz.) 313
- Almus (somogyi udvarnok) 20
- Aloan tó (Pozsony m.) 89
- Alpár h. (*Alpar*, Abaúj m., ma Abaújalpár) 321
- Alsófalu h. (*Olfolu*, Tolna m.) 161
- Alsóság h. (*Altalsag*, Vas m., ma Celldömölk része) 180
- Altalsag* lásd Alsóság
- Altman (Taeke fia) 181
- Amadékarcsa lásd Karcsa (Amadé-)
- Amadé (Aba nb., Dávid fia, nádor) 281, 317, 321
- (győri püspök) 333
- (nógrádi birtokos) 55
- Aman (Albeus fia, udvarnok) 43
- Amaquis* lásd Aachen
- Ambrosius lásd Ambrus
- Ambrus (csekei) 5
- és fia: Ambrus (hetesi) 149
- (óbudai olvasókanonok) 100
- Ana patak (Veszprém m.) 72
- Andornik (Kaplyon nb., János apja) 43
- András 144
- (I., király) 1, 165
- (II., király) 6, 11, 14–15, 20, 24, 29, 30, 32–33, 43, 60, 110, 198, 297
- (III., király) 246, 248, 267, 271, 281, 291, 297, 300, 323, 328
- (ajkai, Domonkos fia) 223, 225
- (–, Simon fia) 223, 225
- (András fia) 226
- (bátori, Bereck apja) 287
- (Belk fia, nádori ember) 320
- (Botyn fivére) 258
- (budméri, szolgabíró) 249
- (butkai, András apja) 226
- (comes) 43, 258
- (Csapó fia, magister) 163, 215, 232, 234, 259
- (Chere fia) 285
- (egri püspök) 281, 297
- (elefánti) 121
- (Ethey fia) 45
- (eturuh-i, Imre fia) 264
- (Euzen fia) 312
- (Farkas fia, várjobbágy) 103–104, 106
- (Gutha apja) 106
- (herényi) 110
- (Ivánka apja, comes) 288–289
- (kálozdi, Péter és István apja) 288–289
- (kinizsi, János apja) 157
- (László és Dénes apja) 228
- (Madach fia) 186
- (nádori poroszló) 8
- (pannonhalmi szolgál) 50
- (Péter és Farkas apja) 117
- (– fia, comes) 222
- (Razlou fia, Nógrád m.-i birtokos) 136
- (Szák nb. Turdos fia) 29
- (Szerafin fia, országbíró és pozsonyi ispán) 103
- (szügyi, Miklós fia) 238
- (Tamás apja) 159
- (– fia, a dömölki egyház szolgálója) 82
- (tihanyi apát) 165
- (vasvári örkanonok) 198
- Andrásföldre h. (*Anduryasfelde*, Zemplén vagy Ung m.?) 304
- Andrást (királyi pintér) 42
- Andreic h. (*Enderech*, Vas m., ma Andrejci, Szl.) 231
- Andronicus (Péter apja) 259
- (siklósi) 258
- Anduryasfelde* lásd Andrásföldre
- Annias (potyondi) 110
- Antal (Borozlou főesperes apja) 28
- (csanádi püspök, királyi alkancellár) 281, 297
- (Manch fia) 103
- (Marcell fia) 341–342, 344
- Anthaleus lásd Antal
- Anyas (várjobbágy) 198–199
- Ányos (udvarispán) 41
- (Vid, István és Sámson apja) 182
- Apa (comes) 62
- (István és Miklós apja, bán) 261
- Apáti h. (*Apati*, Vas m., ma Gyöngyösapáti) 234
- h. (*Apati*, Zala m.) 162, 247
- Apc (*Opuz*) nemzetség 129
- (Apc nb.) 129
- Apor (Apor nb., comes) 67
- Arad (*Orod*, Ung m.) 275, 276

Aragónia (*Aragonia*, ma Aragón, Spanyolország része) 297
 Aragóniai Simon lásd Simon, Aragóniai
Aranas lásd Aranyos
 Aranyos h. (*Aranas*, ? m.) kh. 160
 Arazag (Szilveszter fia) 89
 Areus (Abaúj m.-i birtokos) 325
 – (Miklós apja) 266
 Arishukupi (földműves) 1
 Arnold (Nógrád m.-i birtokos) 136
 – (Tétény nb. Peterd fia) 30
 – (zalai ispán) 43
 Árpás h. (*Arpas*, Győr/Sopron m.) 16
 Artolph (Pod fia) 317
 Artuna (Ják nb.) 10
 – (Márton apja) 99
Asvan lásd Ásvány
 Ásvány h. (*Asvan*, Ung m., ma Mineralne, U.) 226
 Aszen (II., bolgár király) 29
 Asszonyfalva h. (*Ozun*, Vas m., ma Vasasszonyfalva) 220
 Athya 72
 Atyusz (comes) 261
 – (Hahót nb., Buzád fia, Sol fivére, veszprémi ispán) 164, 170, 185, 207, 244
Austrie, *Ducatus* lásd Osztrák hercegség
 Ausztria (*Austria*, ma Ausztria része) 32, 267, 328
Awyk lásd Ajak
Azlar lásd Oszlár

B

Babót h. (*Bobut*, *Bobuth*, Sopron m.) 16; kh. 158–159, 195
 Babul (bechul-i, nádori poroszló) 89
 Bacha (comes) 51
 – (Flórián apja) 103
 – (foki) 202
 Bachanad (János apja) 265
 bácsi káptalan 134
Bachka lásd Bacska
 Bacska h. (*Bachka*, Zemplén m., ma Bačka, Sz.) 313
Bagat, *Bagathi* lásd Bogát
 Bajcs h. (*Boych*, Baranya m.) 258

Bajmóc h. (*Boymoch*, Nyitra m., ma Bojnice, Sz.) 339
 – (nádori poroszló) 84–85
 Bajorország (*Bawaria*, ma Bayern, Németország része) 94
Baka telek (Veszprém m.?) 128
 – (soproni várnépbeli) 198
 Bakonybél (*Bel*, Veszprém m.) 72
 bakonybéli apát 56, 72
 – konvent 62
Balase lásd Balozsaj
 Balaton tó (*Bolotun*, *Balatinum*) 201, 284, 286
 Balázs (Balázs fia) 108
 – (Máté fia) 305
 – (Péter fia) 53
 – (sárdi, Balázs és Ábrahám apja) 108
 – (szenttrinitási apát) 258
 Balbus Henrik lásd Henrik, „Hebegő”
 Bálint (Ipolit fia, ellyei) 148, 201
 – (Mocha fia, erdőőr) 158
 – (somogyi várjobbágy) 149
 – (Zemplén m.-i nemes) 330
 Balog (*Balogh*) folyó (Gömör m.) 154
 – (comes) 277
 – (Gál apja) 294, 295
Balogh lásd Balog ill. lásd még János, Balug
 Balozsaj h. (*Balase*, *Bolosey*, Vas m., ma Meggyeskovácsi része) 97, 101–102
 Balug János lásd János, Balug
 Ban (Divék nb., Bodumer és Kozma apja) 184
 Bana (Botyz fia, erdőőr) 158
 – (gyeli-i, vasvári várnagy) 96–97, 99
 – (Karachun és Panka apja) 82
 Band (ajkai) 223, 225
 Bánk (nádor, országbíró) 11, 45
 bányai ispán 192
 Barabás (Veszprém m.-i birtokos) 68
 Baradnuk (Ábrahám és Izsák apja) 312
Barana lásd Baranya
 Baranya megye 174, 194, 196
 – megyei szolgabírák 249, 260
 – – ispán 258, 281
 – – udvarispán 249
 Barát(i) h. (*Barath*, *Barati teluk*, Győr m., ma Győrújbarát) 127

- Barath* lásd Barát(i)
Barati teluk lásd Barát(i)
Barc lásd Barch
Bárca h. (*Barcha, Barchakuzep, Fulbarcha,*
 Abaúj m., ma Košice része, Sz.)
 240–241, 251, 338
 – (*Barcha*) nemzetség 211
Barca (ajkai) 223, 225
Barch, Barcs tó (Pozsony m.) 77, 89, 124
 – (Miklós nádor apja) 98
 – (nádori ember) 201
Barcha lásd Bárca
Bárd h. (*Bard, Baard,* Somogy m., ma
 Bárdudvarnok) 148, 201
Barduuelg víz (Somogy m.) 148
Bári h. (*Bary, Zemplén* m., ma Bara
 része, Sz.) 268
Barka (herényi) 110
Barlabás lásd Barnabás
Barleus (Divék nb., comes) 274
Barnabás (hetesi, Kristóf apja) 149
 – (János fia) 151
 – (Urbán fia) 207
Bars folyó (Pozsony m.) 171
 barsi ispán 11, 43, 281, 297
Bársonyos h. (*Barsunus,* Veszprém m.) 9
Barsunus lásd Bársonyos
Barus víz (Pozsony m.) 81
Basar (Sáros m.?) 120
Basileus, Basilius lásd Vazul
Bassana (Tódor apja) 184
Baszt h. (*Bozt, Bozth,* Sopron m., ma
 Egyházasközpontja) 198
Bat (*Both,* Tolna m.) 161
Batha (almágyi, Márk fia) 313
 – (pannonhalmi egyház szolgája) 19
Bátor h. (*Bator,* Szatmár m., ma
 Nyírbátor) 287
Bawaria lásd Bajorország
Béb h. (*Beeb,* Veszprém m.) 111, 333
Béc h. (*Belch,* Somogy m.) 160
Beca (féli, százados) 80
Bece (bárcai, Márton és Lőrinc apja) 240,
 241, 252
Bechul h. (Pozsony m.?) 89
Becud (Benedek apja) 98
Bécs h. (*Viennensis, Wyennensis,* ma
 Wien, A.) 267, 328
 bécsi dénár 16, 298
Beda (potyondi) 110
Beeb lásd Béb
Beel lásd Bél
Beh (Pál apja) 101, 102
Beke (vasvári polgár) 232
Bél h. (*Beel,* Pozsony m.?) 110; lásd még
 Bakonybél
Béla h. (*Bylla,* Komárom m.) 78
 – h. (*Bela,* Zala m., ma Belica, H.) 75
 – herceg 1
 – (I., király) 30, 165
 – (III., király) 19
 – (IV., király) 43, 46, 49, 51, 55, 58, 60, 61,
 67, 69, 72, 77, 82, 86, 88, 90, 92, 94, 95,
 97, 98, 99, 103, 104, 105, 106, 107, 117,
 120, 131, 138, 139, 140, 146, 147, 148,
 149, 150, 151, 155, 192, 232, 242
Belch lásd Béc
Beleder folyóvíz (Pozsony m.) 86
Belek h. (*Belk,* Somogy m., ma Beleg) 143
 beleki keresztetek 143
Belid (comes) 43
Belk (András apja) 320
 – h. lásd Belek
Belkus (Simon apja) 96, 99
Belmura lásd Belsőmura
Belsőmura (Muraszombat) h. (*Belmura,*
 Vas m., ma Murska Sobota, Szl.)
 kh. 108
Belud és fia: Belud comes 195
Belus (János fivére, comes) 282
 – (Örs nb., Ugra fia, Miska apja) 2
Belyn Béla lásd Béla, I. király
Bena (Petka testvére) 4
Benc (nádori ember) 32
Bence (nógrádi birtokos) 55
 – (pannonhalmi szolga) 50
Bencii (csekei) 5
Bench (Pál fia) 162
Benedek (Aba nb., Merse fia) 239, 267
 – (akoli, Cena fia) 51
 – (alpári, Péter és Pál fivére) 321
 – (Apc nb., „Kopasz”) 129
 – (Becud fia, nádori ember) 98
 – és fia: Benedek (ruszkai) 265
 – (Beus fia, Vsun fivére) 9

- Benedek (budai prépost és alkancellár, ill. kalocsai érsek és királyi kancellár) 60, 94
- (Dénes apja) 249
  - (Ethenad fia) 144
  - (fehérvári kanonok, Sister fia) 169
  - (Gergely apja) 283
  - (Herbord fia) 341, 342, 344
  - (Hyze fia) 103
  - (János apja) 270
  - (kásádi) 258
  - (Konrád fia) 329
  - (Madach fia) 186
  - (miles) 126
  - (Pál apja) 194, 196
  - (Péter és Isyp apja) 327
  - (Rád nb., veszprémi püspök, királynéi kancellár) 281, 297
  - (Rátót nb., Grab apja) 147
  - (ruszkai, Benedek fia) 265
  - (Salamon fia, a dömölki egyház szolgálója) 82
  - (sárdi, poroszló) 44
  - (somogyi udvarnok) 20
  - (Welf fia) 234
- Benka (herényi) 110
- Benke (Zemplén m.-i nemes) 330
- Bénye (*Benye*, Abaúj m., ma Hernádszurdok) 255
- Berch (jári, Miklós apja) 229
- Berech lásd Bereck
- Bereck (bátori, András fia) 287
- (várnépbeli) 103
- Bereg megye 305
- Berein (jókai, várjobbágy) 103, 104, 107
- Beren lásd Berény
- Berény h. (*Beren*, Somogy m.) 190
- Bereyno h. (Pozsony m.) 89
- Berkesz h. (*Berkez*, Szabolcs m.) 53
- (Dénes fia) 187
- Berkez* lásd Berkesz
- Berki (*Berky*, Pest m.) 176, 178–179
- (*Berky*, Sáros m., ma Rokycany, Sz.) 267
- Bertalan (comes) 183
- (Ják nb.) 10
  - (Mór fia) 68
  - (Pál fia) 248
  - (pécsi püspök) 11
  - (Prich fia) 264
  - (veszprémi püspök) 43, 67
  - (vezekényi, Dénes apja) 158, 198, 199
- Bertold (comes) 185
- (kalocsai érsek) 60
  - (soproni várnépbeli) 198
- Berthold lásd Bertold
- Berweynus (pozsonyi vár hirdetőinek előjárója) 90
- Besen* szőlő (Somogy m.) 219
- Besenengumulc* lásd Besenyőgyümölcs
- Beseneu* lásd Besenyő
- Besenyő h. (*Beseneu*, Pest m., ma Budapest része) 144
- (bényei, István apja) 255
- besenyők 16, 32, 191
- ispánja 16
- Besenyőgyümölcs h. (*Besenengumulc*, Vas m.) 10
- Besse (fogott bíró) 207
- Besturchee* lásd Beszterce
- Beszterce h. (*Besturchee*, Trencsén m., ma Považské Podhradie, Sz.) 312
- Bethme (somogyi udvarnok) 20
- Betlen* h. (? megye) kh. 182
- Beund (Damse fia, a dömölki egyház szolgálója) 82
- Beus (Benedek és Vsun apja) 9
- Bew* nemzetség lásd Bő nemzetség
- Bychke (Ethened fia) 327
- Byd (Pál apja) 73
- Bik*, *Byk* lásd Bük
- Bikács 259
- Bylla* lásd Béla h.
- Bille (Mihály fivére) 63
- Byr* lásd Biri
- Biri h. (*Byr*, Szabolcs m.) 315
- Byter (Mikó fia) 186
- Bytka 93
- Blacen (Zala m.-i birtokos) 162
- Bobut*, *Bobuth* lásd Babót
- Bochelinus (magister) 126
- Bochk (várjobbágy) 103
- Bocorus (pozsonyi birtokos) 86
- Boda (bárdi udvarnokok jobbágya) 148
- (Dénes fia, várjobbágy) 103–104, 107, 117
- Bodan (Aba nb., György fia) 239
- Bodmer* lásd Budamér

- Bodo 20
 – (Jakab fia) 89
 – (várjobbágy) 103
 Bodou lásd Bodo
Bodulay Huruat h. (Zala m.) 162
 Bodumer lásd Budmer
 Bodun (Aba nb., Dénes apja) 239
 Bogát h. (*Bagat, Bagath*, Somogy m.) 61
 – h. (*Bugat, Vas* m.) 163
 Bogátradvány (*Bogatrodoan*) nemzetség 43
Bogatrodoan nemzetség lásd
   Bogátradvány nemzetség
Bogda lásd Bogdány
 Bogdán (Hudina comes rokona) 69
 Bogdány h. (*Bogda*, Szatmár m., ma Nyírbogdány) 266
 Boglár (*Boklar*, Fejér m., ma Vértesboglár) 12
 Bogomer (Serephilus apja) 327
 Bogy (királyi pintér) 42
 Bogyoszló h. (*Buguzlou*, Tolna m.?) 161
 – (Illés, László és Mihály apja) 136
 – (Illu apja) 207
Bohemia lásd Csehország
Bohnet patak (Sáros m.) 267
Boych lásd Bajcs
Boymoch, Boymuch lásd Bajmóc
 Bok (magister, nádori poroszló) 133
Boklar lásd Boglár
 Boks (soproni várnépbeli) 198
 Bolch (Mátyás fia, várjobbágy) 89, 103–104, 106–107
 Boldogkő h. (*Buldoku*, Abaúj m.) 321
 bolgár király lásd Aszen (II.)
 Bolondóc h. (*Bolondoch*, Trencsén m., ma Beckov, Sz.) kh. 332
Bolondoch lásd Bolondóc
 Bolosey 64
 – h. lásd Balozsaj
Bolotun lásd Balaton
 Bolta (ajkai) 223, 225
 Bolug lásd Balog
 Bon (monori) 103
 – (várnépbeli) 103
 Booth lásd Bot
Borathapotaka patak (Sáros m.) 267
 Borhód h. (*Burhud*, Somogy m.) 160
 Borisz (Damján fivére) 64
Borlog h. (Zala m.) 76
Borost lásd Borozd
 Borozd h. (*Borost*, Vas m.) 91–92
 Borozlou (főesperes) 22–23, 28
 Bors 21
 – (Hippolit fivére) 21
 borsmonostori apátság (egyház) 15, 177, 181, 221–222
 Borsod megye és megyei szolgabíró 292
Borsousag h. (Pozsony m.) 77
 Boskfölde h. (*Buskfeulde*, Borsod m.) 291
Bosoy h. (Zala m.) 76
 Bossány h. (*Basan*, Nyitra m., ma Bošany, Sz.) 274
 boszniai püspök 281, 297
 Bot (inkei, Demeter, Iván, Jób és Gergely apja) 175, 190
 – (Scunda-i, poroszló) 34
Both h. lásd Bat
 Bothus (Sopron m.-i birtokos) 110
 Boto (Pósa fia) 104
 – (pozsonyi birtokos) 83
 Botov lásd Boto
 Botyn (András fivére, comes) 258
 Botyz (Chybur, Bana és Olup apja) 158
 – (Miklós fivére) 313
 Boxa (comes) 210
 – (Konrád fia) 343
 – (serviens) 189
 Boxsa lásd Boxa
Bozt, Bozth lásd Baszt
 Bő h. (*Beu*, Somogy m., ma Bodrog-Bű) 118
 – (*Bew*) nemzetség 219
 Bőd h. (*Buud*, Szabolcs m., ma Tiszavasvári része) 64
 Bökény h. (*Bukyn*, Zala m.) 270
Bratuey h. (Baráthely?, Somogy m.?) 261
 Brazlaus (csókai, nádori poroszló) 82, 92
 Brazlov lásd Brazlaus
 Briccius lásd Bereck
 Brúnó (olmützi püspök) 94
 Bubuzlou lásd Bogyoszló
 Buc 4

Buda h. (*Buda*, Pilis m., ma Budapest része) 126, 281, 313; kh. 94, 197, 203, 207, 238, 281, 297, 316; lásd még Óbuda
 – (személy) 7, 54, 88
 – (libertinus) 3
 – (Márton és Ondoch apja) 81
 budai dénár 258
 – márka 2/3
 – káptalan lásd óbudai káptalan
 – prépost lásd óbudai prépost
 Budafalva h. (*Budafalua*, Pozsony m., ma Holic része, Sz.) 171
 Budamér h. (*Bodmer*, Sáros m., ma Budimír, Sz.) 120
 Budev (udvarnokispán, zalai) 43
 Budmér h. (*Budmér*, Baranya m., ma Nagybudmér) 249
 – (*Budmer*) nemzetség 21
 – (Budmer nb., nádori poroszló) 18, 20, 21
 – (Divék nb., Ban fia) 184
 Budulo (pozsonyi birtokos) 83
 Budun (Dénes apja) 145
 Budur (Péter fia) 285
 – (serviens) 176
Bugat lásd Bogát
 Bugul (Pál és Pongrác apja) 73
Buguzlau, *Buguzlou* h. lásd Bogyoszló
 Buhna (Örs nb., Ugra apja) 2
 Buhtus (Tamás fia, a dömölki egyház szolgája) 82
 Buken (Ehellős fia) 303
 – (Fülöp és Makján apja) 241, 317
 – (Sebus fivére) 103
Bukyn lásd Bökény
 Bulchu lásd Bulcsú
 Bulcsú (légi, százados) 80
 – (pap, káplán) 19
 Bulcsúföldje h. (*Bulsu*, Bodrog m.) 17
Buldoku lásd Boldogkő
Bulsu h. lásd Bulcsúföldje; ill. Bulcsú
 Bulza (soproni várnépbeli) 198
Burhud lásd Borhód
Burk föld h. (Borsod m.) 293
Buskfeulde lásd Boskfölde
 Buthem (csekei) 5
Buthka lásd Butka

Buthus (Saul fia, várjobbágy) 117
 Butka h. (*Buthka*, Zemplén m., ma Budkovce, Sz.) 226
Buud lásd Bőd
 Búza (örsi, királyi udvarnok) 128
 – (Vajk nb., Zazlau és Márk apja) 30
 Buzád nemzetség lásd Hahót nemzetség
 – (Hahót nb., Atusz apja) 207
 – (–, Csák fia) 244
 – (Pozsony m.-i birtokos) 89
 Buzas 152
 Bük h. (*Byk*, Sopron m.) 130, 158, 181

C

Kakastó h. (*Cacasto*, Győr m.) 127
Cakan lásd Csákány
 Calmerius lásd Kalmerius
Campus Rakus lásd Rákos
Carachun lásd Karácson
Casa lásd Kassa
Casar-i apát 49
Castrum Ferreum lásd Vasvár
 Catlv lásd Kált (személy)
Cazmer lásd Kázmér
 Cecur 4
 Ceméte (*Scemete*, Sáros m., ma Prešov része, Sz.) 267
 Cena (akoli) 51
Cenad nemzetség lásd Csanád nemzetség
 Ch + magánhangzó lásd Cs
 Cybrianus (Miksa apja) 157
 Cigánd h. (*Zygan*, Zemplén m.) 302
 Cikádor h. (*Cycador*, Tolna m., ma Bátaszék) 200
 Cyko 258
 Cíprián (comes) 188
 Cirák h. (*Zyrak*, *Zyraak*, Sopron m.) 158, 199
 ciszterci rend 161, 177, 191, 221
Cyurla nemzetség lásd Türje nemzetség
Coatz h. (Rábakovácsi?, Vas m.) kh. 221
 Cudas (szolgáló) 1
 Comar (Jurk fia) 162
 Condra (várjobbágy) 106
Coplyon nemzetség lásd Kaplyon nemzetség

Copurnuch lásd Kapornak
Copus folyó lásd Kapos folyó
 Corrad lásd Konrád
 Corumbizon (szolgáló) 1
Cosa lásd Kassa
Cosuc lásd Kazsok
Cozuh lásd Kazsu
 Crachynus (gellei pap) 89
Crako lásd Karakó
 Crisius (erdőőr) 158
 Crispinus (Farkas apja) 110
Cruciferorum, villa h. (Győr m.) 127
Cubulcuth lásd Köbölkút
 Cucha (pannonhalmi szolgáló) 6
Curloutho/Burlous tho tó (Pozsony m.) 89
Curru lásd Nagykörű
 Custa (pannonhalmi egyház szolgálója) 19

Cs (Ch + magánhangzó)

Csaba h. (*Chaba*, Pilis m., ma Piliscsaba) 160
 – (pannonhalmi szolgáló) 50
 – (szőrényi) 178
 Csák (*Chak*) nemzetség 12
 – (Csák nb., soproni ispán) 72
 – (Hahót nb., soproni ispán, királyi lovászmester, tárnokmester, Buzád és Frigyes apja) 74, 94, 115–116, 198, 244
Chak nemzetség lásd 1) Csák nemzetség 2) Ják nemzetség
Chakan lásd Csákány
 Csákány h. (*Chakan, Cakan*, Gömör m.) 242
 – (monori) 103
 Család h. (*Chalad*, Sopron m.) 113–114
 – h. (*Chalad*, Vas m., ma Vámoscsalád) 10, 96
 Csallóköz (*Challokuz, Chollocuz, Chollokuz, Chollovkuz, Csalloköz* [!], Pozsony m., ma Žitný ostrov, Sz.) 54, 80, 87, 88, 117; kh. 132
 csallóközi udvarnokok ispánja 54
Challokuz lásd Csallóköz
 Chama (monori, Focha fia) 103, 110
 – (királyi pintér) 42
 – (Lőrinc fia, serviens) 189

Csanád (*Cenad*) nemzetség 49
 – (Miklós apja) 312
 csanádi ispán 72
 – püspök 60, 281, 297
 Csandál h. (*Chondol*, Pozsony m., ma Tureň, Sz.) 86, 107
 Csany h. (*Chon*, Abaúj m., ma Čaňa, Sz.) 145
 Csapó (nadasdi, András apja) 163, 215, 232, 234, 259
Chasma víz (Somogy m.) 69
 Csatár h. (*Chatar*, Vas m., ma Felsőcsatár) kh. 167
 Csavonya h. (*Chouna*, Somogy m.) 185
 csázmai (*Chazmensis*) egyház 233
 Chebe (Csépán apja) 249
 Checha (libertinus) 3
Checher lásd Csicser
 Csecstó h. (*Chechtow*, Bodrog m.) 17
Chechtow lásd Csecstó
Checlez lásd Cseklész
 Csehország (*Bohemia*) 157
 cseh ember 328
 – fegyverek 328
 – fogoly 157
 – király 94
 Csejte h. (*Chehte*, Nyitra m., ma Čachtice, Sz.) 339
 Cseke h. (*Cheke*, Heves m.?) 5
 Checlen (libertinus) 3
 Chede (pannonhalmi szolgáló) 50
 Cheeth (pakai, százados) 80
 Chege (Moyk fia, a dömölki egyház szolgálója) 82
Chehte lásd Csejte
 Cheka (Choby fia) 89
 Cheke (dömölki egyház szolgálója) 82
 – (pozsonyi birtokos) 83, 105
 – (somogyi udvarnok) 20
 Cseklész h. (*Checlez*, Pozsony m., ma Bernolákovo, Sz.) 103
 Cselej h. (*Chelei*, Baranya m.) 43
 Chembe (szőrényi) 178
 Chen 54
 Chena (Mihály fia) 80
 Chene 14
 Csenger h. (*Chenger, Chenguer*, Szatmár m.) 63–64

Chenguer lásd Csenger
Chenker lásd Cheke
Csépán 39
 – (Chebe fia) 249
 – (ladányi, nádori poroszló) 5
 – (Miklós apja) 159
 – (monori) 103
 – (officialis) 249
 – (Opud fia) 198
 – (pannonhalmi szolga) 50
 – (potyondi) 110
Csepel h. (*Chepel*, Hont m.) 44
Cheperég lásd Csepreg
Chepkud (Mok, Mogd, Martonos, Pentuk és Zukch apja) 82
Csepreg h. (*Cheperég*, Sopron m.) 235
Chequend (úrnő) 62
Chere (András apja) 285
Cser(i) h. (*Chery*, ? megye) 237, 238
Csergi h. (*Chergy*, Baranya m.) 258
Chergo lásd Csurgó
Chernec (Somogy megyei birtokos) 58
Chesmice lásd Csezmicse
Chesnuk lásd Csesznek
Csesznek h. (*Chesnuk*, Veszprém m.) kh. 324/325
Cheten (Aladár apja) 241
 csezmicsei (*Chesmice*) népek 69
Chybur (Botyz fia, erdőőr) 158
Csicser h. (*Checher*, Ung m., ma Čičarovce, Sz.) 276, 322, 331
Chyka h. (Tolna m.?) 161
Chyma (serviens) 4
 – (Zemplén m.-i nemes) 330
Chymotha (Péter apja) 266
Chiper (karcsai, igric) 89
Chyzer (serviens) 340
Csó h. (*Choy-Koy*, Vas m., ma Nemescsó) 96–97, 99
Csóka h. (*Chouca*, ? megye) 92
Chollocuz, *Chollovakvz* lásd Csallóköz
Chom (berki, István és Mihály apja) 70, 176, 179, 203
Chomok (György apja) 120
Chompord (Péter fia, Miklós fivére) 120
Chon lásd Csany
Chonde (vasvári polgár) 232
Chondol lásd Csandal

Chop (jobbágy) 282
Chopo, *Chopou* lásd Csapó
Chouca lásd Csóka
Chouna lásd Csavonya
Chouuta lásd Csóta
Choy lásd Csó
Csorna h. (*Churna*, Sopron m.) 74
Csóta h. (*Chouuta*, Veszprém m.) 82
Csősz h. (*Chuuz*, Fejér m.) 169
Chukar (pozsonyi várjobbágy) 60
Csukma h. (*Chokma*, Baranya m.) 258
Chumba (vasvári polgár) 232
Chumpu (Simon apja) 39
Chuna (Ják nb.) 10
Chupo lásd Csapó
Chuquar (comes) 51
Csurgó h. (*Chergo*, Somogy m.) 22–23, 28
Churgo patak (Vas m.) 263
Churna lásd Csorna
Churnuc víz (Somogy m.) 69
Chuuz lásd Csősz

D

Dalatha h. (Tolna m.?) 161
Damak h. (*Domok*, Borsod m.) 292
Damasa (eszényi, István apja) 282
Damján 72
 – (Borisz fivére) 64
 – (jegyző) 258
 – (Péter apja) 161
 – (potyondi) 110
 – (vatai, nádori ember) 121
Damsa (ajkai, Mog apja) 223, 225
Damse (Beund és Solka apja) 82
Dan (libertinus) 3
Dangris (Apc nb.) 129
Dániel (Repe fia, a pannonhalmi egyház szolgája) 19
Dara (kéri, Opud apja) 198
Darka (dömölki egyház szolgája) 82
Dávid (herceg) 165
Deáki h. (*Deaky*, Pozsony m., ma Diakovce, Sz.) 124
Deas lásd Dés
Debech (Kelemen fia) 89
Debus/Sebes (comes, Ábrahám apja) 89
Decimus (Farkas apja) 185

- Ded (Modoros apja) 43
 Deers lásd Ders
 Dees lásd Dés
 Dega (Zoyzlaus apja) 106
 Deman (Onbud fia) 106
 Deme (vidi) 141, 143
 Demee (soproni várnépbeli) 198
 Demen (Sándor apja) 131
 – (várjobbágy) 106
 Demeter 126
 – (apáti, Gergely fia) 247
 – (Booth fia) 175
 – (comes) 172–174, 186
 – (Csák nb., országbíró, csanádi ispán) 12, 33, 72
 – (Endre fia) 187
 – (Győr nb.) 93
 – (koksói, Elek fia, nádori ember) 241
 – (Marcell fivére) 33
 – (Olivér fia) 53
 – (Peech fia) 285
 – (pozsonyi és zólyomi ispán) 281, 297
 – (Sándor fia) 253, 325
 – (somogyi udvarnok) 20
 – (vidi) 141, 143
 Demetrius lásd Demeter
Demunk lásd Dömölk
 Dénes (Aba nb., Bodun fia) 145, 239
 – (Ampod fia, nádor) 46
 – (András fia) 228
 – (Benedek fia) 249
 – (Bertalan fia) 158, 198, 199
 – (comes) 170
 – (Dénes fia) 187
 – (Detlep fia) 153
 – (Edeuch, Berkez, Dénes és Mihály apja) 187
 – (Ehellős fia) 303
 – (Erdev fia) 203
 – (herényi) 110
 – (István apja) 312
 – (Kemény fia, Miklós és Gergely apja) 280
 – (Kristóf apja) 144
 – (Mikó rokona) 37
 – (mokcsai) 322
 – (Péc nb., nádor) 129, 195
 – (Péter apja) 64
 – (Rennolch apja) 258
 – (Rosd nb., tahi, nádori poroszló) 48, 50, 62
 – (rudai, Péter apja) 292
 – (szolnoki ispán) 111
 – (Tomaj nb., nádor) 98
 – (Türje nb. „Kopasz”) 43
 – (Türje nb., lovászmester, bán, nádor) (43?), 60, 69, 79
 – (zavari, Boda apja) 103–104, 107, 117
 – (Zemplén m.-i nemes) 330
 Denna h. és folyóvíz (*Denna*, Somogy m.) 149
 Deresk h. (*Dyrzich*, Gömör m., ma Držkovec, Sz.) 242
 Ders (Győr nb., Miklós fia, István apja) 67, 146–151
 Dés 132, 133
 – (Baranya m.-i) 258
 – és fia: Dés 163
 – (Gyurgyk fia) 154
 – (hermáni) 163
 – (István fia) 144
 – (mester) 33
 Deschen (Tétény nb., Leukus apja) 30
 Dese (negyedi falunagy) 176
 Detha (Kornél comes fia) 68
 Detlep (Dénes, Mihály és Detlep apja) 153
 – (Detlep fia) 153
 Detre (János fia) 303
 – (Detre fia) 186
 – (királyi kápolnamester) 2/3
 – (Mikó, Elek és Detre apja) 186
 Detricus lásd Detre
 Devecser (alberti, comes) 202
 – (Mihály apja) 285
 Dexe (tejedi, százados) 80
 Dezsó (csanádi püspök) 60
 – (várdai, Jónás apja) 217
 Dirs lásd Deers
Dyrzich lásd Deresk
 Doboka 12
Dobsa lásd Dobsza
 Dobsza h. (*Dobsa*, ? megye) kh. 248
 Doch (Scunda-i Pál fivére, poroszló)
 Dománhida h. (*Domanhyhda*, Szatmár m., ma Domănești, Sz.) 315

Domanhyhda lásd Dománhida
Domok lásd Damak
 domonkos monostor 95
 – 7, 289
 – (András apja) 225
 – (Fulguran fia) 312
 – (Rátót nb., királyi tárnokmester,
 somogyi és nógrádi ispán) 281, 297
 – (Leke fia) 285
 – (Leonard fia, szolgabíró) 249
 – (papi, abaújbárai inquisitor) 342
 – (Péter apja) 281
 – (Sándor és Pál apja) 150
 – (szolgáló) 161
 – (váci prépost) 238
 – (zalai apát) 162
Domus comitis Mauricii in Raba lásd
 Móríchida
 Donát (Jób apja) 163
 Donch (eszényi, Tamás fia) 282, 343
 Doncus lásd Donkus
 Donk (jobbágy) 274
 Donkus (ajkai, Mog apja) 223, 225
 Dorozmat h. (*Dorzomoth*, Vas m., ma
 Dozmat) 231
 Dorozsma h. (*Durusma*, Csongrád m.,
 ma Kiskundorozsma) 49
 dorozsmai apát 49
Dorzomoth lásd Dorozmat
 Döge h. (*Duge*, Szabolcs m.) 307
 Dömölk h. (*Demunk*, Vas m., ma
 Celldömölk) 82
 dömölki apát 82
 dömösi egyház 44
 – prépost 164, 170
 Dráva (*Draua*, *Drawa*) folyó 1, 30, 69, 75,
 233
 Drucey (Mikó rokona) 37
 Duba (libertinus) 3
Duge lásd Döge
 Duna (*Danubius*) folyó 1, 43, 94
Dunazorma h. (? megye) 21
 Durizlaus 222
Durusma lásd Dorozsma
 Duruzlaus (magister) 220

E, É

Ebed (Arazag fia) 89
 – (Ják nb.) 10
 – (Renolt apja) 163
 Ebes (erdőőr) 158, 199
 – (patonyi, százados) 80
 Eburhard (Pozsony m.-i birtokos) 125
 Ech (erdőőr) 158
 Ecser h. (*Echer*, *Echyr*, Zala m.) 43
Echyr lásd Ecser
Edelen lásd Edelény
 Edelény h. (*Edelin*, *Edelen*, Borsod m.)
 kh. 292
 – (Martonos fia) 141–143
Edelin lásd Edelény
 Edelmus (Apc nb.) 129
 Edemen (Zemplén m.-i nemes) 330
 Edeuch (Dénes fia) 187
 Edus (Bárca nb.) 211
 – (Mojta fia) (211?), 241, 256, 318
 egri káptalan 53, 197, 241, 250, 252,
 254–255, 265, 273, 279, 296, 298, 304,
 307, 309, 320, 330
 – püspök 135, 281, 297
 Egerszeg h. (*Egurzeg*, Vas m., ma
 Vasegerszeg) 10
 Egervár h. (*Egurvar*, Zala m.) 233, 324/325
Eghazasgegen lásd Egyházasszegény
Eghazaskarcha lásd Karcsa (Egyházas-)
Eghazaszalanch lásd Egyházasszalánc
Egreg lásd Egregy
 Egregy h. (*Egreg*, Zala m.) 164
 – (*Egrug*) folyó (Zala m.) 43
 Egres patak (*Egres potok*, Gömör m.) 242
Egrug folyó lásd Egregy folyó
 Eguke (vasvári kántor) 198
Egurvar lásd Egervár
Egurzeg lásd Egerszeg
 Egyed (Pous fia) 130, 158
 – (serviens) 247
 – (Vid fia) 159
 Egyházasszegény h. (*Eghazasgegen*,
 Szabolcs m., ma Gégény) 52–53
 Egyházaskarcsa lásd Karcsa (Egyházas-)
 Egyházasszalánc h. (*Eghazaszalanch*,
 Abaúj m., ma Slančík, Sz.) 243
 Ehellős (ajkai) 223, 225

– (Dénes és Buken apja) 303
 – (Péter fia) 228, 234
 Eyuruh (Vid, Egyed és Olbrehch apja) 159
 Elefánt h. (*Elefant*, Nyitra m., ma Dolné Lefantovce és Horné Lefantovce, Sz.) 121
 Elek (Detricus fia) 186
 – (koksói, Demeter apja) 241
 – (Miklós fia) 51
 – (Mojs fia) 69
 – (Sándor apja) 270
 – (Simon kanonok rokona) 46
 – (Lázár és Simon fivére) 35
 Elgun (herényi) 110
 Éliás h. (*Helias*, Somogy m.) 58
 Elias, Elyas (személy) lásd Illés
 Ellye h. (*Ely*, Somogy m.) 148
 Ellu (pesti főesperes) 28
 Emirih (dömölki egyház szolgája) 82
Enderech lásd Andreic
 Endre („Görbe”, Demeter, István, Endre és Péter apja) 187
 – (comes) 248
 – (Endre fia) 187
 – (Farkas fia, várjobbággy) 117
 – (királyi udvarnok) 87
 – (Martonos fia) 185
 – (vidi) 141, 143
 Endres (Farkas fia) 117
Enuruh h. (Zemplén m.?) 320
 Érd h. (*Erd*, Pest m.) 70
 erdélyi káptalan 287
 – püspök 281, 297
 – vajda 281, 300
 Erdev (páli, István és Dénes apja) 203
 Erev (pannonhalmi szolga) 50
 Ereus (étei, százados) 80
Erlen lásd Herény
Ermus lásd Ormos
 Ernye (Ákos nb., István apja, bán) 287, 297, 300
 Erzsébet (V. István király lánya, a margitszigeti Szűz Mária kolostor priorissája) 213
 – (királyné, V. István felesége) 300; lásd még Izabella királyné
Escen lásd Eszeny

Esten (ollári Yackv fia, poroszló) 43
 Eszeny h. (*Escen*, Szabolcs m.) 282
 Esztergály h. (*Vztergar*, Nógrád m., ma Dolné és Horné Strháre, Sz.) 186
 – (*Vzturgar*, Zala m., ma Esztergályhorvati) 162
 Esztergom h. (*Strigonium*, Esztergom m.) 33, 43, 60
 – megye 155
 esztergomi érsek 9, 11, 14, 19, 51, 155
 – kanonok 49
 – káptalan 11
 – lazariták 43
 – prépost 144
 – stefaniták 20
 Éte h. (*Ete*, Pozsony m., ma Kútniky, Sz.) 80
 Ete h. (*Ethey*, Veszprém m.) 137
 Ethenad (Benedek apja) 144
 – (László, Illés, Moch és Bychke apja) 327
 Ethey (András apja) 45
Ethey h. lásd Ete
 Ethuruh lásd Eturuh
Eturuh h. (Somogy m.?) 264
 – (Seraphin apja, pozsonyi várjobbággy) 77, 79, 89
Eur lásd Őr
Euse lásd Ősi
 Euzen (András apja) 312
 Evzed 55

F

Fábián (dömölki egyház szolgája) 82
 – (jobbággy) 282
 – (Márton fia) 241
 – (Merse fia) 82
 – (Vajk nb., János apja) 30
Faiz lásd Fajsz
 Fajsz h. (*Faiz*, Somogy m., ma Somogyfajsz) 65
Fanchka lásd Fancsika
 Fancsika h. (*Fanchka*, Zala m.) 324/325
 Farkas 4
 – (András apja) 103, 104, 106
 – (– fia, várjobbággy) 117
 – (Vazul fia, várjobbággy) 96, 97, 99
 – (Decimus fia) 185

- Farkas (Endre apja) 117
 – (Endres apja) 117
 – (Fulkus fia, serviens) 176
 – (Gergely fia, a dömölki egyház szolgája) 82
 – (pannonhalmi szolga) 6
 – (pataki ispán) 37, 38
 – (potyondi, Crispinus fia) 110
 – (szolga) 157
 – (Tiborc apja) 51
 – (veszprémi püspök jobbágya) 108
Feel lásd Fél
 Fehérvár h. (*Alba, Alba Regalis*, Fejér m., ma Székesfehérvár) 146–151, 300; kh. 1, 140, 143, 165, 176, 212, 219, 300
 fehérvári egyház 61
 – (johannita) keresztesek 202
 – kanonok 43, 169
 – káptalan 12, 76
 – prépost 111
 fejéri ispán 281
Feker telek h. (Veszprém m.?) 128
 „Fekete” Miklós lásd Miklós, „Fekete”
 „Fekete” Péter lásd Péter, Fekete
 Feketevár lásd Schwarzenbach (Feketevár)
 Fél h. (*Feel*, Pozsony m., ma Tomášov, Sz.) 80
 Felbárca lásd Bárca
 Feldrech (ajkai) 223
 Feldrycus (somogyi várjobbágy) 149
 Felter (örsi, királyi udvarnok) 128
Fen lásd Fény
Feneozou h. (Hont m.) 44
 Fenies (karcsai) 89
Fenu lásd Fény
 Fény h. (*Fen*, Veszprém m.) 8, 18, 48, 98
 Fernes (dömölki egyház szolgája) 82
Ferreum Castrum lásd Vasvár
Fertev tó lásd Fertő-tó
 Fertő-tó (*Fertev*) 337
 Fehértó h. (*Feyrtow*, Bodrog m.) 17
 Fila (nádori poroszló) 55
 – (Tamás fivére, magister) 37–38
 Fyle (Hyze apja, várjobbágy) 103
 – (újhelyi) 303
 Fyn (Miklós apja) 87
 Finta (Aba nb., nádor) 316
 Fyntur (karcsai) 89
 Fyod 4
Fyrrestelukarra h. (Győr m.) 127
Fyzer lásd Füzér
Fizkeret föld (Vas m.) 10
Fyzuforku h. (Bodrog m.) 17
 Flórián (Bacha fia, várjobbágy) 103
 Focha (Chama apja) 110
 Fok h. (*Fuk*, Somogy m.) 202
 Forcos lásd Farkas
 Forró h. (*Furro*, Abaúj m.) 144
 Fövény h. (*Fuen*, Fejér m.) 247
 friesachi dénár (*denarius... pro Frisatico*) 156
 Frigyes (Hahót nb., Csák fia) 244
Fuen lásd Fövény
Fuk árok (Bereg m.) 305
 – folyó lásd Sió folyó
 – lásd még Fok
 Fulay (János apja) 317
 Fulguran (Domonkos és Lőrinc apja) 312
 Fulkus (Farkas apja) 176
 – (serviens) 189
Furro lásd Forró
 Fülöp (Bukén fia, magister) 241, 317
 – (esztergomi érsek) 155
 – (magister) 260
 – (Pál fia) 134
 – (soproni polgár) 181
 – (Tamás fia) 186
 – (zágrábi püspök) 120
 Füzegy (*Fwzeg*) patak (Nógrád m.) 129
 Füzér h. (*Fyzer*, Nógrád m.?) 136
Fwzeg patak lásd Füzegy patak
- ## G
- Gaal lásd Gál
 Gábor (János apja) 312, (340?)
 – (Káta nb., Tamás és János apja) (312?), 340
 – (pátróhai) 312
 – (szokolyi, nádori ember) 253, 256
 – (tahi, nádori poroszló) 63, 64
 Gabranus (szakalyi, nádori ember) 241
 Gabrianus lásd Gábor
 Gacey (damaki, Kelement apja) 292

- Gács h. (*Galch*, Nógrád m., ma Halič, Sz.)
43
Gadan lásd Gadány
Gadány h. (*Gadan*, Somogy m.) 151
Gál 145
– (Balog fia, comes) 294, 295
– (Tamás fia) 186
Gala (örsi, királyi udvarnok) 128
Gala lásd Gelle
Galambos h. (*Kolombuk*, Somogy m.) 58
Galch lásd Gács
Galla lásd Gallaszentpéter
Gallus lásd Gál
Gálos h. (*Galus*, Moson m., ma Gols, A.)
32
Galus lásd Gálos
Garabus (János apja) 303
Garics comitatus 233
garicsi népek 69
Garmanus (horpácsi, István apja) 286
Gáspár (János apja) 286
Gathc (a királyi pénzverők mestere) 11
Gáva h. (*Gewa*, Szabolcs m., ma
Gávavencsellő) kh. 282
Gecha (borsi ispán) 43
Gecse h. (*Gueche*, Abaúj m., ma Geča, Sz.)
241, 253
Geel (várjobbággy) 103
Gele h. (*Gele*, Somogy vagy Veszprém
m.?) kh. 180
– h. (*Gele*, Vas m.) 263
– lásd még Gelle
Gelengus folyóvíz (Pozsony m.) 86
Gelyanus lásd Kilián
Gelle h. (*Gala*, *Gele*, *Gallya*, Pozsony m.,
ma Holicse, Sz.) 80–81, 89, 171
Gely lásd Gyeli
Gemere lásd Gyömrő
Gencs h. (*Gench*, Vas m., ma Gencsapáti)
231
Gerbec h. (*Gerbec*, Abaúj m.) 325
Geréc h. (*Grech*, Baranya m.) 131
Gerechun 54
Gerezd h. (*Grezi*, Somogy m.) 58
Gergely 110
– (apáti, Demeter apja) 234, 247
– (Balogsemjén nb., János apja) 315
– (Benedek fia) 283
– (Bot fia) 190
– (Dénes fia, várjobbággy) 280
– (dömölki egyház szolgája) 82
– (esztergomi prépost) 144
– (győri püspök) 92
– (Iharus apja) 284, 286
– (– fia, comes) 146–151, 175, 185, 190
– (Ják nb.) 10
– (Kornél comes fia) 68
– (Merse fia) 82
– (Miklós apja) 301
– (Monch és Hyze fivére) 103
– (Martonos fia) 141–143
– (nagykörűi apát) 42
– (nógrádi billogos) 55
– (– birtokos) 55
– (Olivér fia) 259
– (Olyany fia) 285
– (pannonhalmi egyház comes-e) 9
– (Péc nb., bán és somogyi ispán) 183,
185
– (Péter fia, comes) 222
– (– –, Miklós fivére) 120
– (– –, nádori ember) 191
– (Serephel fia, poroszló) 51
– (Simon és Miklós apja) 202
– (somogyi ispán) 215
– (sóvári) 328
– (szebenyei, Sándor fia) 341–342, 344
– (veszprémi dékán) 21
– (Zelemér fia, comes) 136
Geroldus (serviens) 207
Gertrúd királyné 60
Gervasius (a pannonhalmi egyház
libertinusa) 62
– (Scymeyny fia) 144
Gerur nemzetség lásd Győr nemzetség
Geuden, *Geudyn* lásd Gödöny
Gevr lásd Győr
Gewa lásd Gáva
Géza (II., király) 46
Gic h. (*Guecy*, *Guechy*, Veszprém m.) 41,
68
Gicta (Pozsony m.-i birtokos) 89
Gyercam (magister, soproni
udvarnokispán) 159
Gylienus lásd Kilián
Gymolt lásd Gyimolt

Gyomolth 4
Gyoug lásd Gyugy
 Gyr (monori) 103
Gyrky lásd Györki
 Gyurg 4
 Gyurgyk (Dés apja) 154
Gyurgsuka lásd Györgysoka
 Golduz (vasvári polgár) 232
Golombaya út (Bodrog m.) 17
 Golombos (jobbágy) 208, 334
Gono lásd Gönyű
 Gotal (Péter fia) 207
 Goua (szolgáló) 1
 Gödöny h. (*Geuden, Geudyn, Zemplén* m.) 209
 gömöri udvarispán 144
 Gönc h. (*Gunch, Gwnch, Abaúj* m.) kh.
 251–252, 273, 301, 304, 308–309,
 311–312, 315, 320, 329, 338, 340,
 342–343
 gönci várnagy 329
 Gönyű h. (*Gono, Abaúj* m., ma Gyňov,
 Sz.) 145
 Görbe (*Curvus*) Endre lásd Endre
 („Görbe”)
 Grab (Rátót nb., Benedek fia) 147
Grech lásd Geréc
Grezi lásd Gerezd
 Grugus (siklósi, Pál apja) 258
 Guba (Ákos fia) 312
Guebrach h. (Zemplén m.?) 330
Gueche lásd Gecse
Guechy lásd Gic
Guecy lásd Gic
Gueleb h. (Zemplén m.) 330
 Guge (ecseri udvarnok) 43
 – (vidi) 141, 143
Gulgo h. (Szabolcs m.) 282
Gunch, Gwnch lásd Gönc
Gundes lásd Kőszeg
 Gune (ecseri udvarnok) 43
Gurbounuk h. (Somogy m.) 183
 Gurgh (jobbágy) 258
 Gurk (Apc nb.) 129
 – (Gyula fivére) 279
 Gurke (Hudina comes rokona) 69
 Guta h. (*Gutha, Nógrád* m., ma
 Galgaguta) 144

Gutha (András fia, várjobbágy) 77, 106
 – h. lásd Guta
 Guthalum (Lukács fia) 76
Guthkeled nemzetség lásd Gutkeled
 nemzetség
 Gutkeled (*Guthkeled*) nemzetség 300
 Guze (comes) 140

Gy

Gy lásd még G + i (y)
 Gyeli h. (*Gely, Vas* m.) 99
 Gyimolt h. (*Gymolt, Veszprém* m., ma
 Nagygyimót) 111, 333
 Gyóró h. (*Gyorow, Sopron* m.) 158
 Gyömrő h. (*Gemere, Pest* m.) 178
 Győr h. (*Gevr, Geurinum, Jaurinum, Jeurinum, Győr* m.) 20, 34; kh. 62, 68,
 114, 191
 – (*Gerur*) nemzetség 67
 győri ispán 281, 297, 300
 – egyház 21, 127, 220
 – káptalan 62, 68, 110–111, 114, 123, 127,
 159, 166, 191, 198–199, 324/325, 333
 – püspök 41, 56, 92, 281, 297, 333
 György (Aba nb., Bodan apja) 239
 – (–, Péter apja) 239
 – (Choinok fia, Péter apja) 120
 – (Győr nb., Miklós fia) 67
 – (jobbágy) 258
 – (oladi, várjobbágy) 96, 99
 – (somosi, Péter és János apja) 254
 – (Tamás fia) 227
 – (Vata fia, várjobbágy) 96, 99
 Györgysoka h. (*Gyurgsuka, Pozsony* m.,
 ma Jurová, Sz.) 89
 Györki h. (*Gyrky, ? megye*) 213
 Gyugy h. (*Gyoug, Somogy* m.) 219
 Gyula h. (*Gyula, Baranya* m.) 249
 – h. (*Iula, ? megye*) 59
 – (Básztély nb., Rénold fia) 269, 273
 – (Gurk fivére) 279
 – (Kán nb., nádor, bán) 33, 45
 – (–, baranyai és tolnai ispán) 258
 – (királynéi udvarispán) 11
 – (Mátyás fia) 157
 – (Miklós fia, Aba nb. Klára férje) 316
 – (Rátót nb., országbíró) 60

H

- H. (cikádori apát) 200
 Hab (váci püspök) 281, 297
 Habur (somogyi udvarnok) 20
 Hada (herényi, Péter fia) 110
 Hahold lásd Hahót
 Hahót (*Buzad*) nemzetség 193
 – (Hahót nb., Hahót apja, vasi ispán) (39, 40?), 72, 97, 162
 – (– – – fia, magister) 162
 – (comes) 39, 40
 Halábor h. (*Harabur*, Bereg m., ma Hrabariv, U.) 305
 Halad (királyi pintér) 42
 Halomszeg h. (*Holumzagh*, Szabolcs m.) 53
 Hannus (kassai, Herbord fia) 254, 301
 Hánta h. (*Hunta*, *Huntha*, Veszprém m.) 68
 – (*Hunta*) nemzetség 49
Harabur lásd Halábor
 Harius (Sáros m.-i nemes) 323
Harkyan lásd Hartyán
 Harmac h. (*Harmuch*, Gömör m., ma Chrámec, Sz.) kh. 294
Harmuch lásd Harmac
 Hartyán h. (*Harkyan*, Nógrád m.) 29
Hassagh lásd Hásságy
 Hásságy h. (*Hassagh*, Baranya m.) 260
 Hatvan h. (*Hotwan*, Heves m.) 129
 hatvani konvent 129
 „Hebegő” Henrik lásd Henerik, „Hebegő”
 Héder (Héder nb., Jakab apja) 189
 Hedricus (János apja) 174
Hegmogos lásd Hegymagos
 Hegymagos h. (*Hegmogos*, Zala m.) 58
 Heydricus (comes) 8
 Heydruch (siklósi) 258
 Heydur (várjobbágy) 106
 heiligenkreutzi apátság 32, 191
 – szerzetesek 337
Heym lásd Hím
 Heymo (váci püspök) 99
Helgez lásd Hőgyész
Helias lásd Éliás
 Henche 46
 – (verebi, Zakariás fia) 29
 Henrik (bárcai) 211, 251–252
 – (comes) 326
 –, „Hebegő” (*Balbus*) (Jakab és Vitalius apja) 215
 – (Héder nb., Miklós apja, bán, országbíró, vasi és somogyi ispán) 99, 120, 220, 281
 – (heiligenkreutzi apát) 191
 – és fia: Henrik 46
 – (János fia) 241
 – (Szalók nb.) 46
 Herbord (Benedek apja) 341–342, 344
 – (Buzád nb., Lanchreth fia) 193
 – (comes) 247
 – (kassai, Hannus apja) 254, 301
 – (Márton rokona) 68
 – (Miklós fia, magister) 192
 – (Mikó rokona) 37
 – (osli) 222
 Herbortus lásd Herbord
Heren lásd Herény
 Herény h. (*Erlen*, Sopron m., ma Hirm, A.) 110
 – h. (*Heren*, Vas m., ma Szombathely része) 231
 Hermán h. (*Herman*, Vas m.) 163
 Herrandus (Héder nb., királynéi tárnokmester) 180
 Herrant (Iván fia) 217
 Herrug lásd Henrik (bárcai)
 Hertueg (baszti, Obulganus apja) 198
 Heten (patonyi, százados) 80
 Hetes (*Hetus*, Somogy m.) 149
Hetus lásd Hetes
 Hidas (*Hydas*, *Hidus*, *Hydus*) víz (Somogy m.) 148, 201
Hidus, *Hydus* víz lásd Hidas víz
 Hím h. (*Heym*, Nógrád m.) 238
 – (Martonos fia) 249
 – (Vid fia, comes) 240–241, 251–253, 256
 Himch (baranyai ispán) 281
 Hippolit (Bors fivére) 21
 Hyze (Benedek és Fyle apja) 103
 Hobaj h. (*Hobay*, *Hubay*, Sopron m.) 130
 Hof h. (*Hub*, Moson m., ma A.) 34
 Hoholt lásd Hahót

Holt Zagyva (*Hoult Zagwa*, Nógrád m.)
129
Holumzagh lásd Halomszeg
Homodoy (horzi) 5
Homoró víz (*Homorow*, Pozsony m.) 119
Homusher patak (Bodrog m.) 17
Horpács h. (*Hurpach*, Somogy m.) 286
– h. (*Hurpas*, Somogy vagy Sopron m.?)
20
Horz h. (*Horz*, Heves m.?) 5
Hotwan lásd Hatvan
Hoult Zagwa lásd Holt Zagyva
Hozugdy (szolgáló) 1
Hőgyész h. (*Helgez*, Vas m., ma
Kemeneshőgyész) 180
Hradce (*Nova Domus*, ma Csehország) 94
Hricsó h. (*Hrychou*, Trencsén m., ma
Hričovské Podhradie, Sz.) 312
Hrychou lásd Hricsó
Hub lásd Hof
Hubay lásd Hobaj
Hudina (comes) 69
Hugosceg 49
Hung lásd Ungvár
Hunta, *Huntha* lásd Hánta
Hunta nemzetség lásd Hánta nemzetség
Hurpas lásd Horpács

I (Y + mássalhangzó)

Ibrahin (pannonhalmi egyház officiálisa)
50
Ibrony h. (*Ibrun*, Szabolcs m., ma
Nyíribrony) 53
Ibrun lásd Ibrony
Ikeraszó patak (*Ycur Ozov*, Zala m.) 43
Icol (borozdi, udvarnok, Tiborc apja) 92
Ycur Ozov lásd Ikeraszó
Igal h. (*Igol*, Somogy m.) 160; kh. 156
Igol lásd Igal
Iharus (Gergely apja) 146–151, 175, 185,
190
– (somogyi, Gergely fia, magister) 284,
286
Ilka lásd Jóka
Illés (bán, Szatmár m.-i birtokos) 266
– (bárcai, Inok apja) 211, 241, 251–252,
338

– (Bogyoszló fia) 136
– (Ethened fia) 327
– (Gömör m.-i birtokos) 294
– (Jovánka apja) 89
– (keszői) 203
– (Márk apja) 327
– (Mihály fia) 80
– (tósoki, Sank apja) 132–133
Illu (Bogyoszló fia) 207
Ilmerius és fia: Ilmerius, nádori ember
182
Ylsua patak lásd Jolsva patak
Imberg h. (*Impirg*, ma A.) 94
Impirg lásd Imberg
Imre (eturuh-i, András apja) 264
– (incsei, nádori ember) 200
– (kéri, várjobbágy) 198–199
– (király) 11, 15
– (Paris fia, magister) 231
– (váradi püspök) 281, 297
Ina (János fia, Iouanc testvére) 3
Ynas (Iesztkóci, Pál és Miklós apja) 135
Inche lásd Incse
Incse h. (*Inche*, Tolna m.?) 200
Ine (küngösi) 300
Inke (*Inke*, Somogy m.) 175, 190
– víz (Somogy m.) 190
Inok (bárcai, Illés fia) 241, 338
– (vidi) 141, 143
Ipca (Uros apja) 125
Ipolit 8
– (comes) 51
– (ellyei, Ugra, Miklós és Valent és Ipolit
apja) 148, 185, 201
– (–, Ipolit fia) 148
– (sári) 62
Ipolit lásd Ipolit
Ipoly (*Ipul*, *Ypul*) folyó 44, 55
Ipul, *Ypul* folyó lásd Ipoly folyó
Isep, *Ysep* lásd Izsép
Iseph lásd Izsép
Isip, Isyp lásd Izsép
Iske h. (*Iske*, Ung m., ma Ižkovce, U.) 276
Isobor folyó (Zala m.) 162
István 7, 55, 259
– (I., király) 24, 30, 60, 165, 212
– (ifjabb király) 144
– (V. király) 155, 160, 177, 232, 300

- (Ákos nb., Ernye fia, Miklós apja, országbíró) 281, 287, 297, 300
- (Albreht fia) 197
- (alországbíró) 306
- (Ányos fia, comes) 182
- (Apa bán fia) 261
- (bényei, Besenyő fia, nádori kancellár) 255
- (comes) 227, 336
- (–, nádori ember) 205–206
- (Chom fia, comes) 70, 176, 178–179, 203
- (csukmai) 258
- (Dénes fia) 312
- (Ders fia, comes) 146, 147, 148, 149, 150, 151
- (Dés és Thadeus apja) 144
- (Endre fia) 187
- (Erdev fia) 203
- (eszenyi, Damasa fia) 282
- (gönci várnagy) 329
- (Gutkeled nb., Dragun fia, nádor, szlavón bán) 76, 94
- (– –, István fia, bán) 233
- (– –, Keled fia) 279
- (Győr nb., Konrád apja) 93
- (hermáni) 163
- (horpácsi, Germanus fia, nádori ember) 286
- és fia: István 309, 319, 320
- (Jakab fia, comes) 263
- (János fia) 159
- (Jurk fia) 300
- (kálozdi, András fia) 288–289
- (Keled fia) 302
- (keszői) 203
- (konaki, famulus) 53
- (Konrád apja) 122
- (Leuka fia) 250
- (Lórinç fia) 91–92
- (magister, soproni udvarnokispán) 159
- (Marót apja) 338
- (Miklós apja) 53
- (– és István apja) 309
- (– fia, nádori ember) 178
- (– comes fia) 161
- (Miksa fia) 180, 188, 189, 229
- (nádori ítélőmester) 267
- (– kancellár) 245
- (Pál apja) 330
- (– fia) 130
- (Pod fia) 317
- (poroszló) 103
- (Pósa fia, gömöri udvarispán) 144
- (Pud fia, magister) 241, 320
- (Rátót nb., Kapos apja) 306
- (romhányi) 55
- (serviens, Ioud fivére) 4
- (soproni bíró) 181
- (Sydrak fia) 258
- (szebenyei Gergely sógora) 341, 342
- (–, Sándor fia) 341, 342, 344
- (Thene fia) 305
- (Tholonygh nb.) 30
- (titeli prépost és kancellár) 60, 65
- (várjobbágy) 198, 199
- (vasi ispán) 231
- Ysusy Chalad* (Sopron m.) 198
- Ita (Miklós fia, poroszló) 127
- Ytemer 152
- Ithek (János apja) 279
- Iván (Bot fia) 190
- (bökenyi, János apja) 270
- (Divék nb., bossányi) 274
- (dömölki egyház szolgája) 82
- (Héder nb., „Kőszegi”) lásd János (Héder nb., „Kőszegi”)
- (Ivánka fia) 263
- (Mihály fia) 80
- (Tholonygh nb.) 30
- (várdai, Oroch, Juanch és Herrant apja) 217
- (Zelemér fia) 136
- Ivánka 259
- (András fia) 288–289
- (comes, nádori ember) 286
- (Iván apja) 263
- (László fia) 159
- (Mod fia) 159
- (Péter fia) 119, 125, 285
- (pozsonyi udvarispán) 77
- (sápi, a pozsonyi hirdetőök előljárója) (77?), 83, 103–105
- (somogy alispán) 286
- Izabella (Erzsébet) királyné 300
- Izsák (bán, Sister fia) 169
- (Baradnuk fia) 312

- Izsép h. (*Isep*, Zemplén m.) 265, 309
 – (Benedek fia) 327
 – (Bó nb., János apja) 118, 146–151, 185, 219
 – (comes) 20
 – (dögei, Jób apja) 250, 307

J (I, Y + magánhangzó)

Jaak nemzetség lásd Ják nemzetség

Jach lásd Ják

Jacou lásd Jakó

Ják (*Chak*, *Jaak*) nemzetség 10, 175

– (hirdetők ispánja) 144

– (Ják nb.) 10

Jakab (Bodo apja) 89

– (Borsa nb., szlavón bán)

– (dömölki apát) 82

– (Győr nb., Óvári Konrád fia) 277

– („Hebegő” Henrik fia) 215

– (Héder nb., Héder apja) 189

– (hetesi, Ábrahám fia) 149

– (István apja, magister) 263

– (izségi, Stanch fia) 265

– (Ják nb. Jovan fia) 10

– (János apja) 245

– (Kuke-nak mondott) 268

– (Machow fia) 89

– (miles) 126

– (nádori ember) 203

– (Panyit fia) 221

– (pap) 53

– (potyondi) 110

– (Sygart fia) 51

– (Szalók nb. Henrik fia, poroszló) 46

– (szörényi) 178

– (váci püspök) 11

Jakó (gyulai, nádori ember) 59

– (küngösi) 300

– (ollári, Esten apja) 43

–, Vörös (*Jakow Rufus*, Sebestyén fia) 293

Yackv, Jakow lásd Jakó

János (Adrián fia) 229

– (ajkai, Péter fivére) 223, 225

– (András fia) 157

– (Bachanad fia) 265

– (bajcsi prior) 258

– (Balogsemjén nb., Gergely fia) 315

–, Balug 282

– (Barlabás és Kylián apja) 151

– (Belus fivére) 282

– (Benedek fia) 270

– (boldogkői várnagy) 321

– (Bó nb., Izsép fia, Trepk és János apja) 118, 146–151, 185, 219

– (–, János fia) 219

– (bökenyi, Iván fia) 270

– (Csák nb. Miklós fia) 109

– (csallóközi udvarnokispán) 87

– (esztergomi érsek) 11

– (fejéri ispán) 281

–, Fiodur-nak mondott 317

– (Fulay fia) 317

– (Gábor fia, magister) 312

– (Garabus fia, Detre apja) 303

– (Gáspár fia, nádori ember) 286

– (gecsei, nádori ember) 241, 253

– (Hedricus fia) 174

– (Ina és Iouanc apja) 3

– (István és Ianus apja) 159

– (Ithek fia) 279

– (Iván) (Héder nb., „Kőszegi”, bán) 221–222, 248, 257

– (Jakab fia, ungi nemes) 245

– (János apja) 286

– (– fia) 159

– (– fia, szolgabíró) 286

–, Kachur-nak mondott (Miklós fia) 269, 273

– (kalocsai érsek, királyi kancellár) 281, 297

– (Kaplyon nb. Andornik fia) 43

– (Káta nb., Gábor fia) 340

– (Kemény fia) 237, 238

– (Kenéz fia, ungi nemes) 241, 245

– (kéri) 318

–, Kun lásd Kun János

– (Langeus fia) 317

– (László apja) 53

– (László fia, magister) 258

– (Manch fia) 103

– (Martonos fia) 258

– (Miklós és Henrik apja) 241

– (miskai, Sixtus apja) 36

– (mislyai prépost) 120

– (Moramul fia) 89

– (nádori albíró) 301
 – (nyitrai ispán) 11
 – (Opud fia) 198
 – (Otmár fia) 89
 – (Pál fia) 258
 – (Péter apja) 249
 – (– fia) 119, 125
 – (Pósa fia) 270
 – (pozsonyi prépost) 103
 – (Roland fia) 271–272
 – (Ruhman fia) 144
 – (Sándor bán fia) 266
 – (serviens) 203
 – (somosi, György fia) 254
 – (soproni várnépbeli) 198
 – (szadai, comes) 306
 – (Thadeus fia) 70
 – (Thanch fia, officialis) 249
 – (tihanyi apát) 21
 – (tótfalui) 258
 – (Tompának [*Tumpa*] mondott, nádori ember) 309
 – (Vajk nb. Fábíán fia) 30
 – (vidi) 141, 143
 – (Zumurchuk fia, várjobbágy) 103
 Ianus lásd János
 Jár h. (*Iari*, Veszprém m.) 229
 Yarasmeus (Szák nb. Turdos fia) 29
 jászói konvent 241, 273, 327, 342
laurinum, *Jaurinum* lásd Győr
Jeth lásd Jéty
 Jéty h. (*Jeth*, Nyitra m., ma Jacovce, Sz.) 213
 Joachim (babóti, Ruoz fia, nádori poroszló) 16
 – (Modoros fia, udvarnok) 43
 – (Otmár fia) 89
 – (pozsonyi birtokos) 83
 Ioanka, Joanka lásd Jovánka
 Ioanus (serviens) 4
 Jób (Bot fia) 190
 – (csicseri, Simon fia, magister) 245, 322
 – (Donát fia) 163
 – (dögei, Isep fia, nádori ember) 250, 307
 – (dömösi egyház dékánja) 44
 – (magister) 305
 – (Simon fia, magister) 271–272, 275–276
 – (Vajk nb., Rubinus apja) 30

Jóka h. (*Ilka*, Pozsony m., ma Jelka, Sz.) 103–104, 107
 Jokos (Marcell apja) 207
 Iolat (bán) 84–85
 Jolsva (*Ylsua*) patak (Gömör m.) 242
 Jónás (Dezső fia) 217
 Joob lásd Jób
 Jordanus (Márton rokona) 68
 Jovan (Ják nb., Márton és Jakab apja) 10
 – (veszprémi püspök jobbágya) 108
 Iouanc (János fia, Ina testvére) 3
 Jovánka (Elya fia) 89
 – (Keche fia, udvarnok) 43
 – (nádori poroszló) 86
 – (potyondi) 110
 – (szolgagyőri várjobbágy) 87
 – (Turap fia) 63
 Ioud (serviens, István fivére) 4
 Juanch (Iván fia) 217
 Juharus lásd Iharus
 Iula, Jula lásd Gyula
 Jurk (István apja) 300
 – (Kondakur és Comar apja) 162
 – (Zolunta fia) 89
 Iurko (herényi) 110
Jurle lásd Türje

K

K. (Mojs nádor lánya) 160
Kaan lásd Kán
Kacha h. (Kassa? Abaúj m.?) 320
 Kadoldus Orphanus 94
 Kajár h. (*Kayar*, *Koyar*, Veszprém m., ma Balatonfőkajár) kh. 139
 Kajáta h. (*Kaytha*, Sáros m., ma Kojatice, Sz.) 267
Kaytha lásd Kajáta
 Kakas (Rikalf fia) 323
 Kakat h. (*Kokot*, Bodrog m.) 17
 Kakdy (szolgáló) 1
Kalanda lásd Kalonda
 Káld h. (*Kald*, Vas m.) 167–168
 Kálmán herceg (IV. Béla testvére) 43
 Kalmerius (Geregye nb., Markard és Márton fivére), 183, 246, 248, 324/325
 kalocsai érsek 11, 60, 94, 111, 281, 297

- Kalonda h. (*Kalanda*, Nógrád m., ma Sz.) 55
- Kálósa h. (*Kalsa*, Gömör m., ma Kaloša, Sz.) 154
- Kálózd h. (*Kaluzd*, Nyitra m., ma Klasov, Sz.) 288–289
- Kalsa* lásd Kálósa
- Kált (*Catlv*, személy) 7, 9
- Kaluzd* lásd Kálózd
- Kamarun* lásd Komárom
- Kamenahora* hegy (Nógrád megye) 186
- Kaminus lásd Kemény
- Kamnat* h. (Vas m.) 180
- Kamond h. (*Kamund*, Veszprém m.) 82
- Kamund* lásd Kamond
- Kán h. (*Kaan*, Vas m., ma Kám) 263
- Kanad* lásd Kányád
- Kanizsa h. (*Kenesna*, Bodrog m., ma Kanjiža, Sze) 49
- Kányád(?) h. (*Kanad*, ? megye) kh. 168
- Kaplyon (*Coplyon*) nemzetség 43
- Kapolcs h. (*Kopulch*, Zala m.) 58
- Kapoly h. (*Kopol*, Somogy m.) 193
- Kapornak h. (*Kopornuk*, Zala m., ma Nagykapornak) kh. 244
- kapornaki egyház 35, 46
- Kapos h. (*Kopus*, Somogy m., ma Kaposvár) 185
- (*Copus*, *Kopus*) folyó 1, 25, 31
- (Rátót nb., István fia) 306
- Kapuvár h. (*Kopu*, Sopron m.) kh. 188
- Karachinus (erdőőr) 199
- Karachta 51
- Karácson h. (*Carachun*, ? megye) 21
- (Bana fia, a dömölki egyház szolgája) 82
- Karachun lásd Karácson
- Karakó (*Crako*, Veszprém m., ma Karakószörcsök) kh. 225
- Karcsa (Amadé-) h. (*Karcha*, *Karcsa*, *Korchan*, *Omodeus*, Pozsony m., ma Kostolné Kračany része, Sz.) 77, 89, 106, 112, 124
- Karcsa (Egyházas-) h. (*Eghazaskarcha*, Pozsony m., ma Kostolné Kračany, Sz.) 124
- Karcsa* h. (*Corocha*, *Corcha*, *Karcha*, *Karcsa*, Pozsony m.) 77, 89, 112
- Kartus (pannonhalmi szolgál) 6
- Kásád h. (*Kassad*, Baranya m.) 258
- Kassa h. (*Casa*, *Cosa*, Abaúj m., ma Košice, Sz.) 254 (lásd még *Kacha*); kh. 256
- kassaiak 325
- lásd még Kasza
- Kassad* lásd Kásád
- Kasza h. (*Kassa*, Trencsén m., ma Veľké Kosecké Podhradie része) 312
- Káta h. (*Katha*, Pest megye) 343
- (*Katha*) nemzetség 63, 64
- Katha* (nemzetség) lásd Káta (nemzetség)
- Kaua* h. (? megye) 1
- Kaza* föld (Borsod m.) 292
- Kazar* lásd Kozár
- Kázmér h. (*Cazmer*, Sopron m., ma Kisfalud) 109
- (Pongrác fia) 44
- (Tomaj nb.) 109
- (veszprémi prépost) 97
- (Zala m.-i birtokos) 162
- Kazsok h. (*Cosuc*, *Kosuk*, Somogy m.) 156, 160
- Kazsu h. (*Cozuh*, Zemplén m., ma Kožuchov, Sz.) 324
- Kecel h. (*Ketel*, Somogy m.) 25, 31
- Kech* ingovány (Pozsony m.) 89
- Kech* rét (Pozsony m.) 77
- Keche (Jovánka udvarnok apja) 43
- Kechkehat* hegy (Nógrád m.) 186
- Keer* lásd Kér
- Keled (Gutkeled nb., Péter és István apja) 279, 302
- és fia: Keled (Hahót nb.) 207
- Kelemen (bári) 268
- (Debech és Otk apja) 89
- (Miksa fia) 130
- (nyéki Truntail fia, nádori poroszló) 37

* Már az Árpád-korban is több Karcsa nevű falu létezett egymáshoz közel Pozsony megyében. Amennyiben nem sikerült megállapítani, hogy pontosan melyik Karcsa faluról van szó a szövegben, úgy ebbe a „gyűjtő” helynévbe kerültek, ezért az itteni Karcsák nem feltétlenül azonos települést takarnak.

- (somogyi udvarnokispán) 201
 – (Tomaj nb.) 109
 Kelement (damaki, Gacey fia) 292
 Kelénpaták (*Chlingenpach*, Sopron m., ma Klingenbach, A.)
 Kelian lásd Kilián
 Kema (Kenes fia) 89
 Kemen lásd Kemény
 Kemend h. (*Kemend*, Zala m., ma Kemendollar) kh. 257
 Kemény (comes) 126, 249
 – (Dénes apja) 280
 – (János és Woyteh apja) 237–238
 – (Lőrinc fia) 258
 Kemynd lásd Kemény
 Kencsir (Pozsony m.-i birtokos) 89
Kenderattow tó (Sáros m.) 267
Kendurathho tó (Sopron m.) 158, 199
 Kenes (Kema apja) 89
Kenesna lásd Kanizsa
 Kenéz (János apja) 241, 245
 – és fia: Kenéz 51
 – (pozsony m.-i birtokos) 77
 Kér h. (*Ker*, *Keer*, Abaúj m., ma Abaújkér) 318, 321
 – h. (*Keer*, Sopron m.) 198
 – h. (*Keer*, ? megye) 269, 273
Kercun lásd Kerecsény
 Kércs h. (*Kerch*, Abaúj m., ma Hernádkércs) 157
 Kerechen (kerecsenyi) 164
Kerechen lásd Kerecsény
 Kerecsény h. (*Kercun*, Nógrád m.) 129
 Kerecseny h. (*Kerechen*, Zala m.) 164
Keregn h. (Kereknye?, Ung m.) 245
 Kereki h. (*Kereky*, Sopron m.) 204
 Kerekító h. (*Kerektou*, Pozsony m.) 77
Keresthwr lásd Keresztúr
 Keresztelő Szent János monostora (Bihar m.) 42
 Keresztúr h. (*Keresthwr*, Pozsega m.) 30
 Kese (Hánta nb., comes) 49
Kestus h. (Hont m.) 44
 Keszi h. (*Kezw*, Zala m.) 39
 Kesző h. (*Kezv*, Pilis m., ma Budakeszi) 203
 Keszthely h. (*Keztel*, Zala m.) 182
Ketbarana scele lásd Kéthboronaszéle
 Kéthboronaszéle föld (*Ketbarana scele*, Veszprém m.) 72
Ketel lásd Kecel
Kethel lásd Kéthely
 Kéthely h. (*Kethel*, Sopron m., ma Mannersdorf an der Rabnitz része, A.) 221
 – (*Kethyl*, Somogy m.) 147
Kethyl lásd Kéthely
Keuruselvo lásd Kőröselő
Keurushyg lásd Kőröshegy
 Keve h. (*Kewe*, ? megye) 21
Keztel lásd Keszthely
Kezw lásd Keszi
 Kilián (ajkai) 223, 225
 – (Apc nb.) 129
 – (János fia) 151
 – (pannonhalmi egyház comes-e) 9
Kyngus lásd Küngös
Kynis lásd Kinizs
 Kinizs h. (*Kynis*, Abaúj m., ma Kis- és Nagykinizs) 157
 király lásd András (I., II., III.); Aszen (II.) bolgár király; Béla (I., III., IV.); cseh király; Géza (II.); Imre; István (I., V., ifjabb király); László (I., IV.); Ottokár (II.) cseh király
 királyné lásd Erzsébet; Izabella; Gertrúd
 Kis Kozma lásd Kozma, Kis
 Kyseud (soproni várnépbeli) 198
Kyuscyrchua folyó (Ung m.) 276
 Klára (Aba nb., Finta nádor lánya) 316
Koazna lásd Kovásznya
Koblan lásd Koplány
 Kocos lásd Kakas
 Kochou (szörényi) 178
 Koyl (Péter apja) 120
Koy lásd Csó
Koyar lásd Kajár
Kokot lásd Kakat
 Koksó h. (*Kokso*, Abaúj m.) 241
Kolombuk lásd Galambos
 Komárom h. (*Kamarun*, Komárom m., ma Komárno, Sz.) kh. 204
 komáromi ispán 300
 Komorzanus és fia: Komorzanus 266
 Kompold (Péter és Pál apja) 281
 Konak h. (*Konak*, Bereg m.) 53

- Kondakur (Jurk fia) 162
 Konrád 302
 – (Benedek apja) 329
 – (Boxa és Máté apja) 343
 – (herényi) 110
 – (István fia) 122
 – (kövesdi, Mihály fia) 249
 – (magister) 172, 173, 174
 – (nádori poroszló) 114
 –, Óvári (*de Owar, Ovar, Győr nb.*) 93,
 (122?), 166, 193–194, 196, 208, 249,
 260, 277, 334
 Kopasz Benedek (*Benedictus Clavus*) lásd
 Benedek (Apc nb. „Kopasz”)
 Koplány h. (*Koblan, Koplen, Nógrád m.*)
 237–238
 Koplén lásd Koplány
 Kopol lásd Kapoly
 Kopornuk lásd Kapornak
 Kopus folyó lásd Kapos folyó
 Koppán lásd Koppány
 Koppány (várnagy) 258
 Kopusz lásd Kapuvár
 Kopolch lásd Kapolcs
 Kopusz lásd Kapos
 Koras (szőlőműves) 1
 Kornél (Detha és Gergely apja) 68
 Korus lásd Körös
 Koryth weulgh lásd Kurityán völgy
 Kosuk lásd Kazsok
 Kotov (várjobbágy) 103
 Kouach lásd Kovácsi
 Kovácsi h. (*Kouach, Vas m., ma*
 Meggyeskovácsi) 97
 Kovasznya h. (*Koazna, Kuazna, Somogy*
m.) 146–151, 185
 Kozár h. (*Kazar, Vas m.*) 220
 Kozma 168
 – (Divék nb., Ban fia) 184
 – és fia: Kozma (Gutkeled nb.) 300
 –, Kis (*Cosmas Parvus, comes*) 299,
 307–308, 314
 – (kovasznyai, comes) 146–151, 185
 – (Pál fia) 51
 – (várjobbágy) 103
 – (vasvári dékán) 198
 Kő h. (*Kw, Bács m.*) 131, 134
 kői káptalan 131, 134
 Köbölkút h. (*Cubulcuth, Kubulkut,*
Esztergom m., ma Gbelce, Sz.)
 37–39
 Körmend h. (*Kurmend, Vas m.*) 163
 körmendi vilhelmiták 163
 Körös h. (*Korus, Zemplén m.*) 265
 – folyó 42
 Kőröselő h. (*Keuruselv, Vas m.*) 10
 Kőröshegy h. (*Keurushyg, Somogy m.*) 161
 Körű lásd Nagykörű
 Kőszeg h. (*Kuzyk, Kuzug, Gundes, Vas m.*)
 kh. 177, 181, 228
 Kövesd h. (*Kuestd, Baranya m., ma*
 Villánykövesd) 249
 Köveskút h. (*Kueskuth, Vas m., ma*
 Salköveskút) 220
 Kristóf (Dénes fia) 144
 – (hetesi, Barlabás fia) 149
 – és fia: Kristóf, apród 258
 –, Nagy (*Christophorus Magnus*) 320
 Kuazna lásd Kovasznya
 Kubulkut lásd Köbölkút
 Kuch 324
 Kueskuth lásd Köveskút
 Kuestd lásd Kövesd
 Kuethedy (földműves) 1
 Kuy (Gömör m.-i birtokos) 242
 Kul (jobbágy) 282
 Kuldutoa h. (Zala m.) 43
 Kumpurd (comes) 167
 Kun János (*Johannes Cumanicus*) 258
 kun, kunok 219, 258, 281
 Kupehazadoboka lásd Küpeháza-Doboka
 Kupus h. (Zala vagy Vas m.?) 128
 Kurd h. (*Kurd, Kuurd, Tolna m.*) 161; kh.
 157, 285–286
 Kurityán h. (*Korythan, Borsod m.*)
 290–292
 – völgy (Borsod m.) 292
 Kurmend lásd Körmend
 Kurth lásd Kürt
 Kurtus folyó (Nógrád m.) 186
 Kurusous erdő (Nógrád m.?) 136
 Kustán lásd Kustyán
 Kustyán h. (*Kustan, Somogy m.*) 58
 Kute (jobbágy) 282
 Kutsov völgy (Somogy m.) 148
 Kuurd lásd Kurd

Kuutfepotoka patak (Nógrád m.) 186
Kuzyk, *Kuzug* lásd Kőszeg
 Küngös h. (*Kyngus*, Veszprém m.) 300
 Küpeháza-Doboka h. (*Kupehazadoboka*, Szabolcs m.) 52, 53
 Kürt h. (*Kurth*, Pozsony m., ma Ohrady, Sz.) 87
Kvrv lásd Nagykörű
Kw lásd Kő

L

Laaz lásd Láz
Ladan lásd Ladány
 Ladány h. (*Ladan*, Heves m., ma Jászladány) 5
 – h. (*Ludan*, Zemplén m., ma Tiszaladány) kh. 209
 Ládony h. (*Ladun*, Sopron m.) 73
Ladun lásd Ládony
 Ladus (Apc nb.) 129
 Lampert (egri püspök) 135
 – (Pongrác fia) 44
 – (serviens) 258
 Lánc h. (*Lanch*, Vas m.) 35, 46
Lanch lásd Lánc
 Lanchreth (Buzád nb., Herborthus apja) 193
 Langeus (János apja) 317
 Lapa h. (*Lapa*, Somogy m.) 147
Lapanya lásd Laponya
 Laponya h. (*Lapanya*, Gömör m.) 154
 Laposér patak (*Lapos Er*, Pozsony m.) 89
 Laposfő tó (*Laposfēu*, Bodrog m.) 17
 Lapsa h. (*Lapsa*, Vas m., ma Magyarszecsőd része) 95
 László h. (*Laztay*, Sopron m., ma Mannersdorf an der Rabnitz része, A.) 15, 221, 222
 – 222, 258, 309
 – (I., király) 24, 42, 49, 58, 60, 165
 – (IV. király) 162, 165, 177, 190–192, 195, 198–199, 204, 219–220, 226, 232, 234, 238, 257, 269, 273, 297, 300
 – (Aba nb., Miklós fia) 239, 255
 – (Aladár fia, magister) 299, 307–308, 314
 – (András fia) 228
 – (apáti) 234

– (bán) 281
 – (Bogyoszló fia) 136
 – (comes) 209
 – (eszenyi, Tamás fia) 282, (301?), 343
 – (Ethened fia) 327
 – (Gutkeled nb., Aladár fia) 250, 279, 340
 – (János apja) 258
 – (– fia) 53
 – (jobbágy) 258
 – (Kán nb., erdélyi vajda) 281, 300
 – (–, nádor) 76
 – (kazsui, Ábrahám és Pongrác apja) 324
 – (királyi poroszló) 111
 – (kurityáni, Pál fia) 290–292
 – (Lőrinc fia) 341–342, 344
 – (Sister fia) 169
 – (somogyi udvarispán) 59
 – (szolgáló) 161
 – (szopori, Mod fia) 159
 – (Tamás fia) 301
 – (vecsenyi) 229
 – (Welk fia) 258
 Lasztaj lásd László (Sopron m.)
 Latus (udvarnokispán, csallóközi) 54
 Láz h. (*Laaz*, Tolna m.) 161
 Lázár 39
 – (Simon és Elek fivére) 35, 46
Laztay lásd László h. (Sopron m.)
 Lébény (*Libin*, Moson m.) 21
 lébényi apát 21
 Ledeu (negyedi) 176
 Lednice h. (*Lednuche*, Trencsén m., ma Lednica, Sz.) 312
Lednuche lásd Lednice
Leeg lásd Lég
 Lég h. (*Leeg*, Pozsony m., ma Lehnice, Sz.) 80
Legentou lásd Legénytő
 Legénytő h. (*Legentou*, Moson m.) 32
 Leger (somogyi udvarnok) 20
 Leke (Domonkos apja) 285
Leles lásd Lelesz
 Lelesz h. (*Leles*, Zemplén m., ma Leles, Sz.) 343; kh. 302, 303
 leleszi konvent 271, 275–276, 324
Lelez lásd Lelesz
 Lengyelország (*Polonia*) 328
 Leonard (Domonkos apja) 249

- Leszkóc h. (*Lozcouch*, Zemplén m., ma Lieskovec, Sz.) 135
- Leszna h. (*Lezna*, Zemplén m., ma Lesné, Sz.) 135
- Léta h. (*Leta*, Somogy m.) 151
- Leuka (István apja) 250
- (Leustachius fia, nádori ember) 196
- Leukus (Tétény nb. Deschen fia) 30
- Leustachius lásd Leusták
- Leusták (Leuka apja) 196, (283?)
- (Márton fivére) 36
- (nádori ember) (196?), 283
- Lev (szolgabíró, magister) 286
- Lévna h. (*Levna*, Nyitra m., ma Nadlice része, Sz.) 36
- Lewe* lásd Lövő
- Lex (Sister fia) 169
- Lezna* lásd Leszna
- Liberci* lásd Libic
- Libic (*Liberci*, Csanád m.) 3
- Libin* lásd Lébény
- Lice h. (*Luce*, Gömör m., ma Licince, Sz.) 242
- Lydguerius lásd Ludgurus
- Lietava h. (*Lytwa*, Trencsén m., ma Sz.) 312
- Lipulnuk* patak (Gömör m.) 242
- Liszó h. (*Lyzou*, Somogy m.) 264
- Lytwa* lásd Lietava
- Lyzou* lásd Liszó
- Lontó h. (*Lumptov*, Hont m., ma Lontov, Sz.) 44
- Loprecius (Ludgurus apja) 198
- Losonc h. (*Lusunch*, Nógrád m., ma Lučenec, Sz.) 43
- Lothard (királyi udvarnok) 87
- Lotur (Zemplén m.-i nemes) 330
- Loturcha* erdő (Ung m.) 275, 276
- Loudan (nógrádi várjobbágy) 55
- Lozcouch* lásd Leszkóc
- Lőrinc 63, 64
- (Apc nb.) 129
- (bárcai, Bece fia) 240–241
- (borozdi, ispán) 91
- (büki) 181
- (Csák nb. Miklós fia) 109
- (Chama apja) 189
- (csekei) 5
- (erdőőr) 199
- (Fulguran fia) 312
- (ispán, Sándor és István apja) 92
- (jobbágy) 208
- (Kemény fia, mosoni ispán, országbíró, nádor) 131, 139, 258
- (kéri) 318
- (libici, nádori poroszló) 3
- (Mátyás fia, nádori poroszló) 76
- (Mihály apja) 330
- (Miklós apja) 82, 290–293
- (Moyk fia, a dömölki egyház szolgája) 82
- (nyéki, comes) 222
- (Pál fia) 282
- (pannonhalmi egyház libertinusa) 62
- („Szakállas”) 144
- (szebenyei, Sándor fia, László és Miklós apja) 341–342, 344
- (Taeke fia) 181
- (Tivan apja) 97, 99
- (türjei) 163
- (Uros fia) 207
- (veszprémi ispán) 281
- (Zeped apja) 291
- Lövő h. (*Lewe*, Szabolcs m., ma Nyírlövő) 53
- Luce* lásd Lice
- Luchey* lásd Lúcs
- Lucia (Radó nádor felesége) 1
- Lúcs h. (*Luchey*, Pozsony m., ma Lúč na Ostrove, Sz.) 80
- Ludgurus (Loprecius fia) 198
- Lukács 121
- (besenyőispán) 16
- (erdőőr) 199
- (Guthalum apja) 76
- (kurityáni, Pál fia) 290–292
- (Mikó rokona) 37
- (Pozsony m.-i birtokos) 77
- (zalai ispán) 281
- Lukus (Péter apja) 282
- Lumptov* lásd Lontó
- Luprecius lásd Loprecius
- Lusta* h. (Somogy m.) 58
- Lusunch* lásd Losonc
- Lvev 43

M

- M. (Mojs nádor lánya) 160
M. (prépost) 120
Machar h. (Veszprém m.?) 128
Machareus (Tamás apja) 25, 31
Macskaszarm h. (*Machkazorm*, Bars m.) 121
Machkazorm lásd Macskaszarm
Machow (Jakab apja) 89
Madach (oszlári, Benedek és András apja) 186
Maguyna (Péter fivére) 119, 125
Magyar-nak mondott Pál lásd Pál, „Magyar”
magyarok 281
Majsa h. (*Moyscha*, Baranya m., ma Majs) 221
Majtony h. (*Moythouz*, *Moythez*, Turóc m., ma Mojtín, Sz.) 184
Make h. (Vas m.?) 232
Makján (Aba nb., Buken fia, nádor) 241
Malchuk (orgoványi) 294
Malsa (Miklós apja) 36
Mályi h. (*Maly*, *Mali*, Borsod m.) 37
Mamley (Moramul apja) 89
Manch (Antal és János apja) 103
Mánd h. (*Mand*, Zala m.) kh. 163–164
Márcadó h. (*Marchodov*, Somogy m.) 150
Marcal (*Morzol*) folyó 82
Marcell 126
– (Anthaleus és Sebestyén apja) 344
– (Demeter fivére) 33
– (herényi) 110
– (Hugosceg-i) 49
– (Jokos fia) 207
– (panki, ungi nemes) 245
– (Serbet fivére) 168
– (Tétény nb., Péter apja) 30
Marchodov lásd Márcadó
Margitsziget lásd Szűz Mária sziget
Margya h. (? megye) 278
Marhard (Pál apja) 211
Máriasziget lásd Szűz Mária sziget
Márk 54
– (almágyi, Batha apja) 313
– (Csák nb. Miklós fia) 109
– (dömölki egyház szolgája) 82
– (Illés fia, nádori ember) (250?), 327
– (nádori ember) 250
– (salamoni, nádori poroszló) 72
– (Vajk nb. Bwza fia) 30
Markard (Geregye nb., Kalmerius és Márton fivére) 324/325
Markolphus 126
Markys 126
Maros h. (*Mors*, Somogy m., ma Balatonszabadi része) 58
Marót (István fia) 338
– (jobbágy) 282
Marton h. (*Martin*, Sopron m.) 222
Márton 4, 54
– (Artuna fia) 99
– (bárcai, Bece fia, Fábíán apja) 240–241, 252
– (Buda fia) 81
– (comes) 182
– (erdőőr) 199
– (Eymich fia, alországbíró) 268
– (Geregye nb., Kalmerius és Markard fivére) 324/325
– (gici, Sándor fia) 41
– (Ják nb. Jovan fia) 10
– (– –, comes) 175
– (Leusták fivére) 36
– (Mihály apja) 286
– (nádori albíró) 9
– (Pál fia) 282
– (Papa fia) 82
– (Péter fia) 228, 234
– (Pozsony m.-i birtokos) 83
– (Sándor fia) 68
– (soproni várnépbeli) 198
– (Tamás fia) 82
– (Tiborc fivére) 54
– (vasvári) 43
– (vidi) 141, 143
Martonos (Ádám, Gergely és Edelény apja) 141–143
– (Chepkud fia, a dömölki egyház szolgája) 82
– (Endre apja) 185
– (Heym apja) 249
– (János apja) 258
– (pannonhalmi szolga) 50
– (Pozsony m.-i birtokos) 119, 125

- Martonos (viszlói, Tamás apja) 146–149
 – (Zochud fia, Wynzlou apja, magister) 296, 298, 309–311, 319, 320
 – (Zochyf fia) 200
 Martos h. (*Mortis*, ? megye) 1
 Martunus lásd Martonos
 Maryas (serviens) 189
 Máté (ajkai) 223, 225
 – (Balázs apja) 305
 – (Csák nb., asztalnokmester) 60
 – (dömölki egyház szolgája) 82
 – (Ivánka apja) 286
 – (Konrád fia) 343
 – (Miklós fivére, jobbágy) 258
 – (Pósa fia) 211
 – (Sámson fia) 217
 – (serviens) 343
 – (somogyi udvarnok) 20
 Mátyás 4
 – (comes, nádori ember) 231
 – (csói, várjobbágy) 99
 – (esztergomi érsekség officiálisa) 51
 – (kinizsi, Gyula apja) 157
 – (Lőrinc apja) 76
 – (nádori poroszló) 153
 – (Pál apja) 154
 – (Pósa fia) 325
 – (sur-i, Bolch apja) 89, 103–104, 106–107
 – (szatmári várjobbágy) 63
 – (ungi, serviens) 306
 – (veszprémi órkanonok) 43
Mechchencha folyóvíz 30
 Mechkey 54
Medlete lásd Melléte
 Medve (borozdi udvarnok) 92
 – (somogyi udvarnok) 20
Medyeczou lásd Megyaszó
Megeriwch (Pozsega m.) 30
 Megyaszó h. (*Medyeczou*, Zemplén m.) 320
Megyetoh tó (Pozsony m.) 89
 Meinhard lásd Menyhárt
Meynhart lásd Menyhárt
 Melléte h. (*Medlete*, Gömör m., ma Meliata, Sz.) 242
Melpotok völgy (Nógrád m.) 186
Menhart lásd Menyhárt
 Menzeu lásd Mező
- Menyhárt h. (*Menhart*, Moson m.) 34
 – h. (*Meynhart*, Sopron m.) 15
Merenye lásd Mernye
 Mérgesd h. (*Myrgusd*, Szatmár m.) 266
 Mérk h. (*Merk*, Szatmár m.) 287
 – h. (*Myrk*, *Merk*, Zemplén m.) 309
 Mernye h. (*Merenye*, Somogy m.) 192
 Merse (Aba nb., Benedek apja) 239, 267
 – (Gergely és Fábán apja) 82
 – (Pál és Miklós apja) 330
 mértékegység lásd Tournai-i róf;
 trencsényi szapu
Messe h. (Csehország) 94
 Mester (erdőőr) 199
 Meszlen h. (*Mezlen*, Vas m.) 220
 Meza (karcsai) 89
Mezeupataka lásd Mezőpatak
Mezlen lásd Meszlen
 Mező (Pál apja) 201
 Mezőpatak (*Mezeupataka*, Nógrád m.?) 136
 Miceta (Péter apja) 103–104, 107, 117
Michsa lásd Micske
 Micochu (Timót apja, a dömölki egyház szolgája) 82
 Micon (csekei) 5
 Micske h. (*Michsa*, Sopron m., ma Lutzmannsburg része, A.) 15
 Mihál (somogyi udvarnok) 20
 Mihály 22, 28, 176
 – (Aragóniai Simon fia) 297
 – (Bille fivére) 63
 – (Bogyoszló fia) 136
 – (comes) 186
 – (Csanád nb. Mog fia) 49
 – (Chom fia) 70
 – (Dénes fia) 187
 – (Detlep fia) 153
 – (Devecher fia) 283, 285
 – (dömölki egyház szolgája) 82
 – (Iván, Illés és Chena apja) 80
 – (kövesdi, Konrád apja) 249
 – (Lőrinc fia) 330
 – (Márton fia, szolgabíró) 286
 – (martoni, comes) 222
 – (Mihály apja) 258
 – (– fia) 258
 – (mislyei prépost) 256

- (Moym fia) 152–153
- (Móric apja) 89
- (nádori kancellár) 292
- (Og apja) 343
- (Opa apja) 6
- (pannonhalmi egyház libertinusa) 62
- (patonyi, százados) 80
- (Péter fivére) 119, 125
- (serviens) 259
- (Stanch fia) 265
- (zágrábi püspök) 281, 297
- (Zemplén m.-i nemes) 330
- (Zolouch fia, magister) 310–311
- Mika (jobbágy) 16
- (pozsonyi birtokos) 83
- Mike (Ják nb., Márton fia) 175
- (Miklós és Péter fivére) 241
- (officialis) 249
- (perei, comes) 317
- (Tóbiás és Wolkan fivére) 186
- Miklós 132, 133, 168
- (Aba nb., Aba fia, László apja) 239, 255
- (Ákos nb., István fia) 287
- (Albeus fia, udvarnok) 43
- (alországbíró) 111, 333
- (Apa bán fia) 261
- (Aurus fia) 266
- (Balogsemjén nb., Péter fia) 315
- (Barc fia, nádor) 28, 45, 48, 98
- (bárcai) 211, 251–252
- (Berch fia) 229
- (Botyz fivére) 313
- (Csák nb., ispán) 109
- (Chanad apja) 312
- (Csépán fia) 159
- (csergi, serviens) 258
- (Dénes fia, várjobbágy) 280
- (diakónus) 53
- (Elek apja) 51
- (elleyi, Ipolit fia,) 148, 185, 201
- „Fekete” (*Nicolaus Nigrus*, tuzsai, Sándor fia) 321, 325–326
- (Fyn fia) 87
- (Gergely fia) 301
- (gici, Sándor fia) 41
- (Guthalum fivére) 76
- (Gutkeled nb., István fia, bán, valkói ispán) 233, 246, 248
- (gyömrői, István apja) 178
- (Győr nb., Péter, Ders és György apja) 67
- (győri káptalan dékánja) 127
- (Héder nb., Henrik fia, nádor) 281
- (- -, tárnokmester) 337
- (Herbord apja, comes) 192
- (Ynas fia) 135
- (István comes apja) 161
- (- fia) 53, 309
- (Ita apja) 127
- (János fia) 241
- (Kán nb., királyi kancellár) 188
- (kapolyi, nádori ember) 193
- (Káta nb., magister) 340
- (kurityáni, Pál fia) 290–292
- (Lőrinc fia) 341–342, 344
- (- -, a dömölki egyház szolgálja) 82
- (- -, Miklós apja) 290–293
- (magister, Salamon magister apja) 161
- (Malsa fia) 36
- (Márton fivére) 68
- (Máté fivére) 258
- (Merse fia) 330
- (Miklós apja) 37, 38, 249
- (- fia) 290–293
- (- -, baranyai udvarispán) 249
- (Negech apja) 262
- (negyedi) 176
- (Pál bán fia) 312
- (pannonhalmi egyház szolgálja) 19
- (pécsi órkanonok) 258
- (- prépost) 258
- (Péter apja) 282, 314, 316
- (- fia) 120
- (poroszló) 125
- (Pozsony m.-i birtokos) 83
- (pozsonyi prépost) 216
- (Salamon fia) 302
- (Sándor fia) 197
- (Scela fia, comes) 144
- (serviens) 4, 176, 189
- (siklói, Gyula és Péter apja) (282, 314?), 316
- (Sutk fia, szolgálja) 296, 298
- (szatmári várjobbágy) 63
- (szerémi püspök) 297
- (szügyi, András apja) 238

- Miklós (Tamás apja) 176, 179
 – (– fia, udvarnokok jobbágya) 128
 – (tengerdi, Tódor fia) 118
 – (Thalyas fia) 330
 – (Tiborc és János apja) 269, 273
 – (Tpusz fia, várjobbágy) 86, 103–104, 106–107, 117
 – (ungi nemes) 245
 – (–, serviens) 306
 –, „Waguch”-nak mondott (Myke és Péter fivére) 241
 – (vasvári polgár) 232
 – (Zerem fia) 289
 –, „Zole”-nak mondott (Zadur testvére) 304
 Mikó (Detre fia) 186
 – (keszői) 203
 – (Miklós comes fia) 37, 38
 – (Pál apja) 242
 – (Péter és Byter apja) 186
 – (Rénold rokona) 209
 Mikow lásd Mikó
 Miksa (Cybrianus fia) 157
 – (hobaji, Kelemen apja) 130
 – (István apja) 180, 188–189, 229
 – (Mikó és Ocuz fivére) 37
 – (Myuk fia, várjobbágy) 117
 – (Péter fia) 230
 – (Örs nb., Belus fia) 2
 Mykud (bán) 258
Mikuta h. (Zemplén m.) 135
 Miluan (Tamás apja) 106
Myrgusd lásd Mérgesd
Myrk lásd Mérk
Miroht tó (Bodrog m.) 49
Miska h. (? megye) 36
 Miska lásd Miksa
Mysla, *Misle* lásd Mislye
 Mislye h. (*Misle*, Abaúj m., ma Nižná Mysla, Sz.) 120, 253, 256
 mislyei prépost 253, 256
 Myuk (Modurch és Miksa apja) 117
 Mixa, Myxa lásd Miksa
 Mocia (Vas m.-i birtokos, comes) 220, 230
 Moch (Ethened fia) 327
 – (Pozsony m.-i birtokos) 119, 125
 Mocha (Bálint apja, erdőőr) 158
 Mocsola h. (*Machula*, Somogy m.) 192
 Mochov (ecseri udvarnok) 43
 Mod (Ivánka és László apja) 159
 Modoros (Ded fia, szőlőműves) 43
 – (ecseri udvarnok) 43
 Modurch (Myuk fia, várjobbágy) 117
 Modve lásd Medve
 Mog (ajkai, Damsa fia) 223, 225
 – (ajkai, Doncus fia) 223, 225
 – (Csanád nb., Mihály apja) 49
 Mogd (Chepkud fia, a dömölki egyház szolgája) 82
 Mogud 4
 Moyk (dömölki egyház szolgája) 82
 Moym (Mihály apja) 152–153
 Mojs (Baranya m.-i) 258
 – (Elek apja) 69
 – (királynéi tárnokmester) 281, 297
 – (Mojta fia) 241, 317, 329
 – (nádor, országbíró és soproni ispán) 175, 190, 199
 – (Péter apja) 122
 Mojsa (zöldesi, poroszló) 10
Moyscha lásd Majsa
 Mojta (Edus és Mojs apja) 241, 256, 317–318, 329
 Moytha lásd Mojta
Moythez lásd Majtony
Moythouz lásd Majtony
 Moyus lásd Mojs
 Mok (Chepkud fia, a dömölki egyház szolgája) 82
Mokcha lásd Mokcsa
 Mokcsa h. (*Mokcha*, Ung m., ma Křišovská Liesková része, Sz.) 322
 Mokov 43
Monar lásd Monor
 Monch (decanus) 103
 Monor h. (*Monar*, Pozsony m., ma Chorvátsky Grob, Sz.) 90, 103
Monoslou lásd Monoszló
 Monoszló h. (*Monoslou*, Zala m., ma Veszprém m.) 85
 Mór (Bertalan apja) 68
 – (pécsi püspök) 1
 Moramul (Mamley fia) 89
More erdő (Veszprém m.) 68
 Móric (Mihály fia) 89
 – (Osl nb., comes) 204

– (Péter apja) 33, 34
 – (poki) 16
 Móríchely h. (*Moruchel*, Zala m.) kh. 223
 Móríchida h. (*Domus comitis Mauricii in Raba*, Győr m.) kh. 110
 Morodek (pozsonyi várnépbeli) 86
 Morossini Albert 281
 Mors lásd Maros
 Mortis lásd Martos
 Mortun lásd Márton
 Mortunus lásd Martonos
 Moruc (serviens) 4
Moruchel lásd Móríchely
 Moruth lásd Marót
Morzol folyó lásd Marcal folyó
 mosoni ispán 131, 297, 300
 Mouka (erdőőr) 199
 Moxa (lúcsi, százasos) 80
Mozizcha h. (Moscsa?, Ung m.) 280
 Much (Moyk fia, a dömölki egyház szolgája) 82
 Mura (*Mura*) folyó 75, 94
 Mura (Darka fia, a dömölki egyház szolgája) 82
 Muraszombat lásd Belsőmura
Musina víz (Somogy m.) 69

N

Naason (pap, II. András káplánja) 29
 Nádas patak (*Nadas*, Gömör m.) 242
 Nádasd h. (*Nadast*, Pozsony m., ma Trstená na Ostrove, Sz.) 80
 – h. (*Nadasd*, Vas m.) 215
 – h. (*Nadast*, Zala vagy Vas m.?) 128
Nadast lásd Nádasd
Nagpatak lásd Nagypatak
 „Nagy” Kristóf lásd Kristóf, „Nagy”
 Nagykörű h. (*Curru, Kvrv*, Heves m.) 5, 42
 Nagymező h. (*Nogmezeu*, Nógrád m.) 136
 – h. (*Nogmezeu*, Zemplén vagy Ung m.) 304
 Nagypatak (*Nagpatak*, Nógrád m.?) 136
 Nagyság (*Nog Sag*, *Nog Saag*, Vas m., ma Celdömölk része) 180
 Nagytó (*Nagytoh*, Pozsony m.) 89

Nagytoronya h. (*Nogtoruna*, Zemplén m., ma Velká Trňa, Sz.) 303; lásd még Toronya
 Nana (Pósa apja) 14
 Nándor (*Nandur*, ? megye) 213
Nandur lásd Nándor
Naragh lásd Nyárád
 Nedel (Zomoy n fia, a tihanyi egyház officálisa) 132
Neged lásd Negyed
 Negyed h. (*Neged*, Pest m.) 176
Nek lásd Nyék
 Néma h. (*Nema*, Komárom m., ma Klížska Nemá, Sz.) 14
 német, németek (*Theuton*, *Teutonici*) 33, 246, 257, 267
 Németi h. (*Nympty*, Nyitra m., ma Nemčice, Sz.) 213
 – (*Nemphy*, Tolna m., ma Tolnanémedi) 161
Nemphy lásd Németi
 Nestesius (comes) 36
 Nevegy h. (*Niwig*, Zala m.) 84–85
Nick lásd Nick
 Nick h. (*Nick-Nickch*, Vas m.) 96
Nickch lásd Nick
Nygewen, *Nygewyn* h. (Nógrád m.?) 144
Nygewyn lásd *Nygewen*
Nympty lásd Németi
Niwig lásd Nevegy
Nog Sag, *Nog Saag* lásd Nagyság
Nogmezeu lásd Nagymező
 Nógrád megye 186, 238
 nógrádi bírák 55
 – ispán 297
 – várjobbágy 55
Nogtoruna lásd Nagytoronya
Nohovan (Nyitra vagy Trencsén m.?) 339
Nouulfolu lásd Nyúlfalu(?)
 Nova h. (*Nowa*, Zala m.) 108
Nova Domus lásd Hradce
 Nuhu (pannonhalmi szolgál) 50

Ny

Nyárád h. (*Naragh*, *Nyaragh*, Borsod m.) 290, 292, 293
Nyaragh lásd Nyárád

Nyék h. (*Nek*, Pest m.) 238
 – h. (*Nyek*, Pozsony m., ma Vrakúň, Sz.) 124
 – h. (*Nek*, Sopron m., ma Neckenmarkt, A.) 222
 – h. (*Nek*, ? megye) 37
 nyitrai főesperes 49
 – ispán 11, 281, 297
 – káptalan 51, 121, 184
 – püspök 103–107, 117
 Nyúlfalu(?) (*Nouulfolu*, Tolna m.?) 200
 Nyúlsziget lásd Szűz Mária sziget

O, Ó

Obud (vasvári polgár) 232
 Óbuda h. (*Buda*, *Vetus Buda*, Pilis m., ma Budapest része) kh. 2, 45, 202
 óbudaí egyház 17, 100
 – káptalan 43, 178, 203
 – olvasókanonok 100
 – prépost 60
 Obulganus (baszti, Hertueg fia) 198
 – (vasvári polgár) 232
 Obulma (Pál apja) 258
 Obus (keszői, István apja) 203
 Ochuz lásd Atyusz
 Ocol lásd Akol
 Ocuz (Mikó és Miksa fivére) 37
 Och (erdőőr) 199
 Og (Mihály fia) 343
 Ogegus lásd Agyagos
 Ogmandus lásd Agmánd
 Olad h. (*Olod*, Vas m., ma Szombathely része) 96, 99
 Olbereth 4
 Olbreth (Vid fia) 159
 Olfolu lásd Alsófalva
 Olgya h. (*Ouga*, Pozsony m., ma Oľdza, Sz.) 117
 Olivér (Demeter apja) 53
 – (Olivér és Gergely apja) 259
 – (– fia) 259
 Ollár h. (*Ollar*, Zala m.) 43
 olmützi püspök 94
 Olod lásd Olad
 Oltua lásd Ótva
 Olup (Botyz fia, erdőőr) 158, 199

Olyany (Gergely apja) 285
 Omadé lásd Amadé
 Ombud lásd Onbud
 Omodeus h. lásd Karcsa (Amadé-)
 Omoday (somogyi udvarnok) 20
 Omoín (várnagy, comes) 258
 Onbud (Tamás és Deman apja) 106
 Onch (vasvári polgár) 232
 Ondoch (Buda fia) 81
 Ontus (vasvári polgár) 232
 Opa (Mihály fia, poroszló) 6
 Opud (Dara fia, Csépan és János apja) 198
 Opus (comes) 281
 Opuz (nemzettség) lásd Apc (nemzettség)
 Oquol lásd Akol
 Orbán (gici, Sándor fia) 41
 – (Mikó rokona) 37
 Orgovány h. (*Oryhuan*, *Oryhwan*, *Vrhuan*, Gömör m.) 294
 Ormos h. (*Ermus*, Borsod m.) 290, 292
 Oroch (Iván fia) 217
 Orod lásd Arad
 Oroszlanku lásd Oroszlánkő
 Oroszlánkő h. (*Oroszlanku*, Trencsén m., ma Vršatské Podhradie, Sz.) 312
 Oryhuan, Oryhwan lásd Orgovány
 Osl (*Osl*) nemzettség 204
 – (Osl nb., szörényi bán) 113–116, 123
 – h. lásd még Oslí
 Oslí h. (*Osl*, sopron m.) 222
 Oszlár h. (*Ozlar*, Nógrád m., ma Veľký Krtíš) 186
 – h. (*Azlar*, Somogy m.) 160
 Osztrák Hercegség (*Ducatus Austriae*) 94; lásd még Ausztria
 – herceg (*dux Austriae*) 328
 Otk (Kelemen fia) 89
 Otmár (Ellu fivére) 28
 – (Joakim és János apja) 89
 Ottó (Messe-i) 94
 Ottokár (II., cseh király) 94
 Ótva h. (*Oltua*, Győr m.) kh. 80, 83
 Ouga lásd Olgya
 Óvári Konrád lásd Konrád („Óvári”, Győr nb.)
 Ozlar lásd Oszlár
 Ozorsuka (*Ozorsuka*, Veszprém m.) 72
 Ozun lásd Asszonyfalva

Ö, Ó

- Őr h. (*Eur*, Somogy m., ma Őrtilos) 185
 Őrény (*Uran*) vár 2
 Őrs h. (*Vrs*, Zala m.) 128
 – (*Ürs*) vár 2
 – (*Ürs*) nemzetség 2
 Ősi h. (*Euse*, Tolna m.) 161

P

- Paah* lásd Páh
 Pabar (*Pobor*, Zala m.) 76
Pachud lásd Pácod
 Pácod h. (*Pachud*, Somogy m.) 193
 Páh h. (*Pah*, *Paah*, Zala m.) 215, 234
 Paka h. (*Paka*, Pozsony m., ma Velká Paka, Sz.) 80
 – (csallóközi udvarnokispán) 80
 Pál 55, 132, 133
 – (büki, István apja) 130
 – (ajkai) 223, 225
 – (apáti Demeter rokona) 247
 – (Beh fia, nádori ember) 101–102
 – (Bench apja) 162
 – (Benedek és Péter fivére) 321
 – (– fia) 194, 196
 – (Bertalan apja) 248
 – (Byd fia) 73
 – (Bugul fia) 73
 – (csói, vasi várnépbeli) 96–97, 99
 – (Domonkos fia) 150
 – (Fülöp apja) 134
 – (Geregye nb., országbíró és zalai ispán) 99
 – (Gutkeled nb., István fia) 233
 – (győri ispán) 281
 – (herényi) 110
 – (ibronyi, Albert fia, királyi ember) 53
 – (Ynas fia) 135
 – (István fia) 330
 – (János apja) 258
 – (jobbággy) 259
 – (komáromi, soproni, győri és mosoni ispán) 297, 300
 – (Kompold fia) 281
 – (Kozma apja) 51

- (kurityáni, Lukács, Miklós, Albert és László apja) 290–292
 – (Lőrinc apja) 282
 – (lövői, Péter fia, királyi ember) 53
 – (magister, Sister fia) 169
 – („Magyar”-nak mondott) 53
 – (Marhard fia) 211
 – (Márton apja) 282
 – (Mátyás fia) 154
 – (Merse fia) 330
 – (Mező fia) 201
 – (Miklós apja, bán) 312
 – (Mikó fia) 242
 – (nádori poroszló) 81
 – (Obulina fia) 258
 – (Pál fia) 217
 – (pannonhalmi szolga) 50
 – (pécsi püspök) 281
 – (perei, jobbággy) 317
 – (Péter fia) 110
 – (Póka fia) 320
 – (Pósa és Pál apja) 217
 – (Pous fia) 64
 – (Rophoyn fivére) 296, 298
 – (Scunda-i, Doch fivére) 33
 – (siklósi, Grugus fia) 258
 – (Urkund fia, várjobbággy) 158
 – (Vid, István és Sámson fivére) 182
 – (Zemplén m.-i nemes) 330
 – (Zepe fia) 64
 Páli h. (*Pauly*, Zala megye?) 203
Palyana h. (? megye) 76
 Pank h. (*Pank*, Sáros m.?) 245
 Panka (Bana fia, a dömölki egyház szolgája) 82
 pannonhalmi (Szent Márton) egyház
 6, 9, 13, 18, 21, 24, 26–27, 45, 47–50,
 56–59, 61–62, 65, 78, 98, 100, 165
 – – – – népei 24
 – – – – apátja 6–9, 14, 18–21, 45, 47–48, 50,
 56, 58, 60–62, 65, 68
 Panyit (comes) 96
 – (Jakab apja) 221
 – (Káta nb.) 63–64
 Pápa h. (*Papa*, Veszprém m.) 72; kh.
 178–179
 Papa (Márton apja) 82
 Papd h. (*Popd*, Tolna m.) 161

- Papi h. (*Pop*, Abaúj m.) 342
Parachan lásd Prácsa
 Paris (Imre apja) 231
 Pat h. (*Pot*, Somogy m.) 146
 Patak h. (*Potok*, Nógrád vagy Zemplén m.?) kh. 145
 – h. (*Potoch*, *Potok*, Zemplén m., ma Sárospatak) 37–38; kh. 226
 pataki ispán 37–38
 Patony h. (*Poton*, *Potun*, Pozsony m., ma Horná Potôň, Sz.) 80
 Pátroha h. (*Patruh*, Szabolcs m.) 312
Patruh lásd Pátroha
 Paul (pannonhalmi szolga) 6
Pauly lásd Páli
 Pázmány (comes) 129
 Paznanus lásd Pázmány
 Pazthu (pelesi) 4
 pécsi káptalan 30, 193–194, 196, 258, 260, 277
 – prépost 258
 – püspök 1, 11, 281
 pécsváradi apát 24, 56
 – konvent 208, 334
 – monostor 165
 Peech (Demeter apja) 285
 – (pozsonyi birtokos) 86
 Peer (soproni polgár és bíró) 181
 Peet lásd Peth
Pekchén lásd Pöstyén
 Pelbárt (Gutkeled nb., Aladár fia) 279, 340
 Peles h. (*Peles*, Heves m.?) 5
 Pentuk (Chepkud fia, a dömölki egyház szolgája) 82
 pénznem lásd bécsi dénár; budai dénár; budai márka; friesachi dénár
 Pere h. (*Pere*, Abaúj m.) 240–241, 253, 317
Perecha, *Pereche* lásd Percse
 Percse h. (*Perecha*, *Pereche*, Zemplén m., ma Michalovce része, Sz.) 135; kh. 136
 Pered h. (*Pered*, Veszprém m.?) kh. 249
 Peremarton h. (*Primortun*, Somogy m.) 58
 Peresznye h. (*Preznye*, Sopron m.) 15
 Perjése h. (*Periese*, Nyitra m., ma Prašice, Sz.) 213
 Permán h. (*Perman*, Baranya m.) 249
 Perthold lásd Berthold
 Pest (*Pest*, *Pesth*, Pest m., ma Budapest része) 28, 297; kh. 186, 208, 289
 – megye 238
 pesti főesperes 28
Pesth lásd Pest
 Pete (pannonhalmi szolga) 6
 Petend (*Petent*) 45
Petent lásd Petend
 Petenye (Péter apja) 273
 – Péter lásd Péter, Petenye
 Péter 145
 – (Aba nb., György fia, újvári alispán) 239, 326
 – (ajkai, János fivére) 223, 225
 – (Albeus fia) 43
 – (András fia, várjobbágy) 117
 – (Andronicus fia) 259
 – (Balázs apja) 53
 – (Básztély nb., Rénold fia) 269, 273
 – (Benedek és Pál fivére) 321
 – (– fia) 327
 – (Bogátradvány nb. Volphar fia, Albert nádori albíró fivére) 43
 – (comes) 265
 – (Csák nb., nádor) 190
 – (Chymotha fia) 266
 – (Cympa-nak mondott, Vas m.-i birtokos) 231
 – (Dénes fia) 64
 – (Domonkos fia, magister) 281
 – (Endre fia) 187
 – (erdélyi püspök) 281, 297
 – (Eturuh fia) 77
 –, „Fekete” (*Petrus Niger*, aradi) 275–276, 279
 – (Gergely apja) 191
 – (–, András és Schvr apja) 222
 – (Gotal apja) 207
 – (Gutkeled nb., Keled fia) 279, 302
 – (Guze fia, a tihanyi monostor jobbágya) 140
 – (Győr nb., Miklós fia) 67
 – (György apja) 120
 – (herényi) 110
 – (Hudina comes rokona) 69
 – (Hugosceg-i) 49

- (Ivánka és Budur apja) 285
- (János fia, szolgabíró) 249
- (jobbágy) 258
- (kálozdi, András fia) 288, 289
- (kapornaki egyház officiális) 46
- (keszői officiális) 203
- (Koyl fia, Miklós, Gergely, Péter és Chompoid apja) 120
- (Kompold fia) 281
- (köbölkúti, alnádor) 38, 40
- (lövői, Pál apja) 53
- (Lukus fia) 282
- (Márton fivére) 68
- (Máté fia, a dömölki egyház szolgálója) 82
- mester (ispotályos) 60
- (Miceta fia, várjobbágy) 103–104, 107, 117
- (Myke és Miklós fivére) 241
- (Miklós fia) 282, 314
- (Mikó fia, comes) 186
- (Miksa apja) 230
- (Moys fia) 122
- (Móric fia) 33–34
- (óbudai dékán) 100
- (pannonhalmi egyház comes-e) 9
- „Petenye” (*dictus Pethune*, Péter apja) 302
- (- fia) 273
- (- Péter fia) 302
- és fia: Péter (Szentemágocs nb.) 2/3
- , Petőc (*Petheuch*) (szinyei, Péter fia) 254
- (Peturca, Jovánka és János apja) 119, 125
- (Pynkus fia) 285
- (piricsei, nádori ember) 287
- (Pop fia) 282
- (rudai, Dénes fia, szolgabíró) 292
- (Sándor fia) 326
- (- fivére) 197
- (sári, Márton és Ehellős apja) 228, 234
- (selypi, magister) 129
- (serviens) 189
- (siklósi, Miklós fia) 316
- (Syl fia) 76
- (somogyi alispánhelyettes) 286
- (- udvarnok) 20
- (s mosi, György fia) 254
- (soproni polgár) 195
- (- várnépbeli) 198
- (Svvr fia) 110
- (szinyei, Petőc Péter apja) 254
- (szolgagyőri ispán) 60
- (szolgáló, Damján fia) 161
- (Tétény nb. Marcell fia) 30
- (Urkund fia, várjobbágy) (123?), 158
- (- fia) 123, (158?)
- (várjobbágy) 198, 199
- (Varo fia, jobbágy) 321
- (vasvári polgár) 232
- (- prépost) 95
- (Vid, István és Sámson fivére) 182
- (vidi) 141, 143
- (Zegen fia) 270
- (Zemplén m.-i nemes) 330
- (zeroa-i, százados) 80
- Peteraya* meredély (Bodrog m.) 17
- Peterd (Tétény nb., Arnold apja) 30
- Pétervárad h. (*Peterwarad*, Bács m., ma Novi Sad, Sze.) kh. 131
- Peterwarad* lásd Pétervárad
- Peth (csandali) 107
- Pethe (Zemplén m.-i nemes) 330
- Pethlend* lásd Petlend
- Petka (Bena testvére) 4
- Petke (foki) 202
- Petlend h. (*Pethlend*, Győr m.) 127
- Petres 144
- Petur (pannonhalmi szolgáló) 6
- (somogyi udvarnok) 20
- (Szerafin fia) 45
- Peturca (Péter fia) 119, 125
- Phila lásd Fila
- Pychur* h. (Tolna m.?) 161
- pilisi monostor 236
- Pynkus (Péter apja) 285
- Piricse h. (*Periche*, Szatmár m.) 287
- Plaza* folyóvíz (Pozsony m.) 86
- Pobor* lásd Pabar
- Poch (Pozsony m.-i birtokos) 119, 125
- Pochoir (földműves) 1
- Pod (István és Artholph apja) 317
- Pog (ungi nemes) 245
- Pok h. (*Pok*, Győr m.) 16
- Póka (dömölki egyház szolgálója) 82
- (Guze fia, a tihanyi monostor jobbágya) 140
- (klerikus) 62
- (Pál apja) 320

- Póka (pannonhalmi szolga) 50
 – (patonyi, százados) 80
 – (potyondi, Syke fia) 110
 – (szolgáló) 161
 Pókapataka patak (*Poychatapaca*, Sáros m.) 267
Polaro sziget (Pozsony m.) 83
Ponet, *Poneth* lásd Panyit
 Pongrác (Bugul fia) 73
 – (Kázmér és Lampert apja) 44
 – (kazsui, László fia) 324
 – (várjobbágy) 198, 199
 Ponith lásd Panyit
 Pop (Péter apja) 282
 – h. lásd Papi
Popd lásd Papd
Pordan lásd Pordány
 Pordány h. (*Pordan*, Sopron m., ma Wulkaprodersdorf, A.) 33
Poroslov lásd Poroszló
 Poroszló h. (*Poroslov*, Heves m.) 43
 Pósa 54, 63–64
 – (István és Szilveszter apja) 144
 – (Ják nb.) 10
 – (János és Pósa apja) 270
 – (libertinus) 3
 – (Máté apja) 211
 – (Mátyás apja) 325
 – (Nana fia) 14
 – (Pál fia) 217
 – (pannonhalmi szolga) 50
 – (Péter fia, Miklós fivére) 120
 – (Pósa fia) 270
 – (Pozsony m.-i birtokos) 77, 89
 – (sápi, Botov apja) 104
 – (várnépbeli) 103
 – (Zeech fia) 97
Posoga lásd Pozsega
Posonium lásd Pozsony
Posony lásd Pozsonyi
 Pot (comes) 19
 – (nádor, Pot apja) 33–34, 45, 60
 – (Pot nádor fia) 33–34
 Poth lásd Pot
Poth lásd Poty
 Pothkon (János nádori albíró serviense) 301
Potoch lásd Sárospatak
- Potochinus (Hudina comes rokona) 69
Potok lásd Patak
Potok völgy (Nógrád m.) 186
Poton, *Potun* lásd Patony
 Poty h. (*Poth*, Vas m.) 220
 Potyond h. (*Putund*, Sopron m.) 110
 Pouca, Pouka lásd Póka
 Pous (borozdi udvarnokispán) 92
 – (büki, Egyed és Suluyunus apja) 130, 158
 – (Pál apja) 64
 – (Pouka fivére) 62
 Pousa lásd Pósa
 Pouus lásd Pous
Poychatapaca [!] patak lásd Pókapataka patak
 Poznan (Benedek és Vsun fivére) 9
 – (Szák nb., poroszló) 7, 8
 Pozsega h. (*Pasaga*, *Posoga*, Pozsega m., ma Požega, H.) 146–151
 pozsegai ispán 281
 Pozsony h. (*Posonium*, Pozsony m., ma Bratislava, Sz.) kh. 79, 81–82, 85–89, 92–93, 103–104, 106–107, 112, 121–122, 125, 152, 216
 pozsonyi ispán 11, 103, 216, 281, 297
 – udvarispán 77, 216
 – vár 86, 90, 103–104, 106–107, 117, 216
 – várjobbágyok 60, 77, 89, 117
 – várnépek 60, 89
 – egyház és prépostság 216
 – káptalan 89
 – prépost 71, 76, 103, 216
 Pozsonyi h. (*Posony*, Somogy m.?) 160
 Pöstyén h. (*Pekchén*, Nyitra m., ma Piešťany, Sz.) 339
 Prácsa h. (*Parachan*, Pozsony m., ma Bratislava része, Sz.) 51
 Prebard lásd Pelbárt
 Prechtold lásd Bertold
 Preucul (ajkai) 223, 225
Preznye lásd Peresznye
Primortun lásd Peremarton
 Princh (Bertalan apja, comes) 264
 – (Rénold apja, comes) 146
 Próna (*Prona*, Turóc m., ma Slovenské Pravno, Sz.) 184
 Pud (István és Rikalp apja) 241, (320?)
 – (– apja) (241?), 320

Pugh lásd *Pügy*
Pwker lásd *Pukor*
Pukor h. (*Pwker*, Pozsega m., ma Sze.) 30
Purich (falunagy) 277
Puteus Salis lásd *Sókút*
Putund lásd *Potyond*
Putus (gellei, százados) 80
Pügy h. (*Pugh*, Nógrád m., ma Endrefalva) 187

Q

Quenez lásd *Kenéz*
Quencer (klerikus) 89

R

Rába (*Raba*) folyó 10, 74, 102, 220
Rábaköz h. (*Raba kuz*, Sopron m.) 74
Rábca (*Rabcha*, *Rabuce*, *Rabucha*, *Rapcha*, *Repche*) folyó 10, 74, 99, 109–110, 158, 199
Rabcha folyó lásd *Rábca folyó*
Rabuce folyó lásd *Rábca folyó*
Rabucha folyó lásd *Rábca folyó*
Rachey (szolgáló) 161
Rachyn (szolgáló) 161
Rád h. (*Rad*, Nógrád m.) 129
Radykpathaca patak (Borsod m.) 293
Rajec h. (*Raych*, Trencsén m., ma Sz.) 339
Rajk h. (*Rayk*, Zala m., ma Felsőrajk) 270
 – h. (*Royk*, Zala m., ma Alsórajk) 244
Rákos h. (*Campus Rakus*, *Rakus*, Pest m., ma Budapest része) kh. 298, 299, 314
Rákosmező lásd *Rákos*
Ráksi h. (*Rakus*, Somogy m.) 160
Rakus lásd 1) *Rákos* 2) *Ráksi*
Ramung (csepregi polgár) 235
Rapcha folyó lásd *Rábca folyó*
Ratcha víz (Somogy m.) 69
Ratholt, *Ratolth* nemzetség lásd *Rátót* nemzetség
Rátót (*Ratholt*, *Ratolth*) nemzetség 147, 306
Raych lásd *Rajec*
Razlou (András apja) 136
Rebren h. (*Rubren*, Ung m., ma Zemplínska Široká része, Sz.) 304
Rechke folyó (Nógrád m.) 186

Regede h. (*Rudguy*, ma Bad Radkersburg, A. és Gornja Radgona, Szl.) kh. 102
Regnaldus (comes) 22–23, 28
Rehtuker lásd *Röjtökör*
Reka 64
Remig (karcsai) 112
Remigius lásd *Remig*
Rend h. (*Rend*, Baranya m.) 258
Rendue (Pozsony m.-i birtokos) 119, 125
Rennoch (Dénes fia) 258
Rénold 209
 – (Básztély nb., nádor) 269, 273
 – (Ebed fia) 163
 – (Nógrád m.-i birtokos) 136
 – (Princh fia, somogyi nemes) 146
 – (Rátót nb., veszprémi ispán) 68
Répás h. (*Repas*, Veszprém m.) 68
Repche folyó lásd *Rábca folyó*
Repe (Dániel apja, pannonhalmi egyház szolgája) 19
Resznek h. (*Reznuk*, Zala m.) 247
Rezi h. (*Rezy*, Zala m.) 43
Reznuk lásd *Resznek*
Ribinac víz (Somogy m.) 69
Rikalf (Kakas apja) 323
 – (Pud fia, magister) 241
Róbert (esztergomi érsek) 51
 – (veszprémi püspök) 11
Rohonc h. (*Rohonch*, Vas m., ma Rechnitz, A.) 231
Rohonch lásd *Rohonc*
Roland (Borsa nb., Tamás fia, erdélyi vajda) 281, 300
 – (Sándor és János apja) 271, 272
Róma h. (*limen beatorum apostolorum Petri et Pauli*, ma Roma, Olaszország) 321
Roma lásd még *Roman* (személy)
Roman h. lásd *Románd*
 – (személy) 132–133
Románd h. (*Roman*, Veszprém m.) 41
Romhány h. (*Ruhman*, Nógrád m.) 55
Ronka h. (*Renge*, Komárom m.) 27
Rophoyn (Pál fivére) 298
Rosal lásd *Rozsály*
Rosd (*Rusd*) nemzetség 50
Rozvág h. (*Ruzwad*, Zemplén m., ma Kis- és Nagyrozvág) 302

Rozsály h. (*Rosal*, Szabolcs m.) 250
 Rőjtökör h. (*Rehtuker*, Sopron m., ma Neudörfl, A.) 297
 Rubin (Hermán nb., alvajda, vasi ispán) 206
 – (monoszlói, pap) 85
 – (Vajk nb. Jób fia) 30
Rubren lásd Rebren
 Ruch (ispán) 88
 Ruda h. (*Ruda*, Borsod m., ma Rudabánya) 292
Rudguy lásd Regede
 Rufus (vasvári polgár) 232
Ruhman lásd Romhány
 Ruhman (János apja) 144
 Ruoz (babóti, Joachim apja) 16
Rusd nemzetség lásd Rosd nemzetség
 Ruzska h. (*Ruzka*, Zemplén m., ma Nový Ruskov, Sz.) 265
Ruzka lásd Ruzska
Ruzwad lásd Rozvagy

S

S. (borsmonostori apát) 181
Saag lásd Ság
Saap lásd Sáp
Saar lásd Sárvár
Saard lásd Sárd
Saurus lásd Sáros
Saarwar lásd Sárvár
 Ság h. (*Saag*, Somogy m.) 284, 286
 Ság h. (*Sag*, Győr m.) 50
Sagsumlawa hegy (Vas m.) 180
Sala lásd Szala
 Salamon h. (*Salamon*, *Solomun*, Bodrog m.) 17, 49
 – h. (*Solomun*, Veszprém megye?) 72
 – (Benedek apja) 82
 – (dömölki egyház szolgája) 82
 – (jobbágy) 258
 – (királyi asztalnokkancellár, Miklós magister fia) 161
 – (Miklós apja) 302
 salamoni apát 49
Sambuk lásd Zsámbék
 Sámson (Ányos fia) 182
 – (döntőbíró) 343

– (Máté apja) 217
Samtov lásd Szántó
 Samud (pozsonyi birtokos) 83, 105
 Sanch lásd Synch
Sancta Dextra lásd Szentjobb
Sanctus Ladizlaus lásd Szentlászló
Sanctus Vitus lásd Szentvid
 Sándor (Agabith fia) 130
 – (Demen fia, comes) 131
 – (Domonkos fia) 150
 – (Elek fia) 270
 – („Fekete” Miklós és Demeter apja) 253, 325
 – („Fekete” Péter fivére) 279
 – (gici) 41
 – (Győr nb.) 93
 – (Lőrinc fia) 91, 92
 – (Márton apja) 68
 – (nagytornyai) 303
 – (Péter apja) 326
 – (– fivére) 197
 – (Roland fia) 271, 272
 – (Sándor bán fia) 266
 – (– comes fia) 161
 – (– és János apja, bán) 266
 – (– magister apja) 161
 – (somogyi ispán) 60
 – (szebenyei, Lőrinc, Gergely, István és Tamás apja) 341, 342, 344
 – (szemerei, Miklós és Szemere apja) 197
 – (toronyai) 245
 Sank (Elie fia) 132, 133
 Sáp h. (*Saap*, Pozsony m., ma Nová Dedinka része, Sz.) 83, 103–105
 Sár (*Sar*, Somogy m.?) 26
 – h. (*Sar*, Veszprém m.?) 62, 128
 – (*Saar*) nádas (Veszprém m.) 137
 – (*Saar*) víz (Pozsony m.) 87
 – lásd még Sárvár
 Sárd (*Sard*, Zala m., ma Belsőárd) 108
 – (*Saard*, ? megye) 44
 Sári (*Saar*, Vas m.) 234
 Sáros (*Saurus*, Sáros m., ma Vel'ký Šariš, Sz.) 328
 – (*Sarus*, Sáros m.?) 323; kh. 253
Saroslau lásd Szarászló
 Sárospatak lásd Patak
Sarus lásd Sáros

- Sarusd* folyó (Somogy m.) 146
 Sárvár h. (*Sar, Saar, Saarwar, Vas* m.) kh.
 229, 231, 233
 Saul (ajkai) 223, 225
 – (Buthus apja) 117
 – (Pozsony m.-i birtokos) 89
Scakadat folyó lásd Szakadát folyó
Scala lásd Zala
Scamtov lásd Szántó
Scebes lásd Sebes
Scegemem víz (Nógrád m.) 129
Scekas lásd Székás
Scela (Miklós ispán apja) 144
Scemere cserjés (Sopron m.) 199
Scemete lásd Ceméte
Scenter 4
Scentgurg lásd Szentgyörgy
Scentiuan lásd Szentiván
Sceuleus lásd Szőlős
 Schegzen (ispán) 88
 Schvr (Péter fia, comes) 222
 Schwarzenbach (Feketevár) h.
 (*Suarchumpah, ma A.*) 94
 Scimad (szolga) 4
 Scymeyny (zub-i, Gervasius apja) 144
Scynnue lásd Szinye
 Scypituc 43
Scyud lásd Szügy
Scobody lásd Szabadi
 Scumud 4
Scunda h. (? megye) 33–34
Scurtha lásd Szürte
Sebefolua lásd Sebesfalva
 Sebes(falva) h. (*Scebes, Sebefolua, Sáros*
 m., ma Prešov része, Sz.) 120, 267
 Sebestyén (klerikus) 17
 – (Marcell fia) 341, 342, 344
 – (pozsegai kántor, fehérvári kanonok és
 nádori ítélőmester) 146–151
 – (Wxa fia) 161
 – („Vörös” Jakó apja) 293
 – (Zela fia) 3
 Sebret (Marcell fivére) 167–168
 Sebus (comes) 60
 – (–, Buken fivére) 103
Sedum víz (Bodrog m.) 17
 Segesd h. (*Segusd, Somogy* m.) 185; kh.
 261
Segusd lásd Segesd
Selb lásd Selyp
Selez erdő lásd Zselic erdő
 Selke (comes) 208, 334
 Selun 309
 Selyp h. (*Selb, Nógrád* m.) 129
Semernyk hegység lásd Semmering
 hegység
 Semjén h. (*Symyen, Szabolcs* vagy
 Szatmár m.?) kh. 305
 Semmering (*Semernyk*) hegység 94
 Sena (monori) 103
Sengurg lásd Szentgyörgy
 Serephel lásd Szerafin
 Serephilus lásd Szerafin
 Sergud (serviens) 93
 Sergys (szolgáló) 1
Sybouth lásd Zsibót 190
 Syda (Wogya apja) 89
Sydofelde lásd Zsidófüle
 Sydrak (István apja) 258
 Sié h. (*Sye, Vas* m., ma Sé) 231
 Sygart (Jakab apja) 51
 Sygue (Tamás apja) 266
 Syke (Pouka apja) 110
 Syl (Péter apja) 76
 Syle (Tamás fia, a dömölki egyház
 szolgája) 82
 Siklós h. (*Soklous, Suklous, Baranya* m.)
 258, 316
 Sikusd (centurio, királyi tárnok) 169
 Symeon lásd Simon
Simigium, Symigium lásd Somogy(vár)
 Simon 43
 – (ajkai, András és Simon apja) 223, 225
 – (–, Simon fia) 223, 225
 – (Aragóniai, Simon és Mihály apja) 297
 – (– fia) 297
 – (barcsi ispán) 11
 – (Belkus fia, várjobbágys) 96, 99
 – (csicseri, Jób apja) 275–276, 322
 – (Chumpu fia) 39
 – (Eturuh fia) 77
 – (Gergely fia) 202
 – (martoni, comes) 222
 – (mester, nádori poroszló) 68
 – (rádi, alnádori ember) 129
 – (Tamás apja) 226

- Simon (veszprémi kanonok) 35, 46
 – (Zela fia) 3
 – (zsirai, udvarnokispán) 92
 Symun lásd Simon
Symyen lásd Semjén
 Sync lásd Synch
 Synch (Pozsony m.-i birtokos) 119, 125
 Synka (Tamás fia, magister) 328
 Sió (*Fuk*) folyó 58
Syra lásd Zsira
 Sysloy (Thene fia) 242
 Sister (comes, Izsák, Benedek Pál, Lex és László apja) 169
 Sixtus (klerikus, nádori poroszló) 36
 – (Mikó rokona) 37
 – (óbudai kanonok) 100
 Smaragd (fehérvári prépost és alkancellár) 111
 – (pozsonyi ispán) 11
Soklous lásd Siklós
 Sókút h. (*Puteus Salis*, Zemplén m., ma Sol, Sz.) 328
 Sol (Hahót nb., dömösi prépost) 164, 170
 Solka (Damse fia, a dömölki egyház szolgálja) 82
Soloch nemzetség lásd Szalók nemzetség
Solomun lásd Salamon
 Somogy(vár) (*Simigium*, *Symigium*, *Sumugvar*, Somogy m., ma Somogyvár) 20, 24, 183, 286; kh. 185, 196
 Somogy megye 20, 25, 31, 58, 69, 100, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 192
 somogyi alispán 286
 – hadnagy 59
 – ispán 60, 120, 183, 192, 215, 297
 – udvarispán 59
 – udvarnokispán 201
 – udvarnokok 21
 – várjobbágyok 20, 149
 somogyvári (Szent Egyed) monostor 65–66
 – – – – apátja 24, 56, 283, 285
 – – – – konventje 56, 217, 283–286
 Somos h. (*Somos*, *Sumus*, Sáros m., ma Drienov, Sz.) 120, 254
 Somuch lásd Samud
 Sopron h. (*Suprunium*, Sopron m.) 74, 195
 – megye 74, 115, 177, 195, 198, 199, 297
 soproni bíró 181
 – polgár 195
 – csöböradó 15
 – ispán 72, 74, 94, 115, 192, 198–199, 297, 300
 – udvarnokispánok 159
 – várjobbágyok 158
 – várnépek 198
Soruulzyguet sziget (Somogy m.) 146
 Sótóny h. (*Solton*, Vas m.) 96
 Sóvár h. (*Sowar*, Sáros m., ma Solivar, Sz.) 328; kh. 267
Sowar lásd Sóvár
 Stájer Hercegség (*Ducatus Stirie*) 94
 Stanch (izsépi, Jakab és Mihály apja) 265
 Stark (cseri) 237–238
Stirie, *Ducatus* lásd Stájer Hercegség
Strechun lásd Sztrecsén
Strigonium lásd Esztergom
Suarchumpah lásd Schwarzenbach (Feketevár)
Swen lásd Szőny
 Suinmur (Örs nb., Miska testvére) 2
Suklous lásd Siklós
 Suluyunus (Pous fia) 130
Sumugvar lásd Somogy(vár)
Sumus lásd Somos
 Suna (szolgáló) 1
Sur h. (Pozsony m.?) 89
 Svvr (Péter apja) 110
 Sutk (Miklós apja) 296, 298
Suul lásd Süly
 Süly h. (*Suul*, Pozsony m., ma Horný Bar része, Sz.) 54
 svábok (*Swevi*) 267

Sz

- Szabadi h. (*Scobody*, Tolna m.) 66
 Szabolcs megye 243, 266, 282
 Szada h. (*Zoda*, Zemplén m., ma Taktaszada) 306
 Szák (*Zaah*, *Zak*) nemzetség 7–8, 29
 Szakadát folyó (*Scakadat*, Somogy m.) 146
 „Szakállas” Lőrinc (*Laurentius Barbatius*)
 lásd Lőrinc („Szakállas”)

- Szakaly h. (*Zokol*, Abaúj m., ma Sokoľany, Sz.) 241
- Szala h. (*Sala*, ? megye) 60
- Szalacs h. (*Zalach*, Bihar m., ma Sălăcea, R.) kh. 287
- Szalka h. (*Zolka*, Szatmár m., ma Mátészalka) 266
- Szalók (*Soloch*) nemzetség 46
- Szamos (*Zomus*) folyó 63–64
- Szántó h. (*Scamtov*, Nógrád m., ma Zagyvaszántó) 129
- h. (*Samtov*, *Zamptov*, Zala m., ma Zalaszántó) 43, 71, 76
- Szarászló h. (*Saroslau*, Somogy m.) 149
- szászok 281
- Szatmár h. (*Zotumart*, Bodrog m.) 49
- (*Zathmar*, Szatmár m., ma Satu Mare, R.) 63
- megye 266, 287
- Száva (*Zaua*) folyó 1, 30
- szávaszentdemeteri apát 47
- egyház 1, 47, 49
- Szebenye h. (*Zebene*, Abaúj m.) 341–342, 344
- Szécs h. (*Zeech*, Vas m.) 97
- Székás h. (*Scekas*, *Zekos*, Sopron m.) 158, 199
- székási erdőőrök 158
- székelyek 281
- Székesfehérvár lásd Fehérvár
- szekszárdi apát 24
- monostor 165
- Szemere h. (*Zemera*, Borsod m., ma Mezőszemere) 197
- (Sándor fia) 197
- Szempc h. (*Zemch*, Pozsony m., ma Senec, Sz.) 86
- Szencse h. (*Zenche*, Bars m., ma Svätuška, Sz.) 288–289
- h. (*Zynsa*, Vas m.) 231
- Szent András egyház (Nógrád m.) 129
- Benedek egyház 1
- Bertalan egyház (Pozsony m.) 77
- Demeter monostor lásd szávaszentdemeteri monostor
- Egyed apátság, monostor lásd somogyvári (Szent Egyed) apátság
- György egyház (Fejér m.) 12
- Imre egyház (Somogy m.) 61
- István ispotály 60
- Jakab egyház (Sopron m.) 181
- kápolna (Somogy m.) 20
- Kereszt apátság lásd Heiligenkreuzi apátság
- Kozma és Damján egyház (Zala m.) 43
- Márton egyház lásd pannonhalmi egyház
- Mihály egyház 1
- egyház lásd még Vasvári egyház
- káptalan lásd vasvári káptalan
- Péter egyház (pécsi) lásd Pécsi egyházmegye
- kápolna 56
- Szentadorján h. (*ecclesia Beati Adriani*, Zala m., ma Lisperzentadorján) 162
- Szentgyörgy h. (*Scentgurg*, Baranya m.) 194, 196
- h. (*Sengurg*, Somogy m.) 150
- Szentiván h. (*Scentiuan*, Veszprém m., ma Bakonyszentiván) 68
- Szentjobb h. (*Sancta Dextra*, Bihar m., ma Sîniob, R.) 64
- Szentlászló h. (*Sanctus Ladizlaus*, Veszprém m., ma Bakonyszentlászló) 72
- Szentmáriaihegyi egyház lásd Borsmonostori egyház
- szenttrinitási (Baranya m.) apát 258
- Szentvid h. (*Sanctus Vitus*, Vas m.) 231
- Szentemágocs (*Zenthenagus*) nemzetség 2/3
- Szerafin (Bogomer fia) 327
- (Eturuh fia) 77, 89
- (Petur apja) 45
- (vecsei) 51
- szerémi püspök 297
- Szeren h. (Gömör m.) 242
- Szerenke h. (*Zurunca*, Somogy m.) 6
- Szete h. (*Zetheh*, Hont m., ma Kubáňovo, Sz.) 44
- Szilveszter (Arazag apja) 89
- (Pousa fia) 144
- Szinye h. (*Scynnue*, Abaúj m., ma Svinica, Sz.) 254
- Szinye h. (*Zwynne*, Sáros m., ma Svinia, Sz.) 267

- Szinye víz (*Zwyne*, Sáros megye) 267
 Szlavónia (*Slavonia*) 281
 szlavón bán 281
 – herceg 94, 281
 Szoboszló (Gömör m.-i birtokos) 294
 Szokoly h. (*Zokol*, Sáros m., ma Sokol, Sz.) 253, 256
 Szolgagyőr h. (*Zulgageur*, Nyitra m., ma Posádka, Sz.) 87
 szolgagyőri ispán 60
 szolnoki ispán 111
 Szombathely h. (*Sabaria*, Vas m.) 230
 Szopor h. (*Zupor*, Sopron m., ma Újkér része) 159
 Szőlős h. (*Sceuleus*, Vas m., ma Szombathely része) 205–206
 Szőny h. (*Sewn*, Komárom m.) 7
 Szörény h. (*Zeurem*, Pest m.) 178
 Sztrecsén h. (*Strechun*, Trencsén m., ma Strečno, Sz.) 312
 Szuha (*Zuha*) völgy (Borsod m.) 291, 293
 – (*Zuha*, *Zuha*) patak (Borsod m.) 292
 Szügy (*Scyud*, Nógrád m.) 238
 Szürte h. (*Scurtha*, Ung m., ma Sztrumkivka, U.) 210
 Szűz Mária monostor, ábrahámí lásd ábrahámí Szűz Mária monostor
 – sziget (*Insula Beate Virginis*, Pilis m., ma Margitsziget) 144, 160, 213
 – szigeti (domonkos) apácák 213
- ### T
- Taeke (Altman és Lőrinc apja) 181
 Tah h. (*Toh*, *Tohh*, Pilis m., ma Tahitótfalu része) 48, 50, 62–64
 Taj h. (*Thoy*, Zemplén m.) kh. 265
 Tamar h. (Bodrog m.) 17
 Tamás 54
 – (András fia) 159
 – (borsi és nyitrai ispán) 281, 297
 – (boszniai püspök) 281, 297
 – (comes) 126, 186
 – (dömölki egyház szolgája) 82
 – (eszényi, László és Donch apja) 282, 343
 – (Fülöp, Gal és Tamás apja) 186
 – (György apja) 227
 – (Hahót nb., kalocsai érsek) 111, 170
 – (Ják nb.) 10
 – (kacha-i) 320
 – (Káta nb., Gábor fia) 340, (343?)
 – (kátai) (340?), 343
 – (László apja) 301
 – (Machareus fia) 25, 31
 – (Márton apja) 82
 – (Miklós fia) 176, 179
 – (Miluan fia, várjobbágy) 106
 – (Martonos fia) 146–151
 – (Onbud fia, várjobbágy) 106
 – (örsi, Miklós apja) 128
 – (pap, Gömör m.-i birtokos) 242
 – (Phila mester fivére) 37–38
 – (Pozsony m.-i birtokos) 77, 83
 – (rendi) 258
 – (serviens) 176, 189
 – (Sygue fia) 266
 – (Simon fia, comes) 226
 – (Synka apja) 328
 – (szebenyei, Sándor fia) 341–342, 344
 – (szörényi) 178
 – és fia: Tamás, Somogy m.-i birtokos 147
 – (Tamás fia) 186
 – (váci püspök) 238
 – (vasvári prépost) 198
 – (vidi) 141, 143
 Tapachyus (Ják nb.) 10
 Tapasz h. (*Thopoz*, Baranya m.) 194, 196
 Tapolca h. (*Thapolcha*, Pozsega m., ma Sze) 30
 – (*Toplycha*, *Toplich*) folyó 30, 72
 – patak (*Tapulcha*, Gömör m.) 242
 Tapolcsány h. (*Thopulchan*, *Topluchan*, *Topolchan*, Nyitra m., ma Topolčany, Sz.) 213, 274; kh. 189
Tapulcha patak lásd Tapolca patak
 Tard h. (*Tord*, Somogy m.) 283, 285
 Taszár h. (*Tazar*, Vas m.) 10
 tatárok 76, 97, 120, 165
Tazar lásd Taszár
Tehethen nemzetség lásd Tétény nemzetség
 Tejed h. (*Teyed*, Pozsony m., ma Mliečany, Sz.) 80
 Tek (patonyi, százados) 80
 Tekze (csekei) 5

- templomos lovagok 29
 Tengőd h. (*Tengueld*, Tolna m.) 161
Tengueld lásd Tengőd
 Terebez h. (*Terpech*, Somogy m., ma Terebezd) 118
 Terebuk (szolgáló) 161
 Terna h. (Csehország) 94
Terpech lásd Terebez
 Tésa h. (*Tesa*, Hont m.) 44
 Tétény h. (*Tetun*, Moson m., ma Tadten, A.) kh. 227
 – h. (*Thetin*, Pest m., ma Budapest része) kh. 201
 – (*Tehethen*) nemzetség 30
Tetun lásd Tétény
 Thadeuka és fia: Thadeuka 71, 76
 Thadeus (István fia) 144
 – (János apja) 70
 Thalyas (Miklós apja) 330
 Thanch (János apja) 249
Thapolcha lásd Tapolca
 Theba (zsidó) 297
 Thene (István apja) 305
 – (Sysloy apja) 242
Thetin lásd Tétény
Theutonium lásd német
 Thiodorius lásd Tódor
Thohan lásd Tihany (Abaúj m.)
Tholonygh nemzetség 30
Thopulchan lásd Tapolcsány
Thoy lásd Taj
 Thuch (királyi pintér) 42
 Thusa lásd Tuzsa
Thusnapyia, *Thusnapia* lásd Tusnapolya
Thykon lásd Tihany
 Tiborc (Farkas fia) 51
 – (Icol fia) 92
 – (kéri, Miklós fia) 269, 273, 321
 – (Márton fivére, comes) 54
Ticia, *Tycia*, *Tychia* folyó lásd Tisza folyó
 Tihany h. (*Thohan*, Abaúj m., ma Őahanovce, Sz.) 254
 – h. (*Tyhon*, *Thykon*, Veszprém m.) 132, 139–140
 tihanyi apát 21, 165
 – egyház 21, 132, 138–140, 165
Tyhon lásd Tihany
- Timót (Tamás fia, a dömlői egyház szolgája) 82
 – (Timót apja, a dömlői egyház szolgája) 82
 – (Timót és Micochu apja) 82
 Tisza (*Ticia*, *Tycia*, *Tychia*) folyó 17, 47, 49, 226, 305
 Titel h- (*Tytyl*, Bács m., ma Sze.) 65
 titeli prépost 60, 65
 Tivadar 145
 Tywa (bőipap) 118
 Tivan 132–133
 – (Lőrinc fia, várjobbágy) 97, 99
 Tyvvan lásd Tivan
 Tóbiás (Cheka apja) 89
 – (Mike és Wolkan fivére) 186
 Tódor (apci, comes) 129
 – (Bassana fia, nádori ember) 184
 – (győri püspök) 281, 297
 – (Tódor apja) 143
 – (– fia, nádori poroszló) 143
Toh, *Tohh* lásd Tah
 tolnai ispán 258
 Tolvoy 4
 Tomaj (*Tomoy*) nemzetség 109
Tomoy nemzetség lásd Tomaj nemzetség
Topluchan lásd Tapolcsány
Toplycha, *Toplicha* folyó lásd Tapolca folyó
Tord lásd Tard
 Toronya h. (*Turuna*, Zemplén m.) 245, 304, lásd még Nagytoronya
Toruna lásd Toronya
 Tósok h. (*Tosuk*, Veszprém m., ma Ajka része) 132–133
Tosuk lásd Tósok
 Tota (Mikó rokona) 37
 Tótfalu h. (*Touthfolu*, Baranya m., ma Nagytótfalu) 258
 Tóthvölgy h. (*Tuthuelg*, Baranya m.) 249
 Tóttelek h. (*Touthteluk*, Sopron m.) 204
 Tournai-i (*Dorneti*) rőf 298
Touthfolu lásd Tótfalu
Touthteluk lásd Tóttelek
 Tól h. (*Tuul*, Zala m.) kh. 258
 Tördemic h. (*Turdemez*, Zala m., ma Badacsonytördemic) 214

Tövísesvölgy (*Twyses weulg*, Borsod m.) 292
 Tpuz (Miklós apja) 86, 103–104, 106–107, 117
Trenchinium, *Trenchynium* lásd Trencsén
 Trencsén h. (*Trenchinium*, *Trenchynium*, Trencsén m., ma Trenčín, Sz.) 312; kh. 117
 trencsényi szapu 312
 Trepk (Bő nb., János fia) 219
 Truntayl (nyéki) 37
Twyses weulg lásd Tövísesvölgy
 Tuka (karcasai) 89
Tumban h. (Bihar m.) 42
Tunnal h. (Bihar m.) 42
Tupulcha patak lásd *Tapulcha* patak
 Tupuz (királyi pintér) 42
 Turap (Jovánka apja) 63
Turdemez lásd Tördemic
 Turdos (Szák nb., András és Yarasmeus apja) 29
 Turkon (szolgáló) 1
Turuna lásd Toronya
Tusa lásd Tuzsa
Tuser lásd Tuzsér
 Tusnapolya h. (*Thusnapya*, *Thusnapia*, Nógrád m.) 55
Tuthuelg lásd Tótvölgy
Tutuna (Ung m.?) 245
Tuul lásd Tól
 Tuzsa h. (*Thusa*, *Tusa*, Abaúj m.) 240–241, 253, 321
 Tuzsér h. (*Tuser*, Szabolcs m.) 243
 Türje h. (*Jurle*, Zala m.) 163
 – (*Cyurla*) nemzetség 43

U, Ú, Ű (V, W + mássalhangzó)

Uchtus tó (Pozsony m.) 77
 Udvarnok h. (*Vduornuk*, *Wduornuk*, Pozsony m., ma Vefké Dvorníky, Sz.) 87
 – h. (*Udvornuk*, Veszprém m.) 137
 Vduor (csekei) 5
Udvornuk, *Wduornuk* lásd Udvarnok
 Ug h. (Vg, Wgh, Baranya m.) 249, 258
 Wgh lásd Ug

Ugra (elleyei, Ipolit fia, comes) 148, 201
 – (Örs nb., Buhna fia, Belus apja) 2
 Vgrin (kalocsai érsek) 11
 Vgura (béli, nádori poroszló) 110
Wyhel lásd Újhely
 Újhely h. (*Wyhel*, Zemplén m., ma Sátoraljaújhely) 303
 Újlaki (*Vyulok*) apátság lásd Heiligenkreutzi apátság
 Újudvar h. (*Nova Curia*, Zala m.) 207
 újudvari (johannita) keresztesek 207
Vyulok lásd Heiligenkreutzi apátság
Wywar lásd Abaújvár
Undod h. (Vas m.) 231
 Ung(vár) (*Hung*, *Ung*, *Wng*, Ung m., ma Uzshorod, U.) 245, 280, 306; kh. 276, 280
 Ung megye 226, 245
 ungi várjobbágyok 280
 Vnica (pannonhalmi szolgál) 6
 Urai h. (*Vrey*, *Vroy*, Vas m., ma Uraiújfalú) 10, 96
Uran vár lásd Örény vár
 Urbán (Barnabás apja) 207
Vrey lásd Urai
Vrhuan lásd Orgovány
 Urkund (Péter comes apja) 123, (158?)
 – (Péter, Pál és Woytha apja) (123?), 158
 Vrlav (pannonhalmi szolgál) 50
Vroy lásd Urai
 Uros (Lőrinc apja) 207
 – (pannonhalmi apát). 6–9, 18–19, 21, 50, 56, 60–62
 – (poroszló, Ipca fia) 125
 Wrou (somogyi udvarnok) 20
Vrs lásd Örs
 Vruz (szemerei) 197
 Vsoth (foki) 202
 Vsun (Beus fia, Benedek fivére) 9
 Vthos (malom gondozója) 21
 Wxa (szolgáló, Sebestény apja) 161
 Wz (királyi tárnok) 169
 Wzdychitlen (szolgáló) 1
Vztergar, *Vzturgar* lásd Esztergály
 Űrs nemzetség lásd Örs nemzetség
 Űrs vár lásd Örs vár

V, W

- váci káptalan 238
 – prépost 238
 – püspök 11, 22, 99, 238, 281, 297
 Vág (*Vag*) lásd Szala
 Vagh lásd még Váty
 „Waguch”-nak mondott Miklós lásd
 Miklós, „Waguch”-nak mondott
 Wayam lásd Vaján
 Vaján h. (*Wayam*, Ung m., ma Vojany,
 Sz.) 322
 Vajk (*Woyk*) nemzetség 30
 Val lásd Vály
 Valent lásd Bálint
 Valkó h. (*Volco*, Somogy m.?) kh. 153
 valkói ispán 248
 Walter 227, 336
 – (Nógrád m.-i birtokos) 144
 Vály h. (*Val*, Gömör m., ma Valice, Sz.)
 154
 Várad hegy (*Warod*, Zala m.) 76
 váradi egyház 111
 – káptalan 3–5, 333
 – püspök 281, 297
 Varászló h. (*Warazlou*, Somogy m.) 190
 Warazlou lásd Varászló
 Várda h. (*Varda*, Somogy m.) 217
 Várelő h. (*Warelwy*, Tolna m.?) 161
 Warelwy lásd Várelő
 Varo (Péter apja, jobbágy) 321
 Warod hegy lásd Várad hegy
 Warou (százados, hurpas-i) 20
 Varsány h. (*Wosian*, Veszprém m., ma
 Veszprémvarsány) 68
 Vasard (jobbágy) 258
 Vaska h. (*Vaska*, Baranya m., ma
 Felsőszentmárton) kh. 100
 Vasvár (*Castrum Ferreum*, *Ferreum*
Castrum, *Wosvar*, Vas m.) 24, 43, 257;
 kh. 95, 96, 230, 234
 – megye 92, 95, 97, 99, 220, 231, 234, 257
 vasvári ispán 72, 99, 231
 – udvarnokok 205, 206
 – polgárok 232
 – vár 96
 – (Szent Mihály) egyház és káptalan 95,
 101–102, 163, 198, 221–222, 229–233,
 248, 257
 – – – – dékánja 198
 – – – – éneklőkanonoka 198
 – – – – őrkanonoka 198
 – – – – prépostja 95, 198
 Vata h. (*Vatha*, Pozsony m.) 121
 – (György apja) 96, 99
 Vatha lásd Vata
 Vátka h. (*Watka*, Zala m.) 76
 Váty h. (*Vagh*, Baranya m., ma Nagyváty)
 kh. 260
 Vazul (nagykörűi apát) 5
 – (sótonyi, Farkas apja) 96–97, 99
 Vece 4
 Veche lásd Vecse
 Vecher (csekei) 5
 Vecse h. (*Veche*, Nyitra m., ma Veča, Sz.)
 51
 Vecseny h. (*Vesen*, Veszprém m.) 229
 Weyz halastó (Pozsony m.) 87
 Wel (szentvidi várnagy) 231
 Welf (Benedek apja) 234
 Velk h. (*Welk*, Pozsony m.) 119, 125
 Welk (László apja) 258
 Vép h. (*Vep*, Vas m.) 205–206
Werblichapothok patak (Pozsega m.) 30
 Vereb h. (*Vereb*, Fejér m.?) 29
 Werrardus (comes) 129
 veszprémi ispán 68, 164, 281
 – várnépek 8, 18, 48
 – egyház és káptalan 43, 59, 84–85, 128,
 133, 170, 182, 223, 225
 – – – – dékánja 21
 – – – – jobbágysai 108
 – – – – kanonoka 35, 46
 – – – – őrkanonoka 43
 – – – – prépostja 97
 – püspökség 13, 57, 58
 – püspök 11, 43, 67, 76, 85, 108, 281, 297
Vetus Buda lásd Óbuda
 Vezekény h. (*Wezekyn*, Sopron m., ma
 Veszékény) 198
Wezekyn lásd Vezekény
 Vica h. (*Wiccha*, Sopron m.) 74
 Vich forrás (Pozsony m.) 77
 Wicha lásd Vitya

- Vid h. (*Wyd*, Somogy m., ma Nemesvid)
141, 143
– (Ányos fia, comes) 182
– (Eyuruh fia) 159
– (Heym apja, magister) 240–241, 253,
256
– (Iolat bán fivére) 85
– (örsi, királyi udvarnok) 128
Viennensis, *Wyennensis* lásd Bécs
Wykardus (terna-i) 94
vilhelmita szerzetesek 163
Vilika lásd Vilke
Vilke h. (*Vilika*, Nógrád m., ma Veľká
nad Ipľom, Sz.) 55
Wilmar (villicus, vasvári polgár) 232
Vince (nyitrai püspök) 103–107, 117
Vindornya h. (*Windurna*, Zala m.) 43
Windurna lásd Vindornya
Wynzlou (Martonos fia) 309
Virtus h. (Somogy m.) 148
Virunt 46
Wiscuz lásd Vízköz
Wysl lásd Vizsoly
Vislov, *Wyslou* lásd Viszló
Visnyó h. (*Vyssnyo*, Zemplén m., ma
Višňov, Sz.) 269, 273
Vyssnyo lásd Visnyó
Viszló h. (*Wyzlou*, *Wyslou*, *Vislov*, *Vyslou*,
Somogy m., ma Somogyviszló)
146–151
Vitalius („Hebegő” Henrik fia) 215
Vytand (Sopron m.-i birtokos) 110
Vitézmező h. (*Wythezmezew*, Sáros m.,
ma Vítáz és Ovčie, Sz.) 239
Wythezmezew lásd Vitézmező
Wythyco (z Hradce, Csehország) 94
Wytk (cseh) 328
Vitya h. (*Wicha*, Somogy m.) 20
Viyalam (pannonhalmi szolga) 6
Wyz (Tolna m.?) 161
Vízköz h. (*Wiscuz*, Somogy m.) 69
Wyzlou lásd Viszló
Vizsoly h. (*Wysl*, Abaúj m.) kh. 272,
317–318, 321, 344
Vocha (Moyk fia, a dömölki egyház
szolgája) 82
– (pannonhalmi szolga) 50
– (Zuna apja) 82
Wodos (szolgáló) 161
Woga (pozsony m.-i birtokos) 77
Vogeldorf h. (Moson m.) 337
Wogya (Syda fia) 89
Voinch (bán) 69
Woyk nemzetség lásd Vajk nemzetség
Woyna (Vajk nb. Woyna fia) 30
– (Vajk nb., Woyna apja) 30
Voytan (magister, soproni
udvarnokispán) 159
Woyteh (Kemény fia) 237, 238
Woytha (Urkund fia, várjobbágy) 158
Volco lásd Valkó
Wolfhegy (Sopron m.) 195
Wolkan (Mike és Tóbiás fivére) 186
Volphar (Bogátradvány nb.) 43
Wosian lásd Varsány
Woszar lásd Vasvár
Vot (pannonhalmi szolga, Vocha fia) 50
„Vörös” Jakó lásd Jakó, „Vörös”

Z

- Zaah* nemzetség lásd Szák nemzetség;
lásd még: Záh nemzetség
Zaba (Zomoyñ fia) 132
Zacun lásd Zákány
Zadur (Miklós testvére, comes) 304
zágrábi püspök 69, 120, 281, 297
Zagwa folyó lásd Zagyva folyó
Zagyva (*Zagwa*) folyó 129, lásd még Holt
Zagyva
Záh (*Zah*) nemzetség 242
– (Záh nb.) 242
Zak nemzetség lásd Szák nemzetség
Zákány h. (*Zacun*, Somogy m.) 22–23, 28
Zakariás (verebi, Henche apja) 29
Zala (*Scala*, Zala m.) 24
– megye 43, 58, 162, 257
– (Pozsony m.-i birtokos) 119, 125
zalai apát 162, 164
– konvent 162, 164, 270
– ispán 43, 281
– várnépek 76
Zalach lásd Szalacs
Zamptov lásd Szántó
Zarazfuen tó (Pozsony m.) 77
Zathmar lásd Szatmár

Zaua folyó lásd Száva folyó
Zavar h. (*Zovvor*, Pozsony m., ma Sz.)
 103–104, 107
Zazlau (Vajk nb. Bwza fia) 30
Zdubugh (Borsod m.) 290
Zebene lásd Szebenye
Zechud (Martonos apja) 319–320
Zeech (Pósa apja) 97
Zegen (Péter apja) 270
Zeka (várnépbeli) 103
Zekos lásd Székás
Zela (Simon és Sebestyén apja) 3
Zeldes lásd Zöldes
Zelemér (Gergely, Zelemér és Iván apja)
 136
 – (Zelemér fia) 136
Zelustou tó (Pozsony m.) 77
Zemch lásd Szempc
Zemera lásd Szemere
Zemere cserjés (Sopron m.) 158
Zemplén megye 226, 265, 302–304,
 309–311
zempléni szolgabírák 310–311
 – udvarispán 310–311
Zenche lásd Szencse
Zenthenagus nemzetség lásd
 Szentemágocs nemzetség
Zepe (Pál apja) 64
Zeped (Lőrinc fia, comes) 291
Zerem (Miklós apja) 289
Zeroa (Pozsony m.) 80
Zetheh lásd Szete
Zeurem lásd Szörény
Zygan lásd Cigánd
Zilod, *Zylod* folyóvíz (Pozsony m.) 86
Zynsa lásd Szencse
Zyrak, *Zyraag* lásd Cirák
Zlaudus (Márton fia, fehérvári
 olvasókanonok, pozsonyi prépost,
 veszprémi püspök) 43, 71, 76, 108
Zobolchi 4
Zobuzlaus lásd Szoboszló
Zochud (comes) 30
 – (Martonos apja) 296, 298, 309, 311
Zochvf (Martonos apja) 200
Zoda lásd Szada

Zokol lásd Szakaly
Zolka lásd Szalka
Zolouch (Mihály apja) 310, 311
Zolunta (Iurk apja) 89
Zoyzlaus (Dega fia, várjobbágy) 106
Zoyzlou lásd Zoyzlaus
zolyomi ispán 297
Zomboir (szőlőműves) 1
*Zomoy*n (Nedel és Zaba apja) 132
Zomus folyó lásd Szamos folyó
Zonc h. (*Zwnch*, Pozsony m., ma Tureň,
 Sz.) 86
Zotumart lásd Szatmár
Zovvor lásd Zavar
Zöldes h. (*Zeldes*, Vas m.?) 10
Zrethinet h. (Körös m.) 262
Zub h. (Zsup? Abaúj m.?) 144
Zuca (pannonhalmi szolgál) 6
Zwha Mechchencha patak (Pozsega m.)
 30
Zuha, *Zwha* patak és völgy lásd Szuha
 patak és völgy
Zwyne (víz) lásd Szinye (víz)
Zukch (Chepkud fia, a dömölki egyház
 szolgája) 82
Zulgageur lásd Szolgagyőr
Zumbot (pannonhalmi szolgál) 50
Zumurchuk (János apja) 103
Zuna (Vocha apja, a dömölki egyház
 szolgája) 82
Zwnch lásd Zonc
Zupor lásd Szopor
Zurunca lásd Szerenke

Zs

Zsámbék h. (*Sambuk*, Pilis m.) kh. 213
Zselic (*Selez*) erdő 25, 31
zselicszentjakabi monostor 67
Zsibót h. (*Sybouth*, Baranya m., ma
 Szigetvár része) kh. 190
Zsidó (személynév) 297
 – lásd Theba
Zsidófölde h. (*Sydofelde*, Vas m., ma
 Vasvár része) 257
Zsira h. (*Syra*, Sopron m.) 92

A DL-DF SZÁMOK MUTATÓJA

(jelzetszám: regeszta száma)

DL

3: 1; 111: 15; 120: 221; 132: 22, 23, 28; 134: 29; 135: 29; 136: 29; 147: 30; 168: 25, 31; 212: 44; 214: 103; 229: 55; 284: 185; 317: 74; 318: 74; 380: 90; 416: 324/325; 466: 121; 521: 127; 662: 149; 733: 243; 740: 269, 273; 741: 269, 273; 744: 156; 801: 160; 845: 162; 890: 164; 938: 175, 190; 986: 181; 1143: 213; 1153: 215; 1175: 219; 1186: 222; 1233: 242; 1271: 287; 1339: 248; 1395: 258; 1416: 261; 1428: 267; 1434: 268; 1463: 221; 1531: 293; 1549: 290, 291, 292; 1564: 313; 1570: 316; 1880: 290, 291, 292; 2048: 235; 2216: 297; 2259: 304; 2871: 295; 2879: 236; 2976: 264; 3020: 243; 3627: 25, 31; 3648: 177; 3794: 125; 3965: 104, 105; 4297: 218; 4482: 183; 4903: 104; 6869: 62; 9770: 127; 10000: 292; 10059: 292; 10101: 127; 10746: 127; 11290: 127; 11862: 127; 25046: 181; 25051: 127; 25055: 242; 25735: 62; 25744: 37, 38; 25757: 131; 27826: 203; 31189: 275, 276; 31191: 305; 34632: 262; 36426: 44; 36436: 165; 36757: 161; 37350: 322; 37459: 80; 37567: 83; 38659: 93; 38665: 172, 173, 174; 38669: 194, 196; 39251: 96; 40028: 81; 40031: 91, 92; 40038: 106; 40040: 111; 40071: 146; 40072: 147; 40077: 148; 40098: 92; 40105: 159; 40145: 201; 40147: 202; 40232: 263; 40259: 300; 40265: 307; 40271: 314; 40279: 308; 40290: 278; 40366: 280; 40458: 148; 41010: 52, 53; 41022: 12; 41110: 239; 41735: 96; 42677: 75; 42777: 97; 44031: 14; 47717: 123; 47738: 204; 47739: 205, 206; 47740: 207; 47753: 166; 47770: 134; 47774: 227, 336; 47776: 157; 47787: 333; 47806: 229; 47807: 246; 47808: 247; 47823: 188; 47832: 185; 48271: 209; 48356: 224; 48587: 112; 49018: 274; 49227: 217; 49228: 283, 285; 49229: 283, 285; 49584: 97; 49586: 101, 102; 49609: 220; 49610: 220; 49612: 220; 49613: 220; 49614: 220; 49625: 118; 50497: 10; 50642: 315; 57214: 210; 57220: 226; 57228: 301; 57278: 328; 57472: 209; 57996: 343; 58006: 169; 58436: 288, 289; 61146: 110; 61152: 158; 64708: 160; 66395: 223; 66396: 225; 67402: 136; 67614: 270; 68188: 91, 92; 68561: 230; 68562: 227, 336; 68575: 110; 68625: 187; 69195: 186; 70353: 267; 70359: 239; 70360: 267; 70387: 41; 71404: 339; 71870: 294; 71908: 321/322; 75150: 323; 75151: 253; 75152: 329; 75155: 317; 75156: 321; 75208: 251; 75209: 252; 75215: 318; 75216: 338; 75228: 344; 75232: 341, 342; 76169: 250; 76177: 282; 76182: 296, 298; 76184: 299; 76186: 312; 76378: 250; 82765: 178; 82766: 330; 82767: 271; 82770: 250; 82896: 176, 179; 82897: 176; 82900: 279; 82904: 340; 82905: 272; 82950: 70; 83132: 145; 83142: 240, 241; 83974: 255; 84191: 325; 84192: 256; 84193: 326; 84217: 327; 84224: 211; 86449: 113, 114; 86450: 115, 116; 86851: 195; 86964: 161; 87332: 221; 87629: 221; 87763: 221; 89862: 293; 90791: 237, 238; 91106: 43; 91109: 43; 91130: 233; 91503: 162; 93878: 126; 93879: 152; 93880: 153; 93881: 232; 93882: 228; 93883: 234; 93884: 167; 93885: 259; 93896: 168; 95539: 36; 95587: 332; 96039: 266; 96042: 302; 96043: 303; 96256: 52, 53; 97763: 279; 98451: 180; 99393: 309; 99394: 310, 311; 99395: 319, 320; 99535: 200; 99538: 324; 101893: 73; 104818: 141, 142, 143; 104883: 119, 125; 105158: 198; 105408: 104, 105, 119, 125; 105754: 265; 105971: 281

DF

200006: 35; 200006: 46; 200014: 71, 76; 200016: 108; 200220: 71, 76; 200635: 35, 46; 200920: 39, 40; 201647: 181; 204730: 212; 204731: 212; 206861: 7; 206886: 24; 206902: 6, 7, 8, 9, 18, 19, 20, 21; 206926: 24; 206937: 24; 206941: 24; 206965: 45; 206966: 58, 59; 206970: 8, 48; 206971: 47, 49; 206972: 8, 48; 206973: 50; 206974: 47; 206975: 47, 49; 206979: 57, 58; 206980: 56; 206984: 61; 206985: 62; 206987: 60; 206988: 65; 206993: 24; 207010: 72; 207022: 82; 207028: 8, 18, 48, 98; 207029: 8, 18, 26, 48, 98; 207031: 100; 207033: 72; 207227: 50; 207506: 62; 207508: 165; 208291: 8, 24, 48, 56, 60; 208315: 2/3, 8, 13, 18, 24, 27, 48, 49, 58, 60, 62, 66, 78, 98, 100, 335, 345; 208340: 24; 208341: 24; 208380: 132; 208382: 140; 208383: 138, 139; 208411: 165; 208412: 165; 208513: 51; 209103: 10; 209105: 99; 210557: 197; 220809: 331; 226337: 88; 226623: 107; 226823: 54; 227504: 81; 227668: 216; 227682: 216; 227819: 86; 228434: 267; 229612: 267; 230005: 133; 236280: 155; 236357: 155; 237224: 155; 237740: 11; 237741: 11; 237791: 155; 238286: 44; 238325: 161; 238326: 161; 238331: 161; 238332: 161; 238333: 161; 243665: 130; 243709: 184; 243968: 171; 248397: 214; 248752: 17; 248763: 140; 248764: 165; 248863: 104; 250385: 77, 79; 251791: 87; 251792: 137; 251797: 87; 251818: 87; 251844: 87; 252590: 63; 252591: 64; 253114: 163; 257261: 84, 85; 259710: 33; 259715: 34; 259724: 193; 259740: 166; 259747: 260; 259748: 249; 259749: 122; 259764: 208, 334; 259777: 277; 261236: 89; 261809: 128; 262296: 95; 264821: 74; 264891: 127; 264899: 127; 264908: 74; 264909: 74; 264912: 127; 264932: 127; 265430: 254; 266187: 135; 266352: 44; 272825: 120; 272834: 120; 273625: 44; 274087: 16; 274091: 68; 278270: 50; 278272: 50; 278431: 129; 279068: 95; 279300: 257; 280264: 129; 280274: 1; 281366: 231; 282790: 189; 283074: 245; 283094: 182; 283507: 124; 283555: 69; 283842: 50; 285460: 281; 285768: 245; 285988: 67; 287023: 117; 287062: 221; 289199: 94

ISBN 978 963 631 219 0

9 789636 312190